MAGNI HIPPOCRATIS COI OPERA OMNIA,

LATINE TANTUM

EDITA

Secundum Editionem Lugduno-Batavam anni MDCLXV.

Industria & diligentia

JOAN. ANTONIDÆ VANDER LINDEN,

Doct. & Professoris Medicinæ Practicæ primi in Academia Lugduno-Batava,

ACCOMMODATA.

TOMUS SECUNDUS.

NEAPOLI MDCCLVII.

PUBLICA AUCTORITATE

EXCUDEBAT JOSEPHUS RAYMUNDUS

SUMPTIBUS ANTONII CERVONE.

ELENCHUS

Librorum in Secundo Volumine Hippocratis contentorum.

HIPPOCRATIS DE MORBIS

Liber primus.

Ui de ſanatione recte inquirere velit, percunctantique reſpondere, & contradicere recte, eum hæc animadvertere oportet. Primum quidem a quibus omnes morbi hominibus fiunt. Deinde vero qui morbi neceſſario, ubi facti fuerint, aut longi ſunt aut breves, aut lethales aut non lethales, aut aliquam corporis partem mutilent aut non mutilent: & qui poſtquam orti ſunt dubii ſint, an mala ab ipſis eventura ſunt, aut bona. Et a quibus morbis ad quales tranſitus fiat. Et quæ per fortuitum ſucceſſum medici ægrotos curantes faciunt. Et quæ bona aut mala ægrotantes in morbis perpetiuntur. Et quæ importune aut dicuntur, aut fiunt a medico ad ægrotum, aut ab ægroto ad medicum. Et quæ exacte fiunt ac dicuntur in arte. Et quæ recta in ipſa, & quæ non recta. Et quod ipſius principium, aut finis, aut medium, aut aliud quid ejuſcemodi demonſtratum; quod recte habet ut in ipſa ſit, aut non ſit. Et quæ parva & magna, & multa & pauca. Et quod omne in ipſa unum eſt, & omnia quod unum. Et quæ fieri poſſunt intelligereque ac dicere: & ſi opus ſit, neque intelligere, neque dicere, neque facere. Et quod facilitas in ipſa ſit, & quod difficultas; & quod opportunitas, & quod intempeſtivitas, & quibus aliis artibus ſimilis ſit, & quibus nihil ſimilis ſit. Et de corpore, quod calidum ſit aut frigidum, aut ſiccum aut humidum. Et quod forte aut debile, aut denſum aut rarum. Et quæ multa, pauca fiunt, aut in pejus, aut in melius. Et quod honeſte aut turpiter, aut tarde aut cito, aut recte aut non recte. Et quod malum ſupra malum fieri neceſſe eſt. Hæc animo verſantem obſervare oportet in ſermonibus, quantum quis ab his delinquat, aut in dicendo, aut percunctando, aut reſpondendo. Et an quæ multa ſunt, pauca dicat, & an quæ impoſſibilia ſunt, poſſibilia eſſe afferat. Et quicquid ſane etiam aliud dixerit ac aberrarit, hac ratione obſervare oportet, & in contradictione aggredi & impetere.

2. Morbi quidem igitur univerſi fiunt ex his quidem quæ in corpore inſunt, tum a bile, tum a pituita: ab externis vero, a laboribus & vulneribus. Sed & a calido & ſupercalefaciente, & a frigido ac ſuperfrigefaciente, & ſicco ac ſuperreſiccante, & ab humido ac ſuperhumectante. Et bilis quidem ac pituita una cum naſcentibus gignuntur, & ſunt in corpore aut plus, aut minus. Morbos autem exhibent, partim a cibis & potibus, partim a calido ſupercalefaciente, & a frigido ſuperfrigefaciente.

3. Neceſſitatem autem talia habent, ut

ut fiant hæc quum ipſa fiunt, (velut verbi cauſa) in vulneribus eos qui craſſos nervos ſauciatos habent, neceſſe eſt claudos fieri. Itemque ſi muſculorum capita ſaucia ſint, præſertim eorum qui ſunt in femoribus. Moritur autem, ſi quis cerebro ſauciatus fuerit, aut ſpinali medulla, aut hepate, aut præcordiis, ſive ſepto tranſverſo, aut veſica, aut vena ſanguiflua, aut corde. Non moritur autem vulneratus in his partibus, in quibus hæc membra non inſunt, ſed ab his longiſſime abſunt. Ex morbis vero tales neceſſitatem habent, ut ab ipſis perimantur, quum fiant, tabes, aqua inter cutem ac ſubter carnem naſcens, & ſi mulierem fœtum in utero habentem peripneumonia, id eſt pulmonis inflammatio corripiat, aut febris ardens, aut pleuritis ſive lateris inflammatio, aut phrenitis, id eſt membranarum cerebri inflammatio, aut eryſipelas ignis ſacer appellatus, in utero fiat. Dubii autem morbi, ut & perdant, & non, tales ſunt, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, uva, hepatitis, ſplenitis, nephritis, dyſenteria, in muliere fluxus ſanguinolentus. Tales vero non lethales ſunt, niſi quid accedat: affectiones fluidæ circa articulos, atrabilis, podagra, coxendicum morbus, teneſmus qui eſt voluntas egerendi inevitabilis, quartana, tertiana, ſtrangulatus urinæ, lippitudo, lepra, impetigo, morbus articularis. Multi autem frequenter ab his mutili fiunt, ſideranturque manibus ac pedibus, & linguæ impotentes redduntur. Et ab atra bile quidam leviter ſiderantur. Claudi vero a coxendicum morbo fiunt. Oculi autem & auditus mutilantur a pituita obfirmata. Longos autem neceſſe eſt eſſe, tabem, dyſenteriam, podagram, affectiones fluidas circa articulos, pituitam albam, coxendicum morbum, urinæ ſtrangulatum, in ſenioribus vero nephritim. Mulieribus vero fluxum ſanguinolentum, hæmorrhoidas ani, fiſtulas. At vero febris ardens, phrenitis, peripneumonia, angina, uva, pleuritis, cito decernunt. Tranſitus autem fit in his, ex pleuritide in febrem ardentem, ex phrenitide in peripneumoniam. Verum ex peripneumonia febris ardens non fit, ad dyſenteriam teneſmus tranſit, & a dyſenteria, lienteria ſive lævitas inteſtinorum, ſequitur: ex lienteria in aquam intercutem tranſitus fit, & ex pituita alba in aquam inter cutem, & ex peripneumonia ac pleuritide, in pectoris ſuppurationem. Mala porro ſupra mala fieri neceſſe eſt: velut ſi rigor corripuerit, ardor igneus ſupervenit. Et ſi nervus diſſectus fuerit, convulſionem facit, & ut diſſectus neque coaleſcat, & fortiter inflammetur. Et ſi cerebrum concuſſum fuerit ac doluerit ejus qui percuſſus ſit, neceſſe eſt e veſtigio mutum fieri, & neque videre, neque audire. Si vero ſauciatum fuerit, febrem neceſſe eſt ſupervenire, & bilis vomitum, & aliquam corporis partem ſideratam fieri ac perire. Si vero omentum exciderit, neceſſe eſt putreſieri. Et ſi ſanguis ex vulnere aut vena effluxerit in ſupernum ventriculum, neceſſe eſt ipſum in pus converti.

4. Temporum autem occaſiones, ut in ſumma dicam, multæ ſunt & variæ in arte, quemadmodum etiam morbi & affectiones, & horum curationes. Maxime vero repentinæ ſunt, in his quibus animo defectis opitulari oportet, & qui neque urinam, neque ſtercus egerere poſſunt, & qui ſuffocantur, & ſi mulierem parientem, aut ſauciatam liberare oportet: & quæque ejuſcemodi.

Et

Et hæ quidem occasiones repentinæ sunt, & paulo posterius non sufficiunt: plerique enim paulo posterius pereunt. Occasio vero est, si horum aliquid perpetiatur homo, & quis antequam animam efflet opituletur, hoc totum ex occasione opitulatur. Est quidem igitur ferme hæc occasio etiam in omnibus aliis morbis. Semper enim in quocunque sane quis opituletur tempore, ex occasione opitulatur. Quicunque vero morbi, aut vulnera non ad mortem tendunt, sed periculosi sunt, doloresque in ipsis fiunt, verum possibile est ut cessent, si quis recte medeatur: his sane non prosunt auxilia a medico adhibita, quum adhibeantur. Nam & non præsente medico utique cessassent. Alii vero morbi sunt, quibus occasio est ut curentur matutina diei hora, nihil autem refert an valde mane, aut paulo posterius. Alii morbi sunt quibus occasio est, ut semel in die curentur, nec refert quo tempore id fiat. Alii per tertium, aut quartum diem curantur, & alii semel per mensem, & alii per tertium mensem, nec refert an id ipsum tertii augmento vel fine fiat. Tales itaque occasiones sunt, in quibus non aliam quam hanc certitudinem habent. Intempestivitas autem hæc est, si quæ mane curari oportebat, in meridie curentur. Propterea vero intempestive curantur, quia inclinationem ad pejus habent, propter curationem non in tempore factam. Quæcunque etiam citius, sive in meridie, sive vesperi, sive noctu, curentur, intempestive curantur: & si vere curari oporteat, curentur autem hyeme: aut si hyeme oporteat, curentur autem æstate: aut si quod jam curari oportet, id ipsum differatur: aut quod differre oportet, id ipsum jam curetur: talia omnia intempestive curantur.

5. Recte porro & non recte in ipsa hæc fiunt. Non recte quidem fit, si morbum alium existentem, alium esse pronuncies, & magnum existentem, parvum dicas, & vicissim parvum, magnum: & si supervicturum, non supervicturum pronuncies, & periturum, non periturum. Et si suppuratum existentem non cognoscas, nec morbum magnum in corpore nutriri cognoscas: & si medicamento aut potione quis opus habeat, quo ipsi opus sit non cognoscas: & si quæ sanari possunt non sanes, & quæ sanatu impossibilia sunt, te sanaturum recipias. Atque hæc quidem circa sententiam non recte fiunt. Circa chirurgiam vero hæc. Pus in ulcere aut tuberculo existens non cognoscere: & fracturas ac luxationes non cognoscere, & specillo admoto ad caput non cognoscere, an os fractum sit: & fistulam in vesicam immissam demittere non posse, & lapidem in vesica existentem non cognoscere: & suppuratum existentem ex concussione non dignoscere, & secando aut urendo, aut a profunditate, aut a longitudine aberrare, aut urere & secare quæ non oportet. Et hæc quidem non recte. Recte autem fiunt hæc. Morbos cognoscere qui sint, & a quibus, & qui ipsorum longi, & breves, & lethales, & non lethales; & qui transmutantur, & qui augescunt, & qui minuuntur, & qui magni, quique parvi: & dum curas possibiles quidem curare, impossibiles vero scire cur curatu sint impossibiles: & dum curas eos qui tales habent, per curationem quantum possibile est opitulari. Quæ vero offeruntur ægrotis, ea sic observare oportet, recte ne an secus fiant: veluti si quis quæ siccare oportet, humectet: aut si crassefacere oporteat, non exhibeat a quibus crassitu-

situdo inducitur: aut si quæ attenuare oportet non attenuet, quæ frigefacere, non frigefaciat: quæ calfacere, non calfaciat: quæ putrefacere, non putrefaciat, & reliqua juxta eandem rationem.

6. Talia autem sua sponte ac casu hominibus in morbis fiunt, tum bona, tum mala. Febrienti ac bilioso, in tempore foras dispersa bilis, bonum: diffusa vero ac dispersa sub cutem, toleratu levior est habenti, & curatu facilior sananti; diffusa autem ac dispersa, & ad unam aliquam corporis partem allapsa, malum. Alvus turbata in pleuritico aut peripneumonico, aut suppurato, malum. Febrienti aut vulnerato alvus resiccata, malum. Subaquoso ac lienoso ab alba pituita detento, alvus fortiter turbata, bonum. Erysipelas si extra diffusum intro vertatur, malum. Si vero intra diffusum foras vertatur, bonum. A profluvio alvi forti correpto, vomitus superveniens, bonum. Mulieri sanguinem vomenti menses erumpere, bonum. A fluxione vero infestatæ, ad nares aut os fluxionem transire, bonum. Mulieri a convulsione pressæ ex partu, febrem supervenire, bonum. Et tetano ac convulsione occupante, igneum ardorem supervenire, bonum. Talia enim per nullam medicorum ignorantiam aut scientiam fiunt & non fiunt, sed sua sponte ac fortuito casu contingentia, & prosunt, & nocent, juxta eandem rationem.

7. Cæterum Medici talia per fortuitum successum bona in curatione faciunt. Nimirum si medicamento sursum purgante dato, & sursum & deorsum probe purgant. Et si mulieri medicamento dato, quod bilem aut pituitam deorsum purgat, menses alias non fluentes erumpant. Et si lienem suppuratum habenti medicamentum dederint, quod bilem ac pituitam deorsum purget, & sic pus deorsum a liene expurgent, & a morbo liberent; & si medicamento exhibito calculoso, calculum in urinarium meatum præ pharmaci violentia protrudant, ut per urinam ejiciatur. Et si medicamentum dederint, quod pituitam sursum purgat, ei qui pus in superiore ventriculo in tuberculo habet, non scientes quod habet, isque pus vomat ac sanus fiat. Et si eum qui ex medicamento sursum purgante superpurgatur, sua sponte alvo subter erumpente, a vomitu sanum faciant. At vero mala operantur Medici præ infortunio hæc. Si pharmaco bilis aut pituitæ sursum ductivo dato, venam in pectore præ vomitu rumpant, ei qui prius nullum manifestum dolorem in pectore habuit, atque sic fiat morbus. Et si mulieri in utero habenti medicamentum superne purgans exhibeant, alvus autem inferne erumpens fœtum expellat. Et qui suppuratum curat, si alvus proflua fiat, ipsum perdit: & qui oculos curat ac sublinit, si dolores incidant acutiores, & si ita contingat, rumpantur oculi & destruantur, accusant medicum quod oculos sublevit. Et si puerperæ in ventris dolore medicus aliquid det, & male habeat, aut pereat, medicus in culpa est. Ferme autem quæcunque necessitatem habent, ut fiant in morbis ac vulneribus mala supra mala, ea ubi fiunt, in medicum culpam rejiciunt, & necessitatem talia fieri cogentem non agnoscunt. Et si ad febricitantem aut vulnus habentem ingressus, admotis quam primum remediis non opituletur, sed postera die æger pejus habeat, medicum accusant. Si vero opituletur, non æqualiter laudant. Oportere enim ipsum perpeti putant, ulce-

ulceraque inflammari, & in morbis quibusdam dolores fieri oportere, neque tales esse ut ne fiant. Nervus præcisus ac dissectus non coalescit, neque vesica, neque aliquod ex tenuibus intestinis, neque vena sanguiflua, neque tenuis genæ pars, neque pudendi pellicula.

8. Porro principium sanationis demonstratum quidem non est, quod sane recte principium sit universæ artis, neque secundum aliquod, neque medium, neque finis. Sed incipimus ab ea aliquando dicentes, aliquando operantes, & desinimus eodem modo. Et neque dicentes ex iisdem sermonibus incipimus, neque si de iisdem dicamus, neque in iisdem desinimus & operantes juxta eandem rationem, neque ex iisdem operibus incipimus, neque in iisdem desinimus.

9. At vero facilitas ac promptitudo in his est. Quum quis secans aut urens, neque nervum secet, neque venam. Et si suppuratum urat, pus consequatur. Et si secet, eodem modo. Et fracturas recte componere. Et si qua pars corporis ex natura excidat, ut ipsam recte ad naturam retrudat. Item apprehendere fortiter ea quæ oportet, & apprehendendo premere. Et apprehendere leniter ea quæ oportet, & apprehendendo non premere. Et in obligando tortuosa non facere ex rectis, neque premere quæ non oportet. Et in contactu ubicunque tandem contigerit, dolorem ex superfluo non exhibere. Hæc quidem igitur facilitatis ac promptitudinis existunt. At vero digitis decenter attingere, aut probe, aut non probe, aut longis, aut brevibus, aut probe deligare omnes deligaturas, non ad artem pertinere judicatur de facilitate ac promptitudine, sed seorsum.

10. Quicunque suppurati fiunt pulmonem, aut superiore vel inferiore ventre, aut tubercula habent, sive in superiore ventre, sive inferiore, aut in pulmone, aut ulcera intrinsecus, aut sanguinem vomunt aut spuunt, aut dolorem aliquem habent, vel in pectore vel in dorso, hæc omnia habent ex his quidem quæ in corpore insunt, a bile & pituita: ab externis vero ab aere insito calori immixto. Sed & a laboribus, ac vulneribus. Et quicunque quidem pulmone suppurati fiunt, ab his fiunt. Si peripneumonia correptus in judicatoriis diebus non purgetur, sed relinquatur in pulmone sputum ac pituita, suppuratus fit. Et si quidem statim curatus fuerit, ut plurimum effugit: si vero neglecta fuerint illa in pulmone, corrumpitur, illis & inhærentibus & putrescentibus, ulceraturque pulmo, & suppuratus fit, & non amplius intro ad seipsum nutrimentum memorabile trahit, neque quicquam depurgatur ab eo sursum, sed suffocatur, & semper amplius difficulter spirat, & respirando stertit, & respirat illinc sursum ex pectore, tandem vero obturatur a sputo, & moritur.

Fit autem & suppuratus, si pituita ex capite ad pulmonem destillet: & primum quidem utplurimum latenter defluit, tussimque tenuem exhibet, & sputum paulo amarius solito, & aliquando tenuis adest calor. Temporis autem progressu, exasperatur pulmo, & intus exulceratur a pituita inhærente ac putrescente: & gravitatem exhibet pectori, & dolorem acutum ante & retro, caloresque acutiores in corpus incidunt, & pulmo a calore trahit ad se pituitam ex toto corpore: & maxime ex capite: caput vero calefactum ex corpore, & hanc putrescentem subcrassam spuit,

spuit. Quanto vero magis tempus progreditur, tanto magis pus sincerum spuit, & febres acutiores fiunt, & tussis frequens ac fortis, & inedia vexat, & tandem alvus inferne turbatur. Turbatur autem a pituita, pituita vero de capite descendit. Hic quum ad hoc pervenerit, perit quemadmodum dictum est in superioribus, purulento ac putrido pulmone facto, aut ventre infra erumpente.

Fit præterea & ab his pulmo suppuratus. Quum venula videlicet aliqua in ipso fuerit rupta, (rumpitur autem a laboribus:) & ubi rupta fuerit, sanguinem fundit, si quidem crassior fuerit, amplius: sin tenuior, minus: & sanguinem quidem ipsum partim confestim spuit, partim vero, nisi vena adstringatur, in pulmonem funditur, & in ipso putrescit: & ubi putrefactus fuerit pus facit, progressu vero temporis aliquando pus sincerum, aliquando pus subcruentum, aliquando sanguinem, & si magis repleta fuerit vena, ipsam sanguinis copiam acervatim a seipsa revomit, spuiturque pus crassum ab accessoria & intus putrescente pituita. Hic si anticipetur incipiente morbo, priusquam vena sanguinem fundat ac fortiter laxetur, & priusquam attenuetur, & in lecto decumbat, & caput corrumpi incipiat, & reliquum corpus colliquari, superstes ab hoc morbo evadit. Si vero neglectus fuerit, & hæc occuparint, ut ea perpetiatur aut omnia, aut plurima, perit: perit autem hic aut ex iisdem quæ superius dixi, aut a vomitu, sanguine multo multoties per vomitum rejecto.

Si vero vena omnino quidem rupta non fuerit, verum acutus tractus in ipsa fiat, fit autem maxime velut varix, qui etiam statim ubi factus fuerit, dolorem quendam tenuem inducit, ac tussim aridam. Si vero diu duraverit & neglectus fuerit, primum quidem sanguinem modicum ac subnigrum dimittit ac rejicit, deinde vero adhuc copiosiorem & sincerissimum, deinde pus, patiturque quæcunque in superioribus dicta sunt. Conducit autem talibus, si ab initio curandos suscipias, ut & venæ de manibus sanguinem emittant, & diæta e qua quam siccissimus & exanguissimus fiat. Eodem porro modo etiam venæ in latere afficiuntur, quæ intus in superficie sitæ sunt. Quum igitur affectæ fuerint, varicosæque factæ, & intus elevatæ, & neglectæ fuerint, hæc perpetiuntur. Erumpunt & spuunt a se sanguinem, & aliquando etiam vomunt, & suppurati fiunt, & utplurimum pereunt. Si vero curentur incipiente morbo, rursus in loco venæ considunt ad latus, humilesque fiunt. Et pulmo quidem ab his suppuratus redditur, & ab ipso etiam talia perpetiuntur, & sic moriuntur.

11. Cæterum superiore ventre suppurati multipliciter fiunt. Nam quum pituita de capite copiosa & acervatim in superiorem ventrem fluxerit, putrescit & in pus vertitur. Putrescit autem maxime in diebus viginti una. Hoc igitur pus concutitur & intus fluctuat ad latera allabens. Hic si uratur aut secetur priusquam diuturnum fiat pus, sanus plerumque evadit.

Fiunt autem & superiore ventre suppurati ex pleuritide, quum fortis fuerit, & in judicatoriis diebus neque putruit, neque sputo rejecta est, sed latus exulceratum fuerit a pituita affixa, & bile: & quum ulcus factum fuerit, reddit de se pus, & ex vicinis locis præ caliditate in seipsum pituitam adducit, & hæc ubi computruit, pus spuitur.

...r. Aliquando vero etiam ex venis sanguis se in ulcus ingerit, & putrefactus pus fit. Hic si e vestigio assumatur, sanus plerumque fit: si vero negligatur, perit.

Fiunt præterea suppurati etiam, si pituita de capite delapsa, ad latus adglutinata fuerit & putruerit. Tunc enim latus utplurimum inflammatur, & patitur eadem quæ ex pleuritide suppuratus. Fiunt & quum præ labore, aut exercitiis, aut alio quopiam modo, vena ante aut retro fuerit rupta, & sic rupta, ut non statim spuatur sanguis, sed in carne acutus tractus sive varix fiat: & caro tracta ac convulsa humiditatem modicam traxerit, & sublivida facta fuerit: & statim quidem sic affectus non percipit pro robore ac bona habitudine, aut si etiam sentit, nihil molesti esse putat. Hic ubi deprehenderit, quum jam præ febribus, aut potu, aut venere, aut aliqua alia re correptus, fuerit attenuatus, caro sauciata subresiccatur & subcalescit, & humiditatem in seipsam a vicinis tum venis, tum carnibus trahit. Ubi autem attraxerit, intumescit & inflammatur, & dolorem exhibet tenuem, & tussim raram & siccam primum. Deinde adhuc magis trahit in seipsam, & dolorem inducit vehementiorem, & tussim frequentiorem. Et primum quidem subpurulentum spuit: aliquando vero lividum & subcruentum. Et quanto magis tempus progreditur, amplius in seipsam trahit ac putrefacit: & de ipsa carne quantum ab initio lividum erat, hoc pus fit: & dolorem acutum exhibet, & febrem, & tussim multam ac frequentem, & per sputum sincerum pus exspuit.

Si vero pus in ventre moram traxerit, totum corpus ab ipso calescit: maxime vero vicinissimæ partes. Calescente autem corpore, humiditas maxime eliquatur. Et quæ quidem a supernis partibus eliquatur, in supernum ventriculum maxime confluit, & pus fit, ad hoc quod jam in ipso est. Pars vero ejus etiam in infernum ventriculum fluit: & quandoque alvus ab ipsa turbatur, & hominem perimit. Nam cibi ingesti secedunt inconcocti, & alimentum ab ipsis corpori non accedit. Et sputi sursum purgatio non æqualis contingit, alvo nimirum calefacta, & omnia deorsum trahente in seipsam. Et a sputo quidem suffocatur & stertit, dum non purgatur: a ventre vero fluente debilitatur, & plerumque perimitur. In hujusmodi autem morbis hunc fluxum maxime exhibet caput, utpote quod cavum est, & superne situm. Quum enim ab alvo fuerit calefactum, tenuissimam pituitam de corpore in seipsum trahit. Ubi vero hæc in ipso fuerit collecta, reddit rursum acervatam & crassam, velut dictum est: & pars quidem ipsius in supernum ventriculum defluit: pars vero in infernum. Quum igitur caput fluere inceperit, & reliquum corpus colliquari, non amplius æqualiter, ne usti quidem, superstites evadunt. Superant enim supra pus influentia mala, ea quæ defluunt: & carnes liquescunt magis a malis, quam nutriuntur ab ingestis.

Qui vero hujusmodi morbos habent, partim ab his brevi pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim corpus a corpore, & ætas ab ætate, & affectio ab affectione, & tempus a tempore, in quo ægrotarint: & aliqui majorem tolerantiam in morbis habent, alii omnino ad tolerandum impotentes sunt. Proinde certitudo exacta temporis, in quo pereunt non est, an

an longum, aut breve futurum sit. Neque enim hoc tempus certum est quod quidam definiunt: & plerumque neque hoc ipsum suppurat. Differt enim & annus ab anno, & tempus a tempore. At si quis de ipsis recte cognoscere ac dicere velit, is cognoscet omni tempore, & perire, & superstites evadere, & pati quæcunque tandem patiantur.

12. Cæterum inferno ventriculo suppurati fiunt, maxime quidem quum pituita aut bilis acervata inter carnem & cutem collecta fuerit. Fiunt autem & a convulsionibus: quum venula convulsa rupta fuerit, sanguis effusus putrescit & suppuratur. Si vero caro convulsa fuerit, aut contusa, sanguinem ex venis sibiipsi propinquis trahit, atque hic putrescit ac suppuratur. His siquidem foras de se significationem præbuerit & eruperit pus, sani fiunt. Si vero sua sponte intro proruperit, pereunt. At vero diffusum pus in ventriculo inferno, veluti in superno dictum est, generari haud quaquam poterit, sed velut a me dictum est, in tunicis & in tuberculis innascitur. Et siquidem intro notas habuerit, cognitu difficile est. Neque enim ex concussione cognoscere licet. Cognoscitur autem maxime ex dolore ubi fuerit; & si terram figulinam, aut aliud quid hujuscemodi imposueris, brevi id reficcat.

13. Erysipelas autem in pulmone fit, ubi pulmo fuerit nimium resiccatus, id quod contingit ab ardore, & a febribus, & a labore, ac intemperie. Et quum superresiccatus fuerit, plurimum sanguinis in seipsum trahit, maxime quidem & plurimum ex magnis venis. Hæ enim ipsi viciniffimæ sunt, ac ipsi incumbunt. Trahit etiam ex aliis vicinis. Et tenuissimum ac debilissimum trahit. Postquam autem traxit, febris ex ipso fit acuta, & tussis sicca, & repletio in pectoribus, & dolor acutus in anterioribus ac posterioribus partibus, maxime circa spinam: nimirum magnis venis percalefactis. Et vomunt aliquando subcruentum, aliquando lividum. Vomunt item pituitam & bilem, & frequenter animo linquuntur, propter sanguinis transmutationem derepente contingentem: atque hoc maximum signum est Erysipelatis in pulmone generati, & si assidua febris invasio contigerit. Huic, siquidem duobus aut tribus aut quatuor ad summum diebus id, quod intus est diffusum fuerit ac transierit foras, plerumque sanus evadit. Si vero non diffundatur ac foras transeat, intus putrescit, & suppuratus fit ac perit. Perit autem brevi, utpote pulmone toto suppurato ac putrido. Si vero foras diffusum, intro vertatur & pulmonem corripiat, huic nulla vitæ spes reliqua est. Quum enim antea resiccatus pulmo, traxerit in seipsum, non amplius dimittit, sed statim ab ardore, & siccitate, nihil amplius suscipit, neque quicquam sursum distribuit, sed corrumpit.

14. Tuberculum in pulmone fit hoc modo, quum pituita aut bilis coacta putrescit. Et quamdiu quidem adhuc crudius fuerit, dolorem exilem, ac tussim siccam inducit. Postquam autem maturum factum fuerit, dolor & ante & retro acutus fit, & calores corripiunt, ac tussis vehemens. Et siquidem quam citissime maturuerit, & eruperit, & pus sursum vertatur, ac totum exspuatur, & ventriculus, in quo fuerat pus, contrahatur ac resiccetur, penitus sanus evadet. Si vero ruptum quidem fuerit quam celerrime, & maturatum, ac repurgatum, verum penitus resiccari non poterit, sed ipsum tuberculum a seipso

ſo pus produxerit, & a capite ſane tunc, itemque reliquo corpore pituita ad tuberculum defluens putreſcit, & pus fit, ac exſpuitur, per quod homo perimitur. Perimitur autem a ventre fluente, ab his quæ antea relata ſunt: & loquente ipſo ac intelligente omnes res, æque ut in priori tempore, reſiccatur ac perfrigeratur: conniventque venæ in corpore omnes, utpote ſanguine ex ipſis a febre exuſto: quandoque vero etiam præ temporis longitudine, ac morbi magnitudine, tum malorum jam præſentium, tum eorum quæ inſuper accedunt. Quod ſi multo tempore rumpi non poſſit, neque ſua ſponte, neque a medicamentis, conſumitur debilitatus a doloribus vehementibus, & inedia, & tuſſi, & febribus, & utplurimum perimitur. Si vero jam attenuato, & in lectum reclinato, pus eruperit, neque ſic valde revaleſcunt, ſed tali modo perimuntur. At ſi eruperit quidem quam celerrime, & maturuerit, maturatum autem multa ſui parte ad ſeptum transverſum effundatur, ſtatim quidem melius habere ſibi videtur: verum progreſſu temporis ſi quidem totum per ſputum rejecerit, & ventriculus in quo pus inerat, conſidat ac reſiccetur, ſanus evadit. Si vero & tempus longius protrahatur, & ipſe debilior fiat, & per ſputum rejicere nequeat, ſed uſtus fuerit aut ſectus, & pus exeat, ſtatim quidem & ſic melius habere ſibi videtur, verum tempore procedente perimitur ab iiſdem, quæ prius relata ſunt.

15. Porro in latere fiunt tubercula & a pituita & a bile, eadem ratione qua in pulmone. Fiunt etiam a laboribus, quum vena aliqua tracta rupta fuerit, non tamen penitus rupta, ſed ita ut acutus tractus in ipſa factus ſit. Siquidem igitur rupta fuerit, ſtatim ſanguis e vena effuſus putreſcit & ſuppuratur. Si vero acutus tractus in vena fiat, principio quidem dolorem exhibet ac pulſat: progreſſu vero temporis diſtribuit vena ſanguinem in carnem, atque hic in carne putreſcens, pus fit. Eodem modo & caro, ſiquidem magis doluerit, & ſanguinis plus in ſeipſam trahit ex viciniſſimis venis, & ſtatim ſuppuratur. Si vero minus doluerit, tardius & trahit, & ſuppuratur.

16. Quibuſdam autem quum debiles facti fuerint tractus ſive vulſuræ in carnibus aut venis, non ſuppuratur, ſed fiunt dolores diuturni, & vocantur Ruptiones. Et quæ quidem in carne fiunt, hoc modo fiunt. Quum caro afflicta fuerit, aut convulſa, aut percuſſa, aut aliud quid perpeſſa, livida velut antea dixi fit, non ſincero ſanguine, ſed tenui & aquoſo, eoque modico. Quum autem plus ſolito fuerit reſiccata, percaleſcit, & dolorem exhibet, & a venis ac carnibus vicinis humiditatem in ſeipſam trahit: & ubi nimium fuerit humectata, atque ea ipſa humiditas ubi a carne fuerit ſupercalefacta, per totum corpus diſpergitur, qualis eſt attracta, magis tamen in venas diſpergitur quam in carnes. Venæ enim magis trahunt quam carnes. Trahunt tamen etiam carnes. Quando vero ad multam in corpore humiditatem, modica de carne attracta fuerit, obſcura jam fit, & doloris exors, & pro morbida cum tempore ſana evadit. Si vero caro magis fuerit percalefacta, & ampliorem humiditatem traxerit, dolorem exhibet: & ad quamcunque corporis partem ab ipſa proceſſerit ac firmata fuerit, dolorem inducit acutum, & aliqui putant ipſis ruptionem tranſmutatam eſſe, verum hoc fieri non poteſt. Propinquiſſima

vero ulceri sunt quæcunque talia & alia. At humiditas de carne exilit per venas: quum autem percalefacta, & crassa, & copiosa facta fuerit, dolorem exhibet, donec similis fiat reliquæ humiditati, in tenuitate ac frigiditate.

17. Quæcunque vero in venis fiunt, sic habent. Ipsa quidem vena in quantum tracta est, in loco manet. Quum autem tracta fuerit (trahitur autem ac convellitur a labore & violentia) fit veluti varix. Percalescit autem & trahit in seipsam, liquidam quandam humiditatem, quæ est a bile ac pituita. Et ubi mixta fuerint sanguis & humiditas de carne, crassescit sanguis, & multipliciter ipse seipso, ea parte qua vena convulsa est, & morbosior fit, & amplius stabilior. Et quum copiosior factus fuerit, plenitudo ipsa transmigrat, quocunque tandem contigerit, & dolorem inducit acutum, ut aliquibus videatur ruptio locum permutasse. Et si contigerit ut ad humerum transferatur, & gravitatem in manu inducit, & torporem ac segnitiem. Et siquidem ad venam proruperit, aut ad humerum & dorsum tendat, dolor plerumque statim quiescit. Fiunt porro convulsiones, & a laboribus, & lapsibus, & a plaga, & si quis onus majus levet, & a cursibus & lucta, & ejusmodi omnibus.

18. Quicunque vero a vulneribus suppurati fiunt, aut ex hasta, aut pugione, aut jaculo, intro sauciati fuerint, quandiu quidem habuerit ulcus respirationem foras per antiquum vulnus, & hac parte frigidum in seipsum adducit, & calidum a seipso hac parte emittit, & sane facile tum pus, tum si quid est aliud expurgatur. Et si quidem & interna, & externa pars simul fuerint sanatæ, sanus penitus homo evadit. Si vero externa quidem sanata fuerit, interna vero non, suppuratus fit. Et si etiam sanatæ simul sint interna ac externa pars, cicatrix autem intus debilis fiat, & aspera ac livida, reulceratur quandoque, atque sic suppuratus fit. Rursus exulceratur etiam si quid amplius laborarit, & si attenuatus fuerit, & si pituita aut bilis ad cicatricem affixa fuerit, & si alio morbo correptus attenuatus fuerit. Ubi vero ulcus factum fuerit, sive hoc modo, sive ubi externa pars priusquam interna coaluit, dolorem acutum inducit, & tussim, & febrem: & frigiditatem ipsum sibiipsi ulcus inducit, eo quod amplius calidum existat: & ipsum a seipso caliditatem efflat, & pus expurgatur, & per longius tempus curatur, & tardius sanescit. Quandoque vero neque sanescit. (Nam caro, & ulcus, ab ardore qui est in corpore coquitur, & nimium humectatur, ut non possit neque siccari, neque carnem producere, neque sanari). Sed cum temporis progressu moritur, patiens talia, quæ etiam prius dicta sunt.

19. At si contingat ut crassarum venarum aliqua sauciettur, & sanguis intro fluat ac putrescat, suppuratus fit. Et siquidem hoc pus totum per sputum rejectum fuerit, & vena sauciata coaluerit, & ulcus intus ac foris sanatum fuerit, penitus sanus evadit. Si vero neque ulcus intus coalescere poterit, neque vena constringatur, sed alias atque alias sanguinem remittat: & si statim vomatur & spuatur, aut etiam putrescat, & pus exspuatur, plerumque perimitur, aut statim sanguinem vomens, aut posteriori tempore, dum perit ab iisdem quæ antea dicta sunt. Sæpe vero hi quibus venarum aliqua intus sauciatur a vulneribus, aut quibusdam labori-

boribus, aut exercitiis, aut alia quadam caussa, quum coaluerit, & sana esse videtur vena, alio tempore iterum rumpitur, idque ab iisdem contingit caussis, a quibus etiam prius patiebatur. Ubi vero iterum rupta est, sanguinem multum ac sæpe vomentes (aut alias atque alias sanguinem recentem vomunt) pus autem spuentes per omnem diem multum ac crassum, tali aut consimili modo pereunt, velut etiam in aliis morbis dictum est.

20. At vero in his ac similibus morbis multum refert, quantum ad facilem ac difficilem curationem, vir sit an mulier qui morbum habet, juvenis an senex, & mulier juvencula an anicula. Et præterea tempus a tempore differt in quo ægrotant. Interest item an ex alio morbo ægrotent, aut non ex alio. Differt etiam affectus ab affectu, major a minore, & corpus a corpore, & curatio a curatione. His autem sic inter se differentibus, necesse est etiam tempus diurnitatis differre: & aliis longius fieri, aliis brevius: & alios perire, alios non: & morbos aliis durabiliores esse, & majores, aliis minores & brevioris temporis: aliis permanere usque ad senectutem & commori, alios perire ab ipsis brevi. Et qui quidem juniores patiuntur eas affectiones, quæ a laboribus fieri dictæ sunt, hi & ampliores & vehementiores ipsas patiuntur, & magis quam alii dolent, & statim in ipsis manifestæ fiunt, ut sanguinem aut spuant, aut vomant. Sed & quædam contingentia ipsis fallunt ipsos, præ bona corporis habitudine. Seniores autem raro quidem patiuntur, & si patiantur, debiles ipsas perpetiuntur, utpote ipsi debiliores existentes, & remittunt magis ipsis, & affectionum majorem curam gerunt. Fiunt igitur ab initio omnino minus seniori quam juniori, & ubi factæ fuerint, seniori debiliores fiunt, juniori vehementiores. Et juniori quidem, utpote qui habet corporis vigorem & siccitatem, & carnem densam ac robustam & ad ipsa ossa assidentem, cute circum ipsam circumtenta: quum aliquid amplius laborarit, solito magis & derepente, convulsiones vehementes fiunt, & ruptiones multæ ac omnigenæ venarum ac carnium. Et horum aliqua statim manifesta fiunt, aliqua posteriori tempore comparent. At senioribus vigor fortis non inest, & carnes circum ossa diffluunt, & cutis circum carnes: & ipsa caro rara est ac debilis, & neque tale quid pati possit similiter senior veluti junior. Et si quid patiatur, leviter patitur, & statim manifestum redditur. Atque in tantum quidem in affectionum principio, juniores senioribus difficilius liberantur.

21. Quum vero morbus conspicuus factus fuerit, & aut pus, aut sanguinem, aut utrumque exspuerint, qui quidem juniores sunt, quum corpus ipsorum sit robustum ac densum, non æqualiter depurgari possunt, ab ulceribus, quorum pus in superno ventriculo existit. Nam & pulmo non valde trahit ad arterias, ut qui densior fit: & arteriæ quum tenues & arctæ sint, pus non suscipiunt, nisi modicum & raro. Quare necesse est pus in thorace, & in ulceribus coacervari, & crassum fieri. At seniori & pulmo rarior ac cavior est, & arteriæ ampliores, ut pus non diutius in ventriculo & ulceribus moretur, & quicquid ejus insuper generatum fuerit, hoc totum necessario sursum attrahitur a pulmone ad arterias, & statim exspuitur. In juniore igitur, utpote quum sint affectiones

vehementiores & purgatio pro sputi ratione non fiat, & febres acutiores & frequentiores fiunt, & dolores acuti incidunt, tum in ipso affectionis loco, tum in reliquo corpore: nimirum quum venæ sint robustæ ac sanguine plenæ. Ubi vero hæ percalescunt, dolores ab ipsis transiliunt alias ad aliam corporis partem. Ac hi quidem plerumque brevi perimuntur. Senioribus vero quum effectiones sint debiliores, & sputum ab ipsis purgetur, & febres mitiores, ac paucæ fiunt, & dolores adsunt quidem; verum exiles. Et ab hujusmodi affectionibus ne senes quidem penitus liberantur: sed longo tempore afflicti pereunt. Et aliquando pus spuunt, quandoque sanguinem, quandoque neutrum, tandemque cum his moriuntur. Moriuntur autem hoc modo, quum ipsos morbus aliquis huic quem antea habent consimilis apprehendit, ita ut & hunc habeant, & is quem prius habent vehementior fiat, & ut plurimum pereunt. At vero morbi qui hos morbos afficiunt, maxime sunt pleuritis & peripneumonia.

22. Febris porro ab his fit. Quum bilis aut pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab his calescit, & vocatur hoc febris. Calescit autem bilis & pituita, intrinsecus quidem a cibis & potibus, a quibus etiam nutritur ac augetur: extrinsecus autem a laboribus ac vulneribus, & a calido nimium calefaciente, & a frigido nimium frigefaciente. Calescit item a visu & auditu: verum minimum ab his.

Rigor autem in morbis fit quidem & ab externis, ventis, aqua, serenitate, sub dio degentibus, & aliis hujusmodi. Fit autem & ab ingestis cibis ac potibus. Maxime vero & vehementior fit, quum bilis & pituita sanguini fuerint permixta, aut altera ex his, aut utraque. Magis tamen si pituita sola permixta fuerit. Est enim pituita frigidissima ex natura. Calidissimus autem sanguis. Frigidior est etiam aliquanto bilis sanguine. Quum igitur hi humores ambo, aut alter solum, permixti fuerint ad sanguinem, ipsum congelant, non tamen omnino. Neque enim vivere posset homo, si sanguis densior & frigidior seipso multis modis fieret. Frigescente igitur sanguine, necesse est & reliquum totum corpus perfrigerari: & ubi hujusmodi quid factum fuerit, rigor appellatur. Et siquidem vehemens fiat rigor, vehementior est etiam tremor. Nam dum contrahuntur venæ, sanguine & coacto, & congelato, corpus & contrahunt, & tremere faciunt. Si vero minus aliquanto sanguinis coactio fiat, hoc rigor appellatur. Horror autem dicitur debilissimus rigor. Quod autem post rigorem necessario corripiat febris, aut major, aut minor, sic habet. Quum sanguis percaluerit, & vim depulerit, ac rursus ad suam naturam redierit, concalescit simul & pituita, & bilis sanguini permixta: & sanguis ipse seipso multipliciter calidior evadit. His igitur percalefactis, necesse est febrem succedere post rigorem, præ sanguinis caliditate.

Sudor vero fit hac de causa. Quicunque morbi in judicatoriis diebus judicantur, & febrilis ignis dimittit, in his de pituita & bile quod tenuissimum est eliquatur & secernitur, & secedit partim extra corpus, partim intus, & isthic in corpore relinquitur, partim præ caliditate attenuatur, & vapor fit, & cum spiritu permixtum foras procedit. Atque hæc quidem hujusmodi sunt, & ab his sudor generatur. Quare vero

ro quandoque calidus, quandoque frigidus est, ita contingit. Calidus quidem de percalefacto malo, & exusto, & attenuato, & debili, & non valde multo secernitur, & necesse est ipsum calidiorem ex corpore excerni. Frigidus autem de ampliore malo secernitur, & de eo quod reliquum est & adhuc validum, & nondum putrefactum, neque attenuatum, neque exustum, & frigidior ac crassior & graveolentior prodit. Manifestum autem hoc ex hac re fit. Qui frigidum sudorem exudant, e longis morbis plerumque ægrotant, invalescente malo eo quod in corpore relinquitur. Qui vero calidum sudorem excludunt, citius a morbis liberantur.

23. Pleuritis & peripneumonia fiunt hoc modo. Pleuritis quidem, quum potiones acervatæ & fortes valde corripiunt. Percalescit enim totum corpus ac humectatur a vino; maxime autem & bilis, & pituita percalescit ac humectatur. Et sane his commotis ac humectatis, continget ut rigor invadat sive ebrium sive sobrium. Et quum latus natura carne nudum sit, præ omnibus corporis partibus: & non sit quicquam in ipso quod renitatur, præter ventriculi cavitatem: maxime rigorem percipit. Et quum riguerit ac perfrigeratum fuerit, tum caro quæ est in latere, tum venæ contrahuntur ac convelluntur. Et quantum in ipsa carne inest bilis ac pituitæ, aut in venis quæ in ipsa carne sunt, id magna ex parte, aut totum secernitur, introque compellitur ad caliditatem, carne extrinsecus condensata: atque id ad latus affigitur, & dolorem vehementem exhibet, & percalescit: & per caliditatem trahit ad seipsum, a vicinis venis ac carnibus, pituitam ac bilem. Atque hoc sane modo fit. Ubi vero ad latus affixa putruerint, & per sputum rejecta fuerint, sani fiunt. Si vero & antiquum multum affixum fuerit ad latus, & aliud insuper accesserit, statim pereunt, præ salivæ copia exspuere nequeuntes: aut suppurati fiunt, & partim pereunt, partim evadunt. Indicium autem hæc de se præbent in septem diebus, aut novem, aut undecim, aut quatuordecim: dolorem quoque inducunt ad humerum, & ad claviculam, & ad alas, hac de causa. Vena, quæ splenitis appellatur, tendit a splene ad latus, a latere vero ad humerum & sinistram manum. Hepatitis autem ad dexteras partes eodem modo: & quum hujus in latere pars a rigore contracta fuerit, & sanguis in ipsa horruerit, ad alas & claviculam ac humerum concedit, & convellit ac dolorem inducit. Eodem modo & loci circa dorsum, ab affixo ad latus humore pituitæ ac bilis percalescunt: & quandoque dolorem locis infra latus exhibent. Sæpe vero si ad infernas partes convertatur, dolorem per venas ad vesicam distribuit, multumque ac biliosum æger mingit. Arbitrantur autem hujus morbi caussam ac principium rigorem esse.

24. Peripneumonia fit, quum commota ac calefacta pituita ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in seipsum de vicinis locis, ad ea quæ jam sunt in ipso. Et percalfacit quidem totum corpus ac dolorem exhibet, maxime autem dorso, & costis, & humeris, ac spinæ: nimirum ab his in seipsum attrahens plurimam humiditatem, & superresiccantur hæ partes, & nimium calescunt. Postquam autem attraxit in seipsum, & tum bilis, tum pituita, sedem in pulmone occupavit, putrescit ac suppuratur. Et siquidem in diebus ju-

judicatoriis putrefacta per sputum rejecta fuerint, æger superstes evadit. Si vero & ea quæ ab initio advenerunt susceperit, & alia insuper accesserint, & neque spuens, neque putrefaciens superarit, præ copia eorum quæ insuper accedunt, utplurimum moriuntur. Si vero ad dies perveniant duos & viginti, & febris remittat, & in his per sputum purgati non fuerint, suppurati fiunt. Fiunt autem maxime ex his, quibus & pleuritis, & peripneumonia vehementissima existit.

25. Fit autem & peripneumonia, & pleuritis sine sputo, ambæ ex eadem caussa, præ siccitate. Siccant autem & calida, ubi nimium calfaciunt: & frigida, ubi nimium frigefaciunt. Congelatur autem latus, & quæ sunt in ipso venæ, & convellitur: & quantum in ipso inest pituitæ aut bilis, id a caliditate resiccatur, & dolorem inducit, & a dolore febrem. Huic venam secare conducit in manu splenitidem appellatam, aut hepatitidem, juxta utram sane fuerit morbus. Atque sic dolor mollior fit, & lateris, & aliarum partium. Nam vena & quantum in ipsa inest bilis ac pituitæ, & ipsius sanguinis ægrotantis una cum his magnam partem foras dimittit. Pars vero ex carne per medicamenta & potiones diffunditur, & a calefactoriis forinsecus adhibitis, ita ut morbus per totum corpus dispergatur. Vocatur autem hæc pleuritis sine sputo.

26. Peripneumonia vero quum pulmo etiam ipse superresiccatus fuerit, & quantum in ipso inest bilis aut pituitæ, neque putrefacit æqualiter, neque per sputum reddit: & quantum in ipso est humiditatis, aut a potu, aut a sorbitione, aut a vicinis locis, hoc totum exurit, præ nimia siccitate ac caliditate. Huic potiones bibere conducit, a quibus pulmo humectatur, ac sputum rejicit. Si enim sputum non rejecerit, & durior fit, & coarescit, & hominem perimit.

27. Febris ardens corripit magis biliosos, corripit item pituitosos. Corripit autem hoc modo. Quum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit ut venæ & sanguis attrahant bilem, eamque plurimam ex carnibus ac ventriculo, ad eum qui prius inest, utpote quum etiam natura calidissimus sanguis in corpore existat. Quum itaque percaluerit ex carnibus & ventriculo, supra eum qui jam inest, adhuc magis a bile, percalfacit etiam reliquum corpus. Et quædam sane partes præ multa humiditate, penitus resiccari non possunt. Si vero resiccatæ fuerint, homo moritur. Extremæ vero corporis partes, utpote natura siccæ, resiccantur, & plurima humiditas ex ipsis exuritur: & si ipsas contingere velis, frigidas comperies ac siccas. Quapropter hi qui a febre ardente corripiuntur, internis quidem partibus a febri exuruntur, externis autem frigidi sunt. Et lingua ac fauces ab interno spiritu ac caliditate exasperantur & arescunt.

Quantum autem in ventriculo & in vesica inest bilis, quod quidem in ventriculo est, aliquando deorsum exturbatur, plerumque vero in primis diebus vomitur, aut in quatuor aut quinque. Vomitur autem hac de causa. Quum supernus ventriculus supercalefactus fuerit, attrahit in seipsum, & fit vomitus. Et ob hoc ipsum etiam ex febre ardente, & ex pleuritide, ad peripneumoniam maxime morbi transmutantur. Ubi enim supernus ventriculus supercalefactus fuerit, trahit in seipsum, & suscipit pulmo, & fit peripneumonia:

nia: & plerumque pereunt, nimirum debiles jam existentes, & morbo alio novo insuper generato, dies transigere nequeuntes, donec sputum in pulmone concoquatur. Verum utplurimum pereunt præ debilitate. Aliqui tamen evadunt. At quibus in vesicam confluit quid bilis, his crassa urina mingitur, crassa autem a pituita. Biliosa vero alvi egestio prodit, eo quod combusta sint ea quæ sunt in ventre.

28. Phrenitis hoc modo se habet. Sanguis qui est in homine, maximam partem ad prudentiam confert, quidam dicunt totum. Quum igitur bilis commota ad venas & ad sanguinem ingressa fuerit, sanguinem ex consueta compage ac motione dimovet, & seorsum facit, ac calfacit. Calefactus autem, etiam reliquum corpus totum percalefacit, & desipit homo, & non sibi constat, præ febris copia, & sanguinis ad serositatem transmutatione, & motione non solita contingente. Assimiles autem sunt maxime hi qui phrenitide tenentur, his qui ab atra bile delirant. Nam & hi ubi sanguis ex bile & pituita corruptus fuerit, morbum habent, & dementes fiunt: aliqui vero etiam insaniunt. Et qui phrenitide correpti sunt, eodem modo. Tanto autem minor insania ipsumque delirium fit, quanto paucior ac debilior est bilis quam pituita.*

29. Porro subcruentum & lividum est sputum in pleuritide ac peripneumonia, idque ob hanc caussam. Principio quidem plerumque neutrum spuunt, neque lividum, neque subcruentum: unde nosse convenit morbum vehementem esse. Quum autem sputum subcrassum spuere cœperint, tunc maxime purgantur. Spuitur autem id a distentione venarum, in pleuritide quidem earum quæ sunt in latere: in peripneumonia vero earum quæ sunt in pulmone: & caliditatem ad seipsam affectio trahit.

Si vero ægro abscessus fuerit ruptus, ac purulentus fuerit, prima mox die sanguinem, & pus subcruentum ac lividum cum saliva spuit. Lividum autem fit a sanguine, si modicus ad multam salivam ammixtus fuerit, & non statim spuatur, sed semiputrefactum & effœminatum in corpore manet.

30. Moriuntur autem ex pleuritide, ubi & multum pituitæ ac bilis ab initio lateri fuerit affixum, & multum insuper ex reliquo corpore affluxerit, & neque spuens, neque putrefaciens separarit, præ materiæ affluentis copia. Implentur autem arteriæ ab his quæ insunt, pituita ac pure. Deinde stertit, & frequenter, & illinc statim respirat, tandem vero omnia obturantur, & moritur. Eodem modo ex peripneumonia pereunt.

Quicunque vero ex febre ardente moriuntur, omnes præ siccitate moriuntur. Et resiccantur primo quidem extremæ ipsorum partes, manus ac pedes: deinde partes sicciores. Ubi autem humiditas ex corpore penitus fuerit exusta ac resiccata, sanguis quidem congelatur penitus ac perfrigeratur: reliquum vero corpus exsiccatur, ac sic homo moritur.

At ex phrenitide ita perit. Desipiunt in hoc morbo semper, nimirum sanguine corrupto, & ex consueta motione emoto: & quum desipiant, nihil eorum quæ ipsis exhibentur accipiunt, quod saltem memoratu dignum sit. Quum vero progressum fuerit tempus, marcescunt ac imminuti consumuntur, tum ex febre, tum quod nihil alantur. Et primum quidem extremæ partes consumuntur, ac perfrigeran-

rantur: deinde ipsis proximæ. Sed & frigiditatis, & febris, & dolorum principium hoc habet. Quum sanguis qui est in venis, perfrigeratus fuerit a pituita, transmutatur & convellitur acervatim alias alia parte, & tremit: tandem vero omnia perfrigerantur, & moritur.

HIPPOCRATIS
DE
MORBIS
Liber secundus.

MULTUM urinæ emittitur, ubi caput nimium incaluerit. Liquescit enim in ipso pituita, liquescens autem secedit partim ad nares, partim ad os, partim per venas quæ ducunt ad pudendum. Quum autem ad pudendum pervenerit, mingit homo, & patitur quemadmodum ab urinæ stillicidio. Cæcutiunt autem quum ad venas in oculis pervenerit pituita. Aquosior enim fit visus & turbulentior, & splendor in oculis non similiter splendidus est, neque in ipso comparet si videre voluerit, similiter sicut ante quum splendidus & purus esset. Hic in quadraginta diebus maxime sanatur. Si vero longo tempore postea morbus revertatur, cutis capitis crassescit, & reliquum corpus attollitur, & crassescit, ac bonum colorem habet. Hæc pituita ad carnes convertitur, & ab hac crassus esse videtur. Nam carnes quum sint perrigatæ & elevatæ ac rariores, sanguinem ex venis trahunt, & propterea bene colorati esse videntur.

2. Alius morbus. Caput ulceribus impletur, & corpus intumescit, & color morbi regii est, & alias alia corporis parte ulcera erumpunt: & febris alias atque alias corripit, & ex dorso aqua fluit. Hic quum in capite pituita subbiliosa connutrita fuerit, ulcera fiunt, ubi sinciput pituita & bile perrigatum fuerit, & ubi pituita rara & acervata fuerit, itemque bilis. Hæc enim consistit, putrescit, & ulceratur. Attenuata vero pituita ad aures penetrat. At in reliquo corpore ulcera eadem ratione qua in capite fiunt, sanguine & bile putrefactis, quacunque in parte fuerint collecta. Hac enim parte caro putrescit & exulceratur, & accedentem pituitam ac bilem insuper putrefacit, & fit pus.

3. Alius morbus. Dolor circumcirca caput vexat, & vomit bilem, & difficulter mingit, & desipit. Hic caput quidem dolet, præ nimia ejus calefactione. Desipit autem quum sanguis in capite a bile aut pituita fuerit calefactus, & plus solito commotus. Vomit autem bilem, utpote commota ipsa in corpore. Et caput præ caliditate trahit in seipsum, & crassissimum quidem vomit, tenuissimum vero in seipsum trahit. Mingit autem & in hoc morbo ab iisdem, velut etiam in

Su-

superiore dictum est.

4. Alius morbus. Si circa cerebrum venulæ superevomant, nomen quidem rectum morbo non est: (neque enim fieri potest, ut aliqua vena, sive parva, sive magna, superevomat:) nominant tamen & dicunt supervomitum. Si vero etiam quam maxime superevomant, morbum ab hoc ipso fieri non est verisimile. Nam a bono malum fieri non potest, neque a malo utique bonum fiat. Neque rursus bonum plus justo fieri potest. Verum superevomere videntur, quum ad venas bilis aut pituita ingressa fuerit. Elevantur enim venæ & pulsant, & dolor per totum caput dispergitur, & aures sonitum percipiunt ac nihil audiunt. Et sonitum quidem percipiunt, utpote venis pulsantibus & palpitantibus. Tunc enim sonitus est in capite. Graviter autem audiunt, partim præ interno strepitu ac sonitu, partim quum cerebrum & venæ circa ipsum elevantur. Præ nimia enim caliditate, vacuam circa aurem partem cerebrum de seipso implet; & quum æqualis aeris copia non insit, velut priore tempore, neque æqualem sonum exhibeat, ea quæ dicuntur non æqualiter se imprimunt, atque ex hoc gravem auditum habent. Hic siquidem erumpat ipsi ad nares, aut ad os aqua & pituita, sanus fit. Si vero non erumpat, septima die maxime moritur. At si in capite venæ superevomant, id quod ab iisdem fit quæ & prius relata sunt. Signum vero quod tali modo superevomant, hoc est. Quum quis aut manum, aut caput, aut aliam quandam corporis partem, hoc patientem incidat, sanguis niger profluit, & turbatus ac morbosus: quanquam neque sanguis nominari juste mereatur, nisi tunc quum rubicundus ac sincerus fluit. Quum itaque superevomant ab iisdem caussis, dolor & vertigo, & gravitas caput occupant. Dolor quidem, præ nimia sanguinis caliditate. Vertigo vero, quum acervatus ad faciem processerit sanguis. Gravitas autem, quod copiosior sanguis fit in capite, turbulentior ac morbosior, quam intrinsecus.

5. Cerebri corruptio. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex capite spinam occupat, & ad cor animi deliquium procedit, & sudor est, & somni expers est, & ex naribus sanguis fluit. Sæpe etiam sanguinem vomit. Corrumpitur autem cerebrum tali modo, quum aut nimium calefactum, aut perfrigeratum, biliosum aut pituitosum plus solito factum fuerit. Ubi vero horum aliquid perpessum fuerit, etiam spinalem medullam supercalefacit. Et quum etiam hic percalescit, dolorem spinæ inducit. Animo vero linquitur homo, quum pituita aut bilis ad cor consistit. Consistere autem necesse est commotis ac humectatis. Sudor autem fit præ dolore. Sanguinem vero vomit, quum venæ, quæ sunt in capite, a cerebro fuerint calefactæ: quæ vero circa spinam sunt, a spina: spina autem a spinali medulla: medulla vero a cerebro, unde sane originem trahit. Quum igitur calefactæ fuerint venæ, & sanguis in ipsis efferbuerit, quæ quidem in capite sunt venæ, distribuunt ipsum ad nares, & ad os: quæ vero circa spinam sanguifluæ, in corpus. Hic tertia aut quinta die plerumque perit.

6. Alius morbus. Derepente dolor occupat caput, & statim vox intercipitur ac sui impotens fit. Hic in septem diebus moritur, si non febris invaserit. Si enim hæc invaserit, sanus evadit. Patitur autem hæc quum atra

bilis ipsi in capite commota fluxerit: maxime in partem, in qua plurimæ sunt venæ, in collum inquam, ac pectus. Deinde postridie sideratus fit ac impotens, sanguine nimirum perfrigerato. Et si superior evaserit, ita ut sanguis calescat, sive ab his quæ exhibentur, sive a seipso, attollitur & diffunditur ac movetur, & spirationem inducit, & spumescit, & a bile separatur, & sanus evadit. Si vero superior non evaserit, adhuc magis perfrigeratur: & ubi penitus perfrigeratus fuerit & calor ex ipso defecerit, congelatur, & moveri non potest, sed moritur. At si ex ebrietate hæc patiatur (nam & hoc contingit) itidem moritur.

7. Caries ossis capitis. Quum caries facta fuerit in osse, dolor ex osse corripit. Temporis autem progressu cutis de capite alia atque alia parte discedit. Talia vero patitur is cui in secunda ossis lamina, pituita superveniens reficcata fuerit. Hac enim parte rarum fit, & omnis humiditas ex ipso deficit, & quia aridum est, cutis ab ipso discedit. Hic morbus lethalis non est.

8. Alius morbus. Si sideratus fiat, anteriorem capitis partem dolet, & oculus non æqualiter videt, & soporatur, & venæ pulsant, & febris debilis tenet, & corporis impotentia. Hic patitur hæc, quum venæ in capite fuerint calefactæ, & calefactæ pituitam in seipsas traxerint. Et principium quidem morbi ex hoc fit. Anteriorem vero capitis partem ideo dolet, quod venæ in hac sint crassissimæ, & cerebrum ad anteriorem capitis partem magis situm est quam ad posteriorem. Et oculis ideo non videt, procumbente eo cerebro ac inflammato. Impotentiæ vero ideo corpus occupant. Postquam venæ pituitam in seipsas traxerint, necesse est præ pituitæ frigiditate, sanguinem magis nunc sisti ac perfrigeratum esse quam priori tempore: dum autem sanguis non movetur, fieri non potest ut non etiam corpus quiescat ac torpeat. Et siquidem sanguis ac reliquum corpus superarint, ita ut calescant, homo evadit. Si vero pituita prævaluerit, sanguis magis perfrigeratur ac congelatur. Et si frigiditas ac congelatio augescant, penitus congelascit ac perfrigeratur homo, & moritur.

9. Angina. Angina sive Cynanche fit, quum pituita in capite commota acervatim deorsum fluxerit, & in maxillis ac circa collum constiterit. Hic neque salivam deglutire potest, respirat autem violenter ac stertit, & aliquando etiam febris ipsum corripit. Et morbus sane ex hac caussa fit: & aliquando sub ipsam linguam, aliquando paululum supra pectus.

10. Uva morbus. Uva fit, quum pituita de capite ad gurgulionem descenderit, & gurgulio præceps dependet, ac fit rubicundus: temporis autem progressu, nigrescit. Nigrescit autem hoc modo. Venosus est gurgulio ac crassus, & postquam inflammatus est, calescit: & præ caliditate sanguinem ex vena attrahit, ac ab ipso nigrescit. Quapropter & si non turgentem seces, statim inflammatur. Nam vena calefacit, & præ caliditate partes circa gurgulionem sanguine replet, & brevi suffocantur.

11. Tonsillæ ac vicinæ partes. Tonsillæ, & partes sub lingua, & gingivæ, & lingua, & quæcunque hujusmodi hoc loco consistunt: hæ omnes partes ex pituita ægrotant. Pituita autem de capite descendit. Caput autem ex corpore trahit. Trahit autem ubi fue-

fuerit calefactum: percalescit autem a cibis, & sole, & frigore, & laboribus ac febrili calore. Quum vero calefactum fuerit, tenuissimum ex corpore ad seipsum trahit. Ubi vero traxerit, rursus id ad corpus descendit.

12. Morbi a capite orientes. Quum repletum fuerit caput, & ab aliquo ex relatis percalefactum, torpor caput tenet, & frequenter mingit, & alia patitur quæ ex urinæ stillicidio contingere solent. Idem per novem dies hæc patitur. Et siquidem per nares aut aures aqua & mucus erumpat, a morbo liberatur, & urinæ stillicidium sedatur, mingitque citra dolorem, urinam multam & albam, ad viginti dies. Et dolor capitis cessat, & intuenti splendor ex oculis subtrahitur; & dimidiatas rerum facies se videre putat. Hic quadragesima die penitus sanus evadit. Multis vero quandoque morbus redit, septimo aut decimo quarto anno. Et capitis cutis ipsi crassescit, & ad tactum cedit: & de paucis cibis tener ac bene coloratus apparet, & non acutum auditum habet. Quum ita habentem offenderis in principio morbi; priusquam erumpat aqua per nares & aures, & tenuerit ipsum dolor: deraso capite utrem coriaceum circum frontem deligare oportet, aqua plenum calidissima, quantum sustinere potest, atque hinc ipsum calefieri permittere, & ubi perfrigeratus fuerit, alium adhibere. Si vero hinc debilitetur, desistere: ac tempore interposito eadem repetere, donec remiserit dolor. Et si alvus non egerat, infusum per clysterem immittere, & urinam cientibus in potu datis, aquam mulsam aquosam insuper bibendam exhibere: & calore quam maxime foveatur. Sorbeat autem succum ptisanæ tenuem. Si vero venter non subeat, mercurialem in aqua coctam tertio, ac succum excolato, & de ipso, ac de ptisanæ succo, parem mensuram permisceto, & modicum mellis adjicito. Hunc succum ter in die sorbeat, & vinum mellei coloris, aquosum, album modicum, a sorbitione insuper bibat. Postquam autem eruperint ipsi per nares mucosa, & urinam crassam ejecerit, & a dolore capitis liberatus fuerit, utre amplius ne utatur, sed multa calida lotus, urinam cientia, & aquam mulsam aquosam bibat. Et primis quidem diebus milium delingat, & cucurbitam edat, aut betas per triduum. Deinde cibis utatur mollissimis ac quam maxime per alvum subeuntibus, ita ut semper modicum ad cibos priores addat. At ubi quadraginta dies præterierint, (sedatur enim morbus maxime in tanto tempore,) capite ipsius purgato, prius medicamento exhibito, ipsum deorsum purgato, si tempus anni hoc permittat. Deinde serum ad dies septem bibendum dato, aut pauciores, si debilis existat. Si vero morbus revertatur, fomento per totum corpus adhibito, postridie veratrum bibendum dato. Deinde quanto tempore tibi visum fuerit intermittito, & tunc capite purgato, medicamento deorsum purgante exhibito, crustas octo capiti inurito: duas circa aures, duas in occipitio, hinc atque hinc ad cervicis nervum, duas in naso circa angulos oculorum. Venæ autem circa aures urendæ sunt, donec pulsare desinant. Ferramentis vero cuneoli forma paratis obliquas venas perurito. Atque hæc ubi feceris, sanitas continget.

13. Alius morbus. Ulceribus impletur caput, & crura intumescunt, velut ab aquæ potu, & in tibias tumor infarcitur, & si premas, color morbi regii apparet, & ulcera alias alia cor-

poris parte erumpunt, maxime tamen circa tibias, & malum aspectum præ se ferunt. Ubi vero inflammatione liberata sunt, cito sana fiunt: & febris alias atque alias corripit. Caput autem semper calidum est, & ex auribus aqua fluit. Quum ita habet, medicamentum ei dandum est, a quo pituita & bilis sursum purgatur, siquidem frigus fuerit, præfoto ac calida loto. Deinde tribus diebus interpositis caput purgato. Postea etiam deorsum purgans medicamentum bibendum dato. Si vero tempus anni ferat, etiam serum postea bibat: sin minus, lac asininum. Post purgationes, cibis quam paucissimis, & quam maxime per alvum subeuntibus utatur, & non lavet. Si caput exulceratur, fecem vini comburito ad smegma faciendum, & glandis corticem tritum lævigatum ammisceto, & pari nitro ammixto, his defrictus multa calida lavetur. Inungat autem caput baccis lauri tritis, & gallis, myrrha, & thure, & argenti flore, adipeque suillo ac oleo laurino. His permixtis inungatur. Post hoc autem tempus vomitibus utatur bis in mense, & exerceat se, ac calida lavet. At si his adhibitis, ex reliquo quidem corpore morbus fuerit exclusus, verum in capite ipsi ulcera adhuc fiant, rursus capite purgato, medicamentum deorsum purgans postea bibendum dato. Deinde raso capite fissuras raras incutito, & ubi sanguis effluxerit confricato. Postea lanas succidas vino imbutas superligato, & postquam exolveris, spongia detergito, & ne humectato. Deinde oleo sublito cupressum inspergito. Laneis autem deligamentis donec sanus fiat utatur.

14. Alius morbus. Dolor caput corripit, & si paululum moveatur, bilem vomit. Quandoque etiam urinam difficulter emittit, ac desipit, & septima die quandoque moritur: & nona quoque ac undecima, septimam transgressus, si non eruperit per nares aut aures: si vero eruperit, evadit. Fluit autem aqua subbiliosa: deinde temporis progressu putrefacta pus fit. Quum igitur ita habuerit, quandiu quidem dolor tenuerit in principio, priusquam ex naribus ac auribus erumpat, spongias aqua calida imbutas cito capiti admoveto. Si vero his non laxetur, utre utaris eodem modo velut in superiore morbo. Bibat autem aquam mulsam aquosam. Sin minus, aquam de farina crassa in ipsa macerata. Sorbeat ptisanæ quoque succum, & vinum album aquosum insuper bibat. Postquam vero per aures eruperit, & febris ac dolor remiserit, cibis utatur per alvum subeuntibus, a modicis initio facto, semper aliquid addendo. Et caput calida lavetur: & aures colluat aqua pura, & spongiam melle tinctam indat. Si vero neque sic resiccetur, sed diuturna fluxio fiat, collutione facta, argenti florem, sandaracham, cerusam, singula æquis portionibus trita lævigataque in aurem indito, eamque expleto: & si quid præterlabatur, de medicamento amplius superaddito. Ubi vero resiccata fuerit auris, expurgato ac medicamentum eluito. Postea (obsurdescit enim primum resiccata) lenibus fomentis aures foveto. Nam & sic vix ac longo tempore sedabitur. Moriuntur autem etiam, si dolor in aure fuerit, & nihil in septem diebus eruperit. Hunc multa calida lavato, & spongias aqua calida imbutas exprime, & tepidas ad aurem appone. Si vero neque sic erumpat, auri fomentum adhibeto. Sorbitionibus autem ac potionibus iisdem utatur, quibus in superioribus.

15. Alius morbus. Si aqua in cerebro fuerit, dolor acutus per sinciput ac tempora emergit, alias alio loco: & rigor ac febris alias atque alias, & regiones oculorum dolet, & cæcutit, & pupilla finditur, & ex uno duo se videre putat, & si surrexerit, vertigo ipsum corripit, & ventum non sustinet, neque solem: & aures tinniunt, ac inter audiendum strepitu offenditur: & vomit salivam ac pituitam, quandoque etiam cibos: & capitis cutis attenuatur, & contactu gaudet. Quum sic habuerit, primum dandum est ipsi medicamentum quod sursum pituitam educit, & postea caput purgato. Deinde interposito tempore medicamentum deorsum purgans bibendum dato. Postea cibis quam maxime alvum subeuntibus ipsum reficito, semper modica addendo. Postquam vero comederit jam cibos sufficientes, vomitibus jejunus utatur, lenticulæ decocto mel & acetum miscens, & olera antea comedens: & in die illa qua vomuerit, primum cyceonem bibat tenuem: postea ad vesperam cibis modicis utatur, & non lavet, & a cibis deambulet, itemque mane, vitans ventum ac solem, & ad ignem ne accedat. Et siquidem talia faciens, sanus fiat, bene est: sin minus, vere ubi ipsum prius purgaris, primum veratro, postea etiam in nares medicamentum infundito, & pauco tempore interposito deorsum purgato. Deinde cibis reficito. Postea inciso capite juxta sinciput, ad cerebrum usque perforato, & veluti sectionem ac perforationem curato.

16. Alius morbus. Rigor, dolor, & febris per caput: maxime ad aurem, & ad tempora, & ad sinciput, & oculorum regiones dolet, & supercilia ipsi incumbere videntur, & gravitas caput detinet, & si quis ipsum moverit minget, & multum ac facile mingit: & dentes torpent, & stupor ipsos tenet, & venæ attolluntur ac pulsant in capite, & non potest quietus esse, sed anxius est ac desipit præ dolore. Huic siquidem per nares aut aures eruperit, aqua profluit subpurulenta, & sanus evadit. Sin minus, plerumque in septem diebus moritur. Hic morbus maxime fit ex febre lipyria, quum liberatus a febre, nondum purgatus, aut cibis se impleverit, aut inebriatus fuerit, aut in sole laborarit. Quum sic habuerit, primum sanguinem de capite mittito, undecunque tibi visum fuerit. Et post sanguinis missionem, raso capite perfrigeratoria ipsi adhibeto. Et si alvus non subeat, infusum per clysterem immittito. In potu vero ptisanæ succum frigidum dato, & aquam insuper bibendam. Si vero ad perfrigeratoria non remittat, transmutatione facta, utre utitor ac calefacito; postquam autem quieverit dolor, cibis utatur alvum subeuntibus, & ne impleatur. Ubi vero vigesimum diem attigerit, sedato dolore, fomento capiti ipsius adhibito, ad nares medicamentum apponito, & interposito triduo medicamentum deorsum purgans exhibeto.

17. Alius morbus. Si venæ circa cerebrum sanguinem superevomuerint, ac cerebrum calefecerint, febris emergit fortis, & dolor ad tempora, & sinciput, ac posteriorem capitis partem, & aures tinniunt ac flatu implentur, & nihil audit, & anxius est, & seipsum præ dolore jactat. Hic quinta aut sexta die moritur. Quum sic habuerit, caput ipsius calefacito. Si enim per aures aut nares aqua eruperit, mortem effugit. Si vero sex dies evaserit, victum ipsi velut in superiore morbo constituito.

18. A-

18. Alius morbus. Si venæ supervomuerint in caput, dolor gravis totum caput tenet, & ad collum, & alias ad alias capitis partes transit. Et ubi surrexerit, vertigo ipsum corripit, febris autem non invadit. Quum igitur sic habuerit, deraso capite, si non calefactoriis cesserit, frontem ea parte qua capillus desinit a capite findito: ubi vero secueris, disparata ac diducta cute, quum sanguis defluxerit, salem tenuissimum inspergito: & postquam effluxerit sanguis fissuram componito, & duplici filo totam ipsam includito. Deinde splenium cera ac pice illitum, ulceri imponito, & lana sordida superimposita deligato, & ad dies septem ne solvito, si non dolor vexet: si vero dolor adsit, exolvito. Donec autem sanus fiat, aquam de macerata in ipsa crassa farina bibendam dato & ptisanæ succum sorbendum, & aquam insuper bibendam.

19. Alius morbus. Si cerebrum bile infestatur, febris emergit debilis, & rigor, & dolor per totum caput, maxime ad tempora, ad sinciput, & ad regiones oculorum: & supercilia ipsis impendere videntur, & ad aures dolor procedit, & quandoque per nares bilis defluit: & oculos hebetes habent, & plerisque dolor ad dimidiam capitis partem extenditur, quandoque etiam per totum caput. Quum sic habuerit, perfrigeratoria ad caput apponito, & postquam dolor ac fluor cessarit, apii succum in nares instillato, & ne lavet quandiu dolor obtinuerit. Et sorbeat milium tenue, modico melle affuso, & bibat aquam. Si vero alvus non subeat, brassicas edat & succum sorbeat. Sin minus, folia sambuci eodem modo. Et postquam tempestivum tibi esse visum fuerit, cibos quam maxime alvum subeuntes ipsi exhibeto. Et si depulso fluore ac dolore, gravitas ipsi suprà supercilia incumbat, & in naso mucus crassus ac putridus fuerit, fomento ex aceto, & aqua, ac origano ipsi adhibito, deinde calida aqua loto, florem æris & myrrham ad nares apponito. Atque his factis plerumque sanum efficies. Morbus autem non est lethalis.

20. Alius morbus. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex cervicis nervo ad spinam tendit, & ad cor frigus descendit, & derepente novus sudor adest, & per nares sanguis fluit. Vomunt quoque multi. Hic triduo moritur. Si vero septem dies transgrediatur: (plerique autem non transgrediuntur) & si sanguinem vomat, aut e naribus fundat, neque calida ipsum lavato, neque calefactoria adhibeto. Verum acetum album aquosum bibendum dato, & si debilis sit, ptisanam sorbendam. Si vero plus justo sanguinem vomere tibi videatur, aut ex naribus ipsi fluat, a vomitu quidem bibat farinam trimestris tritici in aquam inspersam. Si vero ex naribus fluat, venas & in brachiis, & in temporibus, spleniis suppositis deligato. At si neutrum horum ipsi adfuerit, dolet autem cervicis nervum, & collum, & spinam, & frigus ad cor processerit, cum ervo pectora, & dorsum, & cervicis nervum, & collum calefacito. Nam his factis maximam utilitatem capere poterit. Verum pauci hujusmodi morbum effugiunt.

21. Alius morbus. Sanum derepente invadit dolor circa caput, & statim vox intercipitur, & stertit, & os hiat: & si quis ipsum vocet aut moveat, solum suspirat, nihil autem intelligit, & multum mingit, & mingere se non sentit. Hic si non febris ipsum corripiat, in septem diebus moritur. Si vero

ro corripiat, plerumque sanus fit. Hujusmodi vero morbus senioribus maxime fit, & magis quam junioribus. Hunc ubi sic habuerit, lavare oportet multa calida, & quam maxime calefacere, & aquam mulsam tepidam in os instillare. At si resipiscat, & morbum effugiat, ubi ipsum cibis refeceris, ita ut viribus valere tibi visus fuerit, indito in nares ipsius medicamento, & paucis diebus interpositis, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Si enim ipsum non purgaveris, timor est ne rursus morbus revertatur. Effugiunt autem non ita valde ex primo.

22. Alius morbus. Si quis ex ebrietate voce privetur, & statim sane ipsum etiam febris corripiat, sanus fit. Si vero non corripuerit, die tertia moritur. Si itaque in ita affectum incideris, multa calida lavato, & spongias in aqua calida tinctas ad caput apponito, & cepas decorticatas in nares indito. Hic si quidem apertis oculis, & loquutus ad se redierit, & non nugetur, hac die sopore pressus jacet, postridie vero sanus fit. Si vero exurgens bilem vomuerit, insanit, & moritur maxime in quinque diebus, si non dormierit. Huic igitur hæc facere oportet. Multa calida lavato, donec ipse ad seipsum redeat. Deinde multo oleo illitum, ad stragula molliter reclinato, & vestimentis contegito: & neque lucernam apud ipsum ardere, neque loqui permittito. Utplurimum enim ex balneo obdormit, & si dormierit, sanus evadit. Postquam vero ad se redierit, primis tribus aut quatuor diebus, milium tenue sorbeat, aut ptisanæ succum, & vinum mellis speciem referens bibat. Deinde cibis utatur mollissimis, ac paucis primum.

23. Cerebri corruptio. Si corruptio cerebrum invaserit, dolor tenet maxime anteriorem capitis partem, paulatim etiam intumescit, & livida fit: & febris, & rigor apprehendit. Quum ita habuerit, secare oportet qua parte intumuit, & perpurgato osse, ipsum radere donec ad secundam laminam perveniat: deinde velut fracturam curare.

24. Caries sive teredo. Quum caries facta fuerit in osse, dolor ex hoc corripit ipsum os, & progressu temporis attenuatur ac inflatur, & fit in ipso fractura. Et si hanc resecueris, comperies ipsum os elevatum, & asperum, ac fulvum: quibusdam vero etiam ad cerebrum usque corrosum. Ubi in hoc modo affectum incideris, siquidem ultra corrosum fuerit, sinere optimum est, & ulcus quam celerrime curare. Si vero corrosum non fuerit, sed asperum, ad secundam usque laminam rasum, velut præcedens curare.

25. Alius morbus. Si sideratus quis fiat, & anteriorem capitis partem dolet, & oculis videre non potest; sed sopor ipsum tenet, & venæ in temporibus pulsant, & febris debilis tenet, & totius corporis impotentia, & emarcescit. Quum sic habuerit, multa calida ipsum lavato, & calefactoria ad caput adhibeto. A fomentis vero myrrham & æris florem in nares infundito. Sorbeat autem ptisanæ succum, & aquam bibat. Et siquidem ubi hæc feceris melius habuerit, bene est. Sin minus, quæ una spes reliqua est, sinciput ipsius findito, & ubi sanguis defluxerit, labiis compositis curato ac deligato. Si vero non secueris, decimo octavo aut vigesimo die plerumque moritur.

26. Angina. Febris corripit & rigor, & dolor capitis: & maxillæ intumescunt, & sputum difficulter deglutit.

tit. Exspuit autem & salivas duras ac paucas: & infra in faucibus stertit: & si apprehensa lingua inspexeris, gurgulio non magnus est, sed mollis: fauces autem intrinsecus saliva viscosa plenæ sunt, & non potest exscreare, & decumbere non sustinet, verum si decumbat suffocatur. Hunc si ita affectum deprehenderis, hæc facito. Primum quidem cucurbitas ad verticulum in collo primum affigito. Deinde in capite præraso, & juxta aurem ab utraque parte apponito. Et ubi cucurbitam affixeris, ad multum tempus adhærere sinito. Postea fomentum ipsi ex aceto, nitro, origano, & nasturtii semine adhibeto. Hæc tertio, & cum aceto pari aqua permixta diluito, ac parum olei instillato. Deinde in ollulam infusis, operculo addito, arundinem cavam immittito, & prunis imposita fervefacito: & ubi per arundinis fistulam vapor ascenderit, hianti ore vaporem intro trahat, cavens ne fauces adurat. Forinsecus autem spongias aqua calida imbutas, ad genas ac maxillas apponat. Gargarismus porro ipsi parandus est, ex origano, satureja, apio, mentha, & modico nitro, cum aqua mulsa aquosiore, & modico aceto instillato: prædictarum herbarum folia trita, & nitrum, in aqua mulsa diluito, tepefacito, ac sic gargariset. At si saliva supprimatur, myrti ramulum complanatum sumito, & tenera ipsius summa parte incurvata, ac molli lana obvoluta, in fauces immissa, salivam expurgato. Et si venter non egerat, glandem subdito, aut clysterem adhibeto. Sorbeat autem ptisanæ succum, & aquam bibat. Si vero tumor ipsi oboriatur, & ad pectus intumescat, ac rubicundum sit, & ardeat, amplior spes salutis est. Facienda vero hæc sunt, postquam inflammatio foras conversa fuerit. Betas in frigidam aquam tinctas apponat. Tepidas collutiones ore gargariset, & ne lavet. Hæc faciens maxime evaserit. Est autem morbus lethalis, & paucissimi evadunt.

27. Alia angina. Febris & dolor capitis corripit, & fauces inflammantur, itemque maxillæ, & salivam deglutire non potest, spuit autem crassam ac multam, & difficulter loquitur. Quum ita habuerit, primum cucurbitam affigito, eodem modo veluti supra diximus. Deinde spongiam aqua calida imbutam, ad collum ac maxillas adhibeto. Aquam autem mulsam aquosam colluendam dato. Et succum ptisanæ sorbere cogito. Si vero ipsi talia facienti saliva non exierit, eodem modo velut in priore fomentum adhibeto. At si ad pectus convertatur inflammatio, aut ad collum, betas aut cucurbitas concisas, in frigidam aquam tinctas superimponat, & frigidam aquam bibat, quo saliva facilius exscreetur. Quum autem ad pectus extumuerit, plerique evadunt. Si vero faucibus ac tumoribus sedatis, morbus ad pulmonem conversus fuerit, febris statim corripit, & lateris dolor: & utplurimum moritur, ubi hoc factum fuerit. Si vero quinque dies effugerit, suppuratus fit, si non ipsum statim tussis invaserit. Si vero invaserit, facta exscreatione depurgatus, sanus fit. Huic quamdiu dolor latus tenuerit, latus calefaciendum est, & adhibenda quæ in peripneumonia adhiberi solent. At si quinque dies effugerit, & febris remiserit, tussis autem remanserit, primis quidem diebus sorbitionibus utatur. Postquam autem cibos sumere inceperit, quam pinguissimos ac maxime salsos edat. Quod si tussis non affuerit, nimirum sup-

suppuratum fieri scito, & ubi cœnavit quum dormire volet, allium edat crudum quam plurimum: & vinum insuper bibat vinosum meracius. Et siquidem ita pus eruperit, bene habet. Sin minus postridie calida loto suffitum adhibeto: & si eruperit, velut suppuratum curato.

28. Alia angina. Linguæ posterior pars inflammatur, itemque locus sub tonsillis ad guttur, & neque salivam, neque quicquam aliud deglutire potest. Si vero coactus fuerit, per nares ipsi effluit. Quum ita habuerit, mentham viridem tritam, apium, origanum, & nitrum, & rhoem rubrum melle diluito, & ad crassam formam redacta, intus linguæ qua parte tumet illinito. Postea ficus aqua coquito, & de rhoe parum tritum, hoc ficuum decocto diluito, ad gargarisandum dato si id potest: sin minus, colluendum. Bibendam vero aquam de farina crassa in ipsa macerata exhibeto. Foris autem cervicem & maxillas, farina calida in vino & oleo coacta integito, & panes calidos apponito. Suppuratur enim plerumque in loco sub tonsillis: & siquidem sua sponte eruperit, sanus fit. Si vero non rumpatur, ubi digito contigeris an molle sit, ferramento acuto ad digitum alligato perforato. His adhibitis multi sani fiunt. Est autem hic morbus minime lethalis.

29. Uva morbus. Si uva morbus in faucibus fiat, summa gurgulionis pars aqua impletur, & rotunda fit ac pellucida, & spirationem intercipit. Et si maxillæ ab utraque parte inflammatæ fuerint, suffocatur. Si vero ipse morbus per se consistat, maxillis non inflammatis, minus moritur. Quum sic habuerit, gurgulionem digito apprehensum sursum ad palatum apprimito, & summam ipsius partem præsecato. Postea foliorum hortensium condimentariorum decoctum gargarisandum dato, & farinam frigidam delingendam, aquam insuper bibendam: & ne lavet.

30. Tonsillæ, morbus. Si tonsillæ fiant, intumescunt sub maxillis ab utraque parte, & ad contactum foris durum est tuberculum, & gurgulio totus inflammatus est. Quum sic habuerit, immisso digito tonsillas protrudito: ad gurgulionem autem florem æris siccum illinito: & foliorum condimentariorum hortensium decoctum, velut a sole calidum gargarisandum dato. Foris qua parte tumor est, hordeaceam farinam in vino & oleo coctam calidam pro cataplasmate apponito. Postquam vero tubercula mollia esse tibi visa fuerint intrinsecus ad contactum, scalpello ipsa pertundito. Quædam etiam sua sponte sedantur.

31. Tuberculum sub lingua. Si tuberculum sub lingua, hypoglossis appellatum fiat, lingua intumescit, & pars sub ipsa ac externa ad tactum dura est, & salivam deglutire non potest. Quum sic habuerit, spongiam aqua calida imbutam apponito, & hordeaceam farinam vino ac oleo coactam, foris ubi tumor est, imponito. Gargariset ficuum decoctum, & ne lavet. Postquam autem purulentum factum fuerit, secato. Aliquando vero sua sponte erumpit, & sedatur non sectum. Si vero foras suppuraverit, perurito.

32. Tuberculum consistens ad palatum. Si tuberculum constiterit ad palatum, intumescit, & suppuratur. Quum sic habuerit, tuberculum inurito. Ubi vero exierit pus, reliquum eluito, primum nitro & aqua calida, deinde vino. Postquam autem elueris, uvam passam albam exemtis vinaceis tritam, in

in ufturæ locum indito, & ubi exciderit, vino meraco tepido colluat: & ubi edere quid aut forbere volet, fpongiam indat, atque hæc faciat donec fanus fiat.

33. Polypus. Si polypus fiat in nafo, ex medio cartilaginum dependet, veluti gurgulio: & ubi exfpirationem facit, progreditur foras, & eft mollis: ubi vero infpirationem facit, retrocedit: & loquitur obfcure, & quum dormit, ftertit. Quum fic habuerit, fpongiam in rotundum concifam, & velut fpiram factam, lino Ægyptio obvolvito, ac duram efficito. Sit autem ejus magnitudinis, ut ad nafum quadret. Spongiam vero quadruplici lineo filo deligato, ita ut unumquodque longitudinem habeat cubitalem. Deinde facto uno ipforum principio, virgam ftanneam tenuem fumito, quæ ad alteram fui partem foramen habeat, & transmiffo per foramen filorum principio, virgam in acutum in os tranfmittito, & attrahito donec filorum principium apprehendas. Poftea fpecillo inftar ungulæ bifurcato fub gurgulionem fuppofito, renitens trahito, donec polypum extraxeris. Poftquam vero ipfum extraxeris, & fanguis fluere defierit, ficcum linamentum fpecillo obvolutum indito, & de cætero æris flore in melle cocto, linamentum illine, atque fic in nafum inde. Et ubi jam ulcus curatum fuerit, plumbum efformatum ait ut ad ulcus perveniat, melle illine, & donec fanus fiat appone.

34. Alius polypus. Impletur nafus carnibus, & ad contactum caro dura apparet, & per nafum fpirare non poteft. Quum fic habuerit, fiftula immiffa, ferramentis tribus aut quatuor urito, & poft uftionem veratrum nigrum tritum injicito, & poftquam computruerit ac exciderit caro, linamenta melle illita cum æris flore indito: & ubi curatum fuerit ulcus, plumbeas maffas five fiftulas melle illitas immittito, donec fanus fiat.

Alius polypus. Intrinfecus ex cartilagine caro rotunda prominet, quæ ad contactum mollis eft. Quum ita habuerit, chordam nerveam accipito, & facta in ipfa parva anfula, eam tenui filo obligato: deinde alterum principium per anfulam tranfmittito, alia majore anfa facta. Poftea principium illud per virgam ftanneam tranfmittito. Deinde anfam illam majorem in nafum indito, & fpecillo infecto ipfam circum polypum obducito ac adaptato: & ubi circumfita fuerit, virgam in os tranfmittito, & arreptam ipfam trahito, eodem modo fpecillo inftar ungulæ bifurcato fuppofito fub gurgulionem ac renitente. Poftquam autem extraxeris, curato velut fuperiorem.

Alius polypus. Intrinfecus circa cartilaginem alicunde durum quid nafcitur, & videtur quidem caro effe: fi vero ipfum attigeris, ftrepitum edit velut lapis. Quum fic habuerit, fiffo per fcalpellum nafo expurgato, deinde inurito. Atque hoc facto nafum rurfus confuito, & ulcus curato, linamentum melle illitum indens: & ubi computruerit, æris florem cum melle illinito. Fiat autem curatio plumbeis maffis itidem immiffis.

Alius polypus. Nafcuntur ex obliquo cartilaginis in fummo, velut cancelli. Omnes autem hos urere oportet, & poft uftionem veratrum infpergere. Poftquam autem computruerint, æris flore cum melle expurgare. Curatio autem etiam plumbo immiffo fiat.

35. Morbus regius niger. Color fit niger circa faciem & maxime circa

par-

partes velut in umbram occultatas: & oculi cum virore pallidi, itemque lingua inferne, & venæ sub lingua crassæ, ac nigræ: & est homo sine febre, ac mingit urinam crassam, biliosam. Quum ita habuerit, primum venas sub lingua secato, deinde calida multa loto, asphodeli radices bibendas jejuno dato, ita ut æquales quinque radices depurgatas in vino coquas, & apii foliorum quantum manus plena capit addas. Affundito autem vini dulcis tres heminas dimidiatas Æginenses, ut a coctura semihemina supersit. Hoc permixtum bibendum dato. Postquam autem minxerit, cibis alvum subeuntibus utatur, & a cibo cicer album edat, & vinum album, multum, aquosum bibat: & apium ac porrum in cibo edat; faciat autem hæc per dies septem: & siquidem in his color probe depurgatus esse tibi visus fuerit, bene est. Sin minus, etiam alios tres hæc faciat. Postea interposita una atque altera die, medicamentum ad nares apponito. Deinde pharmacum deorsum purgans bibendum dato, a quo bilis purgatur. Et si splenicus fuerit, asininum lac aut serum postea exhibeto. Hæc faciens, sanum efficies.

Alius morbus regius. Febris corripit debilis, & gravitas caput tenet, & quibusdam sane febres cessant. Ipse vero fit cum virore pallidus, & maxime oculi, & debilis est, & corporis impotentia adest, & urinam crassam cum virore pallidam emittit. Hunc calida lavato, & urinam cientia bibenda dato. Postquam autem purior esse tibi visus fuerit, & color melior apparuerit, medicamentum ad nares appone, & postea deorsum purgans bibendum præbe. Cibis autem utatur quam mollissimis. Vinum bibat album, dulce, aquosum. Hæc faciens sanus evadet.

36. Febres a bile. Si bile infestatur homo, febris ipsum corripit quotidie, ac dimittit. Detinet autem maxime in meridie: & os amarum est, & quum sine cibo manet, offendit hoc ipsum. Ubi vero ederit, strangulatur, & a modicis quibusdam cibis impletur, & abominatur, & vomitiones ipsum invadunt, & ad lumbos ac crura gravitas incumbit, & multum dormit. Hic si post febrem exudarit frigidum ac multum sudorem, & febre non liberetur, morbum diuturnum sentiet. Si vero non sudarit, citius judicatur. Quum sic habuerit, & ad nonum diem devenerit, pharmacum dato. Nam si statim a febris initio dederis, postquam purgatus est, febris repetit, & rursus medicamento opus habet. At si os non afficiatur, verum ad imum ventrem tormen irruat, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & postea lac asininum, aut serum, aut aliquem succum. Si vero debilis fuerit, per clysterem subtus eluito. Ante medicamenti vero potionem, si quis febriat, danda est ipsi aqua mulsa aquosa. Altera autem die qua febris detinet, aquam frigidam quantum bibere volet, dabis. Ubi vero remiserit febris, ptisanæ succum, aut milium tenue sorbeat, & vinum album, odoratum, aquosum insuper bibat. Si vero febris neque noctu, neque interdiu remittat, & ad contactum supernas partes habeat calidas, venter autem & pedes frigidi sunt, & lingua aspera: huic medicamentum ne dederis, sed molli infuso per clysterem subluito, & ptisanæ succum bis in die frigidum sorbendum dato, & vinum aquosum insuper bibendum. Reliquo vero tempore aquam frigidissimam bibat. Hic siquidem septima die exuda-

rit, & febris ipsum dimiserit, bene est. Sin minus, decimaquarta die plerumque moritur.

37. Alia febris. Foris ad contactum febris debilis est, intrinsecus autem ardet, & lingua ipsius aspera est, & per nares & per os spirat calidum. Quinta die præcordia dura sunt, & dolor inest, & color qualis in morbo regio apparet, & crassam & biliosam urinam ejicit. Hunc si septima die rigor, & febris vehemens apprehenderit, & exudarit, bene est. Sin minus, moritur septima aut nona. Corripit autem maxime hic morbus, si non annus squallidus fuerit. Quum sic habuerit, quotidie calida lavato, aquamque mulsam aquosam multam bibendam dato, & ptisanæ succum frigidum bis in die sorbendum. A sorbitione vero vinum bibat aquosum, album, modicum. Si vero alvus non egerat, clysterem adhibeto, aut glandulam subdito. Cibum autem ne exhibeas, donec febris remittat. Ubi vero sedata fuerit, pharmacum deorsum purgans bibat. Revertitur enim quandoque morbus, si impurgatus permanserit. Et amplius morbus hic rursus corripit, si sanguis nimium biliosus factus fuerit.

38. Alia febris. Si tertiana febris tenuerit, siquidem non omissis tribus invasionibus, quarta corripiat, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Si vero pharmaco non opus habere tibi videatur, radicum quinque folii tritarum acetabuli mensuram ex aqua bibendam dato. Si vero neque sic cesset, multa calida loto, trifolium, & silphii succum, in vino pari aqua immixta, bibenda præbeto, & reclinato vestimenta integito, donec exsudet. Postquam vero exsudarit, si sitiat, polentam cum aqua bibat. Vesperi autem milium coctum tenue sorbeat, & vinum insuper bibat, donec febris cesset: & cibis quam mollissimis utatur.

39. Febris quartana. Quum febris quartana ex alio morbo non purgatum apprehenderit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Deinde caput purgato. Postea rursus infra purgato. Si vero his factis non cesset, interpositis duabus invasionibus post purgationem infernam, multa calida ipsum lavato, & seminis hyoscyami milii magnitudinem, & mandragoræ tantundem, & succi silphii trium fabarum magnitudinem, & trifolii tantundem, in vino meraco bibat. At si firmus & sanum se esse putans, ex lassitudine, aut profectione febre correptus, ad quartanam deveniat: fomentis ipsi adhibitis allium dato, in melle tinctum. Deinde lenticulæ decoctum bibat, melle & aceto ammixtis. Postquam autem repletus fuerit, vomat. Postea calida lotus, ubi frigidus factus fuerit, cyceonem ex aqua bibat. Vesperi cibis mollibus & non multis utatur. Altera vero exacerbatione, ubi multa calida laveris, & stragula ipsi intexeris, donec exudet, statim veratri albi radices trium digitorum longitudine, & trifolii drachmam, & succi silphii duarum fabarum magnitudine, in vino meraco bibat. Et si vomitiones ipsum urserint, vomat. Sin minus, similiter post caput purgatum. Cibis autem utatur quam mollissimis & acerrimis. Quum vero exacerbatio ipsum invaserit, jejunus medicamentum ne bibat.

40. Pleuritis. Pleuritis ubi corripuerit, & febris & rigor tenet, & dolor per spinam ad pectus, & erectæ cervicis spiratio, & tussis, & saliva alba ac subbiliosa, & non facile per tussim rejicit, & per inguina dolor est, & cruen-

cruentam urinam mingit. Quum ita habuerit, siquidem febris septima die remiserit, sanus evadet. Si vero non remittat, devenit morbus ad undecimum aut decimumquartum diem. Et sane multi in his diebus moriuntur. At si decimum quartum transgrediatur, evadit. Quum ita habuerit dolor, calefactoria adhibeto. Bibat autem mel, æquali aceto affuso coctum, ita ut quanta fuerit mensura cocti mellis & aceti, undevigesimam partem aquæ affundas. Hoc paulatim & frequenter bibendum dato: & postea quoque aquam modico aceto affuso ammisceto. Sorbeat & milii succum, melle modico adstillato frigidum, quartæ heminæ partis mensura, quoties utrunque cibum sumit, & bibat vinum album vinosum, aquosum modicum. Sit autem vinum quam mollissimum, odorem non habens. Ubi vero febris dimiserit, per biduum milium bis in die sorbeat, & betas jucundissime paratas edat. Deinde catulum aut aviculam coquat, & jus sorbeat, & de carnibus parum edat. Reliquo vero tempore, maxime quandiu a morbo tenetur, in prandio milium sumat, vesperi cibis paucissimis ac mollissimis utatur.

41. Alia pleuritis. Febris tenet, & tussis, ac rigor, & dolor ad latus, & quandoque ad claviculam, & salivam spuit subbiliosam ac subcruentam. Quod si ægro abscessus ruptus fuerit, qua parte dolor maxime urget, calefactoria adhibeto, & calida lavato, si non magna febris ipsum teneat: sin minus, non. Bibendum autem dato favum in aqua maceratum, ita ut aquam jam subdulcem facias, & postea quoque aquam ammisceas. Sorbeat ptisanæ succum bis in die, & vinum inde bibat album, aquosum. Et si quatuordecim dies effugerit, sanus evadit.

42. Alia pleuritis. Febris detinet; & dentium stridor, & tussis sicca, & cum virore pallida rejicit, quandoque etiam livida: & dolor latus corripit, & dorsum subrubrum fit. Caput & pectus calescunt, aliquando etiam venter, & pedes, & crura. Et quum erectus sedet, magis tussit: & alvus turbatur, & alvi egestio cum virore valde pallida est, ac graveolens. Hic in viginti diebus moritur. Si vero has effugerit, sanus fit. Huic donec quatuordecim dies præterierint, aqua de farina crassa in ipsa macerata bibendam dato, & vinum album vinosum, aquosum postea bibendum. Sorbeat succum ptisanæ frigidum, bis in die. Verum pro melle mali punici succum, ad ptisanæ succum admisceto, postquam jam hic ptisanæ succus coctus fuerit, & lavet non multa. Ubi vero quatuordecim dies præterierint, in prandio milium sumat; ad vesperam carnibus avicularum, cum jusculo, & paucis cibis utatur. At talem morbum pauci effugiunt.

43. Peripneumonia. Febris detinet dies quatuordecim ut minimum, ad summum duos de viginti, & per hos dies fortiter tussit, & primum quidem exscreat salivam crassam ac puram, septima & octava die. Si vero febris corripuerit, nona ac decima, subdulcem & purulentam, donec quatuordecim dies præterierint. Et siquidem decima quinta die pulmo resiccatus fuerit, & tussiendo rejecerit, sanus fit. Sin minus, duas de viginti observato, & siquidem in his diebus tussis sedata fuerit, evadit. Si non sedata, interrogato ipsum, an saliva ipsi dulcior appareat: & si hoc confessus fuerit, morbus annum durabit. Nam pulmo sup-

pu-

puratus fit. Huic primis diebus vinum dare convenit dulce, album, aquosum, paulatim frequenter bibendum. Sorbeat etiam ptisanæ succum melle ammixto ter in die, donec dies decem & octo præterierint, & febris desiverit. Periclitatur autem maxime in septem, aut quatuordecim. Postquam autem decem & octo dies transgressus fuerit, non amplius moritur, sed pus spuit, & pectus dolet, & tussit. Quum sic habuerit, jejunus cum salvia vini illam* potionem bibat, & leguminis fresi decoctum sorbeat, adipe multo ammixto, si non calor fuerit. Si vero fuerit, ne sorbeat, sed cibis utatur salsis ac pinguibus, & marinis potius quam carnibus. Et si pro ratione purgari tibi visus fuerit, in os infundito, ac fomenta adhibeto: siquidem crassum fuerit pus, fomenta adhibeto: si vero tenue, infundito: & ex cibis hæreat quam maxime, & ab acribus abstineat, & a carnibus bubulis, ovillis, ac porcinis.

44. Suppuratus ex peripneumonia. Quum ex peripneumonia suppuratus factus fuerit, febris detinet, & tussis sicca, & difficultas spirandi, & pedes intumescunt, & manuum ac pedum ungues contrahuntur. Hunc ita affectum ad decimam diem a suppurationis initio progressum, multa calida lavato, & ari radicem tali magnitudine tritam, & salis granum, & modicum mellis, & aquam, & olei parum, extracta lingua tepida infundito, & postea humerum concutito. Et siquidem ab his pus erumpat, bene habet. Sin minus, aliud facito. Cibos acres & cyclaminum exsuccato, sitque succi utrorumque acetabulum parvum: deinde silphii succum fabæ magnitudine terito ac diluito, & lactis caprini aut asinini acetabulum ammisceto. Hoc tepidum infundito. Quod si ab hoc non erumpat, raphani corticem, & æris florem, trium fabarum magnitudine terito: Sit autem raphani duplum: & oleo diluito quarta heminæ parte. Hoc tepidum infundito. Et si eruperit pus, cibis quam salsissimis ac pinguissimis utatur. At si non prodierit pus, paulatim fomentum adhibeto in os, ex sii succo, vino tornio, lacte bubulo, aut caprino, singulis pari mensura permixtis, ita ut sint heminæ tres, in quas postea furni testas igni candefactas injicito, atque inde vaporem per fistulam trahat, cavendo ut ne aduratur. Postquam autem purius jam sputum prodierit, urticæ semen, thus, origanum, in vino albo, melleque ac oleo modico, ipsi infundito, idque per tertium diem: postea vero butyrum, resinam in melle liquatam. Et cibis non amplius utatur salsis, neque pinguibus. At diebus interpositis, infusionum oris usu cessante, salivam, rutam, satureiam, origanum, pari potione jejunus ex vino bibat acetabuli mensura, omnibus illis inspersis. Quod si ab infusionibus his oris non eruperit, nihil miri est. Sæpe enim prorumpit ad alvum, & statim melius habere sibi videtur, ubi ex angusto ad ampliorem regionem devenerit.

45. Alius morbus. Quum tempus longius protrahitur, & febris vehemens ac tussis corripit, & latus dolet, & ad sanam partem decumbere non potest, sed ad dolentem, & pedes, & oculorum cavitates intumescunt. Hunc ubi decimusquintus ab eruptione dies adest, multa calida lotum in sella firma collocato, & alius quidem manus ipsius teneat, tu vero humerum concutito, ut audias in utrum latus affectio strepitum edat: optandum autem esset in sinistrum. Hunc, ipsum igitur locum seces,

ces, minus enim lethalis est. Si vero præ crassitudine ac copia strepitum non edat, quo ipsum cognoscere possis, (nam hoc aliquando contingit) utrum latus tumuerit ac magis doluerit, hoc infime secato retro tumorem magis quam ante ipsum, quo puris exitus facilem fluxionem habeat. Secato autem inter costas per novaculam primum cutem, deinde scalpello acuto, quod panniculo sit obligatum, ita ut summa ipsius pars, ad unguis magni digiti mensuram expedita restet, quam intromittas. Postea emisso pure quantum visum fuerit vulnus linamento ex lino crudo, alligato foras propendente filo, concludito: & quotidie semel pus educito: postquam autem decimus affuerit dies, omni pure emisso linamentum ex linteo indito. Deinde vinum & oleum tepefacta per fistulam infundito, ne pulmo a pure humectari solitus derepente resiccetur. Emittendum autem est id quod mane infusum est, ad vesperam: quod vespera, mane. Ubi vero pus tenue velut aqua fuerit, & ad digiti contactum viscosum ac modicum, penicillum stanneum cavum indito. Postquam autem omnino venter resiccatus fuerit, paulatim linamentum præsectum minuito, donec ulcus coalescat, & ipsum penitus eximas. Signum autem an evasurus sit habes: si pus album ac purum fuerit, & fibræ sanguinis insint, plerumque sanus fit. Si vero prima die profluat lutei ovi speciem habens, aut secunda die defluat crassum, cum virore subpallidum, fœtens, moriuntur ubi pus effluxit.

46. Alius morbus. Quum quis ex pulmonis affectu tabescit, is salivam crassam, cum virore subpallidam, dulcem, tussiendo rejicit, & stridor ac dolor ad pectus & ad dorsum fit, & in faucibus tenuis sibilus auditur, & fauces siccæ sunt, & oculorum cavitates rubicundæ, & vox gravis, & pedes intumescunt, & ungues contrahuntur, & supernæ partes attenuantur ac imminuuntur, & salivam abominatur ubi exscreaturus ipsam in ore habet, & tussit mane maxime & circa mediam noctem, imo etiam aliis temporibus. Et corripit magis hic morbus mulierculam quam vetulam. Huic si jam pili de capite defluant, & nudum sit caput, velut ex morbo: & si prunis inspuenti saliva graveolens sit, intra breve tempus ipsum moriturum esse pronuncia; id vero quod occidet, alvi profluvium fore. Ubi enim jam pus circa cor putruerit, nidorosum odorem prunis injectum de se præbet: & cerebrum concalescens salsuginosum humorem effundit, qui alvum movet. Hujus autem signum est, quod capilli ex capite defluunt. Hunc ubi ita habuerit ne curato. Si vero a principio morbus obtigerit, lenticulæ decoctum bibendum dato. Deinde interposita una die, veratrum dato temperatum, ut ne alvum infernam moveat. Et quum noctu ad os salsuginosus humor ipsi influit, medicamenta ipsi frequentiora ad nares appone. Si vero non fluit, appone quidem, sed rarius, & mense semel, ita ut insuper veratrum bibendum des, quantum duobus digitis comprehendi potest, in vino dulci temperato. Statim vero lenticulæ decoctum inde bibendum dato. At medicamenta quam paucissima bibat, si non febres acutiores ipsum corripiant. Radicem dracontii albam, & veratri delingat, sed non ex melle. Sic enim minime alvum movebit. Si vero tormen in alvo inferna oboriatur, primum per clysterem illud infusum immittito, in quod coccus Cnidius

dius ammiſcetur. Quod ſi neque ſic ſedetur, lacte aſinino cocto purgato, pharmacum autem nullum deorſum purgans dato. Si vero ante medicamentum, præpotato veratro bilem vomat, ab ipſo lenticulæ decocto accepto vomat. Cibis autem utatur, ſi febres acutæ tenuerint, carnibus ovillis coctis, & volucrium, & cucurbita, & beta. Juſculum autem ne ſorbeat, neque ad intinctus utatur. Piſcibus utatur ſcorpiis, & cartilaginei generis coctis. Calidum vero nihil edat, neque lavet, ſi febris multa teneat. Neque oleribus acribus utatur, præterquam ſatureja, aut origano. Vinum bibat album. Si vero ſine febre ſit, calores autem alias atque alias corripiant, piſces edat optimos ac pinguiſſimos: & pinguia, & dulcia, & quam maxime ſalſa. Et deambulationibus utatur, neque in vento, neque in ſole. Et a cibis vomat, ubi tempeſtivum viſum fuerit. Et calida lavet, capite excepto. Ex cibis frumentaceis præſtat panis, his qui non mazam edere ſoliti ſunt: mazam vero edere ſolitis, utraque dato.

47. Alius morbus, appellatus Tabes. Tuſſis vexat, & ſputum multum ac liquidum, & quandoque facile tuſſiendo rejicitur etiam pus, veluti grando: quod dum digitis conteritur, durum & male olens eſt. At vox pura eſt & doloris exors, & febres non corripiunt, verum calor quandoque alias atque alias, atque hic debilis. Huic veratrum bibendum eſt, & lenticulæ decoctum, & large cibus ſumendus, ita ut abſtineat ab acribus, & carnibus bubulis ac porcinis, & ovillis. Exerceatur modice & deambulet, & a cibis vomitu utatur: a venere abſtineat. Hic morbus per annos ſeptem aut novem durat. Quod ſi ab initio æger curatus fuerit, ſanus evadit.

48. Alius morbus. Si ex fervido ulcere, aphtha appellato, pulmonis fiſtula laborarit, febris debilis tenet, & dolor medium pectus, pruritus corporis adeſt, & vox raucoſa, & ſalivam liquidam ac tenuem ſpuit: quandoque etiam craſſam, velut ptiſanæ ſuccum. Et in ore odor oboritur ipſi gravis, velut a piſcibus crudis, & alias atque alias in ſaliva apparent dura, velut fungus ab ulcere: & ſupernæ partes attenuantur, atque adeo homo totus: & circuli faciei rubeſcunt, & progreſſu temporis ungues contrahuntur, & aridi ac cum virore pallidi fiunt. Moritur autem ſtatim, ſi non curatus fuerit, ſanguinem ac pus ſpuens: poſtea etiam febres vehementes accedentes ipſum perimunt. Si vero curetur, effugit ex hac tabe. Curare porro oportet, ut lenticulæ decocto poto vomat. Quod ſi tempeſtivum eſſe viſum fuerit, veratrum bibat, ſiquidem potens fuerit homo, per ſe: ſin minus, dimidium potionis ad lenticulæ decoctum ammiſceto, ita ut in quinta aut ſexta potione deſinat. At ventrem infernum medicamento ne moveas, ſi non febres fortes corripuerint. Si vero non corripuerint, lacte aſinino ſubtus purgato. Quod ſi debilis ſit, ut bibere non poſſit, per clyſterem infundito. Minus autem caput moveas: & ſiquidem ſaliva ad os prodierit multa ac ſalſuginoſa, ad nares apponito quid, quod bilem non ducat. Si vero fluxio ad os non fiat, nihil capiti adhibeto: ubi autem ſaliva graveolens fuerit, interpoſitis inter lenticulæ decocti uſum diebus, medicamentum in pulmonem infundito, & interpoſita una die ſuffito. Cibis utatur carnibus ovillis & volucrium,

crium, & piscibus cartilaginei generis, & scorpiis coctis. Quarto vero quoque die salsamentum edat optimum ac pinguissimum, & in prandio mazam sumat, in cœna vero etiam panem ad hanc addat, & nihil sorbeat, neque cyceonem bibat, si edere poterit. Porro obsonia condiat ac edat sesamo pro tritico, & coriandro ac anetho. Silphio autem ne utatur, neque alio quopiam olere acri, præterquam origano, aut thymo, aut ruta. Deambulationibus autem utatur ante & post cibum, vitans ventum & solem. Ab ebrietatibus & re venerea abstineat. Lavet tepida, excepto capite, quod quam rarissime lavari debet.

49. Tabes dorsalis. Dorsalis tabes a medulla fit. Corripit autem maxime recentes sponsos, & veneri deditos. Sunt autem sine febre, & bene cibum capiunt, ac consumuntur. Et si interroges ita affectum, dicet sibi superne de capite in spinam velut formicas descendere videri: & ubi mingit, aut ventrem exonerat, prodit ipsi genitale semen multum ac liquidum, & genitura in utero non manet, & in somnis semen profundit, sive dormiat cum uxore, sive non. Et quum iter fecerit aut cucurrerit, tum alias, tum ad acclivem locum, anhelatio ac debilitas ipsum corripit, & capitis gravitas, & aures sonant. Hunc temporis progressu ubi febres fortes ipsum corripuerint, perdunt febres lipyriæ. Quum ita habuerit, si ab initio curandum susceperis, fomento per totum corpus adhibito, medicamentum sursum purgans bibendum ipsi dato, & postea caput purgato. Deinde deorsum purgans exhibeto. Optandum autem fuerit ut vere hanc curationem aggrediamur. Postea vero serum aut lac asininum bibendum dato. Cæterum bubulum lac per quadraginta dies bibendum præbeto. Ad vesperam vero quandiu lac potat, alicam sorbendam dato. A cibis autem abstineat. Postquam vero lac bibere cessarit, cibis mollibus ipsum reficito, ex modico initium sumens, & quam maxime crassum ac pinguem facere studeto. Per annum ab ebrietatibus, & venere, & laboribus abstineat, exceptis deambulationibus, in quibus vitet frigus & solem. Tepida autem lavet.

50. Pulmonis morbus. Saliva crassa ac fuliginosa tussi rejicitur, & color niger, ac subturgidus est: & dolores tenues sub pectus & sub scapulas fiunt: & ulcera ipsis ægre sanescunt. Minus tamen periculosus est hic morbus superiore, & plures evadunt. Hunc veratrum bibere oportet, & per se, & lenticulæ decocto ammixtum. Infundere etiam in pulmonem oportet ac suffitum facere. Cibis quoque large utatur, abstinendo a carnibus bubulis, ovillis, & porcinis, & ab acribus, præterquam origano, aut satureja. Utatur deambulationibus. Mane vero jejunus ad acclivem locum iter faciat. Deinde folia condimentaria hortensia bibat in vinum temperatum insperfa: deinde vero cibis relatis utatur.

51. Arteria vulnerata. Si vulnerata fuerit arteria, tussis habet, & sanguinem tussiendo rejicit, & fauces sanguine latenter implentur, & grumos ejicit, & dolor fit acutus ex pectore ad dorsum, & saliva viscosa ac multa, & fauces siccæ, & febris ac rigor corripit, & strident fauces velut a pinguedine, atque hæc ad quindecim dies patitur. Postea vero pus spuit, & velut ulceris ricinos, bronchia in pulmone cartilaginosa, & rursus tussit, & sane sanguis erumpit, & postea pus crassius

sius spuit, & febris fortior fit, & in pulmonem desinit, & vocatur ruptio pulmonis. At si post primum sanguinem pus non spuat, a laboribus ac exercitiis quiescere oportet, & vehiculum inscendere, abstinereque a cibis salsis ac pinguibus, & ab oleribus acribus: & postquam ipse seipsum optime corpore affectum esse putat, pectus ad dorsum inurito, ex parte utrunque & postquam ulcera sana fuerint, per annum abstineat ab ebrietate, & ne nimium impleatur, neque manibus laboret, neque vehiculum inscendat, sed studeat ut corpus quam maxime crassum efficiat.

52. Articuli pulmonis convulsi. Quum articuli pulmonis fuerint convulsi, sputum spuit album, quandoque vero cruenta, & desipit, & febris tenet, & dolor pectus, dorsum, ac latus: & si se vertat, tussit & sternutat. Huic qua parte dolor fuerit, calefactoria apponito: & centaurium, & daucum, & salviæ folia trita, melle & aceto affuso, præsorbenda dato, & aquam insuper sorbendam. Et ptisanæ succum præsorbeat, & vinum aquosum insuper bibat. Postquam vero dolor sedatus fuerit, salviam tusam ac cribratam, & hypericum, & irionem trita, & polentam, singula paribus portionibus, in vinum temperatum conjecta, jejuno bibenda præbeto. At si jejunus non sit, leguminis fresi decoctum sine sale sorbendum dato. Si vero calor fuerit, cibis utatur mollissimis, non salsis, & minime nidorosis: ubi jam probe se habuerit corpus, & in pectore, & in dorso.

At si ambo convulsa fuerint, tussis emergit, & saliva crassa ac alba apparet, & dolor acutus adest ad pectus, & sub scapulas, ac latus: & ardor detinet, & rubicundis in tibiis circulis impletur, & pruritum habet, & non sustinet neque sedere, neque jacere, neque stare, sed ægre afficitur, ac viribus deficit. Hic quarta die maxime moritur. Si vero hanc effugerit, spes neque sic multa superest. Verum periclitatur & in septima. Quod si & hanc effugiat, sanus evadit. Hunc ubi sic habuerit, multa calida bis in die lavato. Et quum dolor habuerit, calefactoria adhibeto, & mel, & acetum bibendum dato, & ptisanæ succum sorbendum, & vinum album vinosum insuper bibendum. Si vero ad balneum & calefactoria affligatur, ipsaque non sustineat, crassi lintei panniculos ipsi adhibeto, quos aqua tinctos in pectus ad dorsum imponas. Et favum mellis aqua frigidissima macerato, aquamque bibendam dato: & frigidum ptisanæ succum, & aquam insuper bibat, & ad frigus decumbat. Hæc facienda sunt. Verum morbus lethalis est.

53. Erysipelas in pulmone. Si erysipelas in pulmone fiat, tussis habet, & salivam exspuit multam ac liquidam, velut de gutture, non est autem cruenta: & dolor tenet dorsum & vacuas partes ventris, ac laterum mollitudinem: & viscera sugunt, & vomit pituitam ac velut acetum, dentes stupescunt, & febris, ac rigor, & sitis corripit: & ubi quid ederit, in visceribus sugit, & acidum eructat, & venter stridet, & corpus torpescit, & ubi vomuerit, melius se habere putat. Quum autem non vomuerit, digressa die tormen & dolor in ventre oboritur, & excrementum alvi liquidum procedit. Hic morbus maxime fit ex ebrietatibus, & carnium esu, & ex aquæ mutatione. Sed & ex aliis causis emergit. Huic pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & lac asininum insuper bibendum,

si

si non natura fuerit splenicus. Si vero splenicus fuerit, ne purges, neque succis, neque lacte, neque sero, sed eo quod modicum ingestum multum educet. Per clysteres quoque infusio in alvum fiat, & glandulæ subdantur in omnibus morbis, si alvus non egerat. Adhibendum est & frigidæ lavacrum in hoc morbo, & exercitium, ubi febres remiserint, & corpus leviter se habere visum fuerit. Et vere & autumno vomitus inducatur. At vero allii capita, & origani pugillum, quantum tribus digitis apprehendi potest, duabus heminis vini dulcis affusis, & aceti acerrimi hemina una, & mellis quarta heminæ parte, coquito donec tertia pars reliqua fiat. Deinde ubi hominem exercueris, & aqua tepida laveris, calidum hoc bibendum præbeto. Dato etiam lenticulæ decoctum, melle & aceto ammixtis, donec impleatur. Deinde vomat, & ea die pota polenta & aqua, ita jejunus permaneat. Ad vesperam vero betam edat, & parum de maza, & vinum aquosum bibat. Reliquo vero tempore, a lenticulæ decocto, & a cibis vomat. Et si discesserit dolor sub scapulas, cucurbitam affigito, & venas in manibus pertundito. Cibis porro utatur non salsis, neque pinguibus. Acria autem & acida edat, & frigida omnia. Utatur & deambulationibus. Hæc si fecerit, optima victus ratione usus fuerit, & per plurimum tempus morbus prorogari poterit. Est autem non lethalis, sed consenescentes relinquit. Si vero juniorem aliquem citius a morbo liberare voles, ubi ipsum purgaris, pectus & dorsum inurito.

54. Morbus dorsalis. Rigor & febris, & tussis, & spirandi difficultas corripit, & salivam spuit cum virore pallidam, quandoque etiam subcruentam: & dolet maxime dorsum & inguina: & tertia aut quarta die cruentam urinam mingit, & moritur septima die. Si vero quatuordecim dies effugerit, sanus evadit: effugit autem non ita valde. Huic aquam mulsam bibendam dato, in olla nova fervefactam & perfrigeratam, apii aut fœniculi radicis cortice in ipsa macerato. Dato & ptisanæ succum bis in die, & vinum album aquosum insuper bibendum. Qua vero parte dolor constiterit, calefactoria adhibeto, & calida lavato, si non febris multa vexet. Postquam autem quatuordecim dies prætereierint, in prandio quidem sumat milium, ad vesperam vero carnes catulinas, aut volucrium, coctas edat: & de jusculo sorbeat. Cibis autem quam paucissimis primis diebus utatur.

55. Tuberculum in pulmone. Quum tuberculum in pulmone natum fuerit, tussis tenet, & erectæ cervicis spiratio, & dolor ad pectus acutus, & ad latera, & usque ad quatuordecim dies ita afficitur. Nam plerisque per tot dies tuberculi affectio inflammatur. Sed & caput dolet & palpebras, & videre non potest: & corpus subfulvum fit, ac venis impletur. Hunc multa calida lavato, & aquam mulsam aquosam bibendam dato, & ptisanæ succum sorbendum, & vinum aquosum insuper bibendum. Si vero dolor urgeat, calefactoria adhibeto. Ubi autem sedatus fuerit, cibis mollissimis utatur. Quod si liberatum a morbo, spirandi difficultas corripiat, dum ad acclivem locum recta pergit, aut alias festinat, pharmacum dato, a quo inferna alvus non moveatur. Et si una cum vomitu pus sequatur, siquidem pus fuerit album, & fibræ in ipso subcruentæ fuerint, effugit: si vero lividum, &

cum virore pallidum, ac graveolens, moritur. Purgantur autem in quadraginta diebus ab ea qua erupit. Multis etiam annuus fit morbus. Hunc velut suppuratum curare oportet. Quod si non erumpat (multis enim progressu temporis abscedit ad latus, & extumescit) hunc, si hoc fiat, secato aut urito.

56. Pulmo repletus. Si pulmo repletus fuerit, tussis tenet, & erectæ cervicis spiratio ac anhelatio, & linguam exerit, & rubicundis circulis in tibiis repletur, & pruritus vexat, & dolor acutus emergit ad pectus & scapulas, & non potest sedere, neque jacere, neque stare, sed ægris viribus est. Hic quarta die moritur. Si vero hanc evaserit, spes plerumque est: periclitatur tamen etiam in septima. Si vero hanc effugerit, sanus evadit. Hunc ubi ita habuerit, multa calida bis in die lavato, & ubi dolor habuerit, calefactoria adhibeto. Et mel & acetum cocta bibenda dato, & ptisanæ succum sorbendum, ac vinum insuper bibendum. Si vero ad balneum & calefactoria affligatur, & ipsa non sustineat, perfrigeratorium ipsi adhibeto: & favum mellis aqua frigidissima macerato, aquamque bibendam dato. Et decumbat ad frigus. Hæc faciat. Morbus autem gravis est & lethalis.

57. Pulmo ad latus prolapsus. Si pulmo ad latus prolapsus fuerit, tussis tenet, & erectæ cervicis spiratio, & salivam tussiendo rejicit albam, & dolor ad pectus & dorsum emergit, & incumbens pulmo impellit, & grave quiddam in pectore incumbere videtur, & dolores acuti pungunt, & sanguis stridet velut pellis, & spirationem cohibet, & ad affectum quidem latus decubitum sustinet, non autem ad sanum: verum veluti grave quiddam ipsi de latere pendere videtur, & per pectus transpirare se putat. Hunc calida multa bis in die lavato, & aquam mulsam ipsi bibendam dato. Post balneum, vinum album, cum modico melle misceto, & dauci ac centaurii semina trita his diluito, & tepida hæc sorbenda præbeto. Et infusam aquam calidam in utriculum, aut vesicam bubulam, ad latus apponito, & fascia pectori alligato. Decumbat in latus sanum. Ptisanæ succum tepidum præbeto, & vinum aquosum insuper bibendum. At si ex vulnere hoc fiat, aut suppurato secto fieri (fieri enim in his solet) huic vesicam ad fistulam alligatam flatu impleto, ac intro mittito, & peniculum solidum stanneum indito, ac ulterius propellito. Sic curationem instituens maxime profeceris.

58. Lateris tuberculum. Quum in latere tuberculum fit, tussis emergit dura, & dolor, & febris, & gravitas in latere incumbit, & dolor acutus in eodem semper loco urget, & sitis vehemens, & calidum potum aversatur, & in dolens latus decumbere non potest, sed in sanum. At ubi decumbit, velut lapis impendere ipsi videtur, & intumescit, & rubescit, & pedes intumescunt. Hunc secato aut urito. Postea pus emittito, usque ad decimum diem, linamento ex lino crudo indito. Decima autem die pure omni emisso, vinum & oleum tepida immittito, ut ne derepente resiccetur, & linamento ex linteolo utitor, ubi vero id quod infusum est emiseris, aliud infundito: atque hæc per dies quinque facito: postquam autem pus tenue effluxerit, velut ptisanæ succus, ac modicum, ad manus contactum, stanneum penillicum indito, & ubi penitus resiccatum fuerit,

rit, linamento semper modice præfecto, ulcus ad linamentum coalescere finito.

59. Hydrops pulmonis. Si hydrops in pulmone fiat, febris & tussis tenet, & acervatim respirat, & pedes tument, & ungues contrahuntur omnes, & patitur talia, qualia is qui suppuratus fit, sed debilius ac diuturnius. Et si quid infundas, aut fomentum aut suffitum adhibeas, pus non sequitur, atque ex hoc sane cognoveris, non pus, sed aquam intus esse. Et si multo tempore aure ad latera adhibita audire tentaveris, ebullit intrinsecus velut acetum: & hæc quidem aliquandiu patitur, postea erumpit ad alvum, & statim quidem sanus esse sibi videtur, ac a morbo liberatus. Verum progressu temporis alvus incenditur, eademque illa patitur, & adhuc amplius. Aliqui etiam intumescunt ventre, scroto, ac facie. Et quidam ab inferna alvo id esse putant, quum videant ventrem magnum, & pedes tumentes. Intumescunt enim hæc, si sectionis tempus transgrediaris. Hunc siquidem extra intumuerit, inter costas sectum curare oportet. Si vero non intumuerit, multa calida lotum velut suppuratos collocato, & qua parte strepitum perceperis, ea secato, quam potes infimo loco, quo effluxio facilis contingat. Postquam secueris, linamentum ex lino crudo indito, ita ut crassum & acutum linamentum facias, & sanguinem paucissimum parce emittas. Et si quidem in linamento pus adhæserit quinta die, plerumque evadit. Sin minus, ubi aquam exhauseris, sitis corripit & & tussis, & moritur.

60. Pectus aut dorsum ruptum. Si pectus aut dorsum fuerit ruptum, dolores tenent pectus ac dorsum perpetuo, & calor alias atque alias corripit, & salivam subcruentam tussiendo rejicit, & velut pilus cruentus per salivam transcurrit. Atque hæc maxime patitur, si manibus quid laborarit, aut in currum, aut equum inscenderit. Hunc ante & retro urito ex partibus utroque loco, & sic sanus evadit. Cæterum per annum a labore se contineat, & ab ustura pinguefaciendo corpori studeat.

61. Febris ardens. Febris tenet, & sitis vehemens, & lingua aspera, & nigra, & cum virore pallida, & sicca, & vehementer rubicunda: & oculi cum virore pallidi sunt, & excrementum egerit rubicundum & cum virore pallidum, talem quoque urinam mingit, & multum spuit. Sæpe etiam transmutatur velut ad peripneumoniam, & delirat. Ex qua re cognoveris quod peripneumonia fit. Hic siquidem peripneumonicus fiat, & quatuordecim dies transgrediatur, sanus fit. Si vero in decem & octo diebus peripneumonicus fiat, si non impurgatus permanens suppuratus fiat. Huic necesse, ut aquam de crassa farina in ipsa macerata bibat, & acetum album quam odoratissimum postea bibat, & ptisanæ succum sorbeat bis in die: si vero debilis fuerit, ter; & vinum vinosum, album, aquosum insuper bibat, & quam minimum lavet. At si suppuratus fiat, velut suppuratum curato.

62. Febris singultiens. Febris detinet vehemens, & rigor, & tussis, & singultus, & una cum saliva, grumos sanguinis tussiendo rejicit, & septima die moritur. Si vero decem dies effugerit, melius habet. Verum vigesima suppuratur, & primis diebus pus modicum tussiendo rejicit, deinde amplius. Purgatur autem in quadraginta diebus. Huic primis diebus acetum & mel

mel cocta bibenda dato, & postea acetum & aquam ammisceto, quo aquosior potio fiat. Et ptisanæ succum modico melle ammixto sorbeat, & vinum album vinosum insuper bibat. Postquam autem decem dies præterierint, si febris sedetur, & sputum purum sit, ptisanam integram sorbeat, aut milium. At si vigesima die pus spuat, salviam, & rutam, & satureiam, & origanum, ac hypericum, singula æquis portionibus contusa ac cribrata permisceat, ita ut omnium cyathi parvi, sive conchæ marinæ sit mensura, & polentæ tantundem. Hæc jejunus in vino dulci temperato bibat. Et si hyems sit, aut autumnus, aut ver, sorbitionibus utatur: si vero æstas, minime. Verum amygdalas, & cucumeris semen torrefactum, & sesamum, singula æquis partibus, ut in totum sit conchæ marinæ mensura, terat, & aquæ heminam æginæam affundat, & farinam ac favum inspergat. Hæc post potum sorbeat. Cibis utatur pinguibus salsis, & marinis magis quam carnibus. Calida lavet, minime vero caput. Hæc faciens a morbo liberatur.

63. Morbus lethargus dictus. Tussis oboritur, & salivam spuit multam ac liquidam, & nugas garrit, & ubi nugari desierit, dormit: & recrementum male olens egerit. Huic aquam demacerata in ipsa farina crassa bibendam dato, & vinum album vinosum postea bibendum, & ptisanæ succum sorbendum. Verum huic mali punici succum ammisceto: & vinum vinosum album insuper bibat, & ne lavet. Hic in septem diebus moritur. Si vero has effugerit, sanus evadit.

64. Morbus, siccatorius appellatus. Neque sine cibo esse, neque cibum acceptum tolerare potest. Verum ubi quidem sine cibo manet, viscera sugunt; & os ventriculi dolet, & alias alia vomit, & bilem, & salivam, & pituitam, & acria: & postquam vomuit, aliquantisper melius habere sibi videtur. At ubi cibum accepit, ructus adsunt, & cum rubore exardescit, & semper multum se cacaturum esse putat: ubi vero ea gratia desederit, flatus prodit: & dolor caput habet, & totum corpus velut aciculis pungi videtur, alias alia parte: & crura gravia sunt ac debilia, & consumitur, ac debilis fit. Huic medicamentum bibendum dato, primum deorsum purgans, postea superne: & caput purgato, & a cibis abstineat dulcibus, & oleosis ac pinguibus, & ab ebrietatibus. Vomat autem a succis, & a cibis: & pro anni tempore, lac aut serum asininum bibendum præbens, pharmacum insuper bibendum dato, utro tandem magis opus esse tibi visum fuerit. Æstate & vere frigida lavet. Autumno autem & hyeme unguento utatur, & deambulet, & modice se exerceat. Si vero debilior sit quam ut exerceri possit, iter faciat. Et cibis frigidis ac alvum subeuntibus utatur. Et si venter non egerat, molle infusum, per clysterem injicito. Morbus hic diuturnus est, & consenescentes, si ita futurum est, relinquit: sin minus, commoritur.

65. Febris interficiens appellata. Febris tenet, & rigor, & supercilia impendere videntur, & caput dolet, & vomit salivam calidam, & bilem multam: quandoque etiam infra egerit, & loci oculos non capiunt, & dolor ad cervicem & ad inguina emergit, & affectis viribus est, & nugas garrit. Hic septima die aut etiam prius moritur. Si vero hanc effugerit, plerumque sanus fit.

fit. Morbus est lethalis. Huic perfrigeratoria adhibere oportet ad viscera, & ad caput: & hordeum torrefactum una cum paleis fractum aqua macerare, & de excolata aqua, mulsam facere: atque hanc aquosam bibendam dare. Cibum autem non offerre, neque sorbitionem, usque ad septimum diem, si non debilis esse visus fuerit. Si vero sit, ptisanæ succum frigidum ac tenuem modicum, bis in die exhibere, & aquam insuper bibendam. Postquam vero septem* dies præterierint, & febris dimiserit, milium lingat. Ad vesperam cucurbitam, aut betas paucas sumat, & vinum album aquosum inde bibat, donec ad nonum perveniat diem. Postea cibo quam paucissimo utatur, milium in prandio sumens. Balneo donec dolor & febris affuerint, ne utatur: ubi vero cessaverint, multa lavet. Quod si venter non egerat, molle infusum per clysterem immittito, aut glandulas subdito. Quum vero validus factus fuerit, molli pharmaco ad nares apposito, alvum infra purgato, postea lac asininum bibendum dato.

66. Morbus lividus. Febris detinet sicca, & horror alias atque alias, & caput dolet, & dolor viscera tenet, & bilem vomit, & quum dolor tenet, suspicere non potest, sed gravatur, & venter durus fit, & color lividus, & labia, ac albæ oculorum partes livescunt, & aspectum præ se fert velut qui strangulatur. Quandoque etiam colorem transmutat, & ex livido, cum virore subpallidus fit. Huic medicamentum & deorsum, & sursum purgans bibendum dato, & clysterem adhibeto, & a capite purgato. Et calida quam minime lavet, sed & ubi laverit, ad solem apricetur. Serum etiam & lac asininum pro anni tempore bibat, & cibis quam mollissimis utatur & frigidis, abstinens ab acribus & salsis: verum dulcioribus ac pinguioribus utatur. Cæterum hic morbus utplurimum cum ægro commoritur.

67. Morbus ructuosus. Dolor *corripit acutus, & dolitat vehementer, & ipse seipsum jactat, & vociferatur, & frequenter eructat, & ubi eructavit, melius habere sibi videtur. Sæpe etiam bilem revomit modicam, poculi parvi mensura: & dolor corripit a visceribus ad imum ventrem, & laterum mollitudinem, & ubi hoc factum fuerit, melius habere sibi videtur: & venter inflatur, ac durus fit, & strepit, & flatus non egreditur, neque stercus. Hunc si dolor habuerit, multa calida lavato, & calefactoria ipsi adhibeto. Ubi vero in ventre dolor ac flatus fuerit, clysterem adhibeto: & mercurialis coctæ succum, ad ptisanæ succum ammisceto, ac sorbendum dato, & vinum dulce, aquosum, insuper sorbendum. Cibum autem ne exhibeas, donec dolor remiserit, & uvarum expressarum retrimenta dulcia, per noctem in aqua maceret, & hanc aquam per sex dies bibat. Si vero uvarum expressarum retrimenta non habeat, mel & acetum cocta bibat. Postquam autem dolorem emoverit, medicamento deorsum alvum purgato. Cibis utatur inde mollibus & alvum subeuntibus, & marinis magis quam carnibus, carnibus autem volucrium & ovillis coctis: edat etiam betas & cucurbitam: ab aliis vero abstineat. Morbus hic si juvenem corripiat, tempore decedit: si seniorem, commoritur.

68. Morbus pituitosus. Corripit quidem morbus pituitosus etiam virum, sed magis mulierem: & est hæc quidem crassa & bene colorata, verum iter faciens

ciens debilitatur, & maxime si ad acclivem locum iter faciat. Corripit ipsam etiam febris tenuis, quandoque etiam suffocatio: & evomit ubi jejuna est, bilem & salivas multas, sæpe etiam ubi cibum accepit, de cibo tamen nihil: & quum laborarit, dolet pectus & dorsum, alias alia parte, & rubicundis cutis eminentiis impletur, velut ab urtica inustis. Huic medicamentum bibendum dato, & serum ac lac asininum bibat. Si vero serum potet, medicamentum deorsum purgans ad plurimos dies præbibendum dato. Et si serum bibere desierit, lac asininum postea bibat: & dum hoc potanum rit, a cibis quidem abstineat, vinum vero quam jucundissimum bibat, donec purgari desinat. At ubi a potione cessaverit, milium in prandio sumat. Vesperi cibo mollissimo utatur ac paucissimo. Abstineat a pinguibus & dulcibus ac oleosis. Et alias atque alias, maxime tamen hyeme, a lenticulæ decocto vomat, oleribus præsumptis. Et calida quam minimum lavet, sed & ad solem apricetur. Morbus autem commoritur.

69. Pituita alba. Intumescit totum corpus albo tumore, & venter ad contactum crassus est, & pedes ac femora tument: tibiæ item ac scrotum: & acervatim respirant, & facies rubicunda est, & os siccum, & sitis tenet, & ubi cibum accepit, spiritus frequens incumbit. Hic eadem die quandoque melius habet, quandoque pejus. Huic siquidem venter sua sponte turbatus fuerit in principio morbi, proximus sanitati est. Si vero non turbetur, medicamentum deorsum purgans dato, a quo aqua purgetur. Et calida non lavet, & sub dio exponatur: & scrotum ubi impletum fuerit, secato. Cibis utatur, pane puro frigido, & beta, & piscibus scorpiis coctis; jusculo autem quam paucissimo. Et frigida omnia edat, & non dulcia, neque pinguia: sed trita & acida, & acria, excepto allio, cepa, & porro. Origanum vero & saturejam multam edat, & vinum inde vinosum bibat: & ante cibum iter faciat. At si a medicamento tumeat, clysterem adhibeto, & cibo, deambulationibus, & illuvie premito. Medicamenta vero quam paucissima adhibeto. Verum sursum purgans non prius dederis, quam tumores ad infernas partes descenderint. Quod si extenuato jam ipso suffocatio in pectore oboriatur, veratrum bibendum dato, & caput purgato, & postea deorsum purgans bibat. Morbus hic maxime a nullo discedit.

70. Cura, morbus difficilis. In visceribus velut spina esse videtur, & pungere, & anxietas ipsum corripit, & lucem ac homines fugit, & tenebras amat, & timor invadit, & septum transversum foris tumet, & contactum dolet, & expavescit, & terriculamenta ac somnia horrenda videt, & quandoque etiam mortuos. Et morbus hic fere plurimos vere corripit. Huic veratrum bibendum dato, & caput purgato, & post capitis purgationem pharmacum deorsum purgans bibat, postea vero lac asininum bibat. Cibis utatur quam paucissimis, si non debilis fuerit, & frigidis, & alvum subeuntibus, & non acribus, neque salsis, neque pinguibus, neque dulcibus. Et calida non lavet, neque vinum bibat, sed aquam maxime, aut saltem vinum aquosum. Neque exercitiis utatur, neque deambulet. Hæc si fecerit, a morbo liberabitur temporis progressu. Si vero neglexerit, commorietur.

71.Mor-

71. Morbus niger. Nigrum vomit veluti fecem, quandoque cruentum, quandoque velut vinum secundarium, quandoque velut polypi atramentum, quandoque acre velut acetum, quandoque salivam & pituitam, quandoque bilem cum virore pallidam. Et ubi quidem nigrum cruentum vomuerit, cadaveris fœtorem refert: & fauces & os a vomitu aduruntur, & dentes stupescunt, & id quod vomitu rejectum est, terram elevat. Et postquam vomuit, paulum melius se habere putat. Et neque sine cibo esse, neque ampliorem cibum ferre potest. Verum ubi sine cibo manet, viscera sugunt, & salivæ acidæ sunt. Quum vero cibum accepit, gravitas in visceribus est, & pectus ac dorsum velut stilis pungi videntur, & dolor tenet latera, & febris debilis est, & caput dolet, & oculis non videt, & crura gravantur, & color niger est, & consumitur. Huic pharmacum bibendum dato frequenter, & pro anni tempore & serum, & lac. Et a cibis abstineat dulcibus, & oleosis, ac pinguibus, & frigidissimis ac maxime per alvum subeuntibus utatur. Et caput purgato, & post medicamentorum potiones sursum purgantes, de manibus sanguinem detrahito, si non fuerit debilis. At si alvus non egerat, molle infusum per clysterem immittito. Et abstineat ab ebrietatibus & venere. Si vero coierit, jejunus fomentis utatur. Et a sole abstineat, neque multum se exerceat, neque deambulet, neque lavet, neque acria edat, neque salsa. Hæc facienda sunt. Et una cum ætate aufugit etiam morbus, & cum corpore senescit. Si vero denigratus fuerit, commoritur.

72. Alius morbus niger. Subfulvus & gracilis, & oculis cum virore pallidis fit, & tenuem cutem habet, ac debilis est. Quanto autem tempus amplius progreditur, tanto morbus amplius affligit. Et vomit omni tempore velut stillamentum modicum, ad duorum poculorum parvorum mensuram, & frequenter etiam cibum, ac una cum cibo bilem & pituitam: & post vomitum dolet totum corpus, aliquando etiam antequam vomat. Et horrores tenues ac febris tenet, & ad dulcia ac oleosa maxime vomit. Hunc medicamentis sursum ac deorsum purgare oportet, & lac asininum postea bibendum præbere. Cibis autem utatur mollissimis ac frigidis, piscibus littoralibus, & cartilaginei generis, & betis, & cucurbitis, & carnibus tritis. Vinum bibat album, vinosum, aquosius. Labore & deambulationibus utatur, & calida ne lavet, & a sole abstineat. Atque hæc sane facienda sunt. Verum morbus lethalis quidem est, non autem consenescit.

73. Morbus corruptorius. Alia quidem omnia eodem modo patitur: verum grumos bilis concretos vomit, & deorsum similiter egerit, postquam cibos excrevit. Cæterum eadem facere oportet, quæ in priore morbo relata sunt, & clysterem adhibere.

HIPPOCRATIS DE MORBIS.

Liber tertius.

De Febribus universis a me dictum est, de reliquis jam dicam.

1. Cerebri tumor. Quum cerebrum ab inflammatione tumuerit, dolor totum caput occupat, maxime qua parte constiterit inflammatio. Consistit autem in temporibus: & aures sonitu implentur, & auditus hebescit, & venæ extentæ sunt, ac pulsant: & febris ac rigor aliquando corripiunt, & dolor nunquam deficit, sed quandoque remittit, quandoque magis premit, & vociferatur ac exilit præ dolore. Et ubi surrexit, rursus ad lectum decumbere festinat, & jactat seipsum. Hic lethaliter quidem affectus est, in quot vero diebus morietur, non habet judicationem; nam alii aliter pereunt. Plerumque tamen in septem diebus moritur. Si vero vigesimum primum effugerint, sani fiunt. Quum itaque dolor vexarit, frigefacere caput oportet, maxime quidem per rasuram, aut frigefactorio aliquo, velut est solani succus, & terra figularis, in vesicam aut folliculum immisso, ita ut vicissim modo apponas, modo auferas, priusquam tepescant. Sed & sanguinem detrahere oportet, & caput purgare, ad apii succos odoratis ammixtis. A vino autem in totum abstinere. Ptisanæ succum sorbere, & infernam alvum solvere.

2. Cerebri repletio dolorosa. Quum doluerit caput præ cerebri repletione, vitiosorum humorum purgationem non factam esse significat, & dolores totum caput tenent, & delirat, & moritur septima die: & evadere non poterit, si non eruperit humor septima die per aures. Sic enim & dolor sedatur, & resipiscit: effluit autem multus & inodorus. Hujus aures priusquam pus erupisse videris, potius ne curato. Si vero supernam ac infernam alvum purgare voles, seorsum utranque solvito. Postea capiti, maxime quidem universo, sed & per aures, & per nares, fomentum adhibeto. Sorbeat autem ptisanæ succum, & a vino abstineat in totum. Postquam vero eruperit pus, contineto te donec multa fluxio sedetur: postea aures colluito vino dulci, aut lacte muliebri, aut oleo veteri, atque hæc tepida infundantur. Caput vero frequenter mollibus ac odoratis fomentis foveto, quo citius cerebrum purgetur: hic primum quidem non audit, progressu vero temporis & fluxio minor fit, & auditus una cum fluxione penitus quiescente contingit, & maxime sibiipsi similis redit. Cavere autem oportet solem, ventos, ignem, fumum, acrium odores, & alia hujusmodi: & quiescere, ac molli victus ratione uti. Sit autem alvus inferna præ vasorum vacuatione solutu facilis.

3. Siderati. Qui icti ac siderati esse dicuntur, quum cerebrum multa immun-

munditia vitiosorum humorum repletum fuerit, anterior capitis pars primum dolorem ipsi exhibet, & suspicere non possunt, aliqui ambobus oculis, aliqui altero, & sopor ipsos tenet, & desipiunt, & tempora saliunt, & febris tenuis habet, & corporis impotentia. Hic tertia aut quinta die moritur, & ad septem non devenit. Si vero devenerit, a morbo liber evadit. Hunc si curare voles, capiti fomenta adhibeto, & sectione facta transpirationem efficito. Si vero dolor tenuerit, etiam sternutationes inducere oportet, & caput purgare levibus ac odoratis, infernam item alvum purgare. A vino autem penitus abstineat, & ptisanæ succo utatur.

4. Cerebri corruptio. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor caput tenet, & per collum procedit ad spinam, & æger non audit, & frigus ad caput devenit, & totus intumescit, & derepente privatur voce, & ex naribus sanguis fluit, & lividus fit. Quod si morbus leviter corripiat, ubi sanguis discessit, melius habet. Si vero vehementer correptus fuerit, cito perit. Huic sternutationes per odorata inducito, & alvum utranque aut alteram saltem purgato, & odorata, quæ leves odores habent, naribus admoveto: & sorbitionem tenuem ac tepidam exhibeto. Abstineat autem penitus a vino.

5. Lethargus. Morbi lethargi appellati status idem est, qui & peripneumoniæ. Verum difficilior, & non omnino liber ac remotus est ab humida peripneumonia. Sed multo tardior est morbus. Patitur autem æger hæc. Tussis & sopor ipsum tenet, & salivam liquidam & multam educit, & vehementer impotens est: & quum moriturus est, multum atque id liquidum infra egerit. Huic valde exigua vitæ spes est. Attamen hoc curandum est, ut plurimum spuat, & calefiat, & a vino abstineat. Si vero effugerit, suppuratus fit.

6. Morbus sive febris ardens. In morbo febri ardente appellato, sitis tenet multa, & lingua horret. At color ejus primo quidem tempore est veluti solet: verum valde sicca est. Progressu vero temporis induratur, exasperatur, crassescit, ac nigrescit. Si vero in principio hæc patiantur, citiores judicationes fiunt: si posterius, tardiores. Cæterum remissionis eadem omnia signa lingua exhibet, quæ in peripneumonia: & urinæ biliosæ aut cruentæ, dolorem ampliorem: flavæ vero, minorem significant: & sputum præ caliditate ac siccitate combustum ac crassum est. Sæpe vero etiam in peripneumoniam transit: quod si contigerit, brevi moritur. Hunc autem hoc modo curare oportet: calida bis aut ter singulis diebus lavato, capite excepto. At in judicationibus lavare non oportet. Et primis quidem diebus deorsum purgato, & aquam bibendam dato. Nam plerumque vomitum aqua ciere solet. Posterioribus vero post purgationem humectato, & sorbitionibus utatur, ac vinis dulcibus. Quod si non ab initio ægrum curandum susceperis, sed signis jam in lingua existentibus, sinere oportet donec judicationes præterierint, & linguæ signa mitiora facta fuerint: & neque medicamentum dederis, neque ad purgationem faciendam clysterem adhibueris priusquam judicationes prætereant.

7. Pulmo tumens præ calore. Quum pulmo tumuerit præ nimio calore repletus, tussis tenet fortis & dura, & erectæ cervicis spiratio, & acervatim respirat, & frequenter anhelat, & intumescit, & nares expandit, velut equus ex cursu, & linguam frequenter exerit,

rit, & pectus ipsi canere videtur, & gravitas in ipso inesse. Quapropter hanc capere pectus non potest, sed dirumpitur & impotens fit, & dolor acutus emergit: & dorsum, & pectus, & latera velut acubus punguntur: & ardent hæ partes velut ejus qui sedeat ad ignem, & rubores exoriuntur ad pectus & dorsum, velut a flamma, & morsus fortis incidit, & angustia, ut neque stare, neque sedere, neque decumbere possit. Verum ita velut desperatis rebus anxius jactat seipsum, & jam mori videtur. Moritur autem maxime quarta aut septima die, quas si effugerit, non valde perit. Hunc si cures, infernam alvum quam citissime clystere adhibito, probe purgare oportet, & de cubitis, & naso, & lingua, ac de omni corporis parte sanguinem mittere. Potiones item frigefacientes exhibere, & sorbitiones idem præstantes. Danda sunt & urinam cientia sæpe, sed quæ non calefaciant. Et ad ipsos quidem dolores quum irruunt, calefactoria levia ac humida adhibendo, locum calefacere ac humectare oportet, ubicunque dolor fuerit, ad reliquas vero partes frigefactoria adhibere, vicissim ea apponendo ac tollendo, & ubicunque arserit, frigus facere. A vino autem penitus abstinere.

8. Capitis dolor. Quum a capite initio sumpto, dolor acutus statim vocem interceperit, tum alias, tum si ex ebrietate hoc contingat, ita affectus septima die moritur. Minus tament moriuntur, qui ex ebrietate tale quid perpessi sunt, & voce privati permanserunt. Nam si eadem die, aut postera, aut tertia vocem edant, sani evadunt: faciunt autem hoc aliqui ex ebrietate, & neutri moriuntur. His sternutationes fortes inducere oportet, & infusum per clysterem injicere, quod bilem vehementer ducat. Quod si sensum æger receperit, thapsiæ succum in multa calida aqua dato, quo quam citissime revomat. Postea attenuato, & a vino prohibeto per septem dies. Detrahendus est & a lingua sanguis, si venam comprehendere possis.

9. Phrenitides. Phrenitides fiunt etiam ex aliis morbis. Patiuntur autem ægri hæc. Septum transversum dolent, ut ne contingere quidem permittant, & febris accedit, & mente moventur, intentis oculis vident, & alia similia faciunt his qui peripneumonia affecti sunt, ubi sane in peripneumonia mente moventur. Hoc modo affectum calefacere oportet calefactoriis humidis & potionibus, excepto vino. Et siquidem fieri poterit, sursum purgare, & per tussim ac spuitionem educere oportet, quemadmodum in peripneumonia. Sin minus, inferna alvus præparanda est, ut egerat. Humectato autem potionibus, hoc enim conducit. Morbus autem lethalis est. Moriuntur enim tertia aut quinta, aut septima die. Si vero leniter corripiat, judicat velut peripneumonia.

10. Angina. Ab angina appellata suffocatur homo, & in faucibus magis ipsi inhærere videtur, & neque salivam, neque quicquam aliud detrahit, & oculi affecti sunt ac prominent, velut strangulatis, & intente per ipsos videt, & ipsos convertere non potest, & anxius est, & exilit frequenter, & facies, & fauces ardent, imo etiam collum. At videntibus nihil mali habere videtur, & videt ac audit obtusius, & præ suffocatione non intelligit, neque quid dicat, neque quid audiat, aut faciat. Verum hians decumbit salivam fundens, ac talia faciens. Hic quinta, aut septima,

ma, aut nona die moritur.

11. Levis angina, paracynanche appellata. At ubi horum signorum quid abfuerit laxiorem morbum significat, quem paracynanchen vocant. Huic venam secare oportet, maxime sub mamma. Concomitatur enim hac parte ex pulmone spiritus calidus. Oportet quoque deorsum purgare medicamento, aut per clysterem. Fistulas item detrudere convenit in fauces juxta maxillas, quo spiritus ad pulmonem trahatur. Et faciendum uti quam citissime spuat, & pulmo gracilis fiat. Et suffitus fiat per hyssopum cilicium, sulphur, & bitumen: & attrahat & per fistulas, & per nares, ut exeat pituita. Fauces & lingua confricentur his quæ pituitam ducunt. Et venæ sub lingua secentur. Sed & a cubitis sanguis dimittatur, si vires validæ fuerint. A vino abstineat & ptisanæ succum tenuem sorbeat. Postquam vero remiserit morbus, & jam cibos gustarit, elaterio recenti purgato, ut ne in aliud malum incidat.

12. Morbus regius. Morbus regius hujusmodi acutus est, & cito occidit. Color totus malicorium valde refert, & cum virore pallidus est, quales sunt lacerti cum virore pallicantes. Consimile est etiam corpus: & in urina subsidet velut ervum fulvum, & febris ac horror debilis habet. Quandoque etiam vestimenta ferre non potest, sed mordetur ac raditur. Et mane quum cibum non accepit, viscera plerumque lancinantur. Et quum quis ipsum excitat, aut alloquitur, non patitur. Hic plerumque in quatuordecim diebus moritur. Has si effugerit, sanus evadit. Oportet autem ipsum calida lavare, & aquam mulsam bibendam dare, ita ut de nucibus thasiis decorticatis, & absinthii coma, æquis portionibus acceptis, & de aniso cribrato dimidia parte ammixta, ut obolos tres jejunus ex illa bibat, & rursus dum cubitum it, hanc aquam mulsam sumat. Bibat etiam vinum vetus tenue, & sorbitionibus utatur. Nec a cibis abstineat.

13. Tetanus. Quum distentiones, Tetani appellati, corripuerint, maxillæ rigent velut ligna, & os aperire non possunt, & oculi lachrymantur ac distorquentur, & dorsum riget, & crura contrahere non possunt, similiter neque manus, & facies rubicunda est, & valde dolet, & ubi moriturus est, & potum, & sorbitionem, & pituitam per nares revomit. Hic tertia die, aut quinta, aut septima, aut decimaquarta perit. Ubi vero has effugerit, sanus evadit. Huic catapotia ex pipere & veratro nigro devoranda dato: & jusculum volucrium pingue calidum. Inducendæ sunt etiam fortes ac multæ sternutationes, & fomenta adhibenda. Quum autem fomentis non utitur, calefactoria humida ac pinguia undequaque in vesicis ac utriculis apponantur, maxime tamen ad partes dolentes, & calido oleo multo ac sæpe illinatur.

14. Opisthotonos. Quum autem distentio in posteriores partes, opisthotonos appellata, tenuerit, reliqua quidem plerumque eadem sunt: verum in posteriores partes convellitur, & vociferatur aliquando, & dolores emergunt vehementes, & crura interdum contrahere non permittit, neque manus extendere. Sunt enim cubiti incurvati, & digiti in pugnum contracti, & pollicem plerumque aliis digitis continet, & clamat, & nugas garrit quandoque, & non potest seipsum continere, sed aliquando exilit, ubi dolor premit: quum vero dolor remittit, quietem habet. Aliquando etiam vox intercipitur simul

ut

ut morbo corripiuntur, aut insani & atra bile perciti fiunt. Hi tertia die moriuntur voce soluta, & revomunt per nares. Si vero effugerint decimumquartum diem, sani fiunt. Curandus hic est velut superior. Quod si voles, etiam sic facies. Aquam frigidam plurimam superfundito, & postea vestimenta tenuia, pura, ac calida superintegito. Ignem autem tunc non adhibeto. Hoc auxilium & ad tetanos, & ad opisthotonos adhibere oportet.

15. Volvuli fiunt quum supernus ventriculus calescit, infernus vero frigescit. Resiccatur enim simul intestinum, & præ inflammationis caliditate obturatur, ut neque flatus, neque cibi pertranseant, sed venter durus fit, & quandoque vomat, primum pituitosa, deinde biliosa, postremum stercus. Et æger sitim habet ac dolorem, maxime circa præcordia. Verum & totum ventrem dolet, & inflatus est, & anxius est, & febres corripiunt, & fiunt maxime septima die. Hos sic curare oportet. Supernum ventriculum quam citissime purgato, & sanguinem de capite ac cubitis detrahito, ut superna alvus calescere desinat, & partes supra septum transversum frigefacito, excepto corde. Infernas autem calefacito, homine in solio aquæ calidæ collocato, ac semper oleo illito. Calefactoria quoque humida apponito. Et glandulam de melle solum decem digitorum longitudinis facito, & ex summa anteriori parte fel taurinum oblinito: atque sic bis ac ter subdito, quo omnia combusta stercora circa rectum ac princeps intestinum contenta educas; & siquidem sic obedierit, clysterem adhibeto. Sin minus, follem fabrilem indito, & in ventrem flatum immittito, a quo & ventrem & intestini contractionem distendas. Deinde extracto folle, clysterem adhibeto. Sit autem infusum per clysterem injiciendum paratum non ex valde calefactoriis, sed ex his quæ stercora dissolvunt ac colliquant. Postea obturata per spongiam sede, in aqua calida desideat continens clysteris infusum. Et si hoc infusum susceperit, & rursus dimiserit, sanus evadit. Cæterum priore tempore mel optimum delingat, & vinum splendidum vernaculum bibat. Quod si volvulo amoto, febris ipsum corripiat, desperatus est. Fortassis enim & inferna alvus soluta ipsum occiderit.

16. Peripneumonia. Peripneumonia talia facit. Febris acuta tenet, & spiritum frequentem ac calidum respirat, & anxietas adest, & impotentia, & jactatio, & dolor sub scapulas, & ad claviculam: & ad mammam, & gravitas in pectore, quandoque etiam delirium. Quidam dolorem non sentiunt, donec tussire inceperint. Verum hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. Salivam tenuem ac spumosam primum spuit. Lingua flava est: verum progressu temporis nigrescit. Si igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Sin posterius, tardius. Tandem vero etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas, inhæret. At liberationem a morbo significat lingua, similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur homo, minimum diebus quatuordecim, ad summum una & viginti, & per hoc tempus tussit vehementer, & una cum tussi purgatur, primum saliva multa & spumosa. Septima vero & octava die ubi febris in vigore fuerit, si humida sit peripneumonia, crassior prodierit: sin minus, non. Nona vero & decima, cum virore pallida ac subcruenta. Duodecima autem usque decimamquartam, multa & purulenta.

At-

Atque hoc in his contingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum vero & natura, & morbi constitutio sicca est, in his minus. Siquidem igitur decimaquarta die resiccatus fuerit, & non amplius purulentum tussiendo rejecerit, sanus est. Sin minus, ad duodevigesimam, & vigesimam primam animum adverte, & siquidem tunc sputum illud quieverit, evadit. Sin minus, interroga ipsum, an dulcior sit saliva: & si affirmaverit hoc, scito pulmonem ipsi suppuratum esse, & morbus annum durabit, si non quadraginta diebus pus eduxerit. Si vero insuavem salivam esse dixerit, status morbi lethalis est. Verum in primis diebus hi maxime manifesti fiunt. Si enim putrefactum ac purulentum exspuerit in diebus duobus ac viginti, & non exulceratus fuerit, evadit: sic minus, non. Hæc peripneumonia nihil abest ab affectionibus quæ in pulmone sunt. Si igitur aliquid harum affectionum abfuerit, cognoscere oportet & quæ ægrotus mala habeat, & quæ medicus aggredi debeat. Si vero pauca horum signorum habuerit, ne decipiatur. Nam perniciosa non est peripneumonia, sed mollis.

17. Cæterum peripneumoniam hoc modo curare oportet. Non tamen peccabit, si quis tamen pleuritidem & phrenitidem ita curare aggrediatur. Primum caput levius facere incipe, quo nihil influat ad pectus. Primis autem diebus sorbitiones sint dulciores. Sic enim id quod consedit ac compactum est, potissimum elueris ac commoveris. Quarta die & quinta ac sexta, non amplius dulces, sed pingues. Nam ad sputum sursum exscreandum conducunt. Si vero pro ratione spuere non possit, ex pharmacis sursum educentibus dato. Alvum autem in primis quatuor aut quinque diebus subducere oportet, & hoc paulo amplius, quo & febres obtusiores sint, & dolores leviores. Quum autem evacuatus fuerit, & corpore debilis, infernam alvum tertio quoque die deorsum commoveto, & quo corpus potens sit, & supernæ regiones humoris exortes. Nam si multus humor infra secedat, a quinta die, mortem inducit. Infra enim humore secedente, supernæ partes resiccantur: & sputi purgatio sursum non prodit. Oportet igitur & infernam alvum, neque valde suppressam esse, ut ne febres sint acutæ: neque valde egerere, quo saliva sursum educi possit, & æger viribus valeat. At medicamenta sursum educentia, sexta & septima ac nona die, & morbo adhuc ulterius progresso, magis exhibeto. Sit autem medicamentum, veratrum album, thapsia, elaterium recens, singula æquis portionibus.

18. Quod si saliva non probe purgetur, & spiritus fuerit frequens, & purgatio non prævaleat, prædicendum est nullam spem vitæ reliquam esse, si purgatione nihil efficere possit. Sed & alia facienda sunt quæ in peripneumonia fieri solent, si inferna alvus ministerium suum probe obierit. Quin & aliter facere curationem oportet. A prima die initio sumpto, ari magni conchulam majorem dato, dauci, & urticæ utriusque itidem unam, sinapis, & rutæ quantum tribus digitis comprehendere potes, & succum silphii magnitudine fabæ. Hæc in aceto dulci & aqua permixta & diluta ac excolata, jejuno tepida bibenda dato. Postquam vero purum exspuere cœperit, ari conchulam majorem, & sesamum, & amygdalas purgatas, in aceto dulci aqua diluto bibenda præbeto. Si vero magis du-

ducere voles, radicis capparis corticem his ammisceto.

19. Pleuritis. Quum pleuritis apprehenderit, hæc patitur. Dolor latus, & febris & horror tenet, & frequentem spiritum habet, & erectæ cervicis spiratio urget, & tussiendo rejicit subbiliosa, velut a mali punici corio, si non ruptiones habuerit: si vero habuerit, etiam sanguinem a ruptionibus. Est autem & sanguinea pleuritis, in qua subcruenta rejicit. Et est quidem biliosa, mitior, si non ruptiones æger habeat: sin minus, dolorosior quidem est, sed non lethalior, & sanguinea fortis, & dolorosa; & lethalis est. Quum igitur affuerit simul singultus, simulque cum saliva sanguinis grumos nigros tussiendo rejecerit, septima die moritur. Si vero dies decem transgressus fuerit, a pleuritide quidem sanus fit, verum vigesima suppuratur, & pus tussiendo rejicit, demum vero revomit, & non adeo facilis curatu est.

20. Pleuritides siccæ. Sunt & siccæ pleuritides sine sputo. Verum hæ difficiles sunt. Judicationes autem similes aliis sunt, sed ampliore in potu humectatione opus habent quam aliæ. Biliosæ vero & sanguineæ, nona & undecima die judicant, atque hi magis sani fiunt. At si a principio quidem molles quidam tenuerint dolores, a quinta vero ac sexta die acuti, hi usque ad duodecimum perveniunt, & non valde effugiunt. Periculum autem maxime est usque ad septimum: immo etiam usque ad duodecimum. Post has vero sanantur. Quæ vero ab initio molles sunt, a septima autem & octava acutæ ad decimumquartum judicant, & sani fiunt.

21. Pleuritis ex dorso. Pleuritis ad dorsum in tantum ab aliis differt: dorsum dolet velut ex plaga, & suspirat, & acervatim respirat. Statim autem spuit pauca, & corpus delassatur. Tertia aut quarta die saniem mingit subcruentam. Moritur autem maxime quinta die: sin minus, septima. Has si effugerit, vixerit. Et morbus lenis est ac minus lethalis. Custodire tamen oportet usque ad decimumquartum. Postea vero sanus evadit. Cæterum quibusdam pleuriticis saliva quidem pura est, mictio autem cruenta, velut serosa a carnibus assatis sanies: dolores vero acuti per spinam ad pectus, & ad inguen tendunt. Hic si septimum diem effugerit, sanus fit. At si alicui in his pleuritidibus contingat dorsum rubefieri, & humores calescere, & inter desidendum gravari, & venter exturbatur egestione cum virore pallida, ac valde graveolenti, hic propter ventris egestionem, vigesima prima die moritur. Has si effugerit, sanus fit. Quibus autem statim sputa varia sunt, & dolores valde acuti, hi tertia die moriuntur. Hanc autem transgressi, sanescunt. Qui vero sanus non fit, septima, aut nona, aut decima, hic suppurari incipit. Melius est autem suppuratum fieri, etiamsi dolorosum sit. Minus enim lethale est. Porro supra omnia relata signa, in unaquaque pleuritide considerari oportet linguam. Si enim bulla sublivida fiat in lingua, velut ferro in oleum tincto, siquidem in principio fiat aspera, difficilior est morbi emotio, & necesse est sanguinem tussiendo rejicere in diebus, quibus id fieri oportet. Si vero facto morbi progressu fiat, judicationes quidem contingent ad decimum quartum diem. Verum necesse est sanguinem spuere. Habet autem se res de liberatio-

tione ab hoc morbo, hoc modo. Siquidem tertia die inceperit maturari ac exspui, citius liberabitur. Si vero posterius maturescat, posterius judicationes fiunt, quemadmodum in capitis signis. Dolores porro in omni pleuritide, plerumque magis interdiu quam noctu leviores fiunt.

22. Curare vero pleuritidas hoc modo oportet, ut plurimum velut phrenitidem & peripneumoniam, prætorquam quod hic balneis calidis & vino dulci utendum est. Si igitur prima aut secunda die postquam invasit, ægrum accesseris, si stercus prodiit purum aut leviter biliosum & modicum, infusum ex thapsia per clysterem injicito. Si vero alvus commota, noctu quidem egerat, postridie vero dolor & tormen vexet, rursus clysterem adhibeto. At si æger biliosus sit natura, & non purgatus correptus fuerit a morbo, priusquam salivam biliosam exspuat, etiam medicamento bilem probe purgato. Si vero jam exspuat biliosa, medicamentum ne dederis. Si enim dederis, sputum sursum prodire non poterit, sed septima aut nona die suffocabitur: maxime si præcordia doleant.

23. Quod si ad dolores in lateribus etiam præcordia doleant, clysterem adhibere oportet: & in potu jejuno bibendam dare aristolochiam, hyssopum, cuminum, silphium, peplum, mecona appellatum album, florem æris, mel, acetum, & aquam. Et per medicamenta quidem ita primas curationes facere oportet. Reliqua vero sic se habent. Multa calida pro viribus ægri lavato, capite excepto: & quum judicationes sunt, dolentes locos humidis fomentis tepefacito, & oleo illinito.

24. Quum vero impetu fertur morbus, & ægrum, & medicum a curationibus quiescere convenit, ne quid mali inducatur. Dandus autem est ptisanæ succus coctus, aliquanto crassior spissitudine mellis. Post balnea etiam vinum dulce & aquosum bibendum est, non frigidum, modicum, ex angusti oris pocillo, & ubi tusses invaserint, amplius bibendum, & quam maxime exscreandum, & potu humectandum, quo pulmo humidior factus, facilius ac citius sputum reddat, & tussis minus affligat. Sed & mali punici dulcis vinosi succum, lacte caprino modico, & melle ammixto, paulatim sæpe dato, & noctu & interdiu, & somnum quam maxime prohibeto, quo purgatio & citius, & copiosior fiat.

25. At vero sanguineam pleuritidem sic curare oportet. Post judicationes cibis levibus reficito, & quietem agat: & nimium caveat solem, ventos, repletiones, acida, salsa, pinguia, fumum, flatus in alvo, laborem, venerem. Si enim morbus recidivarit, mors sequetur. In exspuitionibus autem si dolor habeat, & exspuere non possit, jejuno æris florem dato, magnitudine olivæ, & succi silphii dimidium ejus, & trifolii seminis modicum. Hæc ex melle delingat: Aut piperis grana quinque, & succi silphii magnitudinem fabæ, mel, acetum, & aquam, jejuno tepida bibenda præbeto. Hoc etiam dolores sedat. Quod si pro ratione spuere non possit, sed moretur sputum hærens in ipso, & stertat in pectore, ari magni radicis conchulam majorem, & oleum ac acetum mixta dato, & acetum aqua dilutum insuper bibat. Aliud forte. Florem æris magnitudine fabæ, & nitrum assatum dupla portione, & hyssopi quantum tribus digitis comprehendi potest, melli misceto, & aquam ac oleum modicum adstillato, & tepefacta in conchula majore infundito,

dito, ut ne suffocetur. Hoc etiam in peripneumonia facere oportet, si non purgetur. Si vero neque stertat, neque velut oportet spuat, capparis fructus quantum tribus digitis comprehendi potest, & piper, & nitrum modicum, & mel, & acetum, & aquam misceto, atque hæc tepida sorbenda præbeto. Altera die eadem in aceto, melle, & aqua fervefacta sorbeat. Hoc etiam stertentibus dato, & his qui purgari non possunt. At si fortius facere voles, hyssopi & sinapis, & nasturtii concham majorem, melle & aqua terito, & fervefacta ac excolata, tepida sorbenda dato.

26. Atque hoc modo hi morbi curati sanantur, si non quid sputi in pulmone relictum pus fiat, a quo arida tussis sequitur, & febris ac horror emergunt, & erecta cervice spiratio tenet, & frequentem & acervatam respirationem æger habet, & vox paulo gravior, & color cum calore faciem occupat. Progressu vero temporis, morbus magis manifestus redditur. Hunc si intra decem dies susceperis, ubi victu & balneo calido calefeceris, medicamentum quod pus ducat in pulmonem infundito, aliisque pus ducentibus utitor, atque sic velut suppurato victus rationem præscribas. Caput quoque resiccato, ut ne quid influat. Si vero ex eo quod in pulmonem infusum est, pus non educatur, rumpitur hoc ipsum ex pulmone in thoracem, & post ruptionem sanus esse videtur, quoniam ex angustia ad amplam capacitatem pus pervenit, & spiritus quem respirando attrahimus, in pulmone locum ac sedem habet. Verum progrediente tempore pectus pure impletur, & tusses, & febres, & alii dolores omnes magis ipsum premunt, & morbus inclarescit. Hunc post eruptionem per quindecim dies sinere oportet, quo pus rursus maturescat. Nam ex eo quod pus ad ampliorem locum devenit, perfrigeratum est: & id quod in thorace humidi erat, ad seipsum attraxit, ita ut ipsum sit semiputrefactum. Siquidem igitur sua sponte exspui incipiat in hoc tempore, bene est. Sin minus, medicamentis aut potionibus opem ferre oportet, in ultimis ex quindecim illis diebus, festinando ad corporis excitationem antea quam magis affligatur, ita ut caput purum custodias, influxionum gratia. Si vero non spuatur, sed sui significationem ad latera præbeat, secato aut urito. At si neque spuatur, neque ad latera de se significationem præbeat, ubi multa calida jejunum lavasti, & neque potu usum in firma sella locasti, alter ex humeris ipsum apprehendat, tu vero concute ipsum, aure ad latera admota, quo percipias ex utra parte significationem sui præbeat. Optandum autem esset ex sinistra. Nam dextras urere aut secare lethalius est. Quanto enim robustiores sunt dextræ partes, tanto etiam fortiores morbi in ipsis fiunt.

27. Quod si præ crassitudine humor non fluctuet, neque strepitus sit in pectore, verum spiritum frequentem trahat, & pedes intumescant, & tussicula aliqua adsit, ne te decipiant hæc, sed thoracem pure plenum esse probe noris. Proinde in terra eretriade liquida, & valde trita ac tepida, linteum tenue tingito, eoque thoracem circumcirca integito: & qua parte primum resiccatum fuerit, ea secato aut urito, quam proxime ad septum transversum, cavendo tamen ne hoc ipsum lædas. Si vero voles, ipsam terram eretriadem illinito, & similiter velut in linteo considerato.

rato. Multi simul illinunt, ne quæ primum illinuntur resiccentur. Post sectionem aut ustionem, linamento ex lino crudo utere, & paulatim pus emitte.

28. Cæterum ubi secare vel urere voles, corpori in eadem figura, in qua inter secandum aut urendum futurum est, notam imprimito, ut ne cutis te decipiat, si in figuræ transmutatione sursum aut deorsum magis cedat. Sed & tusses vitare oportet ex victu, ut ne rursus pus revellant ad pulmonem. Malum enim hoc est: quare permittendum est ut ad sectionem quam citissime resiccetur. Postquam vero duodecima affuerit dies, reliquum pus totum emittito, & ex linteo linamentum indito, & bis in die pus emittito, & ventrem supernum ex victu quam maxime resiccato. Atque hoc modo oportet etiam suppurationes ex vulneribus, & ex peripneumonia, & ex magnis destillationibus, & pulmone ad lateres prolapso, considerare ac curare.

29. Frigefactoriæ potiones in febre ardenti. Frigefactorias potiones in febribus ardentibus, quando voles bibendas dato. Sunt autem multarum operationum: aliæ enim mictionem inducunt, aliæ alvi egestionem, aliæ utrunque præstant, aliæ neutrum, aliæ solum frigefaciunt, velut si quis in vas aquæ ferventis frigidam aquam infundat, aut ipsum vas ad frigidum ventum exponat. Dabis itaque alias aliis. Neque enim dulces omnibus conducunt, neque acerbæ, neque eadem omnes bibere possunt.

30. Favorum siccorum heminarum duarum mensuram aqua macerato, & conterens gustato donec subdulcis aqua fiat, deinde excolato, & injectis apiis bibendam dato. Seminis lini acetabulum, aquæ heminis decem affusis, in nova olla prunis imposita coquito, ac fervere finito ut transpirent, donec succus ad tactum pinguis fiat. Aquam mulsam aquosam ad dimidias coquito, deinde apio injecto frigidam paulatim exhibeto. Hordeum achilleum magnum ac plenum heminæ mensura siccato, & acutis spicis ablatis, ubi probe laveris, aquæ congio affuso coquito ad dimidias, frigefacito ac bibendum dato. Cumini æthiopici heminæ decimæ parti, tres aquæ semicongios affunde, & olla luto piloso oblita, donec tertia pars restet, fervere sine: & frigidam hanc ad omnem ardentem aliamve febrem exhibe. Aquam cœlestem ipsam per seipsam præbe. Ptisanæ heminæ congio aquæ affuso, ad dimidias coquito: deinde excolato, & apiis injectis frigidam dato. Prosunt & vina alba aquosa ex uvis passis. Prosunt & uvarum passarum expressarum retrimenta aquosa. Uvarum passarum albarum exemptis vinaceis heminam, radicum quinquefolii manipulum, tundito, & affusis aquæ heminis viginti, ad dimidias coquito, & frigidam hanc paulatim bibendam dato. Ad farinæ hordei pleni crassæ chœnicem dimidiam, aquæ congium affundas, & quum jam intumescunt crassæ farinæ partes, manibus teras, donec aqua alba fiat, & adianti pugillo injecto, sub dio per noctem exponito & exhibeto. Ovorum trium aut quatuor candidum, in aquæ congio concussum bibat. Hoc valde frigefacit, & ægrum ad alvum exonerandam conturbat. Hordei torrefacti probe loti chœnicem dimidiam, in aquæ congio bis aut ter fervere finito, & frigidam hanc exhibeto. Ptisanæ succum coctum tenue, & vinum dulce dato. Hoc urinam ducit. Cucumeris peponis corio nudati pollinem ex aqua præbeto. Hæc potio urinam ciet, frigefacit, & sitim

ſedat. Ervum in aqua præcoquito, deinde ollam novam in majorem ollam aqua plenam ponito, & alia aqua ervo affuſa, ad modicum tempus coquito: poſtea ubi coctum fuerit ervum, tertiam aquæ partem reliquam excolatam bibendam dato, ita ut ad ſingulos cyathos, & cucumeris, & ervi pollinem inſpergas. Hoc conſtanter ſitim ſedat. Vinum thaſium vetus parte una, cum vigintiquinque aquæ partibus dato. Trifolium, cucumeris pollinem, & craſſam hordei farinam in aquam macerato, & hanc bibendam dato. Apii manipulos tres, pulegii pugillos duos, in aceti heminis decem ad tertias coquito. Hoc melle & aqua dilutum, aquoſum bibat, adianti pugillo injecto. Hoc urinam ducit & alvum ſolvit. Mala odorata dulcia contundito, & aqua macerato, & aquam bibendam dato. Mala cydonea eodem modo, ſi alvus ſoluta fuerit in febre ardente.

31. (De Ictero.) Quod ſi morbus regius inſuper corripiat, uvæ paſſæ albæ exemptis vinaceis, & cicerum alborum, utrorumque dimidiam heminam, & hordei achillei magni ac pleni tantundem, & cnici tantundem, aquæ heminas decem, & apium, & mentam, & coriandrum, de ſingulis parum, terito, donec placide aqua dulceſcat, & adianti pugillo poſtea injecto, ubi ſub dio per noctem expoſuiſti, exhibeto. Potes etiam alia his ſimilia imitari. Omnia vero per noctem ſub dio expoſita dabis febrienti, exceptis his quibus alvi plus quam convenit fluunt. Pulegii pugillos tres, apii duplum, in vino diluto coquito ac exhibeto. Hoc urinam ciet, & bilem per alvum trahit.

HIPPOCRATIS
DE
MORBIS
Liber quartus.

AD hominis generationem de omnibus & viri, & mulieris partibus ſemen progreſſum, & in uterum muliebrem illapſum condenſatur, temporeque veniente natura hominis formam referens ex ipſo producitur. Habet autem & mulier, & vir quatuor ſpecies humoris in corpore, a quibus morbi fiunt, qui non a violentia aliqua fiunt. Sunt autem ſpecies hæ, Pituita, ſanguis, bilis, & hydrops ſive aqua: & de his non minima, neque debiliſſima, in ſemen procedit portio. Et quia animal ſecundum parentes naſcitur, tot humorum ſpecies, & ſanorum & morboſorum in ſeipſo habet. Oſtendam autem, quæ in unaquaque harum ſpecierum & plura, & pauciora in corpore fiunt, & a quo ægrotant. Et quod morbi in imparibus diebus judicantur. Et quæ ſint morborum principia. Et qualia ſingula ex ipſis in corpore efficiant, ut morbum in-

inducant: & a quo rigor febrilis fiat, & cur post ipsum febris irruit. Primum autem demonstrare volo, quomodo bilis, & sanguis, & hydrops, & pituita, copiosiora & pauciora fiant a cibis & potibus, hoc modo.

2. Ventriculus dum plenus est, omnium horum corpori fons est. Verum ubi vacuus est, corpore fruitur colliquescente. Sunt autem & alii fontes quatuor, a quibus unusquisque horum humorum in corpus procedit, postquam sane ipsi a ventriculo acceperunt: & hi quoque fontes ubi evacuantur, de corpore fruuntur. Sed & ipsum corpus attrahit, ubi ventriculus in seipso quid habuerit. Et sane sanguini fons est cor, pituitæ caput, aquæ splen, bili locus folliculi in hepate: hi sunt quatuor humoribus his fontes, ventriculo excepto. Ex his autem maxime cavi sunt, caput & splen. Nam in hoc ipso maxima amplitudo est. Verum de hoc paulo postea clarius dicam. Quin & hæc sic se habent.

3. In omnibus cibis & potibus & biliosi quid est, & aquosi, & sanguinei, & pituitosi: in alio plus, in alio minus. Quapropter & quæ eduntur ac bibuntur, alia aliis præstant ad sanitatem. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. Postquam vero comedit aut bibit homo, corpus in seipsum humorem relatum ex ventriculo, & fontes trahunt per venas de ventriculo, similis humor similem, & corpori distribuunt. Quemadmodum etiam in plantis similis humor similem trahit de terra. Habet enim eodem modo terra omnigenas in se ipsa ac innumeras facultates. Quæcunque enim in ipsa nascuntur, his omnibus exhibet humorem similem unicuique, qualem & hoc ipsum quod nascitur sibi similem, juxta cognationem habet: & trahit unumquodque de terra alimentum, quale etiam ipsum existit. Nam & rosa de terra trahit talem humorem, qualis ipsa in potentia est: & allium de terra humorem ejusmodi trahit, quale ipsum in potentia est. Et alia omnia terræ nascentia, ex terra trahunt, singula juxta seipsa. Si enim hæc res non ita se haberet, non nascerentur plantæ similes seminibus.

4. Cui porro plantæ in terra cognatus humor multo uberior est quam convenit, ea planta ægrotat. Cui vero paucior quam opportunum est, ea resiccatur. At si ab initio non insit terræ humor, quem planta juxta cognationem trahat, ne germinare quidem poterit. Intelligentia autem hujus rei, quod si non habeat planta humorem secundum naturam, ne ab initio quidem germinet, inde nobis suppeditatur. Jonia enim regio & Peloponnesus pro temporibus anni a sole non minime calet ac illustratur, ut sol nascentibus e terra sufficere possit, attamen fieri non potest, multis frustra jam id tentantibus, ut in Jonia aut Peloponneso Silphium nascatur. At in Libya sua sponte nascitur. Non enim est neque in Jonia, neque in Peloponneso ejusmodi humor, qui ipsum alere possit.

5. Quum autem sint & aliæ multæ medicinæ, quas sole sufficiente, regiones alere non possunt, aliæ vero sua sponte producunt, hoc ipsum ejus quod nunc dicturus sum considerandi occasionem exhibet, quantum videlicet locus altero loco etiam valde vicinus præstet ad jucundi vini productionem, sole æqualiter sufficiente. Hic etenim in terra humor est, qui vinum suave exhibere potest, illic non est. Sunt etiam syl-

ſylveſtria non pauca in loco naſcentia, quæ ad orgyæ ſeu cubitorum quatuor ſpatium translata, naſci minime comperias. Non enim habet terra talem humorem translatum, qualem illa ſylveſtribus plantis exhibeat. Sunt enim ex ipſis quædam venenoſiores, aliæ humidiores, aliæ dulciores, aliæ ſicciores, aliæ aſperiores, & innumeræ aliæ aliter ſe habent; innumeræ enim ſunt in ipſa terra facultates. Et propter hæc genera primum nihil alteri ſimile ex terra productum eſt, quod non eſſet cognatum. Et mihi ſane videntur hæ omnes plantæ ſylveſtres fuiſſe. Verum homines ipſas manſuefecerunt, fructum ferre efficientes unamquamque juxta ſuum ſemen. Trahit enim ſimilis humor ſimilem ex terra, & ex hoc augeſcit ac nutritur: & nullum ex terræ naſcentibus alteri ſimile eſt, quod non æqualem, neque ſimilem humorem ex terra trahat. Et omnia quæ naſcuntur in cibi ac potus uſum venientia, multas facultates de terra ad ſe trahunt, & in omnibus eſt aliquid pituitoſi ac ſanguinei. Et ex hoc adeo ad hanc demonſtrationis neceſſitatem deveni, quod a cibis ac potionibus in ventriculum procedentibus trahit corpus, ſecundum fontes quos nominavi, ſimilis humor ſimilem per venas.

6. Referam quoque aliud argumentum, quod ſingula prout relatum eſt trahant, & ſimul dicam, unde pituita in corpore gignatur. Ubi quis caſeum comedit, aut aliquid acre, aut aliud quid edit aut bibit, quod pituitoſum eſt, ſtatim ipſi ad os ac nares accurrit: atque hoc ita fieri partim omnes videmus, partim ita eſſe credere oportet, ex his quæ ego referam. Aſſero itaque, quod quantum in cibo aut potu pituitæ ineſt, illud ubi ad ventriculum pervenit, partim corpus ad ſeipſum trahit, partim caput, ut quod cavum ſit, & velut cucurbita corpori incumbat, ad ſe trahit, utpote viſcoſa exiſtente pituita, ita ut hanc alia per aliam ſequatur ad caput: & quæ quidem recens ex cibo generatur pituita, in capite manet: vetus autem, prout copioſior eſt recens, ab ipſa violente extruditur. Quapropter ubi quis edit aut bibit aliquid pituitoſi, exſcreat pituitam. Habet autem & hæc res ſe hoc modo.

7. Si ubi edit aut bibit quid pituitoſi homo, non rurſus exeat quod redundat, neque per os, neque per nares, neceſſe eſt ipſum manere in capite, aut ad corpus deſcendere de capite, & ad ventriculum pervenire. Ac optimum quidem fuerit, ſi ad ventriculum perveniat. Exire enim poterit una cum ſtercore: & ſiquidem multum fuerit ac humidum, ſtercus humectare poterit: ſi vero modicum, non hoc effecerit. At ſi in capite maneat, multum dolorem capiti exhibuerit, quum in venis eſt. Si vero modicum, non hoc fecerit. Significationem autem de ſe præbet copioſumne ſit an modicum. Quod ſi ad corpus deveniat, atque illic alio humori ammixtum fuerit, ſiquidem multa fuerit pituita, ſtatim corpus læſerit: ſi vero pauca, non adeo lædere poterit, quum magnum ſit corpus, ſi non & aliud quoddam principium ipſi reliquum ſit. Verum temporis progreſſu, ſi alia pituita ſuperaccedat, lædi utique poſſit. At ſi corpus veſicæ ac ventriculo deleget, atque hæc foras perferant, nihil mali ex ipſa habuerit. In hoc igitur ſermone demonſtratum eſt, quomodo caput pituitam ex ventriculo trahat, & ſimile ad ſimile perveniat, & ſimul a me dictum

ctum est, quomodo & quare copiosior pituita homini a cibis ac potibus fiat.

8. Nunc vero dicam de bile, quomodo & cur copiosior in corpore fiat, & quomodo locus folliculi in hepate ipsam trahat. Habet se res hoc modo. Postquam comedit & bibit homo aliquid amari, quodque alias biliosum ac leve est, copiosior etiam bilis fit in hepate, & statim dolet hepar, quod pueri cor vocant: atque hoc ita fieri videmus, & clarum nobis est quod a cibo aut potu factum est. Trahit etenim corpus in seipsum de cibis omnem prædictum humorem. Trahit etiam folliculus in hepate, quicquid isthic biliosi inest. Et si derepente multa bilis fiat, homo hepar dolet, & de ventre copiosior fit. Hoc enim contingente, procedit de veteri bile propter multitudinem ad ventriculum, & ex hoc tormen ventriculo oboritur, & pars ipsius per vesicam, pars per alvum egreditur, atque sic minima pars in homine manet, & dolores cessant. Si vero neutrum horum contingat, procedit primum de veteri bile ad corpus, distribuitur enim ad ipsum: & si multa fuerit, statim significationem sui præbet alii humori ammixta: si vero modica, non adeo læserit, quum magnum sit corpus, si non & aliud quoddam principium suboriatur. Verum temporis progressu, si alia bilis superaccedat copiosior, hominem utique læserit. Si vero non superaccedat, excolare illam poterit corpus, ut & bilis, & quæcunque biliosa sunt prodeant. Nam quæ in cibo ac potu sumuntur, alia aliorum medicamenta sunt. Sic sane etiam alia quæcunque lædentia sunt medicamenta, ubi aliud ab alio in ventriculum incidit, sua ipsius potestate caussam habens, id quod superatum est expellit, ac ipsum lædit. At si superaccedat alia bilis in corpore, ab his quæ in ventriculum incidunt, morbus huic oboritur. Atque in hoc sermone jam ego declaravi, quomodo bilis, & cur copiosior fiat in corpore, a cibis & potibus: & quod trahit in seipsum folliculus in hepar, juxta similitudinem id quod biliosum est a cibis ac potibus.

9. Nunc vero dicam de aqua, quomodo, & cur copiosior fiat in corpore, & quomodo splen trahat in seipsum. Assero autem ubi homo bibit amplius, & corpus, & splenem, aquam in seipsa trahere ex ventriculo. Et si plus traxerint quam oportet, statim hominem affligi: atque hoc ita fieri intelligunt quicunque homines splenici existunt. Postquam autem traxit splen, optimum est, si vetus aqua quæ in splene inerat, ad vesicam aut ventriculum excoletur, & per hæc expellatur. Nam per supernas regiones non purgatur aqua de splene, nisi quantum ejus in vasis inest, quæ de liene procedunt: verum ad ventriculum & vesicam depurgatio fieri potest. Si vero hæc ad fluxionem apta non fuerint, neque aqua per ea foras excoletur: de splene ad infernas partes aqua procedit, atque isthic alii humori miscetur. Et siquidem pauca fuerit, non sane læserit: sed de corpore ad vesicam, & ad ventriculum, per venas excolari poterit. Sunt enim multæ ex hoc tendentes deorsum, quæ ex infernis partibus ad seipsas trahunt, ubi ficciores fuerint, quam prius erant. At si alia aqua generetur, & ventriculus, ac vesica foras non expellant, splen elevatur, & infernæ corporis partes dolore afficiuntur. Atque hæc a me dicta sunt, quomodo & cur aqua copiosior generetur in corpore a potu: & quomodo splen trahit.

10. Nunc

10. Nunc autem de ſanguine dicam, quomodo & cur amplior in corpore generetur. Poſtquam bibit aut comedit homo aliquid quod ſanguineum eſt, trahit quidem & totum corpus in ſeipſum, trahit autem & cor ſanguineum ad ſeipſum. Et ubi plus attraxit, non oboritur cordi dolor. Eſt enim cor res ſolida ac denſa, & propterea dolore non affligitur. Et ex ipſo procedunt venæ craſſæ jugulares appellatæ, ad quas ſtatim ſi copioſius accedat, ſanguineum illud diſtribuitur, & illæ impletæ brevi ad caput & corpus delegant. Et quum ederit aut biberit homo quid ſanguinei, ſtatim venæ jugulares attolluntur, & facies rubet. Accedente vero ad cor & corpus ſanguine quam ſatis eſt uberiore, a cibis ac potibus, & ad alium humorem ammixto, ſi non ab ipſo egreſſus fuerit, per alvum aut veſicam, reliquo humori ammixtus, dolorem corpori inducit. Si vero modicus accedat, non ſane læſerit corpus. Verum temporis progreſſu diſtribuitur ab ipſo ad ventriculum, aut ad nares, quæ ipſum foras excolant, & nulla læſio contingit. Si vero paulatim copioſior fiat, morboſus efficitur. Atque ita quomodo copioſior ſanguis generetur, a me declaratum eſt. Quum autem ſint quatuor: Sanguis, bilis, pituita, & aqua, omnia hæc a me demonſtrata ſunt, & quomodo, & cur copioſiora fiant, a cibis ac potibus. Quod autem ex his fiant ac generentur, hoc argumento conſtat. Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbum hoc ipſi inducit. Et hæc quidem de hoc mihi dicta ſunt. Attigi etiam obiter oſtendere intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant. Verum de hoc paulo poſt melius tractabo.

11. Cæterum fontes hi quatuor quos nominavi, quum pleni fuerint, ſemper corpori diſtribuunt: quum vero vacui, vice verſa trahunt ab ipſo. Sic etiam ventriculus facit. Et habet ſe res hoc modo, veluti ſi quis tria aut plura ænea vaſa in planiſſimo loco componat & coaptata quam optime diſponat, fiſtulis ad foramina inſertis, atque ita placide in unum vas aquam infundat, donec omnia ab aqua fuerint expleta. Ab uno enim diffluet in reliqua vaſa, donec etiam alia fuerint expleta. Poſtquam autem plena facta fuerint vaſa, ſi quis de uno aquam effundat, retribuet ſe retro fluens aqua ad unum vas, & vacua fient reliqua vaſa rurſus, quemadmodum etiam ſuſceperunt. Sic ſane & in corpore res ſe habet. Poſtquam enim cibi ac potus in ventriculum inciderint, fruitur corpus de ventre, & una cum fontibus impletur. Ubi vero alvus vacuatur, rurſus retro humor ab ipſa redditur, quemadmodum ſuſceperat, veluti ex aliis ad unum vaſculum. Venæ enim ſunt per totum corpus tendentes, aliæ tenuiores, aliæ craſſiores, multæ ac frequentes. Hæ autem donec vivit homo apertæ ſunt, & ſuſcipiunt & dimittunt novum humorem. Ubi vero mortuus fuerit, clauduntur & extenuantur. Quandiu igitur vivit homo, fruitur corpus de ventriculo, ubi quid in ſeipſo habuerit: fruuntur etiam fontes, & impleti corpori diſtribuunt. Si enim corpus non traheret de ventriculi humore, ſed ſoli fontes, & hi ad corpus diſtribuerent, non ſane haberet corpus ſufficiens alimentum, ſed paucius. Non enim amplius haberent alimentum fontes, quod corpori ſubminiſtrarent.

12. At vero ſi fontes iſti non eſſent, dum edimus ac bibimus, vere non cognoſceremus, neque quid jucundum, neque quid injucundum eſſet, pro-

propter hanc quam referam necessitatem. Hi loci quum minores sint, & intra reliquum corpus, semper etiam antea quam attrahat unusquisque juxta suam facultatem, reliquo corpori denunciat de cibis ac potibus, qui biliosus sit, & qui pituitosus, & qui sanguineus, & qui aquosus. Quicquid enim horum humorum plus quam opportunum est, in cibis ac potibus nobis obvenerit, neque cibos illos jucundos facit. Quæ vero maxime appetimus, pro eorum ratione etiam illi jucundi sunt. Si vero cibis ac potibus opus habuerit fons quidam, pro hac ratione etiam corpus trahet ab ipsis fontibus, donec humor paucior quam oportet fiat, & tunc sane appetit homo aut edere, aut bibere tale quid, quod portionem illam expleat, ac reliquis adæquet. Et propterea ubi multum cibi sumpsimus aut bibimus, quandoque adhuc cibum aut potum appetimus, & nihil aliud libenter edimus, quam quod appetimus. Postquam autem comedimus, & adæquatus fuerit humor, his perfectis & in fontibus, & in corpore, tunc cessat appetentia. Atque hæc de hoc a me dicta sunt.

13. Quin & hoc se ita habet, quod ad folliculum in hepate, sola bilis a cibis ac potibus secernitur. Venulæ enim quum debiles & tenues sunt, alium humorem trahere non possunt, qui & gravior, & crassior existit: & simul non est ea loci capacitas, ut alius humor in hoc folliculo consistat: & est hic locus maxime familiaris bili secundum naturam, & ob id in ipso nullus alius fit morbus, quam is quem homines cardiogmum, hoc est cordis morsum vocant. At caput, & cor, & splen, de omnibus participant. Unumquodque tamen si non ægrotet, plurimum de relatis participat, juxta suam ipsius naturam, caput pituita, cor sanguine, splen aqua. Trahunt autem & de alio humore venæ in seipsas, amplæ & crassæ, & instar pampini retortæ existentes, ita ut ubi trahant, alius humor alium sequatur. Et cordi quidem propinquant venæ jugulares crassæ, ad quas cito distribuitur, ubi illi amplior quam commodus est humor accedat. Hæ vero ad reliquum corpus delegant: & simul ipsum cor, solidum est ac densum, ut ab humore non ægrotet, & propterea nullus morbus in corde oboritur.

14. Caput autem & splen maxime sunt morbis obnoxia. Ægrotant enim & ab his quæ a natura insunt, quum plura quam opportunum est, accesserint. Ægrotant item ab aliis humoribus. Venæ enim in ipsis crassæ ac multæ sunt, & ipsa quoque venosa sunt ac cava, ut & aliis humoribus recipiendis capacitas in ipsis fit, paulatim nimirum accedentibus, & ad eum humorem qui a natura inest, se ammiscentibus. Quemadmodum in vase magno amplior capacitas est quam in parvo: sic sane & in capite, aut in splene, res se habet. Magna enim capacitas maxime in ipsis est. Si repletæ fuerint humore venæ, ab ipso sane in illis morbus oboritur. Atque hæc mihi de hoc nunc dicta sunt.

15. Volo autem melius declarare, quomodo unusquisque horum humorum in corpore paucior fiat. Quatuor equidem humores esse demonstravi hominem lædentes: Quatuor item ipsorum fontes. Quatuor quoque esse dico locos, per quos homo de singulis his expurgatur. Sunt autem hi, os, nares, podex, urinæ meatus. Et ubi humor aliquis affligens copiosior factus fuerit, si

his locis homo depurgetur, nullus ipsum morbus ab illo premit. Et si ventriculus plenus fuerit, liquescente corpore ab humore, defluit ad ipsum, & extra prodit per aliquem horum locorum, & propterea humor paucior fit in corpore. Corpus enim, velut & antea dixi, ventriculo retribuit, ubi vacuus fuerit: & fruitur de ipso, ubi plenus existit. Atque hæc a me dicta sunt, quomodo & cur pauciores fiant humores hominem affligentes.

16. Quomodo vero & cur homo sanus degat, referam. Postquam comedit ac bibit, & humor ad corpus pervenit, eo quo dictum est modo, ammixtus alii, tum ei qui in corpore, tum ei qui in fonte est, ea quidem die qua accesserit, in corpore manet: postridie vero alius humor ad ipsum accedit. Atque hi quidem duo sunt dies, duo vero in corpore humores. Et alteri quidem humori duo dies sunt, alteri unus. Et qui quidem postridie accessit, manet in corpore, ut qui sit crassus. Alter autem coctus a caliditate diffunditur, & tenuis factus, postera die ad ventriculum accedit, & per omne tempus a recenti expellitur. Ubi vero ad ventriculum pervenit, cibos in hoc loco coquit, & de se sanguinem in corpore facit. Si vero permanserit, tempore graveolens fit. Tertia vero die una cum stercore, & urina exit, copia ipse sibiipsi æqualis, & consimilis, & æquilibris, etiamsi suiipsius pars quædam sit, quo humor maneat in corpore juxta relatam rationem. Influit autem & tertia die humor de corpore ad ventriculum amplior & graveolentior, qui videlicet reliquus fuit a secundo, & defert cibos concoctos, & quicquid est in corpore morbosum, & rursus simul exit. Indicio est autem urina quæ salsuginosa est, quod cibi deferunt de corpore etiam id quod morbosum est. Et cibi quidem semper postridie per alvum secedunt, humor autem ad tertiam diem. Hoc modo sanitas contingere solet. Atque hæc dicta sunt, quomodo, & cur homines sani degunt. At vero humor hic si particulatim foras prodiret postridie, cibi non similiter ex ventriculo graveolentes facti foras prodirent, sed veluti cocti: & urina potui similis, & corpus semper evacuaretur, & per omne tempus homo, ubi ventrem exonerasset ac minxisset, opus haberet statim potu ac cibo, pro egestionis factæ copia, si modo validus esse deberet, quum humor sufficiens in corpore non relinquatur, sed una cum stercore foras prodeat postridie, aut eadem die. Et siquidem comedisset, bene esset: sin minus, & evacuatus debilis esset, neque humor crassus fieri posset, ut postridie foras prodiret. Non enim sufficiens in corpore relinquitur. Nunc vero alvum exonerantes probe valemus: & si per biduum nihil cibi acceperimus, & vivere, & facere quid possumus, & non penitus debilitamur ex evacuatione in hoc tempore. Humor enim in corpore manens, robur exhibet. Atque hæc a me dicta sunt, quomodo & cur fieri non possit, ut humor qui corpori accessit, foras egrediatur eadem die, immo neque postridie. Id porro assero, si humor pluribus quam tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus implens accedat, venis calescentibus ac stantibus, majus malum, aut minus, homini significationem de se præbere: hyeme quidem minus, & posterius: æstate vero majus, ac prius. Atque hæc a me dicta sunt, de eo quod fieri solet, si humor in corpore maneat. At vero si corpus

cibos

cibos eadem die egereret, non sufficienter humore uti posset, sed essent homines tenues ac debiles. Nunc vero quum maneant cibi ac potus, quamdiu permanent, corpus fruitur sensim de ventriculo trahens, & impletur. Hæc dixi & quomodo, & cur cibi non possint eadem die exire.

17. Si vero cibi maneant in ventriculo, ampliore tempore quam opportunum est, & alii ad ipsos incidant, corpus utique repleatur: & dum premuntur a plenitudine venæ, calor ac dolor corpori accesserint, æstate quidem citius, hyeme vero posterius. Æstate enim calidus est aer ambiens, & calidiorem corpus in seipsum trahit. Et si calido adhuc existente ventriculo, calidior quam opportunus est spiritus homini accedat, nihil miri est hominem ex tali febrire: hyeme vero quum frigidum spiritum trahat in seipsum, multo magis poterit corpus repletionem ferre, homine modice ventrem exonerante. Et hæc a me dicta sunt de eo quod fieri solet, si cibi ampliore tempore in ventriculo maneant. Et attigi quoque obiter ut declararim omnem humoris ac cibi, & longioris, & brevioris temporis differentiam, cur homines ægrotent. Verum de hoc melius tractabo temporis progressu.

18. Revertar rursus retro de sanitate dicturus, quod sane corpus hominis humore de cibis ac potibus fruitur, & prodeunt foras in sano, tum cibi, tum humor, juxta relatam rationem. Et siquidem foras prodeat plus humoris, quam de cibis ac potibus accessit, homo attenuatur. Prodit autem foras plus quam accessit ob hanc causam. Si in quiete degat homo, & non laboret, mali aliquid ipsi in corpore inest: verum præ alia sanitate quæ multa est, non lædit valde. Malum vero illud hujusmodi est. Postquam aliquid ex his quatuor corpori accedentibus, advenerit copiosius, non ita multo, corpus calescit sensim, ut non valde lædatur: & liquescit in ventriculo, & cibum homini injucundum facit. Si vero humor alius alio copiosior fuerit, febris ex hoc homini oboritur. Verum de hoc exactius paulo post tradam. Quandoque etiam ubi cibus jucundus est, homo attenuatur. Causa vero eadem est. His autem contingentibus, plus humoris extra prodit, quam succenturiatur. Et propterea in quiete degenti contingit ut attenuetur. At vero laborantibus hominibus itidem corpus calescit (& hoc a labore calescente:) tum humor in ipso diffunditur, tum attenuationis morbus oboritur. Quum autem inutilis fiat humor, & ad ventriculum, & ad vesicam defluit, hæc autem foras expellunt. Pars vero ipsius extra exhalat, per internam corporis raritatem. Pars autem quæ adhuc intus manet, sudor fit, & per corpus foras procedit. Eodem modo & exercitationes juvenum idem efficiunt quod labor. Si vero etiam non paucior fuerit humor eo qui prius exivit, accedatque insuper alius a cibis ac potibus, attenuatur propterea homo. Paucior autem accedit, si non aliud quid edere poterit: & si neque laboret pro prioris laboris, aut exercitationis ratione, alii aliis pauciores fiunt.

19. Cæterum bonus corporis habitus accedit ex esu, hac de causa. Postquam resiccatus est tempore humor, & in priore labore prius egressus est alius alio copiosior, & unus alius alios valde superavit, homo repletus fit. Et siquidem a multis valde superetur, febris ex hoc modo oboritur. Si vero a paucis, pa-

rum superatur. Sed & corpus hoc modo sufferre ac revalescere potest: humiditate enim uberiore in ipso existente, calorem exolvit. Calescit enim corpus a febre. Et siquidem modicum fuerit id quod affligit, tertia die eodem modo dimittit, per duas autem continue tenet. Si vero copiosius, quinta die: per quatuor vero tenet pro ratione. Atque hoc modo morbi per dies judicantur. At si dimiserit febris in imparibus diebus, & sanus homo fit, & moritur. Qua de caussa, paulo post dicam.

20. Nunc autem referam cur febris dimittat. Sic autem sentio. Quæcunque febris de corpore hominem corripuerit, necesse est tertia die humorem affligentem exire de corpore, aut in alio quopiam impari die, juxta rationem antea relatam. Non enim exit prius quam alius bonus de ventriculo ipsi accedat. Nam intermedia & postera die corpus trahit de ventriculo, quicquid ipsi in seipso dimiserit priore die, nisi ventriculus id expulerit, & alium humorem habuerit, quod sane malum homini esset. Si vero dimiserit febris tertia die, eodem modo dimittit quo etiam eadem die, velut dictum est. Atque ita quidem contingit, ut febris de corpore oriens, tertia die remittat. Dico autem, etiamsi quinta die, aut septima, aut nona dimittat, eodem modo dimittere, quemadmodum & tertia exivit. Etenim alimentum febri contingit, secundum locos quos paulo antea dixi. Ubi enim humor copiosior prævaluerit, homo liberatur a febre. Dimittit autem febris in diebus imparibus ea de caussa. Quod videlicet in paribus diebus trahit corpus de ventriculo: in imparibus vero dimittit. Ventriculus autem extra propellit in homine sano. Juxta hujusmodi necessitatem morbi in imparibus diebus judicantur. At hac quidem ratione homo febricitans sanus evadit. Assero autem & quod doleant maxime homines ægroti in imparibus diebus, propter hoc & secundum rationem fieri. Conturbatur equidem homo quum febricitat. Cujus rei signum est, quod horror alias atque alias per corpus transcurrit. Hoc vero non sane ita contingeret, si non conturbaretur humor, & de ipso aut plus, & aut minus secerneretur, & alius alium superaret. Conturbatur autem maxime in imparibus diebus quum ægrotat. Sed & horror maxime tunc fit. Habet enim se res hoc modo. De humore affligente expellitur aliquid ex corpore, a recentissimo humore superatum, & procedit ad alvum infernam, & alvus ipsa una cum affligente calescit, suscipiens in seipsam magis quam priore tempore. Hoc autem maxime fit in morbi judicatione. Et si paulatim corpus ad alvum dimiserit, & non multum fuerit id quod hominem affligit, & alvus, & corpus, calorem sufferre in judicatione potest: & homo sanus evadit, ubi humor affligens egressus fuerit, & is qui febri alimentum præbuit consumptus, & sanus prævaluerit. Atque hac ratione propter relatas a me caussas homo ægrotus sanus evasit.

21. Nunc vero referam cur moriantur homines in imparibus diebus. Sic autem sentio. Si multum fuerit id quod affligit in corpore, magis quam opportunum est, & acervatim robustum, turbatur ad ventriculum: & quum non possit calorem sufferre corpus, eo fruitur, & graveolentiam circa spiritum fieri necesse est, & quum nequeat corpus præ debilitate, nimirum omni humore morboso existente, spiritum trahere, quo

quo ea quæ in ventriculo sunt refrigerentur, quicquid est humoris vitalis id foras exhalat, atque ita homo moritur. Non enim superat alius salubris humor, sed totus a morboso qui multus est elevatus, ac consumptus a febri, exhalavit ac perspiravit. Atque hoc modo in imparibus diebus maxime dolor affligit. Neque est quisquam, cui hoc non fit notum. At vero quod humor turbetur in iisdem diebus, hoc signum est. Quicunque jam a febre continua correpti, pharmaco usi sunt in diebus paribus, hi nimium purgati nunquam sunt. Qui vero in diebus imparibus medicamento forti usi sunt, nimium purgati sunt. Multi vero etiam perierunt nimium purgati. Proinde priores Medici in hoc maxime peccarunt. Medicamenta enim exhibuerunt in diebus imparibus, & homines peremerunt, non scientes quod hæc res se ita habet. Humor enim in corpore ægroti magis turbatur in imparibus diebus, nimirum corpore humorem ad ventriculum transmittente. Et si quis jam turbatum, adhuc magis perturbet medicamento immisso, nihil miri est ex talibus hominem perire.

22. Quin & ulcera si curentur, maxime in his diebus inflammantur. Venit enim humor ad omnes venas, quum turbatur, easque replet. Et ubi ad ulcus pervenit, siquidem non curetur, & pus exitum habeat: expellitur ab humore qui in turbatione accessit, & ulcus foras expurgatur. Si vero curetur, pus exitum non habens, & istic una cum eo qui accessit permanens, dolorem inducit, & carnem circa ulcus attollit: & ex illo, siquidem in cruribus habuerit ulcus, attolluntur venæ quæ in juncturis crurum existunt. Si vero in manibus, quæ in manuum juncturis sunt: & ex hoc glandularum tumores fiunt. Quibuscunque vero hominibus febris incidit, si nihil aliud male habeat homo, a pinguiore quam oportet existente humore incidit: & venæ impletæ dolorem ac calorem ulceri inducunt. Hoc autem calefactum, etiam reliquum corpus calefacit. Atque hoc modo caliditas ad ulcera pervenit. Calescit enim corpus, & ulcera ab humoris commotione. Et labor talia efficit. Liberantur autem ulcera ab inflammatione quinta die, & juxta horum dierum rationem, prout etiam ulcera fuerint magna, & tertia, & quinta, & septima, & nona, & undecima. Deinde absoluto primo circuitu, rursus secundi principium tertia sequens hinc est, quæ a prima decimaquarta est. Maxima vero ulcera decimaquarta die ab inflammatione liberantur. Atque hæc ratio docet morbos in imparibus diebus judicari, & humorem in sano homine tertia die exire, stercus autem secunda. Et hæc tertia die contingentia mutuum inter se testimonium præbent, quod res se ita habeat. Atque ita mihi hic sermo universus ad summum perductus est.

23. Nunc vero exactius referre volo, cur homines ægrotent, simulque cum hoc sermone dicam quæ sint principia morborum, & qualia unumquodque ipsorum efficiat. Sic autem assero. Si cibi plures quam opportunum est, qui jam concocti sunt, intus maneant, & homo non purgetur, & alii cibi superingerantur, corpus ab humore priore ac recenti repletum calescit, & febris ex hoc homini oboritur. Verum febris hoc modo oboriens, non periculosa, neque fortis est, in qua humor æqualis est, copia paululum uberiore nos affligens. Si enim hoc ita se habuerit, & quis admodum vali-

dus sit, & quæ commoda sunt adhibuerit, sanus evadit. Unus autem morbus solus est ex omni humore, & septem signa habet. Nam & tussis ipsum habet, quæ & debilis, & sicca est: & venter durus fit, utpote stercore intus contento: caput gravatur, & vomit, & febrit, & urina non probe prodit. Hæc septem signa hujus morbi sunt ex omni humore oborientis. Si vero alvi egestione non prodeunte, unus ex aliis humoribus superet, melius deget homo. Es si quis febre oboriente ab omni humore, non adhibeat idonea, invalescet morbus quantum ipse humores superaverit, hoc modo. Calescente sanguine exhalat maxime per hunc humor aquosus, qui febri est infestissimus. Relinquitur autem pinguis ac levis, qui est biliosus, & febri maxime nutrimentum est. Exhalat autem hoc modo: velut si quis aquam & oleum in vas æneum infundat, & ligna multa subjecta ad multum tempus exurat. Aqua enim multo paucior erit, ex vase enim exhalabit: oleum autem paululum imminuetur. Nam aqua præ raritate ab igne attenuari potest, & levis reddita exhalare. Oleum vero, utpote quod est conjunctum ac densum, attenuari non potest, neque similiter ut aqua exhalare. Sic sane & in homine se res habet. Aqua enim calescente corpore foras exhalat. Biliosus autem humor, ut qui conjunctus est ac densus, non similiter attenuatus exhalare potest. Verum attenuatus hic biliosus humor, corpus magis calere facit. Copiosius enim & melius alimentum febri bilis suppeditat, & prorumpens aut firmata in corpore, morbum supra priora corroborat. Atque hæc quidem dicta sunt de eo quod afficitur homo, si non purgetur & curetur. Si vero non ipsa copia prævaluerit, sive semel multa fiat, sive paulatim colligatur, reliquum corpus dum hoc fit, præ robore sufferre potest, donec principium aliquod superaccedat. Atque hoc sane modo morbus fit, si homo a copiosiore humore non expurgetur.

24. Principia, ex quibus fiunt morbi, tria sunt. Et unum quidem jam a me relatum est, qualia & quot efficiat in corpore (demonstravi enim quomodo & cur ægrotet homo, si non purgetur). Alterum est, si contingat ut ea quæ ex cœlo obveniunt, inepta & præter victus rationem fiant. Tertium est, si violentum quid accidat. Violentum autem esse dico, & casum, & vulnus, & plagam, & laborem, & si quid aliud est hujusmodi. Horum vero principiorum maximum est violentia, si magna fuerit: si vero parva, non ita maximum. Secundum est, si non purgetur homo. Tertium, si quæ ex cœlo obveniunt, inepta fuerint ad sanitatem. Proinde diligenter ab his se custodire oportet. Singula vero talia in corpore faciunt, qualia ego dicturus sum.

25. Equidem si vulnus fiat, manifestum est quod caro dissecta est, & ulcus factum est: hoc autem morbum esse dico. Si vero contusio fiat, homine percusso, aut lapso, aut aliud quid tale perpesso, & tumor oboriatur, sanguis statim præ violentia calefactus, & venis hiantibus illapsus, non habens exitum præ copia, quo abire possit, conglobatur: & propterea tumor fit, & tamdiu adest, donec depurgatus fuerit, eo modo quo de locis depurgari dictum est, aut etiam per ipsum tumorem, & sive per chirurgiam, sive sine ea, sanguini transitus fiat,

fiat, aut per tempus suppurato, aut non. Sed & labor tale quid efficit. Quum enim homines laborarint, quibus sane maxime sanguinis afflictio contigerit, illic firmatur ac calescit, & ex hoc dolor oboritur. Si vero hæc quidem superarit homo, verum multa copia labor accedat, & alvus ac vesica non brevi copiam expulerint, febris sane ex hoc irruerit. Et siquidem prior humor æqualis fuerit, nequaquam. Si vero in labore ipsorum plurimus in corpore permaneat, superat ille. Atque hæc a me dicta sunt de violentia, qualia in corpore efficit. Et hæc quidem duo sunt principia, violentia, & plenitudo: quæ si non purgentur homines, corpora calefaciunt. At vero quod ex cœlo obvenit principium, si ineptum fiat in homine, superat aliquid humoris, & velut ad morbum calefacit, & frigefacit prius, si fieri contingat. Dicam autem prius de eo, quod calefacit. Sic igitur sentio. Si eodem homine fuerit aliquid morbosi, quale in priori dixi, & ea quæ ex cœlo obveniunt incommoda fuerint, & calescat homo, turbatur humor omnis in corpore calescens. Hoc autem violentia facit. Et si quidem depurgetur homo, humore illo turbato, secernitur quantum ejus plus quam commodum est redundarit. Et habet hæc res similitudinem ad id quod Scythæ faciunt ex equino lacte. Lac enim in cava vasa lignea infusum concutiunt. Illud autem dum turbatur, spumescit ac secernitur: & pingue quidem, quod butyrum vocant, quum leve sit, in superficie consistit: grave vero & crassum, deorsum sidit, quod etiam secretum siccant. Ubi vero concretum ac siccatum fuerit, hippacen ipsum vocant. At serum lactis medium locum tenet. Sic etiam in homine, dum turbatur humor, quicquid ejus est in corpore, a principiis, quæ dixi, disparatur. Et in superficie quidem bilis consistit (levissima enim existit): secundo loco sanguis: tertio pituita. Gravissimus autem horum humorum est aqua. His vero ita se habentibus, quisquis ex his in morbo plurimus fuerit, in principio contingente turbatione, devenit ad locum, ubi plurimus esse possit. Verum in turbatione, spatiosa capacitate evadente, secretus distrahitur, & calefacit corpus. Aut aliqua corporis parte firmatus, una cum alio humore, cum quo est in alio loco, dolorem ac calorem exhibet. Qui vero calefactus est locus, insuper etiam reliquum corpus concalefacit, & ex hoc febris oboritur. Et oboritur magis a bile, & pituita, & sanguine: calidissimi enim hi humores existunt. Et si quis horum in aliqua corporis parte firmatus fuerit, utplurimum morbus illinc nominatur, & cognomen habet. Cæterum ab aqua non valde fortis febris oboritur, neque diuturna. Nam igni non bonum alimentum aqua præbet. Atque hæc quidem de hoc dicta sunt. At vero ante turbationem non habet multus humor quo procedat, sed sursum ac deorsum volvitur & distrahitur alii humori permixtus (omnia enim plena existunt) in turbatione vero evacuantur. Verum aliud alio magis evacuatur. Et multus humor suum locum occupat, & alienus alii non ammiscetur, si firmatus fuerit, priusquam ille viribus adæquetur. Potest autem ipsi adæquari is qui ab ipso postea ad morbum superaccessit, donec purgatus fuerit locus qualicunque purgatione. Si vero multus fuerit affligens humor, fruitur; & consumitur ad morbum etiam alius qui

qui prius salubris erat. Et tali modo homo moritur. Fruitur autem, si morbus non amplius sufficiens alimentum habuerit, & consumitur ab humore qui in loco dolente existit: primum enim propinquum assumit, deinde longius depascitur, donec consumptum fuerit, & non amplius inest in corpore alimentum. Alimentum autem est homini humor levis. Quemadmodum igitur ut certum est, putrefactio primum paulatim fit, si maxime calefiat. Postea ubi isthic alimentum putrefactioni non amplius sufficit, depascitur de sano, initio sumpto a proximo ad totum corpus, donec totum quicquid carnosum est putrefecerit: postquam vero in totum depasta est, alimentum putredini consumitur. Sic sane etiam in morbo. Sumpto enim a loco illo initio, ubi isthic alimentum sufficiens non amplius inest, depascitur ulterius, a proximo initio facto. Postquam enim per totum grassatus fuerit, alimentum morbo consumitur, & alius salubris humor non superat. Et si hoc fiat, homo moritur. Quin & in turbatione, ubi hic salubris humor ampliorem locum occuparit, & non firmatus fuerit, sed volvatur ac distrahatur, non amplius alii miscetur, sed ad morbum consumitur, si non depurgetur. Deinde venæ superimplentur. Valde autem impletæ, nihil ex seipsis remittunt, priusquam spatiosa capacitas ipsis contingat. Quemadmodum ubi quis vehementer percussus est, sanguis sub plagam subtercurrit, nimirum venis a plaga evacuatis. Postquam autem carnes veluti spongia fuerint repletæ, non amplius remittunt, sed continent in seipsis, donec in loco aliquid ab ipsis evacuatum fuerit. Quum enim collectus fuerit sanguis, præ copia viam intercipit. Quemadmodum si quis vas olearium coriaceum angusti oris oleo impletum, in osculum vertat è directo; & si hoc fecerit, oleum ex ipso prodire non poterit: viam enim ipsum oleum intercepit, utpote multum & acervatim incumbens. Si vero quis ipsum vas inclinet, libera erit via osculi intercepta, qua effluet oleum ex ipso. Idem fecerit etiam aqua in mensa. Ita sane etiam ubi multus humor in corpore, præ turbatione locum occuparit, & venas implevit, non amplius ab ipsis discedit, priusquam ubi locus vacuus est, alimento a morbo consumpto. Atque hæc a me dicta sunt de hoc, si in corpore quid fuerit unde morbi gignantur, redundantibus etiam aliis: & quomodo principia efficiant calorem & turbationem humorum deducentia ad morbum.

26. Nunc vero dicam quæ efficiant ea, quæ ex cœlo nobis obveniunt, si ad ea quæ in corpore generata sunt inepta fiant, & quum humorem in corpore superarint. Assero autem partem humoris in homine, ubi liquatus fuerit, conglobari ac spissari, donec morbum pepererit: partem vero dilatari, ac secerni. Habet autem & hæc affectio similitudinem ad lac. Si quis enim succum in lac immittat, frigiditas in ipso oborta, lac inspissat ac conglobat. At circum inspissatum, serum est. Sic etiam in homine humor, frigiditate in morbo oborta, conglobatur & inspissatur. Circum ipsum vero aquosum humorem, adhuc etiam alius humor, quanto copiosior fuerit in alio corpore, ammixtus est. At siquidem ad alvum devenerit, stercus conturbat, & tormen in alvo inducit; & foras pertransit, nullo magno damno illato. Si vero non ad alvum devenerit, firmabit se aliqua corporis parte, ubi ipsi plu-

plurima capacitas erit. Volutatur itaque exquirens sibiipsi loci capacitatem. Et quod quidem aquosi humoris de conglobatione secretum est, utpote frigidissimum ac gravissimum in corpore existens, ad infernas partes descendit, & circum ossa ac nervos volutatum, adhuc magis corpus ad inflammationem perducit, & clarum est, quod circa nervos, & præsertim circa ossa, aquosus humor qui humorem facit, existit. Circa osseas enim corporis partes, homo maxime riget, & capilli erecti stant, contorta cuticula, ac sicciore evadente quam priori tempore: nimirum aquoso humore isthic deficiente, & circa ossa obvoluto. Atque hinc sane solus ille locus, ubi primo tempore erat, humorem facere non potest, unde etiam rigor oboritur. At vero reliquus humor, qui æqualissime crassus est, partim quidem in toto corpore est, partim vero quantum abundaverit, siquidem alvus plena non fuerit, & quod affligit modicum sit: quandoque ad alvum devenit, & nullum magnum damnum inducit: & aliquando quidem febrem non inducit, aliquando vero debilem & innoxiam: & quod affligit, una cum stercore exit. Si vero alvus plena multum, quod affligit, habeat, periculum est ex ipso morbum aliquem fieri, si alicubi se firmet id quod affligit, aut ad latus, aut ad viscus, aut alicubi aliam partem concalefaciat, ut primum illum humorem simul turbet. Qui vero non valde ex calore ab aquoso humore victi sunt, utpote qui circa ossa, & prope medullam consistit: hos progressu temporis magis lædet, primum quidem in illum ipsum locum, deinde ipsi propinquum: & semper ulterius depascitur, & alvus ipsum assumit, ut quæ calida sit: & postea tum alvus, tum lædens humor, adhuc magis calefacit. At humor crassus calescens primum diffunditur, is qui propinquus affligenti existit: diffusus autem aquoso humori affligenti miscetur, deinde in concussione corporis inanior redditur: & tam diu rigor tenet, quamdiu aquosus humor alii humori ammixtus est. Quin & febris hoc modo generata oboritur. Affligentia ad locum firmata, calescens corpus febrem in se suscipere cogunt: & ab affligente, & ab alvo calefactum, reliquum aquosum humorem superat. Atque sic febris fit post frigus, si qua corporis parte copiosior humor formatus fuerit. Si vero volvatur ac distrahatur, tali modo febris oboritur. Post frigus febris volutatur, maxime affligens circa alvum & supernam, & infernam. Isthic enim plurima loci capacitas existit. Dum autem volutatur, primum propinqua calescunt, & viscera, & quæ in alvo sunt. Postea etiam alius humor diffusus calore fruitur, & aquoso humori miscetur. Atque febris post rigorem hinc fit, ubi affligens volutatur, immo etiam ubi firmatum fuerit reliqua corporis parte. Et hæc a me dicta sunt, quomodo, & quando rigor morbosus fiat, & quomodo, & ex quali necessitate febris post ipsum irruit. Et quæ sint principia morborum, & qualem unumquodque ipsorum morbum in corpore inducat: & quomodo, & cur in diebus imparibus morbi judicantur. Et unde homines sani sint, & unde ægrotent: & quomodo bilis, & pituita, copiosior & paucior fiat. Itemque alia multa quæ in ipsa natura humana sunt demonstravi, quæ sane hic sermo exigebat. Atque hæc ita relata finem habent.

27. Nunc autem de lumbricis latis dicam. Assero enim ipsos in puero dum

adhuc in utero est nasci. Postquam enim semel ex utero egressus est, non tanto tempore stercus in alvo manet, ut ex ejus diuturnitate ac putrefactione, tantæ magnitudinis animal generari possit. Excernit enim semper hesternum stercus per omnes dies, si sanus homo esse debet. Tale vero animal nasci non possit, etiamsi multis diebus homo stercus non egereret. Multa enim nascuntur dum puer in utero est hoc modo. Ubi ex lacte & sanguine computrescente ac redundante, utpote quod dulce est, pus factum fuerit fervidum, animal isthic generatur. Nascuntur autem & rotundi lumbrici isthic eodem modo. Signum vero, quod hæc res ita se habet, hoc est. Postquam in lucem editi sunt pueri, mulieres ipsis in cibo offerunt medicamenta, quo stercus ex intestino exeat, & non comburatur, & simul ut intestinum dilatetur. Ubi vero cibum obtulerunt, multi sane pueri & rotundos, & latos lumbricos una cum primo stercore excernunt. Si vero non excreverint, fiunt etiam insuperque nascuntur in ventribus. Et rotundi quidem pariunt, lati vero non amplius, etiamsi quidam ipsos parere dicant. Nam homo, qui latum lumbricum habet, velut cucumeris semen excernit alias atque alias, una cum stercore ipso, & sunt homines qui hoc lumbrici partus esse dicunt. Mihi vero non recte dicere videntur qui talia dicunt. Neque enim ab uno animali tot pulli generari possunt: neque ea est loci in intestino capacitas, ut partus educare queant. Augescente autem puero, augescit etiam lumbricus in intestino, ab his quæ in ventriculum ingesta sunt, & æqualis fit in intestino, quibusdam in pubertate, quibusdam posterius, quibusdam paulo prius. Et postquam intestino adæquatus est, similiter augescit, & quanto major factus fuerit, una cum stercore excernitur de intestino recto, & excidit velut cucumeris semen, sæpe vero etiam major. Quibusdam vero iter facientibus, aut laborantibus, & ventriculo calescente, deorsum descendit, ipsisque prominet ex podice inflatus, hocque facit, & de podice resecatur, aut retrocedit. Signa vero quod non pariat, sed ita habeat velut ego dico, hæc sunt. Si quis curet hominem latum lumbricum habentem, & medicamentum dederit aut potionem, siquidem fuerit homo bene præparatus, totus rotundus factus ad pilæ figuram exit, & homo sanus evadit. Si vero ad medicinam hæreat, recta pars de lumbrico abrumpitur, longitudine duorum aut trium cubitorum, aut etiam longe amplior: & ubi abruptus fuerit, per multum tempus signa cum stercore non prodeunt. Postea vero augescunt. Atque hæc argumenta sunt, quod lumbricus latus non parit, sed abrumpitur. Est autem species ipsius, qualis alba intestini rasura. Signa habet hæc. Cacat alias atque alias cucumeris semen: & ubi jejunus est homo, exilit ad hepar alias atque alias, & dolorem inducit: & quandoque sputa ori influunt ubi ad hepar assilit, quandoque non. Quibusdam etiam vocem intercipit, si fortiter ad hepar irruat, & valde multa sputa ex ore fluunt, paulo autem post sedantur, & tormen multum in ventriculo alias atque alias oboritur. Quandoque etiam ad dorsum dolor incidit. Nam & hic aliquando firmatus innititur. Hæc lumbrici lati signa sunt. Contingit & hoc. Qui hoc animalculum habet, in toto quidem tempore valde debilis fieri non poterit. Ubi vero debilis factus fuerit,

vix

vix revalescit. Latus enim lumbricus partis alicujus particeps fit, ex his quæ in ventriculum ingesta sunt. Siquidem igitur curatus fuerit justo modo, sanus fieri poterit. Si vero non curetur, sua sponte non exit. Mortem tamen non inducit, sed consenescit. Atque hæc a me dicta sunt de lumbrico lato, unde nascitur, & quæ morbi ipsius signa sunt.

28. Cæterum calculi morbo principium oboritur a lacte, ubi puer lac impurum sugit. Lac autem in nutrice impurum fit, si pituitosis cibis ac potibus, & alimentis impuris nutrix utatur. Conferunt enim omnia in ventriculum illabentia in ipsa ad lac. Habet autem & hæc res se hoc modo. Si nutrix non sana fuerit, sed biliosa, aut aquosa, aut sanguinea, aut pituitosa: lac etiam malum puero generatur. Consentiunt enim corpus & ventriculus. Plurimum vero ipsi ad lac cedit, de eo quod ipsa plurimum in seipsa habuerit. Et puer si de nutrice lac non purum suxerit, sed biliosum velut dixi, morbosus fit ac debilis: & in præsens maxime affligitur, quandiu lac pravum ac morbosum suxerit. At ubi suxerit lac non purum, sed terreum & pituitosum, & habuerit puer venas de ventriculo ad vesicam tendentes amplas ac attrahentes: procedit autem & quod bibit nutrix, & lac in ventriculum pueri tale, quale trahit a ventriculo de lacte, in totum similiter prout venæ ad ventriculum detrudere possunt: si quid sane in lacte non purum fuerit, id quo vesica fruitur lapis fit tali modo, velut in aqua non pura, in calice aut vase æneo turbata, & rursus sedata, fex acervata fit in medio. Sic sane & in vesica de urina non pura existente. Et non per urinam ejicitur, ut quæ in cavo sit loco, & maxime acervata collecta, præ dolore per mictionem non pertransit, & a pituita cruda concrescit. Glutinum enim fit pituita ad fecem ammixta. Et primum parva lanugo superstat, deinde quod accedit arenosum fit, glutino existente pituita, quæ est in vesica de lacte, & augetur, & quicquid humoris in glutinatione accesserit, emingitur. Rursus autem fex solida fit, & lapidis speciem accipit. Quemadmodum ferrum ex lapidibus ac terra dum comburuntur fit. Et in prima quidem in ignem immissione, conglutinati sunt lapides cum terra ad ferri recrementum. At ubi iterum atque iterum in ignem immissa fuerint, recrementum quidem foras decedit liquescens ex ferro, id quod ita fieri oculis videmus. Ferrum autem in igne relinquitur, & recremento decedente subsidet, fitque solidum ac densum. Sic profecto etiam fex in vesica, dum pituita glutinum fit, emingitur id quod ab urina liquescit. Fex autem subsidet, & densatur, ac solida fit velut ferrum. Ubi vero subsedit ac solida facta est, sursum ac deorsum in vesica volutatur, & feriens vesicam dolorem inducit: & si vehementer feriat ac ulceret, aliquid de ipsa aufert. Verum id quod insuper affertur, adhuc magis quam id quod arenosum decessit, concretionem efficit. Atque tali modo fit lapis de lacte in vesica: & si puero anxietas aliqua ab hoc oboriatur, alias atque alias, ubi mejere vult, urinæ meatum apprehendit. At si puero jam adulto lapis gignatur ex terræ esu, dolor non adest ipsi prius quam ipse sibiipsi cibum deligat. Et hæc a me de hoc relata sunt.

29. Cæterum morbus signa quinque habet. Nam ubi mejere vult, dolore affligitur, & urina paulatim fluit velut

in urinæ stillicidio, & est subcruenta, nimirum vesica a lapide exulcerata, & vesica inflammata est. Verum hoc signum inconspicuum est, indicat tamen summa pars præputii. Quandoque mingit arenosa, verum a talibus, qualia ego dicam. Ejicit autem aliquando lapides duos, aut etiam plures parvos, generatos eodem modo, velut de uno dixi. Fiunt etiam tali modo. Quum lapis fuerit concretus, & profunde subsederit in vesicam in arena separata, ita ut ipsam advenientem lapis non assumat in seipsum, sed gravior ac copiosior fiat, ut tamen ipsa ad seipsam non concrescat, etiam sic duo lapides fiunt. Fiunt etiam plures eodem modo. Sed & collisis inter se in agitatione aliquid disparatur, & arenosum per urinam ejicitur. Quod etiam aliquando contingit, ubi arena ad vesicam descendit, & non coaluit.

30. Quidam dicunt, quod potus in pulmonem devenit, ex hoc vero in reliquum corpus. Hi autem qui hæc dicunt, redarguuntur ex hoc, quod dicturus sum, quod videlicet pulmo cavus est, & in ipso fistula est. Quod si pulmo cavus non esset, & fistula non ipsi adhæreret, animalia vocem non ederent. Vocem enim edimus de pulmone, quia cavus est, & fistula ipsi adest. Vocem autem articulant labia & lingua. Verum de hoc exactius in peripneumoniæ tractatione egi. Cæterum hominibus quibus potus in pulmonem ferri videtur, adversabor, habetque res se hoc modo. Procedit potus in ventrem, a ventre autem in reliquum corpus expenditur. Oportet autem his quæ dicturus sum mentem adhibere. Sermonis argumenta, quod potus non procedit in pulmonem, sed in ventrem, hæc sunt. Si enim potus procederet in pulmonem, quum pulmo expletus esset, homo non facile respiraret, neque loqui posset. Non enim esset, pulmone pleno existente, quod resonaret. Et hoc quidem unum argumentum est. Deinde, si potus in pulmonem procederet, cibi in nobis sicci existentes non similiter concoquerentur. Atque hæc duo argumenta existunt. Sed & medicamenta alvum subducentia, si in potu sumantur, extra ventrem procederent. Habet autem hæc res hoc modo.

31. Quæcunque medicamenta purgatoria sunt aut superne, aut inferne, aut etiam utrunque præstant, ea hæc faciunt. Omnia valde urunt: & fortia quidem ex ipsis, si partem aliquam teneram corporis contigerint, eam exulcerant. Mitiora vero turbulentum corporis motum faciunt, quamcunque tandem partem occuparint. Si vero aliquod ex his medicamentis in pulmonem perveniret, videtur mihi magnum aliquod malum inducturum esse. Pituita enim de capite descendens, eum in valde brevi tempore exulcerat. Tenera enim & rara res est pulmo, & si exulceratus fuerit, non bene habebit homo ille, ob multas sane caussas. At vero venter a medicamento non exulceratur. Nam res est valida ac robusta, nimirum velut pellis & corium. Et plerique sane ex Libyæ incolis pecorum pellibus pro vestibus utuntur, ventribus autem pro utriculis. Robusta enim res venter existit. Deinde, ubi a vino nigro homines repleti fuerint, nigra recrementa excernunt. Atque hæc omnia argumenta existunt.

32. Et ubi allia comederimus, aut aliud quoddam edulium olidum, urinam reddimus comesta odore referentem. Et hæc quidem omnia argumenta

ta sunt. Sed & hoc considerandum venit quod dicturus sum. Si quis cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, aut aliud quid ejusmodi, & hoc ipsum in pulmonem pervenerit, certe arbitramur ipsum ne minimum quidem tempus vivere posse: Ubi enim modicum quiddam pituitæ in pulmonem pervenerit, aut in fistulam ipsius, multa ac fortis tussis oboritur, ac convulsio. Si vero utique & vixerit homo qui cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, ubi sane concocta fuerit sorbitio, videtur mihi multa & fortis caliditas corpori oboritura esse, multusque dolor, ut omnino moriatur homo hoc modo, si illa in pulmonem perveniant. Atque hæc jam argumenta septem sunt. Præterea quomodo lac infantes pueros nutrire posset, si ad pulmonem descenderet. Atque hoc mihi aliud adhuc argumentum est. Et hæc ne produxissem quidem ad sermonis mei confirmationem, nisi multi adeo homines essent, quibus potus in pulmonem procedere videtur: & necesse est ad opiniones fortiter inhærentes multa argumenta adducere, si quis velit auditorem a priore sententia abducere ac convertere ut suis verbis fidem habeat. Et propter hoc etiam potus in pulmonem non procedit, sed in ventrem: quia contigua & annexa est ipsi gula hominis semper hians, & in hanc procedit. Et simul pulmonis fistulæ velut hederæ folium incumbit, quare neque descendere permitteret in transglutiendo, si in ipsum procederet. Atque hæc mihi de hoc relata sunt. Procedit namque potus in ventriculum, & ubi expletus est, splen de ipso suscipit, & distribuit ad venas, & ad omentum, & in declive deorsum, & in scrotum, & ad crura, & ad pedes.

33. Et postquam morbus ex aqua multa obortus fuerit, procedit de ventriculo, & semper ad splenem venit de potu, ubi biberit homo. Contingit autem in hoc morbo, ut neque febricitet alias ex ventre, quam ubi homo sitiat, vesica autem & ventriculus non justo modo excolent, neque conveniente diæta homo utatur. At splen subægrotans a ventre de potu trahit. Morbus autem oboritur, & scrotum pellucidum fit, & claviculæ, & collum, & pectora attenuantur. Colliquantur enim ab hoc morbo, & humor ad ventriculum defluit, & infernæ partes aqua plenæ sunt: & venter cibum aversatur, & quandoque valde adstringitur: quandoque defluit. Nec vesica justo modo excolat, & plerumque horror alias atque alias per corpus discurrit, & quandoque febris corripit. Et quibusdam facies tumida fit, quibusdam non. Aliquibus etiam tibiæ rumpuntur, ubi morbus diuturnus factus fuerit, & aqua illinc effluit. Incidunt & vigiliæ, & impotentia corporis, ac maxime lumborum. Et postquam edit aut bibit, etiam paulo amplius splen affligitur, & spiritum frequentem semper emittit. Atque hæc signa hydropis sunt. Est autem & circa ventriculum solum, sive febris corripuerit, sive non. Et venter magnus fit, & crura implentur aqua. Verum supernæ corporis partes attenuantur his qui ita affecti putantur. At signa omnia debiliora sunt, & simul in cruribus aqua non accedit, & dolor tanto minor existit. Cæterum circa ventriculum solum hydrops & aqua hac de caussa fit. Etenim ubi acervatim aqua accessit, & via in principiis non pateat ad infernas partes, sed acervatim in venis concludatur, nimirum ut quæ

respi-

respirationem non habeat, neque sursum, neque deorsum inniti potest: (haud aliter quam si quis magnum vas angusti osculi occludat, ac subito invertat, deinde sensim operculum de osculo detrahat. Etsi enim hoc fecerit, aqua non effluet foras, neque enim respirationem habet, sed a spiritu qui intus est, conclusa est. Nam spiritus qui intus est replet vas, & externo spiritui renititur, & excursus aquæ non datur præ spiritu vas implente, & simul aere incumbente. Si vero quis sensim vas inclinarit, aut fundum perforarit, spiritus de vase exibit: egresso autem spiritu, procedit etiam aqua foras. Sic sane in hydrope, siquidem perspiratio sursum, aut deorsum contingat, in principio morbi, transit ad crura hydrops, & ad pedes. Sin minus, isthic solum volutatur circa ventriculum; atque ita quidem de his a me dictum est.

34. Fit autem & mulieribus hydrops in utero ipso, & signa sane in ventriculo, & in cruribus, & reliqua signa eadem habet. Et de hoc ipso a me dictum est in Morbis muliebribus. Atque hæ tres sunt species morborum ab hydrope.

Fiunt autem hi morbi omnes cito difficiles, & omnes cito augentur. Adhuc autem difficiliores fiunt, si ex alio morbo corpus liquefactum, ad hunc devenerit. Siquidem igitur subito occupaverit morbus hominem, moritur, nempe alio morbo diutissime jam affligente. At ubi jam alvus valde fluida fuerit, citissime moritur, & sentiens, & loquens. Atque hæc a me relata sunt de hydrope, & unde oriatur, & quod hæc sint ipsius signa.

HIPPOCRATIS

DE

AFFECTIONIBUS.

IRUM prudentem ratione apud se inita, quod maximi pretii res est hominibus sanitas, nosse convenit, quomodo ex sua ipsius intelligentia, in morbis utilitatem capiat. Nosse autem convenit ea, quæ a medicis & dicuntur, & adhibentur corpori suo, eaque dijudicare posse. Atque hæc singula hactenus nosse satis est, quatenus idiotæ contingere potest. Hæc vero noverit quis maxime, si harum rerum cognitione ac studio teneatur. Morbi omnes hominibus a bile ac pituita fiunt. Bilis autem & pituita morbos exhibent, quum in corpore nimium aut reficcantur, aut humectantur, aut incalescunt, aut frigefiunt: patiuntur autem hæc pituita & bilis, & a cibis, & a potibus, & a laboribus, & a vulneribus, & olfactu, & auditu, & visu, & coitu, & a calido, & a frigido. Patiuntur autem quum singula ex relatis, aut non in debito tempore corpori exhibentur, aut non consueta, aut plura & fortiora, aut pauciora & debiliora. Universi igitur morbi hominibus ex his fiunt. Oportet autem ad hæc

idiotam nosse, quæ par est nosse idiotam. Quæ vero artifices nosse par est, ea etiam adhibere ac tractare. De his autem quæ dicuntur & fiunt, fieri potest ut idiota ex intelligentia quadam conjecturam faciat. Jam vero unde singula hæc nosse oportet, ego referam.

2. Si in caput dolores inciderint, hujus caput calefacere conducit: ita ut multa calida lavemus, & sternutatione facta, pituitam ac mucos subducamus. Et siquidem ex his a dolore liberetur, sufficiunt hæc. Si vero non liberetur, purgandum est caput a pituita. Victus autem sit sorbitio, & potus aqua. Vinum autem non exhibeatur, donec dolor sedetur. Quum enim calidum existens caput, vinum attraxerit, dolor fortior evadit. Dolores incidunt a pituita, quum in capite mota cumulata fuerit. Si vero alias atque alias dolor & vertigo in caput inciderit, prosunt quidem & hæc adhibita; prodest autem etiam, si sanguis a naribus fuerit detractus, aut a vena in fronte. Si vero diuturnus & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite non decedat, hujus caput aut scarificare oportet, aut venas in circuitu inurere. Ex his enim solum sanum fore spes est. Ægrotos considerare oportet statim in constitutionis morborum principio, qua re opus habeant: & quales sint ut pharmaco purgentur, aut ut aliud quid, quodcunque tandem volueris exhibeas. Si vero omisso principio, ad finem jam vergente morbo exhibueris, in desperato jam corpore, forte quiddam præbere veritus, periculum est, ne magis delinquas, quam successum consequaris.

3. Si in aures inciderit dolor, conducit multa calida lavare, & auribus fomentum adhibere. Et siquidem ad hæc cesserit pituita de capite attenuata, & dolor cessaverit, sufficiunt hæc. Sin minus, optimum omnium pharmacum fuerit, quod in potu exhibitum, sursum pituitam purgat. Aut purgandum est caput medicamento, quo capitis pituita purgatur. Fit autem & hic dolor, quum intrinsecus ad aures pituita ex capite allapsa fuerit.

4. Si vero fauces inflammatæ fuerint, gargarismis uti oportet. Fit autem & hoc a pituita. Si vero gingivæ, aut aliquid sub lingua inflammatum fuerit, his quæ commendantur utendum est. A pituita autem & hæc fiunt. Si vero uva dependerit & suffocarit, (quidam hoc gurgulionem vocant) statim gargarismis utendum est, præparatis velut scriptum est in Medicamentis. Si vero ex his gracilis non fiat, retro raso capiti cucurbitæ duæ adhibeantur, & sanguinis plurimum detrahatur, & pituitæ fluxus retro revellatur. Si vero neque ex his detumescat, scalpello incidito, & aquam educito. Sectio autem facienda est: ubi summum subrubicundum factum fuerit. Nam si tale factum sectum non fuerit, inflammatur, & aliquando derepente strangulat. Fit autem & hoc a pituita, ubi ex calefacto capite acervatim defluxerit.

5. Cæterum quod ad dentium dolores attinet, si corrosus fuerit dens, & movetur, eximatur. Si vero non corrosus est, neque movetur, dolorem autem exhibet, per ustionem reficcatur. Prosunt etiam quæ commanducantur. Dolores autem fiunt, quum pituita sub radices dentium subierit. Exeduntur autem & corroduntur, partim a pituita, partim a cibis, si natura debiles fuerint, & cavitatem habuerint, & male in gingivis fixi fuerint.

6. Si in nare Polypus nascatur (quæ res ex naso in obliquum per respirationem

nem difflatur, ac intumescit:) eximitur laqueo ex naso ad os distractus. Aliqui etiam pharmacis erodunt. Nascitur autem a pituita. Atque hi quidem sunt morbi, qui a capite oriuntur, exceptis oculorum morbis, de quibus privatim agemus.

7. At vero de morbis circa ventrem, hæc considerare oportet. Pleuritis, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, hi morbi acuti vocantur, & fiunt maxime quidem ac fortissimi hyeme: fiunt etiam æstate, verum minus, & molliores. Quod si forte in tales incideris, hæc sane faciens & consulens, maxime successum senseris.

8. Pleuritis. In pleuritide febris detinet, & lateris dolor, & erecta cervice spiratio, & tussis, & sputum ab initio quidem subbiliosum spuit. Postquam autem quinta aut sexta dies advenerit, etiam subpurulentum. Huic ad lateris quidem dolorem dandum est, quod pituitam & bilem a latere deducat. Sic enim dolor lenissimus fuerit. Alvus autem curanda est per clysterem subducentem ac frigefacientem. Hoc enim universo morbo commodissimum erit. Exhibendus est etiam potus & sorbitio. Et potiones dandæ sunt acidiores, quo sputum de latere repurgetur. Quum autem pus purgari inceperit, latus calefacere conducit, & forinsecus maturare ea, quæ circa latus sunt: prius autem hoc facere non expedit. Resiccatur enim. Fit autem hic morbus maxime ex potu, quum quis humecto corpore, aut ebrius, aut sobrius, friguerit. Fit etiam aliter. Judicatur autem morbus brevissimus septima die, longissimus decima quarta. Et siquidem in hac, per sputum rejectum ac purgatum fuerit pus a latere, sanus fit. Si vero per sputum non fuerit pus rejectum, pectore suppuratus efficitur, & morbus longus erit. Porro judicari in morbis est, quum morbi augescunt, aut marcescunt, aut in alium morbum transeunt, aut desinunt.

9. Peripneumonia. In peripneumonia febris detinet, & tussis, & exscreat primum quidem pituitam crassam ac puram: sexta vero & septima subbiliosam & sublividam: octava autem & nona subpurulentam. Huic, siquidem dolor adest aut dorsi, aut laterum, dandum est medicamentum, quod in pleuritide ad lateris dolorem, in Medicamentario libro scriptum est. Per potus autem, & sorbitiones, & ventris subductionem ac frigefactionem eadem curatio adhibeatur quæ in pleuritide. Quo vero sputum & pus ex pulmone repurgetur, danda sunt pharmaca in potu, quibus pulmo humectatur, & pus sursum purgatur. Fit autem hic morbus, quum pituita acervatim ex capite ad pulmonem fluxerit. Aliquando etiam ex pleuritide in peripneumoniam & febrem ardentem transitus fit. Judicatur autem brevissimus quidem in diebus quatuordecim, longissimus vero in duobus de viginti. Pauci vero hunc morbum effugiunt. Fiunt etiam pectore suppurati ex hoc morbo, si non in judicatoriis diebus pulmo fuerit purgatus.

10. Phrenitis ubi apprehenderit, febris primum debilis detinet, & dolor circa præcordia, magis autem dextra, ad hepar. Quum autem quarta aut quinta advenerit, & febris fortior fit, & dolores augescunt, & color subbiliosus efficitur, & mens percellitur. Huic ad dolorem quidem danda sunt quæ in pleuritide, & tepor faciendus ubi dolor hæret. Sed & alvus curanda, & reliqua similiter facienda sunt, excepto

potu. Potu vero utendum est quocunque alio volueris, præter vinum. Aut acetum & mel ac aquam dato. Vinum autem non convenit mente motis, neque in hoc morbo, neque in quibusvis aliis. Conducit autem in hoc morbo etiam caput multa calida lavare. Mollito enim corpore, sudor quoque magis sequitur, & alvus, & urina secedit. Et æger ipse seipso temperatior evadit. Fit hic morbus a bile, quum mota visceribus ac septo transverso insederit. Judicatur autem morbus, brevissimus septima die: longissimus, undecima. Effugiunt & hunc pauci, transitque etiam ipse in peripneumoniam, & si transierit, pauci effugiunt.

11. Febris ardens, sive causos, quum habuerit, febris detinet, & sitis fortis, & lingua aspera ac nigra fit, a spiritus sane caliditate. Et color subbiliosus fit, & sputa biliosa. Et æger extrinsecus quidem frigidus fit, intrinsecus vero valde calidus. Huic conducit frigefacientia adhibere, & ad alvum, & forinsecus ad corpus, cavendo ne inhorrescat: potiones quoque ac sorbitiones dandæ sunt frequentes, & paulatim quam frigidissimæ. Venter autem curetur: & siquidem non subeant quæ insunt, infusa frigidissima per clysterem immittantur, aut quotidie, aut alternis. Hic autem morbus fit a bile, quum mota intra corpus firmata fuerit. Solet etiam in peripneumoniam transire. Judicatur autem brevissimus quidem nona aut decima die: longissimus autem, decimaquarta. Et siquidem transierit in peripneumoniam, pauci effugiunt. Si vero non transierit, multi effugiunt. Atque hi quidem morbi acuti vocantur, & oportet hos sic curare.

12. Quæcunque vero aliæ febres hyeme fiunt, sive ex vino, sive ex lassitudine, sive ex aliqua alia re, eas observare oportet. Transeunt enim aliquando in morbos acutos. Transitio vero ipsarum talis est. Quum commotis duobus humoribus, pituita & bile, non conducentia corpori exhibentur, ipsi inter seipsos coacti, pituita videlicet ac bilis, corpori ubicunque tandem contigerit, allabuntur. Et fit pleuritis, aut phrenitis, aut peripneumonia. Observare igitur ac vitare oportet febres in hyeme. Sit autem observatio, & tutela ab ipsis, quies, & gracilitas, & ventris evacuatio. In sorbitionibus autem & potionibus degendum est, donec febris imminuta fuerit. Ex morbis ferme maxime acuti & occidunt, & laboriosissimi sunt, & opus est ad ipsos plurima tutela, & exactissima curatione. Et a curante nullum malum accedere oportet (sufficiunt enim quæ ab ipsis morbis adsunt) verum ut boni quid præstet, pro viribus conetur. Et siquidem recte curante medico, a magnitudine morbi superetur æger, non hæc culpa medici est. Si vero non recte curante, neque cognoscente, a morbo superetur, medici culpa est.

13. Æstate porro hæc fiunt: febris detinet fortis, & sitis, & vomunt aliqui bilem, aliquibus vero etiam inferne secedit. His in potu dandum est, & ad sorbendum, quodcunque tandem tibi idoneum esse visum fuerit. Si vero bilis aut pituita ad cor consederit, aqua frigida, aut aqua mulsa pota, vomant. Si vero venter non secesserit, clystere utendum est, aut subdititia glande. Morbus autem fit a bile. Liberantur autem maxime septima die, aut nona. Si vero febre detinente non purgentur, neque deorsum, neque sursum,

sum, dolor autem affuerit per totum corpus, tertia aut quarta die, pharmaco levi aut potione, deorsum purgato: facito autem sorbitionem ex milio, aut farina: & iisdem potionibus curato. Patiuntur autem & hæc a bile.

14. Si vero externæ partes non valde fervidæ fuerint, verum internæ, & lingua aspera ac nigra fit, (& pedes ac manus summæ frigidæ sunt,) huic pharmacum ne dederis: curato autem frigefacientia adhibendo, & ad alvum, & ad reliquum corpus. Vocatur autem hæc febris æstuosa. Judicatur maxime undecima die, & decimaquarta. Si vero febrilis calor apprehenderit ac dimiserit, gravitas autem corporis ipsum detinuerit: hunc, donec quidem calor tenuerit, sorbitionibus ac potionibus curato: quum autem non detinuerit, etiam cibos dato. Purgato autem quam celerrime pharmaco, sive sursum, sive deorsum opus habere tibi visum fuerit. Si vero febris quidem non tenuerit, os vero amarum habuerit, & corpus gravetur, & cibum aversetur, pharmacum dandum est. Patitur autem hæc a bile, quum in venas ac articulos incubuerit & firmata fuerit.

15. Quicunque vero alii dolores in æstate circa ventrem fiunt, siquidem ad præcordia & cor tenderint, aquam mulsam aquosam facito, & aceti tribus heminis affusis, tepidam bibendam dato: & ubi modico tempore ipsam retinuerit, & igne ac vestibus concalefactus fuerit, vomat. Si vero a vomitu rursus accesserint ac suffocaverint, rursus vomitum faciat. Aut ipsum multa calida lotum, per clysterem subluę: & tepefactoria adhibe, si affuerit dolor. Patiuntur autem hæc maxime a pituita, quum commota ad cor allapsa fuerit. Danda sunt etiam his, qui talibus doloribus vexantur, pharmaca quæ descripta sunt ad ejusmodi morbum in Medicamentario libro. Si vero transierit dolor alias ad alium ventris locum, & febre caruerit, multa calida lavetur, & doloris gratia bibenda dentur, quæ in pleuritide sunt descripta, aut alia prout tibi visum fuerit. Si vero a dolore non liberetur, per pharmacum deorsum subpurgetur. A cibis autem abstineat, quousque dolor affuerit. Tales autem dolores, qui sic errant, a bile fiunt.

16. Quicunque vero dolores infra umbilicum fiunt, in his molli infuso per clysterem immisso subluito. Si vero non sedentur, pharmacum deorsum purgans dato. Quicunque vero dolores derepente in corpore fiunt citra febrem, in his lavare multa calida conducit, & tepefacere. Nam pituita & bilis compacta quidem, fortia sunt, & prævalent in quacunque corporis parte constiterint, & laborem ac dolorem fortem exhibent. Diffusa vero debiliora sunt, quacunque corporis parte manifesta fuerint.

17. At vero morbi qui in æstate fiunt, sic fieri solent. Quum corpus a sole fuerit calefactum, humectatur: humectatum autem ægrotat, aut totum, aut ea parte, in quam pituita & bilis incubuerint. Siquidem igitur quis ipsos incipientes curet, neque longi fiunt, neque periculosi. Si vero non curet, aut male curet, & longiores fiunt, & sæpe quoque occidunt. Sed & tertianæ, & quartanæ febres ex talibus fieri solent. Hæc morborum constitutio maxime quidem æstate fit, aliquibus vero etiam hyeme.

18. Tertiana febris quum apprehenderit, siquidem videbitur tibi non pur-

agtus

gatus esse, quarta die pharmacum dato. Si vero pharmaco non videbitur opus habere, medicamenta in potu exhibeto, quibus febris aut transmutetur, aut deficiat. Exhibeto autem velut scriptum est in Medicamentis. Et in apprehensione quidem, sorbitione & potu nutrito. Interposito vero tempore, cibis per alvum secedentibus. Apprehendit autem plerumque non ita sæpe. Si vero non curetur, in quartanam transire solet, & diuturna fieri.

19. Si vero quartana apprehenderit, siquidem impurgatus fuerit, primum caput purgato, & interpositis tribus aut quatuor diebus, pharmacum sursum versus purgans dato in ipsa apprehensione. Et interpositis diebus, rursum aliud deorsum purgans dato in ipsa apprehensione. Si vero ex his non sedetur, rursus interpositis diebus, multa calida lavato, & pharmaca quæ scripta sunt dato. Potibus autem & sorbitionibus, & reliqua diæta utendum est, velut in tertiana. Apprehendit autem hæc febris plurimos multo tempore, alios vero paucos. Et fit tum tertiana, tum quartana; a bile & pituita. Cur autem tertiana & quartana, alibi a me scriptum est. Vim porro habent medicamenta in his febribus, ut potis his corpus in loco sit, in consueta caliditate ac frigiditate, & neque præter naturam calefiat, neque frigefiat. Danda sunt autem velut scriptum est in Medicamentario libro.

20. Pituita alba quum tenuerit, corpus totum intumescit albo tumore: & in eadem die alia parte melius sibi videtur habere, alia deterius. Et tumor alias in alia corporis parte major & minor fit. Huic pharmaca danda sunt deorsum purgantia, a quibus aqua, aut pituita purgatur. Victus autem ratio constituenda est in cibis & potibus, ac laboribus, a quibus siccissimus ac gracillimus evadat. Morbus autem hic fit a pituita, quum quis ex febribus diuturnis pituitosus existens, impurgatus manserit, & pituita ad carnes ipsius conversa fuerit. Et nihil quidem albidior est hæc pituita quam alia, verum corporis color albidior apparet. Sanguis enim a pituitæ copia aquosior fit, & non inest similiter in ipso bonus color. Quapropter albidiores apparent: & vocatur hic morbus pituita alba. Siquidem igitur curatus fuerit inchoante morbo, sanus fiet. Sin minus, in hydropem transit morbus, & hominem corrumpit.

21. Quicunque splenem habent magnum, qui quidem fuerint biliosi, hi mali coloris fiunt, malis ulceribus scatent, & ex ore grave olent, & tenues evadunt; & splen durus est, & semper consimili magnitudine, & cibi non secedunt. Qui vero pituitosi sunt, hæc & minus patiuntur, & splen alias major, alias minor efficitur. His conducit, siquidem impurgati fuerint & caput, & reliquum corpus purgare. Si vero purgatione non egeant, victus ratio constituenda est, ita ut pituitosis corpus resiccemus ac attenuemus, cibis & potibus, & vomitibus, & exercitiis plurimis, & deambulationibus. Et in vere sursum per veratrum purgentur. Biliosis autem conducit, ut per victum humectantem, alvum & vesicam subducamus, & ut de vena splenitide frequenter sanguinem mittant: & medicamentis urinam cientibus utantur, quæ splenem mollire scripta sunt, & ut pro anni tempore bilem purgent. Quidam vero splenici a pharmacorum potu nihil utilitatis sentiunt, neque a reliqua curatione, quicquam gracilior

ſplen ipſorum evadit, ſed quæ adhibentur a magnitudine morbi ſuperantur: progreſſu vero temporis, aliquibus in hydropem morbus degenerat, & corrumpuntur. Aliquibus autem ſplen ſuppuratur, & uſti ſani fiunt. Cum quibuſdam vero conſeneſcit, durus & magnus exiſtens. Morbus autem fit, quum ex febribus & mala curatione, bilis aut pituita, aut ambo in ſplenem incubuerint. Et diuturna quidem eſt affectio, non autem lethalis. Ex pharmacis quæ ſplenis gratia exhibentur, alia per veſicam purgant, & ipſum molliorem faciunt. Alia vero purgant quidem, verum neque per veſicam quicquam, quod manifeſtius fiat, neque uſquam alia parte. Splenem tamen molliunt.

22. Volvulus quum apprehenderit, venter durus fit, & nihil ſecernit, & dolor inferne omnem alvum tenet, & febris, & ſitis. Aliquando vero præ dolore æger etiam bilem vomit. Hunc humectare oportet, & intrinſecus, & extrinſecus: & multa calida lavare. Et bibenda dare quæ alvum movent, & urinam ſubducunt. Et clyſterem adhibere, ſi admittat. Si vero non admiſerit clyſterem, fiſtulam ad utriculi extremitatem alligato, & inſufflando multum flatum immittito. Et ubi inteſtinum & venter elevata fuerint a flatu, exempta fiſtula, ſtatim infuſum per clyſterem immittito. Et ſi ſuſceperit, ſeceſſum emittet, & ſanus evadet. Si vero non ſic ſuſceperit infuſum, moritur maxime ſeptima die. Talis autem morbus fit, quum ſtercore acervatim combuſto in inteſtino, pituita circa hoc colligitur. Et inteſtinum intumeſcit, utpote his acervatim induratis: & neque pharmaca quæ ſuperne bibuntur ſuſcipit, ſed revomit: neque infuſa inferne adhibita admittit. Eſt autem morbus acutus & periculoſus.

23. Aqua inter cutem fit plerumque, quum quis ex longo morbo, impurgatus multo tempore manet. Corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. Fit etiam hydrops a ſplene, quum ægrotaverit: & ab hepate, & a pituita alba, & a dyſenteria, ac lienteria. Et ſiquidem expurgatione non facta fiat hydrops, venter aqua impletur: pedes autem & ſuræ attolluntur: humeri vero & claviculæ, & pectora, & femora liquefiunt. Hunc ſi a principio acceperis, priuſquam aqua ſuperexcreſcat, pharmaca bibenda dato, a quibus aqua aut pituita purgatur. Bilem vero ne moveto. Cibos autem & potus, & labores ac deambulationes conſtituito, a quibus gracilis ac ſiccus evadat, & carnes quam robuſtiſſimæ fiant. Morbus autem eſt lethalis, cum alias, tum ſi venter aqua repletus fuerit. Quum vero a ſplene, aut hepate, aut pituita alba, aut dyſenteria in hydropem tranſitus fit, conducit quidem per eadem curare, effugiunt autem non valde. Nam in morbis quum alter alteri ſuccedit, plerumque occidit. Quum enim corpori a præſenti morbo debilitato, alius morbus acceſſerit, præ imbecillitate perit, priuſquam alter morbus, qui poſterior acceſſit, deſinat. Aqua porro ſic fit. Quum carnes a pituita, & tempore, & morbo, & non purgata immunditia, & mala curatione, ac febribus corruptæ fuerint, liqueſcunt & fiunt aqua. Et venter quidem non diſtribuit aquam in ſeipſum, verum in circuitu circa ipſum conſiſtit. Siquidem igitur a pharmacis, & alia victus ratione, æger utilitatem percipiat, & venter ipſius evacuatur, bene eſt. Sin minus, ſectione facta, aquam emittito.

to. Secatur autem vel juxta umbilicum, vel retro juxta lumbos. Effugiunt autem & hinc pauci.

24. Dysenteria quum habuerit, dolor adest per totum ventrem, & tormen, & egerit bilem ac pituitam, & sanguinem combustum. Hujus ubi purgaveris caput, pharmaco in potu exhibito, quod sursum pituitam purgat, & alvum lacte cocto elueris, reliquum corpus curato: & siquidem febre caruerit, pinguibus & dulcibus ac liquidis semper ea quæ insunt ex alvo subducito. Et multa calida partes sub umbilico lavato, si dolor affuerit. Potus autem & sorbitiones ac cibos exhibeto, velut scriptum est in Medicamentario libro. Morbus hic fit, ubi bilis & pituita in venas ac alvum incubuerint: ægrotat quidem sanguis, & corruptus secedit: ægrotat autem & intestinum, & raditur ac exulceratur. Fit autem hic morbus, & longus, & laboriosus ac lethalis. Et siquidem robusto adhuc corpore curetur, spes est fugæ. Si vero colliquato jam, & ventre omnino exulcerato, nulla vitæ spes superest.

25. Lienteria. In lienteria, hoc est, intestinorum lævitate, cibi secedunt non putrefacti, liquidi: dolor autem non adest, & corpus attenuatur. Hunc per eadem curato, velut a dysenteria detentos. Morbus autem fit, quum ex capite & superiore ventre, pituitæ defluxus fit in ventrem inferiorem. Quod ubi contingit, cibi ab ipso frigefiunt ac humectantur. Et secessus ipsorum non putrefactorum velox contingit. Et corpus liquescit, dum simul cibi per multum tempus in ventre non coquuntur, & simul a ventre calido, præter naturam calescit.

26. Profluvium ventris longum quum detinuerit, secedunt primum quidem liquida, quæ sunt ingesta: postea pituita. Et probe quidem edit, verum a multo secessu debilis ac tenuis fit. Hunc sursum versus resiccato, veratro in potu dato, & capite a pituita purgato. Ventrem quoque lacte cocto eluito. Deinde reliqua cibis ac potibus curato, a quibus venter & totum corpus resiccetur. Morbus autem ab iisdem fit, a quibus etiam intestinorum lævitas. Hi morbi, dysenteria inquam, & lienteria, ac diarrhœa sive profluvium ventris, consimiles sunt. Et oportet ipsos sic sanare, ita ut defluxum a capite, & superiore ventre intercipias, aut avertas. Morbi enim natura hinc est. Et nemo sententiam tuam reprehendet. Ferme autem & reliquos morbos sic considerare oportet, unde unicuique natura fit. Et si sic consideraveris ac deprehenderis principium morborum, minime aberraveris.

27. Tenesmus ubi apprehenderit, secedit sanguis ac mucus, & dolor fit in ventre inferiore, maxime ubi ad secessum devenerit. Huic conducit ventrem humectare, & pinguefacere, ac tepefacere: & quæ insunt subducere, & calida lavare, excepto capite. Solet autem hic morbus plures cibos expetere. Tormina enim evacuato ventre a sanguine ac muco pertranseuntibus, & ad intestinum allabentibus, fiunt. Quum autem insunt cibi, minorem mordacitatem intestino inferunt. Et fit quidem ex iisdem a quibus & dysenteria, verum debilior, & brevis, & non lethalis.

28. Quum ex vino aut a convivio, bilis superne ac inferne fluxus, aut diarrhœa corripuerit, diarrhœæ quidem conducit jejunare: & si sitim habeat, vinum dulce dare, aut uvarum expres-

sarum

ſarum dulcium retrimenta. Ad veſperam vero danda ſunt, quæ etiam his qui a pharmaco purgati ſunt dantur. Si vero non ceſſet, velis autem ſedare, vomitum a cibo, aut lenticulæ decocto facito, & confeſtim ſurſum revellitur infernus ſeceſſus: & ſi ſicco lentium aut cicerum infuſo elueris, etiam ſic ſane ſedabitur. At vero bilis fluxui conducit, ſi dolor adſit, dare quæ in Pharmacis ſcripta ſunt ſedantia dolorem. Venter autem curetur, tum ſuperior, tum inferior, per potiones humectantes, & per balnea calida corpus mollientia, capite excepto: & ſic tum vomitus proclivior fit: & ſi liquor aliquis ingreſſus fuerit, ea quæ adverſantur, ſurſum revomuntur: tum infernus ſeceſſus magis prodit. Si vero evacuaveris, violenter vomuntur, & violentius ſecedunt. Ad veſperam vero dato & huic ea quæ dari ſolent ei qui pharmacum bibit. Fiunt autem & hi dolores qui ex potationibus aut ex convivio oriuntur, quum cibi & potus & plus ſolito in ventrem ingreſſi fuerint, & quæ extrinſecus corpus ſupercalefacere ſolent, bilem ac pituitam moverint.

29. Urinæ ſtillicidii modi quidem multi & omnigeni ſunt. Conducit autem forinſecus quidem corpus balneis calidis mollire, intrinſecus vero humectare: alvum quidem per cibos, a quibus fluida fiat: veſicam vero per potus, a quibus urina quam plurimum diffunditur. Danda ſunt & urinam cientia medicamenta, quæ ſcripta ſunt in Medicamentario libro, ſedantia dolorem. Morbus autem fit a pituita. Et quum quidem veſica ſiccata fuerit, aut perfrigerata, aut evacuata, dolorem exhibet. Quum vero humida eſt, & plena, aut etiam diffuſa, minus. Fit autem ſenioribus diuturnior hic morbus: junioribus autem brevior: neutris vero lethalis.

30. Coxendicum morbus quum fit, dolor corripit coxæ juncturam, & ſummas nates, ac coxendicem. Tandem vero etiam per totum crus dolor vagatur. Huic confert quum dolor tenuerit, mollire in quacunque tandem cruris parte dolor hæſerit, per balnea, & tepefactoria ac fomenta, & alvum ſubducere. Ubi vero quieverit dolor, pharmacum dandum eſt infra purgans. Et poſtea bibat lac aſininum coctum. Doloris autem gratia dentur quæ ſcripta ſunt in Medicamentis. Morbus hic fit, quum bilis & pituita in ſanguifluam venam incubuerint: aut ex alio morbo, aut aliter, quantumcunque ſanguinis a pituita & bile compactum ægrotarit. Hic enim per crus vagatur per ſanguifluam venam: & ubicunque conſtiterit, ibi etiam dolor manifeſtus fit maxime, moleſtus quidem, ſed non lethalis. Si vero in unum aliquem locum incubuerit dolor, & conſtiterit, & medicamentis non fuerit exactus, urito quocunque loco fuerit dolor. Urito autem lino crudo.

31. Articularis morbus quum tenuerit, corripit calor & dolor corporis articulos. Corripit autem acutus, & in alium atque alium articulum dolores incumbunt, tum acutiores, tum molliores. Huic conducit adhibere qua parte dolor hæret, frigefactoria. Et quæ inſunt ex alvo ſubducere, per clyſteres, aut glandem ſubditam. Ad ſorbendum vero & bibendum dato quodcunque tibi conducibile viſum fuerit. Quum vero dolor intus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato, & poſt hoc ſerum coctum, & aſininum lac. Hic morbus a bile fit & pitui-

tuita, quum commota in articulos incubuerint. Et brevis quidem fit & acutus, non autem lethalis. Solet autem junioribus magis quam senioribus contingere.

32. Podagra violentior est omnibus ejusmodi circa articulos morbis, diuturnissimus ac ægre cedens morbus. Et est quidem hic morbus sanguinis in venulis a bile ac pituita corrupti. Quanto autem in tenuioribus fuerit venulis, & in plurima corporis necessitate constitutis, & in nervis, & ossibus multis ac densis: tanto sane durabilior est morbus, & qui ægerrime depelli possit. Conducunt autem & huic eadem quæ morbo articulari. Et longus quidem est & hic morbus ac molestus, sed non lethalis. Si vero in digitis dolor relinquatur, venas paululum supra articuli in digito nodum inurito. Urito autem cum lino crudo.

33. Morbum autem regium sic curare oportet. Extrinsecus quidem corpus molliendum est balneis calidis: alvus vero & vesica humectanda, & urinam cientia danda, quæ sunt præscripta. Si vero fortis fuerit, purgato capite, pharmacum quoddam potandum dato, quod bilem deorsum purgat. Postea vero urinam cientibus utendum est. Morbus autem fit, quum bilis commota sub cutem vertitur. Quod si hæc noverit vir idiota, non similiter in incurabiles morbos inciderit. Solent enim morbi ex parvis occasionibus magni ac diuturni fieri. Et quicunque cibi, aut potus, aut sorbitiones congrue ac consequenter se habent, & quæcunque pharmaca doloris gratia, ea omnia sine periculo semper exhibentur, si juxta præscriptum exhibueris. Quæcunque vero pharmaca purgant bilem aut pituitam, in his pericula fiunt, & culpæ medentibus imputantur. Quam maxime igitur ea vitare oportet. Atque hi quidem sunt morbi, qui circa ventrem fiunt: exceptis pectore suppuratis, & tabidis, & muliebribus morbis. Hi enim seorsim describentur.

34. Tubercula quæ enascuntur, omnia a pituita aut sanguine nascuntur, quum sane a vulnere, aut casu fuerint collecta. Conducit autem horum aliqua vero cataplasmatis integere, & per pharmaca in potu data diffundere. Aliqua vero impositis cataplasmatis maturare; & diffundunt quidem cataplasmata, quæ quum calida sint humectant, & non in seipsa trahunt. Maturant autem, quæ calefacientia contrahunt. Quum vero aliquod sectum fuerit, aut sua sponte ruptum, pharmaco humorem repurgare convenit: ubi autem pus effluere desiverit, velut ulcus sanare.

35. Lepra, & pruritus, & scabies, & impetigines, & vitiligo, & alopeciæ, a pituita fiunt. Sunt autem talia turpitudo magis quam morbi. Favus, & strumæ, & pani, & furunculi, & carbunculus, a pituita fiunt. Quo vero hæc depurges, pharmacis sic utendum est. Quicunque biliosi sunt, his dato ea, a quibus bilis purgatur: pituitosis vero ea, a quibus pituita: atrabiliariis autem ea, a quibus atra bilis: hydropicis ea, per quæ aqua. Quæcunque vero pharmaca in potu dantur, & non purgant neque bilem, neque pituitam, ea quum in corpus ingressa fuerint, vim exhibere oportet aut frigefacientia, aut calefacientia, aut siccantia, aut humectantia, aut contrahentia, aut diffundentia. Quæ vero somnum faciunt, ea quietem sanguini exhibere oportet.

36. Quum ad ægrotum deveneris, interrogare oportet, quæ patitur, & ex qua caussa, & quot jam diebus; & an

ven-

venter secedat, & quo victu utitur. Et primum considerare, an morbus a bile aut pituita factus sit, aut utrisque. Et hoc probe nosse convenit, quod necesse est, ut ab altero horum, aut utrisque fiat. Deinde utrum siccitate aut humiditate opus habeat: aut aliquæ quidem partes corporis siccitate, aliquæ vero humiditate. Postea an morbum sursum purgare oportet, aut deorsum, sive per vesicam. Et an augescit morbus, aut marcescit, & an solvitur, aut in alium transit.

37. Vulneratos fame affligito, & ex alvo quæ insunt subducito, aut per clysterem, aut pharmaco infra purgante exhibito: & in potu dato aquam, aut acetum: aut sorbitiones præbeto. Inflammata cataplasmatis frigefacito. Talia vero cataplasmata sint, aut betæ coctæ in aqua, aut apium, aut oleæ folia, aut fici folia, aut rubi, aut quercus, aut mali punicæ. Atque his coctis utendum est. Crudis vero rhamni foliis, aut urticis, aut salviæ, aut tithymali, aut pulegium viride, aut porrum, aut apium, aut coriandrum, aut isatidis folia impone. Si vero nihil horum habueris, neque ullum aliud cataplasma, polentam aqua aut vino subactam imponito. Tanto autem tempore hæc cataplasmata prosunt, quanto frigidiora fuerint quam ulcus. Quum vero fuerint calidiora, aut similiter calida, nocent. Pinguia ad inflammata non conducunt, neque ad ea quæ non sunt purgata, neque ad putrescentia. Sed ad inflammata conferunt frigida. Et ad impurgata ac putrescentia, acria faciunt, & quæ mordacitatem aliquam inducentia purgant. Ubi vero carnem producere voles, pinguia & calida magis conducunt. Ab his enim caro pullulat.

38. Quibuscunque cibis aut potibus homines sani in victu utuntur, ex his oportet præsentibus uti ad ægrotos, ita ut præpares calidos & frigidos, & humidos & siccos. Ex frigidis quidem calidos, & calidos ex non calidis: & siccos ex non siccis, & reliquos juxta eundem modum. Neque vero de præsentibus desperare oportet, tanquam nihil possint, & absentes quærere, qui nullam utilitatem ægro afferant. Comperies autem, si recte consideraveris, extra hos, paucos quibus ad ægrum utaris. Sorbitiones autem in morbis omnibus dato, aut ptisanam, aut milium, aut farinam, aut alicam. Et quæcunque ex his dederis ad secessum, tenuia dato, & magis percocta, & dulciora potius quam salsiora aut calidiora. Quæ vero ad robur aut refocillationem, crassiora, pinguiora, & moderate cocta. Potibus autem utendum est, siquidem alvum & vesicam subducere velis, vino dulci aut aqua mulsa: si vero adstringere, austero, albo, tenui: si corroborare, austero, nigro. Qui vinum bibunt citra affectionem erga ipsum, his dandi sunt potus qui præparantur, & in Medicamentario libro scripti habentur.

39. His qui medicamentum biberunt, post purgationem detur, febrientibus quidem, aut lenticula, aut milium tenue, aut ptisanæ succus. Danda est autem ptisana & milium, velut quæ levia sint: alica vero velut omnium robustissima: & farina velut his robustior. Lenticula autem odorata præparetur, & modica secundo loco detur, ut quæ levis sit sorbitio, & stomacho grata sursum versus. Ammisceatur autem aut sal, aut mel, & cuminum, & oleum. Ad lenticulam vero ammisceatur pulegii herba, & parum aceti.

Non

Non febrientibus autem, panis puri medullam in jusculum interito, aut mazam & frustum piscis dato, aut oviculæ tenerrimæ carnem, aut volucris aut catuli coctam. Febrientibus autem etiam betam dato, aut cucurbitam, aut blitum. Et post cibum bibant vinum vinosum, vetus, album quam aquosissimum. Quibus lavari non conducit, ungantur vino & oleo calido, & alternis extergeantur.

40. Quum alvum debilis, a cibis humectare volueris, mazam dato & obsonia: & marinorum quidem piscium frusta cocta cum intrito, carnes autem oviculæ tenerrimæ, aut hœdi, aut catuli, aut volucris coctas. Et betam aut blitum, aut rumicem, aut cucurbitam, si tempus tulerit. Ex oleribus vero apium, & anethum ac ocimum: & vinum mellei coloris, vetus, album item ac aquosum. Quum vero siccare volueris corpus, panem dato, & obsonia assa, & sicca, & hæc omnia calidiora: & carnium partes carnosas: pisces petrosos: olera, rutam, aut thymum, aut origanum. Vinum vero nigrum austerum. Præparentur autem obsonia cum sale & cumino. Aliis vero condimentis parcissime utendum est.

41. Quum autem ex morbo refocillare volueris, alia quidem eadem dato, quæ exhibes quum ventrem humectas. Verum pro lactentibus carnes fortiores, & pro catulinis, volucrium ac leporinas: & ex his aliquas assatas, tum de carnibus, tum de piscibus, & quam optime præparatas. Quibuscunque morbis siccitas conducit, his semel in die cibum exhibere expedit, & cibos ac potus pauciores dare, quam ut repleantur, & hos laboribus ac deambulatione perficere, & quam minimum dormire. Quibuscunque vero humiditas conducit, his expedit inediam non ferre, & cibi ac potus non indigos esse, neque laborare, & dormire quantum voluerint.

42. Quoscunque cibos, aut obsonia, aut potus ægroti concupiscunt, exhibeto, si non corpori damnum inde accessurum est. Quum aut cibos, aut potus augere inceperis aut detrahere, paulatim & additiones, & detractiones facere oportet. Quicunque cibos sufficientes perficere possint, his sorbitiones ne dederis: excludunt enim cibum; qui vero non possunt, his dato. Si vero quid dare volueris refectionis gratia, alicam dato, & ptisanam triticeam. Hæ enim sorbitiones sunt fortiores. Dentur autem post cœnam.

43. Pharmaca quæ potantur, & quæ ad vulnera adhibentur, discere oportet: omnibus enim hoc expositum ac proclive est. Non enim ex intelligentia homines hæc reperiunt, sed potius ex fortuna: neque artifices magis quam idiotæ. Quæcunque vero in arte medica, intelligentia discuntur & reperiuntur, aut de cibis, aut de medicamentis; ea ab his, qui dignoscere possunt quæ in arte sunt, discere oportet, si quid discere velis.

44. Post sorbitiones cibum debilibus dato, & vinum vinosum insuper bibendum. Ante cibos vero & potus aut sorbitiones, & postea, & cibum & potum, quicunque tandem tibi videbitur, debilibus exhibeto, ita ut & corpus & animam inspicias. Sic enim maxime profueris. Quam facultatem singuli cibi habeant, conjectare oportet, ex his qui vim manifestam faciunt. Quicunque flatum, aut morsum, aut repletionem, aut ructum faciunt, aut tormen, aut secedunt, aut non secedunt: hi manifesti sunt quod hæc

hæc operantur: & ex his etiam alios considerare oportet. Habent enim singula edulia, & quo prosunt, & quo lædunt. Verum alia manifestissime operantur quæ operantur, alia vero obscurius. Cibi & obsonia præparentur ac exhibeantur debilibus, a quibus neque flatus fit, neque ructus acidus, neque tormen: & quæ neque valde per alvum secedunt, neque valde resiccantur. Hæc autem sic fiunt. Quæcunque quidem venter superat, & corpus ipsa suscipit, ea neque flatum exhibent, neque tormen. Si vero venter non superarit, ab his & flatus, & tormen, & alia hujusmodi fiunt. Levissima sunt cibaria, & potus ac obsonia, quæ moderata in corpus ingesta, aut paulo amplius supra modum, neque repletionem exhibent, neque tormen, neque flatum, neque aliud quiddam ejusmodi, & celerrime concoquuntur, & concocta secedunt, & per omnem diem in ventrem ingesta, minime molesta sunt, etiamsi diu antea fuerint ingesta. Gravia autem sunt quæ moderata exhibita, aut infra modum, repletionem & dolorem exhibent: & quæ neque dari, neque edi, neque bibi possunt, ut non dolorem exhibeant. Et si quis ipsa per tempus rursus bibat aut edat, etiam sic dolorem exhibent, & non pro ratione secedunt. Ad sanitatem optima sunt, quæ modice ingesta sufficiunt, ut & famis, & sitis sint medela. Et plurimo tempore corpus ipsa suscipit, & pro ratione secedunt. Ad robur autem optima sunt, quæ carnem plurimam ac densissimam producunt, & sanguinem crassefaciunt, & pro ingestorum ratione secedunt: & corpus plurimo tempore ipsa suscipit. Pinguia, & caseosa, & mellita, & ex sesamo parata, ructum acidum maxime faciunt, & bilis fluxum superne ac inferne, & tormen, & flatum, & repletionem. Hoc ipsum etiam contingit, quum quis plura ederit aut biberit, quam venter concoquere potest. Debilibus siquidem pro morbi ac corporis ratione dederis, quæcunque tandem dederis, consumit hæc corpus, & neque indigum est, neque repletum. Si vero aberraris a temporis occasione, detrimentum in utraque sequitur. Quæcunque cibaria aut potus, aut obsonia corpus suscipit, ab his maxime neque tormen fit, neque flatus, neque ructus acidus. Quum enim in ventrem ingesta fuerint, corpus ab ipsis trahit quod ipsi commodum est. Et necesse est jam quod restat debilius esse, quam ut tormen, aut flatum, aut aliud quid hujusmodi in ventre faciat. Vina dulcia, & austera, & mellei coloris vetusta, ventrem subducunt, maximeque urinam cient ac nutriunt, & neque flatum exhibent, neque tormen, neque repletionem. Carnes percoctæ & exassatæ, utræque debiles sunt ad robur augendum. Ad secessum vero percoctæ commodæ sunt, assatæ vero magis sistunt. Quæ vero moderatam habent & cocturam, & assaturam, hæ & ad robur, & ad secessum moderate se habent. At vero crudiores ad robur quidem commodæ sunt, sed non ad secessum.

45. Ex cibis ac potibus qui commodissimi sunt corpori ac maxime sufficientes, & ad alimentum, & ad sanitatem, ex his ipsis etiam, ubi quis ipsis non in tempore utatur, aut pluribus quam tempestivum est, & morbi, & ex morbis mortes fiunt. Reliqui vero cibi ac potus, qui talem vim non habent, parum utilitatis afferunt, etiamsi quis semper ipsis in tempore uta-

utatur: parum autem etiam lædunt. In utramque enim partem debiles sunt, ut & boni aliquid faciant, & mali. Sunt autem cibi & potus qui hanc vim habent hi, panis, maza, carnes, pisces, vinum: & ex his alii magis, alii minus. Quicunque ex sicco victu vivunt, his non cum cibo potus detur, sed post cibum, multo tempore interposito. Et sic quidem siccus humor a siccis cibis ortus, corpus siccat. Si vero quis simul cum cibo bibat, cibus humidior factus, corpus humidius facit. Panis calidus, & carnes calidæ, ipsæ per se comestæ, siccant. Si vero cum liquore dederis, aut statim a cibo potum præbueris, non siccant. Panis purus ex farinis, ad robur ac refectionem commodior est, quam qui non est tenuibus farinis paratus: & recens utilior est quam vetus, & ex farinis recentibus melior quam veteribus. Polenta ex hordeo non madefacto, sed circumcirca consperso ac decorticato, fortior est quam ex madefacto: & recens quam vetusta. Et maza prius subacta fortior est, quam non subacta. Vinum diffusum, ac perfrigeratum, & excolatum, tenuius fit ac debilius. Carnes coctæ, siquidem percoctas feceris, debiliores sunt ac leviores. Assatæ vero si exassatæ fuerint, & inveteratæ ex aceto aut sale, debiliores sunt & leviores recentibus.

46. Debiles ac leves cibi, ventrem quidem non lædunt, neque corpus, eo quod calefacti non intumescunt, neque replent, sed cito mollescunt, & concocti secedunt. Humiditas autem ab ipsis debilis corpori accedit, & neque augent, neque robur memorabile exhibent. At fortes cibi, & intumescunt ubi in ventrem ingesti fuerint, & replent: & difficilius quidem ac tardius concoquuntur, & non secedunt. Verum humor ab ipsis fortior ac incorruptus accedens, multum robur ac augmentum corpori addit. Ex carnibus levissimæ sunt in corpus, caninæ, & volucrium, & leporinæ coctæ. Graves autem sunt bubulæ. Et porcinæ moderatiores: flatum autem faciunt, & coctæ, & assatæ. Et sanis autem, & debilibus conveniunt ovillæ. Suillæ vero his qui laborant & exercitantur, & ad bonum habitum, & ad robur commodæ sunt. Debilibus autem & privatam vitam degentibus, fortiores. Sed & ferinæ mansuetis leviores sunt, eo quod fructum non similem edunt. Differunt autem & pecorum carnes, & eorum quæ fructum edunt, & quæ non edunt. Et fructus non idem in omnibus facit, sed partim densam ac fortem victimæ carnem efficit, partim raram & humidam, ac debilem. Ut in summa dicam, pisces leve sunt edulium, & cocti, & assati, & ipsi per se, & cum aliis cibis. Ipsi vero inter seipsos sic differunt. Stagnorum pisces, & pingues, & fluviatiles, graviores sunt. Littorales autem marini, leviores. Et percocti assatis sunt leviores. Ex his itaque fortes dato, ubi reficere aliquem voles: leves vero, ubi gracilem & tenuem facere oportuerit.

47. Balneum calidum moderatum quidem, mollit, & auget corpus: quod vero opportunum modum excedit, siccas quidem corporis partes humectat, humidas vero resiccat. Et siccæ quidem humectatæ debilitatem & animi deliquium exhibent: humidæ vero siccatæ, siccitatem ac sitim.

48. Ex oleribus allia, & cocta & assata, urinam cient, & per alvum secedunt, & ad menses muliebres conducunt. Cepæ ad urinas commodæ sunt.

Succus enim acrimoniam quandam exhibet, ut secedat. Atque his quidem sic utendum est, sed debilibus non exhibenda. Apium & coctum, & crudum urinam ciet, & palustre magis quam sativum, quod etiam majorem vim habet. Coriandrum stomacho gratum est, & per alvum secedit tum coctum, tum crudum. Ocimum & humidum est, & frigidum, ac stomacho gratum. Porrum coctum quidem urinam ciet, & secedit: crudum vero æstuosum est & pituitosum. Malum punicum reficit & pituitosum est, & cum nucleo quidem, alvum sistit: citra nucleum vero, secedit.

49. Calidi cibi, sicci quidem sistunt, (humorem enim in ventre resiccant:) si vero humidi sunt, humectantes per caliditatem, alvum subducunt. Acerba siccant, & contrahunt corpus. Habent & vim sistendi. Acida attenuant, morsum inducentia. Salsa secedunt, & urinam cient. Pinguia & dulcia, humiditatem & pituitam exhibent. Reficiunt cucurbita, & beta, & blitum, & rumex, & per humiditatem secedunt. Brassica vero acrimoniam quandam habet ad secessum, & simul boni succi est. Caseus, & sesamum, & uva passa, reficiunt & pituitosa sunt.

50. Vinum dulce, & mellis speciem referens, ambo & reficiunt, & urinam cient, & pituitosa sunt. Austera vero, ad robur & siccitatem commoda sunt. Urinam autem cient etiam austera, vetusta, quæ alba & tenuia existunt. Oleum & quæcunque oleosa, reficiunt & pituitosa sunt. Ex oleribus coctis secedunt, quæ ex natura humidissima aut acerrima sunt, aut caliditatem habent. Danda autem sunt hæc tepidiora ac flaccidiora. Sic enim ad secessum commodant. Cucumis pepo, & urinam cit, & alvo secedit, ac levis est. Alter autem non pepo, frigiditatem quandam exhibet, & sitim sedat. Alimentum vero a neutro horum contingit, nisi tenue quoddam: sed neque malum, neque memorabile. Mel cum aliis quidem comestum, & nutrit, & bonum colorem exhibet. Ipsum autem per se ipsum attenuat magis quam reficit. Nam & per urinam, & per secessum plus justo expurgatur. Urinam cientia in ventre & cito calefiunt, & calefacta marcescunt ac liquescunt, & ob id citum secessum faciunt. Stabiles autem ac alvum sistentes cibi, & calescunt, & calefacti cito resiccantur ac compinguntur, & propterea obduri facti, non secedunt. Quæ per alvum secedunt, succosa sunt, & natura calida. Quæ vero urinam cient, sicca & frigida. Frumentum & vinum, differunt quidem & ipsa inter seipsa ex natura, tum robore & debilitate, tum levitate ac gravitate. Differt etiam locus a loco, ex quo illa fuerint. Est enim alius aquosus, alius aquarum inops, & apricus, & umbrosus, & bonus, & malus. Quare omnia hæc ad hoc conferunt, ut singuli cibi aut fortiores sint, aut debiliores.

51. Quicunque sane panem comedere soliti fuerunt, his dandus est & in morbis. Quum quis cibos aut potus plures solito acceperit, si non solito more perfecerit, optimum est ut statim revomat. Poma & fructus arborei, tum mollis, tum duri corticis, propterea post cibum molestiora sunt, & sano, & debili, quia corpus ejus qui cibum sumpsit, solum ab ipsis humores trahit: si vero jejunus quis edat, plures.

52. Quicunque cibi aut flatum, aut æstum, aut morsum, aut repletionem, aut

aut tormen faciunt, a talibus liberat vinum meracum insuper potatum. Corpus enim a vino calefactum, per calorem amovet ea quæ insunt a cibis & potibus a similibus. Venter aliquando perturbatur, aliquando sistitur, aliquando etiam pro ratione secedit. Cur autem hæc sic se habent? primum quidem venter quum humidior fuerit, & quum siccior, susceptum cibum corrumpit. Deinde quum mutatio facta fuerit, sive ex frigore ad caliditatem, sive ex caliditate ad frigiditatem, itidem corrumpit. Quare necesse est ventrem, ab iisdem cibis ac potibus propter hæc ipsa, & molliorem fieri, & duriorem. Cibaria & potus & obsonia (excepto pane, & maza, & carnibus, & piscibus, & vino, & aqua,) reliqua omnia tenues ac debiles utilitates exhibent, ad augmentum, & ad robur, & ad sanitatem: tenuia item ac debilia mala ab ipsis fiunt. Quoscunque ægrotos febres non continenter detinent, sed intermittentes corripiunt, his cibi dandi sunt post apprehensionem, ita ut conjecturam facias, ne febris a recens accepto cibo irruat, sed cibis jam concoctis. Vinum, & mel optima judicata sunt in hominibus, si juxta naturam & sanis, & debilibus cum temporis opportunitate ac mediocritate exhibeantur. Et bona quidem sunt ipsa per seipsa. Bona vero etiam permixta, & tum alia, tum quæcunque memorabilem utilitatem habent. Quæcunque sanis commoda sunt, ea etiam ægrotis exhibita fortiora sunt. Et oportet detracto ipsorum vigore ea dare, alioqui non feret ipsa corpus, sed magis lædunt, quam prosunt.

HIPPOCRATIS
DE
INTERNIS AFFECTIONIBUS.

SI pulmonis arteria fuerit exulcerata, aut aliqua tenuis venula ex his quæ in pulmonem dependent, rupta fuerit, aut aliqua fistula ex his quæ per pulmonem distentæ sunt: & aliam in aliam distracta fuerit, & sanguine fuerint impletæ: distrahuntur sane ac rumpuntur ob has maxime causas: propter laborem, propter cursum, ob casus, ob plagas, ob vomitus violenter obortos, ob febres. Hæc igitur patitur. Primum quidem tussis sicca obtinet. Deinde paulo post exspuit salivam subcruentam, aliquando autem puram. Et siquidem hic brevi a morbo liberetur, satis est. Si vero non temporis progressu sanguis amplior prodit, aliquando purus, & aliquando etiam supputridus. Sæpe vero etiam fauces non animadvertentibus sanguine implentur. Postea sanguinis grumos paulatim & frequenter emergentes rejiciunt. Aliquando vero etiam graveolentia ab ipsis contingit: & fauces aliquando spuma quadam replentur. Et rigor ac febris apprehendit, circa initia quidem morbi, vehementer: in progressu autem debilius: & alias atque alias corripit: & dolor quandoque in pectoribus in-

insitus est, & in dorso, & in lateribus. Et ubi sanguinem spuere desierit, salivam multam liquidam exspuit, quandoque vero etiam viscosam. Atque hæc quidem sic patitur, donec quatuordecim dies præterierint. Post hos vero si non desiverit morbus, squamas, ab arteria tussiendo avellit, quales a pustulis decedunt: & dolor incidit in pectus, & in dorsum, & in latus, & præcordia contingens velut ulcus dolet. Huic conducit ut quam maxime quietem intus habeat, si morbus sic se habuerit. Si enim quid laborarit, & dolor acutior, & tussis magis quam prius premit, & rigor ac febris magis occupat. Et si sternutaverit, dolor acutus irruit. Dolet autem & in lecto, quum se circumvertit. Huic cibos quidem eosdem, quos & pectore suppurato exhibere oportet, verum hos non multos. Ex obsoniis autem his utatur. De piscibus quidem, squatina, aut pagro, aut galeo magno albo, aut aliis similibus, omnibus cum rhoe & origano conditis. Carnem autem edat galli assatam, sine sale, aut capræ coctam: & vino austero vetusto ac jucundissimo nigro utatur: deambulationibus autem moderatis. Veruntamen hæc fiant febre non tenente. Si vero febris tenuerit, sorbitione farinæ aut milii utatur. Si vero cibos assumat, paucos assumat, & obsonia per alvum secedentia. Et si pharmaco tibi utendum esse videbitur, cnidio, cocco, aut tithymalide ipsum subpurgato. Et post purgationem, farinæ coctæ pinguis heminam absorbendam dato. Deinde quam maxime reficito, ut quam minimum tenuis sit. Ad hujusmodi enim morbum non conducit tenuem esse. Deambulationes etiam primum paucas faciat, ut ne lassitudo succedat. Fomentum vero alias atque alias adhibeatur. Et qua die fomentum adhibetur, sine cibo sit, excepta farina cocta, cujus heminam absorbeat. Aquam autem bibat. Postera die minus quam solitus fuit edat, & bibat vinum nigrum, jucundum, austerum, modicum. De cætero vero bis aut ter in die cibi dentur. Sic autem huic paulatim dato, donec ventrem confirmaveris. Nam ex febribus & inedia, si os quidem appetiverit, venter autem suscipere noluerit, ubi acervatim suscepit, inflammatur. Quare paulatim dare oportet. Si vero acervatim dederis, & parum laborarit, deambulationibus venter non perfrigeratur, nimirum cibis quiete compactis. Quare etiam febris succedere solet, & hyeme quidem minus, æstate vero periculum est ne delinquat. Hunc quam maxime reficere oportet, quo quam crassissimus fiat: & deambulationibus moderatis utatur, & minus solito luctetur, & parum laboret primum, deinde amplius, nunquam autem multum: hæc si fecerit, celerrime sanus erit. Si vero tenuis fiat propter laborem, remittat, ac quietem agat. Hic ubi sanus fuerit, neque ad ventum celeriter currat, neque equum, neque currum conscendat. Vitet etiam vociferationem, & iracundiam. Periculum est enim ne morbus revertatur. Quare hæc omnia vitare oportet. Si vero cibum aversetur, ervum torreto, & corticem depurgato, deinde per triduum in aqua macerato, singulis autem diebus aquam diffundito, & aliam affundito. Postea quarta die excolato ac resiccato, deinde tenuissime molitum cribrato. Et lini semen tostum tundito ac terito. Et sesamum tostum tundito ac terito. Et polentam non salsam, puram, tenuem accipito. Et ervi quidem ac polentæ, amborum æqualis sit mensura,

ſura, ſeſami vero tertia pars, lini vero dimidia unius partis. Hæc in lacte caprino cocta quam liquidiſſime abſorbeat. Poſtea vero in prandium ipſi dentur cibi puri, & obſonia fortiora. Vinum autem idem bibat. Dato autem ipſi & centaureæ radices, ad has rupturas facientes, in vinum ipſas deradens; dato item dracontii radices in vinum deraſas. Sed & tuſſis gratia, dracontium deraſum in melle delingendum dato. Et ſi decoctum in lacte aſſeverarit ſe ſorbere non poſſe, lac bubulum quam plurimum bibat, tertia parte aquæ mulſæ ammixta. Atque ſic celerrime ſanus erit. Morbus autem curatione multa opus habet. Eſt enim difficilis. Si enim curatus & ſanus factus non ſeipſum cuſtodierit, pleriſque revertens morbus interitus cauſſa fit. Hic ſiquidem ab hac curatione ſanatus fuerit, ſatis eſt: ſin minus, ipſum lacte craſſefactum, & in pectore, & in dorſo urito. Si enim ſucceſſerit uſtio, fugæ morbi ſpes eſt.

2. Si vero arteria convulſa fuerit, aut aliqua vena ex his quæ ad pulmonem tendunt, hæc patitur. Ab initio quidem morbi, tuſſis acuta obtinet, & rigor, & febris, & ſalivam exſpuit multam, albam, & ſpumoſam, aliquando vero ſubcruentam: & dolor caput ac collum detinet. Hic morbus fortior eſt priore: & uſque ad decem primos dies talia patitur. Poſtea plerique undecima die pus craſſum violenter exſpuunt. Decimaquarta vero die puriora exſpuit, ſi evaſurus eſt, & dolore minus vexatur, & brevi ſanus fit. Si vero morbus diuturnus futurus eſt, tunc & pus multo amplius exſpuit, & reliquus dolor multo amplior in corpore ineſt. Calores autem debiliores habent quam prius. Hunc ſi a principio acceperis, infra ſubpurgato ſcammoniæ ſucco, ſi non febricitarit. Poſt purgationem autem accipiat ea, quæ prius, & alia eadem aſſumat, quieto quam maxime corpore, & molliter cubet: & hæc quidem ab initio faciat uſque ad decem dies.

3. Si vero pectore ſuppuratus fiat, eadem quæ etiam prius faciat. Si vero ſanus fiat, ab his cibis ac potibus abſtinere oportet, ab acidis, & acribus, & ſalſis, & pinguibus. A labore item ac iiſdem a quibus prior abſtineat. Hæc ſi fecerit, celerrime a morbo liberabitur. Si vero quid horum non fecerit, rurſus reverſo morbo periclitabitur, & morbus pejor erit. Nam multi rupto pulmone vitam degunt, donec moriantur. Hunc ſi non ſtatim quis curet, recidivante morbo poſtea non habueris quo prodeſſe poſſis, niſi hæc feceris. Lacte bubulo craſſefactum, in pectore & dorſo urito. Si enim uſtio ſucceſſerit, proderis. Morbus autem hic ex iiſdem delictis fit, ex quibus etiam prior.

4. Pneumonia ſive pulmonia, ab his maxime fit. Quum pulmo ſanguinem in ſeipſum traxerit, aut pituitam ſalſam, & non rurſus dimiſerit, ſed in ipſo coacta & compacta fuerint: ab his tubercula fieri ſolent in pulmone & ſuppurari. Hic autem hæc patitur. Ab initio & per totum morbum tuſſis acuta ſicca obtinet. Et rigor, & febris, & dolor in pectoribus & in dorſo incumbit: aliquando etiam in latere: & erecta cervice ſpiratio vehemens incidit. Hic uſque ad quatuordecim dies talia patitur: ſæpe vero etiam plures. Deinde erumpit pus, & multum exſpuit. Sæpe vero etiam velut araneorum tunicas exſpuit: ſæpe etiam ſubcruentum. Et ſiquidem depurgatus fuerit & brevi gracilis factus pulmo

mo, interitum effugit. Si vero non adhæret, & per annum morbus tenet, & transmutatur, ut alias alia æger patiatur. Huic in principio antequam pus erumpat, hæc adhibere oportet. Quum febris remiserit, multa calida lavetur, & sorbitionibus multis utatur. Ptisanæ succum coctum, melle ad coctum affuso, sorbeat. Et vinum bibat dulce album, aut aquam mulsam coctam. Quum vero pus exspuere inceperit, eadem bibat, quæ prior suppuratus: & cibis & potibus, & obsoniis iisdem utatur, abstinens ab acidis, & acribus, & salsis, ac pinguibus, & a venere ac ebrietatibus, nisi morbo commodum fuerit. Ex coloris autem inspectione æstimandum est, qualibus opus habere videatur. Reliqua vero eadem faciat. Bibat etiam lac bubulum, ac caprinum pro tempore: prius autem subpurgetur lacte asinino cocto. Bibat etiam equinum lac excolatum quotidie mane, poculi tres heminas continentis mensura, si facere poterit. Siquidem igitur sic curatus melius habebit, satis est: & si non eruperit pus in pectus, ipse seipsum curet, quietem quam maxime corpori exhibens, & quæ commoda sunt sibiipsi exhibens. Si vero erumpat pus in pectus, qua parte tibi significationem de se præbere videbitur, illic maxime sectione aut ustione facta, pus emittito modicum primum. Reliqua vero eadem facito, quæ & in priore suppurato facto descripta sunt.

5. Si in pulmone varix fiat, tussis sicca corripit, & rigor, & febris in principio quidem morbi valde vehementer, habet etiam erecta cervice spiratio, & dolor in capite consistit. Et supercilia impendere videntur: & tumor in faciem descendit, & in pectus, & in pedes. Sæpe vero etiam in capite innititur: & præ dolore ubi is vexat, respicere non potest: & corpus subpallidum est, & venæ per ipsum tendunt flammeæ, aut nigræ. Huic quum sic habuerit, & dolor maxime premit, primum sanguis detrahatur. Deinde multa calida lavato. Et ubi sitis habuerit, cyceonem in vino nigro austero quam jucundissimo, æquali mensura aquæ mixtum, bibendum dato. Frigidum autem maxime bibere oportet. Sorbitionibus autem utatur ptisanæ succo cocto, melle bono affuso. Hæc exhibere oportet in primis quatuordecim diebus. Si vero diutius morbus teneat, & dolor amplior fuerit in corpore, & impotentia aderit. Huic sic habenti eadem exhibeto, quæ ei qui pulmonem suppuratum habet, ubi quatuordecim dies præterierint. Hic morbus fit a labore, & atra bile.

6. (Alius morbus.) Quum venæ cavæ per pulmonem tendentes, sanguine aut atra bile impletæ fuerint, venulæ aliæ in alias rumpuntur, ut quæ in angustiis sunt conclusæ, & exitum non habeant: & dolorem exhibent ac flatum in pulmone. Hic morbus difficilis est, & multa curatione opus habet. Alioqui ægrum non relinquit, & plerumque in multis simul commoritur.

7. Si inflammatio in pulmone fiat, (fit autem maxime a vinolentia, & gulositate piscium capitonum, & anguillarum. Hi enim pinguedinem habent naturæ hominis infestissimam. Jam vero etiam factus est morbus a pituita, ubi sanguini mixta in pulmonem influxerit. Accidit etiam ex carnis esu, & ex aquæ mutatione.) Hæc igitur æger patitur. Tussit fortiter, & salivam exspuit liquidam ac multam. Sæpe etiam crassam & albam, velut a raucedine. Et dolor premit acutus in

pe-

pectora, & dorsum, & laterum in molitudinem ac latera. Et acidum eructat. Et ex pectoribus & pulmonibus, velut venter murmurat. Et vomit pituitam acidam: & si id quod vomuit in terram effundas, radit terram velut aceto infuso: & dentes stupescunt: & rigor ac febris, & sitis fortis detinet: & si quid pingue voluerit edere, exugitur ad viscera, & vomitum inducit. Et totum corpus torpor occupat. Quum vero revomuerit, paulo levior sibi esse videtur: postea ubi vespera diei accessit, venter sonitum edit, & tormine versatur, ac murmurat. Huic quum sic habuerit, & tempestivum esse visum fuerit, curationem sic adhibeto. Mel & lac, & acetum, & aquam, mixta in ollam infusa tepefacito, & origani capitati ramulis agitato: ubi vero tepida facta fuerint, bibenda dato, aut apprehensa lingua, sensim per fistulam infundito. Deinde convolutum quietem habere jubeto. Postea si vomitus succedat, prompte vomat. Si vero non succedat, irritatione per pennam facta vomat: & si quid pituitæ vomuerit, per dies quinque idem faciat: hinc enim levior evadet. Bibat autem hæc exercitatus, si fieri poterit, & multa calida lotus: Sin minus, saltem lotus. Postquam vero quinque dies præterierint, mane jejunus bibat in aqua mulsa, aut vino mulso silphii succum, ervi magnitudine: & allium comedat ac raphanidas jejunus, & meracum vinum insuper absorbeat nigrum, aut album austerum. Bibat etiam inter cibum, & post cibum. Cibis vero siccis, & carnibus caninis utatur coctis, si rigor & febris non apprehenderit. Hic si a tali infusione per fistulam in os purgetur, satis est. Sin minus, sursum per veratrum ipsum purgato. Post purgationem vero farinæ coctæ duas heminas absorbendas dato, melle affuso. Vinum vero idem bibat aquosum. At si non in principio affuerit morbo, lacte ipsum crassefactum in pectore ac dorso urito: ita enim maxime a morbo liberari poterit. Si vero non fuerit ustus, permanet, & non valde deficit, sed ad senectam usque adhæret. Sæpe etiam commoritur, si non in primis quadraginta diebus mortuus fuerit. Quare multa quam maxime opus est cura. Et serum ac lac pro tempore bibat, bubulum & caprinum, & asininum ac equinum. Sic enim facillime deget. Est autem morbus difficilis.

8. Si pulmo ab erysipelate intumuerit. Hic autem tumor maxime a sanguine fit, quum pulmo in seipsum sanguinem attraxerit, & susceptum tenuerit. Morbus autem hic æstatis tempore maxime fit. Hæc igitur ab ipso æger patitur. Tussis incidit sicca, & rigor, & febris, & erecta cervice spiratio, dolor fortis in pectoribus: & nares aperit, velut equus a cursu. Et linguam exerit, velut canis æstate ab ardoris flatu ustus. Et tumor detinet pectora, & parum loquitur, & robur est in facie, & pruritum fert in corpore, & præ dolore decumbere non potest, sed ipse seipsum anxius jactat. Hic in septem diebus moritur. Veruntamen in principio quum sic habuerit, per hæc curetur. Corpus quidem perfrigeretur, betis in aqua frigida tinctis, ac corpori impositis, in recenti maxime dolore. Aut lintea frigida aqua tincta ac expressa apponito. Et siquidem sic melius habuerit, satis est: sin minus, terram figularem frigidam pro cataplasmate imponito, & sub dio decumbat. Sic enim tractatus sæpe septem dies effugerit. Quum autem septem dies præterierint,

rint, & dolor adhæserit, dolentem partem intus, cum oleo illinito, & tepefactoria eadem quæ in pleuritide adhibeto: & potionem ad subpurgationem ipsi dato, ex peplio, & meconide, sive peplo, & grano cnidio. Et post purgationem, lenticulæ heminam absorbendam dato. Bibat autem aquam. Postera die multa calida aqua ipsum lavato, capite excepto. Postea origanum in aqua mulsa macerato, & bibendam dato. Potibusque quam calidissimis utatur. Cibos autem accipiat eosdem quos & qui a pleuritide correptus est, si non febris adhæserit. Hic morbus gravis est, & pauci effugiunt.

9. Si pectus & dorsum dirupta fuerint (dirumpuntur autem maxime a labore) æger hæc patitur. Tussis obtinet acuta, & salivam exspuit aliquando subcruentam, & rigor & febris plerumque corripit: & in pectore, & in dorso, dolor inest acutus, & in latere velut lapis incumbere videtur, & a dolore perpetuo pungi, velut si quis acu stimulet. Huic quum sic habuerit, statim lacte in potu dato, pectus & dorsum inurito. Et sic celerrime sanus erit. De cætero vero quietam maxime corpori vitam degat. Si quid enim laborarit, & aut currum, aut equum ascenderit, aut humeros oneri subdiderit, periclitabitur ne rursus morbus recidivam faciat. Et si hoc contingat, periculum est ut corrumpatur. Morbus enim reversus magis premit quam ab initio. Si vero non fuerit ustus, iisdem ipsum curato quibus & suppuratum, sorbitionibus, & potibus, & cibis. In summa vero, quietem agat, & commodis cibis alatur: Si enim sic tractatus fuerit, celerrime sanus erit. Morbus autem gravis est.

10. Si in latere tuberculum nascatur, & suppuratus fiat, hæc patitur. Rigor tenet & febris, & tussis sicca, per multos dies. Et dolet latus: & ad mammam, & ad claviculam, & ad scapulas, dolor impetum facit. Hic quum sic habuerit, in primis decem diebus sorbitionibus utatur, ptisanæ succo cocto, melle affuso, quum sorbitio cocta fuerit. Vino autem utatur albo, dulci, aut austero, & aquoso. Et ut vinum sæpe sorbeat, ac exspuat jubeto. Et a somno impedito, donec undecim dies præterierint. Post hos dies cibis paucissimis utatur, carnibus catulinis aut galli calidis. Oportet autem ipsas probe cum jusculo præparare, & jusculum absorbeat. Et sorbitionibus prius quam cibo utatur: & ne sitiat, donec latus suppuratum fiat. Suppuratur autem maxime in quadraginta diebus, aut paulo prius. Hoc autem cognosces, ubi suppuratum fiat latus. Pus enim non exspuit, neque revomit. Hunc quum sic habuerit, ubicunque tumor significationem de se præbuerit, secato aut urito. Et postea pus paulatim emittito. Et postquam exhauseris, linamentum crudi lini immittito: & hoc postridie rursus exempto, paulatim pus exhaurito. Deinde rursus linamentum indito: & rursus tertia die, & aliis deinceps, bis per diem exhaurito, donec resiccatum fuerit. Dato autem & cibos, & obsonia, si admiserit. Et bibat modicum non multum, sive vinum, sive aquam. Edat etiam origanum tenellam plurimam melle tinctam. Si vero tenellam non habeat, siccam tritam & melli ammixtam plurimam exhibeto. Et neque frigeat, & balneis lavet, & molliter cubet. Et sic hunc morbum curans, celerrimum sanum feceris. Quum autem sanus evaserit, vitet frigus, calorem, solem. Et deambulationi-

nibus modicis utatur post cibum, ut ne lassitudo corpus corripiat. Hæc faciens sanus erit. Ex his morbis quoscunque usseris, statim post ustionem, porrum multum tritum super usturas imponito, & per diem unam sinito.

11. Tres sunt tabis species. Prima quidem fit a pituita. Quum enim caput pituita impletum ægrotarit, & calor accesserit, pituita in capite computrescit, ut quæ & moveri non potest ut decedat. Postea quum crassefactæ fuerint & putrefactæ ac superexpletæ venulæ, fluxio in pulmonem fit. Et pulmo ubi susceperit, statim ægrotat, ut qui a pituita mordetur, quæ salsa est ac putrida. Hæc igitur æger patitur. Febris debilis invadere incipit, & rigor, & dolet pectora ac dorsum. Aliquando etiam tussis premit acuta, & exspuit salivam, multam & liquidam ac salsam. Et hæc quidem in principio morbi patitur. In progressu vero corpus attenuatur, cruribus exceptis: hæc enim intumescunt, & pedes & ungues contrahuntur: ex humeris autem tenuis & debilis est, & fauces velut lanugine implentur, & velut per arundinem sibilat: & fortiter sitit per totum morbum: & multa impotentia corpus habet. Hic quum sic habuerit, in anno corruptus male perit. Verum studium quam maxime adhibere oportet, ac reficere. Et primum quidem veratrum bibendum dare, infra autem subpurgare epithymo, aut peplio, aut grano cnidio, aut tithymalide. Hæc quater in anno dare oportet, sursum bis, deorsum bis. Dandum est & lac asininum coctum ad subpurgationem, aut bubulum, aut caprinum. Bibat etiam crudum lac bubulum, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, per quinque & quadraginta dies, ammixto etiam origano. Caput autem ipsius prius purgetur, pharmaco ad nares apposito. Cibaria autem & obsonia dentur, neque pinguia, neque nidorosa, neque valde acria. Hæc autem morbum observando facere oportet, & deambulationibus ad cibos uti, observando ne frigeat. Hyeme vero juxta ignem habitationem faciat. Vinum autem bibat austerum, nigrum, quam vetustissimum ac jucundissimum, verum modicum. Et si tibi visum fuerit, ante pharmacum fomentum adhibeto, & sic pharmacum dato. Si vero dare nolueris, facto fomento, vomitum ex cibis facere cogito, velut prius scriptum est. Huic si commodæ fuerint, deambulationibus utatur. Si vero non conducant, corpore quam maxime quiescat. Hic hoc modo tractatus, facillime in morbo deget. Est autem morbus lethalis, & pauci hunc effugiunt.

12. Secunda tabes fit a labore. Eadem autem æger patitur quæ & prior. Morbus autem hic magis priore quiescit, & æstate remittit. Salivam vero exspuit crassiorem priore, & tussis premit maxime senes, & dolor fortior est in pectoribus & velut lapis incumbere ipsis videtur. Dolet etiam dorsum. Et color ipsius limpidus existit: & si quid laborarit, flatus & anhelatio oboritur. Hic ex hoc morbo in tribus annis maxime moritur. Curare autem oportet iisdem, quibus etiam priorem. Hic morbus multis adhæret usque ad tres annos, sed moriuntur. Estque morbus gravis.

13. Tertia tabes. Ab hac hæc patitur. Medulla ipsius spinalis sanguine plena fit. Tabescit autem similiter & a cavis venis. Hæ vero pituita hydropiformi, & bile replentur. Patitur autem eadem, ab utris tandem tabescat.

Et homo ſtatim niger fit ac ſubtumidus. Et partes ſub oculis pallidæ fiunt. Et venæ in corpore pallidæ diſtentæ ſunt, quædam vero valde rubicundæ. Maxime autem manifeſtæ ſunt, quæ ſunt ſub alis. Et ſpuit pallida, quæ ubi ipſum invaſerint, ſuffocant: & tuſſire volens aliquando non poteſt. Quandoque autem præ ſuffocatione & tuſſiendi cupiditate, bilem acervatim vomit, aliquando vero pituitam, ſæpe vero etiam cibos, quum comederit. Et ubi revomuit, levior ſibi eſſe videtur. Deinde modico tempore interpoſito, in iiſdem doloribus jacet. Hic etiam acutius loquitur quam quum ſanus eſſet. Et rigor ac febris interquieſcens, rurſus ſudoroſa corripit. Hunc ubi ſic habuerit, cibis & ſorbitionibus, & potibus ac pharmacis, & reliquis omnibus curato, velut priores. Morbus autem durat maxime annos novem. Poſtea durat dum corrumpitur. Pauci vero ex ipſo effugiunt: gravis eſt enim morbus. Si vero voles, ſic ipſum curato. Primum fomentum adhibeto, & ubi fomentum adhibueris, poſtridie aquæ mulſæ dimidium congium ipſi bibendum dato, modico aceto affuſo: & hæc citra reſpirationem bibere jubeto. Deinde ſtragulis ipſum ad multum ac quam longiſſimum tempus contegito. Si vero non ſuſtineat, & evomere velit, vomat. Si vero vomitus non ſequatur, tempore jam aliquo interpoſito, aquæ tepidæ poculo magno ſuperingeſto vomat, irritatione per pennam facta. Quum vero evomuerit, ut bene habeat, quietem agat, per hunc diem. Ubi autem cœnæ tempus fuerit, cœnet mazam modicam, & obſonium habeat, ſalſamentum & porrum. Hæc autem quamplurima edat. Vinum vero bibat dulce. Reliquo tempore per totam diem, exordio mane facto, multa calida lavetur: & poſt balneum cavere oportet, ut ne frigeſcat, ſed decumbens plurimo tempore dormiat. Quum autem a ſomno ſurrexerit, viginti ſtadia minimum circumeat illa die. In aliis autem diebus, alia quinque ſtadia prioribus addens vadat, ſingulis diebus additione facta, donec ad centum ſtadia perveniat. Ventrem vero quotidie ſubpurgare oportet, ſuccis betæ, & a braſſica, ita ut utranque ſeorſum coquas, & de utraque congium excoles. Deinde adipis a renibus detracti minæ quadrantem ammiſceas ac ſimul coquas, in utriſque ſuccis diviſim facta coctura. Quum autem bibere voluerit, ad braſſicæ quidem ſuccum, ſalem adjicito: ad betæ vero ſuccum, mel affundito. Licet autem ſeorſum utranque bibere; aut melle in alterum poculum affuſo bibat, in alterum vero immiſſo ſale. Ebibere autem oportet totum ſuccum, & hæc facere per triginta dies. Secundo vero menſe edat panem, & carnes pingues ſuillas coctas, aliud vero nihil. Vinum autem bibat album, auſterum, & iter faciat, non minus ſtadiorum triginta ante cœnam: poſt cœnam vero decem: & ne frigeat, ſed contegatur. Hæc ſi fecerit, levius morbum feret. Tertio autem menſe cyceonem floridum bibat, apii radices, & anethum, & rutam, & mentham, & coriandrum, & papaver tenerum, & ocimum, & lentem, & mali punici dulcis & vinoſi ſuccum. Oportet autem dulcis duplam menſuram eſſe, ita ut utriuſque ſucci ſimul ſit heminæ dimidium, & vini nigri jucundi auſteri heminæ dimidium, & aquæ heminæ dimidium. Poſtea flores tritici in hoc diluantur permixto, & in poculum infundantur. Et poſtea farinæ ervi acetabulum adjiciatur, & polentæ tan-

tantundem, & casei veteris caprini rasi tantundem, & hæc permixta ebibat: Deinde modico tempore interposito prandeat panem, & obsonium habeat, frustum torpedinis, aut squatinæ, aut galei, aut raiæ. Et carnes suillas edat coctas, & crassefaciat seipsum, quietem quam maxime agens. Et decimo quoque die fomentum sibiipsi leviter adhibeat. Quarto autem mense, quinto quoque die leviter fomento utatur. Et edat obsonium plurimum. Sint autem obsonia, caseus, & carnes ovillæ coctæ paucæ. Et iter faciat per stadia, velut antea dictum est. Et prima quarti mensis die, initio a decem stadiis facto eat, & quotidie addat, donec octoginta stadia fiant. Et deambulet in die stadia octoginta: ante cœnam, triginta: post cœnam, viginti: mane, triginta. Reliquo vero tempore victu utatur, mazam & panem utraque edens. Et obsonium habeat cartilaginea. Sed & carnes omnes edat, exceptis bubulis ac porcinis. A piscibus autem his abstineat, a mugile, anguilla, & melanuro. Edat autem torpedinem, squatinam, rajam, galeum, pastinacam, & ranas: ex aliis nihil. Si vero videatur innoxius esse, etiam cyceonem bibat. Postquam autem dormire voluerit, bibat de vino nigro, jucundo, veteri, poculum duarum heminarum. Et per diem eodem vino utatur inter cibum. Et in die iter faciat per stadia centum quinquaginta: ante cœnam, nonaginta: post cœnam, viginti: mane, quadraginta. Hic hoc modo curatus, in anno sanus evadit.

14. Resiccatur medulla spinalis maxime, quum venulæ ad medullam tendentes fuerint obturatæ, itemque ex cerebro accessus. Propter corporis autem afflictionem hæc patitur, & ægrotat. Resiccatur etiam a venere. Hæc igitur patitur. Dolor acutus incidit ipsi in caput, & in collum, & in lumbos, & in lumborum musculos, & in articulos crurum, ut aliquando flectere non possit. Et stercus non secedit, sed sistitur. Et urinæ difficultate vexatur. Hic in principio quidem morbi quietus degit. Quanto autem magis tempus morbo prolongatur, tanto magis omnia dolet. Et crura velut ab aqua inter cutem tument. Et ulcera a lumbis emergunt, & alia quidem sanescunt, alia vero nascuntur. Huic quum sic habuerit, caput purgato, hippophais succo, aut cnidio grano, corpore prius valde bene foto. Vesperi vero post purgationem ptisanæ duas heminas sorbeat, melle affuso. Vinum autem bibat album molle. Postera die asinini lactis cocti, melle affuso, octo heminas ebibendas ipsi dato. Si vero asininum non habeas, bubuli aut caprini cocti tres semicongios, melle affuso. Et dum temporis opportunitas adest, lac bibat, sero & lacte utens, per quinque ac quadraginta dies. Cibis autem & obsoniis utatur quam maxime per alvum secedentibus. Vinum bibat album, molle, mendesium. Quum autem crassissimus fuerit, in lumbos ipsius ab utraque ventriculorum parte crustas quatuor inurito, & in dorsum utrinque quindecim, & in cervicem duas, inter tendines. Si enim ustio successerit, sanum facies. Est autem morbus hic gravis.

15. Quatuor morbi a renibus fiunt. A primo hæc patitur. Dolor acutus incidit in renem, & in lumbos, & in testem secundum renem situm. Et frequenter mingit, & adstringit paulatim ac supprimitur urina, & cum urina procedit arena; & ubi per urinæ meatua-

tum exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet. Quum autem ipsam per urinam ejecerit, dolor remittit. Postea vero rursus in iisdem doloribus jacet. Quum autem mingit, etiam colem præ dolore fricat. Vulgus autem medicorum quod non intelligit morbum, ubi videt arenam, putat vesicam è calculo laborare. At non vesica, sed ren lapide laborat. Hic morbus fit a pituita, quum ren susceptam in seipsum pituitam, non rursus dimiserit, sed in ipso in tofum concalluerit, & fiunt ex ea tenues lapilli, velut arena. Huic quum sic habuerit, cum scammoniæ succo aut ipsa radice, fomento prius adhibito, totum corpus purgato. Postera vero die duobus congiis succi ciceris albi subpurgato, quem sale injecto bibendum dabis. Post hæc potibus, & cibis, & balneis curato: & eadem quæ in urinæ stillicidio exhibentur pharmaca dato. Quum autem dolor presserit, multa calida lavato, & tepefactoria qua parte maxime dolet adhibeto. Quum autem intumuerit & elevatus fuerit, sub id tempus juxta renem secato, & extracto pure arenam per urinam scientia sanato. Si enim sectus fuerit, fugæ spes est: sin minus, morbus homini commoritur.

16. Secundus renum morbus. Dolores fortiter premunt, velut in priore: fit autem morbus a labore, quum ruptæ fuerint venulæ ad renem tendentes, & postea ren sanguine repletus fuerit. Hic ubi hæc patitur, cum urina sanguinem mingit in principio morbi, deinde progressu temporis pus. Hic si quietem corpore habuerit, celerrime sanus erit. Si enim quid laborarit, dolores multo magis obtinebunt. Quum itaque suppuratus fuerit ren, circa spinam intumescit. Hunc ubi sic habuerit, circa tumentem partem secato; profunda maxime sectione juxta renem. Et siquidem successerit sectio, e vestigio sanum facies. Si vero aberraveris, periculum est ne ulcus linamentis curandum fiat. Si autem concreverit ulcus, venter intrinsecus a rene suppuratur: & siquidem pus intus rumpatur, & ad intestinum rectum procedat, fugæ spes est. Si vero contigerit alterum renem, periculum est ne pereat. Curetur autem pharmacis, & iisdem omnibus, quibus & prior, & diætam eandem habeat. Hic morbus gravis est, & multi ex ipso ad tabem renalem devenerunt.

17. Tertius renum morbus. Urina prodit, velut a carnibus bubulis assatis succus; fit autem morbus ab atra bile, quum bilis in venas confluxerit quæ ad renem tendunt: & quum constiterit, exulcerat venulas & renem. Ab ulceratione igitur tale quiddam cum urina procedit. Dolores autem hærent in lumbis, & in vesica, & inter anum ac pudendum, & in ipso rene, ad modicum tempus. Deinde remittit dolor, & rursus acutus brevi corripit: & in tenuem ventris partem aliquando dolor incidit. Huic quum sic habuerit, ventrem subpurgato, epithymo, aut scammoniæ radice. Bibenda vero eadem dato, quæ & ex urinæ stillicidio laboranti: & quum dolor habuerit, multa calida lavato: & tepefactoria ad dolentem maxime locum adhibeto, & sorbitione utatur farina cocta, melle affuso: & reliquo victu utatur quam maxime per alvum secedente, & vinum bibat album mendesium mellei coloris: aut aliud album jucundissimum probe temperatum. Hic morbus non valde deficit: & pro temporis opportunitate serum & lac bibat. Serum quidem ad pur-

purgationem. Lactis autem potum faciat in tempore per quinque ac quadraginta dies. Hæc si ita feceris, morbum in melius dispones.

18. Quartus renum morbus. Morbus hic fit a bile & pituita, maxime tempore æstatis: fit etiam a venere morbus. Hic æger hæc patitur. Dolores premunt ipsum in lateris mollitudinem, & in lumbos, & in lumborum musculos: & patitur qualia solet mulier ex partu laborans, & non sustinet in sanam partem decumbere, sed valde dolet: & ex lateris mollitudine quædam pendere videntur, velut abrupta. Si vero pronus decumbat, non dolet; pedes & tibiæ ipsius semper frigent. Urina vero vix prodit, præ pituitositate & crassitudine sua; & si siveris ipsam ad modicum tempus depositam donec desederit, videbis subsidentiam crassam, velut farinam: & siquidem bilis prævaluerit, subfulvam ipsam videbis. Si vero a pituita fuerit morbus, alba & crassa erit: & primum quidem in annum, aut paulo amplius aut brevius tempus, æger talia patiens perseverat. Si vero prolongetur morbus, & magis dolet, & suppuratur: & quum suppuratus factus intumuerit, qua maxime parte intumuerit, in renem secato, & pus emittito: & siquidem successerit sectio, statim sanum facies. Hunc quum sic habuerit, iisdem omnibus curato, quibus etiam priores. Et a principio morbi oportet & purgare, & ante subpurgationem fomentum adhibere, & balneis frequenter lavare. Ungatur item, & magis calefiat, neque frigeat: & a sole abstineat, & neque venere utatur. Hæc si fecerit, & non celerrime sanus evaserit, nihil novi est. Morbus enim est gravissimus. Si vero citra pharmaca curari velit, crassum ex diæta facere oportet, sive ex hoc morbo ægrotet, sive ex aliquo de prioribus, divisis cibis quos edere solet in decem portiones, ita ut una parte detracta, reliquas comedat. Obsonium autem habeat, carnem suis tritam: & ea die decem stadia deambulet. Postera vero die & tertia usque ad decem dies, portionem minus edat, & deambulet decem stadia aut plura, singulis diebus addens. Quum autem ad ultimam cibi portionem devenerit, etiam ad centum stadia iter faciat: & edat quidem unam tantum portionem, & ea die centum stadia deambulet: post cœnam autem, viginti, mane vero, quadraginta. Vinum autem bibat mendesium album, austerum, atque hæc per tres menses faciat; postea reliquo tempore deambulationes imminuat, & cibos plures comedat, eodem modo additione facta velut detrahebat. Deambulationem vero detrahat usque ad decimum diem: & postea quam maxime quietem habeat; & cibis puris alatur, & obsonia quam pinguissima habeat: & dulcia omnia ipsi commoda sunt. Ab oleribus autem, & acidis omnibus abstineat, itemque ab acribus, & quæ flatum faciunt; multa etiam calida lavet, & ne frigeat. Hæc si fecerit, celerrime sanus erit.

19. A renum morbo corripit morbus magnus venarum cavarum, quæ a capite juxta jugulum per spinam tendunt, ad malleolum pedis externum, & ad intermedium magni digiti locum. Morbus hic fit a pituita & bile, quum in venas confluxerint. Venæ autem hæ sanguine plenæ sunt. Si igitur quid alieni in ipsis præterlapsum fuerit, ægrotant. Si dextram partem morbus corripiat, dolorem ex coxæ acetabulo in principio exhibere incipit. Quanto autem

tem amplius tempus progressum & prolongatum fuerit, tanto acutior dolor infra descendit: & quum ad malleolum pedis externum, & ad magni digiti intermedium locum devenerit, rursus ad caput venire incipit: & ubi in ipso ulcus constiterit, fortiter premit, & homo caput sibi diffringi putat: & oculi pituita replentur, itemque totum corpus. Huic quum sic habuerit, elaterium bibendum dato, aut thapsiæ radicem, aut veratri, aut succum scammoniæ: post purgationem vero eadem exhibeto quæ superioribus. Si vero ab hac curatione non desinat, lacte ipsum crassefacito, & in scapulam dextram quatuor crustas inurito: & in acetabulum coxæ dextræ, tres: & sub nates, duas: & in medio femore, duas: & supra genu, unam: & supra malleolum, unam. Hic ubi sic ustus fuerit, neque sursum, neque deorsum morbum procedere permittit. Si vero alicubi dolor ruptus visus fuerit, siquidem in crus incubuerit priusquam utatur, claudus erit. Si vero in caput, surdus aut cæcus. Si vero in vesicam, prodit simul cum urina sanguis, maxime per quadraginta dies. Verum si in vesicam eruperit, eadem pharmaca, quæ & in urinæ stillicidio dato: & si alicubi dolor congregatus fuerit, urito. Urere autem oportet carnosa quidem, ferro: ossea vero & nervosa, fungis. Cæterum ante hæc si in principio morbi accesseris, ista facere oportet. In potu exhibendum est vinum album mendesium, aquosius, plurimum per diem, & inebrietur donec sanguis a naribus erumpat. Quum autem fluere inceperit, minimum tres & decem dies fluit. Ubi vero hi dies præterierint, non amplius inebrietur, neque ubi semel fluere inceperit. Bibat tamen paulo amplius vinum inter cibum, quo sanguis fluere possit. Jam vero quibusdam sedato sanguine, erupit in vesicam, & prodit sanguis ac pus. Si igitur eruperit, eadem pharmaca quæ & ex urinæ stillicidio laboranti dato. Et de eodem vino plus bibendum exhibeto. Hic si ita curetur, & cibos per alvum secedentes assumat, & obsonia ejusdem facultatis, citissime sanus erit. Morbus autem gravis est.

20. Alius morbus a sinistra vena. Hic æger alia quidem eadem patitur, quæ etiam prior. Verum in splenem dolor acutus incumbit statim, & in principio morbi. Et si non intellexerit priusquam incubuerit, prosilit in pulmonem. Huic per fungos crustas octo inurito, capite lienis quam celerrime intercipiens. Et ubicunque alius dolor incubuerit, urito. Sic enim statim sanus erit. Si vero non fuerit ustus, sanus autem sponte fiat, plerisque post duodecim annos, morbus rursus revertitur: & si splenem occuparit, multis aquam inter cutem inducit. Verum oportet statim curare velut priorem, & si visum fuerit urere velut priorem, si dolor in iisdem articulis constiterit. Si vero non sic curatus fuerit, de cætero colliquescens moritur. Morbus enim gravis est.

21. De pituita easdem sententias habeo, quas & de bile: & species ipsius multas esse puto: & alia quidem popularis est, quæ sane recentissima est. Cujus etiam curatio facillima est. Vomitus enim post cibum facere oportet per duos aut tres dies, ita ut & prandeat insuper ac quiescat, si prioribus diebus semel in die cibum capere, & laborare solitus fuit. Sin minus, hujusmodi diæta utatur. Primum multa calida lavetur, quum vomitum facere vo-

lue-

fuerit: & edat mazam oleo & melle subactam, & panem exassatum veterem. Hæc enim magis pituitam trahunt. Obsoniis autem utatur & oleribus acribus. Sed & pinguia, & dulcia, & acida omnia idonea sunt, ut permixta assumantur. Et oleribus omnibus viridibus utatur. Et bibat inter cibum frequenter modicum vinum dulce, & in fine placentam insuper edat, & mel, & ficus. Et quum cœnabit, pocula large exhauriat: & ubi jam repletus fuerit, parum dormiat. Deinde experrectus vomat, magno vini poculo epoto, cum tepida aqua temperato. Trahit enim magis pituitam & humorem ex carnibus, & corpus magis resiccat. Evomat autem donec ficus evomuerit. Hæ enim postremum evomuntur. Atque hæc quidem hac die faciat. Postera vero contineat seipsum usque ad cœnam, & in cœna sumat panem, cui nihil furfurum decessit. Obsonium autem sit ex fortioribus. Vinum vero bibat nigrum, austerum. Atque hæc quidem popularis pituitæ medela est.

22. Si vero edere & bibere potest, & cibis delectatur, deinde vero crura graventur, & color immutatus fuerit, huic ostendendum est, pituitam molestantem in ventre esse. Verum oportet quum sic habuerit, mel & vinum dulce, & oleum, & nitrum tali ovilli magnitudine, permixta per clysterem infundere. Hæc enim mitissima sunt in clysterem ad hominis naturam. Mensuram autem singulorum esse oportet, vini quidem heminam, olei vero heminæ dimidium, & mellis tantundem. Si vero clysterem non voluerit, humectum hominem facere oportet, fomento humido admoto. Fortassis enim etiam sic stercus subevacuari poterit. Nam a ciborum nimia resiccatione hæc patitur. Si quidem igitur quis edat cibos valde succosos, fortassis hæc non ita vehementer patiatur. Si vero etiam aliquando patiatur, modica curatione opus habuerit. Hunc ita curans, celerrime sanum feceris.

23. At si antiquior fuerit pituita (appellatur autem hæc pituita alba) hæc patitur. Gravat hominem magis, & speciem a populari alienam habere videtur pallidiorem: & totum corpus laxo tumore intumescit, & facies rubet, & os siccum est, & sitis tenet: & quum comederit, spiritus densus ipsi incidit. Hic eadem die aliquando melius habet, aliquando derepente dolet, & sibi mori videtur. Huic siquidem venter sua sponte turbatus fuerit, sanitati proximus erit. Si vero non sua sponte venter turbetur, purgare oportet cneoro dato, aut hippophaë, aut cnidio grano, aut lapide magnesiæ. Et post purgationem, lenticulæ hemina una aut duæ dentur ad absorbendum. Coquatur autem allium in lenticula. Detur etiam betæ pinguis hemina non conditæ, polenta circuminspersa. Bibat vinum nigrum, austerum, & forte. Postera vero die mane stadia viginti deambulet. A qua deambulatione reversus, panem edat parvum exassatum, & obsonium habeat allium coctum: & de eodem vino paulo meracius bibat: deinde stadia vadat triginta: & ubi tempus aderit cœnet, quantum etiam prandere consuevit: obsonium autem habeat, maxime quidem pedes, & capita suilla. Sin minus, galli carnibus & suis tritis utatur. Ex piscibus autem scorpio, aut dracone, aut cuculo, aut callionymo, aut gobio, aut aliis piscibus qui æqualem facultatem habent. Ex oleribus autem solo allio, & nullo alio utatur. Hoc vero

vero quam plurimum edat, & crudum, & assatum, & coctum, semper plus singulis diebus: & laboret ex modico amplius, respectu ad cibos facto. Hic morbus maxime fit tempore æstatis ex aquæ potu. Insuper & a somno multo. Judicatur autem in triginta diebus, an lethalis sit, aut non. Atque hæc quidem faciat, ubi triginta dies præterierint. In primis autem diebus, sorbitionibus utatur, lenticulà cocta acidiore ab aceto, & ptisana acida. Bibat aquam mulsam tepidam, polenta modica inspersa, quo corpus præparatum sit ad pharmacorum potum. Ex his diebus sub dio dormiat: & si tibi visum fuerit sanguinem a lumbis detrahere, cucurbitam affigito, & venas in scroto crassissimas secato. Hic ita curatus, citissime sanus fiet.

24. A pituita maxime in aquam intercutem transitus fit, hoc modo. Pinguedo colliquescit, & a calore qui in pituita est fit aqua. Cognosces autem hoc an quis sanari possit, aut non. Donec enim quis in pectine pinguedinem habet, fieri non potest ut ipsum sanes. Cognosces autem ex his maxime, an pinguedo insit in pectine, aut non. Siquidem febres succedant, & non potest exurgere, & umbilicus inflatus extra prominet, indicium est non amplius inesse pinguedinem, & sanabilem esse. Huic conducit ventrem siccare, & panem dare cui nihil furfurum decessit, antiquum, calidum. Obsonium autem carnem leporinam, & canis perfecti, & oviculæ, & suis assatam, & galli assatam ac calidam, & polypos edat coctos in vino nigro austero. Vinum autem bibat nigrum, austerum, quam crassissimum ac acerbissimum. Piscibus autem utatur, gobio, dracone, callionymo, cuculo, scorpio, & aliis hujusmodi, omnibus coctis, non recentibus, & frigidis. Hi enim siccissimi sunt: & in jusculum ne intingat, & insulsi sint pisces. Ex oleribus autem utatur raphanis, & apio. Torreat autem lenticulam ab aceto acidiorem, & edat. Et deambulet quotidie, & post cœnam, & mane: & serotino tempore dormiat, & mane exurgat. Et siquidem ab his restituitur, satis est. Sin minus, cneorum, aut hippophais succum, aut granum cnidium, bibendum dato. Et post purgationem, lenticulæ heminas duas sorbeat, & panem parvum comedat. Vinum vero bibat nigrum, acerbum modicum. Bibat autem pharmacum bis in die, donec vacuus fiat. Si vero tumor constiterit in scroto, & femoribus ac tibiis, acuto scalpello multa & frequentia vulnuscula incutito. Et si hæc feceris, cito sanum efficies.

25. Aqua inter cutem ex his fit. Quum æstatis tempore siti vexatus aquam multam biberis (nam ex hoc maxime fieri solet) & pulmo expletus fuerit, rursus ad pectora dimittit. Et quum in pectoribus fuerit, calorem vehementem exhibet, ut pinguedo quæ in arteriis inest colliquescat. & si semel liquari pinguedo inceperit, multo amplius in brevi tempore aquam inter cutem facit. Fit etiam si tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pectora rupta. Quod autem fiat etiam a tuberculis aqua inter cutem, testimonium habeo, & in bove, & in cane, & in sue. In his enim quadrupedibus maxime fiunt tubercula in pulmone, quæ aquam habent. Si enim dissecueris, citissime cognoveris. Fluet enim aqua. Videntur autem talia multo magis in homine fieri, quam in pecoribus, quanto etiam morbosiore

re diæta utimur. Facti sunt autem & multi pectore suppurati tuberculis obortis. Hæc igitur in principio ad morbum consequuntur. Tussis sicca, & fauces exasperari videntur: & rigor ac febris succedit, & erecta cervice spiratio: & corpus intumescit, & pedes tument, & ungues contrahuntur: & donec quidem in superno ventre fuerit aqua intercus, adest dolor acutus: postquam autem ad infernum ventrem venerit, melius habere sibi videtur. Postea progressu temporis patitur qualia prius impleto ventre. Quandoque etiam ad latus intumescit, & indicat ubi secare oportet. Si vero non indicat, multa calida lavato, & humeris apprehensum concutito, & deinde in utro latere magis fluctuet, audito. Quo intellecto, costam tertiam ab ultima usque ad os secato. Deinde cum terebra cava ultra perforato. Et ubi perforata fuerit, aquæ parum emittito: & ubi emiseris, linamentum ex crudo lino indito, & spongiam mollem superimponito. Deinde ut ne excidat linamentum deligato. Emittere autem per duodecim dies aquam oportet, semel in die. Post duodecimum autem diem sequenti decimatertia totam aquam emittere: & reliquo tempore si subnascatur aqua emittere: & ventrem cibis resiccare. Post sectionem autem hæc exhibere oportet. Succi silphii drachmæ pondus parato, & aristolochiam tali cervini magnitudine deradito, & lentium ac ervi torrefactorum polentam, dimidiæ chœnicis mensura utranque purgato, atque hæc melle & aceto subigito. Deinde pastillos sexaginta efformato, & quotidie unum tritum in vini nigri austeri ac jucundissimi hemina dimidia diluito, & mane in potu dato. Reliquum vero victum ac laborem eundem, velut priori tempore, habere jubeto. Et si intumuerint pudenda ac femora, confidenter vulnusculis impactis pertundito. Hunc si ita curaveris, celerrime sanum facies.

26. Ab hepate fit aqua intercus, quum in hepar pituita accesserit, & hepar ipsam susceperit, & humectum fuerit. Statim igitur calorem huic exhibet, & flatum inducit. Deinde temporis progressu aqua impletur. Postea morsus in corpus incidit. Et tumor in tibiis ac pedibus inest: & hepar durum est ac intumescit, & claviculæ attenuantur. Huic quum sic habuerit, in principio si hepar doluerit, origanum tritum, & silphii succum ervi magnitudine, in vini albi dimidia hemina diluta, bibenda dato: & lactis caprini poculum quatuor heminarum, tertia aquæ mulsæ parte ammixta. A cibis autem per primos decem dies abstineat. Hi enim judicant morbum, an lethalis sit, aut non. Sorbeat autem ptisanæ succum coctum, melle affuso. Vinum autem bibat album mendesium, aut aliud jucundissimum aquosum. Quum autem decem dies præterierint, cibos accipiat puros, & obsonium habeat, galli carnem assatam calidam: habeat & catulinam coctam. Pisce vero utatur galeo, & torpedine assatis. Vinum vero idem bibat. Et siquidem ab his quiescat, satis est. Sin minus, postquam sane crassissimus factus fuerit, & hepar maximum, fungis urito. Sic enim celerrime sanum feceris. Inurere autem oportet crustas octo.

27. Si vero aqua intercus innascatur, & rumpatur in ventrem, iisdem medicamentis & potibus, & cibis, ac laboribus, quibus priores curato. Vinum vero bibat austerum nigrum. Si

vero tibi videatur discessisse ab hepate, per ferrum ubicunque apparuerit urito, & aquam paulatim emittito, & velut reliquos priores curato. Si vero ab his non sanus fiat, temporis progressu corrumpitur ac moritur. Morbus enim est gravis, & pauci hunc effugiunt.

28. Aqua vero intercus a splene, hoc modo fit, & ab hujusmodi maxime caussa, quum quis ficuum viridium, & malorum fructus multos ederit. Multi vero jam etiam a cibo botrorum multorum, & a multo musto, morbum inciderunt. Siquidem igitur in morbum collabetur, statim in doloribus est. Dolores enim acuti in splene consistunt, transeunt autem & in humerum, & in claviculam, & in mammam, & ad lumbos, & febres fortes tenent. Et si parum quid ederit, venter impletur, & splen attollitur, & dolorem exhibet. Hic morbus si duraverit, reliquo quidem tempore minus dolet. Quum vero fructuum malorum tempus fuerit, & hos ederit, magis quam prius dolet. Hunc ubi sic habuerit, a principio curato, & sursum quidem veratrum exhibeto: deorsum vero cneorum, aut hippophais succum, aut cnidium granum, lactis item asinini heminas octo, melle affuso. Et siquidem ab his restituitur, satis est. Sin minus, quum maximus fuerit lien, & maxime intumuerit, fungis urito, capita ejus intercipiens: aut ferramentis, cum multa cautione ac observatione ne ultra peruras. Hæc a morbi principio facito, & hac diæta nutriatur. Siquidem febris non affuerit, pane utatur triticeo assato, aut ex duro tritico bis cocto. Obsonium autem habeat salsamentum gaditanum, aut saperdam, & carnem ovillam tritam. Et acida ac salsa omnia edat. Et bibat vinum austerum coum quam nigerrimum. A dulcibus abstineat. Quum autem exsurgit, & potens est, luctetur summis humeris, & laboret per circuitus multos in die, & comedat ea quæ dicta sunt. Si vero aqua intercus fiat, iisdem curato quibus & priores.

29. Alia aqua intercus ab his fit. Æstatis hora si iter faciens per viam longam, in aquam pluvialem ac stabilem inciderit, & biberit de ipsa multum affatim. Si igitur carnes absorbuerint & continuerint in seipsis aquam, secessus autem nusquam fiat, hæc patitur. Siquidem fuerit in carne, calorem facit & in ventre, & in corpore, ut pinguedo ventrem ambiens colliquescat. Hic quandiu quidem iter facit, nihil mali habere videtur. Postquam autem iter facere cessarit, & sol occiderit, statim dolorem multum habet: progressu vero morbi valde attenuatur. Si vero etiam cibi fastidium accedat, multo plus attenuatur. Si vero cibos edere poterit, & ad laborem impotens fuerit, etiam amplius læditur: & plerisque horum tumor in totum corpus deducitur. Et tenui quidem color corporis lividus fit, & venter magnus, & sitis fortis tenet, & viscera ipsius a calore resiccantur: progrediente vero tempore, ad edendum quidem promptus fit, & edit quodcunque quis dederit, & bibit, & dolet nihil. Si vero tumor obtinuerit, color huic fit pallidus. Et venæ nigræ frequentes per corpus distenduntur. Indignatur autem & tristatur ex quavis re, etiamsi nihil novi accidat. Venter vero aqua perhumescit, & magnus fit, & laternæ speciem præ se fert. Et temporis progressu cibos non admittit, sed videntur ipsi cucumeris sylvestris odorem habere,

re, præ abominatione. Huic ubi sic habuerit, cneori aut hippophais succum dato, aut cnidium granum. Hæc vero pharmaca ita dare oportet. Cneorum quidem per sextam diem. Hippophais autem succum per octavam. Cnidium vero granum per decimam: & dare ipsa oportet donec expurgetur, & vacuus fiat. Interpositis autem diebus alatur ex iisdem quibus & prior. Maxime autem de eadem aqua bibendum dato, ex qua morbus corripuit, plurimum, quo ventrem ipsius turbet & valde secessum faciat. Sic enim potissimum sanum facies. Si vero tibi videbitur, etiam frequenter clysterem adhibeto, ex cneori triti dimidia hemina, mellis tertia heminæ parte ammixta, his cum quatuor succi betæ heminis dilutis, atque sic infusis. Postera die etiam asinini lactis cocti octo heminæ dentur affuso melle, aut adjecto sale potandæ. Et post purgationem, iisdem utatur quibus prior: & interjectis diebus, cibis ac potibus iisdem utatur, & deambulationibus similiter. Et sic curatus brevi a morbo liberabitur tertio mense, aut sexto. Si vero negligentia aliqua contigerit, & non statim curatus fuerit, brevi moritur. Sed & in attenuato iisdem utendum est ad sanationem. Præhumectare vero antea corpus ipsius oportet per fomenta: quo magis pharmacis obediat. At vero statim curam adhibere oportet. Sin minus, cum multis consenescit morbus. Sed & uter tandem morbus sit, clysterem ex his adhibere convenit. Vini albi heminas duas accipito, & mellis heminam dimidiam, & olei heminam dimidiam, nitri ægyptii rubri torrefacti quadrantem, foliorum cucumeris sylvestris tusorum ac expressorum succi heminam. Hæc omnia mixta, & in ollulam infusa fervefacito, & per clysterem infundito.

30. Morbus hepaticus. Fit ab atra bile, quum influxerit ad hepar. Accidit autem maxime in autumno, in mutationibus anni. Hæc igitur æger patitur. Dolor acutus ipsi in hepar incidit, & sub ultimas costas, & in humerum, & in claviculam, & sub mammam. Et suffocatio fortis tenet. Et aliquando lividam bilem revomit: & rigor, & febris primis diebus debilior habet: & dum attingitur, hepar dolet, & color ipsius sublividus est: & cibi quos prius comedebat, suffocant ipsum, & ingesti urunt ac torquent ventrem. Atque hæc quidem in principio patitur. Morbo vero progrediente, & febres remittunt, & a paucis cibis repletur. In solo autem hepate dolor restat, & ipse aliquando fortis, aliquando quietus, quandoque vero acutus corripit, & sæpe derepente æger animam efflavit. Huic conducunt ubi dolor habuerit, tum alia, tum tepefactoria eadem apposita, quæ etiam pleuritidi. Quum vero remiserit dolor, multa calida ipsum lavato: & aquam mulsam bibendam dato, & vinum album dulce, aut austerum, utrum tandem profuerit. Et sorbitiones easdem quas etiam a pleuritide correpto. Cæterum ad dolorem hæc bibenda dato. Ovi gallinacei cocti liquorem terito, & succi solani dimidiam heminam affundito, & aquæ mulsæ dimidiam semiheminæ partem ammisceto, diluito, ac bibenda dato, & sedabunt dolorem: dato autem quotidie donec calor quiescat. Bibat etiam silphii succum ervi magnitudine, & cum eo origanum tritum in vino albo diluat, & sic jejunus bibat. Bibat insuper & pharmaca quæ in pleuritide dantur doloris gratia. Bibat &

capri-

caprinum lac, tertia parte mellis ammixta. Sint autem lactis heminæ quatuor. Hoc mane bibat, quum alia non biberit. A cibis autem abstineat, donec judicetur morbus. Judicatur autem maxime in septem diebus, in his enim manifestum fit, an lethalis sit, an non. Si vero etiam suffocatio accesserit, hæc dare oportet quo vomat. Mel, aquam, acetum, salem, permixta in ollam novam infundito. Deinde tepefacito, & origani capitati ramulis una cum semine agitato. Ubi vero tepefacta fuerint, tepida ebibenda dato. Deinde stragulis injectis contectum sinito, donec quam maxime exudarit. Et ubi vomitus ipsum apprehendit, prompte vomat, irritatione per pennam facta. Si vero vomere non possit, aquæ mulsæ tepidæ poculum duarum heminarum insuper bibat, & sic vomat. Et si quid pituitæ aut bilis evomuerit, rursus idem facere oportet ad horas quatuor: proderit enim. Post morbi vero judicationem curato modicis cibis, iisque puris datis: & siquidem panem edere cupierit, panem calidum maxime purum edat. Si vero mazam, eam, quæ vino dulci subacta non est, edat, ubi tamen prius aqua subegit. Obsonium autem habeat carnes catuli coctas, aut columbæ, aut pulli gallinacei carnibus, omnibus coctis utatur. Ex piscibus autem galeo, torpedine, pastinaca, & rajis parvis, omnibus coctis. Lavetur autem quotidie, & frigus vitet, & parum deambulet ante in securitate. Hæc si servaverit, non est timor ut morbus revertatur. Nam hujusmodi morbus gravis est ac diuturnus.

31. Alius hepaticus morbus. Dolores quidem eodem modo premunt in hepar, & color differt a priore. Malicorii enim formam habet. In tempore vero æstatis maxime incidit. Fit autem a bubulæ carnis esu, & vini potu nimio. Hæc enim omnia isto anni tempore hepati sunt infestissima, & bilem maxime ad hepar adducunt. Hæc igitur æger patitur. Dolores acuti incidunt, & non deficiunt ulla hora, sed semper magis premunt. Aliquando etiam vomit bilem pallidam: & ubi vomuit, paulo melius sibi habere videtur. Si vero non vomuerit, bilis ad oculos pervenit, & fiunt valde pallidi. Et pedes intumescunt. Atque hæc patitur, quandoque valde, quandoque minus. Quum autem dies præterierint in quibus morbus judicatur, dolor minus urget, si nihil deliquerit: & ejusmodi diætam huic constituere oportet, qualem & priori. Si enim inebriatus fuerit intempestive, aut venere usus fuerit, aut aliud quid fecerit quod commodum non est, hepar statim ipsi durum fit, & intumescit, ac a dolore pulsat. Et si quid facere festinarit, derepente hepar & totum corpus dolet. Huic ubi sic habuerit, & primi dies præterierint, fomentum adhibeto: deinde scammonio subpurgato. Si vero venter combustus fuerit, clysterem ex iisdem quibus in prioribus usus es adhibeto, quæ probe ducant: & post clysterem lacte asinino cocto subpurgato, octo heminis ejus, melle affuso, in potu datis. Dato etiam caprinum lac mane poculi quatuor heminas complectentis mensura, tertia parte aquæ mulsæ ammixta. Dato item cocti lactis caprini heminas duas, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, aut ipso solo melle affuso: dandum est etiam equinum lac, eodem modo velut asininum. Et siquidem ab his morbus curatus cedat, satis est: sin minus, dextri cubiti internam venam secato, & sanguinem detra-

detrahito. Si vero non visus fuerit tibi per asininum lac subpurgandus esse, bubuli lactis crudi duas heminas dato, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, quotidie ad dies decem. Deinde ad alios duodecim dies, sexta parte aquæ mulsæ affusa, ad bibendum dato. De cætero vero ipsum lac duarum heminarum mensura, donec pinguefiat exhibeto. Si vero neque sic desinat, urere oportet, quum maximum hepar factum fuerit, & maxime eminuerit. Urito autem per buxeos fusos, in oleum fervens tinctos. Apponito autem donec tibi bene habere, & ustionem factam esse visum fuerit. Aut per fungos octo crustas inurito. Si enim ustio successerit, sanum facies, & reliquo tempore melius deget. Si vero non successerit, de cætero ab aliis sanus non evadens, corrumpitur ac moritur.

32. Alius morbus hepaticus. Reliqua quidem eadem patitur hic æger velut priores. Color autem niger est. At hepatis fel, pituita & sanguine repletum, velut ratiocinamur, dirumpitur: & ubi diruptum fuerit, celerrime insanit, & indignatur, & loquitur stulta, & latrat velut canis. Et ungues punicei fiunt, & oculis videre non potest, & pili in capite erecti stant: & febris acuta corripit. Huic eadem adhibere oportet quæ etiam prioribus. Plerique vero moriuntur in undecim diebus: paucique effugiunt.

33. Splenis morbus primus. Fit hujusmodi morbus propter caliditatem solis bile commota, quum splen in seipsum bilem traxerit. Hæc igitur æger patitur: febris acuta in principio accedit: progrediente vero morbo remittit, excepto ipso splene, in quo semper calor hæret: & dolor alias atque alias incidit acutus, & in lateris mollitudinem, & in ventrem. Et cibos in principio quidem admittit, non autem valde secedunt: progressu autem temporis, & color pallidus fit, & dolor fortis irruit: & claviculæ attenuantur: & cibos non similiter admittit, velut in principio, & a modico impletur. Lien vero alias magnus fit eadem die & alias minor. Huic quum sic habuerit, veratrum purgans deorsum, bibendum dato, & cnidio cocco subpurgato. Ad vesperum autem post purgationem, lenticulæ acidioris heminam sorbendam dato: & betarum pinguium heminam polenta inspersa. Postera vero & tertia die panem parvum dato, pro obsonio autem lenticula utatur, & carne suilla in lenticula cocta trita. Vinum bibat austerum, nigrum, paulo meracius. Et quietem his diebus habeat, nisi quod intus in umbra paululum deambulet. Reliquo vero tempore hæc exhibenda sunt. Cibus sit panis cui nihil furfurum decessit. Obsonium habeat carnem canis majoris, vel capræ, vel oviculæ tritam: & salsamentum gaditanum, aut saperdam: & acida ac salsa omnia assumat, & acerba. Bibat vinum coum subastringens quam nigerrimum: a dulcibus autem & pinguibus ac nidorosis abstineat: & silphium non accipiat, neque allium, neque carnem porcinam: neque mugilem, nec recentem, nec salsum, neque anguillam: neque olus ullum coctum sine aceto. Ex troximis autem, hoc est his quæ cruda eduntur, raphanide utatur & apio, in aceto tinctis, & polentam vino subactam edat: & vinum meracum sorbeat. Si vero velit etiam panem in vinum interat, ac calidum edat. Dentur etiam pisces, scorpius, draco, cuculus, gobio, callionymus. Hos coctos & frigidos dato. Dato etiam quæ splenem attenuare possunt

ſunt ſingulis diebus, aſphodeli ſemen, aut viſci folia, aut fœnum græcum, aut viticis ſemen, aut rutam, aut menthæ radicem: ex his quodcunque volueris, tritum in vino auſtero dato jejuno. Si vero adeo validus fuerit, per triginta dies ad ligna ſecanda cogito: & ſummis humeris luctetur: & interdiu deambulet, & veſpere dormiat: mane vero ſurgat, & quæ relata ſunt edat. Si vero ab his non melius habeat, ſplenem fungis urito, decem magnis cruſtis inuſtis, quum maximus fuerit ſplen, & maxime elevatus. Si enim ſucceſſerit uſtio facta velut oportet, ſanum facies, verum non brevi. Opus enim habet morbus curatione. Gravis eſt enim & diuturnus, ſi non fuerit ſtatim curatus.

34. Alius ſplenis morbus fit quidem ab iiſdem a quibus & prior. Patitur igitur æger ab hoc morbo hæc. Venter inflatur: poſtea vero etiam ſplen intumeſcit, & durus eſt, & dolores acuti in ſplenem incidunt. Color autem mutatur, & conſpicitur niger, pallidus, malicorii ſpeciem referens, & ex aure male olet, & gingivæ male olent, & a dentibus diſcedunt: & ex tibiis, ulcera erumpunt, velut puſtulæ nocturnæ. Membra vero attenuantur, & ſtercus non ſecedit. Hunc quum ſic habuerit, iiſdem pharmacis & eduliis, & potibus, & laboribus, atque aliis omnibus curato: & ubi ſtercus ſecedere noluerit, clyſterem adhibeto, ex mellis hemina dimidia, & nitri ægyptii magnitudine tali ovilli. Hæc trita in quatuor heminis aquæ de betis coctis diluito, & per clyſterem infundito. Si vero morbus ab his non ſedetur, ſplenem ipſius urito velut prioris: & ſi uſtio ſucceſſerit, ſanum efficies.

35. Alius ſplenis morbus fit, in anno, veris maxime tempore, verum a ſanguine. Quum enim repletus fuerit ſplen ſanguine, erumpit in ventrem, & dolores acuti in ſplenem incidunt, & in mammam, & in claviculam, & in humerum, & ſub ſcapulam. Color autem corporis eſt plumbiformis: & parva ulcuſcula velut lancinata in tibiis exurgunt, ex quibus ulcera magna fiunt: & quæ primum infra ſecedunt, ſanguinolenta ſunt & æruginoſa: & venter durus ſubit, & ſplen velut lapis eſt. Hic morbus magis lethalis eſt quam priores, & ex ipſo pauci effugiunt. Hunc quum ſic habuerit, iiſdem purgato quibus & priorem, veruntamen pharmacum ſurſum purgans ne dederis. Deorſum vero granum cnidium exhibeto. Et poſtera die etiam lactis equini cocti octo heminas dato, melle affuſo. Si vero hoc non adſit, bubuli aut caprini cocti duos congios præbeto, ita ut alternatim mel in poculum ammiſceatur, & viciſſim bibantur. Ad veſperam autem poſt purgationem eadem quæ priori dato. Et ſi viſum fuerit, ab interna cubiti ſiniſtri vena ſanguinem detrahito. Reliquis autem diebus quotidie in jejuno lactis bubuli quatuor heminas dato, tertia muriæ parte ammixta. Cibis vero & potibus, & aliis omnibus iiſdem curato, quibus & priorem. Abſtineat autem a venere, & ebrietate hic velut prior. Et ſi videatur etiam urito, quum craſſiſſimus & maximus ſplen factus fuerit: & ſi opportune uſſeris, ac ſucceſſerit, ſanum facies. Si vero ab hac curatione ſanus non fiat, tempore corruptus moritur. Eſt enim morbus valde gravis.

36. Alius ſplenis morbus. Accidit & hic morbus vere maxime, quum ſplen pituitam aſſumpſerit in ſeipſum, & ſtatim magnus factus fuerit ac durus, & deinde rur-

rursus sedatur. Et quum quidem elevatus fuerit, dolores incidunt acuti. Quum vero mollis fuerit, doloris exors est. Et ubi diuturnus factus fuerit morbus, obscurior esse videtur: & insurgit, & cito sedatur. Hic quum sic habuerit, in principio morbi cibos admittere non potest, & cito attenuatur: & corpus impotentiam multam habet. Morbus autem si non statim curatus fuerit, aut sua sponte quieverit, interpositis quinque aut sex mensibus, rursus surgit. Intermittit autem maxime per hyemem. Hunc si in principio acceperis, decem crustas in splenem urito, & statim sanum facies. Si vero non usseris, iisdem pharmacis curato, quibus & priores: itemque iisdem, & potibus, ac laboribus. Sic enim celerrime sanum feceris. Hujus autem color fit exalbidus, subpallidus, & squalidus.

37. Alius splenis morbus. Fit autumno maxime ab atra bile. Fit autem ab olerum multorum quæ cruda eduntur esu; & ab aquæ potu. Patitur itaque æger hæc. Quum morbus corripuerit, splenem vehementer dolet, & rigor & febris apprehendit, & inedia ipsum habet, ac cibos aversatur, & corpus cito concidit. Splen autem, magnus quidem non valde fit, verum durus: & ad viscera allabitur, & adhærens surgit. Hunc quum sic habuerit, iisdem pharmacis & eduliis ac laboribus quibus priores curato. Et si se tibi exhibuerit, urito ipsum eo modo quo etiam alios. Hic morbus in plerisque si statim curatus fuerit, brevi decedit.

38. Quatuor morbi regii. Primus quidem æstate maxime corripit, bile commota. Consistit igitur bilis sub cute, & in capite, quare statim corpus in alium colorem mutat, & fit pallidum, velut malicorium. Et oculi pallidi fiunt: in capite sub pilis velut cortex subest: & rigor ac febris corripit: & pallidam urinam mingit, & crassum subpallidum in ipsa subsidet, & mane quamdiu jejunus fuerit, ad cor & viscera exugitur: & si quis ipsum alloquatur, aut interroget, ægre fert, & anxius fit, & non sustinet audire. Stercus autem excretum cum pallore albicat, & male olet. Hic quum ita habuerit, maxime moritur in quatuordecim diebus. Si vero has effugiat, sanatur. Curare autem oportet ipsum sic. Quum febris remiserit, multa calida lavato, & aquam mulsam bibendam dato. Et sorbitionibus utatur, ptisanæ succo, melle affuso. Mel autem non simul coquito, donec præterierint quatuordecim dies. Hi enim judicant an lethalis sit morbus, aut non. Postea vero bis in die lavato, & nutrito primum modicis quæcunque maxime admiserit. Postea tamen plura dato. Vinum bibat album plurimum per diem: & si progressu temporis videatur tibi pallidus esse & debilis, vomitum a cibis facere jubeto, velut in superioribus morbis habetur. Et siquidem ab his morbis quiescat, satis est. Sin minus, veratrum bibendum dato. Post talem autem purgationem, ad vesperam edat mazam mollem, aut panis medullam. Obsonium vero edat, pullum gallinaceum percoctum, probe conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, & uva passa alba. Vinum autem bibat album, austerum, vetustissimum. Alvum vero infra subpurgato: postera die succo cicerum alborum, melle affuso, utatur, & duas heminas hujusmodi succi ebibat. Tertia vero die initio facto, singulis diebus hanc aquam bibat, ex his rebus co-

coctam. Fœniculi radices tenues, ea copia quanta tribus digitis comprehendi potest, in duos aquæ congios mittito, ac coquito usque ad dimidias. Et cicerum alborum chœnicen, in duobus aquæ congiis ad dimidias item coquito, & quod superest excolatum sub dio per integram noctem exponito, & ambo hæc decocta misceto. Cum hac aqua & vinum temperatum bibat, & ipsam aquam solam si velit, quamplurimam bibat: & aliam aquam non bibat. Si vero hanc potionem non admiserit, aliam sic præparatam dato. Caricarum albarum chœnicen in duobus aquæ congiis coquito, excolato, & sub dio per integram noctem exponito. Postea hanc aquam bibat, sive nudam ipsam voluerit, sive cum vino mixtam. Bibat autem non acervatim multam, sed pro una vice dimidiam heminam, ut ne alvi profluvium ipsi succedat: & modico tempore interposito rursus bibat. Commoda autem sunt & hæc in potu data jejuno singulis diebus, trita & in vini veteris albi hemina diluta, apii semen, cucumeris semen, fœniculi semen, cuminum æthiopicum, adiantum, coriandrum herba, uvæ passæ albæ. His & illis in potu acceptis utilitatem percipiet, & celerrime sanus fiet.

39. Alius morbus regius sive arcuatus. Hic corripit tempore hyemis, & ex ebrietate & frigore. Incipit autem primum rigor invadere, postea etiam febris detinet. Et humor qui est in corpore, congelatur in cute. Quod autem sic habeat, ex his ostenditur. Lividum est ipsius corpus & subdurum. Et venæ per corpus distentæ sunt pallidæ: majores autem & crassiores sunt quam prius. Et aliæ venæ subnigriores distentæ sunt. Et si quis aliquam ipsarum secet, sanguis effluet pallidus, si pallidæ sunt venæ. Si vero nigræ fuerint, niger sanguis effluet. Et vestem interiorem corpori adjacentem præ pruritu non sustinet. Hic promptus est ad iter faciendum & ambulandum, sed præ debilitate crura labascunt, ac ipsum non sufferunt, & sitit vehementer. Hic morbus non minus priore lethalis est. Procedit autem ad amplius tempus, si non in primis diebus sanus fiat. Si vero morbus prolongetur, & ad octavum aut nonum diem duret, in morbum incidit, & morbus & dolor magis premit, & exsurgere non potest. Et plerique in hoc tempore statim pereunt. Huic ubi sic habuerit, siquidem principio morbi accesseris, quum jam septem dies præterierint, veratrum bibendum dato. Ventrem vero infra subpurgato per succum, velut priori. Et alia eadem pharmaca dato. Exhibeto & cantharidas, sine alis, & capite, quatuor tritas, & in vini albi hemina dimidia dilutas, modico etiam melle affuso. Atque has bis aut ter in die bibat. Progrediente vero morbo, balneis & fomentis curato. Edat autem quæcunque admittit. Vinum bibat album, austerum: & alia eadem assumat quæ prior. Hic morbus diuturnus est & gravis, si non ab initio probe fuerit curatus.

40. Alius morbus regius. Popularis appellatur hic, eo quod omni tempore corripit. Fit autem a repletione maxime ac ebrietate: & postquam riguerit, statim sane corpus immutatur, & pallidum fit, & oculi pallidi valde sunt. Et sub pilos ac sub ungues morbus procedit. Et rigor ac febris debilis tenet. Et debile est corpus, & in capite dolor adest. Et pallidum ac crassum mingit. Hic morbus minus lethalis est prio-

prioribus: & curatus brevi sanatur. Huic quum sic habuerit, cubiti venam secato, & sanguinem detrahito. Deinde fomento adhibito, elaterium bibendum dato. Tertia vero die rursus intra subpurgato, cum lacte asinino. Reliquas vero sorbitiones, & potus, ac edulia, eadem dato quæ priori. Et caput ipsius frequenter purgato: & de succo bibendum dato. Et multa calida ipsum lavato, ac carnem defricato, & defrictas sordes in vino albo bibendas dato: & ad alia omnia iisdem utatur: & brevi sanus evadet.

41. Alius morbus regius*. Fit quidem a pituita, hyeme autem maxime corripit: & color ipsius ægri est albus, & pectora ipsius pituita plena fiunt: & spuit salivam: & quum exscreat, singultus ipsi oboritur. Et album lotium ac crassum mingit, & in urina subsidet velut farina. Hic morbus non est lethalis, & brevi sanatur. Huic quum sic habuerit, cnidium granum bibendum dato. Et post purgationem, succi ptisanæ quatuor heminas, melle affuso, exsorbendas dato. Superiorem vero ventrem vomitu inducto, velut in prioribus purgato. Sic enim facillime pituitam a pulmone & arteriis abduxeris. Sed & gargarismum ipsi frequenter præparato. Hic aliquando etiam febrit debili febre, & horror tenuis succedit. De cætero vero iisdem quibus priores curato, & pharmacis, & fomentis, & balneis, & eduliis, & potibus, & sorbitionibus. Sic enim maxime sanum facies.

42. Morbus Typhos vocatus. Typhos quidem appellatur hic morbus, hoc est stupor attonitus: corripit autem tempore æstatis, quum canis sydus oritur, bile per corpus commota. Statim igitur ipsum febres fortes tenent, & calor acutus, & a gravitate debilitas, & crurum ac manuum impotentia: maxime enim inutilia ipsi fiunt hæc membra: & venter turbatur, & quæ secedunt grave olent, & tormen forte succedit. Sed & hæc patitur. Si quis ipsum erigere velit, erigi non potest: neque oculis videre potest præ calore. Et si quis ipsum interrogat, præ dolore respondere non potest. Quum autem moriturus est, acutius videt, & loquitur confidenter: & bibere & edere cupit: & si quis det quod edat, brevi etiam animam emittit, si non evomuerit. Huic morbus hic judicatur in septem, aut quatuordecim diebus. Multi vero perveniunt etiam ad viginti quatuor. Si igitur hos transierit, sanus erit. Nam in his diebus judicatur, an lethalis sit morbus, aut non. Hunc quum ita habuerit, sic curato. In primis quidem diebus a balneo abstineat. Ungatur autem vino & oleo tepido, in lecto, & a cibis abstineat. Sorbitiones autem tenues frigidas dato. Vinum autem bibat nigrum, austerum, si ipsi conducat: sin minus, album, aquosum, austerum. Si vero sitis fortis premat propter calorem, potu acervatim dato, evomere jubeto, bis aut ter hoc repetito. Et quum calor habuerit, lintea aqua frigida tincta adponito, qua parte se maxime ardere dixerit. Si vero horrorem habuerit corpus, frigefactoria remittito. Hic quum doluerit, ab hujusmodi maxime dolore periclitatur, ne repente animam relinquat. Verum exhibere oportet ipsi doloris caussa festinanter, eadem pharmaca quæ ei qui a pleuritide tenetur. Quum autem exsurrexerit, cibo & potu, & balneis quam celerrime refocillato. Morbus enim est difficilis, & pauci effugiunt.

43. Alius typhos. Corripit quidem hic morbus omni tempore: fit autem propter corporis humiditatem, quum cibos humidos, & potum multum carnes combibunt, & fluidæ fiunt, ab his maxime fit morbus. Incipit igitur febris, tertiana aut quartana, in principio oboriens. Et dolor fortis in capite consistit. Aliquando etiam in corpore intermittens. Et vomit salivam, & frequenter eructat, & oculorum regiones dolet, & facies albescit, & tumor in pedes descendit. Quandoque vero etiam totum corpus intumescit. Et ad pectora, & ad dorsum aliquando dolor currit: & venter turbatus est: & oculis fortiter tuetur, & salivam multam & spumosam exspuit, & in faucibus detineri videtur: & exasperat ipsas. Sæpe vero etiam inflammantur fauces. Hic ubi sic habuerit, & dolor ita presserit, & erectæ cervicis spiratio fortis inciderit, quandoque derepente præ dolore animam emittit, in septem diebus, aut quatuordecim. Multi vero usque ad viginti quatuor dies durant. Sæpe vero etiam derepente morbus remittit, & æger sanus esse videtur. Verum observare oportet donec quatuor & viginti dies præterierint. Si enim has effugerit, non valde moritur. Huic quum ita habuerit, in primis diebus sorbitiones dare oportet, farinam coctam, tenui melle affuso. Vinum vero dandum est nigrum, paulatim, prout voluerit temperatum. Cibi autem ne exhibeantur priusquam hi dies præterierint. Polypi vero in vino cocti edendi dentur, & jusculum sorbendum. Et raphanidas multas edat, & nasturtii semen torrefactum, molitum, ac cribratum, vino nigro acerbo affuso bibat. Et polenta tenuis modica mane bibenda detur. A balneo autem abstineat, donec hi dies præterierint. Vino vero & oleo tepefactis in lecto illinatur, & extergeatur. Et fructus pæoniæ grana decem in vino nigro cocta bibenda dato: & rapi probe percocti succum sorbeat, caseo insulso conditum, & papavere, & sale, & oleo, & silphio, & aceto. Si vero etiam pharmacum bibendum dare volueris, cnidium granum dato. Et post purgationem, farinæ coctæ & pinguis duas heminas exsorbendas dato. Vinum autem bibat idem. Et ex pharmacis & sorbitionibus ac potibus quicquid dederis profuerit, sive singulatim, sive plura simul exhibueris. Atque sic celerrime sanum feceris. Morbus autem est gravis, & pauci effugiunt.

44. Alius typhos. Hic quidem propter hoc fit. Quum bilis putrefacta ammixta fuerit sanguini, per venas & articulos, quum sanguis steterit, consistit quidem maxime in articulis. Incumbit autem quandoque etiam in reliquum totum corpus, & dolores acutos exhibet: & multi ex hujusmodi morbo claudi fiunt, quum bilis in articulis conclusa in tofum callescit. Dolor autem intermittens, corripit per tres & quatuor dies. Hunc ubi sic habuerit, hoc modo curato. Dolore in corpore prævalente, tepefactoria facere, & adhibere oportet, oleo prius illito. Quum autem remiserit, veratrum ipsi dato, toti corpori antea fomento adhibito. Postera die serum caprinum coctum bibendum dato, duorum congiorum mensura, ita ut in alterum congium mel affundas, & in alterum sal injicias, deinde poculis vicissim permutatis bibat, donec totum ebiberit. Ad vesperam vero post purgationem, lenticulæ heminam sorbeat: & betarum pinguium heminam, polenta in-

insperſa ebibat. Et pulli gallinacei carnem, aut columbæ, aut turturis, aut oviculæ, aut ſuis pinguem edat. Veratrum autem per ſextum diem dato: & ſi alicubi in articulis tumor fiat, & abſceſſus fieri nolit, cucurbita affixa ſanguinem detrahito, punctura per acum triangularem facta in genua, ſi in genibus tumor fuerit. Verum nullum ex aliis articulis perpunxeris. Interpoſitis autem diebus cibum accipiat, panem maxime aſſatum: mazam vero maxime oleo & melle ſubactam. Obſonia vero habeat, maxime quidem aſſatas carnes volucrium, non ſalſas: ſin minus, etiam coctas, conditas, verum ſine caſeo, & ſeſamo, & ſale. Piſcibus autem utatur carnoſiſſimis, aſſatis eodem modo velut carnes: & coctis origano conſperſis, ac oleo ipſis affuſo. Vinum autem bibat album, ſi conducat: aut ſi hoc non comedet, nigrum: & in deambulationibus ſe exerceat per diem, & poſt cœnam, & mane. Serum autem & lac pro tempore ſemper bibat. Si vero tibi viſum fuerit, etiam aſininum lac decoctum dato. Et ſi ſanus fiat, in cuſtodia ipſum eſſe oportet, ut ne a frigore & æſtu lædatur: & cibis non valde expleatur. Periculum eſt enim ne morbus revertatur. Hic itaque morbus ſi ſic curetur, in ſex menſibus ſanatur. In tot enim menſium ſpatio judicatur an mortalis ſit, aut non, etiamſi ſtatim curetur. Nam morbus eſt gravis, & pleriſque commoritur.

45. Alius typhos. Fit quidem hic morbus in tempore pomorum, quum quis ſe fructibus mollis corticis, & foris non lignoſi, omnis generis repleverit. Pleriſque vero etiam ab his factus eſt talis morbus, ubi videlicet placentarum, & liborum ſeſaminorum, & aliorum dulciariorum ex melle paratorum, eſu ſe inſatiabiliter expleverunt. Mel enim coctum æſtuoſum eſt, & ventri adæret: poſtea quum concoctum fuerit in ventre, effervescit: & venter derepente attollitur, & ardet ac dirumpi videtur. Deinde repente ventris profluvium ſuccedit: & quum ſemel ſecedere inceperit, per multos dies purgatur: & multi poſt hanc purgationem ſani fiunt. Quum igitur ſua ſponte purgari ceſſaverit, lentium ſucci tres ſemicongios ipſum ebibere cogito, ſale adjecto. Poſt purgationem vero ſucci, ad veſperam lenticulæ frigidæ non ſalſæ heminam ſorbeat. Multum autem ſilphii in ipſam deradat: & betæ pinguis non conditæ heminam, polenta inſperſa. Vinum autem bibat nigrum, auſterum, paulatim. Reliquo vero tempore eadem faciat. Et cibos accipiat, panem exaſſatum, & mazam oleo & melle quam maxime ſubactam. Primis autem diebus farinam edat coctam frigefactam, melle affuſo. Vinum autem bibat nigrum, acerbum: & donec quieverit morbus, hæc aſſumat. At qui ex fructibus morbo arreptus eſt, flatum ſentit, & tormen, & dolorem: & cibi ſecedere non volunt, & venter ipſius magnus ac durus eſt, & rigor ac febris habet. Huic ſiquidem ſponte turbatus fuerit venter, in viginti diebus ut minimum purgatur; & quum purgari ceſſaverit, ſanus ſtatim erit. Si vero non fuerit purgatus, purgato ipſum hippophaes ſucco, aut cnidio grano. Ad veſperam autem eadem exhibeto, quæ ei qui ſponte purgatur. Poſtera die ſi febris habuerit, quietem habeat. Et de eodem vino in aqua frigidiſſima ipſi bibendum dato. Si vero febris non habuerit, victu utatur, non humido, ſed fortiore. Et deambulet, cor-

conjectura juxta cibos facta. Ab hoc morbo multis jam aqua intercus facta est. Et si tibi clysterem adhibere visum fuerit, eadem quæ etiam hydropico per clysterem infundito. Si vero volueris, hæc infundere potes. In aquæ mulsæ hemina, herbam thapsiæ coquito, & sic infundito. Hic hoc modo curatus celerrime sanus erit.

46. Alius typhos. Fit hic morbus, quum humor, qui est in corpore, putrefactus fuerit, & magis quam opportunum est resiccatus. Fit igitur æger hoc morbo correptus, specie limpidus, ac humectus, subpallidus, pellucidus, & vesicæ urinæ similis: verum non intumescit, sed tenuis & aridus est, ac debilis. Attenuantur autem in corpore maxime claviculæ, & facie fortiter gracilescit, & oculi valde sunt excavati: & hæc quidem a morbo patitur. Color autem corporis niger est, causa vero hæc est. Quum bilis atra in venas, & ad cutem subierit, & postea calor successerit, necesse est a calore venas comburi ac resiccari. Quare sanguis e venis excedit. Hæc igitur patitur. Hic tenuis fit, & fortiter gracilis, & oculis raro nictat, & muscas a stragulis venatur. Et gravitas ciborum major est quam quum sanus esset, & lucernæ extinctæ odore delectatur: & frequenter semen per somnum effundit. Sæpe vero etiam inter eundem genitura ipsi exit. Huic quum sic habuerit, ventrem nigro veratro purgato, supernum videlicet; infernum vero scammoniæ succo. Post purgationem vero eadem quæ & aliis dato: & serum ac lac bubulum, aut caprinum pro tempore exhibeto: dato & lac asininum decoctum, ad purgationem. Hic ita curatus in duobus maxime annis sanus fit. Cibos autem quos vult assumat, & quam maxime nutriatur, & deambulet conjectura ad cibos facta. Hic morbus corripit majorem viginti annis. Ubi vero corripuit, si non a principio morbi quis curatus fuerit, non desinit, nisi viginti anni præterierint, sed adhæret. Postea ab aliquibus dum curantur decedit. Morbus autem gravis est.

47. Volvuli porro vocantur hi morbi; fiunt autem maxime ab his. Si hyemis tempore quis calido & humido victu utitur, & non deambulationibus se exerceat, respectu ad cibos facto: (verum repletus semper dormit) & deinde longum iter perficere cogatur, frigore sæviente: deinde riguerit sub ossa. Hæc igitur patitur. Flatus in toto corpore oboritur: & color ipsius fit plumbiformis: & riget semper, ut etiam calida ipsi affusa, calida esse non videatur. Corpus autem ipsius dum lavatur, a calida desquamatur, maxime scrotum: & si digito corpus compresseris, impressionem facies, & notæ tibi apparebunt, velut in farina aqua subacta. Maxime autem in pedibus impressionem perfert. Crura vero ipsius gravia sunt: & si obambulet, tremit: & si ad acclivem locum iter faciat, vehementer anhelat, & ulnæ dependere videntur, & sitis urget noctu, cibi vero crudi secedunt quoscunque ingessit. Huic quum sic habuerit, fomento prius adhibito, cneorum bibendum dato aut hippophaes succum, aut cnidium granum. Post purgationem vero eadem dato quæ prioribus. Postera die lactis asinini cocti congium dato bis ebibendum, sale adjecto. Ad vesperam cœnet panem. Obsonium autem habeat, oviculæ carnes coctas, & polypos coctos in vino nigro, & jusculum sorbeat: & lenticulam habeat sic præparatam. Heminam lentis coctam probe teri-

terito, deinde farinam ammifceto, & filphium derafum addito, & falem adjicito, & acetum affundito, & allium ad hæc fimul coquito, & affufa aqua bis aut ter fervefacito, & cum tudicula undiquaque expaffa brachia habente, fimul ipfa agitato: deinde ablata frigefacito. Sit autem non valde craffa, & odoris gratia etiam pulegium ut fimul coquatur, adjiciatur. Intermediis vero diebus, vomitus faciat per fextum diem. Verum alias atque alias ante vomitum, & pharmaci potum, fomentum adhibere oportet. Et per tertiam diem lavetur, fi conducat. Sin minus, ungatur. Et deambulet fi ita potens fuerit, conjectura ad cibos facta: & fambuci, ac conyzæ femper teneræ, folia cocta edenda dato. Sic enim curatus, facillime deget, & morbus annum definet. Multis vero jam fanis factis, poft duos annos morbus reverfus eft. Sed fi hoc contingat, eodem modo curetur. Si vero tertium revertatur, tumor quidem non fuccedit. Tenuis autem fit & gracilis, incipitque a facie attenuari, & colore exalbefcit magis quam prius. Huic quandoque aqua intercus fit in ventre. Si igitur facta fuerit, fecare ipfum non oportet, moritur enim, fed iifdem curare quibus eum qui a fplene aqua inter cutem laboret. Hunc maxime in principio curare velis, & fic cito fanum facies. Opus autem habet morbus multa curatione. Eft enim gravis.

48. Alius volvulus arcuatus. Hic maxime æftatis tempore in paluftribus regionibus corripit: magis autem ab aquæ potu. Multi vero jam a tali morbo correpti funt, ex volutatione ad folem capitis dolore affecti. Verum fimilia prioribus patiuntur, excepto colore. Nam pallidus fit æger, velut malicorium. Et oculi aliquando morbo arcuato implentur. Hunc ubi fic habuerit, iifdem curare oportet quibus priorem. Danda etiam in potu aqua a cicere albo cocta, & cum vino eadem permixta danda eft. Et caput ejus tetragono medicamento purgetur. Hic minus quam prior lethalis eft, & vocatur volvulus arcuatus.

49. Volvulus hæmatites. Reliqua quidem eadem patitur cum prioribus. Incipit autem morbus autumno fieri. Hæc vero in morbo accedunt. Ex ore male olet a dentibus, & gingivæ abfcedunt, & a naribus fanguis fluit. Aliquando etiam ex cruribus ulcera pullulant, & alia fanefcunt, alia emergunt. Et color niger fit, & cutis tenuis. Eft autem ad deambulandum ac laborandum promptus. Hunc ubi fic habuerit, iifdem curato quibus priores, & hæc per clyfterem infundito. Cucumeris fylveftris folia quinque terito, & mellis dimidium heminæ ammifceto, itemque olei heminam dimidiam, & falis quantam una manu comprehendere potes, & fucci betarum heminas quatuor. Ad fubpurgationem vero lactis afinini cocti heminas octo exhibeto, melle affufo. Bibat etiam bubulum lac pro tempore, per quadraginta dies. Bibat item mane bubuli lactis duas heminas, tertia aquæ mulfæ parte ammixta, per intermedios dies. Hic morbus multa medela opus habet. Sin minus, non exit, fed cum homine moritur. Vocatur autem volvulus hæmatites.

50. Morbi craffi appellati. Ex craffis appellatis morbis, hi maxime fiunt. Quum pituita & bilis mixta fuerint in corpore, fluunt in ventrem: & quum congregata fuerint in ventre, attolluntur, & furfum ac deorfum difcurrunt, velut unda. Et rigor ac febris corripit. Et

Et dolor in capite consistit: & quum dolor circa viscera constiterit, suffocationem inducit. Aliquando vero vomit pituitam acidam, quandoque etiam salsam: & postquam evomuit, os amarum ipsi esse videtur. In lateribus autem rubores detinentur. Nam quum pituita in ventre sit, sanguis a caliditate congregatus in latera allapsus est, & rubores in lateribus excitat. Et calor maxime latera occupat, ac costas. Et dorsum ipsius incurvum fit. Et quum maxime doleat, corporis contactum non sustinet. Nam velut ex ulcere dolet. Et carnes præ dolore vibrantur ac palpitant: & testes contrahuntur: & in sedem, & in vesicam, calor quidam ac dolor irruit. Et mingit crassum velut in aqua inter cutem. Et ex capite defluunt capilli: & pedes semper frigidi sunt: & dolor premit maxime latera, & dorsum, & collum: & ad cutem aliquid ipsi proserpere videtur. Morbus vero quandoque urget, quandoque remittit. In progressu autem magis assidue premit, & cutis capitis crassa ac rubicunda est. Hic usque ad sex annos talia pati perseverat. Postea & sudor multus diffunditur, & male olet. Sæpe vero etiam per somnum semen effundit. Quod vero per coitum emittit, subcruentum ac sublividum prodit. Hic morbus fit propter calorem solis, & aquæ potum. Proinde hunc quum sic habuerit, cneoro aut hippophae, aut cnidio grano dato, subpurgato: dato etiam lactis asinini cocti heminas octo bibendas, melle affuso. Postera die post purgationem eadem, quæ aliis exhibeto. Primis autem diebus ex iisdem nutriatur, ex quibus etiam is qui ab aqua inter cutem correptus est: & deambulationibus se exerceat, si ita potens fuerit. Si vero præ febribus impotens fuerit, & cibos edere non poterit, lenticulæ sorbitione utatur: potu vero vino nigro quam maxime austero. Hic morbus maxime corripit autumno, & tempore fructuum pomorum. Hic siquidem curatus fuerit in sex annis, satis est: sin minus, adhæret usque ad decem annos. Cum multis vero simul moritur, si non statim curatus fuerit.

51. Alius crassus morbus. Tales crassi morbi a bile fiunt, quum bilis in hepar influxerit, & in capite constiterit. Hæc igitur æger patitur. Hepar intumescit, & præ tumore ad septum transversum expanditur: & dolor statim in caput irruit, maxime vero in tempora: & auribus non acute audit. Sæpe vero etiam oculis non videt: & horror ac febris corripit. Atque hæc quidem in principio morbi ipsi fiunt, intermittentia quandoque valde, quandoque minus. Quanto autem magis morbus progressus fuerit, tanto amplior dolor in corpore existit: & pupillæ oculorum dispserguntur ac hebetantur: & si digitum oculis admoveris, non sentit, eo quod non videt. Quod autem non videt, ex hoc cognoveris, quod admoto digito non nictat: & floccos de stragulis tollit, si quos viderit, pediculos ipsos esse putans: & quum hepar magis ad septum transversum expassum fuerit, delirat; & ob oculos ipsi obversari videntur reptilia, & omnis generis peregrinæ feræ, & milites armati pugnantes: & ipse sibi inter ipsos pugnare videtur: & talia loquitur velut qui videat pugnas & bella geri, & invadit, & minatur, si quis ipsum exire vetet: & si surrexerit, crura elevare non potest, sed concidit: & pedes ipsius frigidi sunt. Et quum dormit, exilit a somno,

no, & timet quum insomnia viderit horrenda. Cognoscimus autem hoc, quod ab insomniis exilit ac timet, postquam resipiscit. Nam insomnia denarrat, & ea quæ corpore fecit, & quæ lingua loquutus est. Atque hæc quidem sic patitur. Quandoque vero etiam per totam diem ac noctem voce privatus jacet, respirans spiritum multum acervatum. Quum autem delirare cessavit, statim evestigio resipiscit, & si quis ipsum interroget, recte respondet: & cognoscit ac intelligit omnia quæ dicuntur. Deinde rursus post modicum tempus, in iisdem afflictionibus jacet. Hic morbus accidit maxime in peregrinatione. Et si quis alicubi per desertam viam iter faciat, & timor ipsum ex spectro corripiat. Fit etiam aliter. Huic quum sic habuerit, veratri nigri obolorum quinque pondus, in vino dulci bibendum dato. Aut hæc per clysterem infundito. Nitri ægyptii magnitudinem tali ovilli terito, & mellis optimi cocti dimidiam heminam, & olei dimidiam heminam, in mortario ammisceto, & aquæ a betis coctis heminas quatuor per noctem sub dio expositas addito: aut si volueris, pro beta lac asininum coctum ammisceto: & hæc mixta per clysterem immittito, sive febris habeat, sive non. Sorbitionibus autem utatur, ptisana cocta, melle affuso. Bibat etiam mel & aquam & acetum, simul permixta, donec judicatus fuerit morbus. Judicatur autem in quatuordecim diebus ad summum, sive lethalis est, sive non. Multis autem jam hujusmodi morbus sedatus, rursus rediit. Si igitur redierit, periculum est ne æger pereat. Judicatur morbus in septem diebus, an lethalis sit, aut non. Si vero has effugerit, non valde moritur, sed morbus in plerisque curatus decedit. Quum autem desiverit morbus, diæta bona utatur, quiete ingerens quæ venter suscipiat, & non comburantur, neque ventris profluvium succedat. Ambo enim hæc periculosa esse videntur. Lavetur autem quotidie, & deambulet post cibos modice. Veste vero induatur levi ac molli: & pro tempore anni lac & serum bibat, per quinque ac quadraginta dies. Hæc si fecerit, celerrime sanus erit. Morbus autem gravis est, & multa cura opus habet.

52. Alius morbus crassus. Fit a pituita putrefacta. Quod autem putrida est unde fit, ex hoc manifestum est. Eructat ab hac quod odorem habet, velut si quis raphanides edisset. Incipit autem fieri talis morbus a cruribus, deinde ab his ascendit ad ventrem. Et quum in ventre constiterit, rursus decurrit ad viscera. Et quum in his constiterit, fugit & vomitum facit, pituitam acidam subputridam educens: & ubi evomuit, non habet seipsum, neque sibi constat æger. Deinde angustia fit circa viscera. Quandoque etiam in caput derepente dolor incumbit acutus. Et auribus acute audire non potest, neque oculis videre, præ gravitate: & sudor multis diffunditur male olens, & maxime quum dolor habuerit, & morbum levat. Color autem ipsius arcuatus apparet. Hic morbus priore paulo minus lethalis est. Huic quum ita habuerit, ventrem purgato deorsum quidem, per hippophaes: sursum autem, per veratrum; & caput tetragono purgato: & quum a veratro purgatus fuerit, postera die lacte asinino cocto subpurgato. Tertia deinde caprino cocto, & similiter quarta ac quinta. Reliquis vero viginti diebus,

lac bubulum crudum, aut etiam caprinum dato, tertia aquæ mulsæ parte ammixta. Bibat autem lactis congium. Post purgationem vero deorsum versus, eadem pharmaca exhibeantur quæ hydropicis. Reliquo tempore quum lac bibit, cœnet panem exassatum. Obsonium autem habeat, ex piscibus scorpium, aut callionymum, aut cuculum, aut squatinæ frustum cum condimentis coctum: ex carnibus, ovillas, aut gallinacei pulli coctas. Vinum bibat album, si conducat: sin minus, nigrum austerum: deinde post cibum deambulet, ut ne frigeat. Siquidem igitur conducat, cibos huic dato qui dicti sunt. Si vero non conducunt, sorbitiones dato ptisanæ aut milii. In hoc morbo si æger triginta dies transgressus fuerit, sanus fit. Hi enim judicant an lethalis sit, an non. Est autem morbus gravis.

53. Alius morbus crassus. Fit hic morbus a pituita alba. Congregatur autem in ventre, quum febres diuturnæ corpus occuparint. Initium hic morbus a facie sumit, & intumescit facies, deinde descendit in ventrem, & ubi in ipso constiterit, ventrem magnum attollit, & corpus velut a labore lassatur, & in ventre gravitas inest, & dolor fortis, & pedes tument, & si pluvia in terram effundatur, pulveris odorem non sustinet. Si vero in pluvia steterit, & terram odoret, derepente cadit. Hic morbus interquiescens, longiore tempore quam prior occupat, & tardius decedit. Curare vero ipsum oportet iisdem quibus hydropicum, fomentis videlicet & pharmacis, & eduliis ac laboribus. Hic morbus per sex annos maxime obtinet: deinde decedit temporis progressu, si probe curetur, etiamsi non in principio fuerit curatus. Est autem morbus difficilis, & multa cura opus habet.

54. Coxendicum morbus ex his maxime causis fit plerisque. Si quis diutius in sole versetur, & coxendices fuerint calefacti, & humor qui est in articulis, a calore fuerit resiccatus. Quod autem id quod resiccatur, condensatur, ac constringitur, hoc mihi signum est. Æger enim articulos vertere aut movere non potest, præ dolore qui est in ipsis, & eo quod verticula sunt compacta. Dolet autem maxime lumbos, & verticula ex obliquo juxta coxendices, & genua: consistit autem dolor multo tempore in inguinibus, simulque coxendicibus, acutus & æstuosus: & si quis ipsum erigat, aut transmoveat, præ dolore ejulat quam maxime potest. Aliquando etiam convulsio succedit, & rigor ac febris. Fit autem & a bile, & a pituita, fit item a sanguine, dolor consimilis velut ab omnibus morbis: & rigor ac febris aliquando corripit debilis. Cæterum eum qui a sole hoc morbo correptus est, sic curare oportet. Corpus ipsius fomento humectetur: & cibi ac potus, & alia quæ exhibentur, tepida ac humida præbeantur: atque hæc omnia cocta. Cibo utatur maza molli, vino dulci non subacta. Vinum bibat album, aquosum: & corpore quietem habeat, & quamvis impotens fuerit ut exsurgat, tamen modice singulis diebus deambulet: & ne frigeat, & non multa aqua lavetur: & quum tibi bene habere visus fuerit, & corpore humidus esse, leni fomento vehementer foveto. Magis enim remittit, & condensationem ex articulis humectat ac relaxat. Deinde postera die, cnidium granum bibendum dato. Si vero non profuerit, hæc per clysterem infundito.

Cumini heminam dimidiam terito, & colocynthidem integram parvam ac rotundam in mortario tundito ac cribrato, & nitri rubri ægyptii minæ quadrantem torreto, ac terito. Atque hæc in ollam conjicito, & olei heminam, mellis heminam dimidiam, vini albi heminam, & ſucci betæ quantum videbitur affundito, & donec bonam craſſitudinem habere viſa fuerint coquito. Deinde per linteum excolato, & ſi mel non ſimul coquere velis, mellis attici heminam ipſis ammiſceto. Si vero atticum non habeas, optimi alias cocti heminam in mortario ammiſceto. Si vero craſſius fuerit hoc infuſum, de eodem vino affundito, juſtæ craſſitudinis reſpectu habito, & per clyſterem infundito: deinde uſque ad dies tres purgari ſinere oportet. Si vero pluribus diebus purgetur, bubuli aut caprini lactis heminas tres ebibendas dato: deinde betas pingues non ſalſas, condimentis conſperſas, edendas exhibeto. Ex hoc morbo multi claudi ſunt.

55. Si vero a bile morbus fiat, veratrum deorſum purgans ipſi bibendum dato: aut ſcammoniæ ſuccum. Poſt hujuſmodi vero purgationem, ſucci ptiſanæ melle affuſo, heminas duas exſorbendas dato. Poſtera vero aut tertia die adhibito fomento, lacte aſinino cocto ſubpurgato. Ad veſperam autem pinguis betæ heminas duas edat, polenta inſperſa. Vinum bibat album, aquoſum, dulce, & nunc, & poſt pharmaci purgationem.

56. Si vero a pituita ægrotet, cnidium granum, aut hippophaes, adhibito prius fomento, bibendum ipſi dato. Poſt purgationem vero, eaſdem ſorbitiones ac potus exhibeto. Itemque lactis potionem. Intermediis autem diebus, diæta quam leviſſima utatur. Et ſiquidem ab his utilitatem ſentit, bene eſt. Sin minus, ipſum urito multis ac profundis cruſtis inuſtis, in oſſeis quidem partibus, per fungos: in carnoſis autem, per ferramenta.

57. Si vero a ſanguine ægrotarit, fomentum adhibeto, & cucurbitam affigito, & venas in poplitibus ſecato. Si autem tibi viſum fuerit, etiam cnidium granum ipſi bibendum dato. Diæta vero quam ſicciſſima utatur. Vinum autem ne bibat. Si vero bibere velit, quam minimum & aquoſiſſimum dato, & modice deambulare jubeto, aut ſi potens fuerit, plurimum. Conducit autem & a pituita ægrotanti talia facere. Si vero ſtare non poſſit, in lecto ipſum quam frequentiſſime circumferre oportet, a quacunque cauſſa ægrotarit, per omnia ſimiliter, ut ne intus cartilago concreſcat.

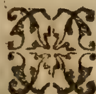
58. Si vero concreverit, & articuli conglutinati fuerint, omnino neceſſe eſt hominem claudum fieri. Et ſi clyſterem adhibere volueris ei qui a ſanguine ægrotat, quo ſanguinem ac pituitam a coxendicibus abducas, hæc infundere oportet. Salis pugillo trito olei heminam, & de hordei decocto duas heminas ammiſceto, atque ſic infundito. Si enim ſic curationem feceris, celerrime ſanum facies. Morbus autem gravis valde eſt ac diuturnus.

59. Tetani tres. Si ob vulnus tetanus ſive diſtentio fiat, æger hæc patitur. Maxillæ conglutinantur, & rigent, & os aperire non poteſt: & oculi lachrymantur & contrahuntur, & dorſum conglutinatum riget, & crura flectere nequit, neque manus, neque ſpinam. Quum autem lethalis fuerit, potum & cibos, quos prius accepit, aliquando per nares reddit. Hunc quum ſic habuerit, fovere oportet, & pingui-

guiter unctum, ad ignem non ita prope calefacere, & tepefactoria illito corpori adhibere. Et absinthium, aut lauri folia, aut hyoscyami semen, & thus terito, deinde vino albo diluta in ollam novam infundito, & oleum pari cum vino mensura affundito, & cum his calefactis large calidis corpus ac caput illinito. Postea super pelliceum indumentum reclinatum, ita ut pars ad quam fuit animalis caro sursum vergat, mollibus ac puris stragulis ac vestimentis contegito, quo vehementer exsudare possit. Aquam vero mulsam tepidam, siquidem hanc bibere poterit, per os exhibeto. Si vero non poterit, per nares infundito. Vinum autem album quam jucundissimum ac plurimum bibendum dato. Hoc quotidie facere oportet, donec sanus fiat. Est autem morbus gravis, & statim curatione opus habet.

60. Opisthotonos. In distentione retrorsum contingente (opisthotonum vocant) alia quidem eadem æger patitur. Fit autem, quum tendines qui ipsi sunt retro in cervice ægrotarit. Ægrotat autem, ab angina, aut ab uva, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquando etiam a capite febribus succedentibus, convulsio succedit. Jam vero etiam a vulneribus. Hic trahitur in posteriorem partem, & præ dolore circa dorsum ac pectora, ejulat. Hic convellitur vehementer, ut vix detinere possint ipsum præsentes, ne e lecto excidat. Hic sæpe in die dolore affligitur, sæpe etiam levius degit. Huic sic habenti eadem exhibere oportet, quæ priori. Morbus autem adhæret ad summum diebus quadraginta. Si vero hos evaserit, sanus fit.

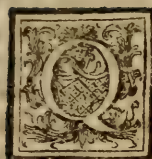
61. Alius tetanus. Hic tetanus minus lethalis est quam priores. Fit autem ab iisdem. Multi vero etiam ex casu in partes posteriores, a morbo correpti sunt. Patitur igitur æger hæc. Totum corpus convellitur. Aliquando vero quacunque corporis parte id contigerit, convellitur: & primum quidem obambulat. Postea temporis progressu in lectum cadit: & rursus remittit dolor & convulsio: & si surrexerit, & fortassis ad paucos dies obambularit, postea rursus in iisdem afflictionibus jacet. Atque hæc patitur ac transmutat, per multum tempus: & si quid comedit, non secedit infra, nisi difficulter, atque hoc combustum. At in pectoribus hæret cibus & suffocationem inducit. Hunc si iisdem curaveris quibus priores, celerrime sanum facies. Clysterem vero ex ptisana cocta tenui, ac melle adhibeto.

HIP-

HIPPOCRATIS DE VICTU ACUTORUM.

QUi Cnidias appellatas sententias conscripserunt, recte quidem scripserunt ea, quæ patiuntur ægroti in singulis morbis, & quomodo quædam ipsorum evenerunt: hactenus quidem etiam qui medicus non sit, recte conscribere possit, si probe ex singulis ægrotis quæ patiuntur didicisset. Quæ vero medicum ante discere oportet, ægroto non referente, horum pleraque omissa sunt, alia in aliis, & quædam valde commoda ad conjecturam. Quum autem ad conjecturam dicatur, quo modo singula curare oporteat: in his multa aliter sentio, quam velut illi prodiderunt. Et non solum ob hoc non laudo: verum quod etiam paucis numero usi sunt medicamentis. Nam exceptis morbis acutis, plurima ab ipsis relata sunt pharmaca alvum deorsum purgantia exhibenda, & serum ac lac pro tempore. Siquidem igitur hæc bona essent, & morbis convenientia, in quibus exhibenda esse monuerunt: longe magis laudanda essent, eo quod quum pauca sint sufficiunt. Nunc vero res non ita habet. Qui tamen postea eam tractationem repetiverunt, magis sane medico modo, de his quæ singulis exhibenda sunt transegerunt.

2. At neque veteres quicquam memorabile de victus ratione conscripserunt, & quanquam magna hæc res sit, eam omiserunt: attamen multos in singulis morbis modos, multiplicemque ipsorum divisionem non ignorarunt aliqui. Cæterum numeros singulorum morborum clare pronunciare volentes, non recte scripserunt. Non enim facile sit enumerare, si ex eo quis ægrotantium morbum æstimet, quod alter ab altero aliqua re differt: & ideo non putet eundem morbum esse, si non idem nomen habeat. Mihi vero placet, ut in universa arte mentem adhibeamus. Nam quæcunque opera bene ac recte tractat, ea singula bene ac recte facere oportet: & quæ cito, cito: & quæ pure, pure: & quæ citra dolorem tractare oportet, ita facere, ut quam minimus dolor sentiatur: & alia omnia ejusmodi insigniter præ aliis ad meliorem modum transigere oportet. Maxime vero laudaverim medicum qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidunt, præ aliis insigniter ad meliorem partem excellat.

3. Sunt autem hi acuti, quos veteres nominaverunt pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, & febrem ardentem, & alii morbi qui ex his hærent, quorum febres omnino continuæ sunt, & occidunt. Quum enim non pestilentis morbi modus quis communis grassatus fuerit, sed sparsi fuerint morbi, & non similes, ab his morbis plures moriuntur, quam ab aliis omnibus. Idiotæ igitur non valde cognoscunt eos qui in his, aliis præstant: aliarumque curationum magis aut laudatores, aut vituperatores existunt. Et profecto ma-

gnum

gnum signum hoc est, quod populares minime de his morbis intelligentiam habeant, veluti quos studio consequi oportet. Nam qui medici non sunt, medici esse videntur, maxime propter hos morbos. Facile est enim nomina ediscere quæ proferri solent apud ægros his morbis affectos. Si enim quis ptisanæ succum nominarit, & vinum tale, aut tale, aut etiam aquam mulsam, omnia hæc eadem plebeis hominibus, & meliores, & deteriores medici dicere videntur. At res hæc non ita se habet, sed in his sane vel maxime alii ab aliis differunt.

4. Videntur autem mihi digna esse quæ scribantur, maxime hæc, quæ ignorantur a medicis, maxime scitu commoda, & quæ magnas utilitates, aut magna detrimenta afferunt. Quæ itaque ignorantur, hæc sunt. Cur nam in acutis morbis, aliqui medici omne ævum terunt, ptisanas non colatas exhibentes, & recte se medicari putant? Aliqui vero plurimi faciunt, ut nullum hordeum æger devoret: (magnum enim detrimentum afferre arbitrantur) verum per linteum excolantes succum exhibent. Quidam vero ipsorum neque ptisanam crassam dederint, neque succum: atque hi partim donec ad septimum diem æger perveniat, partim vero perpetuo, donec judicatus fuerit morbus. Sane hujusmodi quæstiones ne proponere quidem medici consueverunt, fortassis autem neque si proponantur, comperiantur. Proinde calumniam incurrit tota ars apud vulgus adeo magnam, ut neque omnino medicinam esse putent. Nam in acutis morbis in tantum inter se differunt artifices, ut quæ alter exhibet optima esse putans, ea alter jam mala esse existimet: & fere ob id artem vaticinationi similem esse dixerint.

5. Quia vates eandem avem, si sinistra appareat, bonam esse ducunt: si dextera, malam. Et in aruspicina talia sunt, alia in aliis. Verum aliqui vates contraria his dicunt. Assero autem hanc speculationem pulcherrimam esse, & cognatam plurimis ac maxime commodis in arte. Nam ægrotantibus omnibus plurimum ad sanitatem confert, & sanis ad securitatem, & his qui se exercent, ad bonum habitum, & ad quod quisque voluerit. Ptisana igitur recte omnibus frumentaceis eduliis prælata esse videtur, in morbis acutis: & laudo sane eos qui ipsam prætulerunt. Nam viscositas ipsius levis est, & continua, & jucunda, & lubrica, & moderate humida, & sitim eximit, & facile eluitur, si forte & hoc opus sit: & neque adstrictionem habet, neque malam turbationem, neque in ventre intumescit. Intumuit enim in coctura, quam maxime tumefieri solet. Quicunque igitur ptisana in hisce morbis utuntur, nulla die vasa vacua fieri permittant, ut ita dicam, sed utantur, & non intermittant, si non aut ob medicamenti, aut infusi per clysterem usum, intermittere oporteat. Et qui quidem bis in die cibum capere soliti sunt, eis bis danda est: qui vero semel edere consueverunt, his semel primo die danda est. Verum sensim progressu facto, si fieri poterit, etiam his bis detur, si sane opus habere visum fuerit. At vero copia sufficit ab initio dare non multa, neque minus crassam: sed ut consuetudinis gratia quid ingeratur, & ut ne multa vasorum vacuatio fiat.

6. Cæterum quod ad augmentum copiæ sorbitionis attinet, siquidem siccior fuerit morbus, quam quis putarit, non ita magna copia dare oportet, sed ante sorbitionem, aut aquam mulsam, aut

aut vinum præbibendum exhibere, utrum ex his convenientius fuerit. Utrum vero conveniat, in singulis modis refertur. Si vero os humectetur, & a pulmone prodeuntia, qualia oportet fuerint, sorbitionis copiam, ut in summa dicam, augere oportet. Quæ enim citius & magis humectantur, celeritatem judicationis significant. Quæ vero tardius & minus, tardiorem judicationem significant. Et hæc quidem per se talia omnino existunt. Verum multa quoque alia commoda omittuntur, ex quibus conjecturas facere oportet, quæ postea referentur, & quanto copiosior purgatio fuerit, tanto plus dare oportet, usque ad judicationem, maxime duobus a judicatione diebus, quibus sane quinta, aut septima, aut nona judicare videtur, ita ut etiam parium ac imparium dierum rationem habeas. Postea vero sorbitione quidem mane utendum est: vespere vero ad cibos transeundum. Conveniunt autem talia utplurimum his qui statim tota ptisana utuntur.

7. Nam & dolores in pleuriticis statim sua sponte cessant, ubi memorabile quid spuere ac expurgari cœperint: & purgationes longe perfectiores sunt, & minus suppuratı fiunt, quam si quis aliter victum suppeditet: & judicationes simpliciores, & melius judicantes, & minus revertentes. Ptisanam porro ex optimo hordeo factam esse oportet, & quam optime coctam, & præsertim si non solo succo uti velis. Nam una cum reliqua ptisanæ virtute, lubricitas facit ut hordeum dum deglutitur non lædat. Nusquam enim adhæret, neque secundum thoracis rectitudinem moram trahit. Lubricissima autem est, & maxime sitim eximit, & facillime concoquitur, & debilissima est, quæ optime cocta est, quibus omnibus opus est. Siquidem igitur non opem tulerit quis quantum opus est, ut sufficiens sit ejusmodi ptisanæ sorbitionis modus, multis modis lædetur. Etenim verbi causa, quibus cibus intus conclusus est, si quis non facta deorsum evacuatione, sorbitionem dederit, dolorem si adest amplius exacerbaverit: & si non adest, statim induxerit, & sic spiritus densior fiet. Hoc vero malum est. Pulmonem enim resiccat, & præcordium, & pectinem, ac septum transversum dolore affligit. Quinetiam si lateris dolor assiduus est, & ad calefactoria non remittit, & sputum non prodit, sed citra putrefactionem ac concoctionem valde viscosum fit, si non solverit quis dolorem, aut ventre mollito, aut vena secta, utrum tandem horum conducet: ptisanam autem ita habentibus dederit, cita mors talium continget. Propter has igitur causas, & alias hujusmodi adhuc magis, qui tota ptisana utuntur, septima die & citius moriuntur, partim mente læsi, partim ab erectæ cervicis spiratione, & stertore suffocati.

8. Tales vero veteres sydere ictos esse putaverunt, ob hoc quidem maxime, non minus autem, quod & mortuis ipsis latus lividum reperitur, ut simile quid plagæ appareat. Causa vero hujus est, quod prius quam dolor solvatur moriuntur. Cito enim anhelosi fiunt. Præ multo autem ac denso spiritu, velut jam dictum est, valde viscosum citra concoctionem fit sputum, & egressum fieri prohibet. Imo stertorem inducit, cartilaginosis pulmonis arteriarum partibus, bronchiis appellatis, impactum, & ubi ad hoc devenerit, lethale jam plerumque existit. Nam & ipsum sputum impactum, prohibet quidem

dem spiritum intro ferri, cogit autem cito extra ferri. Atque sic mutuam opem ad malum inter se conferunt, dum & sputum impactum, densum spiritum facit: & hic quum densus sit, sputum insuper viscosum facit, & lubricum fieri, ac elabi impedit. Occupant autem hæc, non solum si ptisana intempestive utantur: verum multo magis, si quid aliud ederint, aut biberint, quod minus quam ptisana idoneum sit: proinde plerumque consimilia sunt auxilia, & his qui tota ptisana utuntur, & his qui succo ipsius: his vero qui neutro horum, sed solo potu, quandoque etiam diversimode auxiliari oportet.

9. At vero hoc modo omnino facere oportet. Si cui a cibo recens accepto, & alvo nondum subevacuata, febris incepit, sive cum dolore, sive sine dolore, inhibenda est sorbitionis exhibitio, donec putarit cibum ad infernam intestini partem secessisse. Utendum autem est potu aceti mulsi, si dolor affuerit, hyeme quidem calidi, æstate vero frigidi. Si vero multa fuerit sitis, etiam aqua mulsa, & aqua. Postea vero si dolor aliquis affuerit, aut periculosi aliquid apparuerit, danda est sorbitio neque multa, neque crassa, atque hæc post septimum, aut nonum diem, si validus æger fuerit. Si vero non subiit vetustior cibus ei qui recens cibum accepit, siquidem validus sit, & ætate vigeat, infusum per clysterem adhibendum est. Si vero debilior fuerit, glande utendum est, si non sua sponte probe prodierit.

10. Tempus porro exhibendæ sorbitionis hoc maxime observare ab initio, & per omnem morbum oportet. Quum quidem pedes frigidi fuerint, inhibere oportet sorbitionis exhibitionem. Maxime vero & a potu abstinendum est. Ubi vero calor descenderit ad pedes, tunc exhibere convenit, & putare in omnibus morbis, & non minime in acutis, & maxime in his qui magis febriles ac periculosissimi sunt, tempus hoc magnam vim habere. Utendum est autem primum quidem maxime succo: deinde vero ptisana, juxta prædictas conjecturas diligenti facta consideratione.

11. Cæterum pleuritis, hoc est dolor lateris sive ab initio, sive postea, calefactoriis quidem primum non alienum est tentare dissolvere. Ex calefactoriis vero optima est aqua calida in utre aut in vesica, aut vase æneo, aut testaceo admota. Verum molle quid antea ad latus supponere oportet, lenitatis ergo. Commode etiam spongia, mollis, magna, ex aqua calida expressa apponitur. Contegere vero stragulis ipsum fomentum oportet. Nam & ampliore tempore sic sufficiet & durabit, & simul ut ne vapor ad ægrotantis spiritum afferatur: nisi fortassis & hoc ad aliquid commodum esse visum fuerit. Aliquando enim ad aliquid commodat. Insuper autem & hordeum, & ervum, in aceto diluto, ita ut paulo acidius sit quam ut quis bibere possit, dissoluta ac fervefacta; & in marsupia conjecta, apponere oportet: & furfur eodem modo. Siccum autem fomentum præbent sal & milium torrefactum, in laneis sacculis convenientissimum. Nam & leve, & lene est milium.

12. Solvit autem hujusmodi mollitorium fomentum etiam dolores ad claviculam pertingentes. Sectio autem venæ non similiter solvit dolorem, si non ad claviculam pertingat dolor. Quod si ad calefactoria dolor non solvatur,

non multo tempore calefacere oportet. Reficcat enim hoc pulmonem, & suppurationem facit. At siquidem dolor ad claviculam de se significationem præbeat, aut gravitas ad brachium, aut circa mammam, aut supra septum transversum: venam secare prodest in cubiti flexura internam, & non cunctari copiosum sanguinem detrahere, donec multo rubicundior fluxerit, aut pro puro & rubicundo lividus. Utrunque enim contingit. Si vero sub septo transverso fuerit dolor, ad claviculam autem de se significationem non præbeat, alvum mollire oportet, aut veratro nigro, aut peplio, ita ut veratro quidem daucum, aut seseli, aut cuminum, aut anisum, aut aliud quid ex odoratis ammisceas, peplio vero silphii succum. Sed & hæc inter se si misceantur, consimilis modi existunt.

13. Ducit autem nigrum veratrum melius, & ad judicationem commodius quam peplium. Peplium vero flatus magis erumpere facit. Ambo autem hæc dolorem sedant. Sedant item alia multa alvum subducentia medicamenta. Verum hæc inter ea quæ ego novi optima sunt. Alioqui & ea quæ in sorbitionibus exhibentur alvum subducentia medicamenta, opitulantur, quæcunque non valde injucunda sunt, aut ob amaritudinem, aut propter aliam quandam injucunditatem, aut ob copiam, aut colorem, aut aliquam suspicionem. Ptisanam tamen statim insuper sorbendam dare oportet, postquam medicamentum bibit, non memorabili copia pauciorem, quam quanta sumere adsuetus est. Nam & rationi consentaneum est, in media purgatione sorbendam non dare. Quum autem cessaverit gurgatio, tunc minus sorbeat de ea quam adsuetus est. Postea vero reducat semper ad majorem copiam, si & dolor sedatus fuerit, & nihil aliud adversetur. Idem mihi sermo est, si etiam ptisanæ succo uti opus fuerit. Melius enim esse assero, statim omnino incipere sorbere, quam prævacuatis jam vasis sorbere auspicari, aut tertia, aut quarta, aut quinta, aut sexta, aut septima die, si sane non judicatus fuerit morbus ante hoc tempus. Præparationes autem & his consimiles faciendæ sunt, quales dictæ sunt. De sorbitionis igitur exhibitione ita sentio. Sed & de potu, qualemcunque tandem quis ex describendis sumpturus est, eadem mihi penitus sermonis ratio est.

14. Novi autem etiam medicos maxime contraria facere his quæ fieri oportebat. Omnes enim volunt, ubi sub morborum initia homines fame præmacerarunt, duobus aut tribus, aut etiam pluribus diebus, sic sorbitiones exhibere, itemque potus: & fortassis etiam par ipsis esse videtur, ut magna corpori mutatione contingente, etiam magnum quid valde contra objiciatur. Verum mutare quidem non parum, bene habet. Recte tamen mutatio transferenda est, & ex mutatione adhuc magis exhibitio eorum quæ per os sumuntur. Maxime igitur lædi poterint, si non recte mutationem fecerint, hi qui tota ptisana utuntur. Poterint etiam lædi qui solo succo utuntur, lædi quoque possunt qui solo potu utuntur. Minime vero hi. Oportet autem & in sanorum adhuc hominum victu addiscere quæ conferunt. Si enim sanis tales aut tales victus multum differre videntur, tum in aliis quibusdam, tum in mutationibus: quomodo non etiam in morbis multum differant, & maxime in acutis?

15. Atqui facile est hoc addiscere,

quod simplex victus cibi ac potus, ipse sibiipsi semper similis securior omnino est ad sanitatem, quam si quis derepente ad alium meliorem, magnam mutationem faciat. Nam & his qui bis in die cibum sumunt, & his qui semel, repentinæ mutationes noxas ac ægritudines inducunt: & eos sane qui prandere non adsueti sunt, si pransi fuerint, statim infirmos facit hoc, & toto corpore graves, & debiles, & pigros. Si vero etiam insuper cœnaverint, acidum ructantes. Quibusdam vero etiam alvi liquida egestio oboritur, quum præter consuetudinem ventriculus gravetur, solitus resiccari, & non bis intumescere, neque bis cibos coquere. Auxiliatur igitur his, mutationem rursus adæquare: dormire enim oportet velut nocte reducta post cœnam, hyeme quidem absque frigore, æstate vero, absque calore. Si vero dormire non queat, ubi multam lentam deambulationem non stando oberravit, nihil cœnet, aut pauca, eaque innoxia. Insuperque minus bibat, & potum non aquosum. Talis autem adhuc magis affligetur, si ter in die ad satietatem cibum acceperit, & adhuc magis si sæpius. Quanquam sane multi sint, qui facile ferunt, si ter in die cibum copiose accipiant, qui ita sunt adsueti.

16. Quin & hi qui bis in die cibum capere soliti sunt, si pransi non fuerint, debiles & infirmi sunt, & ad omne opus timidi, & ventriculi osculum dolent. Viscera enim pendere ipsis videntur: & calidam ac cum virore pallidam urinam mingunt, & alvi egestio comburitur. Quibusdam etiam os amarescit, & oculi cavi fiunt, & tempora palpitant, & extremæ partes perfrigerantur. Et plerique ex his qui pransi non sunt, cœnam edere non possunt. Si vero cœnam sumpserint, ventriculum gravant, & multo magis ægre in lecto degunt, quam si etiam pransi fuissent. Quum igitur talia hæc sanis fiant, ob victus dimidiæ diei mutationem præter consuetudinem: apparet neque apponere, neque detrahere commodum esse. Eum igitur qui præter consuetudinem semel in die cibum accepit, si, ubi tota die vasa vacua fecit, quantum consuevit cœnaverit, verisimile est, si tunc quum impransus esset doluit ac ægrotavit, & ubi cœnavit gravis fuit, multo magis gravari. Si vero etiam longiore tempore evacuatis vasis, postea derepente cœnaverit, adhuc magis gravabitur.

17. Qui igitur præter consuetudinem vasa vacua fecit, ei hanc diem rursus adæquare sic conducit absque frigore & calore atque labore. Hæc enim omnia graviter tulerit: & cœna multo minor exhibenda est, quam consuevit, eaque non sicca, sed modi humectioris: & postea bibat potum non aquosum, neque pauciorem quam pro cibi ratione. Sed & postera die pauca prandeat, quo sensim progressu contingente ad consuetudinem revertatur. Qui tamen supernas partes amara bile infestantur, talia molestius ferunt. Pituitosi autem supernis partibus, cibi præter morem abstinentiam omnino facilius ferunt. Quare etiam semel in die cibum præter morem capere, facilius utique iidem tulerint. Sufficiens igitur & hoc signum est, quod maximæ mutationes eorum quæ circa naturas nostras ac habitus contingunt, maxime morbos faciunt. Non igitur licet intempestive, neque vehementissimas vasorum vacuationes facere, neque vigentibus morbis, & in inflammatione consisten-

ſiſtentibus, cibos exhibere, neque licet derepente in tota re quicquam aut huc, aut illuc mutare.

18. Multa vero his cognata, ex his qui ventri contingunt, itemque alia referre quis poſſit, quod facile quidem ferunt cibos, quibus adſueti ſunt, etiamſi natura non ſint boni. Similiter etiam potus. Ægre autem ferunt cibos, quibus adſueti non ſunt, etiamſi non ſint mali: ſimiliter etiam non potus. Et quæ quidem multus carnis eſus præter conſuetudinem aſſumptus facit, aut allium, aut ſilphium, aut ſuccus ipſius, aut caulis, aut alia hujuſmodi, magnas quaſdam peculiares vires habentia, minus admiretur quis ubi talia dolores ventriculis magis quam alia inducunt. At juſta fuerit admiratio, ſi didiceris quantam maza turbationem, & molem, & flatum, & tormen ventriculo inducat, ſi præter morem ingeſta fuerit, ab eo qui mazam edere non eſt ſolitus: aut qualem ſitim panis ipſe calidus ingeſtus inducat, & repentinam repletionem, ob ſiccandi vim, & quod tarde tranſit: & quam diverſas inter ſe affectiones faciant, & panes valde puri, & qui ex toto ſunt collati, præter conſuetudinem in cibo accepti, itemque maza ſicca præter morem, aut liquida, aut viſcoſa: & quale quid faciant polentæ recentes non adſuetis, & aliæ his qui recentibus uti adſueti ſunt: itemque vini & aquæ potus, præter morem derepente viciſſim permutatus, & aquoſum vinum, & meracum, præter conſuetudinem derepente potatum. Illud enim humiditatem in ſuperno ventre inducit, & flatum in inferno. Hoc vero venarum palpitationem, & capitis gravitatem ac ſitim. Quin & album vinum, & nigrum, ſi quis præter conſuetudinem permutet, etiamſi ambo vinoſa fuerint, tamen multa in corpore alterarint, ut minus mirum eſſe quis dixerit, dulce & vinoſum vinum non idem poſſe, ſi derepente permutata fuerint.

19. Porro hujuſmodi aliquam partem ſermoni contrario patrocinari oportet: quod mutatio victus his facta eſt, corpore non mutato, neque ad robur, ut cibos apponere opus ſit, neque ad debilitatem, ut detrahere oporteat. Inſuper autem & robur conjectandum eſt, & morbi uniuſcujuſque modus, & hominis natura, & conſuetudo, & victus ægri, non ciborum ſolum, ſed etiam potuum. Multo autem minus ad additionem procedendum eſt. Nam detrectationem omnino tollere ſæpe conducit, ubi ſuffecturus eſt æger, donec morbi vigor matureſcat. In quibus autem hoc faciendum ſit, ſcribetur. Multa vero etiam alia relatis cognata ſcribere quis poſſit. Hoc tamen melius teſtimonium eſt. Non enim cognatum eſt rei illi, de qua plurimus a me ſermo habitus eſt, ſed ipſa res opportuniſſimum eſt documentum.

20. Nam ab acutorum morborum initio, aliqui quandoque eadem die qua morbus incœpit, cibos comederunt: aliqui poſtridie: quidam etiam ſorbuerunt quicquid oblatum eſſet, quidam etiam cyceonem. Omnia autem hæc deteriora quidem ſunt, quam ſi quis alio modo victum inſtituiſſet, multo tamen minus detrimentum afferunt in hoc tempore peccata, quam ſi quis primis duobus aut tribus diebus, penitus vaſa vacua feciſſet, & quarta aut quinta die, tali victu uſus eſſet. Deterius tamen eſt, ſi omnibus his diebus vaſis evacuatis, in poſterioribus diebus hoc modo victum inſtituat, prius quam concoctus ac maturus ſit morbus. Etenim

nim hoc modo mortem plurimis manifeste affert, si non omnino facilis fuerit morbus. Quæ vero ab initio committuntur peccata, non similiter, ut illa medelam omnem respuunt, sed multo facilius correctionem admittunt. Hoc igitur maximum documentum esse arbitror, quod primi dies sorbitione tali vel tali non sint privandi, in his qui paulo postea talibus aut talibus sorbitionibus usuri sunt.

21. Funditus igitur ignorant, tum hi qui granosa ptisana utuntur, quod ab ipsa læduntur, quum sorbere ceperint, si duobus, aut tribus, aut pluribus diebus antea vasa evacuaverint: tum hi qui succo utuntur, quod sorbentes læduntur, ubi non recte sorbitionem inceperunt. Tunc tamen cavent, & magnam noxam afferre cognoscunt, si priusquam maturus factus fuerit morbus, granosam ptisanam sorbuerit æger, succo uti adsuetus. Omnia igitur hæc magna testimonia sunt, quod medici ægros non recte ad victum perducunt. Sed in quibus morbis vasa vacua facere non oportet, his qui sorbitionibus uti debent vasa vacua faciunt. In quibus vero ex vasorum vacuatione, ad sorbitiones mutationem facere non oportet, in his mutationem faciunt, & hoc plerumque absolute. Aliquando vero in his temporibus mutationem ad sorbitiones faciunt ex vasorum vacuatione, in quibus sæpe ex sorbitionibus ad vasorum vacuationem accedere expediebat, si ita morbum exacerbari contingat. Aliquando autem & cruda attrahuntur de capite, & a thoracis regione, biliosa, & vigiliæ ipsis coincidunt, ob quas non coquitur morbus: & tristes ac amarulenti fiunt, & delirant, & splendores ipsis ob oculos obversantur, & aures sonitu plenæ sunt, & extremæ partes perfrigeratæ, & urinæ incoctæ, & sputa tenuia, & salsa, & meraco colore tincta, ac pauca, & sudores circa collum, & anxietudines, & spiritus in latione sursum versus offendens, densus aut etiam valde magnus, supercilia distenta ac gravata, deliquia animi prava, & stragulorum de pectore rejectiones, & manus tremulæ. Quandoque vero labium infernum concutitur.

22. Hæc autem in principiis comparentia, vehementis delirii significationem præbent, & plerumque ægri moriuntur. Qui vero effugiunt, aut cum abscessu, aut cum sanguinis e naribus fluxione, aut ex crassi puris sputo effugiunt: alias vero minime. Neque enim talium rerum peritos medicos esse video, quomodo debilitates in morbis dignoscere oporteat, & quæ ex vasorum vacuatione efficiuntur, & quæ propter aliam aliquam irritationem, & quæ propter dolorem, & præ acumine morbi: itemque quot affectiones, & omnigenas species, natura nostra & habitus singulis pariat: & quidem quum talium cognitio, aut ignorantia, salutem aut mortem afferant. Majus enim malum est, si ob dolorem & morbi acumen debilitato, exhibet quis potum aut sorbitionem copiosiorem, aut cibum, ob vasorum vacuationem debilem esse existimans. Indecorum etiam est ob vasorum vacuationem debilitatem non cognoscere, & victu premere. Affert equidem periculum aliquod & hoc peccatum, verum multo minus quam alterum. Multo autem magis risu dignum hoc peccatum est quam illud alterum. Si enim alius medicus, aut etiam idiota, ingressus cognoverit ea quæ contigerunt, & edenda ac bibenba dederit ea quæ alter prohibuit, palam auxilium

xilium tulisse putabitur. Talia vero faciunt, ut artifices maxime ab hominibus vituperentur. Videtur enim ipsis ille qui ingressus est medicus aut idiota, velut mortuum suscitasse. Scribentur autem de his quoque signa, ex quibus singula dignoscere oportet.

23. Consimilia tamen illis quæ circa ventrem contingunt, & hæc sunt. Nam si totum corpus præter consuetudinem multum quiescat, non statim magis robustum fit. Si vero etiam ubi multo tempore quievit, derepente ad labores prodierit, vitiosum quiddam palam operabitur. Ad eundem modum etiam singulæ corporis partes. Nam & pedes tale quiddam operabuntur, & alii articuli laborare non adsueti, si interposito tempore derepente ad laborandum prodeant. Eadem etiam oculi & dentes perpetientur, & quæcunque tandem pars. Nam & lectus præter morem mollis dolorem inducit, itemque præter consuetudinem durus. Sed & si sub dio lectus præter morem sternatur, corpus indurat. Quin & talium omnium exempla scribere satius fuerit. Si quis enim accepto ulcere in tibia, neque valde periculoso, neque adeo contemnendo, ita ut neque ipsi ita difficulter, aut adeo facile ulcera sanescant, statim prima ab initio die decumbens curetur, & nequaquam crus elevet: hic sane hoc modo citra inflammationem fuerit, & sanus multo citius sic fiet, quam si obambulans curetur. Attamen si quinta aut sexta die, aut etiam prius surrexerit, & progredi voluerit, magis utique affligetur, ac dolebit, quam si statim ab initio obambulans curatus esset. Si vero etiam multum derepente se fatigaverit, multo magis dolebit, quam si illo modo curatus, in illis diebus ita se fatigasset. Perpetuo igitur hæc omnia inter se testimonium præbent, quod omnia quæ derepente multum supra modum huc & illuc mutantur, lædunt.

24. Multiplex igitur in ventre læsio est, si ex multa vasorum vacuatione, plus moderato derepente ingeratur. Quin & in reliquo corpore, si ex multa quiete ad ampliorem laborem derepente deveniat, multo magis lædetur, quam si ex multo cibo ad vasorum vacuationem transmutetur, & si ex multo labore derepente ad otium ac segnitiem exciderit. Oportet tamen & his corpus quiescere. Oportet item illis ventrem a ciborum copia quiescere. Sin minus, & dolorem in corpore inducet, & totius corporis gravitatem. Plurimus itaque sermo de mutatione huc atque illuc a me habitus est, eo quod hæc nosse ad omnia commodum sit, & ad hoc præsertim de quo nobis sermo erat, quod in acutis morbis ad sorbitiones mutationem faciunt ex vasorum vacuatione. Facienda enim est mutatio velut ego jam jubeo. Deinde non est utendum sorbitionibus priusquam morbus maturus factus fuerit, aut aliud quoddam signum apparuerit, vel vacuatorium, vel irritatorium circa intestinum, aut circa præcordia, qualia scribentur signa. Vigilia fortis potus & cibos crudos & inconcoctiores facit. Et rursus in contrariam partem mutatio dissolvit corpus, & excoctionem ac capitis gravitatem inducit.

25. Vinum porro dulce, & vinosum, & album, ac nigrum, & aquam mulsam, & aquam, & acetum mulsum, his notis distinguere oportet in morbis acutis. Vinum dulce minus caput gravat, quam vinosum, & minus mentem ferit, & magis quam alterum per alvum & intestinum subit. Viscera ve-

ro magna facit splenem & hepar. Quare neque his qui amara bile abundant commodum est. Nam & siticulosum in talibus est, & flatuosum in superno intestino: non tamen inferno intestino inimicum pro flatus ratione, & quidem quum non valde penetret flatus a vino dulci, sed circa præcordia moretur. Certe per urinam hoc minus exit omnino quam vinosum album. Sputum vero magis educit dulce quam alterum: & quibus quidem siticulosum est dum bibitur, his minus quam alterum vinum educit. Quibus vero siticulosum non est, his magis quam alterum educit. At vero album vinosum vinum, plurima ac maxima ex parte jam & laudatum & vituperatum est, in dulcis vini enarratione. Ad vesicam autem magis penetrat quam alterum: & quum urinam cieat, ac semper perrumpat, multum in his morbis profuerit. Nam etsi ad alia incommodius fit altero, attamen quæ in vesica fit ab ipso purgatio, liberat, si quale oportet propellatur. Bonæ vero hæ notæ sunt de vini utilitate ac detrimento, quas seniores me non noverunt. Fulvo vero vino & nigro austero in his morbis ad hæc uti poteris, si capitis gravitas non affuerit, neque mentis perculsio, neque sputum ab ascensu prohibeatur, neque urina suppressa sit: alvi autem egestiones humectiores ac ramentosiores fuerint. In talibus sane, vel maxime convenerit ex albo transmutationem facere, & si qua his similia existunt. Hoc vero insuper intelligere oportet, quod si aquosum fuerit vinum, supernas partes omnes, & eas quæ circa vesicam sunt minus lædet. Verum partibus circa intestinum magis proderit, si meracius fuerit.

26. Aqua vero mulsa si bibatur per totum morbum in acutis morbis, in totum quidem his qui amara bile abundant, ac magna viscera habent, minus commoda est quam his qui tales non sunt. Siticulosa tamen minus est dulci vino. Pulmonem enim mollit, & sputum moderate educit, & tussim lenit. Habet enim vim quandam exterforiam, quæ magis moderato sputum viscosum facit. Urinas etiam sufficienter ciet aqua mulsa, si non aliqua ex visceribus affectio prohibeat. Sed & biliosa per alvum magis egerit, quandoque bona, quandoque magis quam convenit colore saturata, ac spumosiora: atque hoc biliosis & magna viscera habentibus magis contingit. Sputi igitur eductionem, & pulmonis mollitionem, aquosior aqua mulsa magis facit. At spumosas alvi egestiones, & biliosa magis quam convenit colorata, ac magis calida, meraca aqua mulsa magis ducit quam aquosa. Talis autem egestio habet quidem & alia magna nocumenta. Neque enim ex præcordiis ardorem extinguit, sed concitat, & anxiam molestiam, ac membrorum jactationem facit: verum & intestina, & sedem exulcerat. Horum autem auxilia scribentur. Qui igitur aqua mulsa utitur, absque sorbitionibus, pro alio potu, in his morbis, hic multum successum percipiet, & non in multis successu destituetur. Quibus autem danda sit, & quibus non, & ob quas causas non danda, maxima ex parte dictum est.

27. Damnata vero est aqua mulsa ab hominibus, veluti quæ bibentes ipsam extreme debilitet: & propterea mortem accelerare putata est. Verum hoc propter eos qui seipsos fame conficere constituerunt dictum est. Aliqui enim aqua sola in potu utuntur, nimirum velut talis existat. At hoc non om-

omnino hoc modo se habet. Sed si sola bibatur, multo quidem fortior est, quam aqua, si non alvum exturbet. Sed & vino albo ac tenui, & parum aquæ ferente, & inodoro, aliquatenus fortior est, aliquatenus debilior. Multum tamen differt & vini, & mellis meracitas, ad utriusque vires. Nam etiamsi duplam mensuram vini meraci quis bibat, respectu mellis quod delingat, multo tamen fortior fuerit ex melle solo, si alvum non turbarit. Nam & multo plus stercoris ipsi prodibit. Si tamen ptisanæ sorbitione utatur, insuper autem aquam mulsam bibat, valde ipsum replebit ac flatus excitabit, & visceribus circa præcordia incommoda erit. At si ante sorbitionem aqua mulsa bibatur, non ita lædit velut si insuper bibatur, sed etiam aliquo modo proderit. Cæterum cocta aqua mulsa, aspectu quidem multo melior est quam cruda. Splendida enim & tenuis, albaque ac pellucida fit. Sed quam ipsi virtutem attribuam, qua crudam præcellat, non habeo. Neque enim jucundior est quam cruda, si mel bonum esse contigerit: debilior tamen, & minus stercoris ducens: quorum neutro ut castigetur, aqua mulsa opus habet. Proxime vero utendum tali cocta, si mel pravum fuerit, & impurum, & nigrum, & non boni odoris. Coctura enim majorem partem turpitudinis pravitatis ipsius detrahere poterit.

28. At vero acetum mulsum appellatum si bibatur, sæpe quidem commodum esse in his morbis comperies. Nam & sputum educit, & facilem spirationem facit. Tempora vero hujusmodi habet. Etenim quod valde acre est, nihil moderati fecerit, ad sputa quæ non facile prodeunt. Si enim educeret ea quæ stridulam asperitatem faciunt, & lubricitatem induceret, & guttur velut dilataret, pulmonem utique leniret. Ipsum enim mollit: & siquidem hæc contingerent, magnam sane utilitatem afferret. Aliquando vero id quod valde acre est, eductionem sputi non obtinet, sed insuper viscosum id facit, & lædit. Maxime autem hoc perpetiuntur hi, qui etiam alias perniciose habent, & qui neque tussire, neque exscreare inhærentia possunt. Ad hoc igitur vires ægroti insuper conjectare oportet, & si spem de ipso habeas, exhibere. Exhibere autem oportet, si dederis, summe tepidum: atque tale paulatim, & non large. Quod vero parum acre est, humectat quidem os & fauces, sputum item educit, & sitim sedat, & præcordio & visceribus quæ sunt hac parte lene est, & detrimenta ex melle hac parte prohibet. Quod enim biliosum est in melle, castigat. Flatus etiam erumpere facit, & ad mictionem proritat. Intestini tamen infernam partem humectiorem facit, & ramenta inducit. Quandoque vero etiam malum hoc fit in acutis morbis, maxime quidem, quod flatum penetrare prohibet, imo recurrere facit. Insuper autem & alias debilitat, & extremas partes frigefacit. Atque hanc solam læsionem ex aceto mulso contingere novi, quæ sane digna sit ut scribatur. Parum autem de hujusmodi potu, nocte & jejuno ante sorbitionem præbibendum dare commodum est. Sed & ubi multum temporis post sorbitionem intercessit, bibere nihil prohibet.

29. His vero qui solo potu degunt absque sorbitionibus, propterea non est commodum semper & perpetuo hoc uti, maxime propter rasuram aut exaspera-

tio-

tionem inteſtini. Quum enim ſtercore vacuum ſit, magis utique hæc induxerit: & quum vaſorum vacuatio adſit, poſtea etiam aqua mulſa vires detraxerit. Si tamen opitulari apparuerit ad totum morbum multus hujus potus uſus, parum aceti affundere oportet, ut ſaltem cognoſci poſſit. Ita enim & ea quæ lædere ſolet, minime læſerit: & his quæ auxilio opus habent, opem tulerit. Cæterum ut in ſumma dicatur, acredines, ſive aciditates ex aceto, amara bile abundantibus magis conferunt, quam atrabiliariis. Amara enim diſſolvuntur, & in pituitam tranſeunt, dum ab ipſo attolluntur. Nigra vero fermentantur, & attolluntur ac multiplicantur. Acetum enim nigra ſurſum ducit. Mulieribus autem omnino magis adverſatur acetum, quam viris. Dolores enim uteri inducit.

30. Aquæ porro potui in acutis morbis, nullum aliud opus habeo quod attribuam. Neque enim lenit tuſſim in peripneumonicis, neque ſputum educit, ſed minus quam alia, ſi quis ſemper aquæ potu utatur. Si tamen inter acetum mulſum & aquam mulſam, parum aquæ abſorbeatur, ſputum educit, propter qualitatis potuum tranſmutationem. Inundationem enim quandam inducit, alias autem neque ſitim ſedat, ſed exacerbat. Eſt enim naturæ bilioſæ bilioſa, & præcordio mala, imo peſſima fit ac bilioſiſſima, & vires maxime proſternit, ubi in vacuitatem ingreſſa fuerit. Sed & ſplenem auget & hepar, ubi inflammatum fuerit, & fluctuat ac ſuperinnatat. Nam & tardi tranſitus eſt, eo quod frigida eſt & cruda ac incoctilis, & neque per alvum ſecedit, neque per urinas tranſit. Inſuper autem & propterea læſionem inducit, quod a natura ſtercus non ſubducit. Si vero etiam dum adhuc frigidi ſunt pedes, aliquando bibita fuerit, hæc omnia multo plus lædit, ad quodcunque tandem ipſorum pervenerit. Ubi tamen in his morbis ſuſpicatus fueris, aut capitis gravitatem vehementem, aut mentis perculſionem, penitus a vino abſtinendum eſt, & aqua in tali utendum: aut vinum aquoſum & album penitus dandum, & penitus inodorum, & poſt ipſius potum aqua modica inſuper bibenda. Ita enim robur vini caput & mentem minus percellet. In quibus autem potu ipſius maxime utendum ſit, & quando valde multa, & quando moderata, & quando frigida, & quando calida, partim prius dictum eſt, partim pro temporis occaſione dicetur. Cæterum de reliquis potibus, qualis eſt hordeacea aqua, & qui ex herbis fiunt, & qui ex uva paſſa, & uvarum expreſſarum retrimentis, & ex tritico, & cnico, & myrti baccis, & malo punico, & de aliis, ubi alicujus ipſorum uſus contigerit, ſcribetur circa ipſum morbum: quemadmodum etiam de aliis compoſitis medicamentis.

31. Balneum vero in multis morbis opem tulerit eo utentibus, ad aliquos quidem aſſidue, ad aliquos non item. Quandoque vero minus eo utendum eſt, propterea quod homines ad hoc ſint imparati. In paucis enim domibus præparata ſunt neceſſaria inſtrumenta, & nec miniſtri velut opus eſt parati habentur. Si vero non omnino bene quis lavetur, non modicam læſionem incurret. Nam & tugurio fumum non habente opus eſt, & aqua larga, & balneo multo, & non valde large affuſo, ſi ſane non ita opus fuerit. Et defrictione quidem potius utendum non eſt. Si vero defricetur, calido utendum eſt ipſo defrictorio medicamento, eoque mul-

multiplici magis quam alias receptum est, & insuper non pauca aqua perfundendum, & cito perfundendum. Brevi quoque via ad solium opus est, & ut facilis sit inscensus, & facilis item exitus: oportet autem eum qui lavatur esse moderatum ac taciturnum, & nihil ipsum operari, sed alios & perfundere, & defricare. Debet etiam postea multa aquæ mixtura parata esse, & celeres perfusiones fieri, & spongiis utendum est pro strigili, & non valde siccum inungendum est corpus.

32. Caput tamen resiccatum esse oportet, quantum ejus fieri potest maxime, ita ut spongia extergeatur: & neque perfrigerari caput oportet, neque extremas partes, neque reliquum corpus: & neque eum qui recens sorbitionem accepit: neque eum qui recens potum sumpsit, lavare oportet: & neque sorbere, neque bibere cito post balneum. Magnam tamen partem ægro tribuere convenit, si sanus balnei valde amans fuit, & lavari adsuetus. Tales enim magis appetunt, & loti utilitatem sentiunt, & non loti læduntur. Conveniunt autem in totum magis peripneumoniis, quam febribus ardentibus. Nam dolorem lateris & pectoris ac dorsi balneum lenit, & sputum maturum facit, ac educit; & facilem spirationem reddit, & lassitudinem eximit, articulos enim & cutis superficiem mollit. Sed & urinam ciet, & capitis gravitatem solvit, & nares humectat: tot igitur bona balneo adsunt, quibus omnibus opus est. Si vero apparatus penuria aliqua fuerit, in una re vel pluribus, periculum est ne magis lædat balneum quam prosit. Singula enim ex ipsis magnum detrimentum afferunt, si non a ministris velut convenit præparata fuerint. Minime vero tempestivum est eos lavare, quibus alvus in morbis liquidior justo est: itemque eos quibus plus justo adstricta est, & non prius subiit. Sed neque debilitatos lavare oportet, neque ex ciborum fastidio nauseantes, aut vomentes, neque eos qui biliosum eructant, neque eos quibus sanguis ex naribus erumpit, nisi minus quam pro occasione convenit, fluat. Occasiones autem nosti. Si vero minus, quam pra occasione fluat, lavare expedit, sive totum corpus ad reliqua inde opem sentiat, sive caput solum.

33. Si igitur præparationes commodæ fuerint, & æger bene suscepturus est balneum, quotidie lavare convenit. Eos vero qui balneo delectantur, etiamsi bis in die laveris, nihil peccaveris. Cæterum balneis uti, multo magis licet his qui tota ptisana utuntur, quam his qui solo utuntur succo. Licet autem & his aliquando. Minime vero his qui potu solo utuntur. Sunt tamen ex his quoque quibus licet. Conjectare vero ex præscriptis oportet, & quibus balneum in singulis victus modis profuturum est, & quibus non. Quibus enim aliquid horum deest commodorum, quæ balneum facit, & quæ balneo commodant, lavare non oportet. Quibus vero nihil horum deest, & adsunt ipsis signa, in quibus lavari conducit, lavare oportet.

34. Febris autem ardens fit, quum resiccatæ venulæ, hora æstiva acres ac biliosos serosos humores in seipsas attraxerint: & febris multa detinet, & corpus velut ex ossium lassitudine detentum, delassatur ac dolet. Fit autem plerumque & ex longo itinere, & longa siti, quum resiccatæ venulæ acres ac calidas fluxiones in seipsas attraxerint. Fit autem lingua aspera ac sicca, & valde nigra, & dum circa ventrem mor-

mordetur, dolet: & alvi egestiones valde liquidæ ac pallidæ fiunt: & sitis vehemens inest, itemque vigiliæ. Aliquando etiam mentis emotiones. Huic & aquam, & aquam mulsam aquosam coctam, quantum voluerit, bibendam dato: etsi amarum fuerit os, vomere conducit, & ventrem per clysterem subluere. Si vero ad hæc non solvatur, lacte asinino cocto purgato. Salsum autem nihil, neque acre exhibeto. Non enim sufferet. Sorbitionem vero donec extra judicationes fuerit, ne dato. Et si sanguis ex naribus fluxerit, solvitur affectio: itemque si sudores accedant judicatorii, genuini, cum urinis albis & crassis, ac subsidentiis lævibus, etsi abscessus aliquis fiat: si vero absque his soluta fuerit, recidiva rursus ægritudinis continget: aut coxæ, aut crurum dolor emerget, & crassa exspuet, si sanus futurus est.

35. Febris ardentis genus aliud. Alvus subit, sitis plena est, lingua aspera, sicca, salsuginosa. Urinæ interceptio, vigilia, extremitates frigefactæ. Tali si non sanguis ex naribus fluxerit, aut abscessus circa collum fiat, aut crurum dolor, & sputa crassa spuerit (hæc autem suppressa alvo fiunt) aut coxæ dolor, aut pudendi livor, non judicatur: & testis intensus judicatorium signum est. Sorbitiones attractorias dato. Verum in acutis morbis venam secabis, si vehemens appareat morbus, & qui ipsum habeant, in vigoris ætate fuerint, & robur ipsis affuerit. Siquidem igitur angina fuerit, sive aliquis alius ex pleuriticis morbus, eclegmatis delinctu repurgato. Si vero debiliores appareant, si plus de sanguine detraxeris, infuso alvi per clysterem tertio quoque die utere, donec in tuto fuerit æger, aut etiam fame opus habeat.

36. Præcordia inflammata non ex flatuum interceptione: septi transversi intensiones, aut spirituum protensiones: in rectæ cervicis spiratione sicca, quibus pus non subest: verum ex flatuum interceptione, affectiones hæ accedunt. Maxime autem & hepatis dolores, & splenis gravitates, & aliæ inflammationes, & supra septum transversum dolores, ac morborum collectiones, solvi non possunt, si quis prius medicamentis purgare aggrediatur. Nam venæ sectio in talibus principalis est: deinde infusa per clysteres, si non magnus & vehemens fuerit morbus. Sin minus, etiam postea medicamento purgante opus est. Sed & post venæ sectionem, purgans medicamentum securitate ac moderatione opus habet. Quicunque vero ea quæ inflammata sunt, statim in principio morborum medicamento solvere aggrediuntur, hi de intento quidem ac inflammato nihil auferunt: non enim remittit affectio quæ adhuc cruda est: quæ vero morbo resistunt ac sana sunt, colliquefaciunt. Debili vero evadente corpore, morbus invalescit. Quum autem morbus corpori prævaluerit, tale jam incurabiliter affectum est.

37. Ut aliquis derepente voce privatus fiat, venarum interceptiones faciunt, si sano hoc contingat absque manifesta, aut alia forti causa. Venam igitur secare oportet, in brachio dextro internam, & sanguinem detrahere, juxta habitum ac ætatem rationem ineundo, an plus aut minus oporteat. Coincidunt autem plurimis ipsorum hæc: rubores faciei, oculorum stabilitates, digitorum in manibus distentiones, dentium stridores, pulsationes, maxillarum contractiones, extremitatum perfrigeratio, spirituum per venas interceptiones.

Quum

Quum dolores accesserint, atræ bilis, & acrium fluxionum affluxus fiunt. Dolent autem partes internæ dum mordentur. Conversæ vero, & valde siccæ factæ venæ intenduntur, & inflammatæ affluentia attrahunt. Unde corrupto sanguine, & spiritibus non potentibus naturales in ipso vias permeare, perfrigerationes fiunt ex statione, & vertigines, & vocis interceptio, & capitis gravitas, & convulsiones, si jam ad cor, aut hepar, aut ad venam devenerint.

38. Hinc morbi comitiales fiunt, aut semisiderati, si in ambientes locos fluxiones inciderint, & a spiritibus pertransire non potentibus resiccatæ fuerint. Quare talibus, fomentis prius adhibitis, venam secare oportet statim ab initio, dum adhuc elevati sunt omnes affligentes spiritus, ac fluxiones. Facilius enim auxilium admittunt: & refectis viribus, & consideratis judicationibus, medicamentum exhibere sursum purgans, si non allevetur: ad infernam vero alvum, si non subeat, infusum per clysterem adhibere. Postea vero lac asininum coctum dato, & non minus quam duodecim heminas bibat. Si vero virium robur adsit, plures quam sedecim.

39. Angina fit, quum fluxio ex capite multa ac glutinosa, tempore hyberno aut verno, ad venas jugulares influxerit, & hæ fluxionem ampliorem, propter amplitudinem, attraxerint. Quum autem frigida & glutinosa sit, spiritus transitus obturabit, & sanguinis transitus obturans, propinquas sanguinis partes congelat, ipsumque immobilem ac stabilem facit: quum natura frigida sit, & obturandi vim habeat: & propterea suffocantur, lingua livescente, & rotunda evadente ac reflexa, propter venas quæ sunt sub lingua. Præcisa enim uva, quam aliqui columellam vocant, vena crassa ab utraque parte est. Quum igitur hæ plenæ sunt, & in linguam innitantur, quæ rara est ac spongiosa, propter siccitatem: contingit ut ipsa præ violentia humorem ex venis suscipiens, ex lata fiat rotunda: ex bene colorata, livida: ex molli, dura: ex facile flexibili, inflexibilis: adeo ut æger cito suffocetur, si non quis cito auxilium ferat, venæ sectionem a brachiis faciens, & venas sub lingua secans, & eclegmatum delinctu curans, & calidos gargarismos exhibens, & caput radens. Debet autem & ceratum collo ac capiti circumponere, & lanas obvolvere, & spongiis mollibus ex aqua calida expressis fovere. Bibat autem æger aquam, & aquam mulsam, non frigidam. Succum vero ptisanæ tunc sumet, quum jam ex judicatione in tuto fuerit.

40. Quum vero æstivo vel autumnali tempore, fluxio calida ac nitrosa, de capite defluxerit, utpote ex tempore acris ac calida facta: talis ubi est mordet, & ulcerat, & spiritu implet, & erecta cervicis spiratio accedit, & siccitas multa, & quæ videntur gracilia apparent: & tendines posteriores in collo distenduntur, & velut in tetano distenti esse videntur: & vox abrupta est, & spiritus parvus est, & retractio spiritus densa ac violenta accedit. Talibus arteria ulceratur, & pulmo ardet, quum non possint extrinsecus spiritum inducere. Et si his affectio non ultronea ad externas colli partes deferatur, gravior ac inevitabilior est, & propter tempus, & quod a calidis & acribus sit humoribus.

41. Si febris corripiat, veteri stercore non subeunte, aut a cibo recens

accepto, sive cum dolore lateris, sive absque eo, quietem agere oportet, donec cibi descenderint prius ad infernam alvum: potu vero uti aceto mulso. Quum autem ad lumbos gravitas devenerit, infuso per clysterem eluere, aut medicamento purgare oportet. Ubi vero purgatus fuerit, victum præscribere ex sorbitione primum, & aquæ mulsæ potu: deinde ex cibis ac piscibus coctis, & vino aquoso, modico, ad noctem. Interdum autem, ex aqua mulsa aquosa. Quum vero flatus graveolentes prodierint, glandula subdititia, aut infuso per clysterem utendum erit. Sin minus, in aceti mulsi potu cohibere oportet, donec ad infernam alvum descenderint cibi: deinde sic per infusum clysteris subducere.

42. At si mollem ac vacuum ventrem habenti febris ardens accedat, si tibi commodum esse visum fuerit medicamentis purgare, intra tres dies id ne feceris, sed quarto. Postquam vero medicamentum exhibueris, sorbitionibus utere, observans febrium exacerbationes, ut nunquam exhibeas quum sunt, aut futuræ exspectantur, sed ubi desinunt, aut quieverunt, & quam longissime a principio. Quum vero frigidi sunt pedes, neque potum, neque sorbitionem, neque aliud quicquam ejusmodi dato: verum maximum hoc esse ducito, ut exspectes donec valde fuerint calefacti: deinde sic id quod conducit exhibe. Plerumque enim futuræ exacerbationis febris signum est pedum frigiditas. Si vero in tali tempore exhibueris, maxime per omnia peccaveris. Morbum enim non parum augebis. Quum autem febris desinit, vice versa pedes reliquo corpore calidiores fiunt. Augetur enim frigefaciens pedes, accensa ex thorace, ad caput flammam remittens. Universo autem calore acervatim sursum concurrente, & ad caput exhalante, merito pedes frigidi fiunt, ut qui excarnes & nervosi natura existant. Insuper autem etiam quum longe a calidissimis locis absint, perfrigerantur, calore ad thoracem coacervato. Et rursus juxta proportionem, quum febris solvitur, & in tenues partes dirimitur, ad pedes calor descendit. Hoc igitur tempore & caput, & thorax ipsorum perfrigeratur, qua de causa sorbitio exhibenda est. Nam ubi pedes frigidi fuerint, necesse est ventriculum calidum esse, & multo fastidio plenum, & præcordium intentum, & corporis jactationem, propter internam turbationem: & mentis abalienationem, & dolores: & æger distrahitur, ac vomere cupit, & si prava vomuerit, dolet. Postquam vero calor ad pedes descendit, & urina progressa est, etiamsi non sudarit, omnia desinunt. Hoc igitur tempore sorbitionem dare oportet, alioqui perniciosa est.

43. Quibus vero perpetuo alvus in febribus liquida est, in his præcipue pedes calefaciens, & ceratis integens, & fasciis obvolvens, animum adverte ut ne sint reliquo corpore frigidiores. Si vero calidi sunt, calefactorium nullum adhibe, sed conserva ut ne perfrigerentur: potu autem utendum est quam paucissimo, aqua frigida, aut aqua mulsa. Quibus autem in febribus alvus liquida est, & mens perturbata, & multi ex talibus floccos auferunt, & nares scalpunt, & paulatim quidem respondent, si interrogentur, ipsi vero a seipsis nihil aptum dicunt: talia atrabilaria esse mihi videntur. Talibus igitur ita se habentibus, si alvus liquida fuerit, ac colliquiverit, videtur mihi sorbitiones frigidiores ac

crassiores exhibere oportere, & potiones alvum sistentes & vinosiores magis quam adstringentes.

44. At quibus in febribus vertigines ab initio, & capitis pulsus fiunt, & urinæ tenues, in his exspectare oportet, ut ad judicationes febris exacerbetur. Nec vero admirarer, si delirarent. Quibus in principio urinæ nebulosæ, aut etiam crassæ sunt, tales depurgare oportet, si etiam alia contulerint. Quibus vero in principio urinæ tenues, tales ne purgato, sed si visum fuerit, infusum per clysterem adhibeto. Hos sic curare conducit. Æger corpore quietem agat, ungaturque ac æqualiter contegatur. Potu utatur aqua mulsa aquosa: & sorbitione succi ptisanæ ad vesperam. Alvum vero ab initio per clysteris infusum subducito. Medicamenta autem his ne exhibeto. Si enim quid circa ventrem commoveris, urina non concoquitur, sed absque sudore ac judicatione, febris ad multum tempus durabit. Sorbitiones autem ubi prope judicationem fuerit, ne dato, si turbetur: verum quum remiserit turbatio, & ad melius procedet.

45. Observare vero etiam omnium febrium judicationes oportet, & in hoc tempore sorbitiones detrahere. Solent autem longæ fieri hæ febres, & impetuosos humorum de loco ad locum illapsus habere, siquidem infernæ partes frigidæ fuerint, circa aures & collum. Si vero non fuerint frigidæ, alias immutationes habent. Fluit autem sanguis ex naribus, & alvi his exturbantur. Quibuscunque vero febres anxiosæ sunt, & quæ præcordia intendunt, & decumbentes in eodem loco decubitum non sustinent, & extremæ partes perfrigerantur, hi plurima omnino diligentia ac custodia opus habent. Degant autem hi ut nihil ipsis exhibeas aliud, quam acetum mulsum aquosum. Sorbitionem vero ne exhibe, donec febris desierit, & urina concocta fuerit. Decumbere autem debet æger in domo obscura, & in stratis quam mollissimis reclinatus esse, ita ut multo tempore decubitum in eodem loco toleret, & quam minimum se jactet. Hoc enim talibus maxime prodest. Super præcordium vero, lini semen linteo illi tum imponito, observando ut ne horrescat æger dum apponitur. Sit autem summe tepidum, aqua & oleo coctum.

46. Conjectare vero ex urinis oportet id quod futurum est. Si enim crassiores ac pallidiores fuerint, meliores sunt. Si vero tenuiores ac nigriores, deteriores. Si autem mutationes habent, temporis diuturnitatem significant: & necesse est ut morbus & ad deterius, & ad melius, inæqualitatem permutet. Cæterum inconstantes febres sinere oportet, donec constiterint. Quum vero constiterint, & victu, & curatione convenienti occurrere, speculatione secundum naturam facta. Sunt autem aspectus ægrotorum multi. Quare animadvertendum est medico, ut ne aliqua manifesta causa ipsum lateat, neque ex his quæ ratiocinatione cognoscuntur, neque ex his quæ ad numerum parem aut imparem apparere oportet. Maxime igitur numerum imparem vereri oportet. Nam hi dies in alterutram partem ægrotos inclinare faciunt. Primum itaque diem observare oportet, quo æger debilis esse cœpit, cognito principio ex quo, & quando. Præcipuum enim hoc est ut sciatur.

47. Quum vero ægrum interrogaveris, etiam hæc omnia considerabis. Primum quidem quomodo caput habet, an

an doloris exors sit, neque gravitatem in seipso habeat: deinde præcordia & latera an doloris exortia sint. Si enim præcordium dolorosum fuerit, aut elevatum, aut obliquitatem aliquam habuerit, aut satietatem: aut lateris dolor affuerit, & una cum dolore, tussicula, aut tormen, aut ventris dolor. Quum horum quid affuerit in præcordio, alvum maxime infusis per clysterem solvere oportet. Bibet autem aquam mulsam calidam coctam. Considerandum vero est an dum exurgit, animi deliquium incidat, an bona spiritus tolerantia ipsum habeat: & inspicienda alvi egestio, num vehementer nigro colore prodierit, aut pura, quales sani hominis sunt egestiones: & an febris ad tertium diem exacerbetur. Ubi vero valde probe tales consideraveris in his morbis tertia die, ad hæc jam etiam alia contemplare: & si quarta simile quid tertiæ habuerit ex iisdem illis, æger in periculo versatur.

48. Ex signis autem, nigra alvi egestio mortem significat. Quæ vero sani hominis egestioni similis est, si per omnes dies apparuerit, salutare signum est. At si glande subdita non obedierit, & spiritus bona tolerantia affuerit, si ubi ad sedem exurrexit, aut isthic in lecto, animi deliquium inciderit. Hæc ubi ægroto, aut ægrotæ, ab initio affuerint, delirium exspecta. Intentus autem sis quoque ad manus. Si enim tremulæ fuerint, tali sanguinis de naribus destillationem futuram exspecta. Inspicere vero ipsas nares oportet, an spiritus æqualiter per utrasque feratur: & si multus feratur è naribus, convulsio fieri solet. Si vero convulsio fiat, tali mors exspectanda est: & bene habet si quis hoc prædicat. Si vero in febre hyberna, lingua aspera fiat, & animi deliquia adsint, tali remissio febris contingere solet: attamen fame talem macerare oportet, & aquæ, & aquæ mulsæ potu, ac ptisanæ succo conservare, ita ut fidem ne habeas febrium remissioni. Nam qui talia signa habent, de vita periclitantur. Ubi vero hæc cognoveris, ac probe contemplatus fueris, ita fore prædicere potes, si placuerit.

49. Quum vero in febribus horrendum quid acciderit quinta die, aut alvus derepente liquida dejecerit, & animi deliquium incidat: aut vocis privatio contingat, aut convulsio, aut singultus fiat: ex his anxiosus fieri æger solet, & sudores sub naso, & circa frontem ac cervicem a posteriore capitis parte oboriri. Qui vero hæc patiuntur, spirituosi facti non longe postea morientur. Quibus autem in febribus crura fiunt tuberculosa, atque hæc tubercula moram trahentia non maturantur, febribus perseverantibus, & strangulatio acciderit in faucibus, ita ut partes circa fauces graciles existant, & tubercula non matura facta, sed extincta fuerint: talibus sanguis e naribus fluere solet. Et siquidem multus fluxerit, solutionem morbi significat: sin minus, morbum longum. Quanto autem minus fluxerit, tanto deterius est, & longitudo major. Si vero reliqua facillima fiant, tali dolores ad pedes exspectare oportet. Si autem contigerint pedem, & dolorosus esse perseveret æger, & calore affligatur, ac non solvatur: paulatim & ad cervicem dolores pervenient, & ad claviculam, & humerum, & pectus, & articulum. Nam & hunc tuberculosum fieri oportebit. His autem extinctis, si manus contrahantur, aut tremulæ fiant, convulsio talem corripit, & delirium. Sed & pu-

& pustulæ in supercilio oriuntur; & rubores habet, & palpebra altera ad alteram progerminat, & inflammatio dura detinet, & oculus vehementer intumescit, & delirium valde augescit.

50. Noctes autem plus quam dies delirii significationem præbent. Multa vero signa ad imparem numerum magis fiunt, quam ad parem. Utro autem horum numerorum fiant, lethalia existunt. Tales vero siquidem ab initio medicamentis purgare volueris, ante quintum diem id facito, si venter murmurarit: Sin minus, impurgatos finito. Si vero murmurarit, & alvi egestiones biliosæ fuerint, scammonio dato moderate purgato. In reliquo vero victu potus ac sorbitiones parcissime exhibeto, quo melius æger habeat, si non remissione facta decimumquartum diem transgressus fuerit. Quum febricitanti decimaquarta die vocis interceptio accesserit, non cita solutio contingere solet, neque liberatio a morbo fieri, sed temporis diuturnitatem tali significat. Quum itaque apparuerit in hac die, longius protrahetur morbus. Quum febrienti quarta die lingua conturbata loquitur, & alvus biliosa liquida egerit, talis delirare solet. Sed observare ac assequi eventus oportet.

51. Æstivo ac autumnali tempore in morbis acutis, sanguinis destillatio repentina, firmitatem ac multam inflammationem circa venas significat, & in posterum diem tenuium urinarum apparitiones. Et si ætate viguerit, & corpus in exercitio, aut bene carnosum habuerit, aut atrabiliarius fuerit, aut ex potu manus tremulas habuerit, bene habet ut delirium, aut convulsionem prædicas. Et siquidem in diebus paribus accedat, melius est: in judicatione vero perniciosum, si non multus acervatim concitatus sanguis, redundantiæ exitus faciat per nares aut per sedem: aut abscessus, aut præcordiorum dolores, aut ad testes, aut ad crura dolores inducat. His autem concoctis, exitus fiunt sputorum, crassarum urinarum, lævium, albarum. Febri singultuosæ silphii succum, acetum mulsum, daucum tritum bibenda dato, & galbanum in melle, & cuminum in eclegmate delingendum, & ptisanæ succum post hæc sorbendum. Talis autem effugere non potest, si non sudores judicatorii, & somni æquales accesserint: & urinæ crassæ & acres decurrerint, aut ad abscessum morbus decubuerit. Nux pinea, & myrrha, in eclegmate dentur. Bibendum autem talibus acetum mulsum quam minimum dato. Si vero valde siticulosi fuerint, aquam hordeaceam.

52. Peripneumonicas ac pleuriticas affectiones sic considerare oportet, an acuta sit febris, & dolores lateris alterius, aut utriusque: & dum spiritus sursum fertur an doleat: & an tusses adsint, & sputa prodeant fulva, aut livida, aut etiam tenuia, & spumosa, & florida: & si quid aliud diversum habeat, ab his quæ illis fieri solent. Hunc sic degere oportet. Siquidem dolor sursum tendat ad claviculam, aut circa mammam, & brachium, venam in brachio secare oportet internam, utra tandem fuerit parte, in ea ipsa: detrahere vero sanguinem, juxta corporis habitum, & tempus, & ætatem, & colorem, plus & confidenter; & si acutus fuerit dolor, ducere usque ad animi deliquium. Postea vero infusum per clysterem adhibere. Si vero sub thorace fuerit dolor, & valde distendat, pleuritico medicamento alvum subpurgato, & interim dum purgatur nihil

hil dato. Post purgationem vero acetum mulsum. Medicamentum autem purgans exhibeto quarta die. Verum per tres ab initio, infusum per clysterem adhibeto: & si hinc non allevetur, sic subpurgato. Custodia autem fiat usque ad febris quietem ac septimum diem: deinde si in tuto esse videatur, succum modicum ac tenuem primum melle ammixto exhibeto. Si vero facile educat sputum, & bene spiret, ac doloris exors sit circa latera, etiam paulo crassiorem ac ampliorem, & bis in die dabis. Si vero non facile liberetur, potionem pauciorem, & modicam sorbitionem, succum tenuem, eumque semel, & in quo tempore melius degit, exhibeto. Cognosces autem hoc ex urinis. Sorbitionem enim exhibere in his morbis non prius oportet, quam urinas concoctas, aut sputa matura facta esse videris. Si vero is qui medicamentum accepit, frequenter & multum purgatus fuerit, necesse est dare, verum pauciorem ac tenuiorem. Non enim poterit dormire, præ vasorum vacuatione: neque similiter coquere: neque judicationes sustinere ac exspectare. At ubi crudorum colliquationes factæ fuerint, & ea quæ renituntur abjecerit, nihil obstabit.

53. Matura vero sunt sputa quidem, quum similia fuerint puri. Urinæ autem subsidentias habentes subrubras, velut est ervum. Nihil autem prohibet, & ad alios laterum dolores tepefactoria apponere & cerata. Inungere autem crura ac lumbos oleo calido: & pinguedinem illinere, præcordia vero ex lini semine integere usque ad mammas. At ubi in vigore est peripneumonia, auxilium non admittit, si non expurgetur: & malum est si æger difficulter spiraverit: & urinæ tenues & acres; & sudores circa collum ac caput fiant. Tales enim sudores pravi sunt, præ suffocatione, & impetu ac violentia, superantibus morbis, si non urinæ multæ ac crassæ prodierint, & sputa matura exierint. Utrum autem horum sua sponte venerit, morbum solvit. Ad peripneumoniam medicamentum quod delingitur. Nux pinea & galbanum, in melle attico. Abrotonum in aceto mulso, piper, veratrum nigrum, fervefacito, & pleuritico in principiis dum dolor vexat, bibenda dato. Bonum est & panacem in aceto mulso fervefacere, & excolare, ac bibendum dare, tum hepaticis, tum in doloribus septi transversi. Et quæcunque ad ventrem, aut ad mictionem impellere oportet, hæc in vino & melle dabis, illa ad ventrem, cum aqua mulsa aquosa copiosiore bibenda dato.

54. Dysenteria sedata abscessum, aut tumorem aliquem faciet, si non ad febres, aut sudores, & urinas crassas, & albas, ac valde perspicuas, aut ad tertianas, aut ad varicem, aut ad testem, aut ad crura, aut ad coxam dolor decubuerit. In febre biliosa ante septimum diem, cum rigore morbus regius accedens, solvit febrem. Verum sine rigore si accedat, extra temporis occasiones, perniciosus est.

55. Tetanus lumborum in anteriorem ac posteriorem partem distentio: & in atrabiliariis, ubi spirituum per venas interceptiones fuerint, venæ sectione solvuntur. Quum autem a tendinibus vehementer in anteriorem partem revelluntur, & circa collum ac faciem sudores fiunt, dum præ dolore mordentur ac reficcantur tendines usque ad sacri ossis finem exporrecti, qui crassiores spinam continent, qua parte maxima ligamenta exorta,

ta, deorsum ad pedes usque desinunt. Tali si non febris & somnus accesserit, & sequentes urinæ concoctionem habentes prodierint, & sudores judicatorii, vinum creticum vinosum bibendum dato, & farinam coctam edendam. Et cerato ungito ac illinito, & integito crura usque ad pedes, ubi calida aqua prius in scapha perfudisti: brachia quoque ad digitos usque integito: & lumbos ac spinam e collo usque ad coxas, pinguedine incerata molli pelli illita circumdato, ita ut etiam anteriores partes complectantur: & interposito tempore, per utriculos calida aqua infusa foveto, & circumtento linteo ipsum reclinato. Alvum vero ne valde solvas, nisi glandula subdititia, si multum tempus fuerit, quo absque egestione permansit: & siquidem in melius res tibi processerit, satis est: sin minus, meu radicem in vino odorato tritam, & daucum bibenda dato, mane ubi jejunus est ante calidæ perfusionem: & post hæc brevi farinam coctam, tepidam, plurimam edat, & vinum ubi voluerit, bene temperatum insuper bibat: & siquidem in melius res tibi processerit, satis est. Sin minus, prædicere oportet.

56. Morbi porro omnes solvuntur, aut per os, aut per alvum, aut per vesicam, aut alium aliquem ejusmodi articulum. Verum sudoris species omnibus communis est. Veratrum dare his oportet, quibus a capite fluxio fertur. Quicunque vero ex abscessibus, aut venæ ruptura, aut propter intemperantiam, aut ob aliam quandam fortem causam, suppurati fiunt, talibus veratrum ne dato. Nihil enim profuerit, & si quid perpetietur æger, veratrum in causa esse videbitur. Si vero corpus dissolvatur, aut dolor in capite sit, aut aures obturatæ sint, aut nares, aut sputatio, aut genuum gravitas sit, aut corporis tumida moles præter consuetudinem, dato quicquid tandem horum contigerit, si non ex potibus, neque ex rebus venereis, neque ex tristitia, neque ex curis, neque vigiliis hæc fiant: & siquidem horum quid in causa fuerit, ad hoc ipsum curationem instituito.

57. Dolores ex itinere, laterum, dorsi, lumborum, coxarum, & quicunque respirantes dolent, causam manifestam habentes (sæpe enim ex crapulis & cibis flatuosis, dolores procedere solent, & ad lumbos, & ad coxam). Quibus vero ipsorum talia fuerint, urinæ difficultas ipsis accedit. Horum autem causa iter est, & gravedinum ac raucedinum. Quæcunque ex victus ratione contingunt, pleraque unusquisque prout præter consuetudinem victu usus fuerit, maxime annotat. Nam qui non soliti sunt prandere, si pransi fuerint, multus ventris tumor ipsis accedit, & dormitatio, ac repletio. Si vero insuper cœnaverint, alvus exturbatur. His ubi balneo usi sunt, dormire conducit. Ubi vero dormiverunt, deambulare lenta ac multa circuitione: & siquidem alvus evacuata fuerit, cœnare, & bibere vinum paucum, meracius. Si vero evacuata non fuerit, corpus oleo calido illinere: & si sitierit, vinum aquosum album aut dulce bibere ac quiescere. Si vero non obdormierit, amplius quiescere. Reliquus victus similiter ut his qui crapula gravantur, constituatur.

58. Quod vero ad potus attinet, qui quidem aquosi sunt, tardioris transitus sunt, & intus obvolvuntur, & circa præcordia redundant, & ad mictionem non decurrunt. Tali vero potu repletus, nullum opus celeriter perficere poterit, ex his quæ intento corpore per vio-

violentiam aut celeritatem perfici solent. Quiescat autem quam maxime, donec una cum cibis concoctus fuerit. Quicunque vero potus meraciores sunt, aut austeriores, palpitationem in corpore, & pulsationem in capite inducunt. His commodum est ut insuper dormiant, & calidum quid sorbeant, ad quod maxime jucunde affecti sunt. At vero jejunium ad capitis dolorem ac crapulam malum est. Cæterum qui semel in die cibum capiunt, hi & impotentes sunt, & calidam urinam mingunt, præter consuetudinem vasa vacua habentes: fit autem & os salsum ac amarum, & in omni opere tremunt, & tempora ipsis distenduntur, & cœnam concoquere non possunt, velut si pransi essent. Hos autem minus bibere oportet, quam soliti fuerunt, & mazam liquidiorem pro pane sumere: & ex oleribus, rumicem, aut malvam, aut ptisanam, aut betas. Bibere vero vinum inter cibum, moderatum & aquosius: & a cœna modice deambulare, donec urina descenderit, ac minxerint. Utantur autem & piscibus coctis.

59. Edulia porro maxime de se significationem præbent. Allium, flatum & calorem circa thoracem facit, & capitis gravitatem, & anxietatem, & si quis alius dolor antea fieri consuevit, eum exacerbaverit. Urinam autem ciet, & hoc bonum habet. Optimum vero est ut quis ipsum edat, si aut ebrius est, aut ad potationem ire volet. Caseus flatum, & adstrictionem, & ciborum accensionem facit, quum crudum & incoctile sit edulium: pessimum autem est repletos ipsum inter potum edere. Legumina omnia flatuosa sunt, & cruda, & cocta, & fricta, & macerata, & viridia. His autem utendum non est nisi cum cibis. Unumquodque vero ex ipsis sua peculiaria vitia habet. Cicer flatum, tum crudum, tum frictum, & dolorem inducit. Lens adstringit, & turbationem inducit, si cum cortice sumatur. Lupinus minime inter hæc mala habet. Silphii caulis & succus, quibusdam quidem maxime, inexpertis autem non transit per ventrem. Verum vocatur hoc malum cholera sicca. Fit autem maxime, ubi cum multo caseo mixtus fuerit, aut cum carnis bubulæ esu.

60. Nam & atrabilariæ affectiones a bubularum carnium esu exacerbantur. Est enim insuperabilis ipsarum natura, & non cujusvis ventriculi est ipsas concoquere. Optime tamen ipsas concoxerint, ac summoverint, qui percoctis, & quam vetustissimis utantur. At caprinæ carnes quæcunque in bubulis insunt mala, omnia habent: itemque a concoctione alienitatem: & flatuosiores sunt ac ructus ampliores faciunt, & choleram generant. Sunt autem odoratissimæ, solidæ ac jucundissimæ, optimæ & percoctæ, & frigidæ. Verum injucundissimæ & graveolentes ac duræ, pessimæ: imo etiam recentes. Optimæ vero sunt æstatis tempore: pessimæ autumno. Porcinæ vero carnes pravæ sunt, quum fuerint crudiores aut ambustæ. Magis autem choleram generant, & turbationem faciunt. Suillæ autem optimæ sunt omnium carnium. Sed præstant etiam ex his quæ non vehementer pingues sunt, neque tenues, neque veteris victimæ ætatem habent. Edere vero ipsas oportet absque pelle, & subfrigidas.

61. In cholera sicca venter inflatus est, & strepitus insunt, dolor laterum ac lumborum. Secedit autem nihil deorsum, sed alvus adstricta est. Talem observato ut ne vomat, sed alvus subeat.

Insu.

Infusum itaque calidum ac pinguissimum quam citissime per clysterem immittito: & oleo illitum in aquam plurimam calidam demittito, in solium reclinans, & calidam paulatim affundens. Et si calescenti ipsi alvus subierit, morbus solutus est. Dormire quoque tali conducit, & bibere vinum tenue, & vetus ac meracius, & oleum dato, ut & quiescat, & alvus subeat, & solvatur morbus: a cibis vero & aliis abstineat. Si vero non remiserit dolor, asininum lac bibendum dato, donec purgatus fuerit. At si liquida fuerit alvus, & bilis subeat, & tormina sint, & vomitus, ac suffocationes: his optimum fuerit quiescere: bibere vero aquam mulsam, & non vomere.

62. Hydropum duæ naturæ sunt: quorum alter sub carne si fieri aggreditur, inevitabilis est. Qui vero cum inflationibus fit, multa bona fortuna opus habet, maxime autem ærumnis, & fomentis, ac temperantia. Edat autem sicca & acria. Sic enim vel maxime urinam ejecerit, & plurimum viribus polluerit. Si vero difficulter spiraverit, & tempus vernum fuerit, & simul ætas viguerit, & virium robur adsit, de brachio sanguinem detrahere oportet: deinde panes calidos ex vino nigro & oleo tinctos edat: & quam minimum bibens, quam plurimum laboret, & carnes suillas carnosas edat cum aceto coctas, ut adversus acclives deambulationes reniti possit. Quicunque infernum ventrem calidum habent, & alvi egestiones acres & inæquales ipsis prodeunt præ colliquatione: his siquidem potentes fuerint, veratro albo revellere oportet. Sin minus, succus tritici horni crassus, frigidus dandus est, & lenticulæ fresæ decoctum, & panes subcineritii, & pisces febrienti quidem cocti, non vero febrienti, assati: & vinum nigrum non febrienti: sin minus, aqua a mespilis, aut myrti baccis, aut malis, aut sorbis, aut palmulis, aut vitium œnanthe.

63. Si vero febris non habeat, & tormina adsint, lac asininum calidum modicum primum: deinde sensim facto progressu amplius, & lini semen, & triticeam polentam, & fabas ægyptias, exempto eo quod in ipsis amarum est, molita ac trita hæc inspergens bibat: aut ova semiconcreta assata edat, & similaginem, & milium: & alicam coctam in lacte: hæc cocta frigida edat, & quæ his similia existunt, tum pocula, tum edulia in cibo assumat. Maximi momenti circa victus rationem, est observare ac cavere, tum in acutis, tum in longis morbis, & intensiones febrium, & remissiones, quo temporum occasiones scias, quando cibos adhibere non oportet, & quando tuto exhiberi possunt. Insuperque quando plurimum ab intentione absunt.

64. Nosse porro oportet eos quibus caput dolet ab exercitationibus, aut cursibus, aut profectionibus, aut venationibus, aut ex alio quopiam intempestivo labore, aut ex re venerea: decolores item, raucosos, splenicos, exangues, spirituosos, & siccam tussim habentes, & siticulosos, & flatuosos, & venarum interceptiones: & eos qui intenta habent præcordia, & latera, & dorsum, & torpefactos, & obscure videntes, & quibus aurium sonitus incidunt, & qui urinariam fistulam urinam non continentem habent, & morbo regio laborantes, & quorum alvi cruda ejiciunt, & quibus ex naribus, aut per sedem sanguinis vehementer erumpit, & qui tubercula habent, & quibus vehemens delor incurrit, & non supera-

verint: ex talibus nullum medicamento purgandum esse. Periculum enim habebis, & nihil opis afferes, & spontaneas liberationes ac judicationes tolles.

65. At si sanguinem alicui detrahere conducit, solidam alvum facere oportet, atque sic detrahere, & fame macerare, ac vinum auferre. Postea victu conveniente, & fomentis humidis, reliquam curationem perage. Si vero alvus densa ac adstricta esse videatur, molle insusum per clysterem immitte. Si vero medicamentum dare visum fuerit, per veratrum tuto sursum purga. Deorsum vero nullum talium. Optimum autem est ad mictionem & ad sudores, & ad deambulationes perducere, & leni frictione uti, ut ne habitum densum efficias. Si vero in lecto decumbat, alii ipsum fricent. Et siquidem in thorace supra septum transversum, affectio ipsum infestarit, plurimum resideat, & minime ipsum reclinent: quandiu vires tolerant: & sedentem multo tempore multo oleo calido defricent. Si vero in inferna alvo sub septo transverso dolores habeat, decumbere conducit, & nullo motu moveri tali corpori confert, extra defrictionem. Qui vero ex inferna alvo solvuntur dolores, per urinas & sudores, si moderate delabuntur, sua sponte solvuntur, qui parvi sunt, vehementes autem pravi sunt. Tales enim aut pereunt, aut absque aliis morbis sani non fiunt. Verum qui hujusmodi sunt incumbunt ac firmantur.

66. Potio hydropica. Cantharidas tres, detracto capite uniuscujusque, & pedibus, & alis, corpora videlicet ipsarum in tribus aquæ cyathis terito. Quum autem is qui bibit doluerit, calida aqua perfundatur. Bibat autem prius illitus, jejunus: & edat panes calidos ex oleo. Medicamentum sanguinem sistens. Fici succum lana exceptum intus ad venam appone: aut coagulo intorto nares obturato, aut chalcitidem digito prius efformatam apprime, & cartilagines extrinsecus utrinque comprime: & alvum lacte asinino cocto solve, & caput rade, & perfrigerantia adhibe, si calidum tempus fuerit. Sesamoides sursum purgat, potus ejus est drachma dimidia in aceto mulso trita. Commiscetur etiam veratris tertia potionis pars, & minus suffocat. Ad trichiasin, id est pilos pungentes in palpebris enascentes. Immissum in acum foramen habentem filum, in summa supernæ palpebræ margine deorsum versus perpunctione facta transmitte, & aliud itidem sub hoc inferne trajice: extenta fila consue ac deliga, donec decidant: & siquidem satis habuerit, bene est: sin minus & quid defecerit, rursus eadem facito.

67. Sed & hæmorrhoidas eodem modo transmittes, filo lanæ succidæ crassissimo ac maximo in acum immisso, ac deligato. Securior enim fit curatio: deinde compressione facta medicamento erodente utere, & ne prolue donec deciderint: & semper unam relinque. Postea vero refectis viribus veratrum dato: deinde exerceatur & exudet, & ante exercitationem mane frictio multa fiat. Verum a cursu abstineat, & ebrietate, & ab acribus, origano excepto. Vomat autem per interpositos dies septem, aut ter in mense. Sic enim quam optime habuerit corpus. Vinum vero fulvum, austerum, aquosum ac modicum bibat.

68. At vero ad suppuratos, scillæ frusta rotunda secta in aqua coquito, & ubi valde bene efferbuerit, diffundito, & alia affusa coquito, donec ad contactum percocta ac mollia apparuerint:

rint: deinde leviter tritis cuminum frictum ammisce, & sesama alba, & amygdalas recentes tritas, & hæc melle excepta delingenda præbe, & postea vinum dulce bibendum. Sorbitiones vero sumat, peplum, appellatum meconium album, tritum acetabuli parvi mensura, in aqua loturæ farinæ recentis dilutum ac coctum, melle affuso tepidum absorbens. Atque sic degat per diem: deinde supputans ea quæ eveniunt, cœnam dato. Fabarum item depuratarum quadrantem, & rubiæ sarmenta duodecim, terito, misceto, coquito, & pingui addito delingenda præbeto. Ad oculos. Spodium lotum probe velut farinæ massam subactum, non liquidum, uvæ immaturæ acerbæ succo humectatum leviter terito, in sole resiccato, & ut ad illitionem commodum sit humectato: quum vero siccum factum fuerit, leviter trito sicco oculos sublinito, & angulos conspergito. Ad eosdem. Ebeni drachmam, æris usti obolos novem, croci obolos tres. Hæc trita in coticula terito, & vini dulcis heminam Atticam affundito: deinde ad solem obvelata exponito, & ubi cocta exaruerint, ipsis utere. Ad dolores oculorum. Chalcitidis drachmam, uvæ expressæ, ut duæ partes sint reliquæ, myrrham & crocum terito, & mustum admisceto, & ad solem coquito, ac illinito. Sint autem in vase æneo.

69. Earum quæ ab utero strangulantur cognitio. Digitis duobus comprimito, & si senserit, uteri strangulatio est: si non, convulsio. Ad hydropicos. Pepli meconii appellati, acetabulum parvum atticum rotundum, potio una, squamæ æris spicilla lata tria. Hæc leviter trita, & cum farina recenti agglutinata, ac deglutienda dato. Purgant aquam deorsum. Aliud, quod stercora per alvum expellit. In caricas succum tithymali instilla, in singulas septies: deinde in novum vas compositas reconde, ac exhibe ante cibum. Aliud. Peplum, quod & meconium appellatur, aqua affusa terito ac excolato, & farinam placentarum torrefactarum ammiscens, & mel coctum affundens, hydropicis edendum dato: & vinum dulce aquosum, aut aquosam insuper bibendam. At meconium, quod primum excrementum a pueris prodit, collectum recondito, ac curato.

HIPPOCRATIS
DE
MORBO SACRO.

E morbo sacro appellato sic se res habet. Nulla re videtur mihi aliis divinior esse morbis, neque sacratior. Verum naturam habet quam etiam reliqui morbi, unde fit. Homines vero naturam & causam ejus divinam esse putaverunt, præ inexperientia & admiratione, propterea quod reliquis morbis nulla re similis est. Et per inopiam quidem quod non cognoscunt, divinitas ipsi conservatur: per

per abundantiam vero & parabilem modum ſanationis medentur. Exolvuntur enim aut expiationibus, aut incantamentis. Si vero propter admirationem divinus cenſetur, multi morbi ſacri erunt, & non unus: quemadmodum ego demonſtrabo etiam alios nihil minus admirabiles, neque minus monſtroſos, quos nemo ſacros eſſe cenſet. Primum etenim febres quotidianæ, & tertianæ, & quartanæ, nihil minus mihi ſacri eſſe videntur, nec minus a Deo fieri quam hic morbus, etiamſi nihil admirabile habeant. Deinde video inſanos homines & delirantes a nulla manifeſta cauſa, & multa & ſimul importuna facere, vidique multos in ſomno plorare ac vociferari, alios vero ſuffocari, alios exilire & foras fugere, atque ita delirare donec expergiſcuntur: poſtea autem etiam ſanos eſſe ac ſapientes velut prius, eſſeque ipſos pallidos ac debiles: atque hæc non ſemel, ſed ſæpe. Aliique multi ſunt ac omnigeni morbi, in quibus ſingulis recenſendis in longum ſermo extenderetur.

2. Cæterum qui primi hunc morbum ſacrum eſſe pronunciaverunt, tales homines mihi eſſe videntur, quales etiam nunc ſunt magi & expiatores, & circulatores, & quidam arrogantes, qui ſe vehementer pios eſſe ſimulant, & amplius quid ſcire. Hi itaque conſilii ac mentis inopiæ obvelantes ac prætexentes divinitatem, quum nihil haberent quod exhibitum prodeſſet; ut ne manifeſta fieret ipſorum ignorantia, ſacram hanc affectionem eſſe pronunciarunt: & rationibus idoneis collectis, curationem conſtituerunt ſibiipſis ſecuram, expiamenta offerentes & incantamenta, & à balneis abſtinere jubentes, & a cibis multis ac ineptis ad hominum ægrotorum eſum, velut ex marinis quidem a mullo, & melanuro, mugilique, ac anguilla, hi enim piſces periculoſiſſimi eſu ſunt. Ex carnibus vero, a caprina, cervina, ſuilla, ac canina. Hæ enim carnes maxime alvum turbant. Ex volucribus autem, a gallo & turture ac otide; inſuperque ab his quæ robuſtiſſimæ eſſe cenſentur. Ex oleribus, a mentha, allio, ac cepa. Nihil enim acre infirmo conducit. Pallium prætерea nigrum habendum non eſſe præcepere. Niger enim color mortalis eſt. Neque in caprina pelle decumbendum eſſe, neque eandem geſtare oportere: neque pedem ſupra pedem habendum eſſe, neque manum ſupra manum. Hæc enim omnia curationis impedimenta eſſe.

3. Omnia autem hæc divinitatis gratia apponunt, velut amplius quid ſcientes, & alios prætextus proferentes, quos ſi ſanus æger evadat, ipſis gloria & dexteritas adſcribatur: ſin moriatur, in tuto poſitæ ſint ipſorum excuſationes, habeantque prætextum quod non ipſi ſint in cauſſa, ſed Dii. Neque enim medicamentum aliquod edendum aut bibendum exhibuerunt, neque balneis incoxerunt, ut ipſi in cauſſa eſſe videri poſſint. Mihi autem videtur nullum ex his qui mediterranea Africæ inhabitant, ſanum eſſe poſſe, propterea quod caprinis pellibus ac carnibus utuntur, quum neque ſtratum, neque pallium, neque calceamentum habeant, quod non ſit caprinum. Non enim alia ulla ipſis ſunt pecora, præter capras & boves. Si autem hæc admota & comeſta morbum augent, & non comeſta ſanant, non eſt ſane Deus alicujus auctor aut cauſſa, neque proſunt expiamenta, ſed edulia ſunt quæ & ſanant & lædunt. Numinis vero vis diſ-

dissipatur. Sic igitur mihi videntur hi qui hoc modo hos morbos curare aggrediuntur, neque sacros ipsos putare, neque divinos. Ubi enim præ talibus expiamentis ac tali curatione transmutantur, quid vetat etiam præ aliis artibus similibus illis, & discere ab hominibus & accedere? Quare non Deus autor est, sed aliquid humanum. Quisquis enim lustrationibus & magicis incantamentis talem affectionem abducere potens est, is etiam aliis artibus abduxerit: & ex hac ratione divinitatis opinio penitus pessum it. Talia itaque dicentes ac excogitantes, amplius quid se scire simulant, & homines decipiunt, proponentes his lustrationes & purificationes, quum verba ipsorum magna ex parte se ad Deum ac dæmonium extendant. Atqui mihi sane non de pietate verba facere videntur, velut ipsi putant, sed potius de impietate, & quod Dei non sunt, pietasque ac divinitas ipsorum impia est ac scelesta, velut ego docebo. Si enim & lunam abolere, & solem obscurare, tempestatemque ac serenitatem facere, pluvias item ac siccitates, & mare sterile, itemque terram, & alia hujuscemodi omnia, se scire profitentur: sive ex sacrorum mysteriis, sive ex alia quadam professione aut meditatione, hanc potentiam jactent, qui talia studio habent, impii sane mihi esse videntur, & Deos non esse putare, neque si sint, aliquid posse, neque ullum aliquod etiam extremum malum prohibere. Quod quum faciant, quomodo non ipsis infesti sint? Si enim homo incantamentis ac sacrificiis utens, & lunam abolebit, & solem obscurabit, & tempestatem ac serenitatem faciet, non utique ego horum aliquid divinum esse putaverim, sed humanum, si sane divinitatis potentia ab humana voluntate superatur, & in servitutem redacta est: fortassis autem hæc non hoc se modo habent, sed homines victus indigi multa & omnigena moliuntur & evariant, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in singulis affectionis speciebus caussam Deo adscribentes. Non enim semel, sed sæpius eorundem mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitentur, & si balatum edant, & frendant, & si dextris partibus convellantur, Matrem deorum caussam esse ajunt. Si vero acutiorem & concitatiorem sonum emittant, equo assimilant, & Neptunum auctorem esse dicunt. Si vero etiam aliquid stercoris emittant, quod sæpe quibusdam contingit præ morbo coactis: Hecates enodiæ appellatio additur. Si autem tenuiorem & densiorem vocem edant, velut aviculæ, Apollo Nomius, id est pastor: si vero spumam ex ore remittant, ac pedibus calcitrent, Mars caussam habet. Quicunque porro pavores noctu ingruunt, timoresque ac deliria, & exsaltationes e lecto, terroresque ac fugæ foras, Hecates insidias esse dicunt, & heroum insultus, expiamentisque utuntur ac incantamentis, & scelestissimum ac impiissimum, meo sane judicio, faciunt numen. Expiant enim morbo correptos sanguine, itemque aliis sceleribus inquinatos, aut injustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui scelestum aliquod facinus perpetrarunt, quos contraria his facere oportebat, sacrificare nimirum ac precari, & ad templa progressos Diis supplicare. Nunc vero horum quidem nihil faciunt, verum expiant, & alia expiamenta terra occultant, alia in mare projiciunt, alia ad montes deferunt, ubi nemo attingat,

tingat ; neque conculcet. Oportebat autem ea ad templa deferre, ac Deo contribuere, siquidem Deus est auctor. Non tamen ego puto hominis corpus a Deo inquinari, sordidissimum scilicet a purissimo. Verum etiamsi contingat ab alio inquinari, aut quid perpeti, cupierit utique a Deo purgari ac purificari magis quam inquinari. Deus itaque est qui maxima ac sceleratissima peccata purgat ac purificat, & liberatio nostra existit, ipsique terminos templorum ac delubrorum Diis designamus, ut nullus qui non purus sit eos transcendat, & ingressi respergimur, non velut qui inquinemur, sed si quod etiam prius scelus habemus purificemur. Et de expiationibus quidem sic se habere mihi videtur.

4. Hic vero morbus nulla re divinior reliquis mihi esse videtur. Sed naturam habet, quam etiam alii morbi, & caussam unde singuli gignuntur. Naturam autem & caussam ab eodem Deum fieri, a quo etiam alia omnia. Et sanabilis esse mihi videtur nihilo minus quam alii, nisi jam præ temporis longitudine invaluerit, ut fortior sit medicamentis quæ adhibentur. Incipit autem velut etiam alii morbi secundum genus. Si enim ex pituitoso pituitosus, ex bilioso biliosus gignitur, & ex tabido tabidus, & ex splenico sive lienoso lienosus: quid prohibet, ut cujus pater & mater hoc morbo correpti fuerint, etiam posteriorum ac nepotum aliquis eo corripiatur? Semen enim genitale ab omnibus corporis partibus procedit, a sanis sanum, a morbidis morbosum. Aliud porro signum magnum est, quod nihilo divinior reliquis sit morbis: pituitosis enim natura oboritur, biliosis vero non accidit. Atqui si divinior est reliquis, similiter omnibus morbum hunc fieri oportebat, & non discrimen facere inter biliosos ac pituitosos. Sed enim ipsis cerebrum auctor est & causa hujus affectionis, velut etiam aliorum maximorum morborum. Quo vero modo, & ex qua caussa fiat, ego manifeste docebo.

5. Cerebrum hominis duplex est, quemadmodum etiam aliis omnibus animalibus. Medium autem ipsius dividit membrana tenuis. Quapropter non semper eandem capitis partem dolet, sed particulatim utramvis, aliquando vero totum. Sed & venæ in ipsum tendunt ex universo corpore, multæ & tenues: duæ vero crassæ, altera ab hepate, altera de liene. Et quæ quidem ab hepate venit, hoc modo se habet. Altera quidem venæ pars deorsum tendit, per partes ad dextram, juxta ipsum renem ac lumbum, ad internam femoris partem, & descendit in pedem, & vocatur vena cava. Altera vero sursum tendit per venas dextras ac pulmonem. Finditur autem & in cor, & in brachium dextrum. Reliquum vero sursum fertur per claviculam in dextram cervicis partem, ad ipsam cutem, ut conspicua fiat. Juxta aurem vero occultatur, atque hic finditur. Et crassissima quidem ac maxima & cavissima ipsius pars, in cerebrum desinit: alia vero pars in aurem dextram, quæ sane venula tenuis est: alia autem in oculum dextrum, alia in ipsum nasum. Atque sic quidem venæ ab hepate habent. Tendit autem & a liene vena in sinistra sursum ac deorsum, velut ab hepate, verum tenuior & imbecillior. Cæterum in has venas etiam spiritus copiam inducimus. Hæ enim corporis nostri respirationes sunt, aërem in seipsas trahentes, & in reliquum corpus ac ve-

ac venulas derivantes, refrigerantque ac rursus dimittunt. Non enim possibile est spiritum stare, sed procedit sursum ac deorsum. Si enim alicubi constiterit ac interceptus fuerit, impotens redditur illa pars ubi constiterit. Cujus rei signum hoc est. Quum enim desidenti aut decumbenti venulæ compressæ fuerint, ut spiritus a vena non discurrat, statim torpor occupat. Et de venis quidem reliquis sic habet.

6. At vero morbus ipse fit in pituitosis, in biliosis vero non. Incipit autem fieri in fœtu adhuc in utero existente. Purgatur enim & florescit cerebrum, velut etiam aliæ partes prius quam gignantur. In hac autem purgatione, siquidem probe ac commoderate purgatum fuerit, & neque plus, neque minus quam oportet defluxerit, hic fœtus sanissimum caput habebit. Si autem amplior colliquatio a toto cerebro facta fuerit, morbosum caput augescens fœtus habebit, & sonitu plenum, & neque solem, neque frigus tolerabit. Si vero ab una aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua simul gracilis facta fuerit, ille sic afficitur qualiter sane colliquatio contigerit. Si vero purgatio non contingat, sed in cerebro spissetur ac cogatur, sic necesse est fœtus pituitosos esse. Et quibuscunque quidem pueris existentibus erumpunt ulcera in caput, & in aures, ac in reliquum corpus, & qui salivosi fiunt ac mucosi, hi ipsi progressu ætatis facillime degunt: hic enim abit ac purgatur pituita, quam in utero purgari oportebat, & qui sic purgati fuerint, comitiali sive sacro morbo fere non apprehenduntur. Qui vero mundi sunt, & neque ulcus ullum, neque mucus, neque saliva ulla prodit, neque in uteris purgationem facerunt, talibus periculum imminet, ut ab hoc morbo corripiantur. Si porro ad cor progressum fecerit defluxus; palpitatio apprehendit & anhelationes, & pectora corrumpuntur, aliqui vero etiam incurvi fiunt. Quum enim descenderit pituita frigida ad pulmonem aut ad cor, perfrigeratur sanguis. Venæ autem violenter perfrigeratæ, ad pulmonem & cor assiliunt, & cor palpitat, ut præ hac necessitate anhelationes incidant, & spiratio cervice erecta. Non enim spiritum suscipere potest, donec id quod influxit, a sanguine fuerit superatum, & calefactum in venas fuerit diffusum. Deinde & palpitatio, & anhelatio sedatur: sedatur autem prout copia ejus fuerit. Si enim amplius influxerit, tardius: sin minus, citius. Et siquidem densiores ac crebriores fuerint defluxus, crebrius comitiali morbo corripitur: sin minus, rarius. Hæc itaque perpetitur homo, si ad pulmonem ac cor fluxus processerit. Si vero in ventrem, profluvia alvi apprehendunt. Si vero ab his viis exclusus fuerit, & in venas quas dixi defluxus fecerit, mutus fit & suffocatur, & spuma ex ore effluit, & dentes constringuntur, & manus convelluntur, & oculi distorquentur, & nihil sapiunt, aliquibus etiam stercus inferne secedit. Atque hæc fiunt aliquando in sinistra, aliquando in dextra, aliquando utrinque.

7. Quomodo vero singula hæc perpetiatur, ego narrabo. Mutus quidem est, quum pituita derepente in venas delapsa, aërem excluserit, & non admiserit neque in cerebrum, neque in venas cavas, neque in ventriculos, sed occuparit respirationem. Quum enim accipit homo per os & nares spiritum, primum quidem ad cerebrum venit, dein-

deinde vero in ventriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmonem, & pars ad venas. Ex his vero ad reliquas partes in venas dispergitur, & quantum quidem ejus ad ventriculum venit, perfrigerat, & nihil aliud confert. Idem præstat & qui ad pulmonem venit. Qui vero ad venas pervenit aër, confert ad ventriculos ingressus & ad cerebrum. Atque sic sapientiam & motum membris exhibet. Quare ubi fuerit exclusus a venis aër præ pituita, eumque non susceperint, mutum ac desipientem hominem reddunt. At vero manus impotentes fiunt ac convelluntur, sanguine quiescente, & dum non diffunditur velut solebat. Oculi quoque distorquentur aëre a venis excluso, & commoventur. Spuma vero ex ore prodit ex pulmone. Quum enim spiritus non ingrediatur in ipsum, spumescit & ebullit velut moriens. Stercus vero subit, dum violenter suffocatur. Suffocatur autem, hepate & ventre sursum ad septum transversum irruentibus, & stomacho ventris concluso. Irruunt autem, quum tantum spiritus in os non ingreditur quantum solebat. Calcitrat autem pedibus, quum aër in membris conclusus fuerit, & foras penetrare non poterit præ pituita, verum exiliens per sanguinem sursum ac deorsum, convulsionem ac dolorem inducit, & propterea sane calcitrat. Porro omnia hæc perpetitur, quum pituita frigida defluxerit in sanguinem calidum existentem. Perfrigerat enim & sistit sanguinem. Et siquidem fluxus multus fuerit ac crassus, statim occidit: (Dominatur enim sanguini per frigus, ipsumque congelat.) Si vero paucior fuerit, in præsens quidem dominatur obturans respirationem. Deinde temporis progressu quum dispersus fuerit per venas, & ammixtus sanguini, multo existenti ac calido, si sic superatus fuerit, venæ aërem suscipiunt, atque ita ægri resipiscunt.

8. Et quicunque quidem pueri parvi hoc modo corripiuntur, utplurimum moriuntur, si multus fluxus contingat, isque humidus existat. Venæ enim tenues existentes pituitam præ crassitudine ac multitudine suscipere non possunt, sed perfrigeratur ac congelatur sanguis, & sic moriuntur. Si vero modica existens pituita in utrasque venas defluxum fecerit, aut in alterius partis, supervivunt, nota ex morbo impressa relicta: aut enim os convellitur, aut oculus, aut cervix, aut manus, ubicunque sane vena pituita repleta superata fuerit & gracilis reddita. Hanc itaque venam necesse est debiliorem esse, & hanc corporis partem læsam defectuosiorem. Verum ad longius tempus plerumque prodest. Non enim amplius morbo apprehenditur, si semel notam impressam susceperit. Quapropter necessario etiam reliquæ venæ affliguntur, ac partim simul gracilescunt, ut aërem quidem suscipiant, pituitæ autem defluxus non amplius similiter illabatur. Debiliora tamen similiter membra esse verisimile est venis afflictis.

9. Quibuscunque autem imperfectis & valde modica pituita defluxerit, & ea in dextras partes, hi citra notæ impressionem supervivunt: verum periculum est ne morbus connutriatur ac simul augescat, si non his quæ commoda sunt curentur. Pueris quidem igitur sic fit hic morbus, aut quam proxime huic modo. Seniores vero non occidit, si accedat, neque distorquet. Nam & venæ sunt cavæ, & sanguine calido refertæ, quapropter neque supera-

perare potest pituita, neque perfrigerare sanguinem ut congelet ipsum, sed ipsa superatur, ac sanguini cito ammiscetur: atque sic venæ aërem suscipiunt, & sapientia contingit, signaque prædicta minus invadunt propter fortitudinem. At vero antiquissimis si hic morbus accedat, propterea ipsos occidit, aut leviter sideratos facit, quia venæ ipsi sunt evacuatæ, & sanguis modicus est ac tenuis & aquosus. Si igitur multum defluxerit, & hyemis tempus fuerit, occidit. Suffocat enim respirationes, & sanguinem congelat, si in utranque partem defluxus fiat. Si vero in alteram tantum, leviter sideratum facit. Non enim potest sanguis pituitam superare, quum tenuis sit frigidusque ac modicus, sed ipse superatus congelatur, ut impotentes fiant illæ partes; juxta quas sanguis fuerit corruptus. Ad dextras autem magis defluit, quam ad sinistras, quia venæ sunt caviores & plures quam in sinistris. Ab hepate enim tendunt & liene.

10. Defluit autem & eliquatur pueris maxime, quibus sane caput fuerit percalefactum, sive a sole, sive ab igne, sive etiam derepente inhorruerit cerebrum, etiam tunc pituita secernitur. Eliquatur etenim per calorem ac cerebri diffusionem: segregatur autem a frigore ac concretione, & sic defluit. Et quibusdam quidem defluxionis causa hæc est. Aliis vero etiam ubi derepente post aquilonares ventos auster flare cœperit, compactum ac debile cerebrum derepente solvit ac laxat, ut pituita redundet, & sic defluxum facit. Defluit insuper & ex ignoto timore, siquidem timuerint aut aliquo vociferante, aut inter plorandum spiritum cito revocare non potuerint; id quod pueris frequenter contingere solet. Quicquid sane horum ipsorum acciderit, statim horret corpus, & æger mutus factus spiritum non trahit, sed spiritus quiescit, & cerebrum compingitur, & sanguis consistit, & sic secernitur ac defluit pituita. Et pueris quidem hæ ipsæ caussæ sunt, ut ab initio a sacro morbo corripiantur.

11. At vero senibus hyems infestissima est. Quum enim ad multum ignem senex caput & cerebrum percalfecerit, deinde in frigore versatus fuerit ac inhorruerit, & ex frigore ad teporem accesserit, & ad ignem desederit, idem hoc patitur, ac sic a morbo sacro apprehenditur juxta prædictum modum. Periculum vero multum est, ut & vere patiantur idem hoc, si caput fuerit insolatum. Minime autem æstate, non enim fiunt repentinæ mutationes.

12. Postquam vero viginti anni præterierint, non amplius hic morbus corripit, præterquam paucos aut nullum, nisi ex puero connutritus fuerit. Venæ enim plenæ sunt, & cerebrum compactum est, & adstrictum, quare non defluit in venas: si vero defluxerit, sanguinem non superat multum ac calidum existentem. In quo vero a puero augmentum cepit ac connutritus est, in eo per consuetudinem facit, ut in mutationibus ventorum patiatur, & utplurimum morbo sacro corripiatur, præcipue australi ac humida aëris constitutione. Et liberatio difficulter contingit. Cerebrum enim humidius quam ex natura sit, & præ pituita inundat, ut defluxiones quidem frequentiores fiant, non autem amplius possibile sit pituitam excerni, neque cerebrum resiccari, sed perrigatur & humidum existit. Cognoverit autem hoc ipsum quis maxime ex ovibus hoc morbo correptis, & præsertim capris. Hæ enim frequentissime

corripiuntur. Si enim caput ipsarum dissecueris, reperies cerebrum humidum esse, & sudore refertum, ac male olens. Et in hoc nimirum cognosces quod non Deus corpus affligit, sed morbus. Sic vero se res habet etiam in homine. Quum enim ætatem adeptus fuerit morbus, non amplius curabilis est, cerebrum enim eroditur a pituita ac colliquatur. Id vero quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrum ambit ac circumalluit, & propterea frequentius ac facilius a morbo hoc corripiuntur. Propterea vero diuturnus est morbus, quia id quod influit venis, tenue est præ multitudine, & statim suppuratur a sanguine, ac calescit.

13. Quicunque vero jam assueti sunt morbo, præcognoscunt se corripiendos, & ex hominum frequentia fugiunt, si domus ipsorum in propinquo fuerit, ad domum: sin minus, in locum desolatissimum, ubi quam paucissimi ipsos lapsos sint visuri, statimque se obvelant, idque faciunt præ pudore affectionis, non præ timore, velut multi putant, dæmonii: At vero pueri primum quidem cadunt ubicunque tandem contigerit præ inassuetudine. Quum autem sæpius a morbo corripiantur, postquam præsenserint, confugiunt ad matres, aut ad alium maxime notum, præ timore ac formidine affectionis: verecundari enim pueri nondum sciunt.

14. Cæterum in mutationibus ventorum propterea morbo sacro corripi censeo, maxime quidem austrinis, postea vero etiam aquilonaribus, deinde etiam reliquis ventis: hi autem sunt qui fortissimi ex ipsis existunt, & inter se tum statione, tum viribus contrariissimi. Etenim aliquo compingit aërem, & turbatum ac nubilosum excernit, & illustriorem ac pellucidum facit. Eodem modo etiam alii omnes venti ex mari ac aliis aquis proficiscentes. Ex omnibus enim rebus, atque adeo ex ipsis hominibus humiditatem ac tenebrositatem excernunt. Quapropter saluberrimus omnium ventorum aquilo existit. Auster autem contraria huic operatur: primum enim incipit aërem compactum liquare ac diffundere, quapropter etiam non statim magnus spirat, sed primum lentus ac lenis est, quoniam aërem statim superare non potest, qui prius densus est & compactus, sed temporis progressu ipsum dissolvit. Idem porro hoc etiam in terram operatur & in mare, fluviosque ac fontes & puteos, & quæ ex terra nascuntur, & in quibus humor inest. Est autem in omni, in alio plus, in alio minus. Omnia autem hæc ventum hunc sentiunt, & ex splendidis tenebrosa fiunt, & ex frigidis calida, & ex siccis humida. Et quæcunque in domibus vasa juxta terram sunt cum vino ac alio quopiam liquore, ea omnia austerum sentiunt, & formam in aliam speciem transmutant. Solem vero & lunam ac sydera multo hebetiora, quam ex natura sunt reddit. Quum igitur etiam his quæ adeo magna sunt ac fortia in tantum dominetur, & corpus sentire faciat, ut ex horum ventorum alterationibus transmutetur, necesse est ab austris quidem solvi ac humectari cerebrum, & venas laxiores reddi: ab aquilonis vero flatibus, quod sanissimum est in cerebro compingi, quod vero morbosissimum ac humidissimum est excerni, & forinsecus circumalluere, atque sic defluxus in horum ventorum mutationibus succedere. Hoc modo hic morbus fit & floret, tum ab accedentibus, tum a decedentibus, & nullatenus difficilior aut cognitu aut curatu est quam alii, neque

etiam

etiam divinior aliis.

15. Porro expedit homines nosse, quod ex nulla alia nobis parte voluptates contingunt, & lætitiæ, & risus, & lusus, quam ex cerebro: itemque mœrores & anxietates tristitiæque ac ejulatus & querelæ. Et hoc sapimus maxime ac intelligimus, & videmus, & audimus, & cognoscimus turpia & honesta, mala & bona, jucunda & injucunda, partim consuetudine discernentes, partim utilitate percipientes. Eodem voluptates & injucunditates pro opportunitate dignoscimus, & non eadem nobis placent. Eodem & insanimus & deliramus, & terrores & timores nobis accedunt, partim noctu, partim interdiu, & insomnia, & errores intempestivi, & curæ inanes, & ut non noscamus adstantes, & desuetudo, & inexperientia. Atque hæc omnia perpetimur a cerebro, quum sanum non fuerit: sed aut calidius quam ex natura fiat, aut frigidius, aut humidius, aut siccius, aut aliud quid perpetiatur præter naturam, & consuetudinem. Et insanimus quidem præ humiditate. Quum enim humidius fuerit quam pro natura, necesse est moveri: ubi vero movetur affectio, necesse est neque visum quiescere, neque auditum, sed alias aliud videre & audire, & linguam talia dicere, qualia semper ac singulis vicibus viderit ac audierit. Quanto vero tempore cerebrum quieverit, tanto etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri a pituita & bile. Utriusque cognitio sic contingit. Qui enim a pituita insaniunt, quieti sunt, & non vociferantur, neque tumultuantur. Qui vero a bile, vociferatores sunt & malefici, & non quieti, semper aliquid intempestivum facientes. Siquidem igitur assidue insaniunt, hæc ipsis sunt caussæ. Si vero terrores ac timores accedant, a cerebri transmutatione id contingit. Transmutatur autem dum calescit. Calescit autem præ bile, ubi ad cerebrum impetum fecerit ex corpore per venas hæmatitidas, hoc est sanguinarias appellatas: & timor adest donec rursus redierit in venas ac corpus, deinde quiescit. Angitur autem homo & inquietudine multa jactatur intempestive, dum cerebrum perfrigeratur, & præter consuetudinem compingitur. Hoc vero a pituita perpetitur. Ab hac autem affectione, etiam obliviosus evadit. Noctu vero clamat & vociferatur, quum derepente cerebrum percalefiat: hoc autem perpetiuntur biliosi: pituitosi enim non percalefiunt: quum sanguis multus ad cerebrum pervenerit & efferbuerit, venit autem per venas prædictas. Quum contigerit ut homo videat insomnium horrendum, & in timore fuerit, etiamsi vigilet, tunc magis facies ignescit, & oculi rubescunt, quum timuerit, & mens meditatur aliquid mali operari, sic etiam in somno patitur. Ubi vero expergefactus fuerit, & resipuerit, atque sanguis rursus in venas prædictas dispersus fuerit, quiescit.

16. Et propterea judico cerebrum vim plurimam in homine habere. Hoc enim est nobis eorum quæ ab aëre fiunt interpres, si sanum fuerit. Sapientiam autem ipsi exhibet aër. Oculi vero & aures, & lingua, & manus, & pedes, qualia cerebrum statuit ac cognoscit, talia subministrant. Sapientia enim toti corpori contingit, prout aëre participarit. Ad intelligentiam vero internuncius est cerebrum. Quum enim homo spiritum in seipsum attraxerit, primum quidem ad cerebrum pervenit, & sic ad reliquum corpus aër dispergitur, relinquens in cerebro suum ipsius vigo-

gorem, & quicquid prudens ac ſapientia præditum fuerit. Si enim in corpus primum perveniret, & poſterius in cerebrum, relicta in carnibus ac venis dignotione ac judicio, ad cerebrum calidus jam exiſtens perveniret, & non ſincerus ac purus, ſed ammixto humore a carnibus & ſanguine, ut non amplius exacte ſincerus eſſet. Quapropter dico cerebrum intelligentiæ ac prudentiæ internuncium ac interpretem eſſe.

17. Cæterum præcordia alias fortuitum nomen apud Græcos per conſuetudinem habent, quum phrenes a ſapientia dicta videantur, revera autem non, neque ex natura. Neque ego ſane novi, quam vim habeant præcordia, ut ſapiant & intelligant, præterquam ſi homo ex improviſo nimio gaudio perfundatur, aut triſtitia afficiatur, tunc ſane exiliunt & anxietatem exhibent, præ tenuitate, & quod diſtenta ſunt maxime in corpore, & ventriculum non habent ad quem ſuſcipiant aut bonum, aut malum allabens, ſed ab utriſque his turbantur, propter naturæ debilitatem. Nam nullo ſane prius ſentiunt ex his quæ in corpore inſunt, ſed fruſtra hoc nomen & cauſam habent. Quemadmodum quæ ad cor ſitæ ſunt aures appellantur, quum nihil conferant ad auditum. Porro dicunt quidam quod corde ſapimus, & quod hoc eſt quod angitur, & quod curam gerit. Verum hoc non ita ſe habet, ſed convellitur quidem velut præcordia, & magis etiam propter eaſdem cauſſas. Ex omni enim corpore venæ ad ipſum tendunt, & concluſiones habet ut ſentiat, ſi quis dolor, aut collectio homini contingat. Neceſſe eſt enim & dum angitur, inhorrere corpus ac diſtendi, & ſi quis nimio gaudio perfundatur, idem pati. Quapropter cor quidem & præcordia maxime ſentiunt, ſapientia tamen minime participant, ſed omnium horum cerebrum cauſſa eſt. Quemadmodum igitur etiam prudentiam ac aërem omnium primum ex his quæ in corpore inſunt percipit cerebrum: ſic etiam ſi qua mutatio fortior in aëre contingat, præ temporibus anni, etiam ipſum a ſeipſo diverſum redditur in aëre. Etenim cerebrum propterea primum ſentit, quia etiam morbi in ipſum irruunt acutiſſimi, & maximi ac præcipue lethales, & qui difficilem judicationem habent apud inexpertos. Hic vero morbus ſacer appellatus, ex iiſdem cauſis oritur, a quibus etiam reliqui, ab accedentibus nimirum ac decedentibus, velut frigore, ſole, ventis, quæ & tranſmutantur, & nunquam quieſcunt. Hæc autem ſunt divina. Quare nequaquam hunc morbum ab aliis diſcriminare oportet, neque reliquis morbis diviniorem putare, ſed omnes divinos omneſque humanos. Naturam autem unuſquiſque habet & vim in ſeipſo, & nullus nec auxilii, nec remedii expers eſt, & pleríque his ipſis curantur, a quibus etiam naſcuntur. Alterum enim alterius nutrimentum eſt, alterius vero pernicies ac afflictio. Hoc itaque Medicum noſſe oportet, & temporis occaſionem in ſingulis pernoſcere, quod alterum quidem per alimentum abſolvet & augebit, alterum vero detrahet & minuet. Oportet autem tum in hoc morbo, tum in reliquis omnibus, non augere morbos, ſed feſtinare ut ipſos exteramus, id quod adverſiſſimum eſt morbo exhibendo, non quod amicum & familiare. A familiari enim & conſueto floret ac augeſcit, ab adverſo vero & hoſtili perit & diſſipatur. Quiſquis autem talem mutationem in hominibus novit, & humidum ac ſiccum facere poteſt hominem,

nem, calidum item ac frigidum per diætam, hic utique & hunc morbum sanaverit, si occasionem eorum quæ conferunt pernoscet, citra expiamenta ac incantationes, citraque omnem aliam hujuscemodi machinamentorum absurditatem.

HIPPOCRATIS DE INSANIA.

QUEMADMODUM in libello de Morbo sacro dixi, Insanienti necesse est præ humiditate cerebrum, in quo animæ sunt opera, moveri: ubi videlicet humidius quam pro natura fuerit. Eo vero commoto, neque visum, neque auditum quiescere, sed alias alia & videre, & audire: & linguam talia loqui, qualia singulis vicibus viderit ac audierit. Quandiu vero cerebrum quieverit, tamdiu etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri a pituita & bile. Utriusque vero cognitio sic contingit. Etenim qui a pituita insaniunt, quieti sunt, & non vociferantur, neque tumultuantur. Qui vero a bile, percussores sunt, & malefici, ac non quieti. Et siquidem assidue insaniant, hæ causæ sunt. Si vero terrores & timores fuerint, a transmutatione fiunt, cerebro a bile calescente, quæ ad ipsum per venas sanguinarias procedit. Cum autem bilis discesserit rursus in venas, etiam corpus quiescit. Tristatur autem & angitur homo, & præter temporis rationem obliviosus fit, dum cerebrum a pituita perfrigeratur, & præter solitum morem compingitur. Postquam vero cerebrum derepente a bile calefactum fuerit, sanguine in prædictis venis effervescente: insomnia vident horrenda, & facies velut in vigilante flammescit, & oculi rubescunt, & mens aliquid mali operari cogitat. Atque hoc in somno homo patitur. Cum autem sanguis rursus ad venas dispersus fuerit, quiescit. Porro in quinto Popularium morborum libro quendam recensui, cui fiebat vocis interceptio, ignorantia, frequentes delirationes, & reversiones: lingua autem erat dura: [&, nisi collutione usus esset, loqui non poterat] & plerumque etiam valde amara. Venæ sectio exsolvit, aquæ potus, aqua mulsa, veratrorum potiones. Hic ubi modicum tempus supervixisset, mortuus est. Erat & alius quidam, quem, ubi noctu ad convivium progrederetur, timor tibicinæ corripiebat, ubi audiret ipsam tibia canentem. Interdiu vero audiens, nihil patiebatur.

HIPPOCRATIS
DE
HÆMORRHOIDIBUS.

ÆMORRHOIDUM morbus hoc modo fit. Quum bilis aut pituita ad venas recti intestini decubuerit, sanguinem qui in venis est calefacit. Calescentes autem venæ ex vicinis venulis sanguinem attrahunt: & ubi replentur, interna sedis pars intumescit, & capita venarum supereminent: & partim dum a stercore exeunte comprimuntur, partim dum a coacervato sanguine coguntur, sanguinem ejaculantur: atque hoc maxime quidem una cum stercore, aliquando vero etiam sine stercore. Curare autem oportet hoc modo. Primum equidem nosse oportet in quo loco sint hæmorrhoides. Rectum enim intestinum & secans, & resecans, & consuens, & urens, & putrefaciens, etiamsi gravissima hæc esse videantur, nihil læseris. Jubeo autem præparari ferramenta septem aut octo, magnitudine palmi, crassitudine specilli crassi, ex summa parte reflexa ac lata, velut in obolo parvo. Et ubi priore die purgatorio medicamento purgasti, ea qua rem aggrederis urito, & homine supino reclinato, & pulvinari sub lumbos subjecto, sedem quam maxime per digitos foras extrahito: ferramentaque candentia facito, ac urito, donec resiccaveris, & hoc ita ne contingas. Urere enim oportet, & nullam hæmorrhoidem sine ustione sinere, sed omnes exurere.

2. Cognosces autem hæmorrhoidas non difficulter. Supereminent enim in internam recti intestini partem, velut uvæ acini lividæ, & simul ut sedes extrahitur, sanguinem ejaculantur. Detineant autem aliqui ipsius caput & manus, dum uritur, ut ne moveatur: & dum uritur, vociferetur, sedes enim magis inde eminet. Postquam vero usseris, lentes ac ervum coquito, & ex aqua trita imponito, ad quinque aut sex dies. Septima vero die spongiam mollem in tenuissima frusta concidito. Sit autem latitudo spongiæ undiquaque sex digitorum: deinde super spongiam linteum tenue, ac læve, spongiæ æquale, melle illitum imponito, & postea subjecto digito indice sinistræ manus, mediam spongiam in sedem quam penitissime protrudito, deinde supra spongiam lanam apponito, quo in sede quieta permaneat. Et laterum mollitudines præcingito, & retrorsum fasciam ex cingulo submittito, quam per media crura receptam, ad cingulum circa umbilicum deligato. At pharmacum de quo dixi, ad densam ac robustam carnem faciendam ac producendam deligatur, & non minus quam viginti diebus hæc deligare oportet. Sorbenda autem est semel in die farina, aut milium, aut furfurum decoctum: & aqua bibenda. Si vero ad alvum exonerandam desideat, aqua calida proluito, & tertio quoque die lavet.

3. Alia curatio. Extractam quam maxime sedem, aqua calida perfundito, deinde summas hæmorrhoidum partes præsecato. Pharmacum autem ad sectio-

sectionem præparatum sit hoc. In æreum vas mingito, & in urinam, æris florem tostum, tritum, lævem insspergito, deinde diluito, ac vas agitato, & in sole siccato. Ubi vero siccatum fuerit, eradito, terito, & lævigatum ad anum apponito, & splenia oleo imbuta addito, ac spongiam supra deligato. Alius modus. Adnascitur ad venam sanguifluam extuberantem, velut mori fructus, & siquidem valde extra fuerit extuberantia, carnis tectorium circum ipsam nascitur. Hominem igitur flexis genibus in duo mortaria sive excisos lapides locato, ac videto. Comperies enim inflatas partes inter nates circa sedem, sanguinem vero intrinsecus procedere. Si itaque mollis sit, & sub tectorio cedat extuberantia, digito ipsam auferre oportet. Nihilo enim plus difficultatis hæc res habet, quam si quis dum ovicula excoriatur, digitum inter cutem ac carnem adigat. Atque hæc interim dum loqueris, ægro non animadvertente facito. Postquam autem extuberantiam abstuleris, necesse est sanguinis cursus ex tota detractione promanare. Itaque vino austero, in quo gallæ maceratæ sunt, cito abluere oportet: & vena sanguiflua una cum extuberantia peribit, & tectorium sedabitur, & quanto vetustior affectio fuerit, tanto facilior sanatio erit.

4. Si vero penitus intus delituerit extuberantia, per catopterem inspicito, & ne catoptere decipiaris videto. Dum enim aperitur, extuberantiam explanat, dum vero rursus contrahitur, recte ostendit. Auferre autem oportet, veratro nigro in anum sublito, deinde tertia die auferre, ac vino austero infuso colluere. Cæterum quod sanguis non fluit, quum abstuleris extuberantiam, mirari non oportet. Neque enim si in articulis disseces manus aut crura, sanguis profluet. Si vero supra aut infra articulos secueris, cavas ac sanguifluas venas comperies: & difficile fuerit ut expedite sistas. Sic etiam hæmorrhoidem in sede, si supra aut infra extuberantiæ detractionem seces, sanguis profluet. Si vero ipsam extuberantiam in connexu abstuleris, non profluet. Siquidem igitur ita sedatur, bene habet. Sin minus, urito, cavendo ut ne contingas ferro, sed prope admotis ferramentis resiccato, & florem æris ex urina apponito.

5. Alius modus curationis hæmorrhoidum. Clysterem facere oportet, velut arundinem sepiariam, phragmiten appellatam, & in ipsum ferramentum probe congruum adaptare. Deinde indita in sedem clysteris fistula, ferramentum candens immittere, ac frequenter eximere, quo magis calefieri sustineat, & neque ulcus ex calore habeat, & venæ resiccatæ sanæ fiant. At vero si neque urere, neque resecare voles, ubi multa calida aqua proluisti, & sedem eversam extraxisti, myrrham tritam, lævigatam, & gallam, & alumen ægyptium ustum, una & dimidia ad reliqua parte, & melanteriæ tantundem accipe, atque siccis his utere. Hæmorrhois enim ab his medicamentis decedet, velut corium combustum. Hæc facito donec omnes exstirpaveris. Et dimidia chalcitidis ustæ pars idem efficit.

6. Si vero glandulis sanare voles, sepiæ testam, plumbaginis tertiam partem, bitumen, alumen, florem æris modicum, gallam, æruginem modicam commisceto, & mel coctum affundito, & formatam ex his glandem oblongiorem apponito, donec exstirpaveris. Muliebrem hæmorrhoidem hoc modo

modo curato. Multa calida aqua proluito. In aqua vero odorata, velut est myrica, trita coquito: deinde spumam argenti tostam, & gallam misceto, & vinum album, & oleum, & anseris adipem affundito, omniaque simul trita, post factam prolutionem illinenda dato. Proluere vero oportet sede quam maxime extracta.

HIPPOCRATIS
DE
VISU.

CULI corrupti sponte quidem cærulei evadentes, derepente tales fiunt: & ubi facti fuerint, non est talium sanatio. Qui vero maris speciem referunt, paulatim per multum tempus procedendo corrumpuntur: & sæpe alter oculus in multo tempore postea corruptus est. Hujus caput purgare oportet, & venas urere. Et si quis ab initio curatus fuerit hoc modo, malum sedatur, & in deterius non procedit. At qui colorem inter cæruleum ac marinum medium referunt, siquidem puero tales fiant, ubi senior fit, sedantur. Si vero seniori septimum annum egresso fiant, melius videt magna valde & splendida: & videt quidem procul, sed non clare: & si quid valde ad oculum admoverit, etiam hoc videt, aliud autem nihil. Confert autem huic capitis purgatio, & capitis ustio. Sanguinem vero his detrahere non conducit, neque cæruleo, neque maris speciem referenti. Et visum oculorum, oculo sano existente, in junioribus hominibus, tum fœmellis, tum masculis, quicquam faciendo nihil juveris, quandiu adhuc augescit corpus. Quum autem non amplius augescit, ipsius oculi palpebras intuitus radendo attenuato, & si opus esse visum fuerit, etiam ferramentis non admodum candentibus intrinsecus inurito. (Postea religatum extentis cruribus, sella, cui manibus innitatur, supposita, medium quis teneat, deinde subnotatas dorsi venas retro conspicito, postea crassioribus ferramentis urito, & leviter calefacito, ut ne sanguis inter urendum erumpat. Prius autem, si opportunum videatur, sanguinem mittito. Retro autem ad os usque urito. Deinde spongia oleo imbuta intus urito, non tamen admodum ad os ipsum. Quod si ad usturam spongiam admittat, altera pinguiore indita, intus urito. Postea dracontium melle subactum crustis imponito. Leviter autem usta aut perusta vena, ubi crusta exciderit, similiter vena distenditur, intumescit, & referta apparet, & interdum, quod ex inferiore parte affluit, salit. Sed si inferiore parte perustus fuerit, hæc ei omnia minus conveniunt. Si igitur primum non perusserit, iterum perurere oportet, & spongiis, ad venam fluentem magis appositis, vehementer inurere. Crustæ magis perustæ cito decidunt, & cicatrices ad os ustæ pulchriores fiunt. Postquam autem ulcera sanescunt, rursus inflantur & attollun-

luntur, & præter cætera rubescunt, & tamquam elevatæ apparent, quoad tempus accesserit. Idem capite & pectore perusto, similiterque toto corpore contingit, quacumque in parte ustio fiat.)

2. Quum vero palpebras oculi raseris, lana milesia, crispa, pura, circum fusum obvoluta, radito, ipsam oculi coronam vitando, ut ne ad cartilaginem usque peruras. Signum autem sufficientis rasuræ est, si non amplius splendidus sanguis exit, sed sanies cruenta aut aquosa. Tunc vero liquido aliquo medicamento, in quo flos æris est, defricare oportet. Postea autem, ubi & rasionis, & ustionis crustæ exciderint, & ulcera purgata fuerint ac germinaverint, fissuram per sinciput secare oportet, & quum sanguis defluxerit, medicamento cruentis vulneribus idoneo illinere: deinde vero & hujus, & omnium caput purgare operæprecium est.

3. Palpebræ si crassiores quam pro natura fuerint, ex inferna parte carne, quantum potes quam expeditissime resecta, postea palpebram inurito, non candentibus ferramentis, vitando naturam pilorum: aut flore æris tosto tenui adstringito. Quum autem crusta exciderit, velut reliqua curato. Quum palpebræ scabie laborant, & pruritus habet, floris æris glebulam ad cotem terito, & ex ipso palpebram defricato. Et tunc squamam æris quam tenuissime terito, deinde uvæ immaturæ succum excolatum affundito, ac leviter simul terito: & postea reliquum succum in vase æris rubri affundens, paulatim terito, donec crassitudo fiat velut allii intritum: & ubi resiccatum fuerit medicamentum, leviter trito utere.

4. Nyctalops medicamentum bibat deorsum purgans, & caput purgetur, & cervicem ejus quam maxime scarificato, & fame ad multum tempus premito. Ubi vero remiserit, unum aut duo frusta, prout maxima devorare potest, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Si cui oculi dum sani sunt visum corrumpant, huic sectione & insuper excoriatione in sinciput facta, os exscindere, & aquam auferre oportet, sicque curare: & ita sani fiunt.

5. Ad lippitudinem annuam ac popularem conducit purgatio capitis, & ventris inferni. Et si corpus habeat, sanguinis detractio ad quosdam ejusmodi dolores confert. Conferunt & cucurbitæ circa venas affixæ. Cibus modicus panis, & aquæ potus. Decumbat autem æger in tenebris, procul a fumo, & igne, & aliis splendidis, atque hoc in obliquum, modo in dextram, modo in sinistram partem. Caput vero ne humectet, neque enim conducit. Cataplasma, si dolor non adest, verum velut ad fluxionem cohibendam, non confert, quum tumores sint doloris exortes. Verum post acria medicamenta, quæ ad dolorem illinuntur, postquam dolor sedatus fuerit ac separatus, post medicamenti illitionem, tunc cataplasmata imponere conducit, si quod commodum fore visum fuerit. Nec vero ad multum tempus contente intueri confert. Lachryma enim provocatur, quum non possit oculus ad splendida officio suo fungi. Sed neque ad multum tempus claudere oculos conducit, maxime si fluxionem calidam habeat. Lachryma enim suppressa, calefacit. Si vero fluxio non sit, cum pulvillo sicco sublitionem facere conducit.

HIPPOCRATIS DE VIRGINUM MORBIS.

RINCIPIUM sit mihi compositionis eorum quæ perpetua sunt in arte medica. Non enim possibile est morborum naturam cognoscere: (siquidem artis est invenire) nisi quis noverit naturam in indivisibili, ex qua in principio discreti sunt: primum de morbo sacro appellato, & de attonitis sive sideratis, & de timoribus, ex quibus adeo fortiter pavent homines, ut delirent, & dæmones quosdam videre se putent, ipsis infestos quandoque nocte, quandoque interdiu, aliquando vero utroque tempore. Postea ab hujusmodi spectris multi jam se strangulaverunt, plures autem mulieres quam viri. Est enim muliebris natura animi magis dejecti ac imminuti.

2. Cæterum virgines nubiles, & maturæ viro, hoc magis patiuntur, una cum mensium descensu, antea non valde hinc afflictæ. Postea enim sanguis in uteros confluit, velut effluxurus. Quum igitur osculum exitus non fuerit apertum, sanguis autem amplius influxerit, propter cibos & corporis augmentum, tunc sanguis non habens effluxum, præ multitudine resilit ad cor, & ad septum transversum. Quum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, postea ex torpedine delirium apprehendit. Quemadmodum quum aliquo longo tempore desidente, sanguis ex coxis ac femoribus depressus, in tibias ac pedes torporem inducit. A torpore autem, pedes ad iter faciendum impotentes fiunt, donec sanguis ad seipsum revertatur. Revertitur autem celerrime, quum steterit in aqua frigida, quæ ultra malleolos madefaciat. Atque hic quidem torpor facile cedit. Cito enim propter venarum rectitudinem refluit. Et locus corporis non est periculosus. At ex corde & septo transverso tarde refluit. Venæ enim obliquæ sunt, & locus periculosus, & ad delirium ac insaniam paratus. Quum enim hæ partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit, erroneas febres appellant. His autem sic habentibus, præ acuta quidem inflammatione insanit: præ putredine vero clamat: præ caliginositate autem timet ac formidat: præ compressione vero circa cor strangulationes parat: præ sanguinis autem malitia animus mœrens ac anxius malum attrahit. Sed & alium horribiliter compellat, & in puteos prosilire ac incidere jubet, & strangulari, tanquam meliora sint hæc, & omnem vitæ utilitatem excedentia. Aliquando vero sine spectris ac phantasmatis, voluptas quædam adest, ex qua mortem, velut bonum aliquod, amat. Postquam autem resipuit homo, mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas muliebres vestes Dianæ consecrant, a vatibus id jubentibus deceptæ.

3. Cæterum curatio ut hinc liberentur, est sanguinis detractio si nihil fuerit quod impediat. Ego vero jubeo virgines quum hujusmodi patiuntur, quam citissime viris cohabitare. Si enim con-

conceperint, sanæ fiunt. Si vero hujusmodi non affuerint ipsis, simul cum pubertate, aut paulo post corripientur, si non viro nupserint. At vero ex mulieribus viro junctis, steriles magis hæc patiuntur.

HIPPOCRATIS
DE
NATURA MULIEBRI.

DE muliebri natura ac morbis hæc dico. Maxime quidem numen in hominibus caussam esse: postea vero naturas mulierum, & colores. Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt & fluidiores. Nigræ vero duriores acerbioresque ac adstrictiores. Quæ vero vini colorem referunt, medium quid inter utrasque habent. Sic autem & in ætatibus contingit. Juvenculæ enim humidiores sunt, & multo sanguine plerumque refertæ. Aniculæ vero ficciores, & modicum sanguinem habentes. Mediæ autem, medium quiddam inter utrasque habent. Oportet autem eum qui hæc recte tractare velit, primum quidem ex diis ordiri: deinde mulierum naturas discernere, itemque ætates, & tempora, & locos, in quibuscunque degunt. Frigidi enim loci, fluidi sunt: calidi vero, sicci & stabiles. Initium autem faciam ab humido secundum naturam.

1. Si aqua intercus in uteris oboriatur, menses pauciores ac deteriores fiunt: deinde repente deficiunt: & venter intumescit, & mammæ siccæ fiunt, reliqua male habet. Et in ventre sibi habere videtur. Et ex his cognosces, quod aqua inter cutem laborat. Sed & in ore uterorum significationem de se præbet. Tangentibus enim gracile apparet: & calor & aqua ipsam corripit. Quum autem tempus amplius processerit, dolor imum ventrem, & lumbos, ac laterum mollitudinem occupat. Hic morbus maxime fit ex abortu. Accidit item ex aliis. Quum sic habuerit, calida lavare oportet, & tepefactoria adhibere, donec dolor sedetur. Pharmacum autem deorsum purgans bibendum dare oportet. Post pharmacum vero, uteros bubuli stercoris fomento fovere: & postea medicamentum cum cantharide præparatum apponere. Et interpositis tribus diebus, id quod cum felle paratur. Una vero die interposita, per triduum aceto infuso colluatur: & siquidem venter mollis & vacuus fiat, & febres sedatæ fuerint, & menses prodeant, viro condormiat. Sin minus, rursus eadem facito, donec menses procedant: & aliquibus subdititiis utatur. Intermediis autem diebus crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra, & sambuci fructum, jejuna in vino: & mercurialem quamplurimam edat, & allium coctum ac crudum: & cibis mollibus, & polypis, ac aliis mollibus utatur. Si vero pepererit, sana erit.

3. Si uteri ad hepar accesserint, muta derepente fit, & dentes conserit, & color niger fit; patitur autem hæc derepente dum sana est. Fit autem hujus-

jusmodi affectio virginibus maxime antiquis, & viduis, quæ juvenculæ sunt & pepererunt, ac viduæ manent. Quum sic habuerit, depulsione per manum infra facta, sub hepate, aut sub præcordiis, fascia deligato, & aperto ore vinum odoratissimum infundito. Et graveolentia naribus adhibeto ac suffito: sub utero vero bene olentia. Postquam autem resipuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato: & lac asininum postea bibendum exhibeto. Deinde uteros odoratis foveto, & medicamenta cum bupresti præparata apponito: postridie vero netopon unguentum. Intermissis autem duobus diebus, uteros cum odoratis colluito. Et postridie pulegium apponito: die vero una interposita, aromata suffito. Atque hæc quidem viduæ facito. Virginem autem ut viro cohabitet persuadeto. Ad uteros vero nihil adhibeto, neque pharmacum bibendum dato, verum conyzam & castoreum in vino jejunæ exhibeto: & caput odoratis ne ungat, neque odorata olfaciat.

4. Si uteri procciderint, & foras egressi fuerint, calor habet maxime pudenda, & sedem. Et urina paulatim destillat, ac mordet. Hæc patitur si ex partu progressa viro condormierit. Quum autem sic habuerit, myrti baccas & loti ramenta, in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio exponito, & pudenda cum eo decocto quam frigidissimo perfundito: & eadem trita pro cataplasmate adhibeto. Postea bibens aquam lentium, & mel, & acetum, donec uteri fuerint elevati, vomat. Et lectum a pedibus altiorem facito, & graveolentia sub pudenda suffito, odorata vero sub nares. Cibis vero utatur mollissimis ac frigidis. Et vinum aquosum album bibat. Ne lavetur autem, neque cum viro dormiat.

5. Si vero penitus ex pudendis exciderint, dependent velut scrotum. Et dolor corripit imum ventrem, & lumbos, & quum tempus processerit, ad locum redire non volunt. Morbus autem corripit, quum ex partu progressa uteros doluerit, aut cum viro in puerperii purgatione concubuerit. Quum vero sic habuerit, frigefactoria ad pudenda apponere oportet, & quod foris est depurgatum, & cum vino nigro, in quo malum punicum coctum est, ablutum intro detrudere. Deinde mel & resinam mixta infundere. Decumbat autem supina pedes sursum extentos habens. Postea spongias imponito, & ex lumbis deligato. Quum autem sic habuerit, a cibis quidem abstineat: potu vero, quam paucissimo utatur: donec septem dies præterierint: & siquidem sic ingredi voluerint, bene habet: sin minus, summas uteri oras deradito, calefacito, abluito, ac cerato picato illinito, & alligata ad scalam muliere, scalam juxta caput pulsato, & uteros cum manu intrudito. Postea crura ipsius alternatim colligato, & sic per diem ac noctem sinito, & modicum ptisanæ succum frigidum dato, aliud vero nihil. Postera die decumbenti cucurbitam quam maximam ad coxendicem affigito, & multo tempore trahere sinito. Postquam vero detraxeris, ne scarificato, sed reclinatam sinito, & nihil aliud quam succum exhibeto, donec septem dies præterierint. Si vero sitiat, aquam dato frigidam quam paucissimam. Ubi vero septem dies præterierint, cibis mollissimis ac paucissimis utatur. Si vero ventrem exonerare velit, decumbens exoneret, donec quadraginta dies prætereant: postea surgat, & parcissime obambulet, & ne lave-

lavetur, sed intra pudendum graveolentium suffitum admittat; & modica edat.

6. Si uteri adglutinati fuerint, incumbunt: & ,* si contigeris, videbis locum durum sub lateris mollitie, & dolor corripit imum ventrem, & laterum mollitudinem, & lumbos, & in crura dolor irruit, eaque extendere non potest; sæpe vero etiam suppurantur, & linamentis inditis curatæ ac fluentes moriuntur, si non usseris, aut secueris. Quum autem sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & multa calida lavare ac fovere: & quum recens lota aut fota fuerit, jubere ut admota manu, cum digito os uterorum abstrahat, & myrrham caloniam suffiat, rosaceo affuso. Bibat autem pæoniæ grana nigra quinque, castorio ammixto, in vino odorato: & in coxam sanam decumbat, & apponat baccarim unguentum, aut oleum album ad coxam sanam: & edat allium plurimum, & crudum, & coctum, & succum sorbeat, & cibis mollibus utatur. Postquam autem dolor quieverit, abduces euntem super sanam coxam, postea vero fomentum ex urina adhibeto, lauro inspersa, & a fomento cyclaminum apponito. Postera die lotæ suffitus ex aromatis adhibeatur. Cæterum ex hoc morbo maxime steriles fiunt.

7. Si complicatum fuerit os uterorum, menses non prodeunt: si vero prodeant, pauci ac pravi sunt. Et ubi cum viro coit, dolet: & dolor imum ventrem tenet ac lumbos. Et si contingat digitis & os requirat, non est manifestum. Quum sic habuerit, urina humana foveatur: & post fomentum lenticulæ decocto lavetur, & postquam lota fuerit, uteri unguento ægyptio foveantur. Et si odor ad nares ascenderit, spes est ipsam sanam fore. Et quum dormire voluerit, ægyptium oleum in lana subdat. Postera vero die consideret an magis correcti sint uteri. Postea odoratis foveto: & purgatoria quæ non mordeant subdito, & post subdititia medicamenta, pari mensura aceti ad aquam ammixta eluito. Quum autem menses prodierint, jejuna, & illota, & suffita, cum viro coeat. Maxime vero ex hoc morbo steriles fiunt.

8. Si uteri ad coxam decurrerint, & menses non procedunt, & dolor ad imum ventrem accedit, & ad lateris mollitiem: & si digito contigeris, deprehendes os in coxa. Quum ita habuerit, calida lavato, & allia plurima edenda dato. Et lac ovillum purum bibat: & postquam lac purum exhausit, fomento adhibito, postea pharmacum *infra purgans exhibeto. Quum autem purgata fuerit, rursus uteros foveto, & fœniculo & absinthio permixtis. Ubi vero recens fota fuerit, os cum digito abstrahito, & scillam apponito, & interposita die postea id quod præparatur cum narcissino adhibeto. Si vero tibi purgata esse visa fuerit, netopon apponito: & postridie rosaceum unguentum. Cæterum prima mensium decurrentium die ab apponendo cessato. Postera vero incipito, ubi defecerint. At in mensibus siquidem sanguis eruperit, satis est. Sin minus, cantharides quatuor bibat, pedibus & alis ac capite rejectis, & pæoniæ grana nigra quinque, & sepiæ ova, & apii semen, cum vino. Et si dolor habuerit, & urinæ stillicidium vexarit, in aqua calida desideat: & aquam mulsam bibat aquosam. Si vero a prima non fuerit purgata, rursus bibat donec fiat. Postquam autem purgatio decurrit

rit, jejuna cum viro coeat. In purgatione vero mercurialem edat, & polypos coctos: & cibis mollibus utatur. Liberatur autem a morbo, si in ventre habuerit.

9. Si ex partu non fuerit purgata, tumet venter & crura: & rigor ac dolor imum ventrem ac lumbos tenet. Quandoque etiam ad viscera ascendit, & animo linquitur. Atque hæc patitur incipiente morbo: progressu vero temporis, cavæ faciei partes rubescunt. Quum igitur sic habuerit, fomento uteris adhibito, cyclaminum apponito. Bibat autem medicamentum cum tæda præparatum, donec fluxus fuerit commotus. Ad os vero uterorum, adipem anserinum illinito, & myrrham, & resinam tepidam: & quam maxime deambulet, & ante cibum mercurialem coctam edat, & allium ac porrum: & brassicæ succum sorbeat: & cibis mollibus utatur, & magis marinis: & calida lavetur. A pinguibus autem & dulcibus abstineat, donec sana fiat.

10. Si uteri pituita impleti fuerint, flatus oboritur, & menses albi pituitosi superveniunt: aliquando etiam sanguis tenuis pelliculis plenus: & præ humiditate cum viro coire non vult: & pallida ac tenuis fit. Interrogare igitur ipsam oportet, an quod fluit mordeat & exulceret: & si non mordeat, pronunciare a cerebro fluxum esse. Si vero mordeat, a ventre. Siquidem igitur a ventre fuerit, a lenticulæ decocto vomat. Deinde veratro purgato. Postea idem in nares immittito. Postquam autem superior venter tibi purgatus esse videbitur, pharmacum infra purgans bibendum dato. A cibis autem pinguibus ac dulcibus abstineat. Acres autem exhibeantur, velut commodi, nisi pudenda fuerint exulcerata. Præstant autem frigidi. Et modice lavetur, non tamen calida, neque caput. Jejuna vero bibat hypericum, semen apii, salviam, in vino aquoso. Quum autem cessaverit fluxus, cum succo grossorum eluito, & postea acerbis colluito. Est autem morbus gravis.

11. Si uteri inflammati fuerint; menses omnino non prodeunt, aut pravi aut pauci. Et quum jejuna est, vomitus ipsam corripit. Ubi vero quid ederit, vomit cibos: & dolor imum ventrem ac lumbos habet: & animi deliquium invadit. Venter autem aliquando durus, aliquando mollis est, & inflatur ac magnus fit, & putat se in ventre habere. Si vero contigerit, plenitudo illa vacua fit. Huic usque ad decimum mensem tumor paulatim augescit, velut in ventre habenti. Ubi vero decem menses præterierint, venter aqua impletur, & umbilicus eminet. Et si digitum admoveris, os uteri gracile & collapsum comperies. Et ubi menses apparuerint, pauci sunt & pravi. Et claviculæ ac collum attenuantur, & pedes intumescunt. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato: & ad uteros quæ purgant & non mordent apponito. Et post appositionem uteros eluito, pari mensura aceti acerrimi ad aquam ammixta: & mercurialem edat, & succum ejus farina inspersa, ubi cocta fuerit, absorbeat. Morbus autem est periculosus.

12. Si ignis sacer, erysipelas dictus, in uteris oboriatur, tumor fit a pedibus exorsus, & ad crura & ad lumbos procedens. Quum autem tempus amplius processerit, intumescit etiam venter, & rigor ac febris corripit, itemque debilitas. Præ dolore vero, quie-

sce-

scere non potest, sed jactat seipsam. Dolor autem ex imo ventre ascendit ad lumbos, postea sursum vergit ad præcordia, & pectora, & caput, & mori sibi videtur. Quum autem remiserit, torpor occupat manus. Aliquando etiam inguina & crura, & poplites: & livida fit, & modico quandoque tempore sibi melius habere videtur. Deinde rursus eadem patitur, & corpus pustulis impletur, & facies rubescit, & sitis fortis tenet, & fauces siccæ sunt. Hic morbus si prægnanti fiat, moritur. Sin minus, curata sanatur. Quum igitur sic habuerit, adhibere oportet, si dolor habeat, frigefactoria, & ventrem turbare. Et siquidem in ventre habeat, cibis ac potibus utatur, a quibus fœtus non corrumpitur. Si vero non secedant, clysterem adhibeto. Si autem in ventre non habuerit, pharmacum bibendum dato: & a cibis paucissimis utatur mollissimis ac frigidis: & mercurialem edat, & sambucum: & neque salsa, neque pinguia, neque acria, velut est origanum, aut thymus, aut ruta. Postquam autem calor & strangulatio remiserit, & tumor non fuerit sedatus, medicamentum fortius infra purgans postea bibendum dato. Morbum autem hunc paucæ effugiunt.

13. Si uteri præter naturam hient, & menses plus quam oportet prodeunt, viscosioresque ac frequentiores, & genitura non manet intus. Et si digito contigeris, os hians comperies: & febris ac rigor & dolor, imum ventrem & lumbos corripit. Hic morbus a fluxu sanguinolento corripit: fit autem quum menses suppressi derepente eruperint. Huic quum dolor maxime habuerit, tepefactoria apponito. Et quum remiserit, uteros foveto: & pharmacum infra purgans bibendum dato. Et quæ non mordent subdito: & post subdititia medicamenta, cum acerbis colluito: & quam minimum lavato. Cibis autem siccissimis utatur. Si vero his factis sana non fiat, pharmacum bibendum dato, a quo sursum ac deorsum purgetur. Et quum menses moti fuerint, & quum quieverint, ejusdem modi victum exhibeto. Morbus autem lethalis est.

14. Si uteri ad medium lumborum processerint, dolor imum ventrem habet, & crura contrahuntur: & quum alvum exonerat, dolores acutiores fiunt, & stercus cum vi prodit, & urina destillat, & animo linquitur. Quum sic habuerit, fistula ad vesicam alligata, uteros sufflato, & fomentum adhibeto. At multa calida lavato, & male olentia sub pudenda suffito: sub nares autem odorata. Quum autem dolor cessarit, lenticulæ decocto præpotato, pharmacum sursum purgans bibendum dato, a quo venter moveatur. Postquam autem uteri ad locum suum redierint, medicamentum infra purgans bibendum exhibeto: & postea lac bibendum dato. Postea fomento ad uteros adhibito ex vino, medicamenta cum lauro præparata immittito, & apponito quæ non mordent, ammixto aceto. Postea aromata suffito. Cæterum steriles & claudæ fiunt ex hoc morbo.

15. Quum fluxus albus obortus fuerit, velut urina asinina apparet. Et dolor imum ventrem habet, & lumbos, & lateris mollitudinem: & tumores sunt crurum ac manuum, & cava elevantur, & oculi humidi sunt, & color arcuatus ac albus fit. Et quum iter facit, anhelat. Morbus autem fit, si ubi natura pituitosa est, febricitarit, & bilis commota purgata non fue-

fuerit. Siquidem igitur venter acuerit, ventris profluvia fiunt. Si vero ad uteros vertatur, fluxus fit. Postquam igitur ventris profluvium habuerit, papaveris albi ac rubri corticem pari pondere, & spinæ fructum in vino diluto terito, & polenta recenti inspersa bibat. Si vero velis, malicorium calido cinere torrefactum ac tritum ex vino bibat, pari polenta ac farina insperfa. Minimum vero lavetur. Cibis autem utatur quam ficcissimis ac frigidis. Ubi vero fluxus quieverit, pharmacum bibendum dato, a quo superna purgentur, & lac asininum bibat. Postquam autem infra purgata fuerit, bubulum lac bibat, ad dies quadraginta, si poterit meracum, sub dio per noctem expositum, quarta aquæ parte ammixta. Vesperi vero ubi ebibit, alicam sorbeat. Quum autem decem dies fuerint transacti, lactis & aquæ decimam partem detrahito. Quantum autem detraxeris, tantam tepidi recens mulcti portionem additam bibat. Postridie vero duas portiones, ut in decem portionibus pro modico diluto sit meracum, & ad quatuor dies bibat. Cum autem decimam partem detrahit, etiam de sorbitione amplius addat. Postquam autem quatuordecim dies transegerit, decimam lactis partem bibens, postea tertiam aquæ partem affundens, ad dies decem bibat, & cibis utatur, & sic fiant omnes dies quadraginta.

16. Quum conceperit & uterum ut partus gestarit, ea quæ natura sterilis est, primum quidem menses deficiunt, & pauciores fiunt, & tempus in quo prius fiebant, transmittunt. Postea derepente multi fiunt, & puri ac fortes: & siquidem semel facti fuerint, de cætero secundum rationem in ventre habet. Sin minus, & primum fiunt & iterum atque iterum in mense, postea ex seipso desinet fluxus, pallidaque ac tenuis fit. Pharmacum igitur & sursum & deorsum purgans bibendum dare oportet. Et lac asininum postea bibendum aut serum. Postea adhibito fomento, uteros medicamento quod non mordeat purgato. Deinde cum aceto colluito. Postea aromata suffito. Hæc autem facito ut prima mensium die facta sint. Et ne sit illota, & impasta, cyceonem insulsum crassum bibens, & aromatis suffiatur, netopo affuso & unguento rosaceo. Postea cum viro coeat.

17. Si acetabula pituita plena fuerint, menses quidem bene succedunt, & in ventre habet. Corrumpit autem fœtum ubi fortior factus fuerit. Non enim retinere potest, sed abrumpitur. Cognoveris autem hoc modo. Humida fit, & mucosum ac viscosum defluit, & non mordet: & in mensibus ubi a fluxu purgari cessaverit, per duos ac tres dies muci ab uteris prodeunt. Hanc grossorum succo eluito, & collutione per acerba postea bis aut ter facta: de cætero apponito id a quo pituita purgatur, & mollia fomenta adhibeto. Et post subdititia apposita, pari mensura aceti ad aquam ammixta eluito, & in mensibus aromata suffito, postea impasta & illota cum viro dormiat.

18. Quum menses occultati fuerint, dolor imum ventrem tenet, & onus incumbere ipsi videtur, & lumbos dolet, ac laterum mollitudinem.

Quum vero ad præcordia uteri allapsa fuerint, suffocant: & ubi frequenter acida evomuit, ad modicum tempus melius habet. Dolor autem & ad caput, & ad collum procedit. Postquam igitur allapsum parant, aut allapsi sunt, tepefactoria adhibeto, & graveolentia suffito, infra autem odorata, & castorium

rium bibendum dato, & conyzam.

Ubi vero deorſum prociderint, infra graveolentia ſuffito: ſub nares autem odorata. Sedatis autem doloribus, pharmacum bibendum dato. Et lac aſininum poſtea bibendum. Deinde ſuccum a quo vomat dato, & ad nares apponito. Poſtquam autem purgaveris, fomento uteris adhibito, ex his quæ cum lauro præparantur, id quod ex narciſſo præparatur apponito. Et tribus interpoſitis diebus, fomento adhibito, id quod ex cantharide præparatur apponito, & poſtera die adipem anſerinum. Poſtea intermiſſis tribus diebus, collutione cum aceto parata eluito. In purgationibus autem, mercurialem ante cibos edat, & cibis molliſſimis utatur, & acria edat. Et his in die calida lavetur. Si vero menſes non fiant, ubi hæc opportuno tempore feceris, cantharides bibendas dato: & poſtquam prodierint, jejuna & illota, ac ſuffita, cum viro dormiat.

19. Quum in ventre habens, fœtum menſtruum aut bimeſtrem corruperit, & ad perfectionem geſtare non poterit, & tenuis præter naturam fiat: hujus uteros purgare oportet, ac corpus pinguefacere. Non enim prius fœtum perferre poterit, quam uteri ipſius craſſi fiant, & robuſti evadant. Si vero craſſefacta fuerit mulier præter naturam, non concipit in ventre. Nam omentum multum ac craſſum incumbens uteros deprimit, & genituram non ſuſcipit. Hanc attenuare oportet, & pharmacum infra purgans bibendum dare, & ad uteros apponere quod purget ipſos, & flatus inducat.

Si vero os uterorum durum fiat, aut cervix, digito intromiſſo id cognoſces. Itemque ſi ad coxam fuerint averſi. Quum ſic habuerint, nihil acre adhibeto. Si enim os exulceraveris, ubi inflammatum fuerit, periculum eſt, ne penitus ſterilis fiat. Verum apponito quæ non mordent, a quibus purgetur.

20. Si mulierem parere non potentem purgare velis, & fuerit bilioſa aut pituitoſa. Cognoſces autem utrum horum ſit, ſi arena ſubſtrata quum menſes fiunt, in ſole ſanguinem perfundas, ac ſiccari ſinas. Si enim bilioſa fuerit, ſupra arenam ſanguis pallidus erit. Si vero pituitoſa, velut mucus erit. Et ſane utrum horum fuerit, infra purgato, & ad uteros ſubdititia apponito. Si menſes omnino non fiant, ſiquidem præ dolore id contingat, primum ventrem infra purgato, deinde medicamentum a quo ſanguis ex uteris purgatur, apponito. Poſtea intermiſſa die una aut altera, rurſus id a quo ſanguis purgatur apponito. Reliquo vero tempore corticem crethmi in vino tritum bibat.

21. Si humidius fuerit os uterorum quam oportet, acria apponito, quo morſum perceptet, & inflammatum valde durum fiat. Si vero induratum fuerit, acria adhibeto. Mordentia enim ſaniem diffundunt. Deinde mollia apponito. Sed & ad alios morbos non minus apponito.

22. Si puerperæ uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad ſanam coxam oleum ægyptium album, aut baccarim unguentum apponere oportet, & in ſanam coxam decumbat, & pæoniæ grana nigra quinque bibat, & fructus ſambuci conchæ teſtam majorem, & caſtorii magnitudinem fabæ in vino. Poſtea lota ſuffiatur, & potibus ac cibis mollibus utatur, & mercuriali, & acribus omnibus, excepto raphano ac cepis.

Quum ſuffocarint uteri, graveolen-

lentia omnia suffire oportet, bitumen videlicet, sulphur, cornu, lucernarium funiculum, phocæ adipem, castorium: Odorata vero subter pudenda.

23. Si vero puerperæ inflammati fuerint uteri, ardet, & suffocatio habet. Quum autem sic habuerit, muscum marinum tenuem tritum super linteolo extentum pro cataplasmate adhibeto. Postea crudam hordeaceam farinam, & cinerem sarmentitium, ac lini semen, oleo & aceto affuso coquito, donec velut farinæ subactæ massa fiat. Deinde quam calidissima ferre potest imo ventri imponito.

24. Si vero fixi fuerint uteri, lentem & mentham multam in aceto coquito, ut vaporem inde in os trahat, & nares adhibeat: & graveolentia suffito: & mercurialem edat, & in succo ejus farinam coctam sorbeat. Quam celerrime autem & priusquam dolor occupet, exhibere oportet pharmaca, quæ uteros a dolore levant: & cibos per alvum secedentes assumat. Si vero venter calefiat, clysterem adhibeto.

25. Si ex partu inflammati fuerint uteri, solani succum in pudenda infundito: & ubi hic calidus factus est, alium infundito. Si vero hic non fuerit, lentisci, aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succum expressum infunde: & quod in medio hujus est tenerrimum, derasum longa forma inde. Postea cerusam aqua tritam & lana exceptam appone. Si vero horruerit, tolle.

26. Si mulier ab utero debilis sit, & bilis ipsam suffocet, & opus sit ipsam leviter purgare, & dolorem sedare, peucedani succum trium cyathorum mensura bibendum dato.

27. Si in lumbis aut lateris mollitudine fuerint uteri, & transmovere velis, sulphur & bitumen terito, & melle cocto affuso, glandulam crassam facito, & in sedem indito: & uteri si sicci fiant, hæc quam celerrime apponito.

28. Mulieri si uteri sicci fiant, & ad pudenda promineant, & inguina dura fiant, & calor in pudendis insit, cancerari incipit. Quum sic habuerit, cucumeris sylvestris internam partem aridam terere oportet, & aquæ hemina affusa in sedem immittere, & purgari sinere, donec purgetur. Quum autem mulieri pharmacum dederis, ammisce ad pharmacum ea, quæ uteros purgant, & quæ expellunt.

29. Potiones, & subdititia medicamenta, quæ secundas educere, & menses detrahere possunt. Cantharides quinque avulsis alis & pedibus ac capite, deinde tribulos ad mare nascentes una cum radice, mensuram quanta est conchæ testa terito: & anthemi pallidam sive luteam internam partem siccam tritam, conchæ testam addito, & seminis apii tantundem, & sepiæ ova quindecim, & in vino dulci diluto bibenda dato: & quum dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat. Aliud. Ranunculi foliorum & floris triti æginæi stateris pondus, in vino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album & uvas passas in aqua coquito, & perfrigeratam bibendam dato: & ubi urinæ stillicidium vexarit, in aqua tepida desideat. Aliud. Adianti staterem ægineum, in vino albo pari aqua ammixta, bibendum dato. Aliud. Violæ albæ semen quantum tribus digitis apprehendere potest, in vino albo eodem modo temperato, bibendum dato. Aliud. Leucoi nigri radicem, in vino eodem modo sumat. Aliud. Crinanthemum, quod in domibus nascitur, eodem modo

do miſceto, ac bibendum dato. Aliud. Anchuſæ foliorum pugillos duos, in vino albo æquali aqua ammixto, bibendos dato. Aliud. Chamæleonis radicem, velut veratri potionem, deraſam in vino albo, aqua pari menſura ammixta, bibendam dato. Aliud. Braſſicæ & porri ſuccum, ad utrunque ſucci ſilphii obolis tribus ammixtis, ex vino albo cum pari aqua bibendum dato. Aliud. Olivas albas priuſquam oleum inſit compunctas ſiccato, poſtea tuſas & cribratas ac in vinum injectas bibendas dato. Hoc & menſes detrahit, & ſecundam expellit. Aliud. Dictamni cretici obolum in aqua bibendum dato. Et ſi, hoc in potu dato, ſecundam ejicere non potes, ſambuci ſucco cocto immiſſo foveto, & cantharidem apponito. Hoc etiam fœtum expellit. Quum autem morſum intulerit, auferat, & roſaceo unguento tinctum apponat, donec elapſa fuerit. Aliud. Populi nigræ creticæ grana novem trita, in vino bibenda dato. Cum hoc etiam abluatur, ſi difficulter pariat. Aliud. Conyzæ teſtam conchæ majorem cum porri ſucco diluito, & netopi teſtam conchæ majorem ammiſceto: & hæc in vino bibenda dato.

Aliud, quod menſes detrahit. Peucedanum & panaces, & pæoniæ radicem, in vino bibenda dato. Aliud, quod fœtum mortuum & ſecundas ejicit. Violæ & portulacæ ſemen contundito ac miſceto, & in vino albo veteri exhibeto. Aliud, quod menſes detrahit. Seminis violæ albæ quantum tribus digitis apprehendi poteſt, & ſtercoris caprini pilulas quinque aut ſex, in vino odoratiſſimo permiſceto, & bibenda dato, ubi prius fomentum ex aqua & oleo immiſeris. Adhibeto autem fomentum in ſella; & ubi hæc bibit, quam celerrime lotam reclinato. Braſſicam vero edendam exhibeto: & ſuccum ejus ſorbendum. Aliud. Seminis violæ albæ quantum tribus digitis apprehendi poteſt, in vino bibendum dato: & in aqua calida deſideat. Si vero id non habeat, fœniculi radices contuſas, in aqua mulſa tepida macerato, & exhibeto. Aliud. Fraxini grana decem, in vino bibenda dato. Hoc in omni uterorum morbo commodum eſt, & valde ciet urinam. Aliud. Succum ſilphii magnitudine ervi, & naſturtii ſemen terito ac ammiſceto, & in vino aut lacte canino bibenda exhibeto. Hoc etiam fœtum expellit.

Aliud fœtum ejiciens. Ranunculum herbam, & parum elaterii, in aceto temperato ac mixta bibenda dato. Aliud ad idem. Braſſicæ caulem tenerum, extremitate ex netopo illita, affricato.

Aliud, ſi menſes non fiant. Terebinthi fructum tritum, in vino & aqua dilutum ac excolatum, jejunæ bibendum dato, & calida lavetur. Aliud, menſes ciens. Rubra pæoniæ grana, in vino jejunæ bibenda dato. Aliud, ad puerperii purgamenta purganda. Fœniculi ſemen, & crethmi corticem, & thus, in vino bibenda dato. Aliud. Tedam quam pinguiſſimam in vino coquito, & pæoniæ grana quinque in vino terito, & heminæ quadrantem bibendum dato. Aliud. Mercurialis ſemen & folia, in vino bibenda præbeto. Aliud. Pæoniæ grana nigra quinque, & ſepiæ ova in vino bibenda dato.

Ad omnem puerperam. Ad irionem & polentam oleum affunde, & coctum ſorbeat: & cibis quam molliſſimis utatur. Aliud. Scammoniam in lacte muliebri tritam, lana exceptam appone. Aliud. Mercurialis folia trita in

in linteo ſubde. Aliud. Herbam artemiſiam tritam, & unguento roſaceo imbutam appone. Aliud. Albam radicem tritam, ac roſaceo unguento ſubactam appone. Aliud. Pæoniæ radicem melle, unguento roſaceo & ægyptio ſubactam; in lana ſubde. Aliud. Farinam non lotam eodem modo appone. Aliud. Lolii & tritici farinam, ſimul melle ſubactas, in lana ſubde.

Aliud, quod menſes & puerperii purgamenta purgat & aquam ducit. Radicis ſtruthii tuſi triti quantum tribus digitis apprehendi poteſt, melle ſubactum appone. Naſcitur autem in Andro in littoribus. Aliud, ad uteros depurgandos. Mercurialis contuſæ, & cucumeris ſylveſtris modicum, in vino tere, & melle ſubacta appone. Aliud. Pilos leporis combuſtos, ac tritos in vino, & melle cocto, & aqua ſubactos, bibendos dato: & aqua calida lavetur. Aliud, partus purgatorium. Polentam craſſius freſam dimidii hemichœnicis menſura, in aquæ heminis quatuor coquito, & ubi efferbuerit, bis aut ter ſorbendam dato.

Aliud, purgans puerperii purgamenta. Sambuci folia coquito, & oleo affuſo bibenda dato. Edat & braſſicas coctas, & porrum. Aliud, purgans uteros. Rhois folia & irionem terito, & in vino, polenta inſperſa, bibenda dato. Aliud. Miſyos obolos duos tritos & vino ſubactos apponito. Aliud. Lini ſemen tritum, vino ſubactum apponito. Aliud. Trifolii ſemen in vino bibendum dato. Si vero ad lumbos uteri incubuerint, polypos coctos edat, itemque aſſatos: & vinum bibat nigrum, odoratum, meracum quamplurimum.

Aliæ potiones, medicamenta ſubdititia ac purgatoria. Rohem rubrum, & vinacea, in aqua coquito, & farina tritici recentis in aquam inſperſa, bibendam dato. Aliud. Farinam in aquam injectam bibendam dato. Aliud. Mora rubi ſiccato ac terito, & polenta recenti ammixta, amborum acetabuli menſuram, in vino odorato, & aquoſo, bibat. Aliud. Terram nigram Samiam in aqua tritam, tali magnitudine bibendam præbeto. Aliud. Hypociſtidem in vino bibendam dato. Aliud. Mala punica vinoſa exſuccato, & polentam cum ſucco ſubactam ſiccato, poſtea tritam in vino bibendam dato. Aliud. Baccas myrti nigras tritas in aqua diluito, & polenta inſperſa, bibendas exhibeto. Aliud. Mali punici dulcis aſſati drachmam, in vino tritam bibendam dato. Aliud. Triticum & hordeum torrefacta, trita, & ad farinam redacta, in vino nigro bibenda dato. Aliud. Mali punici dulcis internam partem pari aqua ammixta bibendam dato. Aliud. Cicutæ quantum tribus digitis apprehendi poteſt, cum aqua bibendum dato. Aliud. Farinæ tritici recentis, & gypſi, æquales partes mixtas in aqua bibendas dato. Aliud. Mali punici dulcis corticem ac corium, in vino bibendum dato.

Aliud, ſi ſanguis ex uteris fluat. Viticis folia in vino nigro bibenda dato. Aliud, ad fluxum ac dolorem. Roriſmarini radicem in vino bibendam dato.

Alias item potiones ad uteros habes. Cedri fructus, ſeſeli, cuminum æthiopicum, caſiæ fructum, juniperi baccas, milium, lentiſci fructum, nigellam, dauci radicem ac ſemen: aromata vero, thymum, thymbram, ericen, hypericum, papaver album, crethmi radices ac ſemen, malvæ radices, mercurialis ſemen, & folia, urticæ ſemen, ſalviam, populum nigram, dictam-

ctamnum, pseudodictamnum, amomum, cardamomum, helenium, aristolochium, castorium, adiantum, dracontium, peucedanum, rutæ folia ac semen, apii semen, fœniculi semen, hipposelini semen & radices, hippomarathri semen & radices, struthii semen & radices, hyssopum cilicium, irionem, pæoniam, panaces. Quodcunque horum volueris, & cum altero permixtum, & per se in vino aut aqua prout volueris coctum, exhibeto bibendum.

Commoda sunt & purgatoria, & quæ dolores sedant. Malvæ radicem in aqua dato. Aliud. Pæoniæ semen modico cedrino oleo ammixto, in vino bibendum dato. Et uterorum dolores sedabis.

Aliud, quum uteri suffocarint. Castorium, & conyzam in vino albo bibenda dato.

Si vero ad nares accesserint, cnidii internam partem albam, melle ammixto, naribus illinito.

Aliud, sedans dolores. Malvæ radicem, & fœniculi ac crethmi corticem, ex aqua bibenda dato. Aliud. Stellas marinas nigras, & brassicam misceto, & in vino odarato bibenda præbeto. Aliud. Myrrhæ obolos tres, coriandri parum, resinam, pæoniæ radicem, cuminum æthiopicum, hæc trita in vino albo diluta, leviter tepefacta bibenda dato. Aliud, quod secundas expellit. Ricini radicem bibendam dato. Aliud, si ad cor allapsi uteri strangulârint. Viticis & pæoniæ semen, in vino bibendum dato.

Appofititia acria, sanguinem ducentia. Cantharidas quinque thuri ac myrrhæ ammisceto, & glandulam longam magnitudine gallæ formato, & lana obvolutam linteo albo circumdato, & unguento ægyptio albo aut rosaceo madefactam apponito. Aliud. Buprestim, si parva fuerit, totam: si magna, dimidiam, ad prædicta ammisceto, & eodem modo apponito. Si vero mollioribus uti velint, buprestidas in vinum mitte, & cuminum æthiopicum, & seseli, ac anisum addito, ac fervefacito: ad decem vero buprestidas, acetabulum olei ammisceto, reliquis omnibus æquali portione acceptis. Ammisceto etiam myrrhæ ac thuris parum. Ex hoc pugillum accipito, & velut priorem glandulam subdito. Aliud. Nigellam terito cum melle, & vino subactam in glandulam redigito, ac utere velut superiore. Aliud. Philistium eodem modo præparatum apponito. Aliud. Telephium eodem modo præparatum subdito. Aliud. Anemonæ folia trita linteo excipito, & myrrhæ parum ammisceto, & eodem modo utitor. Aliud, quod sanguinem ducit. Glandem ægyptiam terito, & susinum unguentum quod est in terra ægyptia addito, & aqua diluta, ac lana involuta apponito. Aliud, bilem purgans. Cucumeris sylvestris medullam tritam, ac melle subactam, & ad glandis formam redactam apponito. Aliud. Colocynthidis sylvestris internam partem terito, & melle subactam eodem modo subdito. Aliud. Elaterii potiones quatuor, adipe anserino & caprino, & misy ammixto, in glandulam formato, & in linteo apponito. Aliud. Thlaspi tritum, & melle imbutum apponito. Aliud. Foliorum fici saniem deradito, & elaterii potiones duas ammisceto, & nitri tantundem, melleque subacta apponito. Aliud, si uteri inflammati fuerint. Nitrum rubrum, ficus pinguedinem internam, utriusque pares portiones tritas, & ad gallæ magnitudinem efformatas subdito. Aliud. Cumini folia cum vino trita,

in

in linteo ſubdito. Aliud. Radicem albam terito, & melle affuſo fervefacito, & glandulam inde factam ſubdito. Aliud. Succum ſilphii, & ficum, mixta, in glandem formata apponito. Aliud. Cucumeris ſylveſtris ſemen tritum eodem modo. Aliud. Fel tauri, nitrum rubrum, netopon, cyclaminum terito, & de ſingulis gallæ magnitudinem, de cyclamino vero plurimum, melli ammiſceto, & apponito. Aliud. Cyclamini caput purgatum, in aqua tritum, ac linteo illigatum apponito. Aliud. Myrrham, ſalem, cuminum, fel tauri, hæc melle ſubacta, ac linteo excepta ſubdito. Aliud. Grana cnidia triginta deligito, & tria Indici pharmaci oculorum, quod piper vocatur, & alia tria de rotundis. Hæc tria in vino veteri trita, & oleo dulci diluta ac ſubacta, lanaque excepta ſubdat, & urina eluatur. Aliud. Tithymali ſuccum melle ſubactum, ac linteo exceptum apponito. Aliud. Scillæ radicem longitudine digitorum ſex ſumito, & duobus digitis lana obvolutis ſubdito. Alia mollientia, a quibus aqua purgatur, & ſanguis ac menſes ducuntur, ſi non diuturni fuerint, & os uteri mollitur. Narciſſinum, cuminum æthiopicum, thus, abſinthium, cyperum: aliorum quidem ſingulorum æquales portiones ſumito, narciſſini vero partes quatuor. Hæc trita & in glandulam efformata, linteoque crudi lini excepta apponito. Aliud. Cyclaminum magnitudine tali, & florem æris magnitudine fabæ terito, melle ſubigito, & efformatam hinc glandulam ſubdito. Aliud. Pulegium, myrrham, thus, fel ſuillum, melle ſubigito, & in glandulam efformata ſubdito. Alia acerba. Rhoem vino nigro ſubactum apponito. Aliud. Cnicum eodem modo præparatum ſubdito. Aliud. Loti ramenta eodem modo apponito. Aliud. Rhoem melle ammixto ſubdito. Alia mollientia. Sulphur, adipem, vitellum ovi, farinam, melle ſubige, & tepefacta in lana ſubde. Aliud. Pinguedinem anſeris, adipem ovillum, ceram albam, reſinam, unguentum roſaceum, tenui linteo excepta appone. Aliud. Medullam cervi & adipem liquefacito, & in lana apponito. Aliud. Adipem ovillum aut caprinum, & ovi candidum, roſaceo unguento ſubactum, ac lana exceptum apponito. Quæ ad eluendos uteros infunduntur. Groſſos hybernos in aquam miſſos ad lentum ignem coquito, & oleo ad decoctum affuſo eluito. Deinde vero malicorium, & gallam, & loti ramenta, in vino acerbo coquito, & hoc excolatum infundito. Aliud. Fecem vini combuſtam in aquam mitte, & poſtea cum aqua collue: deinde malicorio, myrti baccis, foliis rhois in vino coctis, vinum excolatum infunde. Aliud. Lentiſci, ſalviæ, hyperici folia, in vino nigro coquito, ac infundito. Aliud. Si quid in uteris fuerit exulceratum. Butyrum, thus, myrrham, reſinæ parum, infunde. Aliud. Porrhum in aqua coquito, & excolatam aquam in vinum ammixtam infundito. Aliud. Sambuci fructum, aniſum, thus, myrrham, vinum ſumito, & horum ſuccum infundito. Aliud. Braſſicam in aqua coquito, & in braſſicæ ſucco, mercurialem coquito, modico lini ſemine adjecto, & poſtea excolatum infundito. Aliud. Myrrhæ acetabulum, thus, ſeſeli, aniſum, ſemen lini, netopum, reſinam, mel, pinguedinem anſeris, acetum album ægyptium, horum ſingulorum æquales portiones terito, & in vini albi heminis duabus diluito, & poſtea tepida infun-

fundito. Aliud. Mercurialem in aqua coquito ac excolato, & myrrhæ acetabulum, thuris, netopi, singulorum æquas portiones ammisceto, ac tepida infundito. Aliud. Salviam & hypericum in aqua coquito ac infundito. Aliud. Sambuci fructum, & lauri baccas, æquis portionibus in vino coquito, deinde vinum infundito. Aliud. Pulegium in aqua coquito, & oleo ad aquam affuso immittito. Aliud. Pinguedinem anseris, & resinam, colliquefacta infundito. Aliud. Butyrum, oleum cedrinum modicum, cum melle liquefacito, & tepida infundito. Aliud. Cyperum, juncum rotundum odoratum, calamum aromaticum, pari portione myrrhæ ammisceto: & cum his sisymbrium in vino coquito, ac infundito. Aliud. Semen apii, anisi, seselis, nigellam, in vino coquito ac infundito. Aliud. Cedrum creticam in vino coctam infunde. Aliud. Bryoniam albam & myrrham, in aqua diluta infunde. Aliud. Argenti florem cum vino & aqua infunde. Aliud. Elaterii potiones duas aqua dilutas infunde. Aliud. Cucurbitas sive colocynthidas sylvestres duas, in vini aut lactis cocti heminis quatuor madefacito, excolato, ac infundito. Aliud. Cucumeris sylvestris medullam palmi parvi magnitudine, in aquæ heminis quatuor coquito, & melle ac oleo affuso infundito. Aliud. Radicis thapsiæ duas potiones, & mel ac oleum, in duabus aquæ heminis diluito ac infundito. Aliud. Veratri duas potiones in duabus aquæ heminis tepide infundito. Aliud. Thlaspios acetabulum melle admixto, in duabus aquæ heminis diluito, ac tepide infundito. Aliud. Cucumeris sylvestris magnitudinem palmi parvi, in aquæ heminis quinque coquito, & melle affuso infundito. Aliud. Grana cnidia sexaginta, oleo & melle diluta infundito. Aliud. Si natura pituitosa fuerit. Cneori potionem tritam, in aquæ mulsæ hemina æginea diluito, ac infundito. Aliud. Si biliosa fuerit, daphnes potionem odoratæ illius drachmæ pondus, scammoniæ potionem, terito, & in aquæ mulsæ, aut aquæ uvæ passæ hemina attica diluito. Aliud. Daphnoidis potionem eodem modo: & si biliosa fuerit, hæc infunde. Si vero pituitosa, grana cnidia electa, & succi tithymali potionem infundito. Similiter etiam cneoro, & peplo, utrisque his uti oportet. Immittito autem cum infuso non ampliore quam duarum heminarum.

Suffitus porro sunt hæc contusa. Gallam suffito. Aliud. Ramenta loti ad oleæ folia sicca contusa misceto, & oleo subacta suffito. Aliud. Prunas subjicito, & hordei paleis humidis inspersis suffitum facito. Aliud. Super amphoræ oleariæ operculo stœben incendito. Aliud. Cupressi ramenta suffito. Aliud. Scammoniam, myrrham, thus, unguento affuso, suffito. Aliud. Bitumen, & hordei paleas misceto, ac addita pinguedine phocæ suffito. Aliud. Fraxinum, cupressi ramenta, cyperi radicem unguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Calamum, cyperum, bryoniam, muscum arboreum, apii semen, anisum, simul mixta & unguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Resinam siccam cineri fervido inspersam suffito. Aliud. Cinnamomum, myrrham, casiam, paribus singula portionibus suffito. Aliud. Crocum ammixta myrrha, & musco, æquali cum croco portione suffito. Aliud. Calamum, cneorum, crocum, folia rosarum rubra suaveolentia trita & siccata ad crocum ammi-

ammiſceto, & ſtyracem dimidia croci portione addito. Hæc trita mixta & ſiccata, melle cocto modico ſubigito. Horum vero omnium ſuffitus ſit oboli attici pondus. Suffiantur autem ſuper ſtercore bubulo. Formetur autem ſtercus velut acetabulum olearium, habeatque fundum tenue, & ſit ſiccum. Ignis autem ſit ſarmamentitius, in quo ſtercus jaceat, & ex illo mulier inſidens contecta ſuffiatur. Aliud. Galbanum, reſinam, mannam, unguento roſaceo ſubacta ſuffito. Aliud. Panacis & cupreſſi ramenta, unguento ægyptio albo ſubacta ſuffito. Aliud. Cinnamomum, nardum, & myrrham unguento roſaceo imbuta ſuffito. Aliud. Violæ albæ ſemen, cedri ramenta, & galbanum, melle ſubacta ſuffito. Aliud. Stercoris caprini pilulas, & leporis pilos, pinguedine phocæ ſubacta ſuffito. Aliud. Coaguli phocæ pelliculam contuſam ac tritam, & ſpongiam, & muſcum arboreum, trita ſimul mixta, atque phocæ pinguedine excepta ſuffito. Aliud. Stercus caprinum, & pulmonem phocæ, ac cedri ramenta ſuffito. Aliud. Stercus bubulum, cedri ramenta, & bitumen ſuffito. Aliud. Spinæ ægyptiæ fructum, & cedri ramenta, & myrti ſiccæ folia: hæc trita & unguento molli ſubacta ſuffito. Multa vero aromata in unguentum injicito. Aliud. Vinacea tuſa trita, & cedri baccas, & reſinam pinus, ſimul miſta & paſſo cocto ſubacta ſuffito.

Fomenta. Stercus bubulum contuſum ac cribratum, aceti dimidia menſura, & decocti ervi dimidia adjecta, leniter pro fomento adhibeto. Poſtquam autem fomentum adhibueris, lenticulæ decoctum bibendum dato ac revomendum. Et farinam ſorbendam, ac vinum inſuper bibendum. Poſtridie vero granum cnidium devorandum exhibeto. Sequenti die quod urinam ciet, hoc ſcilicet: ciceris albi partes duas tritas, uvæ paſſæ tertiam partem, affuſa aqua ad dimidias coquito, deinde excolatam aquam per noctem ſub dio exponito, & poſtridie bibendam dato. Et de cætero ſalviam ac lini ſemen, polenta ad ambo hæc ammixta, bis per diem in vini diluti heminis quatuor dato. Aliud. Olei heminas dimidias tres, foliorum ſambuci manus plenæ menſuram: hæc cocta in craterem calidum fundito, & per teſtas calidas immiſſas fomentum facito, muliere in ſella collocata, ac veſtimentis cooperta. Aliud. Foliorum ſambuci manus plenæ menſuram, & myrti tantundem in aquam miſſa coquito, & ad excolatam aquam, hordei paleas injicito, coquito, & linteo excipito, ac cum hoc fomentum facito, prout maxime calorem ferre poterit. Aliud. Acetum, oleum, aquam, mel; hæc mixta valde fervefacito: deinde accepta veſica capiente congium, aut utriculo ex tenui corio facto, infundito, & panniculo laneo obvoluto, foveto. Quum autem tepidus factus fuerit panniculus, alium obvolvito. Aliud. Pini corticem, & rhois folia in aquam conjecta fortiter coquito: & in excolata aqua hordei paleas coquito, oleo affuſo: ubi vero ſimul coxeris, linteo excipito ac foveto. Aliud. Loti ramenta & cupreſſi, aqua & oleo affuſo coquito: Deinde ſimul cocta linteo excipito, ac foveto. Aliud. Aromata in aquæ chœnicem conjecta coquito: & in excolata aqua furfures triticeos coquito, & foveto. Aliud. Eodem modo gallam contuſam, & rhamni corticem in aqua coquito: & cum aqua furfures triticeos ſubigito, ac oleum ammiſceto. Poſtea ſemiaſſatum panem

panem duos chœnices habentem facito, linteoque excipito, ac foveto. Aliud. Brassicam & porrum decoquito, & cum succo eodem modo fomentum facito. Aliud. Hordei paleas coquito, oleo affuso, & linteo excipito, ac foveto. Aliud. Solanum & oleæ folia coquito, & eodem modo fomentum facito. Atque hæc sane, siquidem humidis uti volueris, pro fomento velut scripta sunt adhibe. Si vero siccis, panes parato & exassatos, & semiassatos, & cum his foveto. Sed & testis calidis linteo involutis foveto, itemque cum ipsis linteis calefactis: & cum lenticulis vasis testaceis fervente aqua infusa. Apponito autem ad pedes. Aliud. Iridis radicem tundito ac coquito, & eodem modo foveto.

30. Si aqua in uteris gignatur, menses pauciores fiunt, & deteriores, & per longius tempus, & prægnans est subinde per duos menses, aut paulo amplius. Quum autem hoc tempus advenerit, & fœtum corrumpit, & aqua multa in ipsa gignitur. Huic autem lac bibendum dare oportet, & peplum, mecona dictum, donec fœtus moveri inceperit. Plerumque vero ante hoc corrumpitur, & per abortum extruditur, & uteri sanguine manant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, quam aliter. Hoc autem cognoscere poteris quod hydrops inest, ex digiti contactu. Comperies enim osculum ipsorum gracile, & obscuratum ac plenum humiditate. Si vero non circa initia, sed dum jam movetur, fœtus ipsi corrumpatur ac suffocetur, tunc & venter imus intumescit, & ad contactum dolet, velut ulcere præsente: & febris ipsam ac dentium fremitus corripit. Et dolorem habet acutum & vehementem, circa pudenda, & imum ventrem; & lumbos, & laterum mollitudinem ac coxendices. Quum sic habuerit, calida ipsam lavare oportet. Et qua parte dolor hæserit, tepefactoria adhibere, experimento facto de eo quod maxime admittat: & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Interposito vero tempore, quantum tibi sufficiens esse videbitur, & collutione facta, & fomento adhibito, cyclaminum apponito, ita ut melle subactam, & linteo exceptam deliges, & ad os uterorum apponas. Cupressi etiam ramenta in aqua madefacta, eodem modo apponito. Verum hæc breviore tempore, & per longius temporis intervallum, quanto magis mordent & exulcerant. Et specillum stanneum paratum immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoque bibendas dato: experimentum faciens quas libenter admittat: & cum viro dormiat, maxime opportuno tempore præsente. Si enim genituram conceperit, & prægnans facta fuerit, ac pepererit, subexpurgantur & quæ prius in ipsa fuerant, cum ipso puerperii purgamento. Atque sic maxime sana fieri poterit.

31. Si indurati fuerint uteri, & os ipsorum asperum fit, & menses occultantur. Quum vero apparuerint, velut arena sunt: & genitura hoc tempore non fit. Si vero etiam digito contigeris, asperum comperies os uterorum. Quum sic habuerit, cyclaminum terere oportet, & salem ac ficum crudam ammiscere, & cum melle efformata apponere: & fomento adhibito, purgatoria infundere. Edat autem mercurialem, & brassicas coctas, & succum sorbeat, & calida lavetur.

Si indurati fuerint uteri, & menses occultantur, & os ipsorum connivet, & non concipit. Quum sic ha-

buerit, si digito contigeris, comperies os asperum, & digitum non intromittit: & febris ipsam corripit, ac dentium fremitus. Et dolor habet imum ventrem, & laterum mollitudinem, & lumbos. Patitur autem hæc, si fœtus in ipsa corruptus fuerit putrefactus. Quibusdam vero etiam ex partu contingit. Sæpe etiam aliter. Quum sic habuerit, multa calida ipsam lavare oportet: & fomentum adhibere. Quum autem recens lota aut fota fuerit, immisso specillo os aperito ac dilatato, & per digitum eodem modo, & velut in priore scriptum est apponito. Et potiones similiter bibendas dato: & eodem modo curato velut priorem.

32. Si uteri ad latus allapsi fuerint, tumus detinet, & dolor sub latus, & uterus durus velut pila insidet, & ad contactum dolet velut ab ulcere. Et contabescit, & videtur peripneumonia esse, & convellitur, & gibbosa fit. Et menses omnino non apparent. Quibusdam vero prius conspecti evanescunt. Tunc autem comparentes, debiles sunt ac pauci, aut deteriores quam antea: & genitura non fit hoc tempore. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato: & eo epoto, multa calida ipsam lavato: & ex tepefactoriis quod maxime admittit adhibeto: & a quibus sanguis purgatur ea apponito: & lini semen tostum, tusum ac cribratum, & peplum album, & salviam cum polenta tenui, & caseum caprinum, sordibus & salis muria derasis: hæc misceto, ut casei sint partes duæ, reliquorum vero una: polenta autem sit antiqua non salsa, & jejunæ in vino bibenda dato. Vesperi vero cyceonem crassum melle affuso exhibeto, & ex potibus quemcunque libenter admiserit bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto. Calidam vero aspergito, & per ceratum leniter mollito, ac a latere detrudito; & latus fascia lata deligato: & lac bubulum quam primum ad dies quadraginta bibendum præbeto. Cibis autem utatur quam mollissimis. Morbus hic vehemens est & lethalis: & paucæ, etiamsi curentur, ipsum effugiunt.

33. Si os uterorum concludatur, spissum fit velut grossus ficus. Et si digito contigeris, comperies durum ac contractum: & digitum non intromittit: & menses occultantur, & genituram non suscipit hoc tempore: & dolor habet imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem. Quandoque etiam sursum procedit, & suffocat. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum præbeto, & multa calida lavato, & quæ os molliunt apponito, & specillum immittito ac aperito, & digitum similiter, & calidam aspergito. Quum autem molle factum fuerit, ea quæ sanguinem purgant apponito, & ex potionibus dato, experimento facto, quam libenter admittat, & brassicam edat, & succum ejus sorbeat.

34. Si uteri obliqui fiant, etiam os ipsorum obliquum fit, & menses ipsi nunc occultantur, nunc prius apparentes evanescunt: & non similes fiunt, sed deteriores & pauciores quam antea, & genitura non fit hoc tempore, & dolor habet imum ventrem, & lumbos, & coxam, & attrahit ipsam. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet; & calida lavare, & fovere. Ubi vero recens fota aut lota fuerit, digito immisso os uterorum corrigat ac dirigat, & odoratorum suffitum admittat, & ex potionibus dato, juxta experimentum,

tum, quam libenter suscipit. Cibis autem utatur mollibus, & allia edat cocta ac cruda, & cum viro dormiat, & in sanam coxam decumbat: alteri vero fomentum adhibeat. Morbus autem difficulter cedit.

35. Si inflati fuerint uteri, & venter attollitur ac inflatur, & pedes intumescunt, & cavæ faciei partes. Color vero deformis fit, & menses non fiunt, & genitura hoc tempore non fit, & anhelat, anxia mœret: & quum surrexerit, aut progressa fuerit, erectæ cervicis spiratio ipsam tenet: & quicquid ederit aut biberit, ipsam molestat, & gemit, & magis æger tristatur quam priusquam ederet. Sæpe vero etiam suffocatur. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & calida lavato, ac fomentum adhibeto. Interposito vero tempore quodam, apponito ea a quibus purgetur, ac non mordeatur. Frequentissime vero totum corpus foveto. Tunc autem & sub pudenda odorata suffiantur: sub nares autem graveolentia. Et potiones dato quæ uteros purgant, & ad locum compellunt. Et mercurialem edat, & lac bibat, velut de latere dictum est. Morbus autem non est diuturnus.

36. Si sanguinis grumi in utero cojerint, os ipsorum velut ervo plenum fit: & si attigeris, ita habere deprehendes: & menses non fiunt. Neque genitura retinetur, quamdiu sic habuerit. Quum igitur ita habuerit, cyclamini corticem detrahito, & allium, & salem, & ficum, & mellis parum terito ac permisceto, & glandulam hinc formatam ad uterorum os apponito: & alia uteris convenientia medicamenta subdito, quæ videlicet acria sunt ac corrodunt, & a quibus sanguis purgatur: & de potionibus dato eas quæ uteros purgant, & omnia circumradito: & vesicæ pellicula sive cuticula digitis obvoluta, os uterorum deradito.

37. Si obtorti fuerint uteri, & menses non fiunt, & genitura non manet intus, & dolor habet imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudines: & si digito contigeris, os uterorum attingere non poteris, nam fortiter secessit. Quum sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, a quo sursum ac deorsum purgetur, magis tamen deorsum: & os ipsum ac uteros quam maxime fovere, ac calida lavare bis in die, & de potionibus dato quam libenter susceperit pro experimento: & viro condormiat frequentissime, & brassicam edat.

38. Si uteri commoti in loco non manserint, quo prolapsi fuerint, dolores exhibent, & inconspicui fiunt. Quandoque vero eminent, velut sedes prolapsa. Et quum quidem supina decubuerit, in loco manent. Quum autem surrexerit, aut se inclinaverit, aut alias se commoverit, exeunt. Sæpe vero etiam quietem habent. Hanc quam maxime quiescere oportet, & non moveri: & lectum ad pedes altiorem statui, & iisdem uti, velut in superioribus: & cum acerbis infusis conspergere, & graveolentia suffire, sub nares autem odorata. Et malum punicum in medio per umbilicum perforato, & in ipso picem quæ maxime congruat cum vino tepefacito, & non valde premens quam penitissime apponito. Quum autem quid apposueris, lata fascia exceptum ex lumbis deligato, ut ne dilabatur, sed maneat & faciat quod expetitur: & peplum cum caseo, & polenta, bibendum dato, velut in allapsu ad latus dictum est: & ex potio-

tionibus quam maxime admiserit, bibendam præbeto. Cibis autem mollissimis utatur, & cum viro quam maxime dormiat.

39. Si hiaverit os uterorum magis quam solet, menses plures fiunt, & deteriores, & humidiores, & per longius tempus: & genitura ipsam non contingit, neque intus manet, sed rursus foras effunditur: & si digito contigeris, os uterorum hians comperies: & impotentia ipsam corripit præ mensibus, & febris ac rigor, & dolor tenet imum ventrem, & lumbos, ac lateris mollitudinem. Patitur autem hæc maxime, si quid in ipsa fusum fuerit, & corruptum computruerit: patiuntur etiam ex partu, & aliæ aliter. Quum sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, a quo sursum purgatur, & quum dolor habuerit, tepefactoria apponere, & calida lavare, & interposito tempore, per infusa colluere, velut scriptum est in priore, & de potionibus dare quam libentissime susceperit, & suffire quæ siccant. Edat autem polypos & mercurialem.

40. Si lævigati fuerint uteri, & menses plures fiunt, & deteriores, & humidiores, ac frequentiores, & genitura intus non manet, sed rursus exit: & si digito contigeris, comperies os læve. Et impotentia ipsam corripit præ mensibus, & febris ac rigor, & dolor imum ventrem, & lumbos, ac lateris mollitudinem, maxime si quid in ipsa corruptum computruerit, & ex partu, & alias. Quum sic habuerit, curare oportet ubi dolor habuerit, velut scriptum est in priore.

41. Si uteri ad ventrem nutaverint, dolor acutus & vehemens coxendices, & lumbos, ac laterum mollitudinem habet. Et crus claudicat. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, postridie vero suffire hoc modo. Hordei chœnices duas, & oleæ folia probe contusa, & gallam contusam ac cribratam, & hyoscyami tertiam chœnicis partem: hæc mixta, & olei hemina dimidia affusa, efformata, in olla per dies quatuor, ter in die suffito. Noctu vero lac bubulum, & mel, & aquam bibat, & calida lavetur.

42. Si ad caput conversi fuerint uteri, signum hoc est. Venas in naso & sub oculis dolere videtur. Hanc calida multa lavare oportet, etiam in capite, lauro & myrto in aqua incoctis: & caput unguento rosaceo illinatur, & odorata subter suffiantur, & brassicam edat, & succum absorbeat.

43. Si ad crura & pedes conversi fuerint, ex hoc cognosces. Magnis pedum digitis convellitur sub ungues. Et dolor crura ac femora tenet. Quum sic habuerit, multa calida ipsam lavare oportet, & fomentum adhibere quod maxime libenter admiserit, & subter suffire graveolentia, & unguento rosaceo ungere.

44. Si mulier cibum aversans uteros doleat, & febris ipsam ac rigor corripiat, pepli albi quintam dimidiæ chœnicis partem, & seminis urticæ tantundem, & casei caprini rasi dimidiam chœnicem, simul cum vino vetere mollito, deinde cocta sorbenda dato.

45. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in ventre non maneant, uvam passam nigram, & mali punici dulcis grana trita, & coagulum hœdi, vino nigro diluito ac utitor, ita ut caseum caprinum derasum, & polentam tritici torrefactam adjicias, & bene temperata bibenda præbeas.

46. Si ex partu sanguinem vomat, he-

hepatis fistula sauciata est, & dolor ad viscera procedit, & cor convellitur. Hanc multa calida lavare oportet, & tepefactoria, quæ maxime admiserit, adhibere, & asininum lac bibendum ad dies quinque dare. Postea vero vaccæ nigræ lac bibendum præbere, ita ut sine cibo degat, ad dies quadraginta. Ad vesperam vero sesamum tritum bibat. Morbus hic est periculosus.

47. Si mulier diu non concepit, mensibus apparentibus tertia aut quarta die, alumen tritum unguento dilutum, lana exceptum apponito, & per tres dies appositum habeat. Tertia vero die fel bovis radito, & ramentum oleo dilutum ac subactum, linteo exceptum apponito. Et tres dies appositum habeat. Sequenti vero cum viro coeat.

48. Ad uterorum morbum sedandum, lini scissi una cum stipula pugillum tenuiter tusum, in vino albo quamjucundissimo per noctem madefacito, deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam mollissimam tinctam apponito, & vicissim priore detracta aliam subdito.

49. Si uteros purgare voles, primum quidem hordeum oleo imbutum in prunis suffire oportet. Postridie vero carnem ovillam coquere, cum hordei decocto sub dio per noctem exposito. Sit autem decoctum hordei congii mensura, & valde ipsas carnes coquito. Ubi vero coctæ fuerint, leviter tepidas edat, & jusculum sorbeat. Postridie autem thus & pulegium tritum, melle subactum & lana exceptum ad triduum subdito.

50. Si uteri ad sedem conversi fuerint, & secessus secedere prohibuerint, dolores habent & lumbos, & imum ventrem, & ilia. Quum sic habuerit, calida ipsam lavare oportet, & lumbos fovere, & graveolentia suffire, & apponere quæ purgant & impellunt ipsos uteros, & bibenda dare ea quæ maxime admittit.

51. Si ulceratum fuerit os uterorum aut inflammatum, myrrham, & adipem anserinum, & ceram albam, & thus, in leporis pilis qui sub ventre sunt misceto ac terito, & in lana mollissima apponito.

52. Si secundæ decedere non possint, statim quidem a cibo abstinere oportet. Viticis autem folia trita in vino & melle, oleo affuso tepefacito, & heminæ mensuram bibendam dato.

53. Si inflammati fuerint uteri, sambuci folia tenerrima in tritici recentis crassiore farina coquito, & leviter tepida sorbenda dato.

54. Si uteri transmoti fuerint, hederam siccissimam tritam, & linteolo tenui illigatam subdito, & pingue aliud nihil adhibeto. Bibendum vero dato triticum recens, & peplum tostum, & salviam, & cyperum, & anisum. Hæc trita vino diluta cum furfuribus hordei bis in die dato, pro vice dimidiam heminam.

55. Si menses constituto tempore non fiant, brassicæ folia, & rutam terito, postea paleas hordei chœnicis mensura madefacito donec flaccescant, & per noctem sub dio exponito. Mane vero in hemina inde excolata brassicam ac rutam diluito, & affuso oleo conquassato, & bibenda dato, postea polypum vino albo suffocatum edendum dato, & vinum ebibendum. Si vero volueris, pisces odoratissimos coctos edendos dato, & jusculum sorbendum.

56. Si ex fervido & superficiario ulcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis pudenda colluat. Et postea mali punici dulcis putamina in

in vino coquito, & myrrham ac resinam simul mixta vino diluito, & intinctum in his linteum subdito.

57. Si urinæ stillicidium corripiat, cucumeris sive cucurbitæ os & fundum resecato, & subjecta pruna cucumim circumponito, & inspersa in ignem myrrha, mulierem super cucumim locato, ita ut summam cucumeris partem quam penitissime in pudendum indat, quo vapor plurimus in pudenda transmittatur. Et ex potionibus urinam cientibus jejunæ aliquas exhibeto.

58. Si ad cor progressi uteri suffocent, & non decedant, porri semen tritum, & pulegium, in aquæ cyathis tribus, & aceti albi cyatho uno, & mellis tertia cyathi parte diluito, tepefacito, & jejunæ sorbenda dato.

59. Si ex partu aut abortu rigor corripuit, juniperi fructum & salviam simul trita, in aceti albi cyatho diluito, & vini albi diluti poculum affundito, versato ac stare finito. Mane vero excolato, & tepefactum bibendum dato.

60. Si uteri inflati fuerint, & si ventus in utero fiat & dolor, salviam & cyperum tusa madefacito per noctem, & mane excolato, & purum cremorem in ollam fundito, tritici farina crassiore adjecta, & aceti albi cyatho affuso, & succi silphii magnitudine fabæ addita, & cocta crudius sorbenda dato.

61. Si in pudendis graveolentia fuerit, & columella nascatur, & dolor habeat, dolorem quidem sedabit apii semen, jejunæ in vino datum. Graveolentiam vero, anisum eodem modo datum. Columellam vero resecare oportet.

Si ulcera fiant in pudendis, & pruritus corripiat, oleæ & hederæ & rubi & mali punicæ dulcis folia trita in vino veteri dilue, & postea carnem recentem foliis intege & appone. Et habeat subditam per noctem. Mane vero eximat, et myrtum in vino decoquat, et cum vino pudenda colluat.

62. Si genituram non suscipiat, mensibus secundum naturam prodeuntibus, membrana ante uteri os excrevit. Contingit etiam ex aliis causis. Cognosces autem hoc, si digitum admoveris, membranæ prætextum continges. Ad hæc medicamentum subdititium facere oportet. Resinam itaque et æris florem melle diluito, et linteum ex his tinctum penitissime indito, filo ad extremam partem dependente illigato. Quum itaque hoc exiluerit, myrtum in vino coquito, & cum vino tepido eluatur.

63. Si anhelationes corripuerint mulierem, sulphuris magnitudinem fabæ, & nasturtii tantundem, & rutam, & cuminum æthiopicum, hæc trita & vino diluta, jejunæ bibenda præbeto. Oportet autem & a cibis abstinere, & non frequenter edere.

64. Si pariens inflata fuerit, hepar ovillum aut caprinum calido cinere obrutum, edendum dato meracius ad dies quatuor, & vinum bibat vetus.

Si lumbos doleat, anisum & cuminum æthiopicum bibat, & calida lavetur, & apothermon (potus id genus est) bibat.

65. Si menses non fiant, testam crassam exurito ac terito, & origanum in pinguedine anseris coctum terito, & ad testam in linteum ammisceto, ac tepida apponito.

66. Si uteri conclusi fuerint, & menses non apparuerint, colocynthidem sylvestrem, & silphii semen, cuminum æthiopicum, nitrum, salem thebaicum, adipem renalem, farinam, myrrham, & re-

& resinam: omnia hæc fervefacito, simulque mixta ac trita in glandulam efformato, & apponito.

67. Si uteri ad viscera conversi strangularint, vinum cedrinum, & cuminum æthiopicum bibat, & calida lavetur, & apothermon bibat.

68. Si menses non fiant, adipem anseris, & netopon, & resinam, mulier lana excepta subdat.

Si vero magis quam convenit prodeant, susinum, & rajæ linguam, in lana apponat.

69. Si transmoti uteri aliquo allapsi fuerint, hordeum decorticatum tritum una cum paleis sume, & cum cornu cervino vino subige, & hinc uteros suffito.

70. Si secundæ decedere non possint, fœniculum vino & oleo ac melle fervefactum bibendum dato.

71. Si menses non appareant, & velis ipsos detrahere, crassiorem tritici farinam & hordeum coquito, & oleo affuso edenda dato.

72. Si inflammati fuerint uteri, cotyledonis folia, & porrum, in crassiore tritici farina coquito, & affuso oleo edenda dato.

73. Si moti uteri aliquo allapsi fuerint, & dolorem exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri, ac cupressi ramenta, in aqua coquito, & linteo excepta apponito.

74. Si uterus doleat, & ad vesicam fuerit dolor, porri semen in aquam tritum jejunæ bibendum præbe, & tepefactoria adhibe.

75. Si uteri prominuerint, lotos ipsos cum aqua tepida, & vino ac oleo illitos, rursus intrudito, & ex lumbis deligato, & graveolentia suffito: & si urinam emittere non poterit, calida lavato & foveto, & cupressi ramenta suffito. Et potiones urinam cientes bibendas dato.

76. Si fluxus fiat, acerba suffito, & stercus asini derasum, lanæ illigatum subdito. Sit autem stercus siccum.

77. Si in pudendis ulcera fiant, adipem bubulum illinito, & apponito, & cum vino, in quo myrtus cocta est, colluito.

78. Si ex partu os uterorum fuerit exulceratum, florem rosarum tritum & vino imbutum, in pilis leporinis apponito, & acerbis colluito.

79. Si uterus doleat, allii caput integrum, & nitrum tostum, & cuminum terito, & melle subacta subdito, & calida lavetur, & subcalidam bibat.

80. Si ex fervido ac superficiario ulcere pudenda fuerint ulcerata, adipem bubulum, & butyrum, & anseris adipem, ac susinum unguentum misceto, & ex his pudenda illinito, & aqua tepida colluito.

81. Si uteri ascendentes suffocarint, funiculum lucernarium accensum extinguito, & naribus admoveto, quo fumum attrahat, postea myrrham unguento dilutam, & lana exceptam apponito. Et resinam oleo dilutam bibendam dato.

82. Si secunda non secedat, conyzam tritam lana exceptam apponito, & igden in vino tritam bibendam dato.

83. Si caput doleat, & imum ventrem, & lumbos, bilis in uteris est. Huic itaque pharmacum dare oportet, quod sursum ac deorsum purgare potest, & calida lavare, & apponere quæ bilem purgant. Et anisum ac nigellam vino diluito, & bibenda dato.

84. Si fluxus oboriatur, cancros fluviatiles in vino suffocato, & vinum bibendum dato, & quæ siccant suffito, & apponito.

85. Si fluxus oboriatur, muli stercus combustum, tusumque ac cribratum, vino dilutum bibat. Reliquis autem eodem modo utatur.

Si fluxus oboriatur, & jam diuturnus fuerit, spongiam combustam ac tritam, vino odorato dilutam, bibendam dato, & per suffitus resicca, & quæ restringunt appone.

86. Si uteros purgare velis, nitrum, cuminum, allium, & ficus terito, & melle subacta apponito, & calida lavetur, & apothermon bibat.

87. Si uteros doleat, cyclamini radicem in vino jejunæ bibendam dato: & calida lavetur, & apothermon bibat.

88. Si lac extinctum fuerit, reliqua quidem eodem modo curato, fœniculi vero semen bibendum dato, & radices fœniculi decorticatas, ac butyrum simul coquito. Quum autem cocta fuerint, frigefacito ac bibenda dato. Commodum est etiam hippomarathrum & hipposelinum simul coctum.

Si lac extinctum fuerit, porrum tritum aqua dilutum bibendum præbe: & calida lavetur, & porrum ac brassicam edat, simul coctis cytisi foliis, & succum sorbeat.

Si lac extinctum fuerit, salviam, cedri aut juniperi baccis adjectis coquat, & ad diffusum succum, vinum affundat ac bibat, & ad cætera farina inspersa additoque bulbo, & modico oleo affuso, edat. Et acria, & acida, & salsa, ac cruda olera omnia vitet. Nasturtium vero in vino potum commodum est (nam lac purgat) & calida lavetur, & apothermon bibat.

89. Si velis mulierem prægnantem fieri, ipsam & uteros purgato, postea farinam jejunæ edendam dato, & vinum meracum insuper bibendum: & nitrum rubrum, cuminum, ac resinam, melle subacta in linteo subdito, & ubi aqua defluxerit, nigros pessos mollitorios apponat, & cum viro dormiat.

Si prægnantem facere voles mulierem, ipsam & uteros purgato. Deinde linteum tenuissimum resiccatum, ac melle imbutum in glandes efformato, & in fici succo tinctas apponito, donec fuerint aperti. Postea vero magis intrudito. Ubi autem defluxerit aqua, vino & oleo colluta cum viro dormiat. Bibat autem & pulegium in vino cedrino, quum viro condormire volet.

90. Medicamentum fœtum ex uteris pellens. Cucumeris sylvestris succum potionis mensura, in mazam conspersum apponito, ubi ad duos dies antea jejunavit. Aliud. Staphidis sylvestris pugillos duos, in aqua mulsa dilutos, bibendos dato.

91. Experimentum fœcunditatis. Caput allii integrum derasum uteris apponito. Postridie vero digitum immittat, ac contingens consideret: & siquidem oluerit inde os, bene habet: sin minus, rursum apponat. Aliud experimentum. Netopum modicum in lana involutum apponat, & consideret an per os oleat.

92. Alia subdititia medicamenta. Scorpii marini fel, in lana involutum, & in umbra siccatum apponito. Pulegium siccum tritum, melle imbutum in lana apponito. Cucumeris sylvestris semen, & testam combustam, vino subactam, cum pilis leporinis, in lana subdito. Alumen ægyptium, lana involutum apponito. Cantharidas vino subactas, in lana subdito. Herbam artemisiam vino subactam apponito. Nigellam in vino tritam, in lana subdito.

93. Aliud, ad recens enixam. Unguen-

guentum rosaceum & ceram, in lana apponito. Bulbion ex tritico, tritum & vino subactum in lana subdito. Vini albi veteris fecem combustam, & vino albo extinctam ac tritam, in lana apponito. Galbanum, netopum, & misy, cum unguento rosaceo, in linteo apponito. Elaterii potiones duas, & favum cum vino, in linteo apponito. Butyrum & alumen melle subactum, in linteo subdito. Scammoniæ succum, & adipem, cum maza misceto, & vino imbuta, in linteo apponito. Si concipere nolit, misyos fabæ magnitudinem aqua dilutam bibendam dato, & per annum non concipiet.

94. Si periculum facere velis in muliere, an prægnans sit, aut non, rubro lapide sive terra erythrea oculos sublinito. Et siquidem ingrediatur pharmacum, prægnans est: sin minus, non.

95. Si prægnanti pudenda fervido & superficiario ulcere fuerint exulcerata, amygdala trita, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica farina adjecta, pudenda illinito, & baccarum myrti decocto colluito.

96. Si virgo ex lapide laborarit, semen radicis æthiopicæ in vino veteri ad dies decem dato. Deinde in aqua ad dies viginti, & bis in die, multa calida lavato.

97. Cataplasmata. Allium, portulacam, apium, loti, & cedri ramenta, trita simul mixta aqua mulsa diluito, & cataplasma hinc factum imponito. Rubi folia, myrti folia, simul trita aqua mulsa diluito, & polenta ammixta subacta imponito. Sambuci folia, myrti folia, terebinthi folia tenerrima, eodem modo apponito. Loti ramenta, mori folia, simul trita mixta, aqua diluta, cum uva passa imponito.

98. Suffitus. Oviculæ aut capræ cornu tusum, & hordeum tostum ac fresum, oleo subigito, ac suffito. Cervi cornu, & olivas nondum habentes oleum, simul trita mixta suffito. Rhoem rubrum, & polentam tostam, oleo subigito, ac suffito. Polentam & stercus bubulum, & paleas, oleo subigito ac suffito. Loti ramenta, & rhois folia, & cupressi siccæ ramenta, vino nigro austero subacta suffito. Galbanum, mannam, & resinam, unguento subacta suffito. Capræ cornu, & gallam, & adipem suillum, ac cedriam suffito. Terram ex asinorum pedibus deradito, & stercus asininum, cum vino nigro subigito, ac suffito.

99. Collutiones. Folia myrti, & lauri, & hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito. Rhois, & mali punicæ, ac rubri folia, in aqua mulsa coquito, & cum ea excolata colluito. Sambuci & lentisci folia in aqua coquito, & excolatam leviter tepidam infundito. Fœniculi & brassicæ radices tusas in aqua coquito, oleo affuso, & postea cum excolata colluito. Oenanthen, & cyperum, & uvas passas, in aqua mulsa coquito, ac colluito.

100. Malagmata. Malvam & fœnogræcum in aqua fervefacito, & cum excolata aqua leviter tepida colluito. Cupressi ramenta & amaracum, in passo aqua temperato coquito, ac colluito. Serpyllum & violæ albæ radicem, in aqua mulsa coquito, ac colluito. Hypericum, & lentiscum, & baccas cedri in aqua coquito, & cum leviter tepida colluito. Favum, & butyrum, & resinam, & adipem anserinum, in aqua coquito, & colluito.

101. Fomenta. Lolium tostum ac molitum, in posca meraciore coquito. Postquam autem coxeris, linteo illigato, & foveto. Lentem tostam, decortica-

ticatam, & in farinam crassiorem alicæ similem redactam, in aqua coquito, & linteo illigato, ac foveto. Ervum eodem modo parato, ac foveto. Commoda est & salvia eodem modo parata. Salviam & hypericum in aqua coquito, & hordei paleis in decocto coctis, & linteo exceptis, foveto. Loti & cupressi ramenta in uvæ passæ cremore coquito, linteoque ipsa illigato ac foveto. Oleæ, & myrti, & hederæ, ac lauri folia, in aqua coquito, & in decocto, hordei paleas coquito: deinde linteo illigato, ac foveto. Cupressi ramenta et cedri, et hordei furfures, simul misceto, et in uvæ passæ cremore subigito, ac panem formato, et cum hoc assato, calido in linteum illigato, foveto. Violæ albæ semen, aut radices, in aqua coquito, et cum aqua furfures tritici subigito, et panem formato, cum quo calido in linteum involuto, foveto. Serpyllum in aqua coquito, et furfure triticeo in aquam conjecto, eodem modo foveto. Spongias calefacito, et adhibeto, et cum mollibus lanis, et panniculis laneis, et vasis testaceis aqua infusa, et utriculis eodem modo, et decoctionibus in utres infusis, foveto.

102. Purgatorium. Si mulierem parere non potentem, facere velis ut prægnans fiat, considerare oportet in mensibus, an biliosa aut pituitosa sit. (Cognosces autem hoc, arena tenui sicca ad solem consperfa, et quum menses prodierint, sanguine super arenam in sole effuso, ita ut ipsum siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, sanguis super arenam siccatus, pallidus fit: Si vero pituitosa, velut mucus existit) Horum igitur utrum tandem fuerit, ventrem purgato, sive sursum, sive deorsum purgatione opus habere visa tibi fuerit: postea paucis diebus interpositis, uteros purgato.

103. Uterorum fomenta. Si duri fuerint uteri, et non concipiat, vinum quam jucundissimum cum pari aqua temperatum, trium semicongiorum atticorum mensura, et fœniculi radices, et seminis fœniculi quartam partem, et unguenti rosacei semiheminam. Hæc in vas novum fundito, et vinum affundito. Vasis autem operculum perforato, et imposita arundine foveto. Arundinem vero cum operculo tollito. Si enim sine operculo abstuleris, exuretur. Postquam autem fota fuerit, scillam apponito, velut infra scriptum est. Apponito autem donec dixerit molle & amplum esse uterorum osculum. Et siquidem exulcerata fuerit, & postulæ in purgatione fuerint, si summa labia exulcerata fuerint, anisum, & adipem anserinum, in rosaceo oleo terito, & in lana involvito, & accepta carne bubula, magno pedis digito crassiore, sex digitorum longitudine, ipsam pharmaco illinito, & lana exceptam involvito, & ad extremam carnis partem quæ foras spectat filum alligato, & reliquam in uteros indito, ubi est ulcus.

104. Mensium purgatoria. Si non procedat menstrua purgatio, cucumeris sylvestris internam partem pondere trium obolorum, & artemisiam herbam, & thuris obolum terito, & ammixto melle in lana involvito, & ad os uteri apponito, quinquies in die hoc faciens. Aliud. Vitem viridem terito, & melle ammixto lana excipito, & eodem modo apponito. Aliud. Cupressi fructum, & cucumeris sylvestris internam partem, & thus, terito, & melle ammixto lana excipito, & eodem modo subdito. Aliud. Cupressi fructum

fructum & thus terito, & melle ammixto lana excipito, ac subdito. Aliud. Abrotoni obolos tres, cum melle lana excipe ac subde. Aliud. Elaterii obolum, & myrrhæ obolum terito, & cum melle lanæ involvito, ac subdito.

105. Purgatorium, si mulier non concipiat. Tauri urinam collige trium heminarum mensura. Deinde artemisiam herbam, aut parthenium, aut adiantum, & laurum viridem, & cedri ramenta simul contunde. Deinde in effossa scrobe carbones accende, & imposita olla urinam tauri infunde, & contusa in mortario adjice: postea, sellam circumpone, & artemisiam herbam, aut hyssopum, aut origanum impone, & muliere super hæc collocata, donec sudet fove. Ubi vero sudarit, lava cum calida, et in lavacrum artemisiam et laurum immitte. Deinde subdititium medicamentum adhibe. Aut artemisiam, aut bulbium in vino albo tritum lanæ involutum subdat. Hæc ad tres dies faciat, et deinde cum viro dormiat. Subdititium pharmacum ad conceptum faciens. Ex nitro et thure, cum melle glandem formato, et apponito. Aliud, purgatorium molliens. Caricam coquito donec granula abjiciat, et hanc expressam levissime tritam in lana cum rosaceo unguento apponat. Aliud acrius. Brassicæ, rutæ, pares portiones tere, ac utere eodem modo. Aliud molle et purgatorium. Medullam anseris, aut bovis, aut cervi, magnitudine fabæ, affuso unguento rosaceo et lacte muliebri terito, velut molle pharmacum teri solet. Deinde ex hoc os uteri illinito. Aliud tepidum purgatorium. Anseris medullam magnitudine nucis, resinæ lentissimæ aut terebinthinæ magnitudinem nucis: Hæc in unguento rosaceo ad lentum ignem liquefacito, et velut ceratum facito, et deinde ex hoc tepide os uteri illinito, et pectinem madefacito. Aliud, detrahens purgationem et sistens. Pæoniæ grana nigra aut rubra, tria aut quatuor in vino trita bibenda dato. Si vero magis detrahere voles, grana nigra eodem modo trita bibendo præbeto. Aliud purgans ac detrahens. Lauri baccas ad summum viginti, et seselis dimidium acetabulum, cum vino trita bibat. Aliud. Tauri fel trium dimidiorum obolorum atticorum pondere, in vino jejunæ bibendum dato. Et efformata quoque ex ipso catapotia devoranda dato. Aliud. Farinam recentem, myrrhæ obolos tres, croci tantundem, castorii obolum: hæc cum unguento rosaceo trita apponat. Aliud purgatorium. Semen urticæ, & malvæ succum, cum adipe anserino tritum subdat. Aliud. Si non purgata fuerit ex partu, floris farinæ quantum tribus digitis comprehendi potest coquito, & melle affuso, ventri velut cataplasma imponito, & bibendum dato. Aliud, quod uteros aperit & purgat. Cantharidas quinque aceto albo affuso terito, & non valde liquidum pharmacum facito, sed ut digitis affingi possit: & de ficu alba pingui, sine granulis & pelle, duplam cantharidum partem ammisceto, & efformatam glandulam tenui lana involutam subdito. Aliud. Si ex partu non fuerit purgata, trifolium in vino albo bibendum dato, hoc etiam menses educit, & fœtus expellit. Aliud, purgans uteros. Quum puero immortuo sanguis intus manserit, colocynthidem sylvestrem in melle tritam delingat, aut subdat.

106. Aliud, sanguinem purgans. Sanguinem ex uteris expelles, si violæ albæ

albæ semen tritum, vino dilutum bibendum dederis. Aliud, quod similiter sanguinem ex uteris expellit. Rhois seminis quum rubrum fuerit, grana viridia triginta terito, & rosas caninas rubras, rubicundo ex ipsis delecto, in vino bibenda dato, quum sanguis eruperit. Aliud purgatorium. Si menses non apparuerint, styracem & origanum terito, commisceto, & adipe anserino affuso apponito. Aliud, quod subditum uteros purgat ac evacuat. Absinthii radicem tritam cum melle, cum oleo apponito.

107. Subdititia uteros purgantia, aperientia, & aquam ducentia. Scyllæ frustum longitudine sex digitorum, & digiti parvi crassitudine accipito, & de hoc duos digitos circumderadito ac lævigato, & reliquum lana sordida involvito: eam vero partem quæ circumrasa est, ad os uterorum subditam, per diem ac noctem appositam sinito. Postquam autem lavit & abstulit, aqua odorata colluatur. Aliud purgatorium molle, quod aquam & pituitam ducit, & pallidos ac subcruentos menses detrahit, si non diuturni fuerint, & os emollit. Unguentum narcissinum, cuminum, quod edimus, myrrham, thus, absinthium, cupressum, salem, rosaceum oleum sumito. Et de aliis quidem singulis congium accipito, narcissini vero partem quartam: & omnia in glandem efformata, ac crudi lini linteo excepta subdito. Aut linteum tenue pennæ circumdato ac deligato, & in oleo albo ægyptio tinctum apponito, & tota die appositum sinito. Deinde ubi lavit & abstulit, aqua odorata colluatur.

HIPPOCRATIS

DE

MORBIS MULIERUM.

Liber primus.

DE muliebribus morbis sic sentio. Mulierem quæ non peperit, gravius & citius a mensibus ægrotare, quam eam quæ peperit. Quum enim peperit, venulæ fluidiores sunt ad menses. Fluidas autem ipsas facit purgatio illa quæ fit a partu. Et ubi hæc erumpit, vicinæ maxime ventri ac mammis corporis partes discinduntur: discinditur item reliquum corpus. (A quo vero hoc fiat, dictum est a me in natura pueri in partu.) Discisso autem corpore necesse est venas magis aperiri, & ampliores ac fluidiores ad menses fieri: itemque uteros magis aperiri, nimirum puero per ipsos egresso, qui & vim, & dolorem induxit. Et quum hæc sic se habeant, mulier purgationem a partu experta, minus laboriose mensibus decurrentibus purgatur. Si vero etiam affectio aliqua mulieri quæ jam peperit accidat, ut menses venientes probe purgari non pos-

possint, facilius dolorem feret, quam si non peperisset. Assueti enim sunt uteri, & corpus idoneum ut impleatur, utpote in ventre habenti, & simul multa amplitudo in corpore est. Major autem fit etiam amplitudo ubi peperit, nimirum corpore discisso: & corpus in amplitudine existens, minus dolore affligitur, si non venæ superimpleantur, & nimium doleant. At vero ei quæ non peperit, quum corpus non assuetum sit (si impleta fuerit, & fortius ac solidius & densius sit, si purgationem a partu experiatur, & quum uteri ægrius aperiantur) menses laboriose prodeunt, & affectiones plures accidunt: ut propterea menses obturentur, si prius non peperit. Habet autem res se hoc modo, velut etiam prius a me dictum est.

2. Dico mulierem rariore carne præditam & teneriorem esse quam virum: & hæc res sic se habet. A ventre trahit humiditatem, & citius, & magis, corpus mulieris quam viri. Etenim si quis super aquam, & per regionem aquosam, duobus diebus ac duabus noctibus, molles lanas ponat, & vestem puram & contextam æquali ad lanas pondere sublatis utrisque apponderatione facta, multo graviores lanas comperiet quam vestem. Fit autem hoc ex eo, quod semper aqua sursum decedit in vasa ampliora oscula habentia. Et lanæ quidem, tanquam raræ & molles, ex decedente amplius suscipiunt. Vestis autem, ut quæ plena est, & ex contextu obturata, explebitur, non multum ex decedente aqua suscipiens. Sic sane etiam mulier, velut quæ rarior est, ampliorem a ventre humiditatem corpori attrahit, & citius quam vir: & tanquam teneriori carne præditæ mulieri, ubi corpus sanguine repletum fuerit, si non ab ipso secesserit, carnibus impletis ac calefactis, dolor oboritur. Habet enim mulier sanguinem calidiorem, & propterea calidior est quam vir. Si vero amplior accedens sanguis secesserit, dolor non fit a sanguine, neque calor. Vir autem ut qui solidiore carne præditus est quam mulier, neque in superna ventris parte adeo sanguine superimpletur, ut nisi aliquid sanguinis singulis mensibus secedat, dolorem fieri necesse sit: & sanguinis quantum satis est ad nutrimentum trahit: & quum corpus ipsi non sit tenerum, non dolore affligitur, neque superincalescit a plenitudine, velut mulieri. Multum autem confert ad hoc viro, quod magis laborat quam mulier. Nam labor aliquid humoris abducit.

3. Postquam igitur mulieri quæ non peperit, occultati fuerint menses, & viam foras reperire non poterint, morbus fit. Hoc autem contingit, si uterorum os conclusum fuerit, aut distortum, aut aliqua pudendi pars contracta. Si enim horum quid fuerit, menses exitum invenire non poterint, priusquam uteri ad sanam naturam redierint. Fit autem hic morbus his maxime, quæ angustos uteros habent, aut cervicem ultra pudendum sitam. Si enim horum alterum fuerit, & mulier viro non misceatur, & venter magis quam oportet evacuetur, ab hac affectione uteri obtorquentur. Neque enim humidi in seipsis sunt, utpote muliere non coeunte: & amplitudo ipsis spatiosa est, utpote quum venter magis vacuus existat. Quare obtorquentur, dum siccior & levior est venter quam convenit. Et aliquando dum ipsi obtorquentur, etiam os ipsorum distorqueri contingit, nimirum cervice ultra

ultra pudendum sita. Si enim humidi fuerint uteri a coitu, & venter non evacuetur, non facile distorquentur.

4. Hæc igitur causa est ut ipsi sint conclusi, nimirum a venere abstinente muliere. In tertiis porro mensibus optime afficietur, si quæ prius insunt progressa fuerint educta. Sin minus, mulier hæc patietur. Suffocatio alias atque alias in ipsam irruet, & febris alias atque alias corripiet, ac horror, & lumborum dolor. Hæc patietur in tertiis mensibus, si ipsi non prodierint. In quartis vero si non egressi prioribus exitum fecerint, etiam tunc tertii mensis afflictionibus omnibus magis affligetur, & maxime tempore mensium. Deinde minus. Sæpe vero etiam a dolore libera sibi esse videbitur. Erunt autem in quartis etiam hæc signa. Urinam multam & crassam ejiciet, alias atque alias. Et venter ipsius durus erit, & major quam prius, & dentibus fremet, & cibum aversabitur, & vigilabit. Hæc patietur in quartis mensibus. Si vero curetur, etiam in his sana evadit. Et in quintis si non multi menses descenderint, dolor adhuc fortior accidit. In sextis vero jam incurabilis est, & juxta priora quidem signa magis dolebit. Deinde ad ea etiam hæc aderunt. Anxia erit, & alias atque alias seipsam jactabit, & animo deficiet, & pituitam vomet, & sitis fortis ipsam corripiet: nimirum dum exuritur venter ab uteris sanguine plenis: & ad contactum dolebit, maxime pectinem. Et alias atque alias acute febriet, & uteri alias atque alias murmurabunt, dum videlicet sanguis in ipsis commovetur ac discurrit, & venter consueto modo non secedet. Neque vesica urinam excolabit.

5. Maxime quum uteri ad stomachum qui nervosus est, mulieri allapsi fuerint, & ad ventrem irruerint, dolet spinam & totum dorsum, & lingua ipsius refrenatur, & hanc non claram habet, & animi deliquium adest. Aliquibus etiam vocis privatio: & stomachus mordetur: & flava bilis exit: spiritus offendens, & anxia est, & jactat seipsam, & ardet. Postquam autem transmutati fuerint, & vesica tenuem sanguinem ab uteris trahet, tunc urina mingitur rubra. Et dolet quidem reliquum corpus, maxime vero collum, & spinam, & lumbos, ac inguina. Et ipsi ad hoc progressæ, & venter attollitur, & crura supra modum intumescunt, & tibiæ ac pedes, & mors succedit. Et circa hanc quidem sic finiunt menstruæ purgationes ad sex menses occultatæ. Fiunt item hæc.

6. Quibusdam mulieribus menses bimestres in uteris existentes multi ad pulmonem procedunt: & ubi recepti fuerint, omnia patiuntur quæ in Tabe dicta sunt: & non est possibile ipsam superesse. Fiunt & hæc. Quibusdam suppurati fiunt menses, ubi per duos aut tres menses moram traxerint. Hoc autem maxime fit, si a febre fuerint combusti. Signa vero sunt si suppurati fuerint: dolores enim incidunt in pectinem, & pulsationes fortes, & contactum non sustinet: & si melius habitura est, menses ipsi erumpunt in pudendum, & procedit pus ac sanguis, & procedit graveolens, ad septem, aut octo, aut novem dies. In priore vero tempore dolet velut dictum est antea. Postquam autem depurgata fuerit, optimum quidem est si non fiant ulcera. Si vero relinquantur ulcera, ampliore curatione opus habebit, quo ulcera non putrescant, & graveolentia fiant.

7. Sterilis autem evadet, etiamsi melius

lius habebit, ubi magna ulcera fuerint quæ in uteris facta sunt. Si vero non continget, ut menses ipsi in pudendum procedant suppurati facti, ad partes supra inguen, juxta lateris mollitudinem erumpent, citra tuberculum, utpote pure rupto, & illa parte purulenta graveolentia procedent: & si hoc fiat, mulier non superstes manet. Si vero etiam superstes maneat, semper sterilis erit. Hac enim parte de cætero via fit mensibus ut foras prodeant. Nam os uterorum ad hunc locum allapsum est.

8. Fit & hoc. Quibusdam ubi bimestres aut trimestres, aut diuturniores fuerint menses, & ad lateris mollitudinem allapsi fuerint, quum non suppurati sint menses, velut tuberculum fit supra inguen, sine capite, magnum, rubrum: & vulgus medicorum ignarum quid hoc esset, jam sæpe secuerunt, & sic in periculum induxerunt. Cæterum id quod velut tuberculum fit, tali modo fit. Fruitur sanguine caro ipsa, utpote osculo uterorum lateris mollitudini adjacente: & impletur caro ab ipso, & insurgit ac eminet, velut sanguine repleta.

9. Et aliquando si transmotum fuerit os uterorum, & ad pudendum conversum & menses processerint per pudendum, id quod circa lateris mollitudinem eminuit, sedatur. In uteros enim distribuitur, hi vero foras laxantur. Si vero non conversum fuerit os uterorum ad pudendum, circa lateris mollitudinem suppuratur, & hac parte transitus fit mensibus: & eadem pericula sunt, quæ prius sunt relata. Sed & ad vomitum convertitur, & quibusdam in sedem, velut in virginum morbis a me dictum est, & signa, & dolores eosdem ostendit, quos isthic retulimus. At hanc viam minus faciunt menses mulieribus quam virginibus.

10. Quum menses fuerint occultati, dolor habebit imum ventrem, & onus quoddam incumbere videtur, & lumbos, & laterum mollitudinem mirum in modum dolet. Si vero omnino non procedunt, præ morbo aut crassi & viscosi, aut glutinosi fiunt. Primum igitur ventrem purgare oportet sursum ac deorsum. Deinde uteros subdititio medicamento, a quo sanguis purgatur. Atque ita quiescere, & potandum dare pharmacum, a quo sanguis prodeat. Bibat etiam crethmum in vino tædaceo. Si vero fluxus ipsi non fiat, continget ut prægnans esse videatur, & dum cum viro coit doleat, ut putet quid incumbere, & gravitas fit in ventre, & venter prominet, & desideriis similibus afficitur, velut in ventre habeat: stomachi dolore afficitur, maxime ubi quinquaginta dies præterierint. Et dolor alias atque alias habet ventrem, & partem circa umbilicum, & collum, & inguina, & lumbos. Et postquam menses duo aut tres præterierint, quandoque menses acervatim ipsi in pudendum erumpunt: & quæ prodeunt velut carnem esse putat, quemadmodum ex fœtus corruptione & nigra.

11. Quibusdam etiam ulcera fiunt in uteris, & opus habent diligenti animadversione. Multis vero contingit ut putent se sex mensibus in utero habere, aut etiam paulo breviore tempore: & venter prominet, & alia sibi fieri putat, velut in ventre habenti. Postea sunt & quibus suppurati eruperunt supra inguen, simul cum quinto aut sexto mense, & viam ea parte patefecerunt. Quibusdam autem ulcera fiunt in uteris etiam infra sub inguine: & periclitatur mulier de vita. Si vero etiam superstes maneat, sterilis erit.

erit. Quibusdam etiam in pudendum erumpunt, & prodeunt ipsi putrefacti ac purulenti. Et ab his ulcera fiunt in uteris, et periclitatur. Et oportet, ut ne antiqua fiant ulcera, cum attentione mederi. Sterilis autem et hæc fit, etiamsi fuerit curata.

12. Si vero non eruperint menses sex mensibus intus conclusi, omnia patietur velut ea quæ non peperit, in qua menses viam invenire non possunt. Et siquidem curata fuerit, sana erit. Sin minus, etiam ad octo menses durans moritur. Multis vero contingit, ut menses pituitosi ad multum tempus prodeuntes, etiam pauciores sanis sint: sana autem talis fit, si convenienti cura fuerit sanata.

13. Si vero menses mulieri prodeant quidem, verum pauciores quam convenit, utpote osculo uterorum paululum a pudendo emoto, aut nuper concluso ad hoc, ut prodeant quidem, verum obturentur ab ipsis etiam transitus, per quos penetrant ubi ad uteros descendunt: moderati sane paulatim prodeunt, sanguine semper perfecte osculo incumbente. Et postquam dies præterierint quibus purgari solet, & conclusus fuerit sanguis in uteris relictus, & alii menses subdescendentes non expulerint conclusum sanguinem, sed semper paulatim gravant, & primis mensibus duobus aut tribus non valde prodeunt: postquam autem plures menses præterierint, adhuc magis dolebit: & non habet in ventre, quamdiu sane sic habuerit, & febris corripiet ipsam debilis, maxime in diebus quibus purgari solet. Verisimile est autem & in intermedio tempore ipsam febrire, & horrere, & stomachi dolore vexari, & ad multitudinem addere singulis diebus. Et dolet alias atque alias corpus, & maxime lumbos, & spinam, & inguina, & articulos manuum ac pedum. Verum his locis non simul dolet, sed alias atque alias, qua parte sanguis discretus, & in uteris esse non potens impetu suo gravarit: & qua sane corporis parte incubuerit, tumor est, fitque etiam convulsio fortis articulorum corporis. Et alias aliud ex relatis antea signis ipsi apparet. Hæc siquidem juxta debitum modum curata fuerit, sana evadet. Sin minus, morbus septimestris aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudam faciet, aut partes aliquas impotens efficiet, si præ rigore & cibi fastidio sanguis circa nervos compactus fuerit, quemcunque tandem locum occupaverit. Hic autem morbus magis fit his quæ virum non habent. Si vero hi morbi jam relati, aut quicunque postea referentur, incidant in eam quæ partum non sit experta, diuturniores erunt, & minus dolorosi. Verum signa eadem, & iidem fines, tum ei quæ non peperit, tum ei quæ puerperia experta est, contingunt, si non curentur. Oportet autem statim curationem facere. Sin minus, statim comparent morbi.

14. Si vero menses plures quam oporteat prodeant, & crassiores: (nimirum corpore natura fluido existente, & osculo uterorum prope pudendum sito) & ad hæc multo cum viro coitu utatur, & convivetur, semel aliquando multi descendentes & cumulate prodeuntes, os uterorum impetu suo magis dilatant: & si ad hæc non incidat vasorum evacuatio, sed rursus multus accesserit calor, & os amplum faciunt, & corpus: utpote dum convivante & voluptatem ac consuetudinem viri

viri confectante muliere, facili fluxu ad uteros etiam calor defertur, & decolor erit quam diu sic habuerit: & si postea morbus aliquis aut affectio inciderit, aut corpus affligatur, & uteri similiter juxta solitum morem ampli sunt, & corpus facili fluxu in ipsos præditum est. Et post hæc febris habet, & cibum aversatur, & anxia est, & tenuis ac debilis, & lumbos ex mensibus dolebit: et progressu temporis si non curata fuerit, omnia ipsam magis affligent in intermedio tempore, et periculum ipsi imminet, ne sterilis fiat, aut a tempore et morbo vexata, si alius morbus coincidat, ex hoc moriatur. Prodeunt autem menses crassiores et plurimi, in intermediis diebus. Incipientes autem et desinentes, pauciores & tenuiores.

15. Moderati vero sunt menses prodeuntes in omni muliere si sana sit, ut duarum heminarum atticarum mensura secedant, aut paulo plures, vel pauciores, atque hoc ad duos aut tres dies. Longius autem tempus aut brevius, morbosum & sterile est. Conjectare porro oportet, mulieris corpus inspiciendo & interrogare collatione ad priora facta, an semper morbosa vivat, an non. Si enim pauciores aut plures dies, quam solent prodeant, aut ipsi pauciores aut plures fuerint, morbosi sunt: nisi natura ipsa morbosa & sterilis fuerit. Si vero hoc fuerit, et ad salubriorem statum transmutatur, melius est: procedit autem sanguis velut a victima, & cito congelatur si sana fuerit mulier. Quibus vero in natura est, ut plures quam quatuor dies purgentur, & menses valde multi prodeunt, hæ tenues fiunt, & fœtus ipsarum tenues, & emarcescunt. Quibus autem purgatio infra tres dies fit, aut pauci menses secedunt, hæ crassæ sunt, & bene coloratæ, virilesque ac partus immemores, & neque concipiunt.

16. Si suffocatio derepente accesserit (fit autem maxime his quæ cum viris non coeunt, & senioribus magis quam junioribus. Leviores enim uteri ipsarum sunt: fit autem potissime tunc, ubi mulieri vasa evacuata fuerint, aut plus solito laborarit:) resiccati a labore uteri convertuntur, ut qui vacui sint ac leves. Est enim ipsis locus spatiosus ut convertantur, utpote ventre vacuo existente. Dum autem convertuntur, impetunt hepar, & juxta consistunt, & ad præcordia irruunt. Currunt enim & progrediuntur sursum ad humiditatem, tanquam a labore magis quam opportunum est resiccati. Hepar autem humidum est. Postquam autem impetiverint hepar, suffocationem faciunt, derepente perspirationem circa ventrem intercipientes: & aliquando simul incipiunt hepar impetere, & a capite pituita defluit ad præcordia, velut ab eo quod suffocatur: & aliquando simul cum pituitæ defluxu, descendunt ab hepate ad locum suum, & cessat suffocatio. Descendunt autem detrahentes humiditatem, & gravati. Stridor autem ab ipsis fit, dum ad suam ipsorum sedem procedunt. Postquam autem eo devenerint, aliquando venter post illa humidior fit, quam superiori tempore. Laxat enim jam caput pituitam in ventrem.

17. Ubi vero apud hepar & præcordia fuerint uteri, & strangularint, mulier albas oculorum partes subvertit, & frigida fit. Sunt autem quæ lividæ fiunt. Quædam etiam dentibus frendunt, & salivæ ad os fluunt: & similes sunt his qui ab herculeo morbo detinentur. Si vero diutius moram traxerint

xerint uteri apud hepar ad præcordia, mulier ſtrangulatur. Quandoque vero ubi mulier vaſa evacuata habuerit, & inſuper laborarit, uteri converſi ad veſicæ ſtomachum allabuntur, & urinæ ſtillicidium inducunt. Aliud autem nihil mali habet, & curata cito ſaneſcit, quandoque etiam ſponte. Quibuſdam vero ex labore aut inedia, ad lumbos aut ad coxas allapſi, dolores exhibent.

18. Si mulier corpore male habuerit, & menſes bilioſi prodierint, ex hoc probe cognoſci poſſunt. Nigri ſunt valde, quandoque vero nigri aut ſplendidi, & pauciſſimi prodeunt, & citiſſime congelantur: & ſemen amborum, & maris & fœminæ evaneſcit, & non habet in ventre: & incipiente quidem morbo, purgatur diebus quibus ſolita fuit, non pluribus: progredientibus autem menſibus, pluribus diebus purgatur, & menſes pauciores ſingulis diebus apparent. Et febres ſuccedunt erroneæ acutæ, cum horrore & cibi faſtidio alias atque alias, & ſtomachi dolor: & dolebit maxime, ubi menſes ipſi appropinquarint. Poſtquam autem purgata fuerit, & ad modicum tempus, ſuperiorum reſpectu melius habuerit, poſtea rurſus ad idem perveniet. Dum autem curatur, cito ſana fit. Si vero non curetur, & tempus procedat, omnia prius relata valde ipſam affligent: & dolor corripiet, nunc ventris partem infra umbilicum, nunc inguina, nunc lumbos & coxendicum ad ſedem juncturam, nunc collum: aliquando vero ſtrangulatio fortis accidet, & caligo ante oculos obverſabitur, & vertigo, utpote purgatione ſurſum vergente ac aſcendente.

19. Si enim corpus male habuerit, mulieri menſes pauciores fiunt: & quibus corpus plenum fuerit, his menſes plures prodeunt. At vero bilioſæ ſi menſes prodeant, puſillanimitas incidit, & cibi faſtidium alias atque alias, & anxietas, et vigilia: et eructat frequenter, et non vult deambulare, et triſtis eſt, et non videre ſibi videtur, et timet. Et, ſi curetur, ex his ſana erit. Si vero tempus proceſſerit, adhuc magis dolebit. Optime autem cum hac agatur, ſi vomitus bilioſus ſuccedat, aut venter turbetur non fortiter, et ſubeant bilioſa, et ſi fluxus ſuccedat ipſi non fortis. Si enim quid ex his forte inciderit in corpus afflictum, periclitabitur. Si vero leniter depurgetur aliquid bilioſi aut totum id quod moleſtum eſt, ſana fiet. Si vero neque curetur, neque quicquam horum fiat, moritur mulier. Plerumque tamen contingit ut fluxus incidat bilioſus ex hoc morbo: & ſi fluxus fiat, primum quidem pauca ſunt quæ comparent: per omnes autem dies omnino plura contingunt. Temporis autem progreſſu plerumque etiam morbus acutus fit, & uteri a purgatione bilioſa prodeunte mordentur ac exulcerantur. Sed & in hoc adhuc ſana fit, ſi curetur, & fluxus compeſcatur.

20. Si vero uteri ab ulceribus fuerint inflammati, adhuc acutior morbus erit, & multa graveolentia ac purulenta prodibunt, ab ipſis uteris jam egreſſa, & ſemper velut aqua de carnibus, & prius relata omnia ipſam magis affligent: & ulcera adhuc magis efferatiora erunt, donec ipſam vincant. Si vero etiam ſanata fuerit, ſterilis erit a cicatricibus.

21. Si mulier corpore male habuerit, & pituitoſi menſes prodierint: cognoſci autem poſſunt ſi pituitoſi prodeant. Pelliculoſi enim apparent, & velut

velut araneorum casses distenduntur, & subalbidi sunt. Hoc autem contingit, si corpus & caput ipsi pituita repleta fuerint, & hæc non subpurgetur, neque per nares, neque per sedem, neque per urinæ meatum. Sed in mensibus, & in turbatione sanguinis, una cum purgatione foras exit. Et si hæc sic habuerit, ad duos quidem aut tres menses nihil ægrotat: postquam autem amplius tempus progressum fuerit, & non curetur, magis dolebit, & febris erronea corripiet, & cibum alias atque alias fastidiet, & stomachum dolebit, & maxime dolebit ubi menses appropinquarint. Quum vero purgata fuerit, ad modicum tempus, superiorum respectu melius habebit, postea ad idem relabitur: & si non curetur, sed tempus procedat, fient ipsi omnia quæ ei cui biliosi menses prodibant, donec fluxus sistatur. Consequitur etiam ut hæc fluxum pituitosum habeat, aut alia quæ ego dicam paulo postea. Et siquidem fluxus succedat, semper procedunt per omnes dies, nunc acervata, nunc pauca: & quandoque velut a carnibus aqua prodit, quandoque velut sanies: & in hoc ipso multi sanguinis grumi insunt: & radit terram velut acetum, & mordet ubicunque mulierem contigerit, & uteros exulcerat. Et ubi ad hoc pervenit, reliqua quidem similiter patitur, velut prior. Minus vero quam illa caput dolebit: & ulcera neque deformia, neque magna, neque purulenta, neque graveolentia, similiter velut illi fiunt, sed minus huic. Si vero curetur, sana evadit, etiam ubi morbus progressum fecit: & non valde moritur, verum prægnans esse non potest quæ sic habet.

22. Quæcunque viro cohabitantes in ventre habere non possunt, interrogandæ sunt, an ipsis menses prodeant, aut non: & an purulenti sint, aut frigidi. Siquidem igitur responderit, interrogetur an statim exeat genitura, an postera die, an tertia, aut sexta, aut septima. Si igitur dixerit statim exire ubi coivit, uteri osculum rectum non est, sed distortum, & genituram non capit. Si vero dixerit, postera die, aut tertia, uterus perhumectus est, & semen eluitur. Si vero sexta aut septima, semen computrescit: putrefactum vero exit. Si igitur ab initio non suscipiat semen, os uteri primum curandum est, ut rectum sit. Si vero eluatur postera, aut tertia die, uterus & caput. Si vero computrescat, & exeat, & uterus, & totum corpus curetur. Atque hæc singula sic cognoscere oportet.

23. Quali vero purgatione opus habeat, hoc modo cognoscit. Quum menses prodeunt, linteum complicatum palmi magnitudine super tenuem cinerem expandito, deinde ut quæ exeunt super hoc defluant curato. Præstat autem duo esse lintea, utrunque seorsim, alterum diurnum, alterum nocturnum: & diurnum quidem, postera die lavare oportet: nocturnum vero, ubi per diem ac noctem super cinere situm fuit. In lotura vero considerare oportet, qualia-nam fiant lintea lota, ubi in sole fuerint siccata. Optimum tamen est in tenebricoso loco ea resiccari. Siquidem igitur pituita fuerit, quæ conceptionem impedit, mucosa lintea erunt. Si vero propter salsuginem & bilem impeditur, fulva & sublivida. His igitur consideratis, & diligenti animadversione expensis, totum etiam corpus inspicito, an multa purgatione opus habeat, aut secus, ita ut & ad colorem, & ætatem, & robur, & anni tempus, & qua

qua diæta utantur respicias.

24. Curatio vero & totius corporis est, & uteros ac osculum ipsorum sanare: & si hoc conclusum fuerit, aperire. Si vero illi distorti fuerint, dirigere oportet. Si autem humidi fuerint, resiccare, & alia quoque facere contraria. Ferme autem omnibus multa curatio eadem est, excepta mensium detractione. Nam quibus nihil prodit, his detrahere oportet. Immo quicquid in mensibus mali inest, hæc auferre oportet: Quum videlicet pituitosi sunt, & pelliculosi, & saniosi, & tenues, aut albi, aut grumosi: & quum nigri sunt, & carbunculosi, aut caliginosi, aut acres, salsi, turbati, purulenti. Hæ omnes causæ tollendæ. Prohibent enim in ventre conceptum.

25. Quibuscunque igitur menses pituitosi ac pelliculosi sunt, hæ carnosæ sunt, & his os humectum est, & saliva multa ac viscosa. Et, si acidum aut acre quid gustarint, sputum in ore liquidius erit, & insulsum, & ad omnia quæ ederint aut biberint, turbatio sequitur: & supprimitur ipsis ac attollitur venter, & nausea adest, & anxietas & jactatio multa. Et a capite fluxus defluit, & omnia obducit, & multam humiditatem inducit, & partes sub oculis lividæ sunt ac inflatæ. Has totas fovere oportet, & frequenter vomere, & a cibis, & jejunas. Infernum autem ventrem mollire, sed pharmacis omnino levibus, quæ minime bilem ducunt, & semel in die cibum capere, & frequenter exerceri, & cibo siccissimo uti, & potu paucissimo meraciore. Melius autem est ut venter facile solubilis conservetur. Verum uteros si ad hanc diætam non paruerint, pharmacis subdititiis non mordacibus purgare oportet. Fomentum tamen semper purgationibus præmittendum est, prius id quod ex fœniculo paratur, deinde quod ex suffimentis. Fomenta vero & subditiones medicamentorum facito, conjectura facta ut omnia fiant, & pro ratione adhibeantur, quo tempore menses prodeunt. Siquidem igitur puri & sinceri ac cruenti fiant; ita ad virum accedat incipientibus mensibus. Optimum autem desinentibus, & adhuc euntibus magis, quam ubi disparuerunt.

26. Quum autem ad virum itura est, suffimentum quoddam ex adstringentibus suffiat, atque hoc per canistram, & arundinem, pharmaco calido cineri insperso. Quum vero insperseris, & canistrum, sive operculum circumponito, & per arundinem insidenti fomentum adhibeto. Ubi vero opus fuerit ipsam suffiri, plumbea fistula utere, ut aperto osculo suffiatur. Deinde quum surrexit, rursus in lecto plumbeam fistulam apponat. Deinde ea subtracta cum viro coëat. Et si ea quæ a viro prodeunt, non fuerint ei manifesta, extentis & alternatim positis cruribus quiescat. Jejunium autem utile est in hac die, præterquam si cyceonem velit non salsum in aqua. Hunc autem tunc bibat quum vult suffiri. Si vero ubi cum viro coivit, postridie detineat genituram, & neque altera die exeat: a cibis quidem & balneis prohibeatur. Bibat autem polentam in aqua non salsam, bis ac ter in die. Atque hæc diæta sit per sex dies, aut quod melius est, septem, si non exierint ea quæ a viro suscepit dum cum ipso coivit. Illota vero maneat per omne tempus, & det operam ut motus vitet. Si vero deambulare velit, deambulet in loco plano & lævi, nequaquam acclivi, neque decli-

clivi. Desideat etiam super mollia, si conceperit. Reliquam vero diætam eandem faciat usque ad dies triginta. Illota autem sit, aut si lavari opus habeat, pauca & non valde calida lavetur. Caput vero ne madefaciat. Cibis autem utatur & panibus, & maza, si velit. Ex carnibus autem, palumbe, & similibus: ex marinis, his quæ alvum sistunt: prohibeatur ab oleribus acribus. Vino vero nigro utatur. Carnibus autem assatis potius quam coctis, tum mansuetis, tum ferinis. Et hæc quidem si conceperit, hoc modo facere oportet. Si vero non conceperit, sed secunda aut tertia die exeunt quæ a viro immissa sunt, fluentia cum multa humiditate: manifestum est quod uteri sunt humidiores. Curare itaque oportet juxta relatum modum, donec sicci fiant. Quum autem sicci esse videbuntur, sic curato. Optimum est pharmacum mollitorium, & retro, & anteriori parte ipsi adhibitum, donec uteri ad naturam suam redeant: & rursus ad virum accedat, quum menses non amplius multi, sed pauci & bene colorati fuerint, & ad libidinem concitatur. Sed & in aliis diebus cum viro consuetudinem habere oportet, si optime habuerint uteri. Quum autem in relatis diebus consuetudinem habuerit cum viro, si probe parati fuerint uteri, & si genituram ad decem aut duodecim dies detinuerit, ne adeat virum.

27. Si vero non concipiat, uteri autem sani sint: contingit enim & hoc plerisque, quum debiles existentes uteri, ab affectione macilenti fiunt: aut præ medicamentis & fomento multo, genituram ferre non possunt, priusquam assueti fiant & convalescant. Hoc autem sic cognosci potest. Quum ab ipsa exierint, secunda aut tertia die exeunt, aut adhuc prius, crassa & compacta velut mucus: nisi mali quid sit, & propter alium uterorum morbum genitura discedat. Quum igitur talia apparuerint, curatione quidem uterorum non est opus, verum reliqui corporis cura habenda est, quo hujusmodi bonus habitus sit ipsi, ut contractum simul sit corpus, & justa mole præditum, ex paucorum balneorum, plurium vero & levium laborum usu. Ab acribus autem & salsis prohibeatur. Vomitibus utatur ante dies quibus menses fieri solent, & rursus fame maceretur, & alia perficiat quæ dicta sunt. Atque hæc quidem harum curatio est.

28. Quibus autem statim ubi coiverint diffluunt ea quæ a viro sunt immissa, his os uterorum caussa est. Curare vero sic oportet. Siquidem valde conclusum fuerit, tædis & plumbeis fistulis immissis aperito, & molli fomento ex fœniculo foveto, & subdititiis, quæ uteros attenuant, & in directum redigunt, purgato. Post purgationes autem & fomenta, ea infundito quæ caussæ sunt contraria.

29. Quibus vero os distortum est, & ad coxam allapsum: fiunt enim etiam talia prohibentia, ne uterus semen suscipiat. Quum igitur tale quid acciderit, odoratis fomentis fovere oportet: post fomentum autem, per digitum avulsum a coxa detrahito. Quum autem discesserit, tædis & plumbeis fistulis immissis juxta priorem rationem in rectitudinem dirigito: ubi vero rectificati ac aperti fuerint uteri, medicamentis subdititiis purgato, & alia facito juxta relatam rationem.

30. Quum autem magis quam oportet aperti fuerint uteri, purgatione

pous

opus habent: post purgationes autem, collutionibus & suffimentis. Si vero propiores sint quam oportet, vomitibus uteri opus habent, & fomento foetido, donec ad suum locum redeant. Diæta vero utendum est relata.

Si vero os pingue fuerit & crassum, & propterea non concipiat, sinapi coctum jejuna edat, & meracum insuper bibat. Apponat autem nitrum rubrum, & cuminum, ac resinam. Optimum autem fuerit nitrum vino ammiscere & resinæ, una cum cumino & unguento albo. Aut cornu cervi urito, & duplum crudæ hordeaceæ farinæ cum vino ammisceto. Si vero non melius habeat, porrum coquito, & ipsam insidere facito. Aut fagum id est glandem tritam apponat. Et allio recenti vescatur, & aqua mulsa insuper pota vomat.

31. Quibus porro intus manet viri semen & computrescit, & turbationem facit, his atriplicis semen aut succum, cum melle aut cum cumino delingendum dato. Quum autem a viro immissa graveolentia fuerint, non concipit. Portulacam igitur & adipem anserinum misceto & apponito.

Quibus vero sexta aut septima die, a viro immissa prodeunt putrefacta, his verisimile est, ab utrisque fieri, & bilis, & salsuginis influxu. Curare autem sic oportet, per veratrum, aut scammonium, aut peplum. Hæc enim sursum ac deorsum pituitam & bilem purgant, & flatus educunt. Ante purgationes autem fomentis utendum est ex suffimentis. Ubi vero fomentum adhibueris, per subdititia purgato, eodem modo velut in prioribus. Et post subdititiorum ac purgationum usum, mollitoriis utere, & subdititio medicamento ex mercuriali & artemisia herba, & anemona, & veratro albo aut nigro. Atque hæ quidem medicationes hoc modo his conducunt.

32. Diætam vero respectu ad totum hominis corpus facto constituere oportet, sive siccior, sive carnosior mulier esse videatur. Et siquidem siccior fuerit, balneis pluribus, & obsoniis omnibus coctis, tum marinis, tum carnibus utatur. Vino vero aquoso, & oleribus coctis, & pinguibus omnibus ac dulcibus. Hæc enim plerumque faciunt ut humiditas sit, tum in reliquo corpore, tum in uteris. Si vero humidior fuerit, tales uteri nullo ex his opus habent, sed vice versa: neque contrectare, neque lavare recenti motu facto oportet, neque suffire. Nam ad periculum hæc procedere solent. Et si magis quam pro natura fuerint humectæ, siccare sane ac suffire oportet. Si vero biliosa in ipsos confluant, medicamentum dare quod bilem purgat. Si vero salsuginosa, lac asininum, & vinum, & alia auxiliaria. Morborum porro vires considerare oportet, & causas ex quibus morbi fiunt exquirere, atque sic ad alia procedere, & morbos circa locos curare: & quæ quidem ob causam osculorum hiantium prohibentur, ut ne detineant in ventre, harum oscula præparare, ut probe diducta sint. Quum vero humiditas prohibuerit, hanc inspicere ut ne impediat, totis mulierum negotiis expensis, sive ex toto corpore quid moveri videatur, sive ex ipsis uteris, sive ex utrisque.

33. Uteros autem sic curare oportet, ut neque humidi sint, neque valde sicci. Imo sicciores quidem, tanto magis bono succo, quanto sunt sicciores, ejusmodi humiditate ut pingues magis fiant quam graciles. Humectos vero & madidos siccare, ita ut relinquas quo hu-

mi-

midi sint, & non valde resiccentur. Excessus enim in his valde sunt vitandi. Concipit autem in ventre, neque ea quæ humiditatem habet, neque quæ resiccata est, nisi quid horum in uteri natura fuerit. Cæterum virum adire ipsam oportet, post adhibitam curationem, desinentibus aut inchoantibus mensibus. Optimum est etiam ubi quieverint. Maxime vero in his diebus experiendum est, an prægnans fieri possit: hi enim sunt opportunissimi. Si vero non statim concipiat, & reliqua bene habeant, nihil prohibet etiam aliis diebus cum viro coire. Nam hæc exercitatio alacritatem ipsi inducit, & venulæ hinc laxantur: & si ea quæ a viro prodeunt concurrerint secundum rectitudinem cum eo quod a muliere, citius concipiet. Hæc enim caussa est his, quibus sive statim, sive posteriore tempore exeunt. Atque hæc quidem de his dicta sunt.

34. Si vero humidius fuerit os uterorum, genituram attrahere non possunt. Utendum autem est medicamentis subdititiis acribus. Commorsus enim & inflammatus stomachus, solidus ac firmus quandoque fit, & aliquo modo accommodatur. Sed & si in callum indurati fuerint, præstat acria apponere quæ mordeant. Quæ enim tenuia & fervida sunt, calli duritiam diffundunt. Si vero mollitus fuerit callus, mollibus curato, & his quæ non mordent.

35. Quod si diu non concipiat, mensibus non apparentibus, quum tertia aut quarta dies aderit, alumen tritum, unguento dilutum, & lana exceptum apponito, & habeat per triduum. Quarta vero die fel bubulum siccum in oleo fervefacito, & lanam teneram eo imbutam subdito, & habeat per triduum. Postridie autem eximat, & cum viro coëat.

36. Si genituram non concipiat mulier, mensibus secundum naturam prodeuntibus, membrana præposita est (fit etiam ex aliis causis) cognosces autem ubi digito obicem contigeris. Facito autem medicamentum subdititium: resinam & æris florem cum melle subacta in linteo apponito quam penitissime, filo ad extremitatem alligato: ubi vero hoc extraxerit, myrtum in vino coquat, & vino tepido perluatur. Præstat autem membranam auferre.

37. Sunt autem mulieres quæ facile quidem in ventre concipiunt, gestare vero non possunt, sed fœtus ipsis corrumpuntur, aut tertio, aut quarto mense, nulla causa accedente, neque cibo incommodo ingesto: & hæc est causa quæ relata est, & maxime quum uteri augmentum fœtus dimiserint, aut venter ipsis turbetur. Debilitas autem, & febris vehemens, & cibi fastidium incidit eo tempore quo fœtus corrumpunt. Est autem & hæc caussa, si uteri fuerint læves, aut natura, aut ulceribus in ipsis innatis. Si enim læves fuerint, quandoque continentes ipsum pelliculæ, minus quam oportet cohærent: utpote quum uteri ipsi pleni existant: cognoverit autem quis hæc, si de his exacte interroget. De lævitate vero cognoverit, si alia mulier contigerit, dum uteri vacui sunt. Non enim hoc tempore manifestum fit. Si vero menses prodierint his, acervatim prodeunt. Quibusdam tamen ipsarum contingit ut fœtus edant. Et si qua curetur, spes partus adest. Et de his quidem sic habet.

38. Si mulierem puerperam facere velis, alias concipere nequeuntem, menses considerare oportet, an pituitosi sunt aut biliosi. Cognosces autem sic. Arenam tenuem ac siccam subjicito,

& quum menses prodeunt, in sole sanguinem perfundito, ac siccari finito. Et siquidem biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus pallidus erit. Si vero pituitosa fuerit, velut mucus. Utrum igitur horum fuerit, ventrem purgato, sive supra opus habuerit, sive infra: postea uteros purgato. Si vero concipere voles, hederæ grana septem, aut folia, singulis mensibus in vino veteri, cessantibus mensibus, bibenda dato. Et malicorium in vino odorato meraco coquito, & glandem ex hoc factam in meridie subdito. Aut alumen ægyptium tritum lanæ illigatum apponito. Quum autem sol occiderit, eo detracto, vino odorato perluatur. Hæc autem cessantibus mensibus facere oportet. Sed & hoc sic habet.

Quum purgatæ fuerint mulieres, maxime in ventre concipiunt cum viro consuetudinem habentes, & genitura ipsis corroboratur, si quando oportet coiverint. Et semen viri facile ammiscetur: & si prævaluerit, illi accommodatur ac appropriatur. Tunc enim maxime os uterorum hiat, & distentum est post purgationes, & venæ genituram attrahunt. At in priore tempore, & os uterorum conclusum est, & venæ magis sanguine plenæ existentes, non similiter genituram attrahunt.

39. Si vero genitura jugi cursu defluat, mulier viro misceri non cupit, &, si misceatur, non concipit: & lumbi ac coxendices doloribus vexantur, & febris debilis corripit, & impotentia ac animi deliquium succedit; & aliquando uteri in suo loco non sunt. Siquidem igitur præ plenitudine defluat, finire ipsam optimum est. Si vero uterus laxus fiat, diæta sit alica, caro suilla, aut palumbis, & vinum nigrum, potiones vero, quæ ad fluxum describentur.

40. Nunc porro dicam de morbis earum quæ in ventre habent. Pronuncio autem de muliere in ventre habente duos aut tres menses & ultra, si menses statim prodeant singulis mensibus, necesse est tenuem ipsam fieri ac debilem. Quandoque etiam febris ipsam corripit his diebus, quamdiu menses prodierint, & dum prodeunt, & postquam prodierint, pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His uteri magis quam opportunum est hiant, & augmentum fœtus dimittunt. Descendit enim, quum mulier in ventre habet, sanguis paulatim in uteros a toto corpore, & in orbem circa id quod in uteris est circumstans, illud auget. Si vero hiarint uteri magis quam oportet, sanguinem singulis mensibus, velut procedere solet, dimittunt. Et quod in uteris est, tenue ac debile fit. Si vero curetur mulier, melior & fœtus, & mulier evadit. Si vero non curetur, fœtus corrumpitur. Sed & ipsa periclitatur, ne diuturnum habeat morbum, si purgatio plus quam oportet prodeat. Quia & post corruptionem, periculum imminebit, nimirum uteris magis apertis.

41. Si vero mulieri in utero habenti caput pituitosum fuerit, & pituita acris in ventrem descenderit, & a capite ventrem perrumpit, & febris debilis ipsam corripit, & palpitationes quibusdam debiles subexolutæ, augescentes acutæ. Si vero etiam cibi fastidium, & impotentia corripiat, periculum est ne brevi fœtus corrumpatur. Sed & ipsa in periculum adducetur, si non curetur. Ubi vero effugerit, utpote ventre fluido existente, statim concludere ac constringere oportet. Multa vero et-

etiam alia sunt pericula, in quibus fœtus corrumpuntur. Nam si mulier in ventre habens ægrotarit, aut debilis fuerit, aut onus levarit, aut percussa fuerit, aut saltarit, aut cibum fastidierit, aut animi deliquio correpta fuerit, aut amplius aut minus nutrimentum accipiat, aut timeat, & consternetur, aut vociferetur, aut intemperanter vivat, fœtum corrumpet. Nam & cibus corruptionis caussa est, & potus multus. Sed & ipsi uteri naturas habent, quibus abortum faciunt, quum sunt flatuosi, densi, magni, parvi, & alia his similia.

42. Si mulier in utero habens, ventrem aut lumbos doleat, formidare oportet ne fœtum per abortum edat, pelliculis qui ipsum continent ruptis. Sunt etiam quæ fœtus corrumpunt, si acre quid, aut amarum ederint, aut biberint præter consuetudinem, dum adhuc parvus intus est puerulus. Si enim puero quid accidat præter consuetudinem, & si parvulus adhuc fuerit, moritur. Et si ejusmodi edat aut bibat, velut diximus, ut sit necesse ipsi turbari ventrem, dum adhuc parvus est puer. Percipiunt enim & concitantur ipsi uteri, fluxione ex ventre secedente. Et si laborarit mulier plus quam oportet, & venter ipsius concludatur, aut magnus fiat, etiam sic puer corrumpitur, velut a labore calefactus, & a ventre pressus. Plerumque enim dum parvi sunt, debiles sunt. Quidam vero etiam magni corrumpuntur. Quare mirari non oportet mulieres, quod invitæ corrumpunt. Nam custodia & scientia multa opus est, ut in uteris gestent puerum & enutriant, & ut evadant ab ipso in partu.

43. Si vero mulier in ventre habens, corpore male habeat, & fuerit biliosa, & doloribus vexata, & alias atque alias febricitet, & os amarescat, & lingua cum virore pallida fiat, oculi velut morbo regio affecti, ungues biliosi, urina acris: hæc tum alias, tum si febricitet, alias atque alias ipsi accident: postquam vero etiam purgationem contigerit biliosam esse, plane timendum est etiam pueros debiles fore. Hæc si biliosa per secessum egerat (id quod valde contingit) melius deget. Et si biliosa aut valde nigra sunt partus purgamenta, etiam utplurimum pinguedo succedit, & prodeunt paulatim, & non cito congelantur: & primo quidem tempore levius fert, postea vero gravius, & minus purgatur quam oportet. Si enim corpus male habuerit, etiam partus purgamenta pauciora ac deteriora ipsi procedent. Patietur autem & hæc omnia, etiamsi menses prodeant biliosi. Verum breviori tempore ægrotabit. Et morbus ad eadem pericula, & signa, & transmutationes deveniet. Aut enim ipsis vomitus biliosus, aut purgatio per ventrem, in hoc morbo fit, & uteri exulcerantur. Multa vero custodia mulier opus habet. Quum igitur tale quid factum fuerit, ut ne moriatur, sterilis erit. Si vero nihil horum fiat, & non curetur, sed partus purgamenta fuerint ipsi occultata, in triginta & una diebus utplurimum moritur. Huic pharmacum in potu exhibendum est quod bilem ducat. Prodest & anisum, & quæ ad urinam ciendam dantur. Vomat autem, & sudores eliciantur, & alvus succo ptisanæ, & melle, & ovis, & malvæ aqua infusa eluatur.

44. Quibus in ventre habentibus circa septimum aut octavum mensem, derepente mammarum & ventris plenitudo collabitur, & ubera gracilescunt, & lac non apparet, his dicendum est,

puerum aut mortuum esse, aut vivere & debilem esse. Si enim in ventre habuerint, & apparuerint menses: aut abortus fiunt, si plures fuerint & male olentes, aut fœtus morbosi fiunt.

45. Si mulier in ventre habens pituitosa fuerit, & caput dolet, & alias atque alias febrit, & in capite obvolvitur pituita: & gravitatem exhibet ac frigus, & in corpus procedit, & in venas, quum caput fuerit repletum. Fit etiam colore plumbo similis, & vomit pituitam: lingua alba est, & urina communiter exalbescit: frigida est, turbatio adest, & æger motus. Ubi vero peperit, procedet ipsi purgatio pituitosa, & apparebit pelliculosa, & velut araneorum casses in hac distenti erunt, & patietur quidem eadem omnia etiam ea cui menses pituitosi prodeunt, verum breviore tempore ægrotabit: & eadem pericula & signa & transmutationes morbus habebit. Continget enim ipsi vomitum pituitosum fieri, & affectiones velut illi accident. Dependent enim eodem modo partus purgamenta, & menses pituitosi, verum purgamenta partus breviore tempore quam menses: & nisi eruperit ipsa purgatio quæ diu moram traxit, moritur in quinque & quadraginta diebus, etiamsi pituitosum partus purgamentum ipsi prodierit. Curata autem mulier sana fiet, & inflabitur ab initio si sanata fuerit. Gravis enim erit hic morbus. Huic dare oportet pharmacum quod pituitam ducit, & lac caprinum coctum cum melle miscere. Si vero sæpe non obediat, nasturtium, aut cnicum, aut cneorum, aut polypodium, aut serum, aut medicamentum ex sale compositum exhibeto, & quæcunque pituitam laxant, ac educunt.

46. Si vero mulier in utero habens, lienosa sit a relatis affectionibus, & in hoc morbo menses hydropi similes & pituitosos demittit, & partus purgamenta procedent hydropi similia, & prodibunt modo multa, modo pauca, & fiunt quemadmodum aqua a carnibus, velut si quis carnes cruentas abluat. Aliquando vero paulo crassiora, & non congelantur. Et patietur eadem omnia etiam ea cui menses aquosi procedunt, & pericula eadem ac transmutationes morbus habebit. Continget enim ipsi fluxum aquosum fieri, & purgationem occultari, & ad ventrem converti, & ad crura, aut ad pectus, aut aliquam harum partium, & pericula erunt eadem quæ prius sunt relata.

47. Si prægnans intumescat, urticæ semen plurimum, & mel, & vinum dilutum odoratum potandum dato, bis in die.

48. Si prægnantem bilis vexet, ptisanæ succum dato, rhoë rubro insperso, aut eo qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigidam, & sistetur.

49. Si suffocatio derepente accidat prægnanti. Fit autem hoc maxime ubi mulier laborarit, & cibum fastidierit, uteris a labore calefactis, & pauciore humore fœtui accedente. Et quum uterus ac venter inanior sit quam oportet, procedit fœtus ad hepar & præcordia, ut quæ sunt humecta, & suffocationem fortem derepente inducit. Intercipit enim persspirationem circa ventrem, & mulier voce privatur, & albas oculorum partes subvertit, & reliqua patitur omnia quæ relata sunt, si mulier non prægnans ab utero suffocetur. Quin & suffocatio fieri incipit mulieri in ventre habenti, quum a capite defluit pituita ad præcordia, utpote corpore respirationem trahere non po-

potente. Et siquidem una cum pituitæ descensu fœtus redierit ad suum locum, velut qui humorem attrahit, & a pituita delatus sit, mulier sana fit. Stridor autem fit fœtu locum suum occupante. Et venter mulieris utplurimum humidus fit. Si vero non brevi redeat fœtus in suum locum, duo jam fiunt quæ fœtum affligunt: pituita, quæ a capite descendit (gravat enim & insistens frigefacit) & loci alienitas, & periclitabitur. Et si non brevi quis commodiorem diætam adhibuerit, mulier suffocabitur. Et de his quidem sic habet.

50. Si vero mulieri in ventre habenti, tempus partus jam affuerit, & dolor partus tenuerit, & ad multum tempus mulier puerum edere non poterit, omnino obliquus aut in pedes procedit. Utile est autem in caput procedere. Et si obliquus procedat, difficilis fit affectio. Sicut enim si quis in vas olearium angusti oris nucleum immittat, non proclive est extrahere ipsum obliquatum. Sic sane etiam mulieri gravis affectio est, ubi fœtus fuerit obliquatus. Difficile est enim ipsum exire. Grave autem est etiam si in pedes processerit: & sæpe aut matres pereunt, aut pueri, aut ambo. Est autem & hæc magna causa ut ne facile exeat, si mortuus, aut sideratus, aut duplicatus fuerit.

51. Quum mulier in ventre habuerit, tota fit cum virore pallida, quoniam purus ipsius sanguis semper quotidie ex corpore destillat, & in fœtum descendit, & augmentum ipsi accedit. Et quum paucior sanguis fit in corpore, necesse est ipsam esse pallidam, & semper alienos cibos appetere, & sanguinea in ventrem intrare. Et debilior fit, quoniam sanguis minuitur. Assero porro mulierem, ubi pariet, frequentem spiritum emittere. Et si purgatio inceperit, venter plenus est, & calore pressus. Maxime vero frequenter respirat, ubi partus appropinquat. Et tunc maxime lumbos dolet. Nam & lumbi a fœtu colliduntur. Dolet autem stomachum, sive ventriculi osculum in intermedio tempore alias atque alias, utpote dum venter, maxime vero uterus, circum fœtum obvolvitur.

52. Et si puerperæ uterus infletur; oviculæ aut capræ hepar cinere obruito, deinde coquito, & hoc edat: ac vinum meracius vetus, si nihil prohibuerit, bibat ad dies quatuor, si longius aberit a partu. Si vero lumbos doleat, anisum, & cuminum æthiopicum bibat. Et calida lavetur. Si vero anhelatio corripiat, sulphuris magnitudinem fabæ, & cardamomi tantundem, & rutæ ac cumini æthiopici tantundem. Hæc terito, & vino diluta jejunæ bibenda præbeto. Et a cibis frequenter abstineat.

53. Si in partu purgatio multa prodierit, uterus contrahitur, & vesica, & intestinum, & neque stercus continent, sed & urinam emittunt. Ova igitur sorbenda dato, & panem cinericium edendum, & reliqua quæ scripta sunt.

54. Si vero ea, quæ in partu est, sicca fuerit, & difficulter humectetur, oleum bibat, & locos oleo calido cum malvæ aqua irriget, & cerato liquido illinat, & anserinum adipem cum oleo infundat.

55. Si vero parere non poterit, resinam, aut cuminum, aut pinus corticem suffito.

56. Quicunque vero tumores uteri in partu, aut ex partu fiunt, eos adstringere non oportet, velut medici fa-

faciunt: verum pharmaca optima exhibeto. Cuminum æthiopicum, quantum tribus digitis capi potest, & anisi, & seselis grana quinque aut sex, pæoniæ radicis, aut etiam seminis testam conchæ majoris dimidiam. Hæc in vino albo odorato maxime jejunæ exhibeto. Aut dauci* æthiopici radicem, seseli, pæoniæ radicem, eodem modo. Aut hipposelini, aut dauci æthiopici semen, eodem modo. Aut crethmi radicem, aut cuminum æthiopicum quatuor obolorum atticorum pondere. Aut piper, anisum, daucum, pæoniæ atticæ radicem. Hæc in vino terito, & bibenda dato. Aut myrtidani ramulos duos aut tres, & cuminum æthiopicum, & pæoniæ radicem: aut etiam lini semen similiter, quo etiam pueros tussientes nutriunt, cum ovi assati vitello, & cum sesamo tosto.

57. Si prægnanti pudenda superficiario ac fervido ulcere affecta sint, amygdalas tritas, & medullam bubulam cum aqua coquito, &, modica farina adjecta, pudenda illinito, & aqua a coctis myrti baccis perluito.

58. Nunc vero dicam de puerperii purgamentis, & his quæ post partum exeunt. Quum mulieri aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menses non prodierint, aut etiam uterus durus fuerit: dolor habet lumbos, & lateris mollitudinem, & inguina, & femora, & pedes amare dolet, & venter attollitur, & horrores per corpus discurrunt. Ex talibus autem febres fiunt acutæ. Hanc ita habentem, siquidem sine febre fuerit, balneis curato. Caput autem oleo anthino inungito. Malvam autem coquito, & oleo cyprino in aquam ejus infuso, mitigandi gratia insidere jubeto. In omnibus autem morbis, in quibus fomentum auxiliatur, melius est postea oleo ungi. Si vero febris habeat, a balneis abstinere, fomentis autem & tepefactoriis imum ventrem & lumbos curare. In potu autem exhibere pharmaca uterina, aut sepiæ ovis, aut castorio ammixtis. Post hoc vero farinam cum ruta coctam, aut ptisanæ succum sorbendum dare.

59. Si vero mulieri cum puero in partu non prodierit humor velut oportet, sed siquidem in capite habuerit humorem a calore attractum, in partu & ante, caput dolebit. Si vero in ventrem acervatim descenderit, ubi concitatus fuerit, ipsum turbabit. Et non oportet longe progredi sinere, sed auxilium ferre, ut ne ex partu ventris profluvium succedens, corpore male habente, ipsam dolore affligat. Si vero a capite delatus fluxus, ad puerperii purgationem vertatur, & multum concitetur, melius habebit. Si vero plus moderato, curam adhibeto. Si vero in ventrem, facilior utique exitus puero contigerit. Si vero purgatio modica mulieri prodierit, dolor fortis corripit lumbos, & omnem circa pudenda locum, & intumescit, & femora ardent. Et ex ore ac naribus pituita fluit fortiter aquosa, & dolet caput, & febris habet, & horror, & tumet, & dentes stridunt, & venter, & vesica constringitur, & oculos subvertit, & caliginosum visum habet.

60. Quum mulieri puerperæ purgatio non facile procedit, velut uteris inflammatis, & osculo ipsorum concluso. Obtorquetur enim stomachus uteri post pueri egressum. Si enim quid horum fuerit, purgatio non procedet. Si vero non processerit purgatio, continget ipsam febrire, & horrorem habere, & ventrem magnum esse: & si ipsam

ipſam attigeris, totum corpus dolere, maxime ſi quis ventrem attingat: & alias atque alias ſtomachi dolore vexatur, & lumbos dolet, & cibi faſtidium, & vigiliæ, & punctura adeſt. Poſtea quinto aut ſeptimo die quandoque venter turbatur, & ſecedunt nigra, & valde graveolentia alias atque alias, & urina velut aſinina. Et ſi ſeceſſerint, videtur ſibi melius habere, & curata, brevi ſana fit: ſin minus, periclitabitur profluvio ventris forti ipſi illapſo. Et puerperii purgamenta ipſi occultabuntur. Si vero venter ipſi non turbetur, neque purgatio prodeat ſua ſponte, neque ea quæ commoda ſunt brevi exhibeantur, tempus autem progrediatur, multo magis ex prædictis affligetur. Et inſuper periclitabitur, ne livida fiat velut plumbum, & aquam intercutem incidat, & umbilicus extabit ipſi ab uteris, & circumcirca nigrior erit. Et ubi hæc facta fuerint, fieri non poteſt ut mulier ſuperſtes maneat. Pereunt autem aliæ alio tempore, pro corporis & affectionis ratione. Verum unam & viceſimam diem non excedunt, id quod plerumque ſic contingit. Si vero purgatio ipſi eruperit, ſive a pharmacis, ſive ſua ſponte (fit enim & hoc ſi uteri os laxarint, a ſanguine acervatim derepente delato coacti: & ſi eruperit, graveolentia purulenta depurgantur: quandoque etiam nigra) & melius habebit, et curata saneſcit.

61. Fiunt autem et ulcera in uteris, utpote puerperii purgamentis putrefactis. Si vero fiant, majore cura opus erit, ut ne ipſi ulcera magna et putredinoſa fiant: periculum eſt autem ne moriatur, aut ſterilis fiat. Signa vero hæc fiunt, ut ulcera intus fuerint. Quum purgatio ipſi prodierit, velut ſpina per uteros tranſire videtur. Et calor ipſam corripit, ac maxime ventrem invadit. Et ſi attingatur, partem infra umbilicum dolet, velut ſi purum nervoſum ulcus contingas. Poſt dolores fortes alias atque alias in uteros incidunt. Et febris aliquando ad contactum manus debilis: et alias atque alias puerperii purgamenta procedunt, maligna, purulenta, graveolentia. Hæc ſunt ſigna, ſi ulcera in uteris fuerint, et multa cura opus habent. Atque hujus quidem morbi tot fines exiſtunt.

62. Si vero purgatio puerperii primis tribus aut quatuor diebus proceſſerit, verum poſtea derepente evaneſcit, eaſdem affectiones conſimiles priori patitur, ſed minus: & ſi tranſmutetur morbus, in idem tranſmutabitur: diuturnus autem et debilior priore erit. Si vero curetur mulier, ſuperſtes erit, ſi cito curetur: et de hoc morbo ſic habet.

63. Si vero ex partu non fuerit purgata, venter intumeſcit, et ſplen, et crura: et febris habet, et rigor corripit, et dolores proſiliunt ad lumbos, aliquando etiam ad viſcera. Et perfrigeratur, et febris habet: pulſus debiles ſunt, et aliquando acuti, et alias attolluntur, alias deficiunt. Hæc patitur incipiente morbo, et ſic habet. Temporis autem progreſſu, cavæ faciei partes rubeſcunt. Quum ſic habuerit, leves cibos exhibeto. Et ſi turget, pharmacum infra purgans bibendum dato, ſi bilioſa fuerit, quod bilem purgat: ſi pituitoſa, quod pituitam. Poſtea vero uteros odoratis foveto, et mollitorium in die apponito. Si vero oſculum ſolidum fuerit, tota die foveto, et mollitoria apponito. Deinde calida aqua lavato, et plumbeas fiſtulas indito. Poſtea ſalis grana, et myrrham in linteum

teum illigato, et picem coctam ammixtis aromatis lana excipito, et singulorum pares portiones ad gallæ parvæ figuram efformato, et per diem ac noctem apponito. Deinde vero intermissis tribus diebus, iisdem foveto. Et grana cnidia decorticata duarum potionum mensura, & piperis grana trita, oleo ægyptio albo, & melle optimo ammixto, in lanam infarcito, & pennæ obvoluta, tota die ac nocte apponito. Et si tibi purgata esse videatur, melius est sinere. Si vero purgatione opus habere videatur, duobus diebus interpositis, rursus id quod ex cucumere sylvestri paratur, per diem ac noctem subdito. Deinde netopon, & oleum rosaceum odoratissimum, & adipem cervi liquefacito, & die una in lana subdito, & multa calida, quantum ejus fieri potest, leniter lavato. Statim autem ubi purgatoriis, & calida fuerint purgata loca affecta, adipe anserino, & myrrha, & resina tepida os uterorum illinat, & foveat. Uteros vero postridie vino & oleo narcissino eluat. Aut si narcissinum non sit, vino solo. Atque hæc die uno ante menses faciat. Postquam autem menses prodierint, primis diebus atramentum, hoc est spodium cyprium terat, & salis granum addat, & hæc lana excepta paululum in corpore habeat. Et jejuna vinum meracum odoratum absorbeat. Ubi vero quieverint menses, per diem id quod ex pulegio paratur apponat, & virum accedat. Et si in ventre conceperit, sana evadit. Cibis autem in purgatione utatur. Ad hæc commodat, mercurialem coquere, & porrum, allium, brassicam, & grana mali punici ammiscere, & succum sorbere. Aliis autem obsoniis marinis potius quam carnibus utatur. A dulcibus vero & oleosis prohibeatur. Bibat autem semper jejuna id quod ex tæda paratur, donec purgetur. Et mensibus prodeuntibus idem valde bibat.

64. Si vero paulo pauciora quam oportet prodierint mulieri puerperii purgamenta, velut uteris angusto ore præditis ac distortis, aut aliqua pudendi pars valde fuerit conclusa ab inflammatione, mulier acute febrit, stomachi dolore vexatur, & dolet totum corpus, & moleste fert: & ad articulos manuum ac crurum & lumborum dolor procedit: & locum circa collum, & spinam, & inguina dolebit: & quædam corporis partes impotentes fient. Postea calor quietus erit, & horror valde manifestus. Vomunt autem & pituitosa, amara, acria. Et de hac sic habet, & continget, ut si curetur, sana fiat: sin minus, clauda & quarundam corporis partium impotens erit. Non autem valde sterilis est hic morbus.

65. Si quidem ulcerati fuerint uteri, & puerperii purgamenta non prodierint, velut oportet, omnia dolebit: & si non magna fuerint ulcera, curata brevi sanescit. Oportet autem curationem ulcerum in uteris exacte facere, ut quæ in tenera & subtili sensu prædita sint parte, & in nervosa cavitate. Multæ autem sunt partes cum quibus societatem habet, sinciput, stomachus. Mens percellitur, & improba fit, & non facile intelligit.

66. Si vero uteri angusti oris ipsi fuerint, & puerperii purgationem non emiserint, inflammantur: & si non curetur brevi, omnia magis ipsam affligent. Et odor malus erit, & exitus intumescit. Et si non inflammati fuerint uteri, sua sponte exit malum grave olens, & lividum, aut nigrum grumosum, & mulieri puerperii purgamenta

pur-

purgantur. Quandoque vero non exit, sed mulieri mortem portendit, nisi quis brevi venam secet, aut ventrem emolliat. Præstat autem etiam clysterem adhibere. Si vero ad vomitum facilis fuerit, etiam vomitum inducere. Melius autem est lotium ciere & exudare. Verum in his occasio optima est, quum opus his fuerit.

67. Si vero ex partu purgata mulier fuerit, paulo plura quam oportet (contingit enim hoc, si uteri amplioris osculi fuerint, & venæ quædam ruptæ sint, quæ sub uteros tendunt, præ violentia egressus ipsius fœtus:) febris & rigor habebit ipsam tenuis, & calor per totum corpus. Aliquando etiam horror, & cibi fastidium: & omnino abominabitur: & tenuis erit ac debilis, & pallida, & tumida, & cibum aversatur. Si vero quid edat aut bibat, non concoquitur. Quibusdam vero etiam alvus & vesica erumpit, & horror magis obtinet. Et de hac sic habet.

68. Si vero puerperæ aliqua pudendi pars obturata fuerit (jam enim etiam hoc cognovi) si ulceratum fuerit os pudendi, ubi sane ulceratum fuerit, in partu a pueri exitu violatum, simile quid fit ulceri superficiario ac ferventi, & valde inflammatur. Et labia præ inflammatione inter se coincidunt, & se mutuo contingunt, utpote quæ sunt exulcerata. Sed & frigus fit, & ambo labia clausa sunt, constringentia purgationem relictam. Si vero prodiret purgatio, ulcera non conclusa essent. Nunc autem influit, & aliena carne crassescunt. Proinde ea sanare oportet, velut in reliquo corpore, & ad cicatrices perducere. Locus autem lævis & concolor reddatur. Mulier quædam patiebatur eadem quæ patiuntur uteri, dum a puerperii purgamentis non purgantur, & ad hæc dolebat pudendum. Et ex contactu cognovit, quod obturata esset, & narravit, & curata depurgata est, & sana evasit ac fœcunda. Si vero curata non fuisset, neque purgatio ipsi sponte erupisset, ulcus majus fecisset, & malo non remittente, periclitata fuisset, ne ulcera cancerosa fierent.

69. Si vero processerit mulieri puerperii purgatio ad caput, thoracemque ac pulmonem [fit enim & hoc] moriuntur sæpe statim, si detineatur ac firmetur. Si vero probe exeat per os aut nares, sana evadit. Si vero morbus paulo diuturnior fiat, patietur sane mulier ea, quæ dicta sunt de virgine, cui menses primum comparentes sursum impetum fecerunt. Verum mulier longiore tempore superstes erit quam virgo, & affectiones debiliores erunt, donec pulmo purulentus fiat. Si vero puerperii purgatio non exeat per os, sed sursum tamen impetum fecerit, occultabitur, & non procedet justo modo. Et tussis corripiet, & anhelationes. Et impleto pulmone a sanguine, valde dolebit latus & dorsum. Et quum tussiet, sicce tussiet. Aliquando vero spumosum exspuet. Temporis autem progressu sputum apparet subnigrum & turbatum. Et calor pectora tenet, magis quam reliquum corpus, nimirum sanguine ipsa calefaciente. Et febrit mulier, & venter ipsi coarctatur, & cibum fastidit: & vigilabit, & abominabitur: & non superstes manet, sed moritur plerumque vicesima prima die.

70. Si vero purgatio sursum progressa, per os non exeat, neque in pulmonem vertatur: convertetur ipsi ad faciem, & erit hæc valde rubicunda, & caput grave, quod neque movere potest absque doloribus: & oculi valde rubi-

rubicundi erunt, & ex ipsis sanguis tenuis fluet. Et quibusdam ex naribus sanguis manat. Et si hic exierit, diuturnior morbus fit. Et aures non acute audiunt in hoc morbo: & stomachi dolore vexatur, & eructat, & mente alienatur, & deliria fiunt furiosa. Quibusdam autem adest oculorum distortorum ferocitas. Et reliqua omnia perpetietur, velut si purgatio ad pulmonem vertatur. Verum non tussiet, neque exspuet ejusmodi, neque dorsum similiter dolebit. Curata vero sana fit. Non multa vero spes est de vita ipsius. Et si etiam superstes maneat, surditas aut cæcitas omnino ipsi accedet. Atque hic est hujus morbi finis.

71. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in ventre non maneant, uvam passam nigram, & mali punici dulcis grana terito, & vino nigro dilutis utitor, ita ut caseum caprinum derasum, & polentam tritici torrefactam inspergas, & bene temperata bibenda præbeas.

72. Si ex partu sanguinem vomat, hepatis fistula sauciata est, & dolor ad viscera procedit, & cor convellitur. Hanc multa calida lavare oportet: & tepefactoria quæ maxime admiserit: & lac asininum ad dies septem vel quinque bibendum dare. Postea vero vaccæ nigræ lac bibendum præbere, ita ut sine cibo degat, si fieri poterit, ad dies quadraginta. Ad vesperam vero sesamum tritum bibat. Morbus hic est periculosus. Quomodo autem lac bibat, dictum a me est in Pueri in partu nativitate, & alia similiter.

73. Si lac fuerit extinctum, porrum tritum & aqua dilutum bibendum dato. Et calida lavetur, & in cibo porrum ac brassicam edat. Sed & cytisi folio simul coquat, & succum sorbeat. Bibat etiam fœniculi succum, & de radicibus fœniculi. Et hordeum molitum ac butyrum simul coquito, frigefacito, ac bibenda præbeto. Bonum est & hippomarathrum, & hipposelinum, & cytisus. Hæc omnia simul multum lac faciunt & augent. Capræ item Scyriæ, casei autem maxime commodi sunt. Sed & salviam coquat: aut a juniperi baccis, aut cedri fructu, succum diffundat, & vino affuso edat: & ab acribus, & salsis, & acidis, & crudis oleribus omnibus prohibeatur. Nasturtium vero in vino potum commodum est: nam lac purgat, & calida lavetur, & apothermum bibat. Viticis item fructum in vino bibendum dato, & betæ succus potatus multum lac facit. Sesamum quoque recens, & hordeum trimestre, in mortarium conjecta terito, & succum diffusum per linteum exprimito, & mel aut amamelidas ammisceto: deinde in vino nigro bibenda dato.

74. Quum mulier peperit, & a secunda non fuerit liberata, præstat dare a quibus maxime purgantur puerperii purgamenta: allia cocta aut assata in vino & oleo, cum polypis ac sepiolis super prunis tostis, quicquid tandem ex his voluerit. Castorium vero aut nardum bibat. Bibat etiam rutam in vino nigro dulci jejuna, aut sine vino. Si vero vinum non fuerit dulce, melius est mel ammiscere. Edat etiam brassicam coctam cum ruta & mercuriali: & semen aliquod utero commodum bibat.

75. Si vero puerperii purgamenta in grumos fuerint coacta, & dolor in imo ventre fiat, porrum coctum & quæcunque sylvestria ac hortensia olera dato, verum omnia pinguia facito: & per tertium quemque diem sub clementi cœlo lavetur. Frigus enim his inimicum est. Et post balneum inungere melius est,

est, & non multa calida uti.

76. Quum secunda non statim exierit post partum, imi ventris dolores fiunt in laterum mollitudine, & rigores ac febres. Et si discesserit secunda, sanatur etiam mulier. Sæpe vero putrescit, & discedit sexta aut septima die, aut etiam prius. Huic autem dare oportet pharmaca, quæ ego describam, & spiritum continere jubere. Omnium vero optimum novi artemisiam herbam, & dictamnum, & violæ albæ florem. Et silphii succus optimus est, fabæ grææcæ magnitudine in aqua potus. Et si secundas excludere non poterit, a cibo abstineat. Et postea viticis folia trita in vino & melle, oleo affuso tepefacito, & heminæ mensuram bibendam dato, & exibunt.

Si mulieri secunda in uteris relicta fuerit, hoc sic contingit. Si per vim ruptus fuerit umbilicus, aut ab obstetrice umbiliciseca per imperitiam resectus, quæ videlicet umbilicum pueri prius incidit, antequam secunda ex uteris exiisset, & uteri sursum retrahunt secundam, utpote lubricam & diffusam, & in seipsis detinent. Nam secunda ex umbilico pueri hæret, et umbilicus postremus ex uteris exit. Si enim prior exiret, non accederet per ipsum puero nutrimentum, quoniam ex ipso dependet.

77. Quum in ventre habens fœtum corruperit menstruum, aut bimestrem, & secundæ exire non poterint, fuerit autem tenuis: hujus corpus tunc purgare oportet ac pinguefacere. Non enim prius exeunt fœtus putrefacti, nisi fortes fuerint uteri, et probe compacti.

Si mulieri secunda relicta fuerit, si non ampli fuerint uteri, purgatio ipsa minus quam oportet procedit, et venter durus fit ac magnus. Et frigus detinet, et febris acuta: et dolor per totum corpus, et ventris maxime partem eam, quæ est infra umbilicum: et gravitas fit in uteris, et tormen velut fœtus insit. Et curata secundam brevi ejicit putrefactam, et sana evadit.

78. Si ex partu uterus ulceratus fuerit, rosarum floribus curato. Sed & acerbis infusis colluatur. Si vero os ejus ulceratum fuerit ac inflammatum, myrrham, & adipem anserinum, & ceram albam, & thus, pilis leporinis sub ventre enatis misceto, & simul trita in lana apponito.

79. Si ex partu uteri fuerint inflammati, febris debilis corpus tenet, & caligo adest. Ex ventre vero nunquam deficit calor: & sitit, & coxas dolet, & venter imus fortiter intumescit, & alvus turbatur. Secessus autem est malus & olidus: & calor vehemens corripit, & cibum aversatur, & dolor juxta sinciput est, & ventris stomachus non potest trahere cibos ac potus, & concoquere nequit: & nisi curentur statim, plurimæ moriuntur. Venter autem est in causa. Sambuci igitur folia tenerrima, in crassiore tritici recentis farina cocta, leviter tepida sorbeat. Dato & aquam mulsam, & vinum aquosum. Et pectinem cataplasmatis frigefactoriis integito. Cibum autem quam minimum edat, & venter sistatur, & caput curetur. Præcordiis vero & uterorum loco, cataplasmata adhibeto.

80. Quum doluerit sedem, aut aliud quid, juniperi baccas, aut apii & urticæ semen terito, ac bibendum dato. Si ex partu doleat, resinam terebinthinam, & mel, & vinum tepidum, sorbenda dato. Et si inflammati fuerint uteri, inde sedantur. Si vero non doleat uterorum locum, amygdalas amaras tritas, & oleæ folia tenera, & anisum,

sum, & irionem, & origanum, & nitrum: hæc misceto, terito, & uterorum collyria efformato.

Si vero inflammati fuerint, et dolor habuerit, rosarum folia, cinnamomum, et cassiam, simul terito, et netopo affuso, placentulas ac pastillos drachmales formato, easque in ollam novam fictilem igne candentem mittito, circumlocataque muliere ac vestibus contecta, in uteros suffito. Hoc dolores sedat.

81. Si vero ex partu uteri doluerint, calor debilis habet: verum venter imus intus igne ardet: et ad coxendicem aliquando intumescit: et dolor habet imum ventrem, et laterum mollitudinem. Et secessus biliosi sunt et graveolentes: et si non sistatur venter, derepente moritur. Quum igitur sic habuerit, ventrem frigefacere oportet, cavendo ne horrescat. Bibat autem si non sistatur, aquam de crassiore tritici farina in ipsa macerata, et panis farinam edat. Sorbeat autem mali punici vinosi succum aqua dilutum, farina lentium inspersa. Et hoc coquito: misce lentem, et cuminum, et salem, et oleum, et acetum, atque hanc sorbitionem frigidam exhibeto. Lenticulam item acidam dato, et vinum vinosum pramnium insuper sorbendum. Aliis autem cibis abstinere oportet donec febris solvatur. Si vero visum fuerit, etiam lavetur. Si vero debilis fuerit, polentam bibendam dato. Et si imbecillior sit, ex aqua frigida. Cibum autem exhibeto levem, qui non evacuet, ubi calor remiserit. Morbus hic acutus est & lethalis.

82. Si inflammati fuerint puerperæ uteri, venter ardet, & magnus fit, & ad præcordia suffocatio habet. Quum sic habuerit, muscum marinum, quem super pisces injiciunt, pro cataplasmate adhibeto. Verum in mortario misceto ac tundito, crudam hordeaceam farinam, & cinerem sarmentitium, & lini semen tostum: & hæc oleo & aceto subigito, & velut cyceonem crassum facito, deinde coquito donec velut farinæ subactæ massa fiat: atque ita quam calidissima imponito, & si opus fuerit, etiam insidere facito.

Si puerperæ inflammati fuerint uteri, intumescunt, &, ubi puerperii purgamenta intus manserint, occulte distenduntur, distenduntur autem ubi condensati fuerint a frigore. His siquidem perfrigerentur, calefacere conducit. Si vero inflammati fuerint, & frigus discesserit, medicamentum subdititium facere, quod inflammationi adversatur, & simul lavare, & fovere, & pharmaca adhibere, quæ ego describam, & vaporem in os ac nares attrahere. Si vero suffocent, lentes in aceto, & sale, & origano multo coquere, & attractionem facere. Et mercurialem edat, & in succo ejus tenuem farinam sorbeat: & quam celerrime ac prius quam dolor corripiat, pharmaca dato quæ uterorum dolores sedant, & cibos per alvum secedentes assumat: &, si venter sit inflammatus, clystere adhibito quam citissime subluatur.

83. Si uteri pituita fuerint impleti, flatus in uteris fiunt, & menses procedunt pauciores, albi, pituitosi. Quandoquidem etiam sanguis tenuis sincerus, pelliculis plenus. Quibusdam etiam conturbatur, & ter in mense comparet: & præ humiditate cum viro commisceri non vult, neque libidine ad hoc faciendum concitatur, & tenuis fit. Dolet autem imum ventrem, et lum-

& lumbos & inguina: & si mordeat id quod effluit, & exulceret osculi uteri circumferentiam summam, fluxionem diuturnam fore pronunciato. Et si non multa fuerit fluxio, lenticulæ decoctum cum veratro exhibeto ad vomendum. Deinde in nares infundito, & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. A cibis autem acribus prohibeatur. Si vero gravetur, & frigeat, & torpedo habeat, lac præbeto, & vinum odoratum. Bibat autem jejuna hypericum, apii semen, salviam, in vino odorato aquoso: & uteros medicamento ex vini fece colluat: & si ulcerati fuerint, interpositis diebus duobus aut tribus, pharmaco ex grano cnidio eluat, & postea cum acerbis lavet, myrti ac lauri decocto, & medicamento & flore argenti illinat. Morbus autem est gravis, & paucæ effugiunt.

84. Si vero acetabula pituita plena fuerint, menses fiunt pauciores: & si in ventre habuerit, corrumpit ubi fœtus fortior factus fuerit. Non enim corroboratur, sed defluit. Cognoveris autem hinc. Humida fit, & quod defluit mucosum & viscosum velut a ventre defertur, & non mordet, & in mensibus postquam sanguine purgari desierit, per duos aut tres dies, muci ex uteris prodeunt, & horror tenet, & calor non acutus, verum non deficit. Hanc succo grossorum colluito, a quibus omnis aqua purgatur: & hoc iterum atque iterum. Postquam autem purgata fuerit, de cætero acerbis utatur. Apponat autem mollia, a quibus pituita purgatur, & foveat uteros medicamento ex lauro, & colluat pharmaco ex aceto: & aromatis suffitum faciat, postquam menses cessarint. Postea vero a cibis & balneis abstinere oportet. Coeat autem cum viro, & cibos ac vinum parce sumat, & calide degat, & tegumenta cruribus circumdet, & oleo illinat.

85. Si aqua intercus in uteris nascatur, menses pauciores & pravi fiunt, & ante tempus deficiunt: & imus venter intumescit: & mammæ solidæ, molles fiunt, & lac malum. Et putat se in ventre habere: et ex his cognosces quod aqua intercus est. Sed et in uterorum osculo significationem de se præbet. Ad tactum enim gracile et humidum apparet, et rigor ac febris corripit. Quanto vero magis tempus processerit, tanto magis dolor habet imum ventrem, et lumbos, et laterum mollitudinem, ac inguina. Hic morbus ex abortu fit: sed et ex aliis causis, et quum menses fuerint occultati. Hanc multa calida lavare oportet, et tepefactoria adhibere si dolor habuerit. Postquam autem sedatus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, et uteros medicamento ex bubulo stercore fovere. Deinde id quod ex cantharide paratur apponere, et biduum aut triduum intermittere: et si robur affuerit, netopo colluere. Et si venter mollis fiat, et febres cessent, et menses secundum rationem prodeant, cum viro dormiat, et in medicamentis subdititiis perseveret: & interposita die crethmi corticem bibat, et pæoniæ grana nigra quinque, et sambuci fructum in vino jejuna. Et mercurialem quam plurimam edat, et allium crudum ac coctum, & mollibus ad somnum utatur, & multa potione, & aliis mollibus: & obsoniis marinis potius quam carnibus: &, si pepererit, sana evadit.

86. Si hydrops in uteris fiat, menses pauciores fiunt ac deteriores, & per longius tempus, & pauciores quam opor-

oportet, aut paulo plures: & venter intumescit, & locus supra pectinem, & tibiæ, & lumbi. Ubi vero multum temporis processerit, & in ventre habuerit, corrumpit ac ejicit: & aqua cum ipso fœtu effunditur, & mulier plerumque moritur. Sanguis autem corrumpitur, & aquosus redditur. Huic lac bibendum dato, & peplum album potandum, donec fœtus moveri poterit. Quin & ante hoc utplurimum fœtus corrumpitur: & per abortum ejicitur, & uteri sanguine & aqua manant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, quam aliter. Cognoscere vero poteris quod hydrops est, ex digiti contactu. Deprehendes enim osculum ipsorum gracile & plenum humiditate.

Si vero fœtus in ipsa non circa initia, sed jam bimestris corrumpitur ac suffocatur, tunc & venter imus intumescit, & ad contactum dolet, velut ulcere præsente: & febris magna ipsam ac dentium fremitus corripit, & dolor acutus & vehemens pudenda, & imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem, & coxas. Quum sic habuerit, calida ipsam lavato: & si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, experimento facto de eo quod maxime admittat: & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Intermissione vero facta per tempus quantum tibi satis esse videbitur, & colluito, & foveto, & cyclaminum melle subactum, ac linteo exceptum, ad os uterorum apponito. Et cupressi ramenta in aqua madefacta, eodem modo apponito. Verum hæc breviore tempore, & per longius temporis intervallum, quanto magis mordent & lancinant. Et specillum stanneum paratum immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoque bibendas dato, quascunque maxime libenter admiserit: & cum viro dormiat, maxime opportuno tempore præsente. Si enim genituram conceperit, & prægnans facta fuerit, ac pepererit, subpurgantur & ea quæ prius in ipsa fuerunt, una cum ipsis puerperii purgamentis subeuntia. Atque sic maxime sana fieri poterit.

87. Si mulier aqua intercute laboraverit, splene ipsius magno & aquoso existente. Fit autem splen aquosus ab hac affectione, quum febris habuerit, & non dimiserit hominem, & sitis ipsum corripuerit fortis, & biberit, ac non revomuerit. Nam quod in vesicam penetrat, per urinam ejicitur. Reliquum vero splen capit, abstrahens a ventre ad seipsum, ut qui rarus est & spongiformis, & secundum ventrem situs. Et si his sic habentibus non exudarit, neque alvus laxetur, ab hoc splen attollitur, & hoc magis si aqua fuerit potus: & si quis ipsum contingat, mollis est velut mollissima pluma sive lana: quandoque vero etiam renititur. Elevatus autem & impletus, distribuit per venas corpori, & maxime in omentum, & locos circa ventrem & crura. Altera enim pars ad alteram delegat in corpore, ubi singulis plus quam oportet affuerit, & continere non poterint. Succedit autem ex hoc semper hydrops, ubi splen ad seipsum trahere consueverit, quum natura rarus sit ac mollis. Quibusdam vero hoc morbi principium fit sine febre, si calor quidam in ventre constiterit, velut pituita in ipsum collapsa: & si homo sitim non continuerit, neque vesica, neque venter urinam & stercus justo modo excolarint: neque commoda diæta homo utatur.

Si vero hydropica fuerit, prodeunt menses multi derepente, quandoque vero

ro pauci. Et fiunt aliquando velut aqua a carnibus, sicut si quis cruentas carnes abluisset: aliquando vero paulo spissiores, & non congelantur, & anhelatio ipsam corripit priusquam menses prodeunt, & dolor in splene, & magis si quid dulce ederit, & venter attollitur ac magnus fit. Et ubi plura quam solita est ederit, dolet ventrem, & lumbos alias atque alias dolor vexat, & febris ipsam paulatim corripit: postquam autem depurgata fuerit, melius sibi habere videtur superiorum respectu: postea ad idem relabitur. Et si curetur velut convenit, sana evadet. Sin minus, & fluxus comparet, & per omne tempus semper fluet paulatim velut serosa sanies, & ampliore curatione opus habet.

Si vero fluxus non succedat, sed uteri a prioribus menses non laxarint, tunc & venter ipsi magnus erit, & gravitas intus erit, velut in ventre habenti, & velut puer in ventre ipsius moveri videbitur, nimirum dum uteri aqua pleni sunt, & aqua movetur. Alias enim atque alias fluctuat in ipsis aqua, velut in utre, & pars infra umbilicum ad contactum dolet, & claviculæ, & thorax, & facies, & oculi attenuantur, & mammæ attolluntur. Quibusdam vero & venter, & crura aqua implentur, quibusdam autem alterum horum. Et siquidem ambo impleta fuerint, nulla spes est de hominis vita. Si vero etiam alterum horum, modica spes est si curetur, et non valde fuerit attenuata. Diuturnus est autem hic morbus. Et fiunt omnia magis his quæ non pepererunt, fiunt autem sæpe etiam his quæ pepererunt. Periculosa vero sunt velut dictum est, et plerumque acuta et magna, et intellectu difficilia, eo quod mulieres participant morbis, et aliquando neque ipsæ sciunt quod ægrotant, priusquam morbos experiantur a mensibus, et seniores factæ fuerint. Tunc autem et necessitas, et tempus, ipsas morborum caussas docet; et quandoque non cognoscentibus ex quo morbo ægrotent, morbi incurabiles fiunt, antequam doceatur recte medicus ab ægrotante ex quo morbo ægrotet. Verentur enim narrare, etiamsi sciant: & præ imperitia ac ignorantia, turpe sibi id esse putant. Sed & medici simul peccant non exacte caussam morbi percunctantes, sed velut viriles morbos sanantes: & multas novi jam ab hujusmodi affectionibus corruptas. Quare statim caussam exacte interrogare oportet. Multum enim differt muliebrium morborum ac virilium curatio.

88. Si uteri fuerint ulcerati, sanguis & pus purgatur, & fœtor gravis oboritur, & dolor acutus corripit lumbos, & inguina, & imum ventrem, & dolor sursum procedit ad laterum mollitudinem, & ad costas, & ad scapulas. Aliquando etiam ad claviculas pervenit, & mordetur, & caput vehementer dolet, & delirat. Progressu vero temporis tota intumescit, & debilitas ipsam corripit, & animi deliquium, & febris tenuis, & perfrigeratio. Intumescunt autem maxime crura. Morbus autem corripit ex abortu, si qua corrupto ac putrefacto intus puero, non fuerit expurgata, et calor totum corpus tenet. Corripit etiam ex fluxibus, si in ipsis acria fuerint, et biliosa mordeant. Si in hoc modo habentem incideris, ubi quidem dolores habuerint, multa calida lavato, et tepefactoria adhibeto qua parte fuerit dolor: et siquidem superne fuerint dolores, et mulier fortis est, totam fomentato, et pharmacum deorsum purgans bibendum dato:

to: et ubi tempus anni fuerit, serum coctum insuper bibendum præbeto, per dies quinque, si id facere poterit. Si vero non fuerit serum, lac asininum coquito, et per dies tres aut quatuor bibendum dato. Post lactis autem potum, cum aquis ipsam reficito, et cum cibis commodis, carnibus ovillis teneris recentibus, & volucrium: & beta, & cucurbita. Abstineat autem a salsis & acribus, & marinis omnibus, & a carnibus porcinis, & bubulis, ac caprinis. Edat autem panes. Si vero animi deliquia teneant, & non valida sit, & perfrigeretur, sorbitionem accipiat. Sunt autem quidam qui his caput dolentibus lac bibendum præbent, quia caput dolent. Alii aquam, quia animo linquantur. Ego vero vice versa, si caput dolent, & mente percellantur, aquam commodam puto. Quum autem mordentur, & acria sunt quæ pungunt, lac his lenitatem inducit. Ubi vero tibi valida esse videbitur, uteros colluito: primum medicamento ex vini fece: postea interpositis diebus tribus aut quatuor, eo quod cum brassicæ decocto tepido paratur. Et rursus intermissis diebus tribus eo quod cum butyro paratur eluito. Et si ubi hæc feceris sanescant uteri, eo quod cum malicorio paratur colluito. Super ulcera vero argenti florem, & gallam, & myrrham, & thus, & spinæ ægyptiæ fructum, & œnanthen sylvestrem, & chrysocollam, & squammam æris, & loti ramenta, & crocum, & alumen ægyptium combustum illinito. Horum singulorum una æqualis sit portio. Alumen vero & gallam, & crocum, una omnium portione sumito. Hæc omnia trita ac permixta in vino albo dulci diluito, deinde coquito, donec mellis crassitudo fiat, & dato ut cum hoc pharmaco bis in die ulcera inungat, ubi aqua tepida prius lavit. Coquantur autem in aqua, & hedera, & salvia. Et ubi tibi hæc facienti melius habere visa fuerit, lac caprinum coctum præbibendum una die dato. Postea vero lac bubulum præbeto eodem modo velut in prioribus: post lactis autem potum, per cibos quam maxime crassefacito, & ut in ventre habeat facito. Sana enim fiet. Plerumque vero ex hoc morbo evadunt, & steriles fiunt. Senioribus autem non valde quid horum accidit. Postea vero bibenda sunt pharmaca, lini semen torrefactum, & sesamum, & urticæ semen, & pæoniæ radix amara: hæc in vino nigro odorato trita bibat.

89. Si uteri ulcerati fuerint, & sanguis, & pus, & serosa sanies fluit (putrescentibus enim uteris, morbus ab ipsis fit) & venter imus elevatur, & attenuatur, & ad contactum dolet, velut ulcere præsente. Et febris ac fremitus ipsam occupat, & dolor acutus ac vehemens invadit pudenda, & pubem, & imum ventrem, & lateris mollitudinem, & lumbos. Morbus autem maxime corripit ex partu, si quid in ipsis divulsum computruerit; itemque ex abortu, & alias sua sponte. In has si incideris, aqua multa calida lavato: & qua parte dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, & spongiam ex aqua calida expressam, & colluito acribus & acerbis vitatis, mollioribus vero ammixtis, prout tibi tempestivum esse videbitur: & lini semen ac sambuci fructum tundito, & ammixto melle pharmacum facito, atque hoc utitor, calida vero aqua lavato, & acceptam spongiam, aut mollem lanam, in aqua calida tingito, & pudenda ac ulcera expurgato. Deinde in vino meraco, rursus spongiam aut lanam tingens,

gens, eodem modo utere. Et poftea pharmaco hoc inunge, quoties tibi tempeftivum effe vifum fuerit. Poftea refina & adipe fuillo mixtis fimul illinito fæpe interdiu ac noctu: poftea vero lini femen torreto, tundito, ac cribrato, & peplum album in polenta tundito ac cribrato: & cafeum caprinum affato, & fordes ac falfuginem deradito, & pinguetudinem ejus, & polentæ pollinem ammifceto. Sit autem una pharmaci menfura, & cafei, & polentæ. Hæc bibenda dato mane jejunæ, in vino auftero diluto. Ad vefperam autem mifceto, & craffum cyceonem præbeto, & quicquid muliercula maxime libenter admiferit, bibendum dato. Et donec quidem fanguis multus fluxerit, & dolores acuti habuerint, & modico tempore intermiferint, hæc facito. Poftquam autem ulcus minus fuerit, & dolores debiles apprehenderint, & per longius tempus, pharmaca bibenda dato, a quibus purgetur deorfum magis quam furfum, & intermiffo tempore quantum opportunum effe vifum fuerit, lenibus fomentis foveto, muliere in alto collocata, prout tempeftivum effe videbitur. Hæc fi fecerit, fana evadet. Morbus autem eft lenior & lethalis, & paucæ ipfum effugiunt.

90. Si vero vehementer exulcerati fuerint, fanguis & pus purgatur, & odor fit gravis. Et quum dolor apprehenderit, velut a partus dolore fiunt ea quæ circa fluxum contingere folent. Et quum tempus affuerit, crura & pedes intumefcunt. Et curant medici hunc morbum velut hydropem: verum hic talis non eft. Hanc fi curandam acceperis, primum calida lavato, & calefacito. Et acribus ac mollibus & acerbis, & aqua & vino colluito. Et polycarpon, & polycnemon, ac mel fimul coquito, deinde lanam in his tingito, & pudenda illinito. Et refinam, ac mel, & pinguedinem fuillam illinito. Et bibendum dato femen lini ac fefamum torrefactum, & butyrum, & cafeum caprinum, & polentam in omnibus. Bibat autem in vino jejuna. Ad vefperam vero plurimum mellis affundito. Et donec quidem fanguis purgetur, & dolores acuti habuerint, & modico tempore intermiferint, hoc facito. Quum autem ipfi minus prodierit, & dolores debiliores per longius tempus tenuerint, pharmacum deorfum purgans bibendum dato, ac finito. Hæc fi fecerit, fana evadet. Sobolis autem fpes non adeft.

91. Quæcunque ulcerationes in uteris fiunt, ex abortu, aut alia quadam caufa, eas omnes refpectu ad totum corpus facto curare oportet, quacunque curatione opus habere vifæ fuerint, five ex univerfo corpore hominem curandam effe putaveris, five ex ipfis uteris. Cognofces autem an ab ipfis uteris fint, hoc modo. Quæ enim ulcerationes ab ipfis uteris funt, purgationem exhibent purulentam et compactam: quæ vero non ab ipfis, tenuem et faniofam. Quum igitur tenues funt fluxiones, cum pharmaco eas curare oportet, et dare quod et furfum, et deorfum purget: Primum autem furfum. Et fiquidem poft pharmaci potionem, fluxiones pauciores fiunt ac faciliores, intermiffione facta rurfus eodem modo medicari oportet. Poft pharmaci vero potionem, talem victum præfcribito, ex quo homo ipfa quam ficciffima fiat. Id autem continget, fi toti ipfius corpori, per tertiam aut quartam diem fomentum adhibueris, et a fomentis ftatim vomitus feceris:

post vomitus autem et fomenta, diætam constituito ex illuvie et aquæ potu, et panis cibo, nullo vero obsonio, quam vino nigro meraco: nullo item olere. Quum vero vomitum præparas, multis et acribus oleribus opus habes, quibus ipsam impleas: multis etiam cibis, et obsonio quodcunque voluerit. Et ut impleas ipsam multo vino aquoso, et ut a fomentis ipsam laves multa calida. Atque hæc quidem curatio est hujusmodi fluxionum. Melius tamen est ut utrasque pharmacis cures, et vomitum procures, et sursum trahas. Diæta vero siccatoria melior est, et illuvies. Cæterum uteros hoc modo curare oportet: primum quidem fovere sambuci foliis in aqua coctis: deinde post fomentum, smegmate ex vini fece colluere. Et siquidem putredo in ulceribus fuerit, & quæ exeunt graveolentia, smegmate meraciore: si vero nihil tale, aquosiore: post fecem autem, cum aqua in qua cocta est myrtus & salvia: postea vero cum vino colluere, meraco, albo, tepido. Quum autem mordetur jam a collutionibus, tunc jam pura sunt ulcera. Colluere igitur oportet fece aquosiore, & vino nigro: post vinum vero, adipem suillum recentem liquato, & pinguedinem anseris si affuerit: sin minus, aliam, maxime gallinaceam. Si vero neque hæc adsit, oleum vetus ex olivis ammisceto, atque hoc tepido colluito post vinum, per alium clysterem in os uteri infuso. Et si fuerit ulceratum, linamenta ex mollitoriis facta apponito. Et si hæc subdita ardorem induxerint, his ademptis mulierem aqua tepida lavari jubeto, tali quali colluebatur. Si vero ad hanc diætam fluxiones non discedant, pauciores tamen fiant, & vehementer mordeant, & ea quæ effluunt bilis fuerint ac salsugo: & non solum internas partes, sed etiam externas exulcerent, diætam transmutare oportet, & totam humectare, quo fluxiones quam aquosissimæ fiant, & minime mordaces, balneis multis calidis, maza, oleribus coctis, omnibus pinguibus, piscibus cartilagineis, cum cepis & coriandro, in muria dulci coctis omnibus, excepta bubula & caprina: his enim percoctis cum anetho & fœniculo: vino mellei coloris, fulvo, aquoso, uberiore lactis potu cum vino dulci. Reliqua vero de collutionibus juxta relatum modum facito. Atque hæc quidem est ejusmodi fluxionum curatio. Quum vero purulenta & compacta exierint, harum quidem totum corpus non movere oportet, verum colluere: & per collutiones totam curationem facere. Colluere autem oportet cum iisdem infusis, quæ prius dicta sunt eodem modo. Conscribentur tamen etiam aliæ collutiones.

Ulcerum curatio. Cervinum adipem recentem ac viridem subdito. Omnia vero statim vino siræo sive sapa colluere oportet. Optimum autem est cerussa, si ulcera fuerint, & oleo narcissino. Cibis autem mollissimis utatur, & non acribus. Si vero sordida fuerint, & proserpant, ac proximum locum mordeant, purgato, & novam carnem producito, & carnem ad cicatricem perducito: facile enim resolvuntur, & maligna fiunt, & frequenter lavato.

92. Si vero mulier ex abortu vulnus accipiat, aut ex medicamentis subdititiis uteros exulceretur (qualia multa semper mulieres faciunt ac medicando excitant) & fœtus corruptus fuerit, & mulier non purgetur, sed uteri inflammati fuerint vehementer ac conclusi, & purgationem emittere non poterint,

terint, nisi primum emittant sanguinem qui est in fœtu. Hæc siquidem curetur, brevi sana evadet, verum sterilis. Si vero puerperii purgamenta ipsi sua sponte eruperint, & ulcera sanata fuerint, etiam sic sterilis erit. Si vero purgatio quidem ipsi fiat, ulcera autem non purgentur, periculum est ea putredinosa esse. Si vero purgatio prodierit ipsi jam afflictæ ac extenuatæ, moritur. Quin & si in partu uteri valde fuerint exulcerati, fœtu non secundum naturam exeunte, eadem patientur quæ patitur ea quæ ex corruptione fœtus uteros exulceratos habet. Et transmutationes ac fines eosdem morbus habet, sive ex fœtus corruptione, sive ex partu uteri fuerint ulcerati: & si puerperii purgamenta omnia prodierint, minus dolebit, nisi magna ulcera fuerint. Et si curetur, brevi sanescit. Oportet autem curam cito adhibere, si ulcera in utero fuerint. Nam, ut quæ in tenero loco sunt, cito augescunt, & brevi putrescunt. Curare vero oportet ulcera, velut etiam ea quæ in reliquo corpore sunt. Nimirum ut inflammationem arceas, & repurges, & repleas, & ad cicatricem perducas. Danda est autem aqua in potum, vinum minime: cibos item paucos, ac minime multos exhibeto.

93. Quicunque abortus facti discedere non possunt, dum aut toti, aut partes fœtuum sunt majores, aut minores, & obliqui ac impotentes, tales siquidem secundum naturam siti fuerint, pharmaco aliquo dato ex his quæ ego referam expellito, ubi multa calida prælaveris. Et si prodire volentes, non facile exeant, quum siti sint secundum naturam, talibus sternutatorium admoveto. Apprehendito autem nasum, & os comprimito, ac sic sternutet, quo sternutatio quam maxime efficax sit. Utatur item concussionibus. Sic autem concussionem facito. Lectum altum robustum ac instratum sumito, & mulierem supinam reclinato, pectus vero & axillas ac manus, fascia aut molli lato loro ad lectum alligato, ac cingito, & crura incurvato, & malleolis apprehensam detineto. Quum autem sic disposueris, sarmentorum mollium fascem, aut aliquid huic simile parato, tantum quantus sufficit, ut lectum non negligat excipiendo ipsum, dum in terram projicitur, quo non pedibus juxta caput, terram contingat. Postea vero ipsam manibus lectum apprehendere jubeto, & lectum ad caput sublimen habere, ut declivis sit in pedes, animadversione habita ne pronua sit homo ipsa. Ubi vero hæc facta fuerint, & lectus sublimis fuerit, retro sarmenta supponito: maxime autem dirigito, quo pedes terram non contingant dum lectus projicitur, & ut sint intra sarmenta. Elevent autem duo viri ex utroque pede hinc atque illinc, quo in directum lectus cadat, plane ac æqualiter, & convulsio ne fiat. Concutiendum est autem maxime una cum partus dolore. Et siquidem discedant, statim quiescendum. Sin minus, interstitio facto, rursus concutito, & in lecto gestatam attollito, ac agitato. Atque hæc quidem sic facienda sunt, ubi recte & secundum naturam discedant. Oportet autem cerato liquido præillinere, quod in omnibus hujusmodi circa uterum affectionibus optimum est: malvæ aquam affundere, & fœnigræci, aut potius ptisanæ triticeæ succum. Oportet autem usque ad inguina, sedem & pudendum fovere, & insidere, ubi partus dolores maxime infestarint, & nihil aliud mente versare: eam vero quæ

medicatur, oscula mollibus aperire oportet, & leniter hoc facere. Umbilicum vero una cum fœtu attrahere.

94. Quicunque vero duplicati complicantur, & in osculo uterorum incumbunt, eos sive vivi fuerint, sive mortui, rursus retro protrusos vertere oportet, quo secundum naturam in caput exeant. Quum autem retrudere voles aut vertere, supinæ ipsi reclinatæ molle quiddam sub coxas substernere oportet: & sub lecti pedes, quo altiores sint hi a pedibus semper aliquid supponere. Sed & coxæ altiores capite sint, & ut nullum cervical sub capite sit provideto. Quum vero retrusus fuerit fœtus, & hinc atque illinc obvolvitur, ut secundum naturam constituatur, & quicquid sub lecti pedes supposuisti ac lapides, & quicquid sub coxas subdidisti, subtrahito. Capiti vero subjicito. Atque talia hoc modo curato.

95. Quicunque vero fœtus vivi, manum aut crus foras præmittunt, aut etiam ambo: eas oportet quam celerrime ubi exitum significarint, prædicto modo intro retrudere, & in caput vertere, & ad viam reducere. Et quicunque fœtus complicantur, ad lateris mollitudinem, aut coxam in partu collapsi, eos dirigere ac vertere oportet, & in aquam calidam desidere facere, donec mulier refocilletur.

96. Quicunque vero fœtus mortui, aut crus, aut manum, foras protendunt, eos optimum quidem fuerit, si id fieri posset, intro retrudere, & ambas has partes in caput vertere. Si vero hoc fieri non poterit, verum intumescit, secare hoc modo. Dissectum per scalpellum caput, cum contusorio instrumento, ut ne in ramenta findatur contundito, & ossa per ossium volsellam, aut tractorium instrumentum, juxta claviculam immissum, prout habuerint extrahito, non multis simul, sed paulatim exemptis, ac rursus ablatis. Quum vero hæc foras extraxeris, & in ipsis humeris fueris, ambas manus in articulis cum ipsis humeris secato. Et ubi hæc extraxeris, siquidem fieri poterit ut exeant, etiam reliqua facile extrahito. Si vero non obediant, totum pectus usque ad jugulum findito. Verum caveto ne in ventrem seces, & aliquid de intestino denudes. Exit enim venter, & intestina, & stercus. Si vero horum quid excidat, majoris negotii jam res fit. Contundito autem costas, & scapulas contrahito. Et facile postea reliquum fœtus procedet, nisi jam ventrem tumidum habuerit. Si enim tale quid fuerit, melius est ventrem fœtus leniter perforare (Flatus enim solum a ventre exit.) & sic facile prodibit.

Si vero exciderit manus aut crus immortui fœtus, siquidem fieri poterit, ambas partes retrudito, & fœtum rite dirigito. Hoc enim optimum fuerit. Si vero fieri non poterit ut hoc facias, quicquid sane foris fuerit quantum potes penitissime resecato, & reliquum profunditate intus explorata protrudito, & fœtum in caput vertito. Quum autem vertere ac secare puerum voles, ungues de manibus tuis resecato. Scalpellum vero quo dissecas, incurvum potius sit quam rectum: & hujus caput occultato per indicem digitum, eodemque interna explorato ac deducito, ita ut caveas ne uterum contingas.

97. Cæterum molæ conceptus hæc caussa est. Quum multi menses modicum & morbosum semen conceperint, neque conceptus rectus fit, & venter plenus est velut prægnantis. Nihil autem

tem in ventre movetur, neque lac in mammis generatur. Mammæ autem turgidæ sunt. Hæc igitur ad duos annos, sæpe enim tres, sic habet: & siquidem una caro fiat, mulier perit; neque enim fieri potest ut superstes maneat. Si vero plures, erumpit ipsi per pudendum sanguis carnosus plurimus: & si hoc moderate fiat, servatur: sin minus, a fluxu correpta perit, & morbus quidem talis est. Judicare vero oportet ex plenitudinis mole, & quod in ventre non movetur. Nam mas trimestris, fœmina quadrimestris motum habet. Postquam igitur tempore hoc prætergresso non movetur, nimirum hic morbus. Est autem hoc magnum signum, quod lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato: aut certe cum prædictione. Et primum quidem totum corpus foveto: deinde per sedem clysterem adhibeto, quo sanguis multus erumpat. Fortassis enim quod compactum est commoveris, id quod fœtus esse putatur, muliere a pharmaco concalefacta. Sed & uteros colluito, quo sanguinem educas. Sin minus, subdititiis utatur fortissimis e bupresti. Et dictamnum creticum in vino bibat: sin minus, castoris testem. Et retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum sanguinem detrahito. Atque hoc maxime rerum ac virium ipsarum conjectura facta facito. Et hactenus quidem dictum est de morbis a puerperii purgamentis oborientibus. Sunt autem pericula in ipsis non parva. Acuti enim sunt, & cito transmutantur, & magis affliguntur primiparæ, quam quæ sunt partuum expertæ.

98. Prodeunt autem puerperii purgamenta sanæ mulieri sufficienter, primum sesquiheminæ mensura, aut paulo plura: postea adhuc pauciora juxta hanc rationem, donec cessent. Prodeunt autem velut sanguis a victima, si sana, velut dixi, mulier fuerit, & sana futura est: & cito congelantur ac purgantur. Et post partum plerumque sanæ mulieri contingit ut post puellæ partum in quadraginta duobus diebus diuturnissima purgatio fiat: extra periculum autem est etiam si vigintiquinque diebus purgetur. Post masculi vero partum, purgatio diuturnior fit in triginta diebus, extra periculum est etiam, quæ in viginti diebus contingit. Et in his quæ fœtus corruperunt secundum horum dierum rationem purgatio contingit, & in junioribus quæ corruperunt paucioribus diebus: in senioribus autem, pluribus. Eædem vero sunt affectiones ex puerperii purgamentis, & ei quæ corrupit fœtum, & ei quæ peperit, si menstruum corruperit fœtum, & quæ corruperunt, magis periclitantur. Corruptiones enim graviores sunt quam partus. Non enim fieri potest ut citra violentiam fœtus corrumpatur, aut pharmaco, aut potu, aut cibo, aut subdititiis medicamentis, aut aliqua alia re. Violentia vero malum est. In hujusmodi enim periculum est ne uteri exulcerentur, aut inflammentur. Hoc autem est periculosum.

99. At vero lac quomodo fiat, dictum est a me in Natura pueri in partu. Postquam autem prægnans fuerit mulier, menses non valde prodeunt, præterquam quibusdam pauci. Dulcissimus enim humor ex cibis ac potibus ad mammas vertitur ac exsugitur. Et necesse est etiam reliquum corpus magis evacuari, & minus sanguine plenum fieri. Atque hoc ita contingit.

Sunt autem quæ natura sine lacte sunt, & quibus lac deficit ante tempus. Hæ vero natura solidæ sunt, & densæ carnis: & propterea sufficiens humor non penetrat a ventre in mammas, quum via sit densa.

100. Ad menses detrahendos. Elaterii potiones duas sumito, & adipem ovillum de renibus, pari elaterii portione ammisceto, & non conterito, verum duas glandulas subdititias facito. Aut melanthium ex tritico terito, & aqua subigito, & duas glandulas formato, atque has ante dies quibus affuturi sunt apponito. Si enim non prodeunt, rigores ac febres inducunt.

Mollitoria, a quibus aqua & arena purgatur, ducunt etiam menses, si non fuerint diuturni, & osculum emolliunt. Narcissum, myrrham, cuminum, thus, absinthium, cyperum, singula æqualibus portionibus sumito, narcissi vero solum quatuor portiones: & pulvillum stuppæ dum pectinatur crudum linum ammisceto, & hæc cum aqua origani cocti terito, ac glandem formato & subdito. Aut cyclaminum magnitudine tali, & æris florem magnitudine fabæ terito, & cum melle glandem formato, ac apponito. Aut pulegium, myrrham, thus, fel suis ac bovis, cum melle subigito, & glandem efformato.

Si menses non prodeant, adipem anseris, & netopum, ac resinam permixta ac lana excepta apponito.

Medicamentum subdititium, purgatorium, mollitorium. Caricam percoctam ac expressam levissime terito, & in lana subdito cum rosaceo unguento: aut acris brassicæ & rutæ, utriusque dimidium terito, ac utitor eodem modo.

Purgatorium. Medullam anseris aut cervi magnitudine fabæ affuso unguento rosaceo & lacte muliebri terito, velut pharmacum teri solet, & cum hoc os uteri illinito. Aliud subdititium molle. Medullam anseris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, resinæ lentiscinæ aut terebinthinæ magnitudine fabæ: hæc cum rosaceo unguento ad lentum ignem liquefacito, & velut ceratum efficito: deinde ex hoc tepido os uteri illinito, & pectinem irrigato. Aliud purgatorium. Farinam recentem, myrrhæ obolos tres, croci tantundem, castorii obolum, hæc trita cum unguento irino apponat. Aut urticæ semen, & malvæ succum, ac anseris adipem simul permixta subdat. Aliud subdititium purgatorium, si menses non compareant. Styracem & origanum terito, & permixtis adipem anserinum affundito ac apponito. Aliud quod uteros expurgat, ac sanguinem evacuat. Absinthii radicem tritam, melle ac adipe anserino* ammixtis apponito. Aliud purgatorium. De bupresti caput & pedes, & alas tollito, & reliquum ipsius terito, ac ficus internam partem ammisceto. Sit autem pinguetudinis ficus portio dupla. Hoc uteros inflat. Hoc etiam desperatis optimum est. Aut mercurialis folia trita subdito. Hoc tenuem biliosam purgationem ducit. Sed & artemisia facit velut mercurialis, & melius purgat. Veratrum quoque nigrum cum aqua tritum, velut aquam a carnibus ducit. Sed & alumen ac resina idem facit. Cyperum, absinthium, aristolochiam, cuminum, salem, mel: hæc omnia simul terito ac apponito. Et veratrum cum vino dulci, & farina lolii ac tritici, melle subacta, in lana subdatur. Subdititia, si catapotia non purgarint. Mercurialem, myrrham, violam albam, cepam acerrimam, & melanthium

thium ac mentham, si sufferat, permixta apponito. Subdititia acria sanguinem ducentia. Cantharidas quinque demptis pedibus ac capitibus, & myrrham ac thus simul misceto, & mel addito. Deinde in oleum rosaceum aut ægyptium tinctum per diem subdat, & ubi mordet, tollat: & rursum in lac muliebre ac unguentum ægyptium tingat, & hoc per noctem apponat: & aqua odorata perluat, & adipem subdat. Conduxerit & buprestis, si quidem parva fuerit, sine alis & pedibus ac capite. Si vero magna fuerit, non commisceto eadem quæ cantharidibus, sed solam sumito ac similiter apponito. Si vero molliore opus habuerit, ad buprestim vinum & cuminum æthiopicum ammisceto, uvam item passam & pollinem seselis ac anisi: & vinum fervefacito, eoque affuso reliqua terito, & pastillos drachmales efformato, eosque apponito myrrha ac thure ammixtis: facito autem eodem modo velut cum cantharidibus. Aut melanthium ex tritico, tritum ac melle subactum apponito. Aut hoc ipsum melanthium cum melle tritum velut glandem efficito, circum pennam autem obducito. Subdititium efficax. Succum mandragoræ & cucurbitæ sylvestris, cum lacte muliebri apponito. Aut fecem siccam ex vino veteri albo urito, & vino extinguito ac subdito. Cucurbitam item sylvestrem, mercurialem, nitrum, & irionem. Citius detrahit & mandragoræ radix, cantharis, serpyllum, lauri fructus, unguentum irinum, laurinum. Tithymali succum permisceto ac agitato, & detracto visco, ervi magnitudine exhibeto. Optimum est & glandem subdititiam ex eo facere. Si vero amplius prodierit, vino proluatur: aut æs ustum dissolvito, & tepidum lana excipito ac apponito.

101. Medicamentum ad conceptum. Cedriæ acetabulum, adipis bubuli drachmas quatuor simul terito, & talorum figuras efformato, quas jejuna apponat: & dum appositas habet, per diem jejunet. Apponat autem bis, mane & vesperi, post menses: post cœnam vero lavetur, & cum viro dormiat. Aut melanthium contundito, & in linteum illigato; & adipe anserino addito, subdendum dato. Aliud ad conceptum. Quo cures mulierem ut in ventre concipiat, urinam sumito veterem, & ferri recrementum tantum, ut in fragmenta resolvere possis. Postea mulierem in sella collocato, & corpore & capite velato, pelvique ad pedes supposita, ignita recrementi ferri fragmenta tria pro una vice injicito. Sit autem vetus hæc urina congii mensura: & cum his triginta fomentis ipsam foveto. Dum autem fomentum adhibes, caput lavato, ita ut donec fota fuerit rursus lapides illos recrementi ferri in urina extinguas, & fomentum rursus calefacias. Postea vero caput lavato plurimum, polio & viticis foliis quam plurimis in aqua coctis. Hæc autem facito ad dies septem. Ter vero per singula hæc fomenta suffito, antequam laves. A balneo vero oleo laurino inungatur. Post cœnam autem, ubi cepas melle tinctas comedit, & aquam mulsam tepidam quatuor heminarum mensura bibit, & paululum continuit, vomat: & supina reclinata, rutam habeat auribus & naribus inditam. Et panem fermentatum sexta chœnicis parte, in jusculum volucris confringat, habeat autem hoc jusculum apii chemam, & sic assumat, & rursus tantundem in cœna dato. Et hoc per dies septem facito. Postea vero

ro ventri per dies septem clysterem adhibeto. Sit autem infusum clysteris, resinæ drachmæ quatuor, mellis acetabulum, olei platæensium tantundem, furfurum recentium succus, spuma nitri, ova tenuia. Sit autem infusum heminæ octo, & ex his tres succi ptisanæ. Obliquæ vero clysterem adhibeto, & parum lavato. Apponat etiam glandes septem in die, & detineat donec fuerint liquefactæ. Sint autem ex thure, nitro, galbano, melle cocto. Cibo vero eodem utatur. Suffito autem asini albi pilos, & lupi stercus. De his plurimum prunis injice, ipsamque circumlocatam ac contectam suffito, cavendo ne comburas. Si vero mulier parere nequeat quæ prius peperit, nitrum & resinam, & myrrham, & cuminum æthiopicum, & unguentum simul terat, & apponat. Aut pulegium siccum in linteo subdat. Bibat autem pulegium ubi dormire volet. Aliud ad conceptum. Victus rationem mulieri constituere oportet, quæ prægnans fieri cupit, & ad edendum ac bibendum exhibere ipsi, quæ libenter admittit. Viro autem mulieris reliqua dato, præter allium, & cepam, & legumina fresa cocta, & silphii succum, & quæ inflant. Ab his sane abstineat. Medicamentum quod similiter infunditur si non concipiat. Lac mulieris masculum alentis, grana mali punici recentis terito, ac succum exprimito, & testudinis marinæ partem inter anum & pudendum comburito ac terito, & hæc in pudendum muliebre infundito. Aliud, quod similiter infunditur non concipienti. Lac & resinam, & mali punici dulcis succum: hæc omnia melle ammixto infundito. Aliud ad conceptum. Bulbi albi semen, aut florem, cum melle terito, & lanæ involutum per triduum ad uterum apponat. Quarto vero die malvam sylvestrem latifoliam terat, lacte muliebri ammixto, & lanæ involutam apponat: deinde cum viro dormiat: præsorbeat autem pulegium in farina coctum, & bibat pulegium tenue in vino. Si vero huic non obediat, conyzam odoratam contundat, & expressum succum vino mixtum jejuna bibat. Aliud. Asparagi semen similiter in vino bibat. Aliud. Secundam mulieris, & vermium carnium capita, & alumen ægyptium, cum adipe anserino diluito, & in lana ad os uteri apponat. Aliud. Æruginem, florem æris, utrunque oboli dimidii pondere, thuris masculi, aluminis scissi, fructus vitis sylvestris, gallæ, myrrhæ, malicorii, resinæ, polii, singulorum obolum, in melle tritum, per triduum bis in die apponat. Si vero fortassis acrius fuerit, anseris adipem ac nitrum tostum ammisceto. Vinum autem exhibeto, fortitudinem in ipso vitans. Aliud ad conceptum. Vermem carnium qui caudam habet accipito, & de ipso tres aut quatuor partes sumito, & origanum tenuem simul cum rosaceo unguento terito, & hoc ad uteri os apponat. Aliud. Portulacam cum adipe anserino, & myrrha, & porri semine, & felle bubulo terito, & lanæ involuta ad os uteri apponito.

Si menses quidem fiant multi, non concipit autem, floris æris obolos duos, & aluminis scissi tantundem, cum melle terito, & lana excipito. Illiget autem mulier lanam in linteum cum filo, sibiipsi subdat, ita ut filum extra promineat. Deinde quum probe purgata fuerit extrahat, & vino odorato myrti foliis injectis fervefacto proluat, & virum accedat. Subdititium ad con-

conceptum. Mel, myrrham, myricæ fructum, resinam liquidam, adipem anserinum, omnia simul trita lanæ involuta apponat. Aliud, quod uterum valde aperire potest, quum conclusus est, & concipere non potest, & ad aquam expurgandam. Accipe anchusam parvam, & lentiscum, & cuminum, & cyperum, & cucurbitam sylvestrem, & nitrum rubrum, & sal ægyptium, & anchusam magnam. Hæc omnia trita per linteum rarum excernito, & acceptum mel ad lentum ignem coquito, postquam vero efferbuit, ceram ac resinam ammisceto. Deinde etiam aliis omnibus ammixtis oleum affundito, ac ab igne tollito: & tepida lanæ convolutæ involuta utero apponito, donec purgata fuerit. Aliud. Si mulierem concipere velis, ad purgatoria quibus utitur, etiam virum accedere oportet. Et baccas lauri nigras decem, thuris pugillos tres, & cumini modicum, cum melle trita in lanam succidam involvat, & semel in die subdat, & semel auferat, ad quatuor dies, & iisdem diebus a cibo abstineat.

102. Conceptum impediens. Si vero concipere non oporteat, misyos magnitudinem fabæ aqua diluito, ac bibendam dato: & per annum, ut ita dicam, non concipiet.

103. Partum accelerans ægre parienti. Lauri radicem derasam, aut lauri baccas dimidii acetabuli mensura in aqua calefacta bibendas dato. Aliud, partum accelerans. Dictamni obolos duos tritos in aqua calida bibat. Aut abrotoni drachmam, & lauri baccas, & anisum, in vini dulcis veteris cyatho terito, & aquæ cyatho affuso bibendum dato. Hoc bonum est, si ante partus dolores fuerit datum. Aut dictamni obolum, myrrhæ obolum, anisi obolos duos, nitri obolum. Hæc cum vini dulcis cyatho uno terito, & aquæ calidæ cyathis duobus affusis bibenda dato, deinde calida lavato. Aliud, partum accelerans. Resinam terebinthinam, mel, oleum duplum horum, vinum odoratum quam suavissimum. Hæc mixta tepefacta sæpe ebibenda dato. Oportet autem & uteros sedare, si fuerint inflammati. Aliud. Cucumeris sylvestris quicunque albus fuerit semen ceræ infarcito: deinde lanæ puniceæ involutum lumbis illigato. Si vero prægnans multo tempore cohibeatur, & parere non possit, sed diebus pluribus ex partus doloribus laboret: sit autem juvenis, in vigore, et multo sanguine referta: secare oportet venas in malleolis, et sanguinem detrahere, virium respectu habito: et postea lauri corticibus incoctis lavato. Viticis autem semen, et dictamnum creticam utrunque pari portione, in vino albo aut aqua bibendum dato. Subdititium autem medicamentum facito, galbano, & baccis lauri, & oleo rosaceo, in lana involutis ac subditis. Aliud. Filicis quercinæ radicem tritam in vino bibendam dato, et adiantum tritum in oleo dilutum illinendum, et in vino meraco bibendum dato.

104. Aliud, quod puerperæ puerperii purgamenta melius purgat. Testudinis marinæ hepar viride adhuc viventis, in lacte muliebri terito, & cum unguento irino ac vino subigito, & apponito. Aut mercurialem tritam in lana apponito. Aut artemisiam tritam similiter in lana subdito. Aut mercurialis & cucumeris sylvestris parum terito, & vino ac melle subactum apponito.

Purgatorium puerperii purgamentorum ex partu. Triticum trimestre fra-

ctum ac fresum, dimidiæ chœnicis mensura, in aquæ heminis quatuor coquito. Quum autem efferbuerit ter aut quater, sorbendum dato. Aliud. Sambuci folia in aqua coquito, & aquam bibendam dato. Edat autem & brassicas coctas, & porrum, & fœniculum, & anethum, & polypos, & locustas pisciculos. Aut rhois folia & erysimum ex vino, aut polentæ pollinem bibendum dato. Aut misy duorum obolorum pondere tritum ac vino subactum apponito.

Purgatorium mensium & puerperii purgamentorum. Ducit etiam aquam & alia. Radicis struthii tusi triti, quantum tribus digitis apprehendi potest, melle subactum apponito. Nascitur autem in Andro in littoribus. Aliud, similiter purgans. Erysimum in aqua coquito, & ubi ebulliit oleum affundito, ac bibendum dato. Commodum est etiam succum pro fomento adhibere per suffitum, & cibis mollibus uti. Aliud, quod puerperii purgamenta purgat. Erysimum placide terito, & corticem difflato. Quum autem purum feceris, leviter terito, & aquam adstillato, salemque ac oleum ammisceto: & ubi polentam insperseris coquito, ac sorbendum dato. Aliud, si non descenderit purgatio, aut puerperii purgamenta non prodierint. Cucumeris sylvestris internam partem, trium obolorum pondere sume, & artemisiam herbam, & thus oboli pondere: & hæc trita, & melle ammixto, lanæ involuta, ad uteri os appone. Et hoc semper noctu ac interdiu per dies quinque facito. Aut vitis pampinos aut folia viridia terito, & melle ammixto lana excipito, & eodem modo subdito. Aut cupressi fructum & thus simul trita, rosaceoque ac melle diluta, & lana excepta apponat. Aut abrotoni drachmam, & cucumeris sylvestris medullæ obolum, & thus cum melle terito, & in lana involuta apponito. Aut elaterii obolum, & myrrham, cum melle terito, & lana excepta apponat. Aut cupressi fructum, & cucumeris sylvestris internam partem, & thus, melle ammixto, in lana subdat.

105. Purgatorium, si ex partu non purgetur. Trifolium in vino bibendum dato. Idem etiam appositum menses erumpere facit, & fœtum ejicit. Purgatorium uterorum, quum puero mortuo sanguis intus manserit. Cucurbitam sylvestrem tritam cum melle delingat, aut apponat. Ad omnia puerperii purgamenta, si non probe prodeant. Erysimum coquito cum polenta, & oleo affuso ubi coctum fuerit sorbeat, & cibis mollissimis utatur. Aut scammoniam cum lacte muliebri tritam, ac lana exceptam apponito. Aut radicem dulcem melle & rosaceo aut ægyptio unguento subactam, in lana subdat. Aut farinam lotam similiter apponat. Bibat autem crethmi & seselis, & rutæ, & silphii semen, ita ut de singulis obolos duos simul teras, & in vino meraco, si non febricitarit, præbeas.

106. Subdititium, quod secundam relictam ejicit. Ex sambuci foliorum decocto prius fomentum adhibeto, & id quod ex cantharide fit apponito. Hoc & ea quæ debilia sunt sanat. Si vero lancinet ac mordeat, statim tollito, & lanam rosaceo tinctam subdat. Potiones quæ secundam educere possunt, & menses detrahere, itemque fœtum enectum. Cantharidas quinque alis & cruribus ac capite avulsis, & tribulum ad mare natum cum radice ac foliis tritum conchæ mensura, & euanthemi, ac seminis apii tantundem, & se-

sepiæ ova quindecim, in vino dulci temperato bibenda dato. Et ubi dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat, & vinum dulce. Alia. Ranunculi foliorum ac floris triti, stateris æginæi pondus, in vino dulci bibat. Si vero dolor habuerit, cicer album & uvas passas, in aqua coquito, perfrigerato, ac bibendum dato: & ubi urinæ stillicidium vexarit, in aqua tepida desideat. Aliud, quod ejicit secundas. Cucumeris sylvestris succum in mazam conspersum apponat, ubi prius ad biduum jejunarit. Hoc nullum aliud præstantius inveneris.

107. Fœcunditatis experimentum. Caput allii integrum derasum appone, & vide an per os oleat. Aliud experimentum. Netopon modicum lana involutum apponito, ac videto an per os oleat.

108. Alia subdititia. Scorpii marini fel, lana exceptum, & in umbra siccatum appone. Aut pulegium siccatum & tritum, ac melle subactum, in lana apponito. Aut florem æris cum melle linteolo illigatum subdito. Aut cucumeris sylvestris semen, & testam combustam, cum vino subigito, & leporinis pilis ac lana excepta subdito. Aliud subdititium. Alumen ægyptium lanæ involutum apponito. Aut cantharidas tritas vinoque subactas subdito. Aut artemisiam herbam vino subactam apponito. Aut melanthium cum vino tritum in lana subdito. Aut bulbion ex tritico tritum & vino subactum apponito. Aut vini veteris albi fecem comburito, & vino albo extinguito, teritoque ac in linteo apponito. Aut galbanum, & netopon, & misy cum rosaceo unguento in linteo subdito. Aliud. Elaterii potiones duas, & favum cum vino in linteo apponito. Aut butyrum & alumen melle subacta similiter. Aut scammoniæ succum & adipem cum maza misceto, & vino imbuta in linteo apponito. Ad idem: Colocynthidis sylvestris internam partem cum lacte muliebri tritam, in linteo apponat. Potiones quæ possunt secundam in utero detentam educere. Silphium magnitudine fabæ in vino bibendum dato. Aliud quod fœtum expellit. Mulierem sub alis apprehensam fortiter concutito. In potu vero dato, viticis folia in vino. Aut dictamnum creticum oboli pondere in aqua terito ac exhibeto. Aut conyzæ graveolentis manus plenæ mensuram cum porri succo diluito, & netopum chemæ plenæ mensuram addito, atque hæc trita in vino bibenda dato. Aut tædam pinguissimam cum vino dulci coquito, trium cyathorum mensura vini affusa, & galbani obolos tres, & myrrham adjicito; & ubi cocta crassa facta fuerint, tepida bibenda dato. Aut porri succum, & myrrham, & vinum dulce simul exhibeto. Aut portulacæ semen terito, & in vino albo veteri dato. Aut populi nigræ creticæ grana novem in vino trita bibat. Aut ranunculi herbæ foliorum ac floris triti, drachmæ ægineæ pondus, in vino dulci bibat. Si vero adhuc secunda intus detineatur senectæ anguium obolum in vino terito, ac bibendum dato. Aut apii radicem, & myrti baccas coquat, & per dies quatuor bibat. Aut cuminum æthiopicum, & castorii obolum, & cantharidis parum, hæc in vino bibenda dato. Aut fœniculi radicem, in vino & oleo ac melle fervefactam bibat.

Si secunda non prodierit, conyzam tritam in lana subdito. Melius autem est ut bibat. Aut conyzæ quantum manus capit, & porri succum, &

& netopum chemæ mensura misceat, & hæc in vino bibat. Aliud, quod secundam ejicit. Holoconitidis dulcis radicem (est autem velut bulbus, & parva velut oliva) hanc in vino terito, ac bibendam dato. Et siquidem parva fuerit, duas dato: si vero major, una sufficit. Ammisceto autem ex seminibus cuminum æthiopicum, & seseli massiliense. Aut silphii libyci semen siccum chœnicis dimidiæ mensura, in vini heminis tribus coquat, & ad dimidias redigat, & de hoc bibat. Aliud. Viticis semen, & seselis, pari portione simul cum myrrha terito, & cum aqua bibenda dato. Alia, secundas expellentia. Viticis albæ recentis acetabulum, in vino albo odorato tritum bibendum dato. Aliud. Castorii aut sagapeni obolum, bituminis drachmam unam, nitri drachmas duas. Hæc omnia terito, & in vino dulci, ac olei hemina dimidia obolos duos jejunæ bibendos dato. Et calida probe lavato. Aliud similiter habens. Erinaceos marinos tres totos tenuiter tritos, in vino odorato bibendos dato. Aliud. Menthæ fasciculum parvum, & rutæ, & coriandri, & cedri aut cupressi semen, in vino odorato bibendum dato. Et de erinaceis si habuerit, plurimum sorbeat: postea vero similiter calida lavato. Aliud. Anisum, cedri baccas, semen apii, cuminum æthiopicum, seseli, singulorum dimidium acetabulum, tenuiter tritum, ex vino albo bibendum dato. Aliud. Dictamni fasciculum, & dauci seminis drachmas duas, & melanthii tantundem, tenuiter terito, & in vino albo bibenda exhibeto. Et multa calida lavato. Dato autem juxta corporis robur. Aliud. Galbanum olivæ magnitudine, in oleo cedrino tritum apponat: hoc corrumpere & ejicere morantes secundas potest. Aliud secundarum expulsorium quod uteris infunditur. Quum secunda a frigore mortificata computruerit, ubi ventus frigidus fuerit, crocum leniter tritum drachmæ pondere, cum adipe anserino infundito, & ad plurimum tempus sinito. Potus, ad idem probe conferens. Conyzam suaveolentem, & mel, & resinam terito, inque vino odorato, aut in syrmæa potione moderate purgante bibenda dato, & calida lavato. Alius similis potus ad puerum & mala intus existentia. Æruginem tritam cum melle, & syrmæa potione bibendam dato.

109. Aliud subdititium, ad ejiciendum fœtum immortuum. Æris ramenta in molle linteum indita, ad os uteri apponito, & profueris. Aliud. Testam recentem, & adipem anserinum terat ac apponat. Aliud. Nitrum cum resina coctum, & in glandem efformatum, gallinaceo adipe tinctum appone. Aliud. Charien appellatur herba, hujus radicem non multo adeo tempore ad umbilicum apponito. Aliud. Cucurbitam sylvestrem, & murium stercus, leviter trita apponito. Aliud, quod alligatur. Resinam & adipem gallinaceum, trita ac simul mixta, super umbilicum ac ventrem deliget. Aliud subdititium. Hederæ albæ semen, & cedri ramenta terat, & glandes hinc factas subdat. Aliud. Testudinis marinæ cerebrum, & crocum ægyptium, & salem ægyptium terito, misceto, glandes formato, ac subdito. Suffimentum expulsorium, quod & sanguinem ventris expellere potest. Salicis folia in ignem posita suffito, & mulierem circumlocatam sinito, donec fumus in uterum intraverit.

110. Abortus sanatio. Quum mulier abortum fecerit, & puer non fuerit

rit egressus, sive putrefactus fuerit, & intumuerit, aut aliud quid ejusmodi passus fuerit, porri & apii succum per linteum expressum, de utrisque colligito, & olei rosacei heminam, & adipis anserini quadrantem adjicito, resinæque obolos tres in oleo liquefacito: & ubi mulierem ad pedes altiorem feceris, in uteros infundito: ac decumbens ad plurimum tempus contineat: deinde ad dies quatuor desidere jubeto, & egreditur puer putrefactus. Sin minus, salem ægyptium & cucurbitam sylvestrem viridem accipito, & melle ammixto trita edenda dato. Et postquam ederit, hinc & hinc moveatur. Aliud. Salem ægyptium, & murium stercus, & cucurbitam sylvestrem sumito, & mellis semicocti quadrantem affundito, & resinæ drachmam unam in mel injicito, & cucurbitam ac murium stercus, omnia probe conterito, & in glandes efformato, easque ad uterum subdito, quamdiu opportunum esse visum fuerit. Aliud expulsorium, quod puerum enectum ejicit. Helxinem in vino tritam bibendam dato. Aliud ejectorium, quod puerum lividum expellit. Veratri nigri radices tenues tritas, quantum tribus digitis apprehendere potes, & myrrham magnitudine fabæ, in vino dulci bibenda præbe. Aliud expulsorium. Coriandrum cum radice, & netopum apponat, ac deambulet. Aliud quod infunditur, si mortuus fuerit puer, ut ipsum ejiciat. Crocum terito, & anserinum adipem affundito, & excolata in uteros infundito, & ad plurimum tempus relinquito. Ad fœtum immobilem corrumpendum ac expellendum. Aluminis scissi drachmam unam, myrrhæ tantundem, veratri nigri obolos tres, in vino nigro leviter trita, in glandes efformato, & apponito donec paulatim fuerit exolutus.

III. Collutiones uteros purgantes, si ex partu aut inflammatione fuerint exulcerati. Grossos hybernos aqua affusa fervefacito, & excolato: deinde oleo tepido affuso misce, & duas heminas ad summum infunde. Omnes autem collutiones non ampliore quam hac mensura uteris infundantur. Malicorium item & mannam thuris in vino nigro austero coquito, excolatum vinum infundito. Alia collutio. Fecem vini ustam liquefacito, & cum aqua infundito. Deinde malicorium, myrti baccas, juncum odoratum, lentes, in vino coquito, & diffusum vinum infundito. Alia. Butyrum, thus, resinam, mel, simul liquefacito, & affuso vino, tepida infundito. Aut sambuci fructum in aqua coquito, & excolata aqua, apium, myrrham, anisum, thus, simul in ipsa terito: & vinum odoratum pari aquæ mensura affundito, excolatoque per linteum, & tepefactum infundito. Alia. Brassicam, & mercurialem, & lini semen, & linum viride, in aqua coquito, excolato, ac infundito. Aut foliorum myrti acetabulum, myrrham, anisum, mel, resinam, unguentum ægyptium, omnia terito ac unito, affusisque vini albi odoratissimi heminis duabus, excolato, tepefacito, infundito. Aut lauri fructum & pulegium in aqua coquito, & unguentum rosaceum affundito, et cum hoc tepido colluito. Aut anseris adipem resinæ ammisceto, affusoque ad hoc vino, tepefactum infundito. Alia. Butyrum et oleum cedrinum, in modico melle tepefacito ac infundito. Aut mel, butyrum, juncum odoratum, calamum odoratum, muscum marinum sumito, et in vino coquito, excolato, ac infundito. Aut apii semen, seseli, myrrham, anisum,

melanthium, in vino coquito, et excolatum vinum infundito. Aut cedrum in vino coquito, & cum vino colluito. Aut hederam in aqua coquito, & aquam infundito. Aut elaterii, aut cneſtri potiones duas in aqua coquito, & duas heminas ex hac tepida infundito. Aut cucumeris ſylveſtris interioris magnitudinem digiti, in duabus aquæ heminis coquito, & melle ac oleo ad aquam affuſo infundito. Aut radicis thapſiæ potiones duas leviter terito, affuſoque oleo ac melle in duabus aquæ tepidæ heminis diluito, ac infundito. Aut veratri nigri potiones duas, vino dulci & aqua dilutas infunde. Aut grana cnidia ſexaginta terito, melleque ac oleo & aqua affuſa infundito.

Collutio corroborans, ſi ulcera pura fuerint. Groſſos hybernos terito, & aquam affundito, & per totam diem macerato, & oleo affuſo colluito. Aut malicorium, & loti ramenta in vino nigro coquito, & infundito. Quum autem impura fuerint, & ſordes deferuntur, fecem vini uſtam, cum vino & aqua infundito. Aut malicorium, rhoem coriarium, myrtique ac rubi folia, in vino nigro coquito ac infundito. Collutiones quæ infunduntur ad vetera ulcera. Succo braſſicæ coƈto collue. Et mercurialem ſimiliter, ac nitrum rubrum modicum ammiſce, & myrrhæ acetabulum, thus, ſeſeli, aniſum, apii ſemen, netopum, reſinam, mel, adipem anſerinum, acetum album, unguentum album ægyptium. Hæc omnia ſimul trita, & vini albi heminis duabus diluta, tepida infunde. Aut mercurialem in aqua coque & excola, & myrrhæ acetabulum, thus, ſeſeli, netopum, ſingulorum pares portiones adde ac tepida infunde. Aut ſalviam & hypericum in aqua coquito, & cum aqua colluito. Aut ſambuci fruƈtum, & lauri baccas, æquis portionibus in vino coquito, & cum vino colluito. Aut pulegii aqua colluito. Aut adipem anſeris in reſina liquefacito, & ſimiliter oleum cedrinum modicum affundito, & cum melle liquefacito, ac tepida infundito. Aut argenti florem in vino & melle ac cera liquato, & cyperum, & juncum odoratum, ac calamum (quæ ſane etiam in unguento ammiſcentur) & iridem ac muſcum in vino coquito & infundito. Aut apii ſemen, aniſum, ſeſeli, myrrham, melanthium, in vino coquito ac infundito. Aut cedrum creticam in vino coquito, aut in aqua, & infundito. Aut hederam creticam in aqua coquito ac infundito. Atque hæc facienda ſunt ſi vulnus habet, & myrrham in aqua dilutam infunde. Aut elaterii potiones duas cum aqua infunde. Aut colocynthidas ſylveſtres duas in vino aut in laƈte coƈto, quatuor heminarum menſura macerato, & excolato, ac infundito. Aut cucumeris ſylveſtris interioris, palmi magnitudinem in aquæ heminis quatuor coquito, & melle ac oleo affuſo colluito. Aut radicis thapſiæ duas potiones, in vino dulci dilutas, cum aquæ heminis duabus, tepide infundito. Aut veratri potiones duas, in vini dulcis heminis duabus dilutas infunde. Aut thlaſpios acetabulum, melle ammixto in aquæ heminis duabus dilue, et tepido utere. Aut cucumeris ſylveſtris magnitudinem palmi, et cneori potionem unam, in aquæ heminis quinque coquito, et melle ac oleo affuſo colluito. Aut grana cnidia ſexaginta, in melle aut in oleo diluta, cum aqua infundito.

112. Si ex partu alvi profluvio corripia-

ripiatur. Bibat uvam passam nigram, et punici dulcis malicorium, et internum nucleum, et coagulum hœdi. Hæc vino nigro diluta, et caseo caprino, ac polenta triticea insperfis, bibenda dato. Triticum autem modice torreto.

113. Si vero ex partu sanguinem vomat, huic hepatis fistula sauciata est. Hæc lac asini bibat, deinde vaccæ nigræ, ad quadraginta dies: et sesamum tritum, donec probe habeat. Bibat autem lac jejuna.

114. Si ex partu sedem doleat, juniperi fructum et apii radicem coquat, et ad dies quatuor bibat, et lactucæ semen cum anserino adipe tritum edat.

115. Si vero ex partu uteri inflammati fuerint: solani succum infundito, aut betæ, aut rhamni.

116. Si ex partu crus ab uteris claudum factum fuerit, & exurgere non poterit, semen hyoscyami chemæ mensura, in vino nigro ad triduum bibat. Si vero mente percellatur ipsa bibens, lactis asinini poculum bibendum dato: deinde pharmacum a quo pituita purgatur: ex sandaracha autem & cerato, & pilis leporis, per triduum suffitus fiat.

117. Si ex partu uteri inflammati fuerint, solani succum intra pudenda infundito. Aut apii, aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succum expressum. Aut sambuci medullam ac tenerrimam partem derasam, oblongam indito. Aut absinthium in aqua terito, & lana exceptum subdito. Si vero horruerit, tollito. Aut cotyledonis folia, & porrum, in crassiore tritici farina coquito, & oleo ipsis affuso præbeto.

118. Bilem ex utero purgantia. Cucumeris sylvestris internam partem tritam ac melle subactam, in glandem efformato ac apponito. Pharmacum autem dare oportet, quod sursum ac deorsum purget, & calida lavare, apponere vero anisum, aut melanthium: aut colocynthidis sylvestris internam partem terito, & melle subactam apponito. Aut elaterii potiones quatuor, ammixto adipe anserino aut caprino, in oblongiorem glandem redactas apponito. Aut nitrum, & cuminum, & allium, & ficum, omnia leviter trita & melle subacta apponito. Calida vero lavetur, & a balneo bibat. Aut thlaspi leviter tritum, & melle subactum apponito. Aut ficus veteris pinguetudinem derasam elaterii potionibus duabus ammixtis, & nitro tantum quantum est elaterium, cum melle subigito ac apponito. Aut peucedani tres cyathos bibendos dato. Et anisum ac melanthium vino diluta bibenda dato. Aut elaterii potiones quatuor, adipe ovillo ammixto apponat. Et hoc ablato aqua odorata lavet, quæ leniter adstringat. Aut elaterii potiones tres cum ovillo adipe, in glandem circum pennam efformato: & ubi amoverit, sufficienti aqua probe eluatur. Aut thlaspis potionem cum melle dato. Collutio, si biliosa fuerit. Elaterii potiones duas aqua dilue, & oleum narcissinum affunde, & cum tepido collue. Aut colocynthides sylvestres duas in lactis asinini cocti heminis quatuor macerato, & unam excolato, ac oleum narcissinum ammisceto, & infundito. Alia collutio biliosa & pituitosa. Cucumeris sylvestris internam partem palmi magnitudine, in aquæ potabilis heminis quatuor coque, & melle ac oleo anthino ammixto infundito. Alia pituitam & bilem purgans. Grana cnidia sexaginta, melle ac oleo anthino ammixto, cum aqua infundito. Aut cneftrum in aquæ potabilis heminis quinque coquito, & duabus excolatis, mel & oleum anthinum, cum narcissino ammisceto, ac colluito. Collutiones purgato-

gatoriæ. Groſſi hyberni uſti in aqua macerantur: & ad aquam excolatam oleum ammiſcetur, ac infunditur. Poſtea vero collutio fiat ex malicorio, galla, loti ramentis. Hæc autem in vino nigro coquere oportet: Aut fece vini uſta utere cum aqua. Et poſtea hæc infundito, myrti folia & rhoem coriarium. Coquantur autem in vino nigro odorato. Et poſtea lentiſci folia, & hyperīcum, & ſalviam, cum vino nigro odorato coƈta infundito. Aut cum braſſicæ aqua, in qua mercurialis coƈta ſit, modico nitro adjeƈto, colluito. Aut elaterii potionem, cum oleo narciſſino aut anthino, tepidam infundito. Si vero biliosa fuerit, colocynthidas duas in laƈtis aſinini coƈti quatuor heminis macerato, & cum excolato colluito, oleo narciſſino aut anthino ammixto. Aut cucumeris ſylveſtris internam partem palmi magnitudine, in aquæ potabilis heminis quatuor coquito, & melle ac oleo anthino addito, colluito. Hæc collutio pituitoſæ ac bilioſæ conducit.

119. Collutio pituitam trahens. Granum cnidium, & mandragoræ liquorem terito cum aqua. Nam purgatio multa & omnis generis ex hac collutione contingit. Aut allii caput integrum, nitrum, ficus internam pinguem partem, æquis portionibus trita ad gallæ magnitudinem efformato, ac apponito. Aut cumini folia cum vino trita, in lana ſubdito. Aut radicem albam terito, & melle affuſo fervefaƈtam in glandem redigito, ac apponito. Aut ſilphii liquorem cum ficis emollito, & glandem efformato. Bonum eſt & cucumeris ſylveſtris ſemen ſimiliter tritum ac præparatum. Aut fel tauri, & nitrum rubrum, & netopum, ac cyclaminum, illorum quidem gallæ magnitudinem, cyclamini vero ampliorem portionem, melle ammixto mulier quæ curatur apponat.

Aliud ſubdititium. Cyclamini caput purgatum aqua terito, & lana tenera exceptum apponito. Aut myrrham, ſalem, cuminum, fel tauri, cum melle eodem modo. Aut grana cnidia triginta, & Indici pharmaci oculorum (quod vocatur piper) grana tria, decorticato: & rotundi item tria. Hæc autem terito, & vino veteri tepido diluta, inſtar glandis circum volucris pennam efformato, & ſic adhibeto. Aut tithymali ſuccum melle ſubaƈtum. Aut ſcillæ radicem longitudine digitorum ſex, duobus digitis lana obvolutis ſubdito. Aut ipſam ſcillam abſque radice terito, & ſimiliter lana obvolutam apponito.

Collutio, ſi pituitoſa fuerit mulier. Veratri potiones duas in vini dulcis heminis duabus diluito, & permixta infundito. Si purgatione opus habuerit, porrum coquere oportet, aut ſambuci fruƈtum, aniſum, thus, myrrham, vinum: hæc omnia terito, & cum ſucco horum colluito. Aut braſſicam in aqua coquito, & in hujus ſucco mercurialem coquito, & nitri parum, & excolatum infundito. Aut cneſtri potionem in melle dilutam immittito.

120. Verum menſes conſiderare oportet, an bilioſi ſint, aut pituitoſi. Ad hoc arenam ſiccam tenuem in ſolem ſubjicito, & quum menſes prodierint, ſanguinem perfundito, ac ſiccari ſinito. Et ſiquidem bilioſi fuerint, ſanguis in arena ſiccatus viridis evadit. Si vero pituitoſi, velut mucus conſpicitur. Si igitur pituitoſi fuerint, cneſtri potionem cum aquæ mulſæ hemina infundito. Purgatorium molle, aquam ducit & pelliculas, ac ſaniem ſubcruentam. Detrahit & menſes, niſi diuturni fuerint,

rint, & uterorum os mollit. Unguentum narcissinum, & cuminum quod editur, myrrham, thus, absinthium, cyperum, unguentum rosaceum. Horum singulorum pares portiones, narcissini vero quatuor partes sumito, & crudi lini pulvillo dum a stupa depectinatur ammixto, omnia terito, & glandem circum pennam efformato, & linteo tenui circumdato deligato, & in oleum album ægyptium tingito, ac apponito, & per totam diem sinito. Et ubi lavit & amovit, aqua odorata perluatur. Aliud purgatorium. Ducit aquam & pelliculas, & mucos, & saniem subcruentam. Myrrham, salem, cuminum, fel tauri, melle subacta & linteo indita apponito, & totum diem insita sinito. Deinde ubi lavit & amovit, aqua odorata perluatur. Aliud. Salem, cuminum, fel tauri, melle subigito ac subdito. Et silphium ficui ammisceto ac apponito: deinde unguento rosaceo illinito. Aut grana cnidia decorticato, potionemque ipsorum terito, ac in glandem efformato. Aut allium & nitrum rubrum, & ficum, paribus portionibus melle ammixto subdenda dato. Et ubi amoverit, cervi adipem apponat in vino liquefactum. Aut piperis grana quinque cum modico elaterio, muliebri lacte instillato, in lana unguento tincta apponat, ac amoveat eodem modo. Aut pinguissimam ficus partem cum elaterii potione, & nitri rubri ac mellis æquali portione eodem modo. Aut fel tauri, nitrum rubrum, netopum, cyclaminum, paribus portionibus eodem modo cum melle in glandem efformato. Aut fel tauri oleo ægyptio tinctum apponat: & eo amoto rosaceum illinat. Aut cucumeris sylvestris longi internam partem, exempto semine, cum lacte mulieris masculum alentis, & myrrham puram, & modicum mel, & unguentum ægyptium, terito & apponito. Aut cucumeris sylvestris partem internam siccato, & sine semine tundito, & adjecto melle fervefacito, & glandem oblongam efformato, atque oleo albo tinctum subdito. Aut sylvestrem cucurbitam eodem modo. Aut elaterii potiones tres cum farinæ massa terito, & glandem formato. Aliud similiter faciens. Grana cnidia decorticata trium potionum mensura coquito, & melle affuso apponito. Deinde rosaceum illinito.

121. Quæcunque vero glandem subdunt, eas prius lanam in glandem infigere, deinde linteum tenue circumdare oportet, atque sic oleo ægyptio tinctam apponere. Ducunt autem hæc maxime, & pelliculas auferunt. Subdititia purgatoria fortia, quæ aquam ducere possunt, & mucos, ac pelliculas, magis quam priora. Piperis grana quatuor maxima, aut etiam parva, si opus fuerit, ac elaterii potionem ammixta terito, & muliebri lacte instillato, cum modico melle subigito. Atque hæc in lanam mollem circum pennam obvolvito, & linteo circumdato apponito, ubi prius in oleum ægyptium tinxeris. Maneant autem subdita per diem: & ubi amoverit, adipem cervi apponat. Subdititia purgatoria, si potiones non purgarint. Mercurialem tritam ac myrrham apponito.

122. Potiones, similiter purgatoriæ, quæ secundas ejicere possunt, & menses detrahere, & fœtum enectum educere. Cantharides quinque, alis & cruribus ac capite avulsis, & tribulum ad mare natum cum radicibus ac foliis tritum conchæ mensura, & euanthemi viridem sive luteam internam partem, & seminis apii tantundem, & sepiæ ova quin-

quindecim, in vino dulci temperato bibenda dato. Et ubi dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat, & vinum dulce. Alia Ranunculi foliorum ac floris triti, æginæi stateris pondus in vino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album & uvas passas in aqua coquito, & perfrigeratam bibendam dato. Et ubi urinæ stillicidium vexarit, in aqua tepida desideat, & vinum dulce bibat.

123. Aliud ad omnem morbum, & aperire, & purgare potens. Myrrham modicam & salviam, & anisum terito ac utitor. Purgatorium quod sterilem purgare potest. Si os uteri non recte habuerit, stercus bubulum siccum tusum ac cribratum quatuor chœnicum mensura, & aceti heminas decem, & urinæ bubulæ tantundem, & salsuginis marinæ heminas viginti, pro fomento adhibeto: & ad multum tempus hoc leniter facito. Deinde lota, ubi lenticulæ decoctum, & mel ac acetum mixta bibat, vomat. Et farinam sorbendam dato: & vinum odoratum vetus sub dio per noctem expositum, insuper bibendum. Cibum autem ea die ne gustet. Sequenti vero granum cnidium devorandum dato. Tertia vero pharmacum urinam ciens adhibeto, ita ut uvas passas & cicer album, duarum chœnicum mensura sumas, & aquæ semicongios tres affundas. Deinde facta coctura excoles, & sub dio per noctem exponas, & postera die bibendum præbeas: & subdititiis pharmacis utatur.

Aliud purgatorium mensium. Stercus bubulum velut conchæ testam efformato, & cupressi ramenta ammisceto ac subigito, & in sole siccato: & in hoc suffimenta injicito ac suffito. Aliud quod infunditur ad similem affectionem, si menses non prodeant. Spinæ albæ folia trita, & excolata ac tepefacta infundito. Illitio purgatoria, quæ uteros purgat. Porri & nasturtii semen tritum, & vino ac lacte cocto dilutum, imo ventri illinito.

Illitio mollitoria. Ducit aquam, & mucos, & pelliculas: & puerperii purgamenta detrahit, & non exulcerat. Myrrhæ optimæ dimidiam partem, & salis granum, & picem aromatibus conditam, contundito, ac trita misceto. Sit autem myrrhæ dimidia pars, ad salem ac picem contusam: hæc in linteum ad gallæ magnæ magnitudinem efformata immittito. Sint autem duo lintea, ut alterum in die, alterum nocte habeat, donec colliquescant. Lavetur autem calida. Et deinde ubi amovit, aqua odorata perluatur. (Medicamentum infecundam purgans, si os uteri bene habet. Si infecundam cures, fimum bubulum sole siccatum cribratumque ad quatuor chœnicas atticas, aceti heminas decem, & ervi farinæ chœnicem, & marinæ heminas viginti pro fotu tepide adhibeto longo tempore. Deinde lenticulæ decoctum facito, & mel cum aceto dato, ac vomat*, sorbeatque farinam, & superbibat vinum odoratum: Cibo autem abstineat eo die. Sequenti vero grana cnidia devoranda dato: tertia autem quod urinas cieat; si voles passas albas & cicera alba ad duas chœnicas, affundens aquæ tria semicongia. Dimidio ablato reliquum sub dio ponito, & postridie ex eo bibendum paulatim dato. Utendum quoque subdititiis.)

124. Si voles mulierem concipere, ipsam & uteros purgato: deinde jejunæ farinam edendam dato, & vinum meracum insuper bibendum: & nitrum rubrum, aut cuminum, & resinam, melle

le subigito, & in linteo subdito, & ubi aqua defluxerit, nigros subdititios talos ad emolliendum apponito, & cum viro concumbat.

125. Si vero os conclusum fuerit, etiam fici succum apponat, donec fuerit apertum, & statim aqua eluat. Cæterum accipitris stercus in vino dulci terat, & jejuna bibat, & tunc viro condormiat. Aut ubi menses defierint, anseris aut vulpis stercus, in rosaceo unguento terat, & pudendum illinat, ac condormiat.

126. Si ulcera fuerint acria & inflammata, hac collutione utere. Adipem anseris et resinam misce, et aqua tepida diluta infunde. Aut butyrum melli ammixtum liquefacito ac infunde. Aut bryoniæ albæ conchæ testam parvam deradito, et myrrham ac mel similiter: hæc in vino nigro odorato diluito, ac tepida infundito. Si ulcerata aut pustulis plena fuerint summa labra, carnem bubulam sumito, & butyrum sive adipem anserinum, & anisum aut crocum, aut spodium cyprium: hæc omnia terito, & carni oblita apponito. Si ulcera fiant ac mordeant, bubulam carnem adipe illinito, & carnem subdito. Et si sordida fuerint, eluito, & fomentum ex fici radice adhibeto. Et postea etiam de pinguedine in vino dulci bibat. Si in pudendis fiant ulcera, bubulum adipem illinito. Et myrtum in vino coquito, & cum vino perluat. Aut oleæ folia, & rubi, & mali punicæ, eodem modo. Sit autem vinum pramnium. Atque hæc quidem sic facienda sunt. Et perseæ arboris videlicet folia terito, & ad pudenda apponito. Aut anethi & apii semen tritum illinito.

127. Si fervido ac superficiario ulcere pudenda laborent, sic curare oportet. Carnem bubulam longitudine duorum palmorum parvorum, crassitudine vero ligni quod in foramen bipennis immittitur, pudendi videlicet virilis forma, usque ad vesperam apponat. Noctu vero auferat. Postera die autem rursus apponat usque ad meridiem: & bibat vinum dulce, melle ad vinum ammixto. Collutio si ulcerati fuerint uteri, & si urinæ stillicidium vexarit. Porrum, sambuci fructum, seseli, anisum, thus, myrrham, & vinum æquali mensura ad horum succum: hæc mixta & fervefacta frigefacito, & moderate colluito. Aut mel, butyrum, medullam, & ceram immittito, ac illinito. Ad ulcera quæ in pudendo sunt ac enascuntur, Folia oleæ, & rubi, & hederæ, & mali punicæ dulcis terito, & vino veteri diluta, noctu in lana pudendis apponito, & pro cataplasmate adhibeto. Quum autem dies venerit, detrahito; & myrti baccas in vino coquito, ac colluito. Aut anseris adipem & resinam liquefacito ac infundito. Aut butyrum & oleum cedrinum, modico melle ammixto, infundito. Ad ulcera in utero resiccanda. Argenti florem in vino terito ac infundito. Aut butyrum cum melle infundito. Aut bryoniam albam, & myrrham, & mel, vino diluta infundito. Postridie vero vino nigro tepido eluito. Aut lentisci folia in aqua coquito, & cum hac postea colluito. Si ulceratum fuerit os uterorum, butyrum, thus, myrrham, resinam, medullam cervinam infundito. Aut lenticulam in aqua coquito, & cum excolata aqua colluito.

Quum vero aqua ex uteris fluxerit, & ulcera fuerint, & lancinarint, anseris adipem & ovum illinito. Aut ovillum aut suillum adipem, & len-

lentem in vino coquito, & hoc pari aqua temperatum infundito. Quæ vero in pudendo sunt ulcera, cum hoc perfundito: & mannam thuris, rubum, pini corticem inspergito: & cum aqua horum laventur.

128. Expulsorium, si mortuus fuerit fœtus. Galbanum olivæ magnitudine linteo involutum, ac oleo cedrino tinctum, ad os uteri apponat. Aliud. Calamum odoratum, & cucumeris sylvestris medullam, cum adipe anserino terito. Deliget autem umbilicum & pectinem, & de hoc modicum lanæ instillatum, ad os uteri apponat. Et ab hoc paulatim extrahetur. Aliud. Rubiam & cedri ramenta contundito, & aqua affusa sub dio per noctem exponito. Deinde mane ad dolores partus exhibeto. Aliud. Silphii drachmam unam, & porri succi acetabulum, cedrini olei dimidio cyatho parvo ammixto, bibenda dato. Aliud. Tauri fel oboli unius aut semioboli pondere in vino trito ac exhibeto. Aut fermento oblitum, torrefactum devorandum dato. Aliud. Cancros fluviatiles quinque, & rumicis ac rutæ radicem, & fuliginem de furno, omnia simul trita, & cum aqua mulsa unita, sub dio per noctem exponat, & jejuna ter bibat. Aliud. Cucumeris sylvestris medullam tritam, in cedrina pice lanæ involvito, & cum filo ad dennam deligato: apponat autem intro, ita ut pennæ dura pars paululum foras promineat ex lana. Quum autem sanguis apparuerit, amoveatur. Aliud. Veratri nigri virgulam longitudine sex digitorum lana involvito, extremam vero ipsius partem nudam sinito. Deinde quam maxime intro apponat, & ubi extrema pars cruentata fuerit, amoveat. Aliud. Veratrum nigrum, & cantharidas, & conyzam in aqua terito, & glandulam mollem sex digitorum longitudine efformato, siccato: & ubi dura facta fuerit, lana involutam apponat. Summam autem partem cedrina illinat, sitque ipsa nuda. Quum vero sanguis apparuerit, amoveatur. Aliud expulsorium. Si fœtus mortuus aut sideratus intus fuerit, ranunculum & elaterii parum in aceto temperato misceto ac bibendum dato. Aut brassicæ tener coliculus in summa parte netopo illitus immittatur.

NOTHA SEU ADJECTA

Ad finem libri primi de Morbis mulierum.

D tussim pueri. Thapsiam in polenta edendam dato. Aliud. Ex ovo assato vitellum acceptum terito, & sesamum album tostum, & salem cum melle delingenda dato. Ad alvum pueri solvendam. Lanam illotam melle tinctam indito. Si vero antiquior fuerit puer, ceparum internas partes tritas cum melle indito. Si lac non fuerit. Recentis tritici farinam elotam, melle ac oleo ammixto, tepidam sorbendam dato. Ad anhelitum pueri facit thus in vino dulci, & illuvies. Purgatorium. Glandulas facito ex mellis hemina, anisi acetabulo, bituminis drachmis duabus, felle bovis, myrrhæ drachmis tribus, elaterii potio-

tione. Hæc in vase æneo coquito, & anseris adipem ammisceto: & ubi uti voles, glandulis anserino aut ovillo adipe illinito. Lana autem utere molli.

2. Vomitum solvit. Ocymi succus in vino albo. Aliud. Farinæ tritici recentis exsuccatæ aqua. Aut de malis punicis dulcibus & acidis succum exprimito, & deinde mel ammisceto. Corrosivum sic paratur. Veratrum nigrum, sandaracham, squamam æris, singula paribus portionibus seorsum terito. Quum autem trita fuerint, ad unam partem, duplam calcem ammisceto, & cedrino subacta illinito. Aliud corrosivum pharmacum sic paratur. Florem æris pure combustum donec ruber fiat, terito ac utitor. Pharmacum nigrum. Squamam æris, & florem æris, seorsum ambo terito. Ubi vero contriveris, ita misceto: duas aut tres pharmaci species facito. Unam fortissimam, quæ habet ad squamam, tertiam floris partem: alteram, quæ quartam: tertiam, quæ quintam. Hoc pharmacum ad omnia conveniens est. Illitio ad anginam. Roris marini semen, staphis sylvestris, absinthium, elaterium, mel. In doloribus podagricis. Abscessus nitro trito aqua diluto, cataplasmatis modo integito, & tribus diebus non lavato. Ubi vero laveris, rursus nitrum rubrum crudum cum modico melle terito, & hoc semper utitor. Inflammata illine portulaca cum farinæ massa, & lactucæ rubræ drachma, ex aqua dissoluta.

3. Medicamenta oculorum. Æs ustum, ærugo, fel capræ, myrrha. Hæc dissolvuntur, & omnia simul trita vino albo diluuntur, postea in arundinem conjecta, sicca in usum veniant. Pulvillus. Misy præparatum in pila terito, & spumæ argenti chrysitidis appellatæ cinerem lotum ammisceto: sint autem cineris partes tres, misyos una. At misy in maza comburito vitans ne diffluat. Nam dum torretur liquescit, ubi vero probe tostum fuerit, puniceum fit. Alius pulvillus. Cerusa eodem modo cum misy tosto miscetur, velut chrysitidis cinis. Alius pulvillus fortior priore. Spodium cyprium ex fuligine lota, & cerusa, & misy torrefactum. Sunt autem duæ partes cerusæ de spodio, una vero misyos. In hæc anemonæ folia contusa exprimito, & in æris rubri vase ad solem exponito, & ut nihil illabatur contegito. Quum vero crassa facta fuerint, pastillos formato: deinde siccato, & siccatos quam maxime fieri potest comburito, & postea perfrigeratos leviter terito, & de spodio ex fuligine loto parem portionem misceto: deinde netopon instillato, & parum terito: deinde melle diluito, & resiccata in vase æreo asservato, ac utitor. Pulvillus mollis. Spodium cyprium, chalcitis non lota leviter trita, flos æris. Hæc paribus portionibus misceto ac terito. Alius. Spodium cyprium, chalcitis leviter trita, & cinis chrysitidis illotus. Hæc inter se terito. Alius. Spodium lotum, chrysitis, & æris flos, paribus partibus trita. Alius. Uvæ acerbæ succus, & spodium cyprium. Uvam immaturam in vigore constitutam sume, & succum per linteum, in vas æris rubri exprime, & aceti albi acerrimi tertiam partem ammisce, atque sic in sole coque, & quinquies in die agita ac conturba. Et ubi crassus factus fuerit succus, spodium cyprium tritum adjice ac permisce, ita ut ubi sex aut septem dies in sole positus steterit, ad heminam succi atticam, spodii drachmas octo immittas. Si vero acrius

acrius efficere medicamentum voles, minus de spodio: sin mollius, plus. Postea vero siccato hæc, donec in pastillos formari possunt: deinde domi siccato, sursum in fumum suspensa, atque hoc tandiu donec testacea fiant, ut inter terendum non adhæreant, postea sic utere. Reponito autem in loco humiditatem nullam habente. Alius. Spodium, chalcitidem, aceto albo subigito: deinde factos inde pastillos siccato: & ubi oculum sublinire voles, quam optime terito, & vino veteri dulci concalefacito.

4. Ad argemon oculi ulcus. Populi nigræ lachrymam, lac muliebre, misce ac utere. Si oculus lachrymetur, & dolor vexet. Mali punici dulcis succum expressum in æreo vase coquito, ut niger fiat instar picis. Si vero æstas fuerit, ad solem exponito: deinde liquidum sublinito. Si vero dulci lachryma fluat oculus, quum uva fuerit alba, valde matura, & gracilis in vite, decerptam exprimito ac excolato: deinde in sole siccato, & ubi siccus factus fuerit succus, deradito, & æruginis dimidium obolum attici ponderis ammisceto: deinde hoc sublinito. Pulvillus insperfilis. Plumbum & spodium, æquis partibus, myrrhæ decimam partem, succi papaveris parum, vinum vetus, arida tere ac utere. Alius. Accipitur scoria sive recrementum plumbi, & spodii tertia pars, & cerusæ tertia, & chartæ ustæ tertia, & myrrhæ pars decima. Si pilos ex corpore extirpare voles, vitis lachrymam cum oleo illinito. Si vero etiam circa oculum tollere velis, evellito, & illinito, & cum tenui cuticula discedet, & locus rubicundus ac boni coloris erit.

5. Ad intestinorum lævitatem. Lentes ac triticum recens duarum chœnicum mensura aqua macerato, & ubi mollia facta fuerint, in pila aut mortario fortiter conterito: deinde aquæ heminis sex affundito, ac fortiter commoveto: & ubi purgamenta discesserint, in ollam infundito, & modico melle affuso coquito, & valde cocta torrefacito, ac edenda præbeto. Si vero sitierit, vinum vetustissimum bibat, atque hoc utatur donec sanus fiat. Ad gravedinem. Si quis gravedinem habeat, myrrham tritam ammixto melle, linteo excipiat, & nares confricet. Infusum, sedis pituitam ducens. Thapsiæ potionem, & uvas passas quadraginta, aut grani cnidii, aut cnestri potionem sumito, & mellis dimidiam heminam, ac olei tantundem ammisceto, & aqua marina diluito, in qua furfures cocti sunt, aut ptisana, donec pinguis facta fuerit: aut adipem betæ succo ammisceto, & nitri drachmas decem. Aut salis heminam plenam aquæ marinæ ammisceto.

6. Si vero bilem ducere voles, succi silphii potionem, elaterii drachmam unam & dimidiam, colocynthidis drachmam, terito, & iisdem quibus prius diluito. Si autem vehementius ducere velis, cucumeris sylvestris internam partem quarta drachmæ parte in dimidia aquæ hemina macerato, & per sedem infundito: & si in egressu mordeat, ptisanæ succum postea infundito. Aliud. In lacte asinino cocto, aut in betæ succi heminis tribus, internam cucumeris sylvestris partem macerato, & salem, mel, ac oleum ammisceto, & postea ptisanæ succum infundito. Aliud. Colocynthidis drachmam terito, & in lacte asinino macerato, eademque misceto. Aliud. Cucumeris sylvestris interioris drachmam, elaterii potio-

potionem, ſalis quantum tribus digitis apprehendi poteſt, mel, oleum aqua marina diluito. At ſi ſtercus educere voles, nullum pharmacum bibito, ſed aliis utere.

7. Infuſum ad dyſenteriam. Punici dulcis malicorium in vino ad dimidias coquito, olei quartam heminæ partem ammiſceto, & thuris quartam drachmæ partem. Aliud. Unguenti roſacei dimidia hemina, ptiſanæ ſuccus, aqua marina cocta. Aliud. Veratri potiones duas tritas, in aquæ dimidia hemina diluito, & olei tantundem affundito. Potio. Mala cotonea diſſecato, & in aqua macerato, & ubi aqua odorem acceperit, bibendam dato. Alia. Ptiſanæ farinam in congium aquæ miſſam, coquito donec pinguis fiat. Alia. Mala conciſa ſiccata, & favum mellis, in aqua macerato, ac ſimul terito: et ubi ſubdulcis facta fuerit excolato, et apii folia injicito. Alia. Uvam paſſam albam, et calaminthen, et favum mellis, in aquam mittito ac terito, donec aqua ſubdulcis fiat.

HIPPOCRATIS
DE
MORBIS MULIERUM.

Liber ſecundus.

UTERI omnium morborum cauſæ ſunt: hi enim ubi ex natura tranſmoti fuerint, morbos exhibent, ſive aſcenderint, ſive deſcenderint. Et quum quidem uteri oſculum ſuum non demittentes, & pudendi eminentias non contingentes, tranſmoti fuerint foras, leviſſimus morbus eſt. Quum vero in anteriorem partem promoti fuerint, & oſculum in pudendi eminentias ac labra immiſerint, primum quidem ipſo contactu dolorem uterus percipit ac exhibet: deinde obturatus, & velut operculo contectus, ex eo quod pudendi eminentiis incumbit, fluxus non contingit, qui menſium nomine venit. Hic vero fluxus congregatus, tumorem ac dolorem exhibet.

60. Et ſiquidem infra deſcendens & averſus, in inguen ſe immiſerit, dolorem exhibebit. Si vero ſurſum aſcendens averſus & obturatus fuerit, etiam ſic propter raritatem ac coarctationem dolorem exhibet. Quum vero propter hoc ægrotarit, coxendicum ac capitis dolorem facit. Ubi vero uteri impleti intumuerint, nihil fluit, & pleni fiunt: quum autem pleni facti fuerint, coxendiceſque contingunt, dolores exhibent, & in coxendices, & in inguen, & velut pilæ in ventre diſcurrunt, & caput dolore affligunt, modo altera ipſius parte, modo totum, prout contingit ipſi morbus. Hæc itaque ſic curanda ſunt. Siquidem deſcenderit ſolum, & illini poſſit, utere quocunque libet, ex graveolentium genere, aut cedro, aut allii intrito, myrtoto

toto Græcis appellato, aut aliquo alio ex graviter & male olentium numero, eoque suffitum facito, & fomenta ne adhibeto, neque cibo, neque potu urinam ciente hoc tempore utitor, neque calida lavato.

61. Si autem sursum ascenderit, & non aversa fuerit, medicamentis apposititiis bene olentibus, & quæ simul calefaciunt utere. Velut sunt myrrha, aut unguentum, aut aliud quoddam odoratum simulque calefactorium. Et his quidem subdititiis uteris, fomentum autem ex infernis ex vino adhibebis, & calida aqua lavabis, & urinam cientibus uteris. Ex hoc autem manifestum fit, aversa sit necne. Si enim sursum progressa aversa non fuerit, fluxus procedit. Si vero aversa sit, fluxus, menstrua appellata, non contingit. Hunc morbum fomento primum tali curare oportet. In vinum grossos immittito, ipsumque vinum calefacito, & cucurbitam circum osculum vasis in quo calesit addito, hoc modo. Cucurbitam per medium dissectam evacuato, & summitate ipsius modice rescissa, velut in utriculis fieri solet, hanc ipsam vasi velut operculum circumdato, quo odor per angustiam means ad uterum perferatur. Insuper autem & calida aqua fovere, & calefacientibus medicamentis subdititiis uti oportet. Calfacientia autem sunt ea quæ ducunt ex superius relatis, itemque hæc: stercus bubulum, fel bubulum, myrrha, alumen, galbanum, & si quod aliud ejusmodi est. Plurimis etiam ipsarum per purgantia inferne medicamenta alvus subducenda est, & per debilia quæ vomitum faciunt, ne evacuatio ex supervacuatione fiat.

62. Cæterum subdititias glandulas sic facere oportet, si fortes facere velis. Mel semicoctum facito, & ex præscriptis subdititiis pharmacis ea quæ valde efficacia sunt immittito, & ubi immiseris, glandulas formato instar earum quæ in sedem induntur, verum longas facito ac tenues. Mulierem vero supinam reclinato, locis a pedibus lecti altius instratis, deinde apponito, & panniculo intecto, aut alia quadam re consimili calefacito, donec colliquescat. Si vero debiliorem glandulam subdere velis, in linteolum illigato. Sed & si humore pleni uteri osculum tumidum habuerint, & non fluxerint, fluxionem facere oportet, & subdititiis pharmacis sanare, itemque fomentis velut scriptum est, ita faciendo velut in priore fluxione suppressa. Quin & si in anteriorem partem procedens uterus aversus fuerit, fluxionem facere oportet, velut in superiore fluxione suppressa.

63. Quum vero fluxus nimius fuerit, neque calida aqua, neque alio quopiam calfacere oportet, neque urinam cientibus uti, neque cibis alvum subducentibus. Lecti autem partes a pedibus altiores esse oportet, ut ne declinatio fluxui facilitatem præbeat. Utere autem simul etiam subdititiis adstringentibus. Fluxiones porro, quum confestim venerit purgatio, statim subcruentæ fiunt: quum vero tardius prodierint, purulentæ. Et junioribus subcruenta magis prodeunt: seniores vero magis muccosa menstrua habens.

1. Fluxus albus in senioribus mulieribus magis fit, quam in junioribus: fluxus fulvus in utrisque: fluxus ruber in junioribus. Et ruber quidem fluxus fit ex febre: magis autem ex abortu. Fit & ex mensium interceptione, quum conclusi derepente eruperint. Fit etiam ex partu & febribus, & sanguis profluit valde multus, & grumi excidunt,

&

& dolor fit clavicularum ac tendinum, & corporis torpor, & crurum perfrigeratio. Aliquando vero etiam nasus effundit ad dentes, si amplior sanguis discesserit, & sudor multus diffunditur. Ad hæc & stomachi morsus fiunt, & perfrigerationes, & febris bilis meracæ ac pruriginosæ: & eadem die sæpe rigent, & rursus sudant: & aliquando a supernis locis convulsiones ipsi fiunt, aliquando ab infernis: & ad inguina dolores acuti ac fortes irruunt, procedentes velut dolores partus. Quandoque etiam urinæ stillicidium adest, & os siccum est, & sitis premit: & lingua aspera est, & digiti pedum magni contrahuntur, & ad suras semper cum femore distenduntur. Et lumbi dolore vexantur, & manus impotentes fiunt. Quum autem hujusmodi fiunt, tunc etiam nervorum antrorsum ac retrorsum distentiones fieri solent, a claviculis juxta jugulum, ad maxillas & linguam. A talibus vero paulo post retrorsum, a tendinibus juxta spinam, ad lumbos, atque sic per violentiam pereunt.

2. Prædicere igitur oportet fluxibus inchoantibus, & diætam constituere hoc modo. Mane quidem dandum est pharmacum ad fluxiones, ex his quæ ego describam, quocunque maxime opus habere visæ fuerint. Dandum autem & ter & quater, si multus sanguis discesserit. Diæta igitur constituatur, si quidem sine febre fuerint, ex cibis: si vero febricitarint, ex sorbitionibus. Sunt autem ex sorbitionibus hæ commodissimæ, panicum, lenticula, farina horni ac recentis tritici cocta, alica cocta sorbilis, zea cocta. Ex potionibus vero, polentæ pollen in aqua, & ramenta a panibus derasa contusa. Et polentæ recentes tenues in aqua madefactæ, quas etiam insulsas delingere prodest. Ex cibis vero panis exassatus in cinere. Obsonium autem sit leporis caro, & columbæ, ac palumbis, & cocta, & assata. Et hœdi caro assata, nullo ascititio condimento addito, sed ut in acetum saltem intingant. Hepar item capræ aut bovis in cinere assatum. Ovi tenue, aut ipsum luteum. Caseus insulsus. Ex oleribus autem nullum gustent, neque coctum, neque crudum. Et a balneis abstineant. Et manus ipsis deligato, ita ut lana sordida ipsas circumdes, & laqueum immittas supra cubitos, & ad poplites, supra genua. Et cum cucurbitis sub mammas affixis, ipsas elevato, modo ad dextram, modo ad sinistram partem translatis. Si vero spirandi difficultas oriatur ad cucurbitæ admotionem, cucurbitam amoveto, sanguinem autem ne detrahito. Verum subdititiis utere, quæ ego describam: & ad sistendum sanguinem in talibus sunt apta.

3. Et siquidem ex fluxionibus mulier evaserit, ubi multus sanguis discessit: & color est exalbidus, & facies elevata, & sub oculis tumores laxi, & crura turgida, & uterus humidus, ac semper præter rationem hians. Et quæ discedunt aquosa sunt, velut a crudis carnibus succus. Talibus, si robustæ fuerint, vomitus ciere oportet jejunis, & post vomitus prandium exhibere. His conducit modicus cibus: vinum nigrum meracius: illuvies, aut frigidæ lotio: deambulationes: semel in die cibum capere, omnis reficcatio. Si vero ad hæc non sedentur, neque confidant uteri, neque a fluxionibus liberentur, respectu virium corporis habito: siquidem robusta fuerit, veratrum dare oportet. Si vero non obediat, caput purgare: facta autem purgatione, per diætam reliqua curare eodem modo velut circa steriles.

4. Considerare porro oportet etiam naturas mulierum, & colores, & ætates, & tempora, et locos, et ventos. Aliæ enim frigidæ: aliæ humidæ ac fluidæ: aliæ calidæ quidem, ficciores autem et ftabiles funt. Nam quæ fuperalbidæ funt, humidiores funt ac fluidiores: nigræ vero ficciores et acerbiores ac adftrictiores. Quæ vero vini colorem referunt, medium quiddam inter utrafque habent. Sic autem et in ætatibus contingit. Juvenculæ enim humidiores funt, et multo fanguine plerumque refertæ. Aniculæ vero ficciores, & modicum fanguinem habentes. Mediæ vero medium quiddam inter utrafque habent, ut quæ nunc æquales exiftunt. Oportet autem eum qui recte hæc tractare volet, femper mulierum naturas difcernere, & temporum occafiones, & ætates, & tempora, & locos, & ventos.

5. Si fluxus in uteris obortus fuerit, fanguis multus fluit, & grumi compacti excidunt: & dolor occupat lumbos, & laterum mollitudinem, ac imum ventrem: & durus eft venter, & ad contactum dolet: & rigor ac febris acuta corripit: & debilitas oboritur: & omnia præter humeros ad fcapulas dolet: & calor invadit: & rubefcit: & venæ duræ fiunt ac renitentes. Morbus hic maxime fit ex abortu. Fit & quum menfes multo tempore retenti derepente eruperint. Huic ubi fic habuerit, groffum ficcum contufum ac cribratum in linteum alligato, ac apponito: & imo ventri perfrigerantia imponito, cavens ne horreat. Poftquam autem fluxus fteterit, oleæ fylveftris folia in acerrimo aceto coquat, eoque pudenda perluat. Bibat autem vinacea: & rhoem rubrum in aceti acerrimi hemina dimidia coquat, & eo pudenda perluat. Aut mora rubi rubra ficcata ac trita, cum farina recenti, pari portione mixta, jejunæ bibenda dato. Si vero fortius facere voles, duabus farinæ partibus ammixtis, bibendum dato. Et ne lavetur. Cibis autem utatur ficcis, & vino nigro vinofo. Si vero intumuerit, fluxu jam fedato. Poft pharmacum autem uteros profforum decocto colluito: & poftea acerba infundito. Si vero his factis, humecta fuerit, fuffitum faciat donec reficcet.

6. Ruber fluxus fluit talis, qualis fanguis victimæ recens mactatæ, & grumi pellucentes. Aliquando vero etiam fluxum rubrum emittit, & venter imus attollitur, & attenuatur, & impotens fit, & indurefcit, & ad contactum dolet, velut ulcere præfente: & febris habet, et dentium fremitus: et dolor ad ipfa pudenda, et pubem, et lateris mollitudinem, et lumbos, et tendinem, et ventrem, et pectus, et fcapulas irruit. Et alias omnes partes dolet: et impotentia ac pufillanimitas occupat: et color mutatur. In principio quidem morbi hæc corripiunt. Si vero hæc omnia moram trahant, adhuc magis debilitatur: et manifeftus eft morbus: et cavæ partes attolluntur, et pedes intumefcunt. Morbus hic ex partu maxime corripit, fi quid in ipfa dilaniatum non prodierit, fed intus computruerit, et fœtus exafperatus fuerit. Hanc fi in principio contigeris, fpongiam humectam ipfi adhibeto, quum fuerit dolor. Aut linteum tenue molle rafum, aqua frigida madefactum, ventri imponito, et aqua perfundito: et lectum a pedibus altiorem facito: atque fic infternito: et ad menfes ciendos medicamentum quodcunque magis admiferit, bibendum præbeto. Apii femen torreto, tundito, ac cribrato, et eryfi-

erysimum similiter, et pepli semen cum polenta cribratum, et urticæ semen similiter, et scabiem oleæ sylvestris, et gallam, et rutam, et origanum, et pulegium cum polenta cribrato ac misceto: polentam vero crassam torreto, et triticeam polentam commolito: et caseum caprinum sordibus derasis: et de aliis quidem singulorum æquales portiones misceto: origani vero et rutæ, et scabiei et gallæ dimidium. Hæc jejunæ ante motum bibenda dato. Miscere vero etiam oportet ad usum, si acriora prodierint, et cyceonem exhibere. Et de pharmaco quidem pars una sit, et casei una, et una polentæ. Ad vesperam autem melle ammixto bibenda dato. Et donec quidem principium morbi fuerit, et sanguis multus prodierit, & modico tempore intermiserit, & dolores acuti tenuerint, hæc facere oportet. Si vero sanguis paucior fluxerit, & per brevius tempus, ea quæ deorsum aut sursum ducunt bibenda dato: & pudenda lenibus fomentis foveto, prout semper opportunum visum fuerit, & zeam una cum cortice fractam, & grossos siccatos, tusos ac cribratos, & oleæ folia similiter, singulorum pares portiones in cataplasmate adhibeto: & lac bubulum coctum, & crudum bibendum dato, respectu ad id quod recte habet facto, & prout opportunum esse visum fuerit: & videtur morbus hic debilis ac lethalis esse, & paucæ ex ipso effugiunt.

7. Quum mulieri sanguis ab articulis fluxerit, a partu aut a labore corruptæ, quidam putant ex medicis hoc fluxum esse. Est autem aliud. Nam hoc quod ex articulis, & ex lumbis, ac coxendice aliud est, glutinosum est simul cum sanguine. Illud vero quod ab uteris & cavis venis fluit, sanguis purus est. Hanc suffire oportet hoc modo: zeæ fractæ semodium aceto modico subigito, ut ne per totum uteros humectes: & sulphuris vivi semiobolum ad zeas tritas ammisceto, & aceto subacta per noctem sinito. Mane vero multo igne accenso, obturamenta de doliis oleariis imponito, et sordes officinæ fullonum, et serpentis semen ammisceto. Mox autem multum ignem tollito, et non urito, sed maxime suffumigare facito. Oportet autem sellam perforatam adesse, et mulierem vestibus contectam insidere, ut ne quid præterspiret. In ignem vero medicamentum cum aceto præparatum inspergito, itemque de semine serpentis. Sed et myrrha ammixta efficax est, ut suffita pudendorum cruentationem sedet. Si vero satis habuerit, erysimi semen torrefactum terito, et in vino exhibeto.

8. Fluxus fulvus fluit velut ex ovo vitioso multus et graveolens: et uteri inflammantur, et dolor ex lumbis et inguinibus emergit: et prodeuntia mala sunt, et si non liberetur, celeriter fluentia. At etiamsi tempus accedat, quæ restant putrefacit, quam maxime id fieri potest. Riget enim, et velut a carnibus assatis humor defluit, et cum his simul febres fortes ac rigores fiunt. Ex hujusmodi vero fluxibus multæ pereunt, paucæ effugiunt: et siquidem in principio accesseris, sic curare oportet. Si sine febre fuerint ac robustæ, veratrum ipsis dato: et intermissis tribus aut quatuor diebus, pharmacum deorsum purgans exhibeto. Post purgationem vero sic diætam constituere debes, quo fluxiones aquosæ sint ac tenues. Mane quidem jejunæ pharmacum aliquod ex his quæ ego describam ad fluxum, ebibendum dato in vinum inspersum. Post pharmacum autem, alia diæ-

ta curato. Uteros vero sic curato. Siquidem inflammati fuerint aut conclusi, fomenta adhibere oportet mollia, donec os uterorum molle fiat. Post fomenta, infusis qualibus opus habere visæ fuerint colluito, sive magis purgantibus, sive mollioribus. Post collutiones, mollitoria apponito. Si vero non facile solubile sit osculum, foveto, et subdititiis mollito, quæ ego describam, donec apertum fuerit. Quod si ad hæc fluxiones non sedentur, caput purgato, et sic victus rationem constituito. Siquidem sine febre fuerit, asininum lac bibat: et oleribus coctis hortensibus ac sylvestribus utatur, excepto allio, porro, brassica, et raphano longo. Ex marinis autem, raja lævi, scorpio, congro, torpedine, anguilla, passere, gobio: coquere vero oportet cum cepis et coriandro, in muria dulci ac pingui, ita ut probe percoquantur. Ex carnibus autem, maxime suilla, deinde agnina, aut ovilla, coctis potius quam assatis, et ipsarum jusculis. Vino vero albo mellei coloris, aut aquoso. Balneis autem non valde calidis, neque multis, excepto capite. Si vero hac diæta, ab ulceratione et inflammatione liberentur, humidi vero sint uteri, pro balneis quidem, illuvie: pro fulvis autem vinis, nigris: et pro aquosioribus, meracioribus: et pro polenta, panibus: et pro piscibus, carnibus assatis, et omnibus cibis siccantibus, quibus sane in alvi profluviis utimur: a collutionibus autem omnibus abstineat, excepto vino et aqua. Suffitus autem fiat per adstringentia. Optimum autem esset si conciperet. Si vero juvencula fuerit, frequenter jejuna vomat, et postea parum prandeat. Atque hæc harum fluxionum diæta est.

9. Fluxus albus fluit velut alba asini urina, et in facie sunt tumores albi, et partes ambæ sub oculis tument: et hydropiformes ac non valde bona specie præditi sunt oculi, et splendor abest: et lachrymosi sunt oculi ac hebetes: et color corporis exalbidus ac pustulosus, et venter imus tumidus: et in maxillis pustulæ paulatim rubentes, parvæ, aquosæ ac malignæ: et in cruribus tumores laxi: et si presseris digito, notæ imprimuntur velut in fermento, et os saliva impletur: et stomachi morsus percipiunt quum jejunæ fuerint, aut etiam vomuerint velut acidam aquam: et si ad acclivem locum procedunt, anhelatio citius corripit, et strangulatio, & crurum perfrigeratio, & genuum impotentia: & in ore ulcera fervida ac superficiaria: & uterus præter rationem aperitur, & ad osculum procidit gravis, veluti plumbum: & dolores per femora tendunt, & omnia inferna perfrigerantur, ab imo ventre inchoantia usque ad pedes: & plantæ torpent: ac ingredi non possunt. Tales difficile est a morbis liberare. Nam & ætate provecta sunt, & afflictiones consenescunt: nisi casus aliquis spontaneus forte fortuna allapsus ipsas solvat. Has exhaurire oportet quum redundarint, per pharmaca quæ bilem flavam non purgant. Sed urinam cientia his pota conferunt, & capitis purgationes, & illuvies, & epithymi albi potus, & deambulationes, & omnis resiccatio in victu. Hæc ubi fecerint, sanæ quidem penitus non fiunt, facilius autem degunt.

10. Fluxus albi alterius curatio. Purgatur album subluteum, & quum mingit, morsum percipit, & lancinantur, & uterus ulceratur: & febris corripit acuta, & calor multus, sitis, vigiliæ: & mente moventur. Et quum aliquid festi-

festinanter egerit, anhelatio ipsam invadit, & membra exolvuntur. Hanc mecona, hoc est peplum album bibere oportet, & urticæ semen, & quod præstat, mali punici dulcis radicem, & folia, & rhoem, & gallam. Hæc in vino acerbo bibenda dato, & mali punici succum, & caseum caprinum ammisceto. Subter autem suffito zeam, & grossos hybernos, & oleæ folia, & scabiem ejusdem, & cucumeris sylvestris cortices ex tertia parte, reliqua paribus portionibus. Sorbeat etiam olera cocta, & sorbitiones ex amygdalis & sesamo, & gestetur ac curru vehatur, & non quiescat.

11. Alius fluxus. Defluit multum velut urina ovilla: color est albus, & tota intumescit, & in tibiis eminentiæ laxæ & rubicundæ emergunt: & si digito attingas, notæ foveas præ se ferentes tibiis ac pedibus imprimuntur: & si quid edat, impletur ac inflammatur: & ubi iter fecerit, & opus aliquod obierit, anhelatio & dolor ipsam corripit, & color albus, quandoque subluteus. Huic, si robusta & juvencula fuerit, & alia apparuerint, ab initio pharmacum sursum ac deorsum purgans bibendum dato: & caput purgato si pituitosa est, per ea quæ pituitam purgant. Si vero biliosa, per ea quæ bilem: & si tempus anni fuerit, & a natura non est lienosa, & si quid ex relatis fuerit, serum dato. Decoquat autem hoc & bibat quam plurimo tempore, & ad vesperam vinum dulce aquosum, si opus habuerit. Cibum vero ne contingat. Si vero debilis fuerit, sorbitione modica utatur, & non lavet. Postquam autem tempestivum esse tibi videbitur, a potu cesset: & post purgationem cibis utatur, ita ut abstineat a pinguibus, & acribus, & dulcibus, ac salsis, & ab oleribus acribus. Utatur autem piscibus petrosis, & carnibus ovillis, aut volucrium, aut leporinis: pane frumentaceo, aut ex hordeo freso: & oleribus coctis utatur, & sylvestribus quæ cruda eduntur, itemque hortensibus, acribus exceptis: & deambulet mane & a cibo. Ubi vero his factis siccior esse visa fuerit, uteros fece vini colluito: & tribus aut quatuor diebus interpositis, postea acerba infundito, & intermissione facta, si quidem sicca fuerit, quiescito. Et si a natura fuerit biliosa aut pituitosa, a victu vero & pharmacorum potione attenuata, & se recolligere non poterit, lac bubulum bibat per quadraginta dies, calidum ex vacca. Præstat tamen pituitosam cibis quam paucissimis uti, quamdiu lac biberit. Sit autem mensura sex heminarum atticarum. Incipiatque a duabus, & singulis diebus unam apponat, donec sex fiant: & inde paulatim ad duas rursus descendat: & post lactis potum, cibis reficito & per victus rationem: & post lactis potum, mane jejuna adiantum bibat: hoc siccatum, tusum, & exacte cribratum, in vino nigro odorato diluto exhibeto. Si vero revertatur morbus, totam ipsam foveto, & rursus pharmacis infra purgato: & postea uteros colluito, siquidem natura fuerit pituitosa, per cnidium granum, aut thapsiæ radicem: si vero biliosa, scammoniæ succo, aut colocynthide sylvestri. Hanc enim conjectam, duabus aquæ heminis affusis, coquere ad dimidias oportet, & huic mel, & oleum narcissinum aut anthinum ammiscere. Sit autem mellis quadrans heminæ, olei vero hemiolium mellis, hoc est mensura ipsius tota, insuperque dimidia. Postea vero colluendum est melle, & vino, & oleo solo: & suffitus

fitus adhibendi, & tribus aut quatuor diebus quiescendum. Bibat autem adiantum; & si in ventre non conceperit, morbus revertitur: & si morbus revertitur, perit. Quum vero seniores morbus hic corripuerit, etiam uteri computrescunt. Valde vero paucæ durabunt.

12. Alius fluxus. Purgatur velut ex ovo crudo luteum subalbidum, & ulcerat pudendum: & tument pedes ac tibiæ: & cavæ oculorum partes intumescunt: & oculi humidi ac lachrymosi sunt: & si iter faciat, anhelatio ipsam corripit, & debilitas oboritur. Si vero evaserit, morbus pituitosus fuerit: & si non purgata fuerit, febricitat, bile vehementer commota. Seniores autem hic morbus magis invadit quam juniores. Quum sic habuerit, siquidem vehementer intumuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, quod pituitam & bilem purgat. Si vero non fortiter tumuerit, & pituita ipsam presserit, pharmacum sursum purgans dato: & siquidem potens fuerit, veratro purgetur: sin minus, pharmaco quod bilem & pituitam. Post pharmaca vero serum coctum bibendum dato, per plurimos dies, cum modico sale. Edat autem insuper mentham. Ad vesperam cibum ne attingat, sed modicum sorbeat, & vinum dulce insuper bibat, si opus habuerit. Si vero non affuerit serum, lac asininum coquito, & exhibeto per quatuor dies. Ad vesperam vero eadem faciat, nisi febris noctu corripiat. Si vero natura fuerit lienosa, aut flatuosa, & exanguis, neque serum, neque lac bibat: sed purgantibus inferne purgato: & ubi tibi tempestivum visum fuerit, uteros colluito, primum quidem medicamento ex vini fece, bis aut ter: post hoc scammoniæ succo. Affundito autem ad hunc, vinum dulce, heminæ Atticæ mensura, & olei narcissini maxime, quartam heminæ partem. Postridie vero cum vini hemina colluito, & mellis quarta heminæ parte, & resinæ tertia mellis parte. Oleum autem sit melli æquale. Si vero ea quæ ab infusa collutione secedunt, prodierint pituitosa, etiam rursus colluito, interpositis tribus aut quatuor diebus. Postea grani cnidii duas potiones decorticato, & ipsas infundito. Si vero non affuerit cnidium granum, radicis thapsiæ potionem unam infundito: & postea iisdem colluito. Postquam autem purgata fuerint ea quæ secedunt ad has collutiones, & si prodierit aliquid cruentum, velut ab ulcere, per acerba postea colluito: & si post hæc ipsa interrogata, dixerit os uterorum durum esse, & dolorem habere, eodem modo eo quod paratur cum butyro colluito, donec uteri fuerint resiccati, & sana esse videbitur. Diebus vero inter collutiones intermediis, sambuci fructum bibat, & leporis coagulum, & pepli corticem, & urticæ semen, & mali punici dulcis corticem, ita ut de singulis pares portiones terat, & polentam ac adiantum ammisceat, & in vino nigro odorato jejuna bibat: cibis autem utatur mollibus, non salsis, neque acribus. Carnes autem præstantiores sunt piscium, aut volucrium, aut leporinæ, & lavetur calida non multa. Si vero non quiescat fluxus, sed relinquatur, & uteri humescant, medicamentum ex malicorio suffito: & postea virum accedat, & si in ventre conceperit, sana evadit. At seniores a morbo levari non possunt, sed pereunt præ debilitate.

13. Fluxus alius. Fluit subluteum velut ex ovo, & viscosum, & venter imus intumescit, ac durus fit: & si contingas

gas, dolet, & dentibus ſtridet, & febris occupat: & dolor ad pubem, & ad pudenda, & ad imum ventrem, & ad lumbos irruit: & animi deliquium, & anxietates, & perfrigerationes, & ſudor multus, & pulſus ad manum accelerantes, debiles, deficientes: & ſtatim pereunt. Si vero ſuperſtes manſerit, & color ipſi mutatur, & fit velut favus aut cera: & ſi corpus digito prematur, molleſcit, & notæ velut in maſſa farinæ ſubacta fermento imprimuntur: & pedes intumeſcunt ac crura. Hic autem morbus fit maxime, ſi in ipſis aliquid dilaniatum fuerit, aut intus computruerit in partu. Seniores autem magis afficiuntur, & hujuſmodi morbus non eſt valde levis.

14. Alius fluxus. Purgatur velut a carnibus aſſatis humor, & pudendum exulceratur, & ad quamcunque aliam corporis partem deſtillarit: & rigor, & febris acuta, denſa, magna, & ſimul horror corripit: dolores autem quales in omnibus fluxibus. Hæc tota intumeſcit, & infra umbilicum, & cruribus, & color fit morbi arcuati. Talis autem fluxus ex hoc fit. Poſtquam ſanguis exhauſtus, ſubbilioſus factus fuerit, & non fuerit purgatus. Quum ſic habuerit, pharmacum bibere oportet: ſiquidem fortis fuerit, ex veratro: ſi vero debilis, radicem & elaterium, & poſteriore tempore lac caprinum. Aut pharmacum deorſum purgans dato, quod bilem et pituitam ducit. Uteros autem medicamento cum braſſicæ decocto parato colluito. Bibat autem ſalviam, hypericum, apii ſemen, ſingula in vino nigro auſtero. Jejunæ autem hæc bibenda dato. Si vero ulceratum fuerit pudendum, poſtea butyro colluito: deinde pharmacum bibendum dato, et ulcera butyro, reſina, myrrha, flore argenti illinito. Perluantur autem myrti ac ſalviæ ex aqua decocto tepido. Cibis utatur neque ſalſis, neque acribus, ut ne mordax urina fiat: et a marinis prohibeatur, et carnibus bubulis, et ovillis ac porcinis. Aliis autem carnibus utatur coctis. Edat etiam panem, et vinum vetus odoratum nigrum bibat. Si vero hæc fecerit, et ſana non fiat, totam foveto, et poſtridie pharmacum ſurſum purgans dato: deinde intermiſſione facta, ſurſus quod infra purget. Et ſiquidem manſerit fluxus poſt pharmaca, decoctum ſerum quotidie bibendum præbeto. Veſperi vero ſorbitionibus, et vino dulci albo utatur. Si vero non affuerit ſerum, lac aſininum coctum per dies quatuor bibat. Ad veſperam autem iiſdem utatur. Poſtea per dies quadraginta lac bubulum calidum bibat, et per diem nihil edat, ut ita dicam. Optimum enim hoc eſt. Nam et purgatur, et nutritur, et fluxus obtunditur ab hujuſmodi lacte. Veſperi vero cœnet carnem volucris modicam aſſatam, et panem modicum ſubcinericium. Bibatque inſuper vinum nigrum vetus vinoſum, quandiu lac biberit, ſi multa prodierint, et acrimonia vexarit: et ſi his factis in ventre conceperit, ſana fit. Quæcunque vero ſeniores ſunt, in his morbus quandoque revertitur, et pereunt. Juvenculis autem non eſt lethalis.

15. Diuturna porro eſt ſanioſi fluxus curatio, fluit autem talis ſubcruentus, velut a carnibus aſſatis humor, et mordet velut muria, & corrodit ac exulcerat pudenda: & uterus exulceratur circumcirca, & femora, & aliæ partes: & ubi ſuper veſtes deſtillarit, tinguntur & ægre elui poſſunt, & venter attollitur ac durus fit, & ad contactum dolet: & calor corripit: & dolor ad pudenda & ſedem, & imum ventrem, & laterum mollitudinem, & coxas, & lumbos

bos irruit, & impotentia adeſt, & color mutatur, velut morbi arcuati. Si vero tempus & morbus producatur, hæc omnia amplius corripiunt: & cavæ partes attolluntur, & pedes tument, & crura a lumbis. At hic morbus corripit ubi quid de fœtu dilaniatum fuerit, aut in abortu, aut in partu. Oportet autem fomenta adhibere, & ſuffire, & bibenda præbere omnia ea quæ fluxum ſiſtunt: & lac aſininum, & alia exhibere, & vomere ſi opus fuerit. Si vero ſine febre fuerit, & debilis febris habuerit, ſiccum fomentum adhibere melius eſt.

16. Quum ad caput converſi fuerint uteri, & hac parte ſuffocatio deſinit, caput gravat. Verum aliis alicubi alias finis habetur. Signum autem hoc eſt. Venas in naſo, & partes ſub oculis dolere dicunt: & ſopor altior tenet, & ſpumat, ubi levius habuerit. Hanc multa calida lavare oportet: ſi vero non obediat, frigida etiam circa caput, ita ut laurum & myrtum in aqua coquas, ac frigefacias. Unguento autem roſaceo caput illinatur, & odorata ſubter ſuffiantur: graveolentia vero ſub nares: & braſſicam edat, & ſuccum ſorbeat.

Si vero ad cor progreſſi uteri ſuffocent, & aër impeditus violenter attrahatur, anxia eſt & vomit: & quibuſdam ſtatim tractus deorſum cedit, & flatus exit: & aliqua quidem vomit ſpumoſa: alicui vero quies contingit. Quibus autem non decedunt, his porri ſemen, et peplum, trita et tribus aquæ cyathis diluta, bibenda dato. Auxiliatur et aceti albi cyathus potatus. Aut juniperi fructum et ſalviam dato, aceto aut vino ad has ſpecies ammixto. Oportet autem ipſam calefieri. Aut adipem ſumere anſerinum, et ceratum reſinatum ac picem, in ipſo liquefacere, et ſubdititias glandulas efformare.

17. Quum autem ad præcordia allapſi ſtrangularint, ubi hic fuerit affectionis ſoliditas, et vomitus fervidus acris corripit, et modico tempore mitior fit, et dolor ad caput et ad collum penetrans. Tepefactoria igitur apponito, ſi ſurſum ſtrangularint. Sub nares vero graveolentia ſuffito: ſenſim progrediendo. Si enim acervatim uteri infra decedunt, turba oboritur: odorata vero inferne: & caſtorium ac conyzam bibenda dato. Quum vero deorſum tracti fuerint, abominanda ſubter ſuffito, ſub nares autem odorata. Si vero dolores quieverint, pharmacum deorſum purgans bibendum dato: et poſtea lac aſininum aut ſerum bibendum præbeto, ſi non lienoſa fuerit a nativitate, aut exanguis, aut decolor, aut aurium ſonitus habuerit, velut hæ quibus propter cognationem morbi a juventute ſunt familiares. At ſupernum ventrem ne moveto: cæcutient enim, aut circa fauces turbationes, et alia infeſtabunt. Verum ptiſanæ ſuccum dato. Si vero etiam valde facilis ſit ad vomitum, vomat. Collutio autem optima eſt ex narciſſo. Subdititium vero id quod ex cantharidibus præparatur.

18. Quum uteri apud præcordia conſtiterint, ſuffocatur velut a veratro: & recta cervice ſpirat, & ſtomachus fortiter vellicatur. Quædam etiam vomunt quandoque ſalivam acidam: & os aqua impletur, & crura perfrigerantur. Tales ſi non brevi a præcordiis uteri diſcedant, loqui non poſſunt: & partes circa caput ac linguam torpor occupat. Proinde ad uteros quidem lanam quam maxime fieri poteſt ad foramen apponito, ita ut pennæ obvolutam, unguento albo aut ægyptio, aut bacchario, aut amaracino tingas. In nares vero, de pharmaco nigro ad caput

put præparato, specillo exceptum infarcias. Si vero hoc non fuerit, silphii succo nares illinas. Aut pennam aceto tingito, & immittito, naresque illinito. Aut sternutatorium apponito. Quum autem conclusum fuerit osculum & internus trames, castorium in vino bibendum dato. Nares vero phocæ adipe illinito. Lanam autem appositam sinito, donec considant. Quum autem quieverint, auferre oportet. Si vero ea ablata rursus recursarint, lanam rursus eodem modo apponere. Sub nares vero cornu capræ nigrum, aut cervinum suffire, scalptum, & in cinerem calidum inspersum, quo maxime suffumigetur: & nidorem sursum per nares quam maxime potest trahat. Suffito etiam phocæ adipem, prunis testæ impositis, ipsaque obvelata, & capite imminente, quo odor maxime ingrediatur, ita ut de adipe instilles, & ipsa odorem sursum trahat, os vero clausum habeat. Et siquidem sursum allapsi fuerint uteri, hæc facere oportet.

19. Si vero ad hepar conversi fuerint uteri, mulier derepente voce destituitur, & dentes conserti sunt, & color lividus fit. Derepente vero hæc patitur sana existens. Contingit autem maxime virginibus antiquis, & viduis, quæ pepererunt aliquando, & viduitatem agunt. Maxime vero contingit omnino non ferentibus uterum, & sterilibus ex partu. Non enim prodit puerperii purgamentum, & non intumescit uterus, neque mollitur, neque vomunt. Quum sic habuerit, tumorem ab hepate cum manu infra leniter detrudito, & præcordia cum fascia deligato, & os aperito. Vinum vero odoratissimum dilutum infundito, quando sane etiam graveolentia ad nares adhibere ac suffire convenit: ad uteros vero odorata & suffimenta. Et postquam sic curaveris, pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, siquidem biliosa fuerit, quod bilem purgat: si vero pituitosa, quod pituitam. Et postea lac asininum coctum bibendum præbeto, & uteros odoratis foveto: & medicamentum quod cum bupresti paratur apponito, postridie vero netopum. Interpositis autem duobus diebus, rursus uteros odoratis colluito: & postea intermisso die, aromatis suffito. Atque hæc vidua faciat. Optimum autem in ventre habere. Virginem vero persuadeto ut viro cohabitet. Ad nares autem nihil adhibeto: neque medicamentum jejuna bibat. Verum castorium & conyzam in vino odoratissimo bibat per dies viginti, & caput odorato aliquo ne ungat, neque aliquod odoratum olfaciat.

20. Si vero uteri inflammati fuerint circa latus, si contigeris durum apparet: & quum ad præcordia allapsi fuerint, strangulant: & vomit pituitam acidam, & dentes stupescunt: & ubi vomuerit, melius habere videtur. Quum vero deorsum processerint, discedunt de ventre alias alio. Maxime vero ad laterum mollitudinem quandoque incidunt, & ad vesicam, & urinæ stillicidium corripit: & ad sedem, & cacare sibi videtur: & menses prius aut posterius solito fiunt, aut non statim huic apparent. In hoc morbo si sursum strangularint, tepefactoria apponito: & graveolentia ad nares suffito, ad uteros autem odorata: & conyzam fœminam, & castorium in vino jejuna bibat. Postquam vero ad naturam suam consederint, placide suffito. Bibat autem urinam cientia. Atque hæc faciat, quam diu dolores tenuerint. Ubi vero quieverint, totam foveto. Deinde pharmacum deorsum purgans bibendum dato, si bi-

si biliosa fuerit, quod bilem purgat: si pituitosa, quod pituitam ducit: & lac asininum bibendum dato, aut serum caprinum decoctum. Si vero lienosa fuerit, lac ne bibat, neque serum: & in purgationibus, cibis utatur mollibus, & per alvum secedentibus: pisces autem meliores sunt carnibus: & uteros foveto, aut subdititiis purgato, ipsosque colluito: & ubi suffitum admisit, ad virum accedat. Solutio vero morbi contingit, ubi in ventre conceperit.

21. Si uteri ad latera allapsi fuerint, tussis obtinet, & dolor sublatus: & insidet uterus durus velut pila: & ad contactum dolet, velut ab ulcere, & contabescit, & videtur ipsi peripneumonia esse, & contrahitur, & gibbosa fit, & menses non apparent: aliquibus autem quibus prius apparuerunt, etiam pereunt: & si tunc prodeant, imbecilles sunt, & pauci, ac deteriores: & genitura non fit hoc tempore. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato: & multa calida lavato, & ex tepefactoriis quæcunque admiserit adhibeto: & a quibus sanguis purgatur, ea apponito. Et lini semen torreto, tundito, ac cribrato: & peplum album, & salviam cum tenui polenta, & caseum caprinum muria derasa. Hæc misce, ut casei sint partes duæ, reliquorum vero, & polentæ non salsæ pars una: & jejunæ in vino bibenda dato. Vesperi vero cyceonem crassum melle affuso exhibeto, & ex potibus quemcunque admiserit bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto: & calidam aspergito, & per ceratum leniter mollito, ac a latere detrudito, & latus fascia deligato. Et lac bubulum quam plurimum ad dies quadraginta bibendum præbeto. Cibis autem utatur quam mollissimis. Morbus hic vehemens est & lethalis, & paucæ etiamsi sic curentur, effugiunt.

22. Si vero in lumbis fuerint uteri, aut in lateris mollitudine, & spiritus sublimis iverit, & suffocatio habeat, & anhelatio densa ipsam corripiat, & moveri non vult: sulphur, aut bitumen, aut cicutam, aut myrrham terito, & melle cocto affuso, glandulam longam efformato ac crassam, eamque in sedem indito.

Si uteri devolverint seipsos ad intermediam lumborum ac coxarum partem, dolor habet imum ventrem, & crura contrahuntur, & juncturas coxarum ad sedem dolet: & quum alvum exonerat, dolores emergunt acuti, & stercus cum violentia prodit exiguum, & urina destillat, & pusillanimitas ipsam corripit. Quum sic habuerit, fistulam ad vesicam alligare oportet, & oleum calidum in uteros infundere, & fomentum adhibere, aut multa calida aqua lavare, & in oleum, & in aquam desidere. Suffire autem subter pudenda, graveolentia: sub nares vero odorata. Postquam autem dolor quieverit, pharmacum sursum purgans dato. Infernum vero ventrem turbare non oportet. Ubi vero uteri consederint, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & lac asininum, si non fuerit lienosa. Postea fomenta adhibeto, uterosque aspergito: & subdititium purgatorium quod cum lauro præparatur, & non mordet, apponito: deinde aromatis suffita, ad virum accedat: & si in ventre habuerit, sana fit. Verum pleræque steriles & cruribus mutilatæ fiunt.

23. Quibuscunque osculum alio inclinatur, & ad coxam allabitur. Contingunt enim & hæc, quæ uterum purgari prohibent, & genituram suscipere, & liberos gignere. Hanc odoratis fovere

vere oportet, & post fomentum, digito revellere, & a coxa disparare: & postea tædulis ac plumbeis fistulis immissis dirigere. Non enim velociter cogi potest, velut dictum est. Quum autem ad naturalem situm redierit, & uteri aperti fuerint, subdititiis mollibus purgato, & alia convenienter facito.

Quibuscunque uteri ad coxam collabuntur, si non brevi discedant, & rursus in locum suum redeant, ad coxam resiccantur. Necessarium est autem osculum aversum esse, & in supernis detineri. Quum vero aversum fuerit, conclusum esse. Ex aversione vero ac conclusione, durum fieri, & mutilatum esse. Ubi vero uteri conclusi fuerint, menses sursum ad mammas delegare, & ad pectus ascendere facit: & imus venter attollitur, & inexpertæ in ventre se habere putant. Talia enim patiuntur, qualia prægnantes, usque ad septem aut octo menses: & venter pro temporis ratione crescit: & pectora elevantur, & lac innasci videtur. Quum autem hoc tempus præterierit, & mammæ gracilescunt ac minores fiunt, & venter idem perpetitur, & lac evanescit. Venter item eo tempore, in quo se parituram sperabat, evanescit ac concidit. His vero contingentibus, uteri modico tempore fortiter contrahuntur, & osculum ipsorum reperire non datur, adeo omnia contrahuntur ac resiccantur: & in mammis tubercula fiunt dura, partim majora, partim minora. Hæc autem non fiunt suppurata, sed semper duriora: deinde ex ipsis nascuntur cancri occulti.

24. Quum autem cancri futuri sunt, prius ora amarescunt, & quicquid ederint, omnia amara esse videntur: & si quis plura dederit, accipere renuunt, & compescenda faciunt. Mente vero percelluntur, & oculi duri fiunt, & non acute vident: & ex mammis dolores ad jugulum transiliunt, & sub scapulas: & sitis tenet: & mammæ graciles, & ipsæ per totum corpus attenuatæ sunt: & nares siccæ ac obstructæ sunt, & non levantur. Spiritus est imminutus, & nihil omnino olfaciunt: & in auribus dolor quidem non oboritur, verum aliquando callosa concretio. Quum igitur ad hoc temporis progressæ fuerint, sanæ fieri non possunt, sed pereunt ex his morbis. Si vero priusquam huc perveniant curatæ fuerint, & menses soluti fuerint, sanæ fiunt. At vero curare tales oportet hoc modo. Primum quidem omnium si adhuc fortem assumpseris, reliqui corporis respectu habito, quacunque tandem purgatione opus habere videtur, medicamentum exhibeto. Ubi vero corpus præparaveris, sic ad uterorum medelam procedito. Si vero totum corpus minime movendum esse videatur, neque morbi causæ hinc proficisci, verum uteri a se ipsis morbum habeant, curam hoc modo auspicare. Primum quidem uteros sic foveto. Ollæ duas sextulas capienti, operculum imponito ac adaptato, ut nihil præterspiret, deinde vero operculi fundum perfundito ac foramen facito. In foramen autem arundinem indito longitudine cubitalem. Oportet autem arundinem operculo probe adaptari, ut penitus nihil præterspiret. Quum autem hæc paraveris, operculum ollæ obdito, lutoque oblinito: & ubi hæc feceris, fossam duorum pedum altitudine effodito, ea magnitudine, quæ ollam capere possit. Postea vero ligna immissa urito, donec fossa ab igne excandescat. Quod ubi factum fuerit, ligna ac prunas quæ

crassissimæ ac ignitæ fuerint, eximito: cinerem vero ac favillam in fossa relinquito. Quum autem olla efferbuerit, & vapor sursum processerit, siquidem valde calidus fuerit vapor, abstineat. Si vero non, summæ arundinis parti insideat, ipsamque in uteri stomachum indat, atque sic fomentum admittat. Si vero perfrigeretur, prunas ignitas adjicito, cavendo ut ne acutum fomentum facias. Si vero adjectis prunis, acutum fiat fomentum, magis quam convenit, prunas detrahito. At vero hoc fomentum clementi cœlo parare oportet, ubi ventus non afflarit, neque perfrigeret. Ipsam autem indumentis obvelatam esse oportet. Cæterum in ollam allium siccum injicere oportet, idque magis comminutum quam ea quæ sunt contusa, & aquam affundere, quo ipsum permadescat, & aqua tribus digitis ipsum excedat: & phocæ oleum superfundere atque sic calefacere, ac fomentum adhibere per multum tempus. Post fomentum vero si potens fuerit, lavetur toto quidem corpore ad voluptatem, lumbis autem & partibus infra umbilicum amplius. In cœnam porro dato mazam, panem, & allium coctum. Postridie vero siquidem exoluta fuerit a fomento, eam diem intermittito: sin minus, rursus fomentum adhibeto. A fomento vero si considerare hoc potest, osculum contingere jubeto, num fomentum ipsum uteros flatu implet. Si enim flatu implentur, osculum ex valida aversione, & ad coxam allapsu magis dirigunt, ac aperiuntur. Tanquam igitur tale sit fomentum, & hæc facere possit, sic fovere oportet. Quum autem fomentum adhibebis, allium injicere oportet, & phocæ adipem superfundere. Atque hoc faciendum est, donec uteri videbuntur inflati, & osculum fortiter sursum tractum. Nam ad fomentum talia contingent. Post fomentum vero diætam constituito, velut priusquam fovebatur.

25. Quum vero commoti fuerint uteri, ac facile solubiles fiant, fœniculi radicibus foveto, & aliam ollam eodem modo præparato. Radices autem fœniculi elotas contundito, & in ollam mittito, & affusa aqua eodem modo fomentum facito. Postea vero lavato: & ad vesperam mazam cœnet. Si vero panem voluerit, & bolbidia parvi polyporum generis, & sepiolas parvas, in vino ac oleo coquito, & edenda dato. At inter fomenti adhibitionem, osculum contingere coneris, an fomentum uteros propinquissime adducat. Hos fovere oportet ad dies quinque vel sex, hominis consideratione habita: & siquidem exolvatur ac debilis fit, differre ad sufficiens tempus. Si vero non exolvatur, fovere per omnem diem. Post fomenta vero, subdititia apponere conare, ex albicante tæda pinguissima: (Illitio autem sit oleum.) facito autem hæc longitudine quidem digitorum sex: numero vero quinque vel sex: figura vero in angustum abeunte. Sit autem alterum altero paulo brevius: crassitudo vero ejus quod crassissimum est, sit digiti indicis, & forma similis digito, summa parte tenuissima, in processu vero crassior. Hæc autem levissima ac rotundissima facito, cavendo ne ulla adsit fissura. Apponat autem primum id quod tenuissimum est: & ubi apposuit quiescat, observans ne excidat. Apponatque primum summam partem: deinde semper amplius, simulque obtorqueat ac circumcirca tædam intro trudat: & ubi parum susceperit, in hoc

hoc parvo se contineat, cavendo ne excidat. Postea rursus eodem modo intro trudat, donec quatuor digitorum mensura intra osculum uterorum recipiatur. Quum autem hoc susceperit, alterum postea apponat simul ut prius insitum aufert, quo priusquam osculum conniveat recipiatur, dum adhuc rectum est & apertum. Hoc autem ita continget, si alterum eximatur, alterum autem indatur. Oportet autem & plumbum simile figura crassissimæ tædæ formatum intrudere, quod cavum sit, quo continere quid possit: plumbi vero amplitudo sit talis fabricata, qualis in ulcera impellitur, ita ut os ipsius leve sit, & non sauciet: formato autem hæc velut etiam subdititia ex tædis. Quum autem factus fuerit hujusmodi plumbeus penicillus, adipe ovillo trito ipsum expleto: & ubi ita præparatus fuerit, tædam quidem subtrahito, plumbum autem indito. Si vero plumbum appositum ardorem exhibeat, plumbum quidem detrahito, tædam vero rursus apponito. Et plumbum in aquam frigidam immergito, & postea rursus apponito, ac tædam eximito. Semper autem aliquid appositum esse oportet, & interdiu quidem melius est tædam habere, noctu autem plumbum. Si vero surgere voluerit, cum cautione hoc faciat, quo penicillus intus quiescat: sin minus, statim rursus subdatur. Si vero ex tædis appositis nullam suscipiat, tenuiorem facito, donec suscipiat, ex his ad illa transeundo, & obedientes uteros faciendo.

26. Si vero neque osculum aperiri poterit, neque uteri prope accesserint, rursus ad veterem medicinam redito, a prima ad secundam, donec mollescant, & propinquissime accedant. Et postquam aperti fuerint, subdititia facta apponito. Sint autem magnitudine olivæ. Horum autem alterum appositum sit donec liquescat, & deinde alterum apponito. Quum autem apponere voles, ipsum subdititium medicamentum ex resina præparatum, in oleum rosaceum aut irinum tingito. Nam alias ab osculo uterorum recedis. Prius tamen plumbum appositum esse oportet, quo recto osculo, in internam osculi partem attrahatur. Postea vero mollitoria apponito. Lavet autem calida, & ante, & post subdititia medicamenta. Et in cœna exhibeto quid ex relatis marinis. Exhibeto autem duobus aut tribus diebus ab appositione, consideratione habita an osculum uterorum bene habeat, & purum sit. Quod si est, ab hoc subdititio quiescito. Postea vero mollitoria apponito.

27. Quum vero inflammatum fuerit os uterorum, rursus eodem modo pharmaca apponito, reliquaque facito juxta relatum modum. Ubi vero probe habuerit corpus, velut dictum est, sufflato. Sed & osculum, & uteros sufflare oportet sic. Subdititium factum cum ficu apponito, duo autem subdititia facito: & antequam subdas, fomentum exhibeto ex fœniculo prius relatum. Postridie vero post fomentum, apponito medicamentum: & quum apponere voles, præ omnibus subdititiis ubi prius laveris ipsam ita apponito: postera autem die mollitoria auxiliantur quandiu inflammati fuerint. Post inflammationem vero, alia facito, juxta priorem rationem, facito item de hoc subdititio talia, qualia de priore. Et siquidem in mense semel appositum satis videbitur inflasse uteros, quiescito. Si vero aliqua opus habuerit, rursus apponito eodem modo quo prius. Postea vero ubi bene habere tibi visa fuerit,

rit, & tempestivum esse, fomentum ex suffimentis præparato.

28. Præparatur autem hoc modo. Cyperum tusum præparato testæ conchæ mensura, & calamum unguentarium eadem mensura, & junci unguentarii tantundem: cardamomi tantundem. Cumini item æthiopici, & anisi, & rutæ siccæ, & hyperici ac fœniculi seminis. Quum autem hæc præparaveris, vini austeri albi odoratissimi heminas sex in ollam infundito, & de contusis quadrantem inspergito ac permisceto. Deinde unguenti ægyptii optimi, aut amaricini, aut irini, trium obolorum pondus affundito, permisceto, & molli fomento plurimo tempore foveto. Ante fomentum vero lavato, & duos aut tres dies foveto. Quum autem foveri desierit, operculum quoddam fomento imponere oportet, ut ne transpiret. Postea vero tædis & plumbeis utere. Quum autem duobus aut tribus diebus fomentum adhibueris, alias duas aut tres intermittito. Intermediis autem diebus bis in die lavato. Edat porrum coctum & crudum, & raphanos, & nasturtium, & allium assatum ac coctum: & potus sit meracior: & marinis prædictis utatur. Quum vero intermedii dies præterierint, rursus fovere oportet, ita ut modicum de singulis contusis ad prius fomentum inspergas, & vinum insuper affundas, si opus esse videbitur, itemque oleum, atque cum hoc foveas. Postquam autem fomenta bene habere tibi visa fuerint, & osculum molle esse ac apertum, velut convenit, & ipsi uteri prope: postera die a fomento, pharmacum quod cum myrrha præparatur apponito: (sint autem appositia duo:) postridie vero post purgationem, molliroria subdito, quandiu uteri fuerint inflammati. Postea vero tædis ac plumbeis penicillis utere. Post hæc intermissis diebus quotquot visum fuerit, respectu ad inflammationes uterorum habito, & virium corporis conjectura facta, rursus velut scriptum est refoveto: siquidem prius fomentum adhuc sufficiens esse videbitur, conjectis ad hoc suffimentis velut prius, & vino ac oleo affuso: si vero inutile esse prius illud fomentum videatur, aliud ex integro præparato. Oportet autem hoc pharmacum renovare in singulis adhibitionibus, quandiu subcruenta purgantur. Si vero talia purgata fuerint, quiescas. Diæta porro hoc modo constituatur. Interrogato in quibus diebus menses ipsi prodierint, & ab his initio facto, hanc diætam præscribito. Primum quidem multa calida lavetur, capite excepto. Quum autem cessaverit, caseum acrem, & rutam, vino nigro pari aqua temperato diluito, & postea polenta inspersa, statim ex balneo bibenda dato: deinde prandium tempestive exhibeto. Edat autem mazam aut panem, & porrum coctum aut crudum, & de hujusmodi omnibus acribus præscriptis, & aliquando leguminis fracti decoctum: spumam autem ne detrahito, & silphium multum derasum addito, ac multa allia incoquito. Obsoniis autem utatur piscium, cartilagineis omnibus coctis aceto mulso dulci, aut favorum cremore cocto, bolbidiis, polypodiis, in vino & oleo: & silphii semen tritum bibat: & quam plurima tum in prandio, tum in cœna edat. Lavetur autem post cœnam, quum requiescere volet. Hac diæta ad dies quinque vel sex utatur. Post hos dies, mane jejunæ sambuci fructus baccas sex, in vino meraco dato, & sepiæ ova decem aut duodecim. Hæc trita simul mane jejunæ bibenda præbeto. Post hoc vero

vero pharmacum potionem dato. At ubi interquievit, lavetur. Sit autem potio, ruta, & caseus, atque sic prandeat præscripto modo. Serius autem cœnet: & semper bis in die lavetur. Hæc autem diæta ad dies tredecim aut quatuordecim procedat. Quum vero hi dies præterierint, catapotia ex succo silphii fabæ magnitudine formato, atque hæc primum dato, postea vero alia præscripta facito. Quum autem dies transacti fuerint viginti quinque in hac diæta, reliqua quidem facito eodem modo. Ante prandium vero ubi prandere volet, allii segmenta quatuor, & caseum acrem tali magnitudine terito, & polentam modicam ammisceto, ac massam efformato, eamque primum edendam dato. Ante cœnam vero meracum absorbeat, atque ita cibum capiat. De cætero vero eadem diæta utatur. Quum autem novem dies reliqui fuerint ad tempus mensium, primum hoc dato. Cum ovis & sambuco, cuminum æthiopicum, & castorii obolum. Ubi vero duo dies reliqui fuerint, ab his omnibus potionibus ac catapotiis abstineat. Verum pharmacum cum tæda præparatum jejuna ubi lavit, sumat. Post medicamenti vero potum, mercurialem & brassicam simul in aqua cocta dato, cum aceto mulso dulci, aut favorum cremore cocta, sale, silphio, & oleo condita. Atque hæc in prandio edenda præbeto, & succos sorbendos: & potum meraciorem bibat. Obsoniis autem utatur polypodio cocto aut sepiolis: & hæc quidem in prandio. In cœna vero sumat carnem caprinam, aut ovillam, aut agninam percoctam: & porrum, & alia acria, quæcunque voluerit. A cœna vero lavetur: & hæc sit diæta postremis duobus diebus. Si vero ex hac diæta menses non fuerint detracti, sequenti mense eandem diætam ab initio repetito, usque ad postremos duos dies. In quorum priore apposititia facta apponat, juxta superiorem rationem, ex pharmaco cum tæda facto. Apponat autem prælota. Verum considerare oportet etiam uteros quomodo habent, quo semper omni tempore bene habeant, & os rectum & apertum sit: & si ita visum fuerit, ante appositionem fomenta adhibeto. Quod si eruperint menses, siquidem frequentes fuerint, paucioribus lavacris utendum est: & reliqua diæta ac curatione. Si vero pauciores, pluribus. Si vero significationem de se præbuerint, rursus eadem diæta utendum est, aut curandum, donec menses apparuerint. Quum autem semel talibus prodierint, optimum fuerit in ventre concipere. Atque hæc est omnium hujuscemodi morborum curatio.

29. Si uteri contingant coxam, et incumbant, dura ac solida fit coxa ad lateris mollitudinem, et dolores imi ventris: et ad ipsam lateris mollitudinem, et lumbos, ac crura dolor incidit ac extenditur: et suppurantur, et linamentis opus habent, et pereunt, nisi quid seces aut uras. Quum sic habuerint, pharmacum deorsum purgans bibendum dato: et multa calida lavato, et uteros foveto, ita ut urinam veterem in pelvim infundas ac fervefacias, & supra ipsius cavitatem mulierem colloces vestibus contectam, ut ne præterspiret: & si frigefiat urina, ferri igniti frusta in urinam immittas, & fomentum facias donec se obscure videre, & animo deficere dixerit. Lavato autem calida aqua, & postea digito contingens os uterorum ad sanam coxam trahat: & noctu mollitoria apponat. Postquam autem dixerit

rit directum esse, facto prius cum odoratis fomento, rursus mollitoria quædam apponito. Imo & plumbeos penicillos per triduum, singulis diebus unum. Post hos vero bryoniam albam, aut scillam per triduum. Postea vero consideratis mensibus disce, an biliosi sint, an pituitosi, aut an sanguis sit corruptus: & si opus fuerit ipsi sanguinem purgare, quocunque maxime opus habere tibi visa fuerit, id apponito. Et postea cum ejusmodi colluito. Apponito autem subdititia medicamenta, donec sanguis purus educatur, & hoc per triduum facito: deinde cervinum adipem liquatum, molli lana eo imbuta apponat. Postea per diem pulegium subdat: & aromatis suffita sic ad virum accedat.

30. Si vero ex partu morbus fiat, ubi ex urinæ fomento penitus purgata est, statim ad odorata accedat: & postea lota, oleum album ægyptium ad sanam coxam apponat, & super hanc decumbat. Si vero neque ad hæc transmoveantur uteri, jejuna pæoniæ grana nigra quinque in vino odorato bibat. Et in cibo sumat allia cruda, & assata, & cocta. Obsoniis autem utatur paucissimis. Si vero sana non fiat, similiter ipsam purgato velut in priore dictum est. Cæterum in hoc morbo si non statim in ventre habuerint, steriles fiunt. Si vero sic habuerint, mensesque non fiant, neque febrilis calor corripiat, primum pharmacis sursum maxime purgato. Si vero debilis fuerit, deorsum. Et post pharmaci potionem, si pituitosa esse visa fuerit, vomat jejuna, & accepto cibo: & plerumque sana fiet.

31. Si uteri ad coxam decurrerint, menses crassi existentes non prodeunt: verum dolor ad imum ventrem procedit, & lateris mollitudinem, & morsum percipit. Quum sic habuerit, multa calida lavato, & allia plurima edenda dato, & lac convenienter bibendum: deinde vinum meracum: & totam foveto: & pharmacum sursum purgans exhibeto: si vero debilior fuerit, infra. Si vero curata fuerit, uteros cum fœniculo foveto, & absinthium ammisceto. Postquam autem recens fota fuerit, os uterorum sensim cum digito ad sanam coxam detrahito, ita ut & ipsum os, & partes circumcirca affectas leniter mollias, & mollitorium quoddam apponas, & postea plumbeos penicillos, & mox scillam: deinde narcissinum una die interposita. Quum vero pura esse visa fuerit, netopum apponat in lana: & postridie oleum rosaceum. At mensibus prodeuntibus melius est non apponere. Si vero non prodeant, cantharidas quatuor sine alis, sine pedibus, & sine capite, & pæoniæ grana nigra quinque, & sepiæ ova, & apii semen modicum, in vino bibat. Et si dolor affuerit, & urinæ stillicidium vexarit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat. Si vero non purgetur, rursus pharmacum bibat. Si autem purgatio prodeat, jejuna cum viro coeat. Si vero non prodeat, dato quod detrahat ipsam, respectu ad vires mulieris habito: & tunc tutum est ut ad virum accedat. Si enim in ventre habuerit, sana evadit. In purgatione vero si multa prodeat, mercurialem edat, & polypos teneros coctos, & cibis mollibus utatur.

32. Si puerperæ uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad alteram coxam oleum ægyptium album, aut rosaceum apponito. Sed & in sanam coxam decumbere melius est. Bibat autem pæoniæ grana nigra quinque, & sambuci fructus in tedis conchæ testam majorem, & castorium magnitudine fabæ. Et cibis utatur mollibus. Conve-

venerit autem mercurialis ante cibum, cocta velut brassica. Sorbeat autem & ipsam decocti aquam: & acria comedat, exceptis raphano & cepis ac nasturtio. Optima est & lactuca.

33. Quot vero morbos ex uteris fieri contingit? Dico autem quum uteri ex loco moti fuerint, alio alias allabuntur. Ad quemcunque vero locum allapsi fuerint, dolores ingentes incumbunt. Et si quis vesicam contingat, dolorem exhibent: & urinam non suscipiunt, neque genituram in seipsos trahunt: & ambo dolent: & si non celeres solutiones fiant, uteri postea suppurantur juxta eosdem locos, si ad ipsos decurrerint. Contingit autem hoc & in laterum mollitudine, et in inguinibus, & super pectine. Cæterum in principiis quum dolor habuerit, sic curare oportet, & tepefactoria adhibere, & in aqua calida sedere: bonum enim & hoc est: aut spongiis ex calida aqua expressis fovere: et pharmaca uteris commoda bibere. Si vero ad hæc non solvatur, pharmaco sursum aut deorsum purgare, utro tandem opus fuerit: cognosces autem id hoc modo. Si enim ad inguina, et pectinem, et vesicam irruerint, hæ purgatione sursum opus habent. Si vero ad laterum mollitudinem, et præcordia, hæ pharmaco deorsum purgante indigent. At vero hujuscemodi morbi omnes senioribus magis quam junioribus fiunt, ad menses suppressos: fiunt etiam juvenculis, ubi multo tempore viduæ manserint.

Si vero ad sedem convertantur uteri, secessus recrementa impediuntur, et dolores occupant lumbos, et imum ventrem, et intestinum rectum ac podicem. Quum sic habuerit, calida ipsam lavare oportet, et lumbis fomentum adhibere, et postea graveolentia subter suffire, et apponere quæ purgant et impellunt uteros: et bibenda dare quæcunque libenter admiserit ex maxime conferentibus.

34. Si vero incumbant in inguina, et urinæ meatus, dolores fiunt fortes, et torpor in cruribus: et urinæ meatus obturatur, et urinam non emittit. Curare vero oportet hoc modo. Ad nares quidem odorata apponito, et unguenta. Ad uteros vero graveolentia suffito. Porro omnis occasio uteros propellere potest, si quid mali habeant. Nam et a frigore pedum ac lumborum, et a saltatione, et terrore, et lignorum sectione, et cursu ad acclivem ac declivem locum, et ab aliis multis propelluntur. Proinde hæc considerare oportet, ad totum corpus respectu habito, quum præsentes morbi affuerint. Propter talia enim omnia necesse est plus aut minus ægrotare: et postquam hæc reluxerint, maxime hac parte repentini morbi manifesti fiunt. Quum igitur hæc advenerint, penitius ex toto homine deprehendere oportet. Nam quæcunque perfrigerationes crurum, aut stupefactiones ex frigore fiunt, hæ omnes etiam in uterorum morbis uteros elevant. In talibus itaque aquam calidam affundere oportet uteris et circumsitis locis: et ipsos ac crura excalefacere, quum allapsi fuerint.

35. Si circumversi fuerint uteri ex partu ad dextram partem, & puerperii purgamenta non fiant, & dolor imum ventrem habet, & lumbos, & laterum mollitudinem: & dextrum crus gravatur, & torpor occupat, & non tremit, & osculum uterorum contingere non potest, sed ipsos leves ac fortiter planos deprehendet. Quum sic habuerit, pharmacum bibendum dato, a quo sursum ac deorsum purgetur, magis vero deorsum: & totum corpus foveto, & præsertim uteros leniter: & calida bis in

die lavato: & ex potibus quemcunque libenter admiserit, experimento facto præbeto: & viro frequenter condormiat: & brassicam edat.

Si uteri ad sinistram partem, aut coxam declinaverint, dolor acutus ac vehemens habet lumbos, & laterum mollitudines ac ipsum crus: & claudicat. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & postera die suffire hoc modo. Hordei chœnices duas, & oleæ folia parum confringito, & gallam contundito ac cribrato, & hyoscyami tertiam chœnicis partem. Hæc mixta & olei hemina dimidia subacta in olla nova, per dies quatuor suffito. Nocte vero lac bubulum, & mel, & aquam bibat: & calida lavetur.

36. Si uteri transversim situm habeant, & obliqui fuerint, itemque os ipsorum, menses ipsi partim occultantur, partim prius conspicui evanescunt: & non similes fiunt, sed deteriores & pauciores quam antea: & genitura non fit hoc tempore: & dolor habet imum ventrem, & lumbos, & coxam, & ipsa attrahitur. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet: & calida lavare, ac fovere. Ubi vero recens fota & lota fuerit, digito immisso os uterorum corrigat ac dirigat: & odoratorum suffitum admittat: & ex potibus dato juxta experimentum, quem libenter susceperit. Cibis autem utatur mollibus, & allia edat cruda ac cocta: & cum viro dormiat: & in sanam coxam decumbat. Alteri vero fomentum adhibeat. Morbus autem hic ægre cedit.

37. Si vero propinquissimi fuerint uteri, fuequenter vomat. Uteros autem graveolentibus suffiat, donec in locum suum firmati fuerint. Diæta vero ventrem non emolliente utatur.

Si uteri extra naturam progressi fuerint, febrilis calor habet pudendum & imum ventrem: & urina frequenter ac paulatim destillat: & pudendum vehementer mordetur. Patitur autem hæc, si recens ex partu viro condormierit. Quum igitur sic habuerit, myrti baccas, & loti ramenta in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio exponito, atque sic frigidissimam pudendo affundito, & leviter trita hæc apponito. Postea aquam lentium cum melle & aceto bibens vomat, donec uteri fuerint retracti. Sed & lectum a pedibus altiorem facere oportet: & pudendum graveolentibus suffire, nares autem odoratis. Cibis vero utatur mollissimis ac frigidis: & vinum aquosum album bibat: & ne lavetur, neque cum viro coeat.

38. Si penitus ex pudendo exciderint uteri, dependent velut scrotum: & dolor corripit imum ventrem, & lumbos, & inguina: & quum tempus processerit, non volunt in suum locum redire. Morbus autem hic corripit, quum recens ex partu laborarit, aut fatigata fuerit, ut uteros contactu læserit, aut cum viro coiverit in puerperiorum purgatione. Quum sic habuerit, frigefactoria mitigantia apponere oportet ad pudendum: & quod extra propendet depurgatum, malo punico in vino nigro cocto abluere, & intro protrudere: deinde mel & resinam pari utriusque portione colliquare, & in pudendum infundere. Et decumbat super pedes sursum extentos habens. Postea spongias apponat, & ad lumbos deliget. Quandiu vero sic habuerit, a cibis quidem abstineat, potu vero parcissime utatur, donec septem præterierint dies: & siquidem sic obedire voluerint & redire, satis sit. Sin minus,

nus, summas uteri oras derasas & ablutas, picato cerato illinito. Deinde pedes ad scalam deligato, ut caput deorsum pendeat, & manu intro detrudito. Postea lavato, & crura ipsius vicissim colligato, atque sic per noctem ac diem finito: & modicum ptisanæ succum frigidum dato, aliud autem nihil. Postera vero die reclinato, & cucurbitam quam maximam ad coxam affigito, & multo tempore trahere finito: & ubi ipsam detraxeris ne scarificato, sed reclinatam finito, & nihil præter succum ptisanæ exhibeto, donec septem præterierint dies. Si vero sitis vexet, modicum aquæ bibat. Quum autem septem transierint dies, cibis mollissimis ac paucissimis utatur. Ubi vero ventrem exonerare voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim prætereant dies: deinde tepidis fomentis colluatur: melius autem est calida velut ex sole: & quam parcissime deambulet, & ne lavetur. Ventrem autem ne solveris. Cibis vero paucissimis utatur, neque acribus, neque salsis: & pudendum graveolentibus suffiatur: & postquam obambulare inceperit, subligar gestet.

39. Si vero extra pudendum os uterorum exciderit, utpote cervice uterorum prope pudendum sita, & ampla existente: (fit autem hoc magis sterilibus, contingitque maxime ex fatigatione, quum mulier laborarit, & uteri calefacti fuerint ac exudarint:) tunc evertitur os ipsorum per cervicem, ut quod in humidiore ac lubriciore & calidiore sit loco, quam in priori tempore: & ubi hoc contigerit, procedunt uteri foras ad frigus, & osculum ipsorum eversum prodit. Et siquidem brevi curata fuerit, sana fit: verum sterilis penitus relinquitur. Si vero non brevi, osculum durum semper ipsi extra erit, & fluet illic alias atque alias saniosus humor viscosus ac graveolens. Et si menses prodierint, si adhuc ejus ætatis fuerit, in lecto decumbet. Temporis autem progressu hujusmodi morbus incurabilis fit, & consenescunt uteros foris habentes.

40. Si vero uteri extra prominuerint, ablutos ipsos aqua tepida, oleoque ac vino illitos rursus indito ac deligato, & graveolentia subter suffito: sub nares autem odorata. Si vero multo tempore uteri promineant, & stupide perfrigerentur, multam calidam aquam affundito, quo refocillentur. Si vero jam inflentur, etiam aceto ad aquam ammixto foveto. Sitque hæc aqua aut lauri, aut myrti decoctum, & leniter protrudito, & cerato unguento illinito: & si paruerint, satis est. Si minus, cum aqua abluito, & aceto modico tepefacto perfundito: deinde illinito. Ubi vero consederint, ablutos velut dictum est indito, & alia prædicta facito. Oleum vero ne adhibeto, neque aliud pingue, aut pinguetudinem habens.

Si quid ex osculis uteri complicatum fuerit, menses non fiunt, aut pauci, aut pravi ac dolorifici: & quum viro condormierit, dolet: & quicquid vir immiserit ex coitu exit, & contingi non vult, neque attrahit genituram. Et dolor habet imum ventrem ac lumbos, & os uterorum ad contactum non comparet. Quum igitur sic habuerit, urina uteri foveto: deinde vomat a lentis decocto, melle & aceto ammixto. Postea aqua calida lavetur. Deinde oleo albo ægyptio in phialam argenteam aut æneam infuso, & sale addito, contecta phialæ insideat. Et siquidem odor olei per os ipsi penetrarit,

rit, ipsam parituram esse, & postera die sanam fore pronuncia, ac considere jube: & ubi dormire volet, oleum ægyptium in lana apponat. Postridie vero consideret an os uterorum magis sit directum: & si esse dixerit, per triduum odoratis foveto, & subdititia quæ non mordeant apponito, purgatoque, & cum odoratis ac mollibus postea colluito, totidem diebus velut prius. Quum autem menses prodierint, jejuna, & illota, aromatis suffita, ad virum accedat. Pleræque vero ex hoc morbo steriles fiunt, si non curatus fuerit.

41. Si ulcerati fuerint uteri, & extreme foras processerint, oleo illitis manibus indito: & myrrhæ puræ pilulas tres devorandas præbe: & laurum viridem tritam bibat vino dilutam: & sic sana fiet.

Si in arctum contracta fuerint pudenda, subdititium apponito. Anisi videlicet semen & apii tritum pudendis subdito.

Si uteri non in loco manserint, sed modo huc, modo illuc transierint, ut dolores exhibeant, & nunc inconspicui fiant, nunc exeant velut sedes: & quum quidem supina fuerit, in loco maneant, quum vero surrexerit, aut ex somno expergiscatur, aut se inclinaverit, aut alium quemdam motum fecerit, exeunt: sæpe vero etiam dum quiescit. Hanc quam maxime quiescere, & non moveri oportet: & lectum a pedibus sternere altiorem, & vomitibus uti. Oportet enim ipsos sursum revellere, & acerbis perfundere, & graveolentia subter suffire: sub nares autem odorata. Et ex malis punicis quodcunque maxime convenerit & nihil impedierit, in medio per umbilicum perforatum, in vino tepefactum quam penitissime subdito: deinde lata fascia deligato ac circumdato, ut ne elabatur, sed maneat, & quod opus est faciat: & de peplo, cum caseo & polenta bibendum dato, quemadmodum supra in allapsu scriptum est: & de potionibus experimento facto, quamcunque maxime admiserit, bibendam præbeto. Cibis autem mollissimis utatur, & cum viro ne dormiat, donec ad locum suum redierint.

42. Si uteri exciderint, hederam siccissimam tritam, ac linteo illigatam apponito: & nihil pingue adhibeto. In potu autem exhibeto triticum recens, & peplum album, & salviam, & cyperum, & anisum. Hæc trita vino diluta, cum furfuribus hordei bis in die dato, pro vice heminam dimidiam.

Si ad crura & pedes uteri convertantur, cognosces sic. Magni pedum digiti convelluntur sub ungues, & dolor habet crura ac femora, & incumbit ac premit nervos circa femur. Quum sic habuerit, multa calida frequenter lavare oportet, & fomentum adhibere si ferre poterit, & graveolentia subter suffire. Et femora rosaceo oleo inungat. Si vero loqui non poterit, crura derepente frigida repereris, & genua, & manus: & si uterum contigeris, non in suo mundo est: & cor vibratur, & dentibus stridit, & sudor est multus, & alia quæ a sacro morbo correpti patiuntur, & quæ ab aure exsudant. His frigidam aquam multam affundere oportet super crura & manus, & alia facere velut prius dictum est.

43. Si commoti uteri aliquo allapsi fuerint, & dolorem exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri ac cupressi ramenta in aqua cocta, lana excepta subdito.

Quum mulier recens enixa, onus majus quam pro natura levarit, aut timuerit, aut ligna secuerit, aut cur-

currerit, aut alia quædam hujusmodi fecerit, uteri excidunt ob hæc maxime: aliquando vero ad sternutationem. Non enim violatur, si per vim sternutans, non apprehenderit nares. Proluere itaque aqua tepida uteros oportet: deinde betæ succo fervefacto similiter: postea vino nigro meraco. Si vero non obediat, mollitoria facere oportet. Verum hæc facere oportet priusquam perfrigerentur, & leniter intro indere: deinde crura extendere, ac subalternatim ponere, & molle quiddam ipsis supponere: a potu vero coërceri oportet tales quam maxime, & ventrem custodire, ut ne exturbetur. Naribus autem odorata adhibere. Hujusmodi vero postea si non quieverint, sed moveantur, veratro purgare oportet. Et si non satis fuerit, etiam vomitus facere, & non lavari, tacereque, ac quiescere.

44. Si inflati fuerint uteri, venter attollitur, & inflatur, ac sonitum edit: & pedes & cavæ faciei partes intumescunt, & color deformis fit. Et menses occultantur: & genitura hoc tempore non manet intus: & anhelat, spumatque, ac anxia est: & quum expergiscitur e somno, recta cervice spiratio ipsam corripit: & quicquid ederit aut biberit, ipsam molestat, & suspirat, ac tristatur magis quam priusquam edit: & suffocatur, & nervi contrahuntur. Et uteri ac vesicæ dolent, & manus contactum non admittunt: neque lotium emittunt, neque genituram suscipiunt. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato: & calida lavet, ac frequenter insideat toto corpore. Quandoque etiam usque ad umbilicum fomentum adhibeto: & interposito tempore ea apponito, a quibus purgetur, & non mordeatur. Suffumiget autem odorata subter pudenda: sub nares vero graveolentia. Et potiones dato quæ uteros purgant, & ad locum impellunt. Et mercurialem edat, & postea lac bibat, velut de latere scriptum est. Morbus autem hic non est diuturnus.

45. Si velut in callum indurati fuerint uteri, & osculum exasperatur, & menses occultantur. Quum autem prodierint, asperi apparent velut arena. Si vero etiam digito contigerit, os uteri asperum comperiet, & semper velut callus accrescit. Quum sic habuerit, cyclaminum terere oportet, & salem ac ficum simul miscere, & cum melle glandulam efformare ac subdere: & fomento adhibito, purgantibus eluere. Edat autem mercurialem ac brassicam coctam, & succum sorbeat: itemque porrum: & calida lavetur.

Si vero velut in callum indurati fuerint, & menses obtorquentur, & osculum ipsorum clauditur, & non concipit, & velut aliud quid est: & si contigeris, velut lapis illic esse videtur: & est os asperum ac multis radicibus præditum, & non læve aspectu: & qui ipsum considerat, digitum intromittere non potest: & febris circumfrigerans corripit, et fremitus: et dolor uteros habet, et imum ventrem, et laterum mollitudinem, ac lumbos. Patitur autem hæc, si ipsi corrupti menses computruerint. Quandoque vero etiam ex partu, et frigore, aut mala diæta, et aliter. Medicamentum igitur bibendum dare oportet, & multa calida aqua lavare. Oleo item utere, & fomentum adhibe. Quum autem recens lota aut fota fuerit, specillo immisso aperito, & os ipsorum dilatato, idemque cum digito similiter efficito: & mollitoria velut dictum est apponito: & potiones similiter bibendas dato, & eodem modo curato.

46. Si vero obduruerint uteri, osculum ipsorum durum fit, & clauditur, & menses non prodeunt, sed pauciores & deteriores: & dolor incidit, & febris & rigor corripit circa imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem. Quum sic habuerit, multa calida lavato, & tepefactoria adhibeto, si dolor habuerit: & uteros multo tempore cum aqua decocti cucumeris sylvestris foveto: deinde mollitoria apponito. Atque hæc per triduum facito. Et si ex contactu osculum uterorum molle apparuerit, ex crudo lino tres penicillos suppuratorios indito, primum tenuem, secundum paulo crassiorem. Crassissimus autem sit magnitudine digiti parvi, longitudine vero quinque digitorum, ita ut hos adipe anserino illitos subdas. Sed & ubi fomentum adhibueris ex odoratis, glandem mollitoriam apponito: aut nitrum tali magnitudine illitum, ut ne sauciet. Non enim pungere oportet: & appositum sit ad duos dies. Decedit autem velut cortex & pellicula crassa. Intermissis vero tribus diebus, cyclaminum cum narcissino subdito. Si vero hæc non purgarint, cum multa consideratione apponito, id quod cum buprestі paratur, & appositum maneat per diem: & ubi fortiter momorderit, glandem extrahat, & pudendum colluat cum aqua calida, & in oleo insideat. Postridie vero lota, cervinum adipem liquatum, & molli lana exceptum apponat: & si tibi adhuc purgatione opus habere videatur, tribus interpositis diebus, id quod cum narcissino paratur subdito, postridie autem netopum: deinde rursus tribus diebus interpositis, uteros odoratis & pinguibus colluito. Postridie vero pulegium per unum diem apponito: & sequenti die cum aromatis suffito ac foveto. Utatur autem cibis acribus, marinis; aut carnibus. In mensibus vero castorium bibat: & jejuna illita, suffita, & cyceonem bibens ad virum accedat.

47. Si vero os uterorum non suscipiat genituram, sed durum fuerit ac conclusum, plumbeum penicillum apponat (velut dictum est) per triduum, ubi calida lota est: & mollitoriis utatur, & supina decumbat: & in aquam calidam insideat, & lanam unguento imbutam apponat. Verum noctu magis apponere oportet. Juxta coxas vero vestes laneas aut lineas molles supponat, ut ne corpus in alterutram partem dilabatur. Utatur & subdititiis mollibus, ex myrrha pinguissima, pice, cera, & adipe anserino. Sit autem myrrhæ dimidium, reliquorum vero duplum, & in lana subdat. Duo vero sint subdititia, quorum alterum lota per diem subdet, alterum per noctem, donec molle factum fuerit: & ubi hoc detraxerit, aqua odorata colluatur. Aut grana cnidia decorticata quindecim, & Indici medicamenti aliquantulum, si ita visum fuerit, in lacte mulieris masculum lactantis terito, & cervi medullam, & alia quæ dicta sunt, ac modicum mellis ammisceto. Sit autem lana qua hæc excipiuntur, mollis & pura, & ad diem subdat. Si vero fortius facere voles: myrrhæ parum quid ammisceto. Optimum autem est ovi candidum, & adeps caprinus, & mel, & oleum rosaceum. His ammiscere farinam, & tepefacere ad ignem oportet, & quod destillat, lana colligere ac apponere. Aut adipem rubrum anseris aromatibus conditum, & unguentum rosaceum, permixta, & lana excepta apponito. Præstat autem anseris adipem, & adipem ovillum, ceram albam, resinam, netopum, oleum rosaceum, hæc simul liquare ac mi-

miscere. Ubi vero lota est, hæc tepida intro ad uterorum osculum apponat. Aut cervi medullam, & anseris adipem liquato, & rosaceo aut irino oleo ammixto, in valde molli lana apponito.

48. Quum mulieri uteri duri facti fuerint, & ad pudenda exierint, dura fiunt inguina, & ardor in inguinibus est, & omnia cancerantur. Quum igitur sic habuerit, cucumeris sylvestris internam partem, & favum terito, & aquæ hemina affusa in sedem infundito, & purgatur.

Si os uterorum durum fiat, & cervix, præ siccitate, & morbus leviter hæserit, ex digiti contactu cognosces: & si ad coxam devolvantur, nihil acre adhibeto. Si enim exulceretur aut inflammetur, periculum est ne penitus sterilis fiat. Verum apponito ea quæ non mordent, a quibus purgetur. Quum vero duri fuerint uteri, & sic doluerint, subdititia apponito, velut est cervi medulla, aut anserinus vel suillus adeps: & unguentum irinum cum melle: & ovi luteum, ac ceram albam, velut cataplasma emollito, & hordeaceam aut triticeam farinam, cum aqua & ruta coquito.

49. Si uteri conclusi fuerint, oscula ipsorum dura fiunt, & geniturам non amplius suscipiunt, sed statim ubi cum viro condormierit, dum crura movet, exit: & dolores imum ventrem, & lumbos, & inguina occupant: & menses omnino non prodeunt. Si vero eant, pauci & pravi ac decolores prodeunt. Quum sic habuerit, multa calida lavato. Post balneum vero castorium cum pæoniæ radice, in vino nigro odorato permixta bibenda dato. Cibis autem velut puerpera utatur: & si manifesti fuerint menses, diem unam intermittito, & totam foveto, & pharmacum potandum dato, si adsuetæ fuerint, sursum purgans, aut si egere visa fuerit, deorsum. Lac itaque asininum, aut serum exhibeto: & leniter foveto, & mollitoria utero apponito, & cyclaminum, & narcissinum. Cucumerum vero parvorum sylvestrium internam partem sumito, & ex divulsis semen eximito, ac lacte mulieris masculum lactantis affuso terito, myrrha pura & melle optimo ammixtis, oleoque ægyptio albo: & ne liquidum facito medicamentum, sed siccum: atque hoc in lanam mollem puram infarciat, & in oleo ægyptio albo tingat, & lota apponat. Subligetur autem & sub tecto maneat quum purgatur. Postquam autem sufficienter habere tibi visa fuerit, quiescat: sin minus, rursus aliud apponat. Postea vero obvolutam lanam mollem, rotundam faciat, & netopum immittat, & diem unam subdat. Postridie vero oleum rosaceum itidem in lana: deinde rursus cervi adipem, etiam ipsum liquatum in lana. Lavetur autem calida aqua semper ante subdititiorum appositionem. Et odoratis leniter foveatur multo tempore. Postea vero una interposita die, colluito: siquidem pituitosa fuerit, eo quod cum grano cnidio paratur: si vero biliosa, eo quod cum scammonia. Post hæc ambo, postridie etiam narcissino cum vino dulci colluito. Si vero narcissinum non fuerit, cum anthino aut irino quam optimo. Sit autem olei tertia vini pars: deinde interpositis duobus diebus, id quod cum pulegio præparatur unum diem apponat. Si vero prodierint menses, jejuna per triduum bibat castorium, cum vino odorato albo: ubi vero desiverint menses, & stabiles fuerint, lavetur: & aqua frigida perluta, cyceonem bibat non salsum: Cibum autem ne

ne contingat: & cum viro dormiat duobus aut tribus diebus. Quanto vero tempore purgatur, mercurialem in aqua coquens, ubi cocta fuerit exprimat, & allium ac cuminum, & salem subterat, & oleum his ammisceat, & modico succo affuso fervefaciat. Atque hoc edulium ante cibos edat. Allium item coctum ac assatum quam plurimum accipiat. Si vero mercurialis non fuerit tenera, tritam cum brassica coquere oportet, & condire, & lenis erit: & si in ventre conceperit, sana evadet, & omnia ipsi juxta ornatum procedent.

50. Si os uterorum conclusum fuerit, fit spissum velut grossus: & si digito contigeris, deprehendes durum ac convolutum, & digitum non admittit: & menses occultantur, & geniturам non suscipit hoc tempore: & dolor habet imum ventrem & lumbos ac laterum mollitudinem. Quandoque vero etiam sursum ascendit & suffocat. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, & multa calida lavare, & apponere ea quæ os molliunt: & spicillum immittere ac aperire, itemque digitum, & similiter lævigare. Quum autem molle fuerit, apponere ea quæ sanguinem purgant: & potiones exhibere, & experiri ut præbeas quodcunque aliud libenter susceperit. Brassicam autem edat, et succum sorbeat.

Si uteri conclusi fuerint, et menses non apparuerint, colocynthidem sylvestrem, et silphii semen, et cuminum æthiopicum, et nitrum, et salem thebaicum, et adipem renalem, et farinam, et myrrham, et resinam, omnia simul fervefacito, et trita mixta, et in glandem efformata apponito.

51. Si grumosi facti fuerint uteri, os ipsorum velut ervo plenum fit: et si contigeris, videbis ita habere: et menses non fiunt, neque genitura intus manet. Quandiu sic habuerit, cyclaminum cortice detracto, et allium, et salem, et ficum, ac modicum mellis, terito, misceto, ac glandem formato, et ad os uterorum apponito. Itemque alia subdititia, quæ acria sunt ac corrodunt, et a quibus sanguis purgatur: et de potionibus dato eas, quæ uteros purgant.

Si uteri præter naturam hiarint, menses plures prodeunt et viscosi, et frequenter: et genitura intus non manet, et osculum hians est: et fieri non potest ut geniturам attrahat: et febris ac rigor corripit infernum ventrem, et lumbos. Morbus autem corripit ex fluxu sanguineo, fit et quum menses suppressi derepente eruperint. Diætæ itaque ratio prius relata est. Oportet autem subdititiis curare, in principio quidem purgatoriis simulque mollibus: deinde leniter adstringentibus: et partes infra umbilicum per spongias fovere, cum myrti aut rubi aqua, aut ex oleæ aut rosarum, aut œnanthes, aut vitis foliorum decocto.

52. Si os uterorum hiarit amplius quam in mensibus solet, menses ita fiunt plures et deteriores omnes, et liquidiores, et per longius tempus: et genitura non attingit, neque manet, sed rursus exit: et si permanserit, osculum comperies disparatum, et impotentia præ mensibus obtinet: et levis est ac debilis uterus, et ulterius procedit: et vires laxantur: et febris debilis, ac rigor, et dolor habet imum ventrem, et laterum mollitudinem ac lumbos: patitur autem hæc maxime, si quid in ipsa corruptum computruerit ac compactum fuerit. Quædam vero etiam ex partu patiuntur: aliæ etiam aliter.

aliter. Quum itaque sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, et facilius judicabitur: et si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto: et frigida lavato, ac intermissione facta colluito: et ex potionibus dato quamcunque maxime libenter admiserit: & suffito ea quæ resiccant, et polypos edat ac mercurialem.

53. Si vero non conclusi fuerint uteri velut oportet, in aqua desideat in qua cocta sit myrtus, aut lentiscus, aut vitis, aut oleæ folia, aut rosarum. Diæta vero sit quæ relata est in rubro fluxu. Optimum vero ipsi auxilium est sitis, frequentes vomitus, et prohibitiones balneorum.

Quum uteri magis quam convenit fuerint aperti, et non conclusi, et purgatione opus habent, et collutionibus, et suffimentis.

Si vero menses effloruerint, plures fiunt et deteriores, et liquidiores, et frequentes. Et genitura non manet intus, sed quando illi prodierint, perit. Et si os contingas digito, comperies ipsum leve. Et impotentia ipsam præ mensibus corripit. Et febris ac rigor obtinet: & dolor imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem corripit, maxime si quid in ipsa corruptum computruerit, itemque ex partu, & aliter. Quum igitur sic habuerit, curare oportet, ubicunque tandem dolor fuerit, velut in superioribus scriptum est.

54. Si uteri inflammati fuerint, menses obtorquentur, & cervix multis tenuibus venulis, ad telarum araneæ similitudinem variegatur. Et febris est acuta, & mentem percellens, & menses pravi ac pauci ipsi comparent. Et quum jejuna fuerit, vomitus quidam ipsi supervenit: quum vero quid comederit, revomit. Et dolor occupat imum ventrem & lumbos: & animo linquitur: & per totum corpus perfrigeratur. Venter autem nunc durus, nunc mollis est, & incenditur & attollitur: & putat se in ventre habere. Quandoque vero ventris moles vacua apparet, & alvus aqua impletur, & umbilicus prominet, & osculum gracile fit: & derepente apparent menses stridentes, & pauci ac pravi: & attenuatur circa claviculas & collum: & pedes intumescunt, & præsertim pedum extremitates. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato: & subdititiis utatur, & fomentis uteri foveantur odoratis. Per diem vero plumbeis penicillis utatur: & ante appositionem, aqua calida non mordenti colluito, & post appositionem hoc infuso colluito. Cnestri duas potiones in aquæ hemina coquito, & aquam excolato ac infundito, oleo narcissino aut anthino ammixto. Post hæc tres dies intermittito: deinde cum eo quod cum aceto paratur colluito: & ante cibum, mercurialem cum aliquantulo vino coquens edat velut brassicam: & succum sorbeat. Si vero permanserit, pharmaca bibenda dato, a quibus aqua de uteris purgatur. Cibis autem utatur panibus, & oleribus coctis, flaccidis: Marinis autem potius quam carnibus: aut extremis partibus coctis flaccidis. Et laboret quam plurimum & ante et post cibum: et quam minimum lavetur frigida: et a dulcibus ac pinguibus omnis generis arceatur. Diebus autem purgationum intermediis, adiantum bibat jejuna in vino diluto. At morbus hic lethalis est, et paucæ effugere possunt, si non in ventre conceperint.

55. In uterorum inflammatione menses obtorquentur, et quum jejuna est

vomit. Ubi vero comedit, dolor habet imum ventrem et lumbos. Et totus venter modo durior, modo mollis fit, et non valde considet. Alvus magna fit, et non purgatur: et sibi prægnans esse videtur, et patitur quæcunque prægnantes perpeti solent. Et si ventrem contigeris, levem comperies tumorem velut in utre: et quum partus tempus esse visum fuerit, uteri concidunt, et menses pauci ac deteriores fiunt. Huic pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet: et purgatoria apponere. Purgata vero sana evadit.

56. Si inflammatus fuerit uterus, vellicatur. Si vero quid corruptum fuerit, ac vitiatum recruduerit, febris corripit acuta et magna, et horror durus, partes circa pudenda: et horribiliter afficitur, & mordetur, & concitatur: & si quis digito contingat, rursus pejus habet: & pungitur, & caput dolet ac sinciput: & caligo adest, & sudor frontis. Extremæ partes perfrigerantur ac tremunt: & sopor profundus aliquando occupat, & audire non potest: neque reliquus sensus operatur. Fastidium cibi est multum, & stomachus & venter omnino non continent cibum: & vociferatur, & exilit, & pectinem dolet, & inguina, & lumbos, & occultos pudendi locos, & cito moriuntur. Si vero dolores ad extremam debilitatem deduxerint, spongiis calidis ex aqua & oleo expressis foveto: & subdititia mollia apponito, medullam cervi, adipem anserinum, & ceram albam, & ovi luteum. Aut ceratum picatum cum resina subdito. Vino vero aut lacte caprino purgata, aut volucris jusculo. Vinum autem ne bibat, & ptisanæ succum sorbeat.

57. Ad dolorem uterorum medicamentum infusile. Si dolor solum fuerit vehemens & violentus, caligo in uteris inest, & flatus non exit, sed isthic manet malum. Oportet igitur sic curare. Atriplicis sylvestris semen, & betas simul trita ac tepefacta, in uteros infundito. Aliud dolores uterorum sedans. Vini suavissimi pari aqua temperati tres semicongios Atticos sumito, & fœniculi radices ac seminis ejusdem trientem, & olei rosacei heminam dimidiam. Hæc in ollam novam immittito, & vinum superfundito: deinde foveto. Apponito autem & scillam, donec osculum molle factum fuerit & ad lationem idoneum ac apertum. Et quum in purgatione pustulæ circa osculum uteri exortæ fuerint, sic curato. Carnem bubulam, cum butyro aut adipe anserino, & aniso tritis illine, & ipsam carnem in pudendum inde.

58. Si ignis sacer habuerit uteros, intumescunt pedes, & mammæ, & corpus: & dolor ipsam corripit: & recta cervice spiratio fit, & dolet laterum mollitudinem, & partes sub ventre, & pectora, & caput: & tremor occupat, & torpor manus, & inguina, & poplites tremunt. Quandoque vero & in poplitibus lividæ fiunt, & modico tempore melius habent ex hoc colore. Maxime vero mammæ attolluntur juxta gentilitatis cognationem. Attamen non valde dolet: & febris ac rigor corripit, & facies rubicunda fit, & sitis fortis est, & hepar resiccatur. Hæc si prægnanti acciderint, moritur, & non poterit effugere.

Si ignis sacer in uteris fiat, tumores fiunt lividissimi, a pedibus exorsi usque ad crura tota, & ad lumbos. Quanto vero tempus amplius progressum fuerit, etiam pectus percipit, & intumescit, & tota perfrigeratur, & febris habet

habet magna, & rigor supervenit, & spiritus densus, & animi deliquium, et debilitas, & dolor totius corporis, et tristatur, et mente variatur. Et affectio ascendit ex inferno ventre ad lumbos, et ad dorsum, et præcordia, et pectora, et collum, et caput, et stomachum, et mortua esse videtur. Quum autem dolor solutus fuerit, torpor habet lumbos, et inguina, et crura: et in poplitibus livores fiunt, et modico tempore melius habere sibi videtur: deinde rursus affligitur: et corpus pustulis completur, et rubores conspicui ac manifesti faciem occupant: et guttur siccum est, et lingua aspera. Hic morbus si prægnantem invaserit, occidit. Sin minus, medelam adhibere oportet, et lac asininum bibendum dare ac purgare. Si vero sic non solvatur, ventrem mollibus frigefactoriis perfrigerare, et subdititiis non molestis et levibus paulatim purgare, itemque vomere. Ad hoc commodum est sambuci folia sumere cocta, cum origano, aut thymo, aut ruta. Si vero febris dimiserit, etiam vinum ac cibos dulces dato. Veruntamen paucæ curantur.

59. Aqua intercus si in uteris fiat, menses prodeunt arenosi et aquosi, et non valde cruenti. Intumescit et uterus, et venæ, et propinquissimæ partes: et prægnans fit: deinde suffocatur, et mammæ fluunt, et imus venter durus est ac intumescit, et omnis circumcirca locus, et dolet si quis ipsum attingat. Et febris ac stridor dentium corripit, et dolor vehemens laterum mollitudinem ac lumbos: et semen in somnis effundit, et pejus habet. Hanc calida lavare oportet ac tepefacere: pharmacum autem bibendum dare, et cum debilibus fovere: et cyclamini obolos tres in linteo deliget ac apponat, et cupressi succum in aqua madefaciat, ac cantharidas eadem terat, et modico tempore, et per multum temporis intervallum. Efficax est. Subdititium. Cuminum chemæ mensura, uva passa alba. Aliud. Urticæ semen, ari radix. Horum quodcunque voles leniter apponito: ubi vero expurgaveris colluatur, ita ut detrahas et cum infuso pudenda colluas: et simul cum viro dormiat: et si fœtum ad partus tempus gestarit, tota expurgatur, et sana fit.

60. Alia aqua intercus uterorum. Subcruentum quiddam fluit saniosum, et purgatur, et mordet valde, et ulcerat pudenda velut muria, et circumsitas partes, & quodcunque destillarit ulcerat, & color est morbi arcuati. De cætero vero purgatur copia velut in aliis fluxionibus. Morbus autem hic & debilior est, & aliquando lethalis fit.

Si uteri egressi fuerint. Hanc curato velut eam quæ a fluxu albo vexatur: & lac asininum bibendum dato, & extenuato, & prædictis pharmacis curato. Eclegma, quod delingitur ad aquam intercutem. Si aqua ex uteris fluat, sulphur, & anseris adipem delingat.

61. Si ventus in uteris fuerit, flatus exit, & stridet, & tota intumescit: & febris habet & ardor: & ad hæc valde exilit præ dolore: & virum non admittit, & valde ægre fert coitum, & erigi non potest; & velut onus grave ipsi in uteris jacet; & caput dolet, & anxia est, & loqui non potest. Si vero dolor accesserit, clamat, & dolet omnia, & lumbos, & pubem, & sedem: & urina supprimitur, & venter suffocatur, & mori cupit: & præcordia distenduntur: & stomachus mordetur: & os amarum est: & vomit acida & pura ac meraca: & frequenter ructat; & melius habet: Sin minus, intumescit: & si at-

tigeris, renititur & dolet. Proinde uterum cum aqua mulsa, & aceto mulso ac oleo colluere oportet: Et cuminum aut anisum tritum, sumere, & lini folia terere, & gallinaceum adipem cum ovis in aqua infundere. Subdititiis vero ac potionibus utere, quæ ego describam. Desideat autem in oleo calido, & aromata in ipsum immittito, junci odorati florem. Aut in aqua lauri, aut marina desideat. Optimum autem est mollibus infusis ventrem purgare, aut glandem apponere quemadmodum puero venter solvitur, lanam illotam cum melle. Si vero antiquior fuerit, cæpam in oleum aut mel tinctam apponito. Aut taurinum fel, aut nitrum cum melle. Aut mali punici acidi nucleum, cum melle & hordeacea farina.

62. Si mola ipsa innascitur, a crassa genitura intus retenta, thymbram tritam in aceto & aqua, liquidam bibendam præbeto. Aut hyoscyami semen tritum: & cum murina ac silphii succo & aceto colluito. Aut si opus fuerit cum aqua. Optimum vero est aquam mulsam infundere, cum aqua lentium, aut ervi, aut floris violæ. Si vero purgata fuerit a talibus quæ sunt velut igne ambusta, myrtum coquito ac perluito, et myrrham ac netopum cum lana apponito.

Si ventus in uteris fuerit, ac momorderit, & qua transit calorem facit, & præ ardore intumescit, et dolet, et virum aversatur, et coitum valde ægre fert: et tenditur ac intumescit pecten, et erigi non potest, nec dirigi. Quum sic inveneris, scito, quod ventus et genitura in uteris est, et propterea nunc ægrotet. Accipe itaque mel, ceram, lini folia trita, et adipem gallinaceum, et hæc in vino odorato tepefacta per clysterem in uteros infunde. Apponat autem folia lini. Aut semen lini terito, et in lanam involvito, et ad os uteri apponito. Sin minus, efficaciore utere. Irinum et crocum, et lini folia, et adipem gallinaceum terito, et lacte muliebri diluta, rasura de tenuibus linteolis derasa excipito ac illigato, et ad uteri osculum apponito.

Et si pinguitudo carnosior enascatur, quod consumat indito, et mediocriter attenuato. Quæ enim valde attenuantur, raræ fiunt et abortiunt.

63. Si vero genituram non suscipit uterus, sed dimittit, et calorem in seipso non habet, instrumentum parare oportet, cui insidens vaporem intra uterum recipiat, ita ut vestes circumcirca ponantur. Suffire autem oportet casiam, cinnamomum, myrrham, singulis pari portione vino siræo sive sapia subactis, et super prunas conjectis. Modice vero lavetur, et modice cibum sumat. Opitulatur, et subdititium hujusmodi. Myrrham mollem cum melle efformato. Sit autem oblonga velut glans: et sæpe hæc facito virium respectu habito. Prosunt et pelecini in frumento nascentes, cum myrrha triti. Mel quoque coquito, et cum tædis agitatum permisceto, et fabæ ægyptiæ magnitudinem apponito: fel item taurinum, et rhoem rubrum pari portione. Conyza herba est similis apio crispo, nascitur autem prope mare in locis arenosis, odor vero ejus ægre tolerari potest. Hanc cum melle et vino apponito. Aut bulbion [conspicitur autem in tritico, maxime ægyptio] acre, simile cumino æthiopico: hoc et allium et nitrum simul apponito. Verum antea lavetur.

64. Quum mulier caput dolet, et sinciput ac collum, et vertigo præ oculis observatur, et timet, et tristis fuerit, et urinæ nigræ, et similia etiam

per uterum prodeunt, et anxietas ac mœror ipſam tenuerit: atra bilis in uteris ineſt. Curetur autem ſic. Cucumeris ſylveſtris anniculi internam partem, fel tauri, florem æris, cum bacchare terito, & ſubdititia formato: & pharmacum bibendum dato, ac lavato.

Quum vero mulier uteros mordetur, & dolet, lancinaturque, & bilem flavam mingit: & uterus hiarit, & oculi fuerint velut morbo regio affectorum: ſcito quod bilis in uteris eſt. Quapropter optimum eſt expurgare totum corpus, & ipſos uteros ſubdititiis, quæ bilem educunt.

Quum vero perfrigeratur uterus, & onus inſitum eſſe videtur, & color non eſt clarus, & compactus eſt uterus. Quum ſic habuerit, purgare oportet cum eo quod pituitam ducit, & attenuare, ac frequenter vomere.

65. Quum mulieri male oluerit ex ore, & gingivæ nigræ fuerint ac pravæ, caput leporis, & mures tres ſeorſim exure, & ex duobus muribus ventrem exime, hepar autem & renes non: & in pila lapidea marmor, aut lapidem album tere ac cribra: deinde ſingulorum pares portiones miſcere, ac dentes confricare oportet & locos in ore: & poſtea lana ſuccidiſſima fricet, & cum aqua colluat. Tingat autem lanam ſuccidam in melle, & confricet dentes ac gingivas, & internas ac externas partes. Terat item aniſum, & anethi ſemen, & myrrham pondere duorum obolorum, atque hæc in vini albi meraci hemina dimidia diluat, & cum his os colluat, & multo tempore in ore contineat. Hoc autem frequenter faciat, & jejuna gargariſſet, & poſt cibum. Optimum vero eſt modico cibo uti, & optima quæque ingerere oportet. Hoc pharmacum dentes purgat, & bene olentes facit. Vocatur autem Indicum medicamentum.

66. Quum mulieri mamma aſpera facta fuerit, ſtœbes aut rubi fructum, cum aqua & oleo coquito, & cataplaſmate facto mammas integito, & betæ folia ſuperponito: deinde ex linteo velut pileum conſuito, & magnitudine ut mammam capiat, atque ſic mammam indito. Si vero ſuppuretur, ſecato, & ex lana ſuccida linamentum ſive penicillum immittito, & eadem ſuperponito. Poſtea vero ex lenticula cocta cum polenta permixta, cataplaſma adhibeto.

Si in pudendo mulieris, aut inteſtino recto aſcarides naſcantur, viticis ſemen aut folia, cum fellis bubuli obolo permiſcentur, & oleo cedrino ſubiguntur, & lana ſuccida molliſſima excipiuntur. Induntur autem tertio quoque die, per noctem ac diem. Poſtridie vero ubi amovit, calida lavetur: & allium coctum ac crudum edat: & aſcarides exeunt ac moriuntur. Muria vero etiam colluere oportet.

67. Ad faciem ornandam. Hepar tauri terito cum oleo: illinito autem cum vino meraco. Fel autem furfures exterit. Sed et ptiſanæ ſuccus ſimiliter illuſtrat, et ovorum candidum: et farina lupinorum, et ervi, cum ficis in cataplaſmate adhibita. Et braſſicæ radix ac ſemen. Hæc etiam lentigines tollunt. Itemque alcyonium. Et ſi pulvis faciem læſerit, ceratum liquidum ex roſaceo præparatum ſublinito, et aquam frigidam affundito.

Et rugas lævigat hoc. In pila lapidea plumbaginem terito, et menſtrua ex ſitu aqua affuſa paſtillos formato, qui ubi reſiccati fuerint, oleo dilutos rugoſæ faciei illinito.

At ſi capilli defluant, ladanum cum roſaceo aut anthino unguento terito, et cum vino illinat. Aut terram cimoliam

cum

cum vino, aut rosaceo, aut omphacino, aut acacia. Si vero calva facta fuerit, cuminum impone, aut stercus columbinum, aut raphanum tritum. Aut cum cæpa confricet, aut cum beta, aut cum urtica.

68. Cæterum solares appellatas maculas tollit, ervi decoctum, betæ succus, ovorum candidum, ptisana, cucumeris sylvestris radix sicca, cum vini fece trita, ac illita. Aut fici folia adhibita. Item sesamo trito fricari, aut amygdalis amaris: et urticæ semen, et allii cortex superligatus, et lepidium.

Impetigines omnes extrahit. Acetum, manna thuris, pumex, sulphur cum aceto, nasturtium sylvestre ustum et in cinerem redactum, viperæ exuvium, rumicis sylvestris radix. Teratur autem cum aceto vinoso. Si vero pustulæ emergant, etiam spuma argenti utere.

69. Potio ad fluxum rubrum commoda. Cornu cervi ustum, ad duplum crudæ hordeaceæ farinæ ammisceto, atque hæc in vinum pramnium inspersa bibat, & sistitur. Alia. Adianti radicem tritam, & cicer torrefactum, & lentium farinam ex melle bibat, aut velut potum exhibeto. Aut farinæ tritici recentis acetabulum, gummi albi dimidiam, mannæ thuris tertiam partem, et junci odorati parum. Aut de pinu, vel cupresso aqua dilue, & bibendum præbe. Bibat autem in die. Aut cornu cervi comburito ac terito, & crudam hordeaceam farinam cum cedri baccis quinque, & vinum austerum nigrum cum tædis ammisceto. Aut mali punici dulcis assati succum, cum vino nigro bibat. Aut cupressi baccas tres aut quatuor: & myrti baccas nigras, & simul, & ipsas per sceipsas, ad robur corporis mulieris respectu habito. Cum vino vero potio fiat. Aut castorii obolum in vino nigro austero terat ac bibat.

70. Potio ad fluxum, & omnes morbos qui ab uteris fiunt. Pæoniæ semen & radices, cuminum æthiopicum, & melanthium in vino albo exhibeto. Aut ferulæ rasæ acetabulum, & porri succum, in vino albo diluto. Hoc etiam ex naribus manantem sanguinem sistit. Aut malum punicum in vino nigro coquito, ac decorticato, & interna in vino terito, & cum polentæ farinæ exhibeto. Aut linum, vel erysimum tostum, & oleæ folia viridis, & radicem nigram aspalathi, & peplum plenum, hæc trita in eodem vino diluto bibenda dato. Aut coagulum asininum & mali punici dulcis radicem, & gallam, omnia æquis portionibus, & mali punici dulcis succum, cum vino bibat. Aut rumicis semen, cum gallæ parte externa circumrasa. Hæc simul terito, & postea cyceonem facito, ac exhibeto. Si sanguis largus ex uteris fluat, viticis folia cum vino nigro dato. Acerba item omnia fluxum sistunt, vino nigro ammixto.

71. Ad fluxum & dolorem. Canchryos radicem in vino nigro bibat. Si vero amplior fuerit, terebinthi fructus tritus prodest. Oportet autem vino & aqua diluere ac bibere. Si fluxus fiat, cancros fluviatiles in vino suffocato, & de tali vino cum aqua bibendum dato. Si vero adhuc feratur fluxus, promalon sive myricam torreto & tritam in vino dato: aut porri succum. Si vero multus defertur fluxus, muli stercus comburito, terito, & cum vino dato. Si autem diuturnus fiat fluxus, spongia combusta auxiliatur. Terenda est autem spongia, & cum vino odorato bibat. Cataplasma ad fluxus. Allium, & portulacam, & apium, & loti ac cedri ramenta trita simul misceto: & cum aqua mulsa diluito,

luito, & cataplasma facito. Aut rubi, & rhamni, & oleæ folia trita simul miscento, & in aqua mulsa diluito, et cum polenta in cataplasmate adhibeto. Aut sambuci et myrti folia in cataplasmate adhibeto. Aut loti ramenta, et mori folia, ac rosæ folia, cum uva passa ad cataplasma redigito.

72. Fomenta ad fluxus. Loliaceam farinam torrefactam in posca meraciore coquito, et linteo illitam pro fomento adhibeto. Aut lentes torrefactas ac decorticatas in crassiorem instar alicæ farinam redigito, et in aqua coquito, ac similiter adhibeto. Aut ervum eodem modo. Commoda est et salvia. Aut paleas hordei in salviæ et hyperici decocto coquito, et imponito. Aut loti ramenta, et cupressi in uvæ passæ cremore cocta, linteo inducito, ac pro fomento adhibeto. Aut oleæ folia, aut hederæ, aut myrti, in aqua coquito, et cum his etiam hordei paleas coquito. Aut furfures triticeos in aromatum aqua coquito. Aut furfures triticeos in uvæ passæ cremore coquito. Aut violæ albæ semen, vel radices coquito, et ad aquam decocti furfures triticeos injicito, ac foveto. Aut cum eo decocto furfures triticeos subigat, et panem faciat, eoque calido lanæ involuto foveatur. Aut in serpilli decoctum furfures triticeos injicito, et eodem modo foveto. Sed et fomentum adhibendum est cum spongiis calidis, et cum mollibus lanis, si dolore vexetur: et cum vasis testaceis aqua infusa, & cum vesicis oleo calido plenis.

73. Collutiones ad fluxus. Myrti folia, & lauri, & hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito. Sambuci & lentisci folia in aqua coquito, & cum excolata leviter tepida colluito. Aut œnanthen, & cyperum, et uvas passas in aqua mulsa coquito, ac colluito. Aut cum fœnogræci aqua, aut rubi decocto, aut oleæ viridis, aut cupressi, aut serpilli, aut mali punicæ, aut radicis violæ albæ, aut lentisci decocto leviter tepido colluito. Aut medicamentum ex butyro, & resina, & adipe anserino infundito. Aut id quod ex medulla et adipe suillo præparatur.

74. Suffitus ad fluxus. Hordeum tostum prunis inspersum suffito. Aut cervi cornu cum olivis immaturis. Aut rhoem rubrum, et polentam torrefactam, cum oleo et vino duplo. Aut paleas hordei, et stercus bubulum similiter. Aut loti ramenta, aut rhoem, aut cupressum siccam, cum vino nigro austero suffito. Aut galbanum, aut mannam thuris, aut resinam vino subactam. Aut capræ cornu, & gallam: & sistetur fluxus.

Alius suffitus. Effodere oportet scrobem, & vinaceorum uvæ duarum chœnicum atticarum mensuram torrefacere, & de cinere in scrobem mittere, & vinum odoratum irrorare. Mulier autem circuminsidens, ac seipsam contegens ac convolvens suffitum admittit. Aut sordes pilorum circa sedem capræ siccas tundito, et torreto, atque cum hordeo fracto, & oleo subacta suffito prunis inspersas. Aut hordei paleas iisdem prunis injicito. Aut cupressi ramenta unguento subacta suffito. Aut cicutam, aut myrrham, aut thus, unguento affuso suffito. Aut bitumen & hordei paleas similiter. Aut cupressi radicem rosaceo oleo perfusam suffito. Aut ad calamum, juncum odoratum, cyperum, apii semen, anisum, oleo rosaceo affuso suffito. Similiter autem & resinam prunis injicito. Et cinnamomum, & myrrham, cum rubi foliis, aut

aut rosarum foliis, aut mentha, addito modico croco & styrace. Hæc omnia simul terito ac suffito, oboli attici pondere, in cinere sarmentorum vitis, aut in stercore bubulo instar acetabuli formato. Sit autem ignis ex sarmentis vitis. Mulierem vero imponito prius, ut ne odorem percipiat. Nam si odorem senserit, melius est non suffire.

75. Subdititia ad rubrum fluxum. Myrrha & bulbion cum melle tritum, optimum præstant subdititium. Aut rosæ in aqua coctæ, quas sane cum rosaceo unguento tritas, ac lanæ involutas apponito. Aut loti florem in aqua coquito, & deinde cum rosaceo unguento terito, & in lana ad uteri os adhibeto. Aut cyperum, & irim, & anisum, singula pari portione, cum rosaceo unguento trita, intro in uteri osculum detrudito. Aut myrti nigræ folia, in vino albo terito, & pini corticem ammisceto, & similiter facito. Aut cupressi fructum, & thus, pari portione simul ambo in unguento terito, & apponito.

Si resiccare fluxum opus fuerit, calamintham in vino nigro coquito, & linteo involutam apponito. Aut hyoscyami folia, & cicutam simul coquito. Similiter porrum, & malvam: et ceram ac anseris adipem ammisceto: deinde tepida ad pudenda subdito. Aut vinum meracum, cum resina et malicorio cocto terito, ac similiter apponito. Aut cnicum cum vino tritum subdito. Aut loti ramenta similiter. Aut lentisci folia. Aut rhoem melle cocto ammixto apponito. Si vero non cesset, Susinum, aut blitum herbam, quæ velut lingua est, in lana ad subdititium efformato.

76. Ad fluxum aquæ, subdititium et infusile. Si mulieri aqua fluat ex pudendis, resinam siccam, et myricæ folia, et lini semen, in vino terito, et gallinaceum adipem ammisceto, et per clysterem in pudenda infundito. Aut farinæ purissimæ chemam, sive conchæ testam caviorem, aut amylum in lana ad uteri stomachum apponat. Aliud similiter infusile. Quum aqua ex pudendo fluxerit, myricæ folia, & thus, & resinam, cum anserino adipe terito, et per clysterem in pudenda infundito.

Si pecten præ fluxu aquoso doleat, viticis semen cum melle terito, et in cataplasmate pectini probe adhibeto.

Si fluxus sanguinolentus, aut albus, aut qualiscunque fuerit, Sulphur et mandragoram in vino meraco terito, et lana excepta apponito. Et supina dormiat, et immota maneat. Aut malicorium siccum in vino pramnio terito, ac bibendum dato.

77. Ad fluxum album potus. Hederæ albæ semen, et pini corticem, in vino austero exhibeto. Aut cornu cervi usti partem unam, crudæ hordeaceæ farinæ partes duas, et cedri baccas quinque, aqua terat et bibat.

Quum ab uteris strangulatur, castorium et conyzam in vino, et seorsim, et simul utraque bibat. Aut bituminis obolos tres. Aut phocæ adipis quantum duobus digitis apprehendi potest. Aut radicis pæoniæ dimidiam potionem, in vino odorato bibendam dato.

Quum vero uteri suffocarint, & simul tussierint, sandaraches obolum, & sulphuris vivi tantundem, & amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, misceto, & in vino odorato exhibeto.

Si vero adhæserint uteri, hordeum terito, & una cum paleis, & cornu cervi, oleo subigito & suffito.

Quum

Quum autem sursum ascenderint, & cor ac stomachus prematur, & substiterint, myrrham aut resinam, aut netopum, aut castorium, aut silphii succum bibendum dato.

78. Quum uterus strangularit, spiritus autem acervatim sursus commotus fuerit, & gravitas incubuerit, & mens perculsa fuerit, & loqui non potuerit, & perfrigeratio adest, ac spiritus offendens, & oculi obscurantur: caput quam citissime radito, & per fasciam supra umbilicum, si opus fuerit, deligatam detrudito. Dato autem castorium, & conyzam, et rutæ aquam, cuminum æthiopicum, raphani semen, sulpur, myrrham. Ad nares graveolentia, ad uteros bene olentia adhibeto. Si vero sustinuerit, etiam grani cnidii internam partem, albam illam, melle subactam ac mixtam, naribus illinito. Aut scinum tenuem scillæ speciem quæ mordeat. Quum autem dolor habuerit ac suffocatur, malvæ radicem, aut acetum mulsum, aut fœniculi corticem, aut crethmum in aqua bibendum dato. Optimum vero est eructare, et sedentem collocare, et sternutationem facere, aut veratrum naribus admovere.

79. Si vero sub septo transverso ac præcordiis uteri sedere videantur, derepente voce destituitur, et præcordia dura fiunt, et strangulatur, et dentes conserit, et vocata non audit. Oportet igitur sub nares suffiri lanam accensam, bitumen in ignem conjectum, & castorium, & sulphur, & picem: Inguina vero & femora unguento odoratissimo intus inungere. Aut stellas marinas nigras, & brassicam vino odorato misceat ac bibat. Aut myrrhæ obolos tres, coriandri parum, resinam, pæoniæ radicem, cuminum æthiopicum, hæc in vino albo & aqua trita, aut cum aqua mulsa diluta, leniter tepida bibat. Auxiliatur & peucedanum, aristolochia, cæpæ lachryma, panaces in vino aut aqua leviter tepida datum. Uteros ad locum suum reducit, crotonis radix pota, aut cuminum æthiopicum, aut apium, aut fœniculi & anisi semen, aut piper, aut myrrha, & papaveris succus.

80. Si cor strangulatur, ab utero reprimitur, & spiritus habet, & anhelatio. Viticis, & pæoniæ semen in vino bibere oportet. Aut abrotonum, & panaces, & ammoniacum. Aut rutam, aut somnificum papaveris succum. Rursus igitur si similiter habet, melanthium terito, & melle subigito, & velut glandulam efformato, & pennæ circumdato & apponito. Aut philistion similiter subdito. Aut telephium, aut anemones folia trita, in linteum indito, & modica myrrha ammixta apponito. Si in lumbos uteri incubuerint, suffocatio vero caput non contigerit, polypos coctos edat, & vinum nigrum odoratum meracum quam plurimum bibat. Quum vero velut ad viscera conversi strangularint, vinum cedrinum, et vinum æthiopicum bibat: et calida lavetur: et odoratis fomentis utatur.

81. Si vento inflati fuerint uteri, aromata omnia in unguentum immittuntur, & laurus, & myrtus, & salvia, & cedri ac cupressi ramenta. Hæc contundito, & trita cribrato, & in vinum odoratum inspergito, & oleum rosaceum superfundito. Quum vero transmoti uteri presserint, hordeum una cum paleis, & myricam, & cervi cornu, vino subigito, ac suffito. Quum assistentes strangularint, funiculum lucernarium accendito, & præ naribus extinguito, quo fuligo & nidor ipsas ingrediantur: & picem, & castorium,

& peucedanum, & myrrham, unguento irino diluito, & subacta apponat. Bibat autem resinam oleo dilutam. Si valde strangularint. Aut testudinis juxta mare natæ obolos tres, in vini albi hemina, vel cyathis tribus tritos, bibendos dato. Aut cedro in lucernam infuso, lucernam accendito, & ubi extincta fuerit, ad nares exhibeto. Aut cœnum fœtidissimum similiter. Aut lanam incensam sub nares mulieris suffito. Aut bituminis parum tritum in vino albo bibat. Aut erysimi conchæ testam, & castorium in vino albo bibenda dato, & lavato. Si vero etiam tussiat, sandarachæ obolum, sulphuris vivi obolos duos, amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, & castorii obolum, cum vino odorato misceto, & bibenda dato.

82. Si vero strangularint uteri, & strangulatio cor contigerit, & os conclusum fuerit, acetum calidum sorbendum dato, & os paxillo aut radio aperito, & vinum inodorum similiter exhibeto, & cum aceto mulso. Si vero valde strangularint, & voce destituta fuerit, cæpam in vino tepido tritam, in nares instillato & excitato. Si vero usque ad hepar ascenderint, & suffocatur, voce destituitur, & nihil videt, & dentes conferit, & dura fit, & nihil sentit, & frequenter respirat, & non audit. Hanc sub præcordiis manibus comprehensam frequenter inungito. Et dentibus cum paxillo diductis, vinum meracum tepidum infundito, si nihil prohibuerit. Et plerumque statim melius habet. Si ad inguina incumbant ac innitantur, caprini stercoris pilulas, & leporis pilos, phocæ adipe subigito ac suffito. Aut hederæ fructum, aut folia, aut corticem siccato, & quercus folia ac resinam ammisceto, oleoque subigito ac suffito. Aut coaguli phocæ pellem conterito, et spongiam ac muscum, cum phocæ adipe ammisceto ac suffito. Aut stercoris caprini pilulas, et phocæ pulmonem, ac cedri ramenta suffito. Sed et bubulum stercus suffito. Aut cornuum bovis ramenta, et bitumen. Aut spinæ ægyptiæ fructum, et cedri ramenta, et myrti folia sicca. Hæc molli unguento subacta suffito. Multa vero aromata in unguentum injicito. Aut vinacea tusa trita, et cedri baccas, et resinam pineam, simul mixta et passo cocto subacta suffito.

83. Fomenta a quibus discedunt. Stercus bubulum contusum, aceti dimidia mensura, et decocti ervi ex aqua marina aut dulci similiter dimidia adjecta, pro fomento adhibeto: foveto autem leviter, et lenticulæ decoctum bibendum dato, ac revomendum. Et farinam sorbendam, et insuper vinum. Postridie vero granum cnidium dato. Sed et quod urinam ciet. Ciceris partes duas tritas, uvæ passæ optimæ tertiam partem, affuso aquæ congio coquito: deinde excolatam aquam per noctem sub dio exponito, & postridie bibendam dato: & de cætero salviam, & lini semen, & polentam, bis per diem in vini diluti heminis quatuor dato. Aut olei heminas dimidias tres, foliorum sambuci manus plenæ mensuram, hæc coquito, & cum calidis foveto: aut testis calidis immissis fomentum facito, muliere in sella collocata, & vestimentis cooperta. Aut sambuci folia cum myrto coquito, & in excolata aqua paleas hordei coquito, & fomentum facito, si calorem sufferre poterit. Aut acetum, oleum, mel, aquam: Hæc permixta ac valde fervefacta, in vesicam infundito. Aut pini cor-

corticem, & rhois folia in aquam injicito, & fortiter coquito, & in excolatam aquam etiam hordei paleas immittito ac coquito, & affuso oleo foveto. Aut loti & cupressi ramenta, aqua & oleo affuso, probe coquito, ac foveto. Aut cum aromatis unguentum infundito, et gallam injicito, et rhamni corticem, & polentam triticeam cum aqua.

Si vero uteri extra prominuerint, et dependent velut scrotum: myrti baccas, loti ramenta, rubi & oleæ folia, simul coquito, & leviter tepide foveto. Aut cum vino una cum illis & cum graveolentibus similiter. Externas autem partes cum ovi candido oblinito. Quum vero perfrigerantur, & lividæ factæ fuerint, cum aqua calida.

84. Mollitoria uteri. Adipem ovillum, ovorum vitellum, mel, oleum rosaceum sumito, & cum his farinam subigito, & ad lentum ignem tepefacito, & quod destillat lana exceptum emollito ac apponito. Aut adipem ovillum aromatis conditum, & nitrum rubrum, anseris adipem, & oleum rosaceum colliquata & lana excepta apponat. Aut anseris adipem, ovillum adipem, ceram albam, netopum, rosaceum oleum: hæc quam optime permisceto, & tenuibus linteis excipito, & statim ubi lota est, apponat tepida osculo uterorum. Aut cervi medullam, & anseris adipem, in rosaceo oleo liquefaciat, & molli lana excepta subdat.

Mollia subdititia, quæ aquam ducunt, & mucos, & pelliculas, & non exulcerant. Myrrham quam optimam, & salis granum, & picem aromatis imbutam, terito & apponito. Aliud. Grana cnidia decorticata triginta, Indicum (quod Persæ piper vocant, & in hoc inest rotundum, quod appellant myrtidanum) cum lacte muliebri simul terito, & melle diluito: deinde lana molli ac pura excepta, & pennæ obvoluta subdito, & per diem finito. Si vero fortius facere voles, modicum myrrhæ ammisceto, tertiam videlicet partem, sive trientem, & lanam mollem puram semisuccidam.

85. Ex uteris educunt, & osculum molliunt, narcissus, cuminum, myrrha, thus, absinthium, cyperus: hæc ipsa per seipsa, & cum oleo rosaceo, aut albo, aut ægyptio. Apponantur autem ubi lota est. Aliud, quod saniem cruentam educere potest. Cum tædis misceto myrrham, salem, fel taurinum, cuminum, mel, & in lana subdito. Aut cumini folia similiter in vino trita. Aut silphii succum ad ficum ammisceto, & glandulam inde factam subdito. Idem facit & mori radix cum melle, & postea rosaceo illinito. Efficax est & allii caput integrum, & nitrum rubrum, & ficus pinguis, pari portione: misceto autem & gallam parvam, & glandem facito, eamque liquore aliquo tinctam subdito. Et postea lota cervi adipem in lana subditum habeat. Aliud, quod cruentam omnia magis prioribus ducere potest, & mollire. Piper, elaterium, & lac muliebre misceto, & cum his terito etiam mel, & oleum album, & cervi adipem, & linteo excepta subdat. Vehementer vero ducit omnigena hoc. Fici pingue, elaterii potiones duas, nitrum rubrum quantum elaterii, mellis parum, cum linteo aut cum lana glandem facito. Aliud. Netopum, fel tauri, nitrum, cyclaminum, gallam, cum melle terat. Postea vero lota adipem cervi subditum habeat. Aut pulegium & fel tauri tritum pennæ obducat, & in oleum ægyptium tinctum subdat. Aut cyclami-

num mignitudine tali cum æris flore. Aut anemones caput cum farina tritum pennæ obducito, & in oleo albo tingito. Aliud quod omnia ducit. Cucumeris sylvestris oblongi internam partem, exempto semine, cum lacte terito, & myrrham puram una cum ipsis, adjectoque modico melle, & oleo ægyptio, molli lana excipito. Aut cucumeris sylvestris internam partem siccato, & melle affuso terito, ac glandem formato. Postquam autem lota fuerit, adipem subdat. Aut elaterii potiones tres cum aqua.

86. Mollitoria. Ovi candidum, farinam, mel, ceram albam. Hæc simul tepefacito, & quod destillat lana exceptum apponito. Aut adipem anseris, ceram albam, resinam, unguentum rosaceum, cervi medullam liquefacito. Aut ovillum vel caprinum adipem, ovi candidum, unguentum rosaceum. Ex his aut glandem facito, aut lana excipito.

Fomenta per quæ uteri purgantur, si duri fuerint. Vinum suavissimum pari aqua temperare oportet, trium semicongiorum atticorum mensura, & fœniculi radices ac seminis ejusdem quadrantem, & olei rosacei heminam dimidiam, in ollam mittere, cujus operculum foramen habet, & vinum superfundere, & arundine indita fomentum facere, & postea scillam apponere.

87. Si dolores repentini irruerint, & animi deliquia affuerint, rosarum folia, cinnamomum, myrrham puram, netopum, papaveris succum. Hæc in pastillos drachmales efformato, & super frusto amphoræ candenti ponito, & pro suffimento utitor. Aut styracis modicum in oleum mittito, ac utitor velut priore. Omnia quæ in unguenta injiciuntur tundito ac cribrato, & super stercus bubulum mittito, itemque styracem, & netopum, rosaceum oleum quam optimum, & ægyptium album affundito, & post purgationes suffito. Aut lauri & myrti folia tundito, & cyperi fructum, cum unguento albo ægyptio subigito, addito etiam netopo, & super stercore bubulo suffito. Auxiliatur & manna thuris, & cupressi ramenta, & cyperi radix tusa. Sed & juncum odoratum aromaticum, & cardamomum, & iridem tundito ac cribrato, atque hæc omnia misceto, & rosaceum oleum ac netopum ipsis affundito, & utitor in crassiore tritici farina. Aut resinam in recens formato fictili, castorio, aut aliquo ex aromatis adjecto. Caput vero oleo rosaceo tingito, in aures autem myrteum, aut melinum oleum infundito. Et cicer album, & uvas passas coquito, ac decoctum bibendum dato, & in aqua calida desideat. Et olivas albas priusquam oleum remittunt lancinato ac siccato, & in vino odorato terito, & acetabulum atticum præbeto. Aut cantharidum ventres, aut adiantum, & nitrum rubrum ægyptium, & ferulæ radicem, & apii semen tritum, hæc exhibeto.

88. Si vero urinæ stillicidium corripiat, in aqua desideat, & vinum dulce bibat. Si maxime strangulatur in uterorum dolore, vinum suavissimum pari aqua temperatum, trium semicongiorum atticorum mensura, & fœniculi radices, & seminis ejusdem trientem, & olei rosacei heminam dimidiam. Hæc in novam ollam mittito, & vino superfuso foveto. Et scillam apponat, donec osculum molle & amplum esse dixerit: & si exulceratum fuerit, ac pustulæ ubique in ipsis fuerint, præstat adipe anserino cum thure curare.

Ad uterorum dolorem. Peucedanum,

num, aristolochiam, panaces, hæc simul in vino dulci misceto: & tepefacta bibenda dato. Et peplum album sorbeat, & urticæ semen. Aliud fomentum, sive suffimentum. Si dolor habuerit, malicorium punici dulcis, loti ramenta, oleæ folia sicca tusa. Hæc cum oleo subigere oportet, & super ignitum stercus bubulum mittere. Aut galbanum, myrrham, thus, oleum album ægyptium, super vitis sarmenta. Aliud fomentum fortius ex bitumine. Bitumen, radicem xanthii, pilos leporis, rutam, coriandrum siccum, hæc omnia terito, & formatas inde placentulas, sive pastillos suffito. Aut ad picem, & sandaracham tusam tritam, cupressi ramenta ammisceto, & unguento affuso placentulas formato, & in ignem missas suffito. Aut cornu capræ in ramenta confectum oleo subigito, & in ignem missum suffito. Aut effossa scrobe, vinacea uvæ torreto, & cinerem in scrobem mittito, & vino odorato insperso, mulieri circuminsidenti fomentum facito. Sint autem vinaceorum chœnices duæ, atque hæc ipsa quam maxime sicca.

89. Si vero uterus doleat usque ad vesicam, porri semen cum aqua tritum bibat. Aut cyclamini radicem, in vino albo jejunæ bibendam dato, & calida lavetur, & apothermon jejuna bibat, & tepefactoria apponat. Aut allii caput integrum, & nitrum tostum, & cuminum, trita ac melle subacta apponito: & calida lavetur, & apothermon bibat.

Ad omnem uterorum morbum curandum. Lini sciffi una cum stipula pugillum tenuiter tusum, in vino albo quam suavissimo per noctem madefacito: deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam mollissimam tinctam apponito, & vicissim priore detracta, aliam subdito. Opitutur autem & crocus, & myrrha, & Ponticæ nuces, alba & pura lana excepta, & cum adipe anserino ac unguento irino apposita.

Si dolor vexarit ex subdititiis purgatam, myrrhæ acetabulum, thuris tantundem, melanthium, cyperum, seseli, anisum, apii semen, netopum, mel, resinam, adipem anserinum, ovi candidum, unguentum ægyptium, singula paribus portionibus in vino albo dulci, duarum heminarum mensura terito, & tepidis infusis colluito. Si dolor vehemens habuerit, cantharides, cyperus, calamus, juncus odoratus, & iris prosunt. Hæc in vino nigro coquito, ac utitor.

90. Alia collutio. Si dolor & urinæ stillicidium vexarit, porri succum, sambuci fructum, seseli, anisum, thus, myrrham, vinum, in succum redigito, misceto, ac infundito. Aut myrrhæ acetabulum, thuris tantundem, melanthii & cyperi tantundem, seseli, anisum, apii semen, netopum, mel, resinam, anseris adipem, ovi candidum, unguentum ægyptium, singula paribus portionibus in vino albo dulci diluito, ac infundito. Aut mercurialis aquam decoctam cum myrrha, thure, netopo. Aut salviam, & hypericum, in aqua coquito ac infundito. Aut apii semen, anisum, melanthium, seseli, myrrham, casiæ fructum, in vino coquito ac colluito. Alia collutio. Si dolor fuerit vehemens post purgationem. Sambuci fructum, & lauri baccas, in vino nigro coquito ac colluito. Aut sambucum in aqua coquito, & aquam excolato, & vino dulci affuso colluito. Si post collutionem infusam dolor oboriatur, aromata quæ in unguenta injiciuntur coquito, & de aqua duas heminas excolato: misceto

au-

autem adipem anseris, & oleum rosaceum, et tepida infundito. Amplius autem infusum nulli, ut semel dicam, competit quam duarum heminarum. Aut mercurialem in aqua coquito, et ad succum, myrrham ammisceto, aut thus, et netopum pari mensura, et tepidum infundito. Si verò uteros doleat, cyclamini radicem in vino albo jejunæ bibendam dato. Et calida lavetur, et apothermon bibat.

91. Si ex fervido & superficiario ulcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis colluat, & melilotum apponat. Et mali punici dulcis putamina in vino coquito, & myrrham ac resinam simul mixta vino diluito, & intinctum in his linteum subdito. Et si urinæ stillicidium corripiat, fomentum adhibeto, & pectinem illinito. Desideat autem in decocto rosarum, aut rubi, aut myrti, aut oleæ, aut pampinorum vitis, aut juniperorum baccarum, aut salviæ.

Si ventus in utero obortus fuerit, & dolor vehemens, & flatus non exit, cuminum apponat. Et salviam ac cyperum tusa madefacito per noctem, & mane excolato, & lucidum ac clarum cremorem in vas infundito, & crassiorem tritici farinam cum vino albo ammisceto, & silphii succum magnitudine fabæ, cum farina coquito, & crudius sorbenda dato.

92. Si columella in pudendis nascatur, dolor obtinet. Et doloris quidem medela est apii semen. Columellam vero resecare oportet. Si ulcera in pudendis oboriantur, & pruritus corripiat, oleæ folia, & hederæ, & rubi, & mali punici dulcis trita, & vino veteri diluta, cum recenti carne apponito, ita ut folia carni oblinas. Et habeat subditam per totam noctem. Mane vero eximens, & myrtum in vino coquens, cum vino pudenda colluat.

HIPPOCRATIS

DE

STERILIBUS.

DE his quidem quæ accidunt mulieribus in singulis affectionibus, prius dictum est. Nunc autem ostendam ob quas causas mulieres omnino steriles fiunt, et cur non pariunt antequam sanentur. Causam vero hanc esse dico. Si os uterorum omnino aversum fuerit a pudendo, non concipiunt. Non enim suscipiunt uteri genituram, sed statim foras exit. Contingit autem hoc etiam si parum distortum fuerit os uterorum præter naturam a pudendo. Et si omnino conclusum fuerit os uterorum, neque sic suscipiunt. Neque si recens conclusum fuerit magis quam oportet. Singula vero relata manifesta sunt. Etenim si omnino aversum fuerit, aut conclusum, menses non prodeunt omnino, aut prodeunt violenter cum morbo, si sanguis coëgerit uteros pro more converti. Et si purgata fuerit mulier, aliquando os uterorum ipsi a pudendo avertitur. Si vero parum di-

distortum, aut recens conclusum fuerit, prodeunt quidem menses, prodeunt autem violenter, et paulatim per multos dies. Hæc autem omnia manifesta fiunt, si sic habent, contingenti mulieri: et si horum aliquid fuerit, curata mulier fœcunda fit. Quandoque vero etiam sua sponte. Hæc autem singula cur fiant, dicetur. Dictum autem est et in Muliebribus morbis.

2. Si leves fuerint uteri: contingit autem hoc et ex natura quibusdam, et si ulcera innata magnas cicatrices reliquerint. Si leves igitur uteri fuerint, mulier in ventre non concipit. Nam genituram suscipiunt quidem uteri, si non alia aliqua causa obstiterit: non autem concipiunt, sed semen foras emittunt. Hoc autem maxime clarum fit contingenti, et si interrogetur an aliquando ulcera in uteris ipsi oborta fuerint. Menses vero sano quidem modo prodeunt in hoc morbo. Verum talis plerumque incurabilis est, et hæc causa est, ut in ventre ne concipiat. Si ulcus in uteris factum fuerit ab affectione quadam ex relatis, et non statim sanatum, sed impurum factum fuerit, permanet ulcus ad multum tempus, quemadmodum et id, quod in aure existit: et male olet mulier: et quandoque sanies male olens ipsi ex pudendo fluit: et quandiu sane ulcus habuerit, in ventre non concipit. Non enim concipiunt uteri genituram. Huic autem menses sano modo procedunt. Verum ex contactu, et interrogatione, maxime clarum fit de relatis. Curata vero fœcunda fit, exigua tamen spes est.

3. Si quid ex mensibus in uteris remanens scissuram ac segmentum habeat, quod circa osculum aut paulo penitius calescat, & rursus frigescat, neque sic in ventre concipit. Impedimentum enim hoc incumbens, genituram quo oportet transire non permittit. Et si quidem in principio curetur, sanescit, & fœcunda fit. Si vero tempus accesserit, sterilis manet. Manifesta est autem affectio maxime ad contactum. Durum enim quiddam intus est. Et si magis quam convenit uteri hiarint, neque sic prægnans fit. Non enim concipiunt uteri semen genitale. Sed & hoc ad contactum clarum fiet, & menses acervatim prodeunt, & per paucos dies. Fit autem & natura hæc affectio, & a relatis morbis. Et si quidem a natura fuerit, incurabilis est morbus. Sin minus, non sani prodeunt menses, utpote muliere non existente sana: neque sic prægnans fit. Non enim compingitur semen a sanguine morboso. Sed sanguis qui a corpore morbosus descendit, genituram serosam facit. Serosa vero facta genitura tempore modico aut multo, foras progreditur una cum sanie. Atque hoc ex corpore mulieris, & ex mensibus manifestum fit. Prodibunt enim ipsi menses velut dictum est, sive biliosa, sive pituitosa, sive aquosa fuerit. At brevi curata fœcunda fit: sin minus, non.

4. Si vero mulieri menses non prodeant omnino, aut ab omnibus relatis, etiam sic non concipit. Venæ enim sanguine plenæ, genituram non suscipiunt: & in uteris aliquid inveterati sanguinis inesse necesse est, quod genituram nutriri prohibet. Si vero pauciores quam debeant menses prodeant, neque sic prægnans fit: causæ vero in priore morbo relatæ sunt. Fit autem hoc manifestum ex interrogatione: & si quidem a natura pauci menses prodeunt, incurabilis est. Si vero ab affectione aliqua ex relatis, brevi curata, fœcunda erit. Et si plures quam debent menses mulieri pro-

prodeant, neque sic in ventre concipit. Uteri enim sanguine evacuato, genituram non concipiunt, præ debilitate. Si vero etiam conceperint, sanguis multus derepente in uteros mulieris descendens, genituram suffocat. Manifestum autem & hoc est ex mensibus qui multi prodibunt. Et si quidem natura mulier multos menses demittit, sterilis fit. Si vero non natura, sed ab aliqua ex relatis affectione, brevi curata fœcunda erit.

5. Et si os uterorum ex pudendo exciderit, neque sic concipit. Nam os durum fit, & genituram non suscipit, & intumescit, & propterea in totum infœcunda fit. Manifesta est autem hæc affectio, ex eo quod contingit. Et si non prodeant menses velut debent, sed deorsum processerint in sedem, neque sic in ventre concipit. Manifestum est enim, quod os uterorum a pudendo aversum est, aut conclusum: & si quidem ad sedem aversum fuerit osculum, aut conclusum, curata fœcunda fit. Utrunque vero ex interrogatione ac responsione manifestum fit. Si enim menses semper sic prodierint, clarum est quod his morbus causa est. Atque tot ac talia mulieribus contingunt, propter quæ non pariunt antequam curentur, & propter quæ omnino steriles fiunt. Quare mirari mulieres non oportet, quando coeunt quidem, non autem sæpe pariunt.

6. Experimenta per quæ indicatur an prægnans fiet mulier. Si cognoscere voles an mulier prægnans fiet: Butyrum & lac mulieris masculum alentis bibendum dato: & si eructaverit, concipiet: sin minus, non. Aliud. Netopum modicum lana exceptum subdat, & postea mane, an quod subditum est per os oleat, consideret: & siquidem oleat, concipiet: sin minus, non. Aliud. Cuicunque mulieri a subdititiis non valde fortibus, dolores ad articulos processerint, & stridor dentium ipsam habuerit, & vertigine affecta fuerit, & oscitarit: Huic major spes est ut prægnans fiat, quam ei quæ nihil horum patitur. Aliud. Caput allii integrum depurgatum ac derasum, ad uterum apponat, & postridie videat an per os oleat: & si oluerit, concipiet: sin minus, non. Aliud. Si cognoscere voles an mulier concipiet, anisum in aqua tenuissime tritum bibat, ac dormiat: & si quidem pruritus ipsam circa umbilicum corripuerit, concipiet: sin minus, non. Prægnantem mulierem si non ex alio cognoscas, ex hoc cognosces. Oculi videntur distracti ac caviores: & candidum in oculis, albedinis naturam non habet, sed lividius apparet. Quæ in ventre habent, maculam solarem in facie habent: & postquam conceperunt, vinum odio habent, & cibos aversantur, & oris ventris morsu, ac saliva plenæ fiunt. Mel & anisum tenuissime terito: deinde in aqua diluito, ac exhibeto, & dormire sinito: & si quidem tormen ipsi fiat circa umbilicum, prægnans est: sin minus, non est. Post hæc autem omnia, farinam bibat, & mel, & origanum, in vino & oleo.

7. Quæcunque in utero habentes, maculam solarem in facie habent, fœmellam gestant. Quæ vero bene coloratæ permanent, masculum plerumque gestant. Si papillæ sursum conversæ fuerint, masculum gestat. Si deorsum, fœmellam. Accipe de lacte, & farinam misce, & pastillum forma, & ad lentum ignem assa. Et si quidem comburatur, marem gestat. Si vero hiet ac diffundatur, fœmellam. Aut idem hoc lac super folia emulctum contemplare. Et si quidem condensatur, masculum gestat. Si vero diffusum fuerit, fœmellam.

8. Cu-

8. Curationes ad conceptionem experimento cognitæ. Si qua liberorum generationem expetat, quæ sine liberis sit, & si qua jam antea prægnans fuerit, nunc autem non pariat. Quum stomachus uteri durus fuerit totus, aut summa parte, & conclusus ac non rectus fuerit, sed ad alteram coxam aversus, aut ad intestinum rectum inclinatus, aut in seipsum contractus, aut labium stomachi sibiipsi incubuerit. Undecunque igitur aut asper fuerit, aut callosus. (Fit autem durus & a conclusione, & a callositate.) His menses non apparent, aut multo pauciores, aut pejores quam oportet apparent, & per longius tempus. Et menses quidem juxta sanitatem corporis & uterorum, exitum inveniunt. Itemque juxta naturalem ac justum modum, & a calore & humiditate mensium, & stomacho non valde læso. At genituram rursus non suscipit, propter læsionem, quæcunque tandem impedierit susceptionem a stomacho non bene habente. Huic post fomentum toto corpori adhibitum, pharmacum bibendum dare oportet, & corporis purgationem primum facere, sive sursum & deorsum, sive deorsum solum. Et si quidem sursum purgans pharmacum dederis, ante purgationem fomentum ne adhibeto, sed postea. At fomento prius facto, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Si vero sursum purgante non opus habere videatur, præmisso fomento deorsum purgans bibendum dato. Quum autem corpus probe habere visum fuerit, postea fomentum adhibeto, ita ut uteros frequenter insidere facias, in fomento, quod maxime conferre visum fuerit. Injicito autem in fomenta, cupressi ramenta, & lauri folia contusa: & multa calida sæpe lavato. Quum vero recens lota & fota fuerit, uteri osculum dilatato, simulque dirigito si opus fuerit, cum specillo stanneo aut plumbeo, a tenui auspicatus: deinde cum crassiore si admiserit, donec probe habere videtur. Tingito autem specillum in mollitorio diluto, quodcunque liquidum factum conferre videbitur. Specilla vero retro lata facito: deinde lignis longis adaptato, ac sic utitor. At vero hoc tempore, in vino albo dulci quam suavissimo, tædam pinguissimam in tenuia frusta concisam coquens bibat, & apii semen contusum, & cumini æthiopici semen, & thus quam optimum. De hoc jejuna bibat moderata copia, per quot dies bene habere visa fuerit: & edat catulos pingues percoctos, & polypum in vino dulcissimo coctum, & de jusculo bibat: & brassicam coctam, & vinum album insuper bibat: & ne cœnet: & bis in die lavetur. A cibis vero hoc tempore abstineat. Postea vero si processerit secundum stomachum, & purgationem aliquam foras ostenderit, de potione aliquid bibat, per unum atque alterum diem, et a specillorum usu cesset: et conetur uteros purgare subditiis, et medicamentis.

9. Cuicunque vero, stomacho recto, et molli et sano, et probe habente, et in debito loco sito, menses omnino non apparuerint, aut pauciores, et per amplius tempus, et non sani: morbum perscrutatus quem uteri habent, et an corpus etiam aliquid conferat, comperies causam a qua prægnans non fit. Et quum quidem sic habet, curationem facito, adhibens id quod convenit, si admiserit, curationem incipiens a fortibus, prout tempestivum esse videbitur: desinens autem in molliora, donec uterus probe purgatus esse visus fuerit, et stomachus consistere recte habens in sufficiente loco situs.

10. Si vero a pharmaco et a potio-

ne non processerit, neque ubi ipsum bibit moderato tempore, a potione quidem hac cesset. Quum vero probe habuerit, per usum specillorum os stomachi mollito, et ut hiet facito, ad viam subdititio præstandam, tum a medicamentis suffumigabilibus, tum a mollitoriis. Postquam autem probe mollitum ac suffitum esse videbitur, appositis pharmacis uteri purgationem facito, donec probe habere visum fuerit, incipiens à mollibus ad fortiora, desinens autem rursus in mollia odorata. Pleraque vero ex fortibus medicamentis stomachum exulcerant, et prohibent ne rectus consistat, et probe habeat ad genituræ susceptionem: et uterum siccum faciunt. Si vero mulier a pinguedine uteros sibi læsos esse putet ad conceptionem, attenuato ipsam quam maxime, et ad reliqua gracilem facito.

11. Vernum autem tempus optimum est ad conceptum. At vir non sit ebrius, neque vinum album bibat, sed fortius ac meracius, et cibos edat fortissimos: et calida ne lavetur: et robustus sit ac sanus: et a cibis abstineat qui ad rem non conducunt. Quum autem mulier purgata visa fuerit, et stomachus uteri recte habere, lavetur, et caput fricetur, et nihil omnino illinatur. Postea linteo inodoro loto, capillis circumdato, reticulo loto nihil olente deliget, linteo primum supposito: deinde ubi galbanum ad ignem aut solem calefactum, ac probe mollitum subdidit, quiescat. Postea mane exoluto reticulo ac linteo, caput suum alicui olfaciendum exhibeat: & si probe fuerit purgata, olet. Sin minus, non olet. Verum hæc a cibis abstinens faciat. Si vero non fœcundæ apposueris, nunquam olet, neque purgata, neque alias: & si prægnanti apposueris, neque sic olebit. Quæ vero sæpe concipit, & fœcunda est ac sana, ei si apposueris, etiamsi non purgaris, olebit ipsius vertex, alibi vero non. Quum vero cognoveris ipsam recte habere, ad virum accedere jubeto: & mulier quidem a cibis abstineat. Vir autem non sit ebrius: verum frigida lotus, & cibis paucis conducentibus pastus. Et si mulier genituram se concepisse cognoverit, primo tempore non amplius ad virum accedat, sed quiescat. Cognoscet autem, si quidem vir dixerit se emisisse. Mulier autem præ siccitate ignorat. Si vero uterus rursus reddiderit genituram eadem die, humidus erit: & si humidus factus fuerit, rursus cum viro misceatur, donec concipiat.

Alia curatio. Ubi fomentum toti corpori adhibueris, medicamentum bibendum dato sursum ac deorsum purgans: deinde lacte asinino postea in potu exhibito, uteros per fistulam duobus diebus foveto, cum urina muliebri putrida, nitro injecto. Tertia vero die, cum urina bubula. Quarta autem & quinta, fœniculi semen tritum, & sambuci folia ac lauri, & cupressi ramenta. Hæc coquito aqua affusa. Oportet autem post fomentum, multa calida lotam, apponere adipem aromatis imbutum, statim a fomento, & ad noctem. Postea vero hoc præparato: Myrrham, stacten, butyrum, adipem anserinum, medullam cervi, resinam, & netopum. Horum singulorum æquales portiones permixtas ac liquefactas apponat in lana Milesia molli quam optima: deinde plumbeis penicillis quinque, ad octo digitorum longitudinem fabricatis, uterum aperito. Primus ex his sit tenuis, alter crassior: & reliqui alius alio crassior sit. Aperiuntur autem per dies quinque: & semper lota apponat, & ex lumbis deliget, ut ne excidant, & semper ulterius intrudat:

dat: postremum vero quam penitissime. Postquam autem aperueris, purgatorium appone, cantharidas tritas quinque, & colocynthidis longe internam spongiosam partem, & myrrham. Hæc melle cocto subacta, & in glandem efformata, lana involvito, excepta summa parte: deinde in oleum suavissimum tingito ac apponito. Utere autem & hoc purgatorio, felle tauri, & flore æris assato, & nitro, & myrrha modico melle dilutis, ac linteo tenui deligatis: & linteo superne pharmaco obducto apponito. Utere & bupresti cum myrrha: & elaterio cum melle cocto: & cantharidibus cum elaterio & myrrha. Postquam autem purgata fuerit, postridie ubi lavit uterum colluito. Cuminum æthiopicum tritum, & melantium, & resinam, & oleum, & mel, ac vinum dulce. Hæc mixta & tepefacta infundito. Postquam vero infuderis, erectam obambulare jubeto, quo collutio infusa concutiatur. Subdito autem crocum & myrrham, & thus, singula paribus portionibus sicca linteo illigata, ita ut anserinum adipem ammisceas ac linteo oblinas. Atque hæc apponito per dies septem. Octavo vero suffitum facito, cum myrrha, bitumine, & hordeo, oleo odorato subactis, his lento igni injectis, ac suffitu per fistulam facto. Postquam autem suffitum feceris, postridie castoris testem terito, vino albo affuso: & ipsum melle oblitum, & lanæ involutum, apponat in noctem. Mane vero eo sublato ac emollito, & ad virum accedat, & ubi condormiit quiescat: & si non prima vice conceperit, eodem rursus apposito, virum adeat. Cæterum hunc medicationis ductum incipere oportet ubi menses prodierint. Desinentibus autem mensibus, conceptorio medicamento apposito condormire. Priore vero tempore, neque mulier ad virum accedat, neque vir ad mulierem.

12. Quum autem mulier non conceperit, prius concipere solita, uteri vero viri genituram in seipsos suscipiunt: penitus necesse est mulierem, serosam hanc facere. Quandoque enim in uteris pus innascitur. Pus autem in uteris a tuberculis fit. Et sane ob hoc genitura viri, quando cum viro coit, uteros non contingit, quo videlicet ipsa viri genitura compingatur. Nam pus ipsam dissipat, ut ne afferatur: mortificat enim pus, & putrefacit genituram. Proinde & pus ex uteris expurgare oportet: & tuberculum in utero sedare, quo de cætero ne impediat genituram compingi ac afferri. Festinare itaque oportet ad expurgandum, priusquam pus in uteris in callum concrescat: & uteros colluere hoc modo. Lac equinum coctum exacte colato, ut tenuissimum & purissimum evadat: & hoc infundito, clysteris instrumento idoneo facto. Et summa quidem clysteris pars levis sit, argentea velut specilli, & statim modico intercedente spatio foramen perforetur. Sint autem & alia foramina, non magna, sed angusta, hinc atque hinc, ex transverso clysteris æquali interstitio distantia: & clysteris quidem apex solidus sit: reliquum vero totum cavum sit, velut fistula. Alligare autem oportet vesicam suis fœminæ, atque hanc probe radere ac confricare. Postquam autem alligaris, lac in vesicam infundito, foramina vero tenui linteo obstruito, ne lac affluat. Ubi vero obturaveris, vesicam deligato, & ipsi mulieri dato, cui collutionem infundere paras. Illa vero exemptis obturamentis, in uterum indat. Ipsa enim sciet ubi indere oportet. Postea autem tu vesicam manu premito, quandiu pus foras effluxerit. Manifestum autem

tem hoc erit, ubi non amplius pur simul cum lacte exierit. Palam enim clarum est, quod non amplius inest. Atque tunc cessare oportet: & post hoc ubi paululum recreata fuerit, ad modicum tempus, cucurbitæ siccæ fundum resecato, itemque apicis summam partem, quo perforata sit, ita ut similem efficias in reliquis, excepto apice, velut clysterem: crassitudine vero paulo tenuior sit quam virile pudendum. Hanc cucurbitam sic formatam vasi circumponito, vase vino impleto. Sit autem vinum odorum fragrantissimum, & siccissimum ac vetustissimum: deinde lapidem nigrum pellucidum in vinum injicito: deinde cucurbitam ex ære albo factam circumponito, & mulier circuminsideat, pudendum circum cucurbitæ glandem adhibens qualiter oportet, quo cucurbita vera super æream emineat, duorum digitorum intra pudendum mensura.

13. Quum mulier genituram suscipere non poterit, necesse est membranam superexcrevisse in osculo uterorum. Oportet igitur æruginem æris, & fel tauri, & serpentis adipem, simul miscere: deinde pharmaco hoc lanam imbuere, & in byssinum linteum involvere, linteo melle sublito, & facere subdititium magnitudine maximæ olivæ, & apponere ad pudendum per totam noctem. Supina autem jaceat: & in die auferat, & calida aqua lavetur quam plurima ex myrti decocto. Apponat autem & postea singulis noctibus: & deinde cum viro coeat.

Alia curatio. Marrubii foliorum manus plenæ mensuram, in vas atticum injicito, et aquæ potabilis heminas atticas quatuor affundito: et ubi per novem dies præmaceravit, per alios novem dies jejuna, lota, duos cyathos de hoc bibat, pari mensura passi albi ammixta. Quum autem tertiam diem potando transegerit, fomentum adhibeatur, cicutæ foliis in ignem missis, per novem dies: et post fomentum lavetur. Atque sic rursus de hoc bibat. Quum vero per triduum fomentum adhibuerit, marrubium ipsum tritum in die apponat per triduum: et mercurialem tritam in melle attico bis in die: præmaceretur autem in vini albi congio hippomarathri et fœniculi radix, et tædæ pinguissimæ ramuli, et rubiæ quarta pars, et fœniculi semen, et verbenacæ radices multæ. Præmacerenturque diebus non minus quam novem: et postea loto capite in balneo, heminam per diem de meri cremore bibat: et postea reclinata seipsam concalefaciat. Atque hinc post potum, alternis diebus id quod ex felle paratur, per diem ad dies sex apponat. Quum autem jam virum accedere vult probe purgata, hyoscyami folia ac radices in aqua fervefaciat, et ex his quam calidissimis per triduum ad noctem fomentum adhibeat, et lota virum accedat. Post hoc vero fomentum, etiam cervi pudendum siccum suffito: et de hoc in vinum album dilutum deradens, per triduum bibendum, et quum partus dolor institerit, bibendum dato. Nam hoc partum accelerat.

Alia curatio. Fel tauri fervefacito, et alumen melium, et cornu cervi ustum terito, et permixtis ac in glandulas efformatis utitor. Aliud curativum. Cuminum in vino nigro coctum, tritum, in glandem efformato, et ad noctem apponito: post hæc vero fecem vini albi, tenuissimam videlicet fecis partem, comburito, et combustam in penna auferas, linteoque illigatam, ad noctem subdas: et porrum coctum edat. Post hoc tragium terat,

et

et melle dilutum in noctem apponat: et deinde tragii fructum tritum, in vino albo dilutum, tædæ ramentis adjectis bibendum dato: et postea origanum alternis suffito: et sic ad virum accedat.

14. Alia curatio ad mulierem parere nequeuntem. Si mulierem parere nequeuntem, puerperam facere velis, in mensibus considerare oportet, an biliosa sit, sive pituitosa. Cognosces autem utrum horum magis sit, si ubi menses prodeunt, arenam tenuem et siccam in sole substraxeris, et de sanguine infuderis, et si quidem biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus, luteus fit: Si vero pituitosa, velut mucus. Utrum igitur horum fuerit, ventrem purgabis, sive sursum, sive deorsum opus habere videtur: deinde intermissis tribus diebus, uteros purgato: et si humidius uterorum osculum fuerit, acria apponito, quo commorsum et inflammatum os uterorum durum evadat.

Si vero mulier internis partibus non febriat, neque præ uteris concipiat, neque viro misceri queat, sed dormiat, et cibum aversetur, vinum melle ammixto pudendis infundatur: et myrrham suffito. In sedem vero glandes indat: et vinum adipe anserino ammixto, in pudendum infundat: deinde etiam oleum pari melle mixtum infundat.

15. Si mulieri uteri gracilescant, et osculum ipsorum exasperetur, et concludatur, et menses ipsi non appareant, neque concipiat. (Sed febris corripit lenta, et dolores incidunt ei in lumbos, et imum ventrem. Morbus autem hic maxime fit, quum quid in ipsa fuerit corruptum. Fit autem et ex partu.) Hanc calida lavare oportet, et fovere. Quum autem lota ac fota fuerit, os uterorum dilatare cum specillo: et myrrham tritam cum pari netopo apponat. Aut unguentum, aut oleum rosaceum in linteo: et plumbum instar glandis formatum apponat, felle bubulo illitum. (Et in quatuor diebus infœcundas cognosces:) et fomentum adhibeto, et pharmacum bibendum dato. Si vero præter naturam mulier fuerit crassefacta, in ventre non concipit. Nam omentum crassum ac multum incumbens, os uterorum deprimit, & genituram non suscipiunt. Hanc attenuare oportet, & pharmacum deorsum purgans bibendum dare: & ad uteros apponere quod purgat, ac flatum inducit. Si os uterorum durum fiat, aut cervix, ex digiti contactu cognoscet. Itemque si ad coxam aversi uteri fuerint. Quum sic habuerit, nihil acre adhibeto. Si enim os uterorum exulceraveris, quum inflammatum fuerit, omnino periculum est ne sterilis fiat. Verum apponito quæ non mordent, a quibus pituita purgatur.

16. Quum menses mulieri prodierint, & præterierint, primum quidem caput purgare oportet: deinde veratrum exhibere, sive semel, sive bis opus fuerit. Postea vero fomentum adhibere, fomentatorio ex cucurbita constructo: sic autem facto. Aquam marinam in vas infundito, & porro immisso, fistulam cucurbitæ imponito, & cum luto quam optimo illinito, ut ne transpiret: deinde per sellam erectam quadrangularem, transmittito ipsam fistulam, quo duorum digitorum mensura emineat ultra sectionem: deinde prunas subaccendito: & in desessu caveat, & quum desidet, & quum surgit, ut ne comburatur. Sed desideat dum adhuc frigidum est fomentatorium, & sur-

surgat dum fistula est perfrigerata. In hoc vero fomento plurimam diei partem consumat, & in hujusmodi fomenti usu ad quinque dies perseveret. Per decem vero dies pro porro, allium in fomentum immittito: & hujus fasciculum contusum in aquam marinam injicito. Postea vero reliquis diebus, ipsa sola aqua marina foveatur, ut ultra ne procedat per totam curationem.

17. Cæterum postremum fomentum, quum a curatione desistere voles, sic facito. Catulum recentissimum resecato, & aromatum omnis generis odoratissimorum ac siccissimorum species contundito, & interaneis catuli exemptis, aromata indito ac expleto. Subjectis autem lignis, & catulo in vas misso, vinum odoratissimum affundito, & fomentum per fistulam facito: & si vires permittunt, totam diem cum hoc fomento ipsam foveto, ac interrogato, an odor aromatum per os olere videatur: non enim exiguum hoc signum est ei quæ curatur, ad conceptionem. Subdititiis vero utere. Croci quantum voles, & myrrhæ magnitudinem fabarum duarum, & salem sufficientem permisce illorum respectu, & fellis taurini fabarum duarum magnitudinem. Si vero mitiore uti voles, minus fellis ammisce. Si fortiore, plus. Hæc trita melle instillato tere, donec id quod teritur fiat tale, ut digito efformare possis. Quanto autem magis triveris, tanto siccius, & viscosius, ac melius erit. Ubi autem efformaris crassius quam glandem, & summam partem acutam, & medium crassius, & deinde consequenter, quo ad uterum apponatur, in hoc ipsum surculos origani duos levigatos infigito; sint autem longitudinis sex digitorum: deinde lana mollissima surculos involvito, & filo tenui superne deligato, & præmineat filum quatuor digitorum longitudine præ surculis infixis. Postquam autem perfudit & puram seipsam fecit, ipsum ad uteri os apponat, linteum sub coxas subjiciens, & per noctem appositum sinat. Erit autem ipsi purgatio aquosa. Postridie ubi surrexit, lavetur, & ea die super fomentum ne insideat. Quum autem fomentum adhibuerit, & de fomento surrexerit, ceratum sit quam optimum prima illa die factum, & in ipsum cervi maxime medullam commisceto. Sin minus, adipem anserinum: & quum a fomento surrexerit, quotidie ubi se perfudit, & puram circa ventrem fecit, cerato uterum inungat. Aut reliqua quidem omnia superioribus ammisceto, excepto felle: origanum vero levissime tritum in glandem permisce, & apponat. Aliud. Reliqua quidem omnia ad eundem modum facta, verum pro origano absinthium ammisceto, & eodem modo efformata apponat. Aliud. Ex tritico melanthium deligito, & probe terito, melleque ammixto in pilæ formam redactum apponat. Verum febres inducit, & articulum tumefacit, & vehementer mordax hoc est. Aliud. Mel, & veratrum nigrum tenue non multum, coquito. Vehementer enim mordax evadet. Sed & hoc febrificum est. Eodem modo mel coctum, & elaterii potionem coquito, & factam inde glandem subdendam dato: & hoc febrificum est. Ducit autem & sanguinem. Quædam vero ex his etiam pelliculas. Si vero voles, etiam dracontium derade [est autem lene] & hoc cum melle cocto aut crudo, in pilæ figuram velut magnam gallam efforma.

18. Cæterum conare ut physicus sis, ad

ad hominis habitum ac robur respiciens. Ex his enim nullus est qui non omnia ad amussim faciat. Proinde ex his ipsis conjecturam faciens, totius corporis, & capitis purgationibus, medicamentis, & uteri fomentis, ac appositititiis uti conare. Hæc autem elementa tibi sunt. Verum medela horum unicuique particularis est. Et ubi horum quid non feceris, semper in fomento perseveret. Hoc enim est quod mollit, & ducit serosos ac saniosos humores. Postquam vero ab hac curatione desiveris, his quæ secundum naturam fiunt desinentibus, sanguinem de manu detrahere oportet: si quidem fortis fuerit, de ambobus brachiis: si vero debilior, de altero sufficit. At vero diæta, qua in his curationibus uti oportet, alibi a me indicata est. Si vero suffire voles, lolium ex tritico deligito, & molito: factoque igne sarmentitio lentissimo, in catinum mittito, & mulierem super sellam impositam, mollibus linteis instratam, sedere jubeto, cruribus quam maxime diductis. Atque hæc curatio si quidem sufficiens tibi fiat in quatuor mensibus, bene est. Sin minus, ad hæc præcipe etiam ut ad virum ne accedat, eo tempore quo curatur. Inter curandum autem, tædam in aqua macerato, & jejunæ cyathum bibendum dato: & penicillum stanneum assidue subditum habeat: & cotyledonas sive umbilicos Veneris, una cum sale & cumino, in aqua coquito, & tepidam sorbendam exhibeto. Et latæ quidem cotyledones fœmellas gignere videtur: parvæ vero & conclusæ, masculos.

19. Conceptorium summum. Melanthium mulieri in vino nigro acerbo bibendum dato. Mulierem juvenculam fluxus ruber infestabat, & medicamentis datis, & capite purgato ac vena secta, nihil melius habebat. Videbatur autem hæc causa ipsi esse, ut ne conciperet. Dabam itaque ipsi vinum album, in quo aspalathi radices efferbuerant, mane & ante cœnam: & fluxus sedatus est, & non longe post concepit, & peperit masculum. Erat autem corpore coloris candicantis, & probe carnosa.

20. De mola. Molæ porro conceptus causa hæc est. Quum multi menses, modicum & morbosum semen conceperint, neque fœtus rectus fit, & venter plenus est velut prægnantis. Nihil autem in ventre movetur, neque lac in mammis generatur. Mammæ autem turgidæ sunt. Hæc itaque & ad duos annos, sæpe etiam tres sic habet. Et si quidem una caro fiat, mulier perit. (Neque enim fieri potest ut superstes maneat.) Si vero plures, erumpit ipsi per pudendum sanguis multus ac carnosus. Et si hoc moderate fiat, servatur. Sin minus, a fluxu correpta perit. Et morbus quidem talis est. Judicare vero oportet ex plenitudinis mole, & quod in ventre non movetur. Nam mas trimestris, fœmina quadrimestris motum habet. Postquam igitur tempore hoc prætergresso non movetur, nimirum hic morbus est. Est autem hoc magnum signum, quod lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione. Et primum quidem totum corpus foveto: deinde per sedem clysterem adhibeto, quo sanguis multus erumpat. Fortassis enim quod compactum est commoveris (id quod fœtus esse putatur,) muliere a pharmaco concalefacta. Sed & uteros colluito, quo sanguinem educas. Sin minus, subdititiis utatur e bupresti: & dictamnum creticum in vino bibat. Sin minus, castoris testem:

stem: & retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum sanguinem detrahito, atque hoc maxime conjectura virium ipsius facta.

21. Ad uteri purgationes, quum non fiunt, sive ex partu, sive etiam alias. Tædam pinguissimam contusam in vino albo coquito, & trium cyathorum mensura utatur. Aut pæoniæ grana quatuor, cumini æthiopici parum, & seselis paulo plus. Aut cedri baccas. Si vero suffocationes affuerint, castorii parum. Si vero purgatione moderata ex partu facta, venter maneat, aut etiam flatus conclusus, & dolore vexetur, sive cum febre, sive citra febrem, Succi scammoniæ quintam potionis partem, aut seseli, aut aliud quoddam ex odoratis, & rutam in vino albo bibendam dato. Si autem bibere nolit, illinitionem ad sedem facito, velut verbi causa, ex felle taurino, & melle, ac nitro.

22. Si vero ex purgationis corruptione dolore vexetur, & odoratis exhibitis nihil cedat, & febris adsit, lactis caprini heminas duas decoquito: deinde eo perfrigerato pinguedinem detrahito, excolatoque, & aquæ mulsæ tertiam partem ammisceto, quo dulcius fiat. Bibat autem hoc ter jejuna. Si vero dolor non quiescat, neque venter subeat, ad vesperam in calidam aquam in solio insideat. Quum autem perfota fuerit, ubi inde surrexit, cum vino nigro austero aqua diluto olei dimidia parte addita, tepide colluito: & inde dormiat.

Subdititium uterorum. Si conclusum fuerit, aut durum osculum uterorum. Ficum albam expurgato, & nitrum ægyptium purissimum tritum ammisceto, & subdititium facito magnitudine gallæ non magnæ, quod in lana molli in unguentum irinum tinctum apponat, per tres aut quatuor dies, prout visum fuerit. Post hoc conducit fomentum odoratum. Postea vero molli quodam opus est subdititio, quod sanioſa maxime ducat: deinde mercurialem si tenera fuerit, cum unguento rosaceo, in linteo ad diem ac noctem subdat. Ad idem. Fel taurinum & salem fervefacito, & sulphure trito ammixto, in oblongam spiram ac tractum efformato, & ad duos dies ac noctes nudam, ad ipsos uteros apponito. Et deinde rursus mercurialem. Post hoc myrrham puram inspergito: et rosaceo ac irino unguento ammixto diluito, indeque uteri osculum quam penitissime illinat. Ad idem. Iridem odoratam contusam ac cribratam seorsim, et cyperi tantundem, et crocomagma magnitudine massæ manum implentis, vino odorato diluito, et ad unguenti formam redigito, et spleniis palmi longitudine inducta ac illita, in parvam pyxidem reconde, ut ne transpirent, et apponat. Si vero ulcerati fuerint uteri, aut osculum exasperatum fuerit, aut ab aliquo subdititio commorsi fuerint, adipem in lana illinito: & rosaceum ac ceræ parum inungito.

23. Quum prægnans corruperit fœtum menstruum, & finem perferre non poterit, & tenuis præter naturam fiat, hujus uteros purgare oportet, & ipsam medicamentis curare, & crassefacere. Non enim ad perfectionem gestare poterit, donec seipsam refecerit, & uteri robusti facti fuerint. Si vero concipiat quidem, corrumpat autem fœtus bimestres, exacte eodem tempore, & neque prius neque posterius: & hoc perpessa fuerit bis aut ter eodem modo: aut etiam ad amplius tempus progressum corrumpat eodem modo. Hujus uteri non am-

amplius extenduntur, fœtu in ipſis augeſcente, & ex bimeſtri aut trimeſtri, ad ampliorem modum excedente. Verum fœtus quidem augeſcit: uteri vero non creſcunt, & propterea multæ eodem tempore corrumpunt. Hujus uterum colluere oportet, & ſubdititiis quam maxime inflare, aut hiſce medicamentis. Colocynthidis internam partem tuſam cribrato, & ſilphii parum, cum paulo ampliore melle coɛto ammiſceto: & hæc circum ſpecillum obducito, ea craſſitudine quantam ſtomachus ad uteri os ſuſcipere poteſt, & ſemper ultra protrudito, donec ad internam uteri partem penetrarit. Quum autem pharmacum collicuerit, ſpecillum eximito, & rurſus eodem modo paratum elaterium, & colocynthidem ſylveſtrem, ſimiliter velut prius medicamentum apponito. Edat autem hoc tempore allium multum, & ſilphii caulem, & reliqua diæta utatur, quæ flatum maxime in ventre inducere poteſt. Apponat autem abdititium tertio quoque die, donec bene habere viſa fuerit. Quandoque vero pluribus diebus interpoſitis: & in ſumma, prout libenter admiſerit. Interjeɛtis autem diebus, utatur mollibus. Poſtquam vero per emollitoria oſculum uteri præparaverit, & menſes apparuerint, paulum remorata, ubi jam ſicca fuerit, cum viro coeat.

24. Quum autem flatum in uterum inducere voles, allii caput integrum, & ſilphii ſuccum, ad ſubdititia ammiſceto. Quod ſi qua prægnans decem menſes perficere non poſſit, ſed corrumpit, & hoc ſæpe patitur, ex hujus utero aquam purgato, & ipſam medicamentis curato, quo aqua purgetur. Si vero genituram continens, non prægnans fiat, id quod multis contingit: ſtomacho uteri præter naturam hiante: menſes plures quam convenit, & humidiores prodeunt, ut & id quod a fœmina prodit ſemen, ad fœtificationem non concipiatur, & viri genitura inſuper accedens corrumpatur. Contingunt autem hæc, & corpore, & uteris ægrotantibus. Verum oportet huic medicamenta deorſum purgantia dare, & interpoſito aliquo tempore, totum corpus fovere, & uteros cum aceto & aqua marina, ſpecillis ac ferramentis ignitis immiſſis. Conjiciantur autem in fomentum cupreſſi ramenta, & lauri viridis folia contuſa & polycnemi folia: faciendum eſt hoc fomentum tempore opportuno. Poſt hoc vero lavetur, & fomentum adhibeatur ex loti ramentis, & roſis, ac polycnemi foliis aceto incoɛtis. Ad finem autem ſuffitus fiat, ex verbaſci foliis contuſis ac loti ramentis. Verum ante lotionem ſuffito myrrham & thus, utraque æquis partibus trita, & myrti ac lauri folia. His permixtis & in lentum ignem conjeɛtis, recens adhibito fomento ſuffito bis in die, fomentum autem adhibeatur recens lotæ. Sed & poſt ſuffitum lavet, & uteri ſtomachum ad priſtinam naturam reducat. Et ſi vires ſufficiant, ante hæc omnia venam in manu ſiniſtra ſecato, atque ita reliqua facito. Si vero ſtomachus ſic habeat, menſes autem non prodeant, aut vitioſe, aut minus, ad reliqua omnia ampliorem purgationem adhibeto, & ſic curato, ſubdititiis etiam utens, ſi opus habeat, & ex prioribus lavans, & ſuffitum faciens, ac ſiccans.

25. Si mulier invita abortum faciat, nec ita ejicere velit, triticum torrefaɛtum & molitum, & uvam paſſam albam contuſam, aqua mulſa dulci diluta, modico oleo affuſo, jejunæ bibenda dato. Poſtea raphani ſemen tritum,

& acetum ac adipem anserinum, permixta bibat, & lauri folia trita apponat: deinde bibat origanum, & pulegium, & polentam ex aqua, ita ut lauri folia tusa ac trita ammixto gummi, aquæ inspergat, diluat, ac bibat. Aut adipem ovillum, & anserinum, & mel simul mixta ac trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen levissime terito: & lacti superstantem concretionem ammisceto, & adipem anserinum eliquatum. Hæc fervefacta sorbenda dato. Aut origani folia viridia, si haberi possunt: sin minus, sicca levissima trita, ex aqua bibenda dato. Aut lauri baccas levissime terito, & suis fœminæ adipem liquatum, & mel ammisceto, & simul omnia trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen levissime tritum ex vino diluto bibendum dato.

26. Si uteri genituram non contineant, plumbum, & lapidem qui ferrum ad se rapit, leviter terito, & linteo illigato, quo in muliebri lacte tincto, subdititio utatur. Aut æris florem tritum ac melle dilutum subdat.

Quum uteri genituram viri eructant tertia die, necesse est mulieris, quæ hæc patitur, uteros callo repletos esse, & non potest viri genitura intus in utero manere, sed excluditur, & propterea concipere non potest, quandiu callus in utero fuerit. At calli expulsio sic fit. Pennas sumito minutissimas ac mollissimas, hisque simul colligatis uteros illinito, quemadmodum oculos illinere solent, ita ut pennas exæques, ipsarumque summas partes tenuissimo filo deliges, & multo rosaceo illinas. Sic autem facito. Supinam reclinato, & sub medios lumbos pulvinar subjicito, & specillum immittito, ita ut cruribus mulieris extentis, & hinc atque illinc diductis, specillum sursum ac deorsum vertas donec promineat. Postquam autem videris in osculo uteri callum, optimum quidem hoc fuerit, si non adhæreat in coxa, sed ultro sequatur. Si ita in osculo uteri inhæret, volsella tenuissima prehensum extrahere conare, providus ut placide hoc fiat, & non violenter. Et postea viro condormiet.

27. Si prægnanti menses compareant, stercus asininum siccum, & rubricam, & sepiæ testam terito, & linteo illigata apponito. Aut pæoniæ semina nigra, in vino diluto trita bibenda dato. Si vero a coitu imum ventrem dolet, & sanguis recens ipsi appareat, lini semen tusum, & muscum mollem, & adipem anserinum, mixta ac molli lana excepta imponito. Si uteri extra naturam progressi fuerint, calor habet maxime pudenda, & sedem: & urina paulatim destillat & pudendum mordet: patitur autem hæc, si recens ex partu viro condormierit. Quum sic habuerit, myrti baccas & loti ramenta in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio exponito, atque sic frigidissimam pudendis affundito, & trita hæc apponito. Postea aquam lentium bibens, melle & aceto ammixtis, vomat donec uteri fuerint retracti: & lectus a pedibus altior sit: & graveolentia sub pudenda suffito, odorata vero sub nares. Cibis utatur quam mollissimis ac frigidis: & vinum aquosum album bibat, & non lavetur, neque cum viro dormiat.

28. Si vero omnino ex pudendis exciderint, dependent velut scrotum, & dolor corripit. Hoc autem contingit quum ex partu laborarit, & uteros concusserit, & cum viro dormierit in puerperii purgatione. Quum sic habuerit, frigefactoria apponat, & quod foris

ris est depurgatum, ac cum vino nigro vinoso, in quo malum punicum coctum est ablutum, intro detrudat: deinde mel & resina, pari mensura eliquata, in pudenda infundantur: & decumbat supina pedes sursum extentos habens. Postea spongias apponat, & ad lumbos deliget. Quandiu vero sic habuerit, a cibis abstinere oportet: potu vero quam paucissimo uti, donec septem dies prætereant. Et si quidem sic redire voluerint, bene est: sin minus, summas uteri partes deradito, lavato, & cerato picato illinito: deinde pedes ad scalam deligato, scalamque juxta caput pulsato, & cum manu intrudito. Postea crura ipsius alternatim colligato, & diem ac noctem sinito in quiete, & modicum ptisanæ succum frigidum dato, aliud autem nihil. Postera die ipsam reclinato, & cucurbitam quam maximam ad coxam affigito, & multo tempore trahere sinito: & quum detraxeris, reclinatam jacere sinito, & nihil aliud præter ptisanæ succum exhibeto, donec septem præterierint dies. Cibis autem tunc mollissimis ac paucissimis utatur. Si vero ventrem exonerare voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim dies prætereant. Postea surgat, & quam parcissime deambulet: & ne lavetur, & cibis modicis utatur: sub pudenda vero suffitus per graveolentia fiat. Et postquam obambulare inceperit, subligar gestet.

HIPPOCRATIS

DE

SUPERFŒTATIONE.

QUUM superfœtarit mulier, si primum puerum in medio uteri habuerit, superfœtatio elabitur, a primo ac veteri expulsa. Si vero in altero cornu superfœtationem habuerit, posterius ipsam insuper parit non vitalem, nimirum vitalitate, ubi uterus laxatus & humectus fuerit, exsoluta. Si vero non statim secedat superfœtatio, dolores exhibet, & fluxum fœtidum, ac febrem: & facies intumescit, tibiæque ac pedes: & si pereat, cibum aversatur donec exciderit.

2. Superfœtant autem mulieres, quarum stomachus id est uteri os, post primum conceptum non clauditur ita valde, idque apparentibus signis constat, clauditur autem post superfœtationes, quæ posterius insuper pariuntur. Si superfœtatio nondum partium discriminationem habeat, sed caro sit, non quidem intumescit, sed putrescit donec ex utero exeat. Si cui exeat secunda pueri in utero, priusquam puer foras procedere incipit, ægre parit: & magis adhuc periculose, si caput non præcedat. Si vero alicui una cum secunda puer foras exierit, & ad os uteri progressus, rupta secunda emerserit, magis facile parit. Itemque si puer quidem foras prodit, secunda vero adhærescit, & seipsam retrahit, atque isthic manet. Quum puer non vitalis futurus nascitur, caro ipsius ungues supereminet, ungues vero tum in manibus, tum in

in pedibus deficiunt.

3. Quum vitali puero nascente manus præminuerit, primum retro retrudenda est, donec retruseris: & si ambæ præminuerint, ambas retrudes. Et si crus præminuerit, etiam hoc repelles. Ubi vero ambo crura in propatulo manserint, neque alio processerint, fomento uti opus est, a quo humectissimus uterus reddatur: habeat autem odorem ipsum fomentum. Et quum caput in propatulo fuerit, reliquum vero corpus intus erit, etiam sic fomento uteris. Et quum pars corporis in utero, pars in pudendis, pars extra pudenda intumescit ac manet, etiam sic fomentum adhibebis. Et si quidem a fomento processerit, satis est: sin minus, os uteri elaterio crassa aqua diluto oblines, quo partum producat. Sed & a potibus ac cibis partus promovendus est, & pudenda ipsa cerato illinenda, si ficciora quam ex re est, esse tibi videbuntur.

4. Quum pueri capite ex stomacho apparente, reliquum corpus procedere non vult, puer autem mortuus est, digitos aqua madefactos inter stomachum ac caput immittito, & in orbem circumducito, deinde subditum sub mentum digitum in os intrudito, ac foras trahito. Quum vero reliquum corpus extra pudenda fuerit, caput autem intus, in pedes videlicet prodeunte fœtu, postquam digitos in orbem circumduxeris, ambas manus inter stomachum ac caput aqua præmadefactas immittito ac extrahito. Si vero extra stomachum fuerit, verum intra pudenda, immissis manibus apprehensum capite educito. Si porro fœtus intus maneat mortuus, & non possit neque sponte, neque per medicamenta juxta naturam excidere, manu cerato maxime lubrificante uncta, deinde in uterum intrusa, humeros a collo magni digiti conamine deducito.

5. Oportet autem ad hujusmodi etiam unguentum instrumentum in magno digito habere, & distractione facta manus educere, deinde rursus immissa manu, ventrem diffindere, & ex diffisso intestina sensim eximere: deinde his exemptis latera confringere, quo considens corpusculum levius ac expeditius fiat, & facilius exeat non tumidum existens. Cæterum si secunda non facile excidat, maxime quidem ad fœtum appendere sinenda est, & puerpera velut super sella ventri exonerando destinata, lasanum Græci vocant, locanda. Sit autem in altum extructa sella, vel simile quiddam, quo fœtus dependens gravitate sua secundum simul extrahat. Sensim autem hoc faciendum est, non violenter, ne præter naturam divulsa, inflammationem inducat. Substernere igitur lanas molles quam maxime recens carminatas fœtui oportet, quo paulatim remittant ac considant. Aut utres duos copulatos aqua plenos supponere; & supra utres lanas insternere, & supra has puerum: deinde utrumque utrem stilo perforare, quo paulatim aqua effluat; effluente autem aqua, utres remittunt ac considunt, considentibus autem utribus, fœtus umbilicum attrahit, umbilicus vero attrahit secundam. Si vero supra lasanum, vel simile quiddam puerpera sedere nequeat, super reclinatam sellam perforatam collocetur. Si vero adeo debilis est, ut omnino sedere non possit, lectum quam erectissimum a capitis partibus struemus, ut deorsum declinet ac repat, & sic fœtus gravitas quam maxime simul secundam trahat. Verum puerperam sub alis, foris ad lectum fascia, aut loro lato ac molli, alligare

re oportet, ut ne quum erectus sit lectus, corpus ipsius deorsum feratur. Juxta eundem autem modum etiam si umbilicus abruptus sit, aut etiam ante tempus recisus, moderate gravibus ponderibus appensis, secundæ eductionem facere oportet. Optima enim hæc curatio in talibus existit, & minime lædit.

6. Si cui puer in utero immoriatur, & non egrediatur humido utero existente, & quum jam non habeat amplius humiditatem, sed siccatus fuerit uterus, primum quidem intumescit puer, deinde colliquescunt ac putrescunt carnes, forasque effluunt, postremum autem ossa procedunt: & fluxus aliquando corripit, si non prius moriatur. Quum puer immortuus fuerit, tum aliis signis conjectare id licet, tum jubere, ut aliquando in dextro latere jaceat, aliquando in sinistrum transmutet. Translabitur enim in utero puer eo quo mulier se vertit, velut lapis, aut aliud quiddam, si mortuus fuerit, & pectinem frigidum mulier habet. Si vero vivat, & pecten calidus est, & venter totus translabitur una cum reliquo corpore extentus, & in ipso nihil translabitur absque reliquo corpore.

7. Si cui ex partu laboranti fluxus multus sanguinolentus citra dolorem, ante puerum prodeat, periculum est puerum mortuum exolvendum esse, & non vitalem processurum. Prægnantibus mulieribus plerisque stomachus uteri prope extat ante partum. Mulier grægnans si non coitu utatur, facilius a partu liberabitur. Quæ gemellos gestat, eadem die parit velut concepit, habet autem utrosque pueros in una secunda. Muliere ægre pariente, si puer in genitalibus locis hæreat, & non facile exeat, sed cum labore ac medici machinamentis, tales pueri modicæ vitæ sunt; horum umbilicum secare non oportet, priusquam mingant, aut sternutent, aut vociferentur, sed sinendi sunt, & mulier proxime apud puerum permaneat: & si sitierit, aquam mulsam bibat: si umbilicus infletur velut stomachus, & moveatur, aut puer sternutet, aut vocem rumpat, tunc sane secetur dum puer respirat; si vero non infletur umbilicus, neque moveatur, tempore accedente vivet.

8. Prægnantem mulierem si aliter non cognoscas, oculi tracti & caviores fiunt, & candidum oculorum albedinis naturam non habet, sed lividius existit. Si qua partui vicina sit, & oculos cavos habeat, & facies intumescat, & ipsa tota itemque pedes tument, ut velut pituita alba apprehensa appareat, & habeat aures albas, & summum nasum album, & labia livida, ea ipsa mortuos gestat quos pariet, aut vivos prave, & non vitales, & exangues, utpote morbosos, aut prius peperit non vitales. Huic sanguis in aquositatem conversus est. Oportet igitur tali post partum odorata in vulvam apponere, & comedere ipsam ac bibere odorata; & primum in facie nasus summus insignis evadit, ac colorem recipit. Si qua prægnans terram edere concupiscat, aut carbones, eaque edit, in capite pueri ubi natus fuerit, signum a talibus apparet.

9. Mulierem id nosse expedit, utra mamma ipsi major est, illic enim fœtus existit. Similiter autem & oculum considerabit. Major enim & splendidior omnino erit intra palpebram, etiam ejus partis cujus mamma major existit. Si cui ab appositis in vulvam non valde fortibus, dolores in articulos perveniant, & stridor dentium cor-

corripiat, & membris tendatur, ac oscitat, hanc magis concepisse spes est, quam eam quæ nihil tale patiatur. Mulier quæ præter naturam crassa est, ac pinguis, & pituita repleta, non concipit hoc tempore. Quæ vero ex natura talis est, horum gratia concipit, si non aliud quiddam ipsam impediat. Mulieribus plerisque quum menses apparituri sunt, stomachus uteri in seipsum contrahitur, magis quam alias.

10. Mulier quæ facile concipiebat, si prægnans esse desiit, bis per annum a manibus ac cruribus venam secari sinat. Si cui dolores in coxendice, aut in capite, aut manibus, aut aliqua alia corporis parte fuerint: quum vero prægnans est desinunt, conceptu autem ab utero exoluto rursus insunt: odorata & bibere, & ad uteri os apponere conducit. Quum mulieri alicui conceptus gratia medeberis, ubi purgata esse videbitur, & os uteri recte habuerit, lavetur, & caput confricetur, nullo autem unguine illinatur, deinde linteum inodorum lotum circum capillos ipsos circumdatum, reticulo loto aut nihil olenti obliget, ita ut primum linteum ipsum capiti imponatur, postea quiescat galbano ad uteri stomachum apposito, quod coctum ac mollitum sit ad ignem, & non ad solem. Deinde mane deposito reticulo cum linteo, verticem suum alicui olfaciendum exhibeat: & si quidem oluerit, probe purgata est, sin minus, male. Hæc autem jejuna faciat; & si non fœcunda fuerit, nunquam olebit, neque purgata, neque alias: & si prægnanti idem medicamentum apponatur, neque sic probe olebit. Quæ vero prægnans futura est frequenter, & facile concipit, ac sana existit, etiam si non apposueris neque purgaveris, vertex ipsius olebit, aliud vero nihil.

11. Ubi autem omnia probe videbuntur, & ad virum accedere oportuerit, mulier ipsa jejuna sit: Vir autem non ebrius, frigida lotus, & commodo alimento nutritus. Et si cognoverit mulier genituram se concepisse, eo tempore virum non accedat, sed quiescat. Cognoscet autem, si quidem vir se emisisse dixerit, ipsa vero præ siccitate ignoraverit. Si vero uterus rursus in pudenda genituram reddat, ipsaque humecta fiant, rursus cum viro coeat, donec concipiat.

12. Mulier quæ concipit quidem, perdit autem fœtus bimestres, exacte in eodem tempore, & neque prius, neque posterius, atque hoc iterum atque iterum perpessa fuerit, imo si etiam trimestres aut quadrimestres, sive vetustiores perdiderit juxta eundem modum: talibus uteri [puero augescente, & bimestre aut trimestre, aut quantumcunque tempus transgrediente, si quando etiam alias augescit,] in majorem amplitudinem non porriguntur, ita ut non amplius sufficiant capiendo fœtui, sed propterea perditur eodem tempore. Huic cucumerarium medicamentum in uterum dare oportet, ipsumque distendere ac inflare pharmacis appositiis hisce. Cucumeris sylvestris medulla contundatur ac cribretur, deinde modicum de ipsa melle cocto copiosiori misceatur, addito silphio modico: sit autem velut dixi, mel coctum; hoc circum specillum oblinatur; crassitudine formata quantam uteri stomachus suscipere potest: apponatur autem ad os uteri, & impellatur quo in internam uteri partem penetret. Quum vero colliquiverit medicamentum, specillum extrahatur. Sed & elaterium hoc modo præparatum apponere potes; si-

mi-

militerque colocynthidem sylvestrem. Per hoc autem tempus edat allia quam plurima, & silphii caulem, & quicquid flatum in ventre inducit. Hoc appositititium pharmacum per tertiam diem apponatur, donec probe habere visa fuerit, copia quantum uterus admittit. Interjectis diebus, mollientibus utendum est: postquam autem ex mollientibus præparatum fuerit os uteri, post mensium apparitionem ubi sicca fuerit, cum viro commisceatur.

13. Si cui uterus suppuratus fiat, aut post partum, aut ex abortu, aut quomodocunque alias, & non in vase alio ac tunica, velut in tuberculo solet, pus fuerit: huic conducit specillum unctorium in uteri os demittere. Minus enim opus fuerit ustura, si ad specillum processerit; deinde erucas a tithymalide colliges: habent autem velut aculeos quosdam, quos leniter rescindes, ne pabulum internum ex ipsis elabatur: deinde siccabis ipsas in sole, ac teres. Vermes quoque stercorarios similiter in sole siccabis ac teres, & erucæ quidem pondus duorum obolorum Æginæorum, vermium vero duplum miscebis, modico aniso addito, aut aliquo ejus generis. Nam mali odoris medicamentum evadit. Hæc autem levia facta ac contrita vino albo odorato diluito. Et postquam biberit, gravitas accedit, & torpor in ventrem irruit. Si itaque accedit, aquam mulsam modicam insuper bibat. Si qua liberis carens, imprægnatione ac puerorum generatione indigeat, atque ea jam prægnans fuit ac peperit, & hoc ipsi contingat, aut quum stomachus uteri siccus, aut summa parte affectus, aut conclusus fuerit, aut non recte habuerit, sed ad coxendicem alterum distortus, aut ad rectum intestinum occultatus, aut in seipsum contractus fuerit, aut labium stomachi sibiipsi utcunque incubuerit, aut stomachus uteri asper & callosus fuerit: (durus autem fit, & a conclusione, & a callositate:) his menses non apparent aut pauciores quam oportet, & per longius tempus apparent.

14. Sunt autem in quibus etiam menses juxta corporis sanitatem, & uterorum exitum reperiuntur, immo consueto & justo modo, & stomacho uteri præ caliditate ac humiditate mensium non valde læso. Verum genituram non suscipit propter hanc læsionem, quæ impedit susceptionem, stomacho non recte habente. Huic per totum corpus fomentum adhibere oportet, & pharmacum bibendum dare, ac corpore primum purgatam ac mundam reddere, sive superne & inferne opus habuerit, sive superne solum. Et si quidem superne purgans medicamentum dederis, fomentum ante purgationem non præmittes: verum fomentum adhibebis inferne purgaturus. Si vero superne purgante medicamento non egere videbitur, præmisso fomento, inferne purgans bibendum dato.

15. Quum autem probe purgatum esse corpus videbitur, postea utero fomentum adhibeto, frequentes insessus ipsis adornans, si ita conferre videbitur. Immittes autem in fomentum, cupressi ramenta, & lauri folia contusa, lavabisque multa & calida aqua. Ubi vero recens lota fuerit, & fomentum admiserit, uteri os dilatabis specillo stanneo, corrigesque ubi opus fuerit: potes & plumbeo uti, initio per parvum facto, deinde crassiore adhibito si suscipere potest, donec recte habere videbitur. Intinges autem specilla in mollitorio quopiam diluto, aut etiam liquido reddito, si conferre videbitur. Specilla ipsa retro cava facienda sunt, deinde circum ligna longiora adaptanda, sicque ipsis uten-

utendum. Cæterum hoc tempore bibat in vino albo odorato dulci & quam suavissimo decoctam tædam quam pinguissimam, in tenuia segmenta concisam, & apii semen contusum, & cumini æthiopici semen, & thus quam optimum: ex hoc bibat jejuna copia quanta moderata esse videbitur, tot diebus quot satis habere videbitur.

16. Et edat catulos coctos, & polypum in vino dulci coctum, jusculumque ipsum bibat, & brassicam coctam. Vinum autem album insuper bibat, & ne sitiat, & calida bis per diem lavet. A cibis autem hoc tempore abstineat. Ab eo vero tempore si quidem processerit per stomachum, & quid purgationis foris apparuerit, adhuc de potione bibendum est unum atque alterum diem, & a specillorum usu desistendum, ac conandum ut uteri appositititiis medicamentis purgentur.

17. Cuicunque autem, (stomacho recto, ac magno & sano existente, ac probe habente, & in loco ubi convenit & oportet sito) menses non apparuerint ex toto, aut pauciores, & per longius tempus, & non sani, morbum ipsum investigabis quemcunque tandem uteri habent, & si corpus quoque aliquid conferat, causam perscrutaberis ob quam non concipit, & hæc sic habeant: & curationem facies si medelam suscipere volet, initio a fortioribus facto prout opportunum visum fuerit, ita ut desinas in molliorum usu, donec uterus visus tibi fuerit probe esse purgatus, & stomachus recto statu esse constitutus, & rite situs. Si vero a potu ac medicamento menses non processerint, etiam si moderato tempore id biberit, nequaquam a potu cessandum est: ubi vero probe habuerit, specillorum usu os stomachi molliendum est, & faciendum ut hiet, ac viam præbeat appositititio medicamento, idque pharmacis suffitui aptis ac mollientibus perficies. Quum autem satis suffitum ac mollitum esse videbitur, apposito medicamento subdititio uteri purgationem facies, donec rite habere videbitur, a mollibus ad fortiora progressu facto, ita ut rursus in mollibus ac odoratis desinas. Nam pleraque ex fortibus medicamentis stomachum exulcerant ac corrodunt. Deinde vero tum stomachum ad rectum statum ac sanitatem redigito, quo aptus sit ad suscipiendam genituram, tum uterum siccum reddito, & flatum immittito.

18. Si mulier præ pinguedine uterum ad concipiendum læsum habere videatur, attenuatio quam maxime, & gracilitas inducatur, supra reliquam curam. Tempus porro vernum aptissimum est ad concipiendum. Vir autem non sit ebrius, neque vinum album bibat, sed quod fortissimum est ac meracissimum, itemque edulia fortissima, & calida non lavet: robustus autem sit, & sanus, & a cibis abstineat ad rem non conferentibus. Et ubi marem generare voluerit, mensibus desinentibus aut defectis misceatur, & quam penitissime intrudat donec delæviat. Ubi vero fœmellam generare volet, quum plurimi menses prodierint mulieri, & dum adhuc eunt, coeat, ac dextrum testem obliget, quantum id tolerare poterit: sed si marem generare expetat, sinister testis obligandus erit.

19. Stomachus uteri a suffimentis quidem, ubi conclusus fuerit, hians redditur, ab emollientibus vero mollescit. Suffire autem oportet, loti corticem, lauri baccas, & folia ejusdem viridia contusa, thus, myrrham, artemisiæ semen aut folia: item anisum & adipem aut ceram simul contusa, sulphur, cupressi se-

ſemen, peucedani radicem, myrti folia viridia contuſa, fibri teſtem, aſini maſculi ſtercus, allia, ſtyracem, adipem ſuillum; ſed & ſi diſtortum os uteri fuerit, his ſuffiendum eſt. Sic quidem igitur hians redditur ac convertitur. Mollire autem per hæc uteri os oportet, ſandaracham videlicet, adipem caprinum, fici ſuccum, ſilphii ſuccum, cyclamini ſuccum, thapſiam, ſuccum tithymali, cardamomi ſemen, herbam quæ peplos appellatur, fibri teſtem, lini ſemen, nitrum, ari radicem, ſtaphidem ſylveſtrem, calaminthæ folia viridia, herbæ lanariæ ſive ſtruthii ſemen, ſcillæ internam partem.

20. Medicamenta emollientia, & ad ciendum idonea, quo fortis purgatio fiat. Thapſiæ radicem, medullam bovis, adipem anſerinum, roſaceum, hæc trita ac fervefacta per quatriduum apponat, & bibat porri ſuccum, ac vinum dulce album. Item reſinam, & oleum tepidum, cuminum, nitrum, mel, ſordida lana excipiat, & per quatriduum utatur, bibatque apii ſemen, & thuris nucleos quinque, & cuminum æthiopicum in vino albo meraco dulci, lavetque bis per diem. Item myrrham, thus, fel bovis, reſinam terebinthinam, aut netopon ſive metopium unguentum, horum ſingulorum æqualem menſuram miſceat, & in lana pura, aut linteo tenui apponat. Intingat autem linteum in unguento albo ægyptio odorato, & filo obligatum, a balneo ſubdet, & polypum plagis mollitum edat, & apii ac aſparagi ſemen ac vinum album bibat, ter in die jejuna exiſtens. Aut myrrham, caſiam, thus, cinnamomum, netopum, ſingulorum æquas portiones lana exceptas, aut in glandes redactas apponat. Aut cucurbitæ ſylveſtris interiora, cuminum toſtum, anethi ſemen, cupreſſi radicem, trita ac melle cocto ſubacta in glandes cogito, eaſque ſubdendas exhibeto, & bibat pæoniæ radicem, apii ſemen, ac ſilphii ſuccum, cum vino. Sed & bulbium ipſum ſubditum purgat. Item myrrham primariam, & florem æris modicum in vino albo odorato ſubdat.

21. Medicamenta ſubdititia, ad uterum purgandum convenientiſſima. Accipe æris florem ac nitri tertiam partem, melleque cocto ſubacta in glandulas juſtæ magnitudinis ac craſſitudinis redige, atque ſic ad uteri oſculum appone: ſi vero fortius facere velis, elaterium ammiſce, ad florem ſolum, & hoc modo coactas glandulas ſubdendas præbe. Potes & ramulorum fici corticem deraſum ac tenuiter tritum ammiſcere, quum os uteri ſiccius eſſe videbitur, dimidia portione eodem modo. Aliud. Elaterium & æris florem trita, duabus floris partibus, una elaterii acceptis, dilue, & cyclaminum tritum prout opportunum videbitur ammiſce, & in lana ſimul coacta ſubde.

22. Glandulæ album fluxum purgantes. Artemiſiam herbam, nitrum, cyclaminum ſemiaridum, cuminum, ſubde. Alia. Artemiſiam herbam viridem tritam, & myrrhæ tertiam partem, ammixto vino odorato, in lana alba obvolve, eamque vino tinctam apponendam præbe. Ubi vero hiaverit uterus, nitrum, cucumeris ſylveſtris medullam, cyclaminum ſemiaridum, in lana appone.

23. Subdititia omnis generis purgare potentia. Staphidem ſylveſtrem viridem tritam, artemiſiæ herbæ folia trita, melle cocto excipe, & in umbra ſiccata in glandulas coge, ac ſubdendas exhibe. Aliud. Florem æris, & alumen ægyptium cum cyclamino dilue, & velut priora melle cocto excipe, aut in caricam inde, cum modica myrrha. Aliud. Cyclaminam tritam vino albo odorato am-

ammixto, in linteo tenuissimo puro obliga, & subdendam præbe. Aliud. Cyclaminum semiaridum, nitrum, cantharidas, adipem, sandarachen, subde.

24. De virgine. Si virgini menses maturi non prodeant, multum, & febricitat, & dolet, & sitit, & esurit, & vomit, & furit, & rursus resipiscit: uterus movetur: & quum ad viscera vertitur, vomitus ac febris, & delirium accedit; ubi vero sedatur uterus, & hæc quiescunt, esurit, ac sitit, & febris lenis, epialon Græci dicunt, tenet. Huic pelles agninas calidas ad ventrem apponere oportet, & suffitum facere in ipsa pudenda quam penitissime, ita ut super amphoræ collo desideat, & fumum admittat. Fiat autem suffitus ex myrrha magnitudine fabæ, & thuris dupla portione, ammixta etiam zea fresa; hæc simul suffire debet, & in ignem immittere, maxime dum jejuna est, & multa calida lavare.

Medicamentum subdititium. Alumen Ægyptium emollitum lana involutum subdat. Aliud. Artemisiam tritam, & vino albo subactam, apponendam præbe.

25. Puerperæ recens enixæ. Rosaceum, myrrham, ceram, mixta in lana apponenda præbe. Ubi autem uterus ipsi procideiit, acida & acerba offerenda sunt, tum potanda, tum foris adhibenda. Item ficum nigram, allium, nitrum, cuminum, hæc omnia tenuiter trita in lana apponenda dato. Aliud. Sepiæ testam tusam, & vino imbutam, cum leporinis pilis, lana excipe, & apponendam præbe. Si vero post partum uterus doleat, ptisanam, & porrum, ac adipem caprinum coquat, indeque modicum sorbeat.

Subdititium medicamentum. Nitrum, cuminum, ficum, omnium æquas portiones subde.

26. Subdititium purgans & molliens. Netopum, rosaceum unguentum, adipem anserinum, linteis tenuibus excipe. Si menses multi prodeunt, pæoniæ grana nigra bis septem numero, in vini cyathis duobus bibenda præbe. Si vero uteri frequenter prolabantur, uteros aqua tepida madefacies, ipsam vero mulierem supinam reclinabis, miscebisque malicorium, gallam, & rhoem rubram, hisque in vino albo tritis uteros illines, ac immittes. Postea lauri folia in vino austero bibenda dabis.

27. Quum autem mulier prægnans menses profluos habet, stercus asini siccum, & rubricam, ac sepiæ testam, trita simulque linteo illigata apponat. Si vero secunda non purgetur, elaterii oboli Attici pondus in vini albi cyathi mensura tritum bibendum præbe, & purgabitur.

HIP-

HIPPOCRATIS
DE
EXSECTIONE FŒTUS.

E his, qui non juxta naturalem modum pariuntur, sed exſcinduntur, hoc modo ſe res habet. Primum quidem ſindone ſupra mulierem injecta, eam ſupra mammas circumdato, & caput obvelato, ne videns quod facturus es timeat ac exhorreſcat. Si itaque fœtus oblique prolapſus manum protenſam habuerit, manu apprehenſa foras producere quam maxime conare, & brachium ipſum excoriato: atque ubi os brachii denudaveris, ſquatinæ pellem circum duos manus digitos obligato, ne caro lubricitate ſua elabatur. Deinde vero carnem circa humerum reſcinde, ipſumque juxta juncturam exime, poſtea caput juxta naturam protruſum foras producere tenta; fœtum vero ipſum intro protrudito, ferramento per latus & coſtas, aut per claviculam adacto, quo flatum emittat fœtus, & conſidat ac contrahatur, atque ipſi facilior exitus pateat.

2. Cæterum caput ſi fieri poteſt juxta naturam extrahe, ſin minus, confringe: atque ſic fœtum una ſubextrahe. Poſtea calida large perfuſam, & oleo illitam decumbere jubeto, pedum ſitu alternatim variato. Bibat autem vinum dulce, album, meracius temperatum. Sed & reſina melle trita ac vino ammixta, in potu præbeatur. De cætero vero curanda eſt, velut dixi, juxta ea quæ relata ſunt. Quum vero parienti mulieri fœtus oblique prolapſus fuerit (id quod contingit dum vertitur puer) & umbilicus circum collum obvolvitur, & exitum fœtus impedit, & caput in coxendicem incumbit, & manus ut plurimum foras prominet, quod ipſum mortui fœtus ſignum eſt. Quibus autem manus non exerta eſt, ut plurimum vivunt fœtus: periculum autem etiam hoc modo eſt. Aliquæ enim purgamenta ante partum mittunt, & neceſſe eſt cognoſcere ex eo partum ſiccum, & cum dolore laborioſum eſſe. Quibus autem purgamenta ante partum non prodeunt, hæ in pariendo facilius liberantur.

3. Concutere porro oportet hoc modo. Sindone ſubſtrata mulierem reclinabis, & aliam ſuperinjicies, quo pudendum ipſius ſit obvelatum, obvolveſque ſindonem circum utrunque crus & circum utranque manum. Mulieres autem duæ utrunque crus apprehendant, & aliæ duæ utranque manum, deinde concutiant valide ipſam tenentes non minus quam decies. Poſtea in lectum reclinetur mulier in caput, ita ut crura ſurſum vergant, & mulieres omnes ipſam pedibus corripiant, manibus dimiſſis, ſæpeque concutiant, ac rejectionem in humeros faciant in lecto, quo fœtus in ſpatioſiorem locum retruſus vertatur, & naturaliter prodire poſſit. Et ſi dictamnum Creticum habueris, ipſum bibendum dabis: ſin minus, fibri teſtem in vinum Chium derades.

4. Si vero uteri foras prodierint, ſive ex dolore, ſive ex partu, ſi quidem juvenculæ fuerint, aggreſſionem facito: ſin minus, ſinito. Aggreſſio autem hoc

modo fiat: Pelliculam uteri juxta naturalem modum & oblique incisam, linteo confricato donec inflammetur, & illinito phocæ oleo sive adipe, aut pice, aut mali punici flore integito, & molles spongias vino respersas apponito, & ex humeris ipsas alligato. Mulier vero decumbat cruribus quam maxime sursum versus porrectis. Moderatis autem eduliis vescatur.

HIPPOCRATIS

DE

ULCERIBUS.

LCERA universa, nisi vino, humectare non oportet, si non in articulo fuerit ulcus. Nam siccum sano propius est, & humidum non sano. Est enim ulcus, humidum: quod vero sanum est, siccum. Præstat autem absque deligatione sinere, præterquam quod cataplasma imponitur: quanquam aliqua ulcera neque cataplasma ferre possint, magis autem recentia quam vetustiora, & quæ sunt in articulis. Modicus cibus, & aqua, quam maxime omnibus ulceribus conducunt, & magis recentioribus quam vetustioribus, & si quod aliud ulcus inflammatum est, aut inflammationem minatur, & si periculum est corruptionis: & ulceribus ac inflammationibus in articulis: & ubi convulsionem fieri periculum est: & vulneribus in ventre. Maxime vero omnium, fracturis in capite ac femore, & si cui alii parti fractura contigerit.

2. Stare autem ulceri minime conducit, præsertim si quis in crure ulcus habeat: imo neque sedere, neque ambulare. Verum otium & quies maxime conferunt. At vero recentia ulcera omnia, tum ipsa, tum circumsitæ partes, minime inflammationem incurrent, si quis quam citissime suppuret, & pus ab osculo ulceris non interceptum supprimatur: aut si quis avertat, ut omnino non suppurentur, præterquam necessario, eoque paucissimo pure, & sicca sunt quam maxime ex medicamento non molesto. Igneum enim fervorem hoc inducit, ubi horror & pulsatio accesserit. Inflammantur enim ulcera tunc quum ad suppurationem tendunt. Suppurantur autem alterato sanguine ac calefacto, donec putrefactus talium ulcerum pus fiat. Quum vero cataplasmate opus esse visum fuerit, non ipsum ulcus cataplasmate integere oportet, sed circumsitas partes, quo pus decedat, & quæ indurata sunt mollescant. Cæterum ex ulceribus si quod acuto specillo incisum aut dissectum fuerit, cruentis vulneribus aptum medicamentum suscipit, & resiccatorium quoddam, quod prohibet suppurationem.

3. Si qua caro ex telo contusa & dissecta est, eam curare oportet, quo quam celerrime suppuretur. Nam & minus inflammatur, & necesse est carnes contusas ac dissectas, putrescere ac pus fieri, & eliquari ac consumi: & postea novas carnes nasci. Omni recenti ulceri, præterquam in ventre, conducit frequenter sanguinem defluere facere, prout opportunum esse visum fuerit,

rit, & ab ipsis partibus ulcus complectentibus, tum alias, tum si in tibia ulcus fuerit, aut in digito pedis aut manus, magis quam si alicubi in alia corporis parte. Sanguine enim defluente gracilescentia, ficciora fiunt ac minora. Prohibet enim hoc maxime talia ulcera humectari. Deinde vero in omnibus, putredo sanguinis ex sanguinis transmutatione fit. Confert autem post sanguinis defluxionem in talibus ulceribus, etiam spongiam deligare densam, mollem, concisam, ficciorem quam humidiorem: aut super spongiam superne folia multa ponere.

4. At oleum, & quæcunque mollia, aut oleosa sunt medicamenta, talibus ulceribus non conducunt, si non valde jam ad sanitatem tendant. Neque ulceribus ex recenti vulnere oleum conducit, neque mollientia, neque adiposa medicamenta, tum alias, tum quod ulcus ampliore purgatione opus habet. Ut autem in summa dicam, oleo illitio facienda est; & in æstate, & hyeme, in his ad quæ talibus medicamentis opus habemus. Depurgatio ventris deorsum plurimis ulceribus confert, & in vulneribus quæ sunt in capite, & in ventre, & in articulis, & in quibus corruptionis periculum est, & in his quæ consuta sunt, & in exedentibus ac serpentibus, & alias inveteratis ulceribus. At ubi deligare voles, pharmaca non prius imponere oportet, quam ubi valde siccum feceris ulcus. Tunc vero apponere oportet, ulcus autem sæpe spongia detergere: & rursus linteum siccum ac purum sæpe adhibere, atque sic imposito medicamento quod conferre videtur, deligare, aut non deligare.

5. Plerisque ulceribus tempus calidius commodius est hyeme, exceptis his quæ in capite sunt ac ventre: magis vero æquinoctii tempus. Ulcera quæcunque probe & prout oportet purgata sunt, semper ad ficciorem modum germinationem faciunt. Hæc autem plerumque carne non superexcrescunt. Si undecunque tandem os discesserit, aut ustum, aut sectum, aut alio modo, horum ulcerum cicatrices caviores fiunt. Ulcera non purgata, non committi solent etiamsi adducantur, neque sua sponte coeunt. Ubi circumsitæ ulceris partes inflammatæ sunt, quandiu durat inflammatio, ulcera coire non solent. Sed & ubi circumsitæ partes denigratæ fuerint, & sanguinis putredine, aut etiam varice, influxionem sanguinis exhibente: neque hæc coire solent, si non circumsitas ulceris partes sanas feceris. Ex ulceribus rotunda si subcava fuerint, excidere oportet undiquaque in orbem, ea quæ discesserunt, aut omnia, aut ex dimidio circuli, secundum longitudinem naturæ hominis.

6. In omni ulcere, igne sacro accedente, corporis purgationem facere oportet, in utram partem ulceri contulerit, sive sursum, sive deorsum. Cui tumor obortus fuerit circa ulcus, ulcere non inflammato, huic postea temporis progressu tumor puris subsidentiam habet. Quodcunque ulcus ex inflammatione tumidum non sedatur, dum alia quæ simul inflammari ac tumescere cœperunt sedantur, etiam hoc non coalescere periculum est. Quæcunque vero ex casu, aut alio quopiam modo dissecantur, & contunduntur, & intumescunt, ita ut vicinæ circumcirca partes suppuratæ, pus de tumoribus per ulcus egerant: in talibus quicquid cataplasmate opus habere visum fuerit, non super ipsum ulcus cataplasma ponere oportet, sed super circumsitas partes,

tes, quo pus decedat, & indurata molliantur. Postquam autem mollita fuerint, & inflammatio sedata, spongiis super ea quæ abscesserunt deligatis compescito, initio a sana parte facto, atque ita procedendo. Superne vero super spongiam folia sint multa. Quum vero compesci non poterit caro, quæ humida existit, in causa est ut hanc ejicias.

7. Si sub profunda carne ulcus fuerit, ex utrisque, & ex deligatione, & ex eo quod insuper compressit, hoc sane incurvum subattollitur: & si quis id secet specillo, si fieri poterit, ad fluxionem accommodatum ab ore ulcus resecare oportet, ubi commodum tempus esse visum fuerit, atque ita curationem adhibere, qualicunque tandem indigere videbitur. Plerumque vero in omni ulcere quod ventrem habet, in directum ad visum conspicua sunt omnia, tumore non præsente. Et si quidem in ipso fuerit putredo, aut caro suberit humida ac putrida, hoc ulcus & complectentes ulcus partes, aspectu nigra sublivida erunt. Et in exedentibus, qua parte phagedæna affuerit, vehementissimeque depascitur ac edit, ea parte circumsita ulceris pars colorem habebit nigrum, sublividum. Cataplasmata tumorum & inflammationis in circumsitis partibus sunt, verbascum coctum, & trifolii folia cruda, & ligustri folia cocta, & polium. Si vero etiam purgari opus habuerit ulcus, omnia quidem etiam hæc purgant. Sed & fici & oleæ folia, & marrubium. Coquere autem oportet hæc omnia, & maxime viticem, & fici ac oleæ folia: & mali punicæ folia similiter coquere oportet. Crudis vero his utendum est. Malvæ folia terito cum vino, & rutæ folia, & origani viridis. Omnibus his lini semen torrefactum ac tusum quam levissime, ammiscere oportet. Ubi vero periculum est ignem sacrum in ulceribus oboriturum esse, isatidis folia trita cruda cum lini semine imponito: aut lini semen solani aut isatidis succo subactum imponito.

8. Quum autem ulcus purum quidem fuerit, verum inflammatum est & ulcus, & circumsitæ itidem inflammatæ partes, lentem vino coctam, ac leviter tritam, oleo modico subactam imponito, ac deligato: & rubi canini folia in aqua cocta, leviter trita imponito, linteo tenui subextento, puro, vinoque ac oleo madefacto. Et ubi committere ac coalescere ulcus voles, rubi canini folia velut lentem præparato. Nasturtium item, sauridion a lacerti similitudine appellatum, vinum, & lini semen tenuiter tritum commiscentur. Et hæc, lini semen, & vitex crudus, & alumen Melium: hæc aceto subacta. Uvam albam immaturam per colum in vas æris rubri expressam, per dies ad solem exponito, noctu autem tollito, ut ne irroretur. Per dies vero indesinenter terito, ut æqualiter siccetur, & de æneo vase quam plurimum assumat. Tanto autem tempore ad solem exponere oportet, donec ad mellis crassitudinem devenerit. Postea & hunc succum, & mel quam optimum, & vinum dulce, in æneam ollam infundito, ita tamen ut prius resinam terebinthinam in vino coquas, donec dura fiat instar mellis cocti, & postea resinam eximas, & vinum affundas. Sit autem plurimus uvæ immaturæ succus: secundo loco vinum: tertio mel. Myrrham etiam stacten quam optimam leviter tritam, eodem vino paulatim affuso diluito, & postea ipsam per seipsam cum vino sæpe agitan-

tando coquito: & ubi ad bonam crassitudinem devenisse videbitur, ad uvæ immaturæ succum affundito: & nitrum optimum torrefactum sensim ad pharmacum ammisceto, & floris æris minus quam nitri. Hæc postquam miscueris, coquito non minus tribus diebus, lignis ficulneis non multis succensis, aut prunis, ut ne torreatur: & ubi hoc pharmacum illinitur, omnia quæ imponuntur sicca sint, & ulcera non humectentur.

9. Utendum autem est hoc pharmaco ad ulcera inveterata ac recentia: & ad pudendi, & capitis ac aurium ulcera. Aliud ad eadem ulcera. Fel bubulum siccum, mel quam optimum, vinum album in quo cocta sint loti ramenta, thus, myrrha æqualis, crocus æqualis, flos æris similiter. Ex liquidis autem vinum sit plurimum, deinde mel, paucissimum vero fel. Aliud. Vinum, mel, oleum cedrinum: Sicca vero sint, flos æris, myrrha, malicorium siccum. Aliud. Flos æris tostus dimidia parte, myrrhæ duæ partes dimidiæ, croci partes tres, mel modicum, cum vino hæc torrentur. Aliud. Thuris pars, gallæ pars, croci tres. Hæc singula sicca quam levissime terito: deinde mixta ad solem calidissimum, affuso uvæ immaturæ succo, donec viscosa fiat, per tres dies terito: postea vino austero, nigro, odorato, paulatim affuso diluito. Aliud. In vino dulci albo ilicis radices coquito, & ubi probe habere visum fuerit, de vino defuso duas partes sumito, & amurcæ olei quam siccissimæ partem unam. Postea agitando coquito, ut ne torrefiant, lento igne, donec ad bonam crassitudinem deveniant. Aliud. Reliqua quidem eadem sint. Verum pro vino, acetum sit album acerrimum, in quo tinctæ sint succidæ lanæ. Postea ammixta amurca coquito, & succum caprifici affundito, & alumen Melium, & nitrum ac æris florem, utraque tosta ammisceto. Hoc magis priore ulcera purgat. Verum prius non minus resiccat. Aliud. Lanas succidas paucissima aqua tingito, deinde vini tertiam partem ad aquam misceto, ac coquito donec bona provenerit crassitudo. Ex his recentia vulnera quam citissime suppurari possunt. Aliud. Aron siccum inspergito ac adaptato. Aliud. Fici dum succulenta est corticem viridem, in vino tritum immittito: & sine vino, ipsum etiam cum melle. Aliud. Ad acetum in quo cocta sunt loti ramenta [sit autem acetum album] amurcam olivarum, & picis serum crudum ammisceto, & illinito, & instillato, & deligato sicca. (Hoc recentia vulnera avertit ne suppurentur:) aut aceto abluito, & vino imbuta spongia extergito.

10. Aliud. Plumbum tritum cum spodio Cyprio levigatum inspergito. Et loti ramenta inspergito: & squamam æris, & chalcitidem cum ære, & solam per se, & cum loti ramentis. Et alias ubi siccis opus fuerit, talibus utendum est, & spodio Illyrico trito cum ramentis, & ipsis solis ramentis, & flore argenti solo quam levissime trito: & aristolochiam rasam ac tritam leviter, inspergito. Aliud, ad cruenta vulnera. Myrrha, thus, galla, ærugo, flos æris tostus, alumen Ægyptium tostum, œnanthe, lanarum sordes, plumbago. Horum singulorum æquale pondus diluitur cum vino velut superius, & reliqua præparatio fit eodem modo. Aliud. Acetum quam acerrimum album, mel, alumen Ægyptium, nitrum optimum leviter tostum, fellis

pa-

parum, simul coquito. Hoc carnem superexcrescentem consumit, & cavat, & non mordet. Aliud. Herba est parvis foliis prædita, cui nomen est Parthenium microphyllum. Hæc verrucas de pudendo aufert: & chalcitis ex insula Melo cruda, & elaterium tenue siccum adaptato: & malicorium tenue siccum eodem modo.

11. Maxime autem replet cava, pura, herba Lagopyrus nomine: est autem tritico similis ubi arescit, folio parvo velut olea, sed longiore: & marrubii folium cum oleæ foliis. Aliud. Caricæ siccissimæ internam partem pinguem, mellis speciem referentem duabus portionibus cum seminis lini tosti non admodum, ac triti quam tenuissime parte una. Aliud. Caricæ partem internam, & florem æris tenuem modicum, & fici succum. Aliud. Caricæ partem internam, chamæleonem nigrum, bubulum fel siccum. Aliud. Reliqua quidem eadem sint. Verum sicca, nasturtium tenue crudum, irio, utrunque pari pondere: caricæ vero partes duæ sint, & seminis lini partes duæ, cum fici succo. Quum autem aliquo horum pharmacorum uteris, splenia aceto imbuta superne imponito, & spongia super splenia imposita deligato, & paulo magis apprimito. Si vero circumsitæ partes inflammatæ fuerint, quicquid conferre visum fuerit circumponito. Si liquido uti voles, etiam caricum pharmacum illinito, & velut supra scriptum est deligato eodem modo. Est autem ex his pharmacum factum, veratro nigro, sandaracha, squama æris, plumbo usto, cum multo sulphure, auripigmento, cantharide. Ex his prout visum fuerit componito, ac utitor. Diluuntur oleo cedrino. Postquam vero satis fuerit illitum, pharmacum ejicito, & aron costum, tritum imponito: aut siccum, tritum, oleo subactum. Et si sicco carico uti voles, liquida revomere oportet, & pharmacum inspergere. Facit autem siccum ex veratro solo constans ac sandaracha. Aliud liquidum. Herba est cujus folium simile est aro natura, (verum album, lanuginosum, ad hederæ folii magnitudinem.) Hæc herba cum vino imponitur. Aut ilicis partem eam quæ est circum truncum, cum vino tritam imponito. Aliud. Uvæ immaturæ succus, acetum acerrimum, flos æris, nitrum, succus caprifici. Ad uvæ immaturæ succum alumen injicito tenuissime tritum, & in vas æris rubri immissum ad solem exponito ac agitato, & ubi ad bonam spissitudinem devenerit tollito.

12. Sicca ad cruenta vulnera hæc faciunt. Veratrum nigrum tenuissime tritum inspergitur, quandiu aliquid humoris inerit ac depascentis. Deligatio vero eadem est quæ in emplastris. Aliud. Salis grana siccissima in æneam ollam, aut fictilem novam immittito, magnitudine maxime æqualia, non magna: & mel optimum dupla salis mensura, pro conjectura facta, ad salem affundito: deinde ollam prunis imponito, & dum totum combustum fuerit, finito. Postea exterso ac expurgato per spongiam ulcere inspergito, & velut prius deligato, & paulo magis comprimito. Postridie vero qua parte non adhæserit pharmacum inspergito, comprimito ac deligato. Ubi vero pharmacum discedere voles, acetum calidum affundito, donec discedat: & rursus eadem facito, si opus fuerit extersione per spongiam facta. Aliud siccum mordax. Misy quam levissime tritum inspergito in ea quæ humida sunt ac putri-

trida: & florem æris tenuem non penitus leviter tritum. Aliud ſiccum ſimiliter mordax. Ubi ſpongia exterſiſti, lanas quam maxime ſuccidas in teſta exurito, face admota donec totas combuſſeris: hoc pharmacum leviter tritum inſpergito, & eandem deligationem adhibeto. Aliud ſiccum ad eadem ulcera. Chamæleo niger, alumen fici ſucco ſubactum: ſubigito autem toſtum, & anchuſam miſceto. Aliud. Anagallis & alumen Ægyptium toſtum. Aliud. Pulvillum inſperſilem Orchomenium inſpergito. Cæterum ad nomas proſerpendo depaſcentes, alumen Ægyptium toſtum, itemque Melium facit. Verum nitro toſto inſperſo prius præparare ac ſpongia extergere oportet. Facit & chalcitis toſta. Torrere autem oportet, donec flammæ ſpeciem induat. Ad vetera ulcera in tibiis oborientia: (fiunt autem ſanguinolenta & nigra) meliloti florem tritum, melle ſubactum, cataplaſmatis modo utere. At vero ſupra nervos diſſectos, myrti ſylveſtris radices contuſas ac cribratas, & oleo ſubactas deligato. Et herbam quinquefolium (eſt autem alba & lanuginoſa, & altior a terra, quam nigrum quinquefolium) in oleo tritum deligato, & tertia die exolvito. His autem medicamentis in hyeme potius quam æſtate utendum eſt.

13. Medicamenta mollientia, quæ etiam cicatrices, pulchras faciunt. Scillæ internam partem mucoſam terito, & reſinam de picea, cum recenti adipe ſuillo, & oleo modico, reſinaque ac ceruſa modica. Et adipem anſerinum, ac ſuillum recentem purum, & oleum modicum, & ſcillam, & ceram albiſſimam. Aut ſcillam, oleum album, reſinæ parum, ceram, adipem ſuillum veterem ac recentem. Facit & oleum, & ærugo, & ſcilla, & reſina. Sint autem duæ partes veteris adipis ad recentem: de reliquis autem quantum opportunum eſſe viſum fuerit. Adipem recentem liquefactum in aliam ollam defundito, & plumbaginem leviſſime tritam ac cribratam commiſceto ac coquito, & primum agitato. Coquito autem donec deſtillatum in terram congeletur: deinde tollito, ac reliquum diffundito, præter lapidem ſubſidentem: & reſinam injicito ac agitato, & modicum oleum cedrinum, & quod prius diffuſum ac ablatum fuit ammiſceto. Porro in omnibus mollibus, in quibus reſinam ammiſces, ubi pharmacum ab igne abſtuleris, in calidam adhuc reſinam immittito ac agitato. Aliud. Adeps ſuillus vetus & novus, & cera & oleum. Sicca vero, loti ramenta, thus, plumbago: thuris videlicet, pars una, plumbaginis una, & ramentorum loti una. Aut adipem ſolum veterem ſuillum, & cum ipſo adipem caprinum recentem, quam minime cum membrana, ſed purgatum, parum terito aut contundito, & oleum affundito, & plumbum cum ſpodio inſpergito, & ramentorum loti dimidium. Aliud. Adeps caprinus, ſpodium, chalcitis cærulea, oleum.

14. De Ambuſtis, Ilicis radices coquere oportet teneras. Quarum ſi cortex craſſiſſimus eſt ac viridiſſimus, confectum in tenues partes, vino albo affuſo, lento igne coquito, donec ad bonam craſſitudinem deveniat, ut illini poſſit. Poteſt & in aqua coqui eodem modo. Aliud non mordax. Suillum adipem ſolum veterem liquefactum illinito. Superne vero ſcillæ radicem diſſectam imponito ac deligato. Poſtridie vero foveto ac perfundito, & adipem ſuillum veterem liquato, & ce-

ram ac oleum ammifceto, thus item, & loti ramenta, ac minium: hoc ubi illeveris, ari folia in vino ac oleo cocta apponito ac deligato. Aliud. Poftquam fuillo adipe illeveris vetufto, haftulæ regiæ radices in vino coctas ac tritas fuperillinito. Aliud. Adipem fuillum veterem liquato, & refinam ac bitumen ammifceto, & hæc linteo illita, ad ignem calefacta, imponito ac deligato. Quum in dorfo ex plagis, aut alias ulcus factum fuerit, fcilla cocta, trita, ac linteo illita deligato. Poftea vero adipem caprinum, & recentem fuillum, & fpodium, & oleum, & thus illinito.

15. Tumores in pedibus oborti, & fponte, & non fua fponte, in quibus neque tumores, neque inflammatio a cataplafmatis fedatur, & fi quis fpongias deliget, aut lanas, aut aliud quid fuper fanam partem, poftea intumefcunt fua fponte, ac inflammantur: influxio fanguinis per venas in caufa eft, fi cui non contufio caufa eft. Et fi alicubi alia in corporis parte tale quid fiat, eadem ratio eft. Verum fanguinem detrahere oportet, de venis præfertim influentibus, fi confpicuæ fuerint: Sin minus, pertundere tumores oportet, profundioribus ac frequentioribus vulnufculis impactis. Sed & in aliis omnibus quæ pertundis, fic facere oportet, atque hoc acutiffimis ac tenuiffimis ferramentis. Quum vero fanguinem detrahis, fpecillo ne valde premas, ut ne contufio accedat. Aceto autem perluito, & grumum fanguinis in hiatibus ne relinquito: & illito cruentis vulneribus deftinato medicamento, lanas fuccidas, carminatas, molles deligato, vino & oleo refperfas. Et pertufam partem æger ita habeat, ut refluxus fit fanguinis, non defluxus: & omnino non humectet: & parum cibi capiat, & aquam bibat. Si vero ubi folveris, fiffuras repereris inflammatas, cataplafma ex vitice ac lini femine imponito. Si vero ulceratæ fuerint fiffuræ ac eruperint, ad rem refpicies, & quod opus fuerit adhibens, de cætero curato.

16. At ubi varix ineft in tibia, aut confpicuus, aut in carne, & tibia eft nigra, & videtur opus habere fanguine ab ipfa defluente: talia nequaquam pertundere oportet. Plerumque enim magna ulcera ex fiffuris fiunt, propter varicis influxum. Verum varicem ipfum alias atque alias compungere oportet, ubi opportunum effe vifum fuerit. Cæterum quum venam fecueris, poftquam fanguinem dimiferis, & fafciam folveris, & non fiftatur, in contrarium, partem habeat, quo refluxus fanguinis fiat, five manus fuerit, five crus, utpote fanguine retro fluente: atque ita tempus longius aut brevius decumbens expectet. Poftea ipfum fic habentem deligato, nullo grumo exiftente in fiffura: deinde fplenium duplum vino imbutum apponito, & fuper ipfum lanam puram oleo imbutam. Nam etiamfi influxus fanguinis fuerit violentus, fuppreffio fit influentis. Et fi grumo in fiffura manente fic inflammetur, fuppuratur. Pranfum autem & potum plus aut minus venam fecare finere oportet, & aliquantum calefactum: & die calidiore quam frigidiore.

17. Si vero influat fanguis, cucurbitam affigere oportet: & fi ablata cucurbita, multum fanguinis, aut ferofus fanguis fluat, cito priufquam repleatur rurfus affigere, & quod reftat extrahere. Sin minus, grumi in fiffuris inhærent, & deinde ex ipfis inflammata ulcera fiunt. Aceto autem omnia ta-

talia perluere oportet, & postea non humectare, neque in fissuras decumbere: Verum aliquo medicamento cruentis vulneribus destinato fissuras illinere. Et quum infra genu, aut ad genu affigere cucurbitas oportuerit, stanti erecto, si stare potuerit, affigantur.

HIPPOCRATIS DE FISTULIS.

ISTULÆ fiunt quidem ex contusionibus & tuberculis, fiunt autem & ex remigatione ac equitatione, quum in natibus congregatus fuerit sanguis prope sedem. Putrescens enim distribuitur ad molles partes, nimirum quum & intestinum rectum sit humidum, & caro mollis, in quam distribuitur, donec tuberculum eruperit, & deorsum ad rectum intestinum computruerit. Postquam autem hoc factum fuerit, in fistulam abit, ac sanie manat, & stercus per ipsam fluit, & flatus, & abominatio multa. Ex contusionibus itaque fit fistula, ubi aliquis circa rectum intestinum locus contusus fuerit ex plaga, aut ex casu, aut vulnere, aut equitatione, aut remigatione, aut quæcunque talia sunt. Congregatur enim sanguis. Putrescens autem suppuratur, a suppurato vero ea quæ de tuberculis dicta sunt patitur. Primum igitur quum tale quoddam tuberculum nascens senserit, crudum quam citissime secare oportet, priusquam suppuretur ad rectum intestinum.

2. Si vero jam ægrotantem ex fistula assumpseris, allii caulem recentem accipe, & homine supino reclinato, diductis cruribus altero huc, altero illuc, caulem immitte donec offendas ac impingas: & fistulæ profunditatem per caulem metire, & seselis radicem tenuissime tritam, aqua affusa ad dies quatuor macerato, eamque aquam trium cyathorum mensura, melle ammixto æger bibat jejunus. Cum hac etiam ascaridas purgato. Quicunque vero relicti fuerint non curati, moriuntur. Postea linteum byssinum tithymalli magni succo imbutum, flore æris tosto trito insperso, in penicilli figuram intorque longitudine fistulæ æqualem, filo per summum penicillum transmisso, & rursus per summum caulem: & homine supino reclinato, adhibito catoptere instrumento sedem expandente, corrosam recti intestini partem inspicito, & sic caulem immittito: & ubi in intestinum inciderit, apprehensum retrahito, donec penicillus fuerit intrusus, & superiori ac inferiori parti adæquatus. Postquam vero fuerit intrusus, glandem corneam in intestinum indito, & podice ex terra cimolia oblito finito. Ubi vero ventrem exonerat, eximito, & rursus indito, donec ad quintum pervenerit diem. Sexta autem eximito, extrahens penicillum ex carne, & alumen terito, eoque glandem expleto, & in intestinum indito ac finito, donec alumen liquidum fiat. Podicem vero myrrha illinito, donec coaluisse visus fuerit.

Alia curatio. Crudum linum tenuissimum accipito, & ad palmi longitudinem quincuplicato, & pilum equinum circumdato: deinde facto spicillo stanneo in summa parte perforato, & initio lini complicati in spicillum immisso, spicillum in fistulam demittito, & simul sinistræ manus digitum indicem in sedem indito: ubi vero spicillum contigerit digitum, inflexa summa spicilli parte, initium lini quod est in spicillo per digitum adducito: & spicillum quidem rursus extrahito, lini vero initia bis aut ter connectito, & reliquam lini partem intortam ad nexum deligato. Postea vero dimissum negotia sua obire jubeto. Cæterum quantum putrescente fistula de lino laxatur, tantum intendere oportet, ac intorquere semper singulis diebus. Si vero linum crudum computrescat, priusquam fistula corrodatur, aliud linum ad pilum innecte, immitte, ac connecte. Pilus enim ea de causa ad crudum linum additur, quod non putrescit. Postquam vero fistula computruerit, spongiam mollem in tenuissima frusta concisam apponere oportet: deinde in fistulam quidem, florem æris tostum multum per spicillum immittere: Spongiam vero melle illinere, & subjecto digito indice sinistræ manus, ultra protrudere: & appositam alteram spongiam deligare (eodem modo velut in hæmorrhoidibus.) Postridie vero exolvere, & aqua calida abluere, & cum spongia per sinistræ manus digitum fistulam purgare conari: & rursus æris florem immittere, ac spongiam deligare. Atque hæc facere oportet per dies septenos. (In his enim maxime tunica fistulæ computrescit:) de cætero vero donec sanata fuerit spongiam deligare. Nam dum per hunc modum fistula a spongia cogitur ac explicatur, neque rursus concidere poterit, neque alia ipsius pars sanabitur, alia vero rursus complebitur, sed in seipsa tota sana erit. Verum in hac curatione multa aqua calida proluere oportet, & fame macerare. Si vero non corrosa fuerit fistula, spicillo immisso secato, donec diduxeris, & æris florem inspergito, & ad dies quinque sinito: deinde aquam calidam affundito, & polentam aqua subactam superimponito, & betarum folia deligato. Ubi vero exciderit æris flos, & fistulæ ulcus purum fuerit, velut priorem curato. Si vero in loco sit ubi fieri id non possit, & profunda etiam sit fistula, flore æris, & myrrha, & nitro in urina dilutis colluito: & in fistulæ osculum plumbeam glandem indito, ut ne coalescat. Collutio vero facienda est, pennæ fistula ad vesicam alligata, & fistula intro immissa, atque sic collutione infusa. Verum sanus non fit, si non secetur.

3. Si intestinum rectum inflammatum fuerit, & dolor habeat & febris, & frequenter ad exonerandum alvum desideat, & nihil egerat, & præ inflammatione sedes exiisse videatur, & aliquando urinæ stillicidium corripiat: hic morbus fit, quum pituita ex corpore ad intestinum rectum decubuerit. Conferunt autem calida. Quum enim hæc adhibentur, pituitam attenuare ac consumere possunt, & simul acrimonia sua salsam pituitam aquosam reddere, ut non sit ardor, neque morsus aliquis in intestino. Curare itaque oportet hoc modo. Ægrum in calidam aquam collocato, & trita grani cnidii grana sexaginta in vini hemina, & olei hemina dimidia diluito, tepefacito, & infundito. Hæc & pituitam educunt & stercus. Si vero in aqua non sedet, ova

cocta

cocta in vino nigro odorato, ad sedem apponito, calido quopiam inferne substrato, aut vesica aqua calida plena. Aut lini semen tostum, molitum, tritum, pari farina, in vino nigro odorato, & oleo ammixta, cataplasmatis modo calidissime imponito. Aut hordeum & alumen Ægyptium tritum misceto, & glandem oblongam efformato, & ad ignem tepefaciens digitis effingito, deinde summe tepidam effectam in sedem indito. Forinsecus autem cerato oblinito, & allium in vino nigro diluto coctum pro cataplasmate imponito. Postquam vero exemeris, in aquam calidam collocato: & solani succum, & anserinum ac suillum adipem, & chrysocollam, & resinam, & ceram albam commisceto, simulque liquefacito, & cum his illinito: & quandiu inflammatio duraverit, allium coctum cataplasma adhibeto. Et si quidem ad hæc a dolore liberetur, satis fit: Sin minus, bibat peplum, meconium album appellatum, aut aliud quoddam quod pituitam purgat. Et quandiu durat inflammatio, eduliis levibus nutriatur.

4. Urinæ stillicidium ex his incidit. Vesica ex intestino recto calescens, caliditate pituitam adducit: a pituita vero urinæ stillicidium fit. Si quidem igitur una cum morbo sedetur (solet enim plerumque ita fieri) satis est: Sin minus, medicamenta ad urinæ stillicidium destinata exhibeto. Si vero sedes elabatur, fomento per mollem spongiam adhibito, & cochleæ muco illito, e manibus deligatum suspendito ad modicum tempus, & redibit. Si vero amplius excidat, & non maneat intus, laterum mollitudines præcingito, & retrorsum fasciam ex cingulo submittito: & ubi sedem intro protrusisti, spongiam mollem aqua calida, in qua loti ramenta cocta sunt, imbutam imponito. Sed & de aqua ipsa ad sedem affundito, spongiam vero exprimito: deinde fasciam per media crura subextentam, circa umbilicum deligato. Ubi vero alvum exonerare volet, inter tabulas angustissimas insidens id faciat. Si vero puer fuerit, intra mulieris pedes ad genua acclinatus. Dum autem ventrem exonerat, crura extendat. Sic enim minime sedes exciderit.

5. At si intestinum rectum humidum fiat, & sanies defluat, fece vini usta & aqua ex myrti decocto abluito, & adiantum siccum, tusum, cribratum inspergito. Si vero sanguis profluat, ablutione ex iisdem facta chalcitidem & cupressi, aut cedri, aut pini, aut terebinthi ramenta inspergito, pari mensura de his ad chalcitidem ammixta. Forinsecus autem ceratum crassum oblinito. Quum sedes sive rectum intestinum exciderit, & in loco suo manere noluerit, silphium optimum ac densissimum derasum tenue inspergito: & sternutatorium medicamentum ad nares apponito, & hominem ad iram exacerbato. Aut ubi aqua calida abluisti, malicorium, & alumen, in vino albo trita, ad sedem affundito: deinde panniculos apponito, & femora per dies tres colligato, & jejunet. Vinum autem bibat dulce. Si vero neque sic retro cedat, minium mixtum, cum melle illinat.

6. Intestinum rectum si procidat, & sanguis profluat, de ari radice detractum corticem in aqua coquito, deinde tritum farina ammixta calidum imponito. Aliud. Vitis sylvestris, quam aliqui psilothrion vocant, radices tenerrimas derasas in vino nigro meraco austero coquito, deinde tritas tepide imponito. Sed & farinam ammisceto, &

in

in vino albo ac oleo subigito, & tepide imponito. Aliud. Cicutæ semen vino albo odorato instillato terito, deinde tepide imponito. Si vero inflammatum fuerit, hederæ radicem in aqua coctam, leviter tritam, ammixta farina optima, in vino albo subactam imponito, & oleum ad hæc ammisceto. Aliud. Mandragoræ radicem maxime viridem: Sin minus, siccam: viridem itaque lotam ac concisam, in vino diluto coquito, ac imponito: siccam vero tritam similiter imponito. Aliud. Cucumeris peponis internam partem leviter tritam imponito.

7. Si vero dolor fiat, & inflammatum non sit, nitrum rubrum assato, ac leniter terito, & alumen ac salem torreto, ac leviter terito, & pari mensura singula misceto, deinde ad picem optimam ammisceto, & linteo illita apponito ac deligato. Aliud. Capparis folia viridia trita, in marsupium conjecta adalligato: & ubi urere videberis auferto, ac rursus apponito. Si vero folia non affuerint, corticem radicis capparis contusum, vino nigro subactum, eodem modo alligato. Hoc etiam ad splenis dolorem bonum est. Ex his cataplasmatis, quæ quidem frigefaciunt, fluere prohibent: quæ vero molliunt ac calefaciunt, diffundunt: quæ in sese trahunt, siccant & attenuant. Porro hic morbus fit, quum bilis & pituita ad hos locos decubuerit. At recto intestino inflammato, medicamento in quod resina, & oleum, & cera, & plumbago, & adeps calidissimus commiscentur, illinere oportet.

HIPPOCRATIS
DE
CAPITIS VULNERIBUS.

NUllum capitis vulnus leviter contemni debet. Sæpe enim cutis sola contusa ferro, aut alia aliqua re, si non diligenter, & cum quadam cautione curetur: veluti si sanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur: ulcus incrudescens non parum molestiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit: & medico quidem negotia, ægroto vero periculum non minus affert. Verum hoc multo magis contingit, si calvaria, & cerebri membranæ rumpuntur. Quare si non singula hæc diligenter medicus curaverit, sæpe mortis causa existit. Et de his quidem omnibus etiam alibi diximus, sed & nunc dicendum est. Primum igitur capite vulnerato interrogare oportet: per quid vulneratum sit: deinde quid homo fecerit, quum vulneratus fuit. Postea qua parte vulnus inflictum sit. Nam

HOMINUM capita nihil inter se similiter habent, neque suturæ capitis in omnibus eodem loco consistunt. Verum quisquis ex priore capitis parte prominentiam habet: (est autem prominentia, rotunda ossis pars eminens præ alia:) hujus suturæ consistunt in capite, velut litera Græca tau T pingitur. Breviorem enim lineam ad prominentiam transversam constitutam habet: alteram vero lineam per medium caput, sed se-

ſecundum longitudinem ad collum ſemper habet. Qui vero ex poſteriore capitis parte prominentiam habet, hujus ſuturæ etiam contrario priori modo conſiſtunt. Brevior enim linea ad prominentiam tranſverſa conſiſtit: longior autem per medium caput, ſecundum longitudinem ad frontem ſemper conſtituta eſt. Quiſquis autem ex utraque capitis parte, & anteriore, & poſteriore, prominentiam habet: huic ſuturæ ſunt ſimiliter conſtitutæ, velut litera Græca Ξ ſcribitur. Conſiſtunt autem longæ quidem lineæ ad utranque prominentiam tranſverſæ. Brevis autem per medium caput, ſecundum longitudinem ad utranque longam lineam deſinens. At qui neutra parte ullam prominentiam habet, hic ſuturas habet velut litera Græca ⋈ pingitur. Conſiſtunt autem hæ lineæ, altera quidem tranſverſa ad tempora pertingens, altera vero ſecundum longitudinem, per medium caput.

2. Duplex autem eſt os juxta medium caput: duriſſima vero ac denſiſſima ſuprema ipſius pars exiſtit, & infima quæ eſt ad membranam. Conſimilis eſt color oſſis ſub carne: conſimilis eſt color oſſis inferne. Secedit autem a ſupremo ac infimo oſſe, a duriſſimis ac denſiſſimis, ad mollius, ac minus denſum, & communius, ad duplicatam laminam. Eſt autem duplicata lamina caviſſima, ac molliſſima, & maxime antroſa. Eſt autem & totum os capitis, excepta valde modica ſuprema ac infima parte, ſpongiæ ſimile: & habet os in ſeipſo caruunculas ſimiles multas humidas: & ſi quis ipſas digitis conterat, ſanguis utique ex ipſis prodierit. Sunt etiam in oſſe venulæ tenuiores ac caviores, ſanguine plenæ. Quod igitur ad duritiam, & molitiem, & cavitatem attinet, ſic habet: Quod vero ad craſſitudinem ac tenuitatem, hoc modo.

3. Univerſi capitis os tenuiſſimum ac debiliſſimum, quod eſt circa ſinciput: & carnem pauciſſimam ac tenuiſſimam hac parte os in ſeipſo habet: & cerebrum hac capitis parte plurimum ſubeſt. Et quia hæc ita ſe habent, ut & vulnera, & tela æqualia ſint magnitudine, & minora: & ſimiliter vulneratus quis ſit, & minus: os hac capitis parte & magis contunditur, & rumpitur, & magis intro contuſum cedit: & lethaliora, ac ad curandum, & effugiendam mortem, difficiliora ſunt vulnera hac parte, quam alibi in capite: et ut ſint æqualia vulnera, et ſimiliter vulneratus quis ſit, et minus: homo ubi etiam alias ex vulnere moriturus eſt, breviore tempore moritur, qui hac parte capitis vulnus habet, quam qui alia. Cerebrum enim et citiſſime et maxime juxta ſinciput ſentit mala, quæ et in carne, et in oſſe fiunt. Sub tenuiſſimo enim oſſe, ac modica carne, cerebrum eſt hac parte: et plurimum cerebrum ſub ſincipite jacet. Cæterum ex reliquis oſſibus id quod circa tempora eſt, debiliſſimum eſt. Commiſſura enim eſt infernæ maxillæ ad calvariam, & motus in temporibus ſurſum ac deorſum, velut articuli: & auditus prope ipſum eſt: & vena per tempora extenta eſt, cava ac fortis.

4. Omni vero capitis oſſe robuſtius eſt os verticis: & quod eſt retro aures, robuſtius eſt quam totum quod in anteriore parte eſt: & carnem ampliorem ac profundiorem in ſeipſo hoc os habet. Et ſane his ita ſe habentibus, ſi quis & vulneribus, & telis, omnibus æqualibus ac ſimilibus, & majoribus ac minoribus, ſimiliter ſit vulneratus, & magis: hac capitis parte os minus rumpitur, & contunditur; & ſi homo alias mo-

moriturus est ex vulnere, si in posteriore capitis parte vulnus habet, diutiore durans tempore morietur. In longiore enim tempore os suppuratur, et deorsum ad cerebrum transpuratur, propter ossis crassitudinem: et paucius etiam cerebrum hac parte subest: et plures mortem effugiunt plerumque ex his qui posteriore capitis parte vulnerati sunt, quam qui anteriore.

5. Sed et in hyeme diutiore tempore vivit homo quam in æstate, quisquis etiam alias moriturus est ex vulnere, quacunque capitis parte vulnus habeat. At vero sedes telorum acutorum ac leviorum, ipsæ in seipsis contingentes in osse, et cum fissura, et contusione, ac introcessione: [fiunt autem hæ similiter, et in anteriore et in posteriore capitis parte:] ex his mors non contingit secundum justitiam, etiamsi contingat. Sutura vero in ulcere si compareat, osse denudato, quacunque capitis parte ulcere oborto, debilissimus æger est ad resistendum vulneri ac telo, si in ipsam suturam telum incubuerit: et maxime omnium si telum in sincipite, juxta debilissimam capitis partem incussum fuerit, et suturæ circa ulcus, si ita contingat, fuerint, et telum ipsas suturas contigerit.

6. Vulneratur porro os in capite tot modis. Singulorum autem modorum plures species fracturæ in vulnere fiunt. Os vulneratum rumpitur, et ossi fissuram continenti ac ambienti necesse est contusionem accedere, si ruptum fuerit. Nam telum quod os rumpit, idem hoc etiam os, aut magis, aut minus contundit, id ipsum videlicet os, in quo fissuram rumpit. Atque hic unus modus est. Species autem fissurarum omnigenæ fiunt. Nam et tenuiores, et valde tenues conspicuæ fiunt. Quædam vero neque statim post vulnerationem, neque in diebus, in quibus dolorem utilitas mors homini contingere potest. Rursus autem aliquæ fissuræ crassiores ac ampliores fiunt: quædam vero etiam valde amplæ. Et aliæ quidem in longiorem modum rumpuntur, aliæ vero in breviorem: et aliæ rectiores sunt, aliæ etiam valde rectæ: aliæ vero curviores et curvæ ac profundiores: aliæ autem ad infernam partem, et per totum os. Poterit autem et os in sua ipsius natura contundi, ita ut nulla fissura ad contusionem ossi accedat. Atque hic secundus modus est.

7. Species autem contusionis plures sunt. Nam & magis, & minus contunditur, & altius ac per totum os, & minus in altum ac per totum os, & in ampliorem & minorem tum longitudinem, tum latitudinem. Verum harum specierum nullam oculis intuenti cognoscere datur, qualisnam specie existat, & quanta magnitudine. Neque enim etiamsi sint contusa, & malum factum sit, an contusa sint, oculis videre conspicuum fit, statim post vulnerationem: quemadmodum neque aliquæ fissuræ videri possunt, quæ rupto osse procul absunt. Intro etiam cedit os ex natura sua, una cum fissuris: alias enim non intro cesserit. Nam quod intro cedit, abrumpiturque ac frangitur, intro cedit ab alio osse, quod in sua ipsius natura manet, & sic sane fissura adest intro cessioni. Atque hic tertius modus est. Intrò autem cedit os per multas species. Nam & major ossis pars, & minor intro cedit: & magis ac profundius deorsum, & minus ac magis in superficie.

8. Quin & sede teli in osse contingente, fissura utique ad sedem accesserit, & ad fissuram etiam contusionem magis aut minus accedere, necesse est, si

si quidem & fissura accedat ea parte qua & sedes facta est: & fissura fit in osse continente & sedem, & contusionem. Atque hic quartus modus est, in quo sedes teli fit in osse. Sedes autem vocatur, quum manente osse in sua ipsius natura, telum quod in os incubuit, manifestum fecerit ubi incubuit. Verum in singulis modis plures species fiunt. Et de contusione quidem ac fissura, si ambo hæc ad sedem accedant, & si contusio sola fiat, jam dictum est, quod multæ species & contusionis, & fissuræ fiunt. Hæc autem sedes ipsa in seipsa, longior ac brevior fit, & curvior ac rectior, & orbiculatior: & multæ aliæ species talis modi sunt prout etiam figura teli fuerit, & eædem etiam profundiores deorsum, & magis & minus, & angustiores, & ampliores, & valde amplæ, si dissectione intercisa fuerit. Quanta autem dissectio in longitudinem ac latitudinem fiat, in osse sedes est, si alia ossa dissectionem ambientia in sua ipsorum natura manserint, & non una cum dissectione intro cesserint ex sua natura. Nam si ita contingat, intro cessio fuerit, & non amplius ossis sedes.

9. Si vero alia capitis parte vulneratur, & ulcus habet homo, & os carne denudatum est, quintus hic modus est: & hanc calamitatem ubi facta est, nulla re juvare queas. Nam si passus est hoc malum, non est quod ex ipso exquirere possis, an passus sit hoc malum, neque qua capitis parte: & ex his fracturæ modis ad perforationem devenit, tum si contusio ad visum inconspicua est, tum si aliquo modo manifesta fuerit: & fissura si inconspicua visui fuerit, & ad visum manifesta. Sed & si sede teli in osse contingente, fissura ac contusio ad sedem accedat: & si contusio sola accedat ad sedem, absque fissura: hæc quoque ad perforationem devenit. At vero os quod ex sua natura intro cessit, parum perforatione opus habet: & quæ maxime intro cesserunt, & maxime fracta sunt, & perforatione minime opus habent. Neque sedes ipsa in seipsa contingens, absque fissura ac contusione, perforatione indiget: Neque dissectio ipsa, si magna ac ampla fuerit. Dissectio enim & sedes idem sunt.

10. Cæterum primum exspectare oportet in vulnerato, qua capitis parte, & num in debilioribus, vulnus habeat: & capillos considerare circa ulcus, an dissecti sint a telo, & an intus sint in vulnere: quod si est, periculum est os carne nudum esse. Itaque dicere oportet, os aliquam læsionem a telo habere. Atque hæc longe prius considerasse ac dixisse oportet, antea quam hominem contingas. Ubi vero jam contigeris, clare nosse conari, an nudum carne os sit, aut non, & si quidem oculis conspicuum fuerit os nudum, bene habet: Sin minus, specillo considerato: & si quidem inveneris os carne nudum esse, & non sanum a vulnere, ejus quod in osse est dinotionem primum facere oportet, inspiciendo & quantum sit malum, & quo opere opus habeat. Oportet etiam vulneratum interrogare ut passus sit, & quo modo.

11. Si vero non conspicuum fuerit os, multo adhuc magis interrogationem facere oportet, an habeat quid mali, aut non habeat: & si nudum est os, ut factum sit, & juxta quem modum. Nam contusiones, & fissuras in osse non apparentes, & tamen præsentes, ex vulnerati responsione cognoscere primum conari oportet, an tale quid passum sit os, aut non passum: deinde ra-

ratione & opere exquirere, citra specilli admotionem. Specilli enim admotio non indicat, an tale quid mali os passum sit, & an habeat quid in seipso, aut non passum sit. Sed sedem teli indicat specillum, & an intro cesserit os ex natura sua, & an vehementer fractum sit os: quæ etiam oculis conspicua videnti cognoscere datur.

12. Rumpitur autem os & obscuris fissuris & manifestis: & contunditur obscuris contusionibus: & intro ex sua natura maxime cedit, quum alter ab altero sauciatur, de industria sauciare volens: aut quum ex altiore loco fit jactus, aut plagæ ictus, uter tandem fuerit, magis quam ex plano loco: & si contineat manu telum, sive jaceat, sive percutiat: & si fortior debiliorem vulnerat. Ex his vero qui cadentes vulnerantur ad os, aut in ipsum os*, is qui ex altissimo loco cadit, & in durissimum ac obtusissimum: huic periculum est ut os & rumpatur, & contundatur, & intro cedat ex sua natura. Ei vero qui ex plano magis loco cadit, & in molliorem, os minus hæc patitur, aut etiam non patitur.

13. Quæcunque vero illabentia in caput tela, ad os vulnerant, ex his id quod ex altissimo loco illapsum est, & minime ex plano, & quod durissimum ac obtusissimum, & gravissimum ac minime leve est, & quod minime acutum ac molle: hoc & ruperit os, & contuderit: & maxime sane periculum est ut os hæc patiatur, quum & hæc fiant, & e directo adversus telum, os sauciari contingat, sive ex manu percutiatur, sive jactum suscipiat, sive quid ipsi incidat, sive ipse collapsus saucietur, ita ut quomodocunque sauciatus, osse adversus telum occurrat.

14. Quæ vero tela ex obliquo os sauciant, minus & os rumpunt, & intro ad caput contundunt, etiamsi carne fuerit os denudatum. Nam quædam vulnera ita inflicta, neque denudant os carne. Profecto ex telis maxime os rumpunt, & manifestis, & obscuris fissuris & contundunt, & ex natura sua os intro cedere faciunt, quæ sunt rotunda, & orbiculata, & undiquaque plana, & obtusa, & gravia, & dura: & carnem hæc contundunt, & maturam faciunt, ac concidunt: & ulcera fiunt a talibus telis in obliquum. Sed & in circulum, subcava, & suppurata magis fiunt, ac humida sunt, & diutiore tempore purgantur. Necesse est enim carnes contusas ac concisas, pus fieri ac consumi. At tela oblonga, multum tenuia, & acuta, & levia, carnem magis dissecant quam contundant, & os eodem modo. Et sedem quidem inducit id ipsum quod etiam dissecavit. Dissectio enim & sedes idem sunt. Verum non valde os contundunt talia tela, neque rumpunt, neque ex natura sua intro cedere faciunt.

15. Cæterum oportet supra conspectum tuum, quicquid tandem apparuerit in osse, etiam de omnibus his interrogationem facere. Nam magis & minus sauciati signa hæc sunt, si vulneratus soporem altiorem inciderit, & caligo offusa fuerit, & vertigo, & si ceciderit. Quum autem os carne denudatum a telo fuerit, & circa ipsas suturas ulcus fieri contigerit, difficile est sedem teli deprehendere, quæ in alio osse manifesta est, an insit in osse, aut non insit, & an sedes facta sit in ipsis suturis. Occultat enim ipsa sutura, asperior existens reliquo osse, & non satis clarum est ubi in ipso sutura est, & ubi ossis sedes, si non valde magna sedes fiat. Accedit etiam ruptio ad sedem,

dem, plerumque & ipsa in suturis contingens, & fit etiam hæc ruptio rupto osse deprehensu difficilior, eo quod circa ipsam suturam ruptio fit, si rumpitur, utplurimum. Proclive enim est hac parte os rumpi ac dissolvi, propter ossis hac parte debilitatem ac raritatem & propterea quod parata sit sutura ut rumpatur ac dissolvatur. Nam reliqua ossa suturam ambientia ruptionis exortia manere possunt, eo quod robustiora sunt quam sutura.

16. Verum ruptio circa suturam facta, etiam dissolutio suturæ est, & non facile est deprehendere, neque si a teli sede fiat in sutura, ubi rupta fuerit ac dissoluta. Verum difficilius est deprehendere fissuram ex contusione. Fallunt enim & mentem, & visum medici hæ suturæ, fissuræ speciem referentes, & reliquo osse asperiores existentes, nisi vehementer dissectæ fuerint ac dissolutæ. Dissectio autem & sedes idem sunt. Proinde si circa suturas vulnus factum fuerit, & ad os telum incubuerit, animadversionem habere oportet, ac invenire quod os passum sit. Nam ab æqualibus magnitudine telis, & similibus, ac multo minoribus, & similiter & multo minus vulneratus, longe magis malum accipit, qui in osse in suturas telum recepit, quam qui non in suturas id recepit. Et pleraque horum perforare oportet. Verum ipsas suturas perforare non oportet, sed secedendo in propinquo osse perforationem facere, si perfores.

17. Porro de curatione vulnerum in capite, & quo modo deprehendere oportet affectiones in capite obortas non manifestas, ita mihi videtur. Ulcus in capite nullo humore humectare convenit, ac ne vino quidem: neque cataplasmate integere, neque linamento curationem facere. Neque vero comprimere oportet ulcus in capite, si non in fronte fuerit, aut in loco pilis nudato, aut circa supercilium & oculum. Hic enim facta ulcera, cataplasmatis ac deligatione magis opus habent, quam in aliis capitis partibus. Continet ac ambit reliquum caput totam frontem: partes autem ulcus ambientes, in quacunque tandem parte ulcera fuerint, inflammantur ac intumescunt, propter sanguinis influxionem. Oportet autem neque ea quæ in fronte sunt ulcera, per omne tempus cataplasmatis integere ac deligare, sed postquam inflammatio sedata est, & tumor sedatus, a cataplasmatis ac deligatione cessare. At in reliquo capite ulcus, neque linamentis, neque cataplasmatis, neque deligatione curare oportet, si non & sectione opus habeat.

18. Secare autem oportet ulceribus in capite ac fronte factis, qua parte os carne nudum fuerit, & læsionem aliquam ex telo habere visum fuerit. Ulcera vero quæ non habent sufficientem magnitudinem longitudinis ac latitudinis, ad ossis inspectionem, an quid mali passum sit a telo, & quale id passum sit, & quantum caro contusa est, & quantam os læsionem habet: & rursus an illæsum sit os a telo, & nihil mali passum sit: & ad curationem, quali nam opus habet ulcus, & caro, & ossis affectio: talia sane ulcera sectione opus habent. Si vero etiam os quidem carne fuerit denudatum, subcava vero fuerint ulcera in obliquum, cavitatem quamplurimum resecare oportet, ubi non facile est medicamento quocunque pervenire. Sed & orbiculatiora ulcera, ac plurimum subcava, etiam ipsa resecare oportet, circulo divisim inciso secundum longitudinem pro hominis natura, ut longius fiat ulcus.

19. At vero in capitis sectione, reliquæ quidem capitis partes securitatem habent dum secantur. Verum tempora, & adhuc supra tempora venam quæ per tempora fertur, secare non oportet. Convulsio enim corripit sectum. Et si quidem sinistra tempora secta fuerint, dextera convulsio corripit. Si vero dextra secta fuerint, sinistra convulsio apprehendit. Quum igitur ulcus in capite secas, ossium gratia carne denudatorum, scire cupiens an habeat os quid mali a telo, aut non habeat, secare oportet vulnus tanta magnitudine, quanta sursum opus habere visum fuerit. Secantem vero carnem ab osse diducere oportet, quæ ad membranam, & ad os existit. Deinde linamentum per totum ulcus adhibere oportet, quod ulcus quam amplissimum in posterum diem faciat, cum minimo dolore: ubi vero linamentum adhibuisti, cataplasmate utere, quanto tempore etiam linamento, ita ut mazam ex tenui polenta in aceto subigas, aut coquas, & quam maxime viscosam facias. Postridie vero ubi linamentum exemeris, inspecto osse quod passum est, si non conspicua tibi sit vulneratio, qualisnam sit in osse: neque cognoscas an os aliquid mali in se habeat, aut non habeat, telum autem ad os pervenisse ac læsisse videatur, radere oportet specillo rasorio, secundum longitudinem ac profunditatem pro hominis natura: & rursus si etiam transversum sit os, ruptionum gratia ad visum inconspicuarum, & contusionis obscuræ gratia, quæ non intro cessit ex natura alterius ossis capitis.

20. Indicat enim ipsa rasio magis, si non etiam alias conspicuæ fuerint hæ affectiones, ex telo in osse existentes. Et si sedem teli in osse videris, tum ipsam teli sedem radere oportet, tum ambientia ipsam ossa, ne sæpe ad sedem ruptio accedat, & contusio, aut sola contusio, & deinde lateant, quum non conspicua existant. Postquam autem os scalpro raseris, si quidem ad perforationem tendere ossis sauciatio videatur, perforare oportet, & citra perforationem triduum non excedere, sed in hoc perforare, tum alias, tum tempore calido, si ab initio curationem susceperis. Si vero suspiceris os ruptum, aut contusum esse, aut ambo hæc: conjectura facta quod vehementer sauciatus sit, ex vulnerati verbis: & quod a forti id contigit qui sauciavit, si alius ab alio vulneratus fuerit: & quod telum quo vulneratus est, ex maleficorum telorum ordine fuit: deinde quod vertigo & caligo ipsum corripuerit, & quod in soporem profundiorem inciderit, & quod ceciderit. His ita contingentibus, si non cognoscas an os ruptum sit, aut contusum, aut ambo hæc, neque alias videas: super os aliquid maxime nigri coloris, nigro medicamento liquato subactum, imponere oportet: & subextento linteo oleo imbuto super ulcus, & deinde mazæ cataplasmate apposito deligare: postridie vero exoluto ac expurgato ulcere deradere.

21. Et si sanum non fuerit, sed ruptum ac contusum, reliquum quidem os rasum album erit, fissura vero & contusio, quæ nigrum medicamentum eliquatum in seipsam suscepit, in reliquo osse albo nigra erit. Cæterum hanc fissuram conspectam rursus secundum profunditatem radere oportet. Et si quidem radens fissuram hanc conspectam nigram exemeris, & deleveris e conspectu sublatam, contusio quidem ossis, aut magis, aut minus facta fuit, quæ sane etiam fissuram a scalpro rasorio deletam rupit. Verum minus horrenda hæc est,

est, & minus negotii exhibuerit, fissura deleta. Si vero in profundo sit, & dum raditur deleri nolit, ad perforationem devenit hæc calamitas. Sed perforare oportet, ac de cætero ulcus curare. Cavere autem convenit ut ne aliquid mali os contrahat ex carne, si male curetur. Nam & perforato ossi, & alias denudato, sed sano: & si læsionem aliquam ex telo habeat, & tamen sanum esse putetur, periculum magis imminet ut suppuratum fiat, etiam si alias futurum non esset. Si & caro os ambiens male curetur, & inflammetur ac constringatur.

22. (Ignescit enim, & multa flamma impletur. Et sane os ex ambientibus carnibus in seipsum calorem & flammam, & quæcunque mala in seipsa habet caro, trahit, & ex his ita suppuratum fit. Malum est etiam humidam esse carnem in ulcere, & putrescentem, & ad multum tempus purgari.) Quare suppuratum quidem quam celerrime ulcus facere oportet. Sic enim ambientes ulcus partes quam minimum inflammabuntur, & ulcus citissime purum erit. Necesse est enim carnes concisas ac contusas a telo suppuratas fieri ac consumi. Postquam autem purgatum fuerit, siccius fieri ulcus oportet. Sic enim citissime sanum fiet, sicca carne germinante, & non humida. Et sic quoque ulceri caro non superincrescit.

23. Eadem ratio membranæ circum cerebrum est. Statim enim osse perforato & exsecto, ac de membrana detracto, ipsam denudatam membranam puram quam citissime ac siccam facere oportet, ut ne ubi ad multum tempus humida sit, computrescat ac in tumorem attollatur. His enim ita contingentibus, periculum est ipsam putrefieri. At vero os quod discedere a quovis alio osse oportet, ulcere in capite facto, & sede teli in osse existente, aut alias osse plurimum denudato: discedit, ubi plurimum exangue factum est. Resiccatur enim sanguis ex osse, & a tempore, & a plurimis medicamentis. Citissime enim discesserit, si quis ulcus quam citissime purgarit, & de cætero & ulcus, & os, tum majus, tum minus resiccaverit. Quod enim citissime resiccatum ac testaceum factum fuerit, ex hoc facto maxime dimittitur ab alio osse, quod sanguinolentum ac vivum existit, & quum exangue ac siccum fiat, a sanguinolento ac vivo valde discedit.

24. Quæcunque vero ossa intro contusa cedunt ex sua ipsorum natura, rupta aut etiam dissecta, valde ampla, talia minus periculosa sunt, ubi membrana sana fuerit: & quæ pluribus fissuris & amplioribus intro rupta sunt, adhuc minus periculosa sunt, & ad detractionem faciliora fiunt: & nullum ex talibus perforare oportet, neque periclitari ossa auferre conando, priusquam sponte sua emergant, priore forma exoluta. Emergunt autem carne subnascente. Subnascitur autem ex duplicata ossis lamina, & ex sano osse, si superna ossis pars sola fuerit corrupta. Sic vero quam citissime & caro subnasci ac germinare poterit, & ossa emerserint, si quis ulcus quam citissime suppuratum redditum, purum faciat. Et si per totum os ambæ partes intro contusæ cesserint ad membranam, & superna ossis pars, & inferna, si quis similiter medeatur, ulcus celerrime sanum erit, & ossa quæ intro cesserunt, celerrime emergunt ac revertuntur.

25. At vero puerorum ossa, & tenuiora & molliora sunt, ea de causa, quod sanguinolentiora sunt, & cava, & neque antrosa, neque densa, neque solida: & a telis æqualibus ac debilioribus,

bus, si similiter ac minus fuerint vulnerati, junioris pueri vulnus, & magis & citius suppuratur, & in breviori tempore quam senioris: & si alias ex vulnere moriturus est, junior seniore citius perit. Cæterum si os denudatum carne fuerit, animadversione habita cognoscere conari oportet, si oculis videre ac noscere non datur, an ruptum sit os, & an contusum, aut solum contusum: & an sede teli facta, adsit contusio, aut fissura, aut ambo hæc. Et si quid horum os passum fuerit, detracto sanguine, parvo terebello modice & cum cautione, os terebrare oportet. Tenuius est enim os, & minus profundum juvenibus, quam senioribus. Quicunque vero ex vulneribus in capite moriturus est, et fieri non potest ut sanus fiat ac servetur, ex his signis dinotionem morituri facere oportet, et quod futurum est prædicere. Patitur enim hæc.

26. Quum quis os fractum, aut ruptum, aut contusum, aut quocunque modo fractum intelligens, per errorem deliquerit, & neque raserit, neque perforaverit, veluti os non opus habeat, & velut os sanum existat: ante decimum quartum diem febris corripiet ut plurimum in hyeme. In æstate vero post septimum diem febris corripit: et postquam hoc factum fuerit, ulcus colorem amittit, & ex ipso sanies pauca fluit: et quod inflammatum est ex ipso emoritur, et viscosum fit, et apparet velut salsamentum colore fulvum, sublividum: et os tunc corrumpi incipit, et fit valde nigrum, postremum pallidum aut valde album evadens. Quum vero jam suppuratum fuerit, in lingua pustulæ oboriuntur, et desipiens æger moritur, et convulsio plerosque corripit in altera corporis parte. Si quidem in sinistra parte capitis ulcus habeat, in dextra corporis parte convulsio corripit. Si vero in dextra capitis parte ulcus habeat, in sinistra corporis parte convulsio corripit.

27. Sunt autem et qui siderati fiunt, atque sic pereunt ante septimum diem in æstate, aut decimumquartum in hyeme. Similiter autem significant hæc signa et in seniore, et in juniore, si vulnus existat. Quapropter ubi intellexeris febrem invadere hominem, et ex aliis signis aliquod ipsi accedere, non cunctari oportet, sed os usque ad membranam perforare, aut scalpro rasorio deradere. Est enim et ad perforationem, et ad rasionem, facile ac expeditum: deinde reliqua sic curare, prout conducere visum fuerit, respectu ad id quod fit habito. Quum vero in vulnere, in capite hominis terebello perforato, aut non perforato, osse autem denudato, tumor rubicundus, ignis sacri speciem referens, accesserit in facie, & in oculis utriusque, aut altero: & si quis tumorem contingat, doleat: & febris corripiat ac rigor: & ulcus ipsum tum quod ad carnem attinet, tum quod ad os, bene habeat ad aspectum: & ambientes ulcus partes bene habeant, excepto tumore qui in facie existit: & aliud peccatum nullum tumor habeat, quod ad reliquam victus rationem attinet. Hujus infernam alvum deorsum purgare oportet medicamento, quod bilem ducit: & ubi sic purgatus fuerit, & febris dimittit, & tumor sedatur, & sanus evadit. Medicamentum vero dare oportet, ad vires hominis respiciendo, prout robore validus fuerit.

28. Cæterum de perforationis ac terebrationis usu, ubi ea necessitas ingruat, ut necesse sit hominem perforare, sic statuendum est. Si ab initio assumptam curationem administras, non oportet statim os ad membranam perforare ac excin-

cindere. Non enim conducit membranam osse denudatam esse ad multum tempus male afflictam: sed postremum ubi madore corrumpi ac putrescere ipsam periculum est. Est & aliud periculum, si statim osse ad membranam perforato, ipsum auferas, ne in ipso opere membranam per terebellum vulneres. Verum terebrantem oportet, ubi jam valde parum abest ut os sit perforatum, & os jam movetur, a terebratione desistere, & sinere ut os sua sponte discedat. Nam in osse perforato, & a perforatione relicto, nihil mali accedere poterit. Tenue enim jam id quod restat fit. Reliqua vero curare oportet, prout ulceri conducere visum fuerit. Terebrantem autem frequenter eximere terebellum oportet, caliditatis ossis gratia, & in frigidam aquam immergere. Calescens enim ex circumductione terebellum, etiam os excalefaciens ac resiccans adurit, & majus os perforationem ambiens, discedere facit, quam alias discessurum fuisset. Si vero etiam statim volueris usque ad membranam perforare, & postea os auferre, eodem modo frequenter eximere terebellum oportet, & in frigidam aquam demergere. At si non ab initio curationem assumpseris, sed ex alio traditam susceperis, ita ut posterior tarde ad curationem devenias: terebello exsculpto statim os ad membranam perforare ac excindere oportet, & exempto sæpe terebello speculari: tum alias, tum per admotum specillum, circumcirca ipsius terebelli viam.

29. Nam multo citius perforatur os, si suppuratum jam ac transpuratum perforaveris; & sæpe contingit ut non profundum os sit, tum alias, tum si ea capitis parte fuerit vulnus, qua tenuius magis quam crassum os ipsum existit. Quare cavere oportet, ut in terebelli admotione ne fallaris, verum qua parte crassissimum os esse visum fuerit, in eam semper terebellum admotum adigito, ita ut frequenter consideres, ac commoveas os, & ejicere coneris. Postquam autem abstuleris, reliqua vero ulceri conferre visum fuerit curato. At si per initia suscepta curatione, protinus os excisum a membrana auferre velis, eodem modo per specillum terebræ circuitus subinde considerandus, & in ossis partem crassissimam terebra semper adigendo, osque dimovendo educere tentandum. Ubi terebræ usus inciderit, si ab initio suscepta curatione os perforandum est, non est ad membranam perveniendum, sed tenuis ossis pars, velut in sectione scriptum est, relinquenda.

HIP-

HIPPOCRATIS DE FRACTURIS.

OPORTET medicum & luxationum & fracturarum extensiones quam directissimas facere. Hæc enim justissima natura est. Si vero quid vel hac, vel illac inclinarit, ad pronam partem vergere convenit. Minus enim hoc peccatum est quam ad supinam. Qui igitur nihil præmeditati sunt, plerumque nihil peccant. Ipse enim qui deligatur, manum porrigit, ut qui ita a justa natura cogatur. Qui vero sapientes sibi videntur medici, hi sunt nimirum qui peccant. Studii igitur non multi est manum fractam trahere, & quilibet (ut ita dicam) medicus hoc potest. Verum cogor plura de hoc scribere, quod sciam medicos esse, qui sibi sapientes esse videntur ex figuris manus in deligatione, ex quibus ipsos indoctos esse putare oportebat. Sed enim multa in hac arte hoc modo judicantur. Quod enim peregrinum, quum nondum intellexerint an bonum sit, magis laudant quam familiare, quod jam bonum esse sciunt: & alienum magis laudant quam probe notum. Dicendum igitur, quænam medicorum peccata de natura manus, tum dedocere, tum docere velim. Nam & aliorum corporis ossium doctrinam hic sermo affert. Manum itaque de qua nobis sermo est, quidam pronam deligandam dedit, ille vero cogebat sic tenere velut sagittantes, quum humerum injiciunt, atque ita habentem deligabat: hoc ipsum illi secundum naturam esse existimans: & in testimonium adducebat, tum omnia cubiti ossa, quod directionem inter se haberent: tum coloris concordiam, quod ipsa per seipsam rectitudinem haberet, idque hoc modo & externa, & interna parte. Hoc modo etiam dicebat & carnes, & nervos, a natura productos esse, & artem sagittandi in testimonium citabat: & hæc dicens ac faciens, sapiens esse sibi videbatur.

2. Verum aliarum artium oblitus erat, & eorum quæ robore, & eorum quæ artificiis operantur ac efficiunt: non animadvertens aliam in alio figuram secundum naturam esse, & in eodem opere alias dextræ manus figuras secundum naturam esse, alias sinistræ, si ita contingat. Alia enim figura in jaculatione secundum naturam est, alia in jactu, alia in lapidis jactu, alia in pugilatu, alia in quiescendo. Quot vero artes invenire quis possit, in quibus non eadem figura manuum naturalis est? & in unaquaque arte, aliter ad instrumentum quod quisque habet, & ad opus quod perficere vult, manus figurantur. Ei vero qui sagittandi artem exercet, hanc figuram alterius manus optimam esse, consentaneum est. Cardinoformis enim brachii pars, in cubiti sede in hac figura innitens, ossibus cubiti & brachii rectitudinem facit, velut totum unum esset: & refractio articuli fracta est in hac figura. Verisimile est igitur hoc modo minime flexibilem & rigidissimum esse hunc

hunc locum, & non superari, neque remittere, dum a dextra manu nervus trahitur: & sic nervum quidem quam plurimum trahet, a firmissimo vero ac confertissimo emittet. Ex talibus enim sagittarum emissionibus, celeres & vehementiæ & longinquitates fiunt. Deligationi vero cum arte sagittandi nihil commune est. Nam & ubi deligavit, si manum ita habiturus esset, multos utique dolores majores vulnere adderet: & si flectere juberet, neque ossa, neque nervi, neque carnes in eodem permanerent, sed superata deligatione alio transferrentur. Et quæ tandem est figuræ sagittarii utilitas? Et in hac parte fortasse non peccaret is qui sibi sapiens esse videtur, si ipsum vulneratum sibi manum exhibere permitteret.

3. Alius porro medicus supinam manum præbens ita extendere jubebat, atque hoc modo habentem deligabat, hanc figuram naturalem esse putans, conjectura ex colore facta: & ossa hoc modo secundum naturam esse existimans, eo quod os eminens circa manus juncturam, ubi parvus digitus est, e directo esse apparet ejus ossis, ex quo ulnam homines metiuntur: & hæc testimonia adducebat, quod secundum naturam hoc modo figura se haberet, & recte dicere putabatur. At vero si quidem manus supina extendatur, vehementer utique doluerit. Cognoscere autem poterit hoc quisque sua manu ita extenta, quod dolorosa est hæc figura. Nam & debilior vir, fortiorem ita manibus suis comprehensum, ut cubiti flexura supina frangitur, quocunque voluerit duxerit. Neque enim si gladium in hac manu habeat, eo uti poterit, adeo violenta hæc figura est: deinde si ubi deligavit quis, in hac figura sinat, major quidem dolor ubi obambularit, magnus autem etiam ubi decubuerit, sentietur. Quin & flectere manum si opus fuerit, omnino necesse est & musculos, & ossa aliam figuram habere. Sed & citra reliquam perniciem, in hac figura hæc ignorabat. Os enim circa juncturam manus eminens, juxta parvum digitum, hoc quidem cubiti est. Quod vero in flexura est, a quo ulnam homines metiuntur, id brachii caput est. Ille vero idem os esse, & hoc & illud putabat: itemque multi alii. Est autem idem cum illo, is qui cubitus sive cubiti gibbus vocatur, in quem innitimur. Si quis igitur ita supinam manum habeat, tunc & os distortum apparet, & nervi a manus junctura tendentes, ex interna parte & de digitis, distorti fiunt. Tendunt enim hi nervi ad os brachii, unde ulna mensuratur. Tanta sane ac talia sunt peccata, & ignorantiæ naturæ manus.

4. Si vero velut ego jubeo, manum fractam quis extendat, os quidem quod est circa parvum digitum, ad cubiti flexuram tendens, in directum convertet, rectitudinem vero habebunt nervi a manus junctura ad brachii summas partes tendentes: & manus dum appensa excipitur, in consimili figura erit, quali etiam erat dum deligaretur, ita ut neque ambulanti, neque decumbenti, ullus dolor aut fatigatio accedat. Desidere vero hominem ita oportet, ut ossis pars ad clarissimam præsentem lucem constituatur, ne is qui extensionem tractat, circa sufficientem directionem fallatur. Nam periti artificis manum admotam, ne os quidem eminens in contactu latere poterit. Porro ex cubiti ossibus ubi non ambo fracta sunt, facilior curatio est, si supernum os sau-

ciatum est, etiamsi crassius id existat: partim quod sanum subtentum fundamenti loco ipsi est, partim quod facilius occultari potest, nisi juxta manus juncturam sauciari contigerit. Crassa enim est caro quæ superne innascitur. Infernum vero os excarne est, & non facile occultari potest, & vehementiore extensione opus habet. Si vero hoc contritum non fuerit, sed alterum illud, vilior extensio sufficit. At si ambo fracta fuerint, fortissima extensione opus habent. In puero etenim vidi extenta magis quam oportebat. Verum plerique minus quam oportet extenduntur.

5. Convenit autem facta extensione, volis admotis dirigere: deinde cerato illito non ita multo, ut ne deligamenta circum fluitent, ita deligare, ut summam manum non inferius cubiti flexura habeat, sed etiam paulo superius, ne ad summan partem sanguis influat, sed intercipiatur. Postea linteo deligare, initio ejus supra fracturam injecto, ita ut firmet quidem, non tamen admodum premat. Postquam autem circumdedit eodem loco bis aut ter, ad supernam partem deligans distribuat, quo sanguinis influxiones intercipiantur, & illic desinat. Convenit autem prima lintea non esse longa. Secundorum vero linteorum initium supra fracturam injicere, ita ut semel circumdet eodem loco, deinde deorsum distribuat, & minus premens, & magis traducens, quo linteum ipsi sufficiens sit, ad recurrendum eo ubi alterum desivit. Hic igitur lintea ad sinistram, aut dextram deligentur, aut ad utram partem contulerit ad fracturæ figuram, & in utram declinare expedierit. Postea vero splenia extendere oportet modico cerato illita: (nam sic & mitius, & stabilius se habent:) deinde sic linteis deligare alternatim, modo in dextram, modo in sinistram: & plerumque inferne initio facto, sursum ducere: aliquando etiam superne deorsum. Extremitates autem subaridas, & in acutum abeuntes, spleniis obvolutis curare oportet, ita ut copia opertoriorum non totum acervatim, sed particulatim corrigat. Insuper autem circa manus juncturam sive articulum laxe circumdare splenia oportet alias atque alias. Copia vero linteorum sufficiens primum, duæ partes sunt. Signa autem bene curati, & terminus recte deligati, hæc sunt: si interrogaveris ipsum an compressus sit, & si compressum quidem se esse dixerit, sed leniter, & maxime circa ipsam fracturam. Hujusmodi ita facta esse perpetuo dicere oportet eum qui recte deligatur. Signa vero mediocritatis hæc sunt. Ea die ac nocte qua deligatus est, ipse sibiipsi videatur non minus, sed magis compressus esse. Postridie vero tumorem parvum, mollem, ad summam manum obortum esse. (Mediocritatis enim factæ a te compressionis signum hoc est.) Desinente autem die minus compressus esse videatur. Tertia vero die deligamenta laxa esse ipsi videantur. Et si quid horum jam relatorum defecerit, noscere oportet deligationem moderata laxiorem esse. Si vero quid ex relatis abundaverit, nosse oportet ultra modum compressum esse. Et ex his conjectura facta, postea deligans aut laxabis, aut comprimes magis. Resolvere autem oportet tertia die, ubi extenderis, ac direxeris. Et si primum moderate deligasti, hanc deligationem paulo magis quam illam comprimere oportet, & initia supra fracturam injicere, quemadmodum etiam antea. Si quidem enim hanc prius deligaveris, sanies ex hac ad extremitates

hinc

hinc atque illinc exhauritur. Si vero aliquam aliam partem prius compresseris, in illam ex compressa exhauritur. Intelligentia autem ad multa utilis existit. Sic igitur semper incipere oportet & deligationem, & compressionem ex hoc loco. Reliqua vero juxta rationem, ita ut quanto longius a fractura digressus fueris, minus comprimas, nunquam quidem laxa omnino circumdando, sed adhærentia. Postea vero pluribus linteis deligare oportet in singulis deligationibus. Et si interrogetur, dicat se paulo magis compressum esse quam prius, & præsertim circa fracturam. Sed & alia, & circa tumorem, & circa dolorem, & circa allevationem, pro prioris deligationis ratione fiant. Postquam vero tertius jam aderit dies, laxiora esse ipsi videantur deligamenta: deinde resolvere oportet, & rursus paulo magis comprimendo deligare, & hoc cum omnibus linteis quibus deligandus erat. Et postea omnia ea ipsum apprehendunt, quæ etiam in primis deligationum circuitibus contingerant. Ubi vero tertius aderit dies, & septimus a prima deligatione, si quidem recte deligatus fuerit, tumor in summa manu, atque hic non valde magnus erit: locus autem qui deligatur, in omnibus deligationibus tenuior ac gracilior comperietur: verum in septimo etiam valde tenuis: Et ossa fracta magis moventur, & facilius ad correctionem ducuntur. Et si hæc hujusmodi fuerint, facta coaptatione velut ad ferulas adhibendas deligare oportet, paulo magis comprimendo quam antea, si non dolor aliquis major fuerit ex tumore qui est in summa manu. Postquam autem linteis deligaveris, ferulas circumponere oportet, & vinculis quam laxissimis circumdare, quietis saltem gratia, ut ferularum appositio ad compressionem manus nihil faciat. Postea vero & dolor, & allevatio, eodem modo fiant, velut in primis deligationum circuitibus.

6. At vero ubi tertio die laxas esse dixerit, tunc postea ferulas firmare oportet, maxime quidem circa fracturam, sed & alia juxta rationem, si quidem & deligatio magis laxa fuerit, quam comprimat. Crassissimam autem ferulam esse oportet, qua parte extat fractura, non tamen multum. Et ad hoc studium vel maxime adhibendum est, ut ferula e directo magni digiti non ponatur, sed hac vel illac: immo neque a directo parvi digiti, qua parte os supereminet in manus articulo, sed hac vel illac. Quod si ad fracturam conferat, hac parte aliquas ferulas poni, breviores ipsas alias esse oportet, ut ne perveniant ad ossa præminentia, juxta manus articulum. Periculum est enim ulcerationis, & denudationis nervorum. Oportet autem tertio quoque die ferulis valde leniter firmare, hoc cogitantes, quod ferulæ deligationis conservandæ gratia apponuntur, non autem compressionis gratia alligantur. Si quidem igitur probe noveris, quod in prioribus deligationibus ossa sufficienter sunt directa, & neque pruritus infestent, neque ulla aliqua ulceratio suspecta sit: ita cum ferulis deligatum sinere oportet, donec viginti dies transgressus fuerit. In triginta enim diebus universis maxime ex toto cubiti ossa corroborantur. Certum tamen nihil est. Nam & natura a natura, & ætas ab ætate valde differt. Postquam autem solveris, aquam calidam affundere oportet, & postea deligare, paulo minus comprimendo quam antea, & paucioribus linteis quam prius. Et postea tertio quoque die solvere, ac rursus deligare, ita ut minus com-

comprimas, & paucioribus linteis utaris. At vero si, ubi ferulis deligatus est, ossa non recte posita esse suspiceris, aut aliud quid vulneratum vexet, in dimidio temporis spatio, aut paulo prius solvere, & rursus deligare oportet.

7. Victus porro his quibus ab initio ulcera non facta fuerint, neque ossa extra eminent, sufficit aliquanto simplicior. Verum parciore victu utendum est ipsis, usque ad diem decimum, ut qui iam etiam quiescant: & obsoniis tenellis utendum, quæ transitui mediocritatem exhibent. A vino vero & carnis esu abstinendum. Postea tamen sensim progressu facto reficiendi sunt. Hic sermo velut lex justa posita est de fracturarum curatione, & quomodo tractare oporteat, & quomodo eventus sequi ex justa tractatione. Quicquid vero non ita eventum habuerit, scire oportet, quod in tractatione quid defectuose, aut redundanter factum est. Quin & hæc insuper in hoc simplici modo considerare oportet, quæ non ita valde curare solent medici, & quidem quum omnem curationem, & totam deligationem corrumpere possint, si non rectè fiant. Si enim ambo ossa fracta fuerint, aut infernum solum: is vero qui deligatus est, in fascia quadam manum exceptam ac appensam habeat, & plurima fasciæ pars circa fracturam existit, ita ut manus hinc atque hinc pendeat: hunc necesse est reperiri os ad supernam partem distortum habentem. Si vero sic fractis ossibus, & summam manum in fascia habet, & partem juxta cubiti flexuram: reliqua vero cubiti pars non sit elevata, hic ad infernam partem os distortum habere comperietur. Proinde in fascia molli latitudinem habente maximam cubiti partem, & manus articulum suspendere ac elevata gestare oportet.

8. At vero si brachium fractum fuerit, si quidem quis extentam manum in hac figura extendat, musculus brachii extentus deligabitur. Postquam autem deligatus cubiti flexuram inflexerit, musculus brachii aliam figuram habebit. Justissima igitur brachii extensio hæc est. Lignum cubitale aut paulo brevius, qualia sunt ligna quæ in foramina ligonum immittuntur, suspendere oportet, hinc atque illinc catena deligatum. Hominem vero in alta quapiam sede collocatum, ita manu superincumbere oportet, ut lignum sub ala sit, moderate habens, ut homo vix sedere possit, & fere sublevatus sit, supposito postea alio quopiam fulcimento, & coriaceo pulvino uno aut pluribus subjectis, quo moderatam altitudinem habeat cubitus, ad rectum angulum obliquatus. Optimum quidem est corium latum ac molle, aut fasciam latam circumdare, & magnum aliquod pondus appendere, quod moderate intendere possit. Sin minus, vir aliquis robustus in hac figura cubiti, circa cubiti flexuram deorsum cogat. At vero medicus erectus stans, & alterum pedem in altiore quopiam habens, aggressionem faciat, ita ut volis os dirigat ac componat: facile autem dirigetur. Nam hæc extensio bona est, si quis ipsam recte præparet: deinde deliget fasciarum principiis supra fracturam injectis: & reliqua omnia quemadmodum prius monuimus, tractet: & easdem interrogationes faciat: & iisdem signis utatur, an moderate habeat, aut secus. Et per tertium diem deliget, & magis comprimat. Et septima aut nona die cum ferulis deliget. Et si suspicionem habeat, os non bene positum esse, intermedio tempore solvat, & ubi probe col-

collocavit, rursus deliget.

9. Corroboratur autem maxime os brachii in xl. diebus. Postquam vero os excesserit, solvere oportet, & minus comprimere, & paucioribus quoque linteis deligare. Cæterum victum quendam exquisitiorem quam prius constituere oportet, & ad longius tempus. Ejus vero conjecturam facere oportet, ad tumoris qui in summa manu est robur respiciendo. Insuper autem & ad hæc animum advertere oportet: quod brachium a natura ad externam partem incurvatum est, & distorqueri solet, si non bene curetur. Sed & alia omnia ossa, quæ a natura ad hanc partem distorta sunt, etiam dum curantur ubi fracta sunt, distorqueri solent. Ubi igitur tale quippiam in suspicionem venerit, lata insuper fascia brachium circumcirca complecti oportet, & circum pectus deligare: & ubi quiescere volet, inter cubiti flexuram & costas, splenium quoddam multiplex convolutum ac complicatum supponere: aut aliud quid quod huic simile existat. Hoc enim modo incurvatio ossis evadet. Cavere tamen oportet, ut ne nimis ad internam partem vergat.

10. Pes vero hominis ex multis ac parvis ossibus compositus est, quemadmodum etiam summa manus. Franguntur quidem non ita valde hæc ossa, si non una cum corpore, ab acuto aliquo aut gravi vulnerato. Vulnerata igitur quomodo curare oporteat, in ulcerationum parte refertur. Si vero quid e loco suo motum fuerit, aut digitorum articulus, aut aliud quoddam ex ossibus summi pedis, unumquodque in suum locum cogere oportet, quemadmodum & ea quæ in manu sunt. Curare vero oportet cerato, & spleniis, & linteis velut etiam fracturas, exceptis ferulis, eodem modo comprimendo, & per tertium diem deligando. Interrogetur item is qui deligatur similiter, velut in fracturis, & de compressione facta, & an laxa sit deligatio. At vero sana fiunt in viginti diebus perfecte omnia, exceptis his quæ cum tibiæ ossibus communionem habent, & cum ipsa e directo. Conducit autem hoc tempore decumbere. At non tolerant contemnentes morbum. Verum priusquam sani fiant obambulant.

11. Et propterea plurimi non perfecte sanantur, sed dolor ipsos sæpe merito commonefacit. Totum enim corporis pondus pedes vehunt. Quum igitur nondum sani iter faciunt, articuli moti male curantur, ideoque alias atque alias hi qui ad tibiam sunt dolent. Quæ vero cum tibiæ ossibus communionem habent, & majora aliis sunt, & ubi hæc mota sunt, diuturniorem medelam requirunt. Curatio tamen eadem est. Verum linteis & spleniis pluribus uti oportet. Et in totum hinc atque illinc deligare, comprimere item velut alia omnia, ea maxime parte qua emota sunt, & primas quoque linteorum obvolutiones eodem modo facere. In unaquaque vero resolutione, multa calida aqua uti oportet. In omnibus enim circa articulos læsionibus; multa aqua calida affundenda est. Cæterum compressiones & laxationes in iisdem temporibus eadem signa ostendunt, quæ in superioribus: & religationes eodem modo fiant. Sani vero perfecte hi fiunt quadraginta maxime diebus, si decumbere sustinuerint. Sin minus, eadem patiuntur, quæ prius relata sunt, & adhuc amplius.

12. Porro quicunque saltu de alto quopiam loco facto, in calcaneum vehementer se fulciverunt, his ossa quidem

dem disparantur, venulæ vero sanguinem effundunt, carne circa os contusa: tumor autem accedit, & dolor multus. Os enim hoc parvum non est, & supereminet quidem sub tibiæ rectitudinem, communionem vero habet cum venis ac nervis principalibus. Tendo autem posterior huic ossi annectitur. Hos curare oportet cerato, & spleniis, & linteis, & aqua plurima calida, & linteis pluribus. Et ab his opus est etiam aliis quam optimis ac lenissimis. Et si quidem mollis fuerit a natura cutis circum calcaneum, sic sinere oportet. Si vero crassa & dura, veluti quidam habent, incidere oportet æqualiter, & attenuare, ita tamen ut ne vulneretur. At vero talia bene deligare, non cujusvis est. Si enim deliget quis, quomodo alia circa malleolos deligantur, ita ut aliquando circum pedem, aliquando circum tendinem, fasciæ circumdentur: hæ constrictiones calcaneum separant, qua parte contusio facta est. Atque ita periculum est, ne calcanei os corrumpatur. Et sane si corruptum fuerit, per omne ævum morbus durare potest. Nam & alia quæ non ex tali modo sunt, ipsum corrumpunt, sed in decubitu denigrato calcaneo, ex figuræ neglectu: aut in tibia vulnere facto periculoso, ac diuturno, & communionem cum calcaneo habente: aut in femore, aut ubi ex alio morbo diuturnus decubitus contingit. Attamen & talibus diuturnæ ac molestæ affectiones fiunt, & quæ sæpe refringantur, si non bona diligentia, & multa quiete curentur. Quare etiam ea quæ ex tali modo corrumpuntur, supra aliquam læsionem, magna corpori pericula inducunt. Febres enim peracutæ oboriuntur, tremulæ, singultuosæ, mentem contingentes, paucis diebus durantes ac occidentes. Fieri etiam possunt venarum sanguifluarum livores, venarum nauseæ, & cancerationes ex compressione. Fieri autem possunt hæc absque alia corruptione. Atque hæc quidem relata sunt, ubi vehementissimæ contusiones fiunt. Plurima tamen leniter circumcirca contunduntur, neque ullum magnum curationis studium exigunt, sed recte tamen tractare oportet. Quum vero vehemens in fulciendo illisio facta esse visa fuerit, tunc sane relata facere convenit, & deligationem plurimam facere circum calcaneum obvolutam, ita ut aliquando ad summas pedis partes, aliquando ad medias, aliquando ad tibiæ partes, ex opposito lintea obvolvantur. Deligare insuper oportet & vicina omnia, hinc atque illinc, velut etiam prius dictum est, & vehementem compressionem non facere, sed cum multis linteis. Præstat autem & veratrum bibendum dare eadem die, aut postridie: & tertia die resolvere ac rursum deligare.

13. Signa porro an recrudescant, aut non, hæc sunt. Quum sanguis e venis effusus, & denigrationes, & his vicina, fiunt subrubra & subdura, periculum est ne recrudescant. At si quidem febre careat, rursum purgans medicamentum dandum est, velut dictum est: itemque si non continua febre laboret. Si vero continua fuerit febris, medicamentum dandum non est. Verum & a cibis, & a sorbitionibus abstinendum. Potu vero utendum aqua, non vino, sed favorum cremore decocto, aut aceto mulso dulci. Si vero non recrudescent, sanguis e venis effusus, & denigrationes, & vicinæ partes, cum virore subpallidæ fient, & non duræ: & bonum est hoc testimonium in omnibus sugillatis, sanguine e venis subter

cutem

cutem effuso, quod non recrudescent. Quæcunque vero cum duritia livescunt, ea ut denigrescant periculum est. Cæterum hoc studio habere oportet, ut pes plerumque paulo altius reliquo corpore habeatur. Sanus autem fieri poterit in sexaginta diebus, si quieverit.

14. At vero tibia duo ossa sunt, quorum alterum altero hac parte multo tenuius est, illa vero parte non multo tenuis. Cohærent autem inter se juxta pedem, & appendicem communem habent. Verum in rectitudine tibiæ non cohærent. Juxta femur autem cohærent, & appendicem habent, & appendix discriminationem. Longius vero paulo alterum os est, quod secundum parvum digitum est. Et talis quidem est natura ossium in tibia. Luxantur autem aliquando juxta pedem ambo ossa, quandoque cum appendice: quandoque vero appendix tantum emovetur, quandoque alterum tantum os. Hæc autem minus molesta sunt, quam ea quæ in articulo manus existunt, si quiescere homines sustineant. Curatio vero consimilis est velut illorum. Nam & repositionem ex extensione, velut in illis, facere oportet.

15. Verum vehementiore extensione opus habent, quanto fortius est ea parte corpus. Plerumque tamen sufficiunt viri duo, alter hinc, alter illinc extendentes. Si vero non satis robusti fuerint, facile est vehementiorem extensionem facere. Aut enim rotæ modiolum, aut aliud quid huic simile defodere oportet, & molle quiddam pedi circumdare, & postea latis bubulis loris pede deligato, principia lororum aut ad pistillum, aut ad aliud lignum alligare, atque ita ligno in summum modiolum indito refringere, ita ut alii contra extendant humeris & poplite apprehensis. Potest etiam superna corporis pars necessitate hac extensionis urgeri, partim quidem si ita voles, Ligno rotundo levigato alte defosso, partem quandam ipsius supereminentem intra crura juxta ani & scroti intercapedinem applicato, quo corpus sequi prohibeat ad eos qui a pedibus extendunt: deinde ad crus quod extenditur, declinare non oportet, sed aliquem a latere assidere, qui nates retrudat, ne corpus circumtrahatur: partim vero si etiam circa alas hinc atque illinc ligna affigantur, manus autem extentæ serventur, apprehendat autem quis circa genu, atque ita contra extendat; partim item si quis velit, aliis loris circa genu aut circa femur deligatis, & alio rotæ modiolo supra caput defosso, & loris ex ligno quopiam alligatis, & ligno ita in rotæ modiolum defixo, ad contrariam partem his qui a pedibus extendunt, adtrahere potest. Quin & si voles, pro rotarum modiolis trabem mediocrem sub lectum extendet, deinde ad trabis hinc atque illinc caput ligna fulciens ac refringens, lora ipsis alligata intendes. Si vero & hoc velis, asellis, hinc atque illinc constitutis, in ipsis extensionem facies.

16. Sunt autem & alii multi extensionum modi. Optimum autem fuerit, si quis in magna civitate medicum agit, ut lignum habeat præparatum, in quo omnes necessitates insunt, tum ad omnes fracturas, tum ad omnes articulorum repositiones, ex extentione, ac vectium usu. Satis autem est si lignum fuerit & longitudine, & latitudine, & crassitudine tale, quales columnæ quernеæ quadrangulæ fiunt. Postquam autem sufficienter extenderis, facile jam est articulum reponere. Elevatur enim in directum supra pristinam sedem. Diri-

gere

gere itaque manuum volis oportet, ita ut his partim in id quod eluxatum eminet innitaris, partim ab altera parte infra malleolum renitaris. Ubi vero reposueris, si quidem fieri poterit, extentum ita deligabis. Si vero præ loris impediaris, his exolutis distentionem facias, donec deligaveris. Deligare autem eodem modo oportet, & fasciarum initiis similiter, in id quod luxatum eminet injectis, & primis obvolutionibus plurimis supra id factis, imo etiam spleniis plurimis supra id impositis, & compressione maxime isthic contingente. Sed & hinc atque illinc multum insuper deligare oportet. Magis autem hic articulus compressione opus habet, in prima deligatione, quam is qui in manu est. Postquam autem deligaveris, sublimius reliquo corpore deligatam partem habeat. Positum autem ipsius ita facere oportet, quo quam minime pes dependeat.

17. At vero attenuationem corporis ita facere oportet, prout talem vel talem vim ipsa luxatio habet. Aliqua enim parum, aliqua multum luxantur. In totum vero magis & longiore tempore, in vulneribus circa crura, quam his quæ circa manus fiunt, attenuare oportet. Nam & majora, & crassiora hæc quam illa sunt: & sane etiam necessarium est quiescere corpus ac decumbere. Verum postea deligare articulum tertia die, neque prohibet quicquam, neque urget: & alia omnia similiter velut superius relata curare oportet. Et si quidem quiete decumbet, sufficient quadraginta dies, si solum in suum locum ossa rursus desederint. Si vero quiescere nolet, non facile quidem crure uti poterit, & deligatione ad multum tempus uti cogetur. Quæcunque vero ossa non perfecte desident in suum locum, sed aliquid deficit, progressu temporis attenuatur coxa, & femur, & tibia. Et si quidem intro luxata fuerint, externa pars attenuatur. Si vero extra, interna. Plurima autem ad internam partem luxantur.

18. Postquam vero ambo tibiæ ossa fracta fuerint, citra exulcerationem, extensione vehementiore opus habent. Extendere autem oportet quibusdam modis ex prædictis, si magnæ emotiones fuerint. Sufficiunt etiam a viris factæ extensiones. Plerumque enim suffecerint duo viri robusti, alter hinc, alter illinc distendentes. Intendere autem oportet in directum, secundum naturam, & secundum rectitudinem tibiæ ac femoris, sive tibiæ fractæ, sive femoris ossa extenderis. Sed & deligare sic oportet utrisque extentis, utrum tandem horum deligaveris. Non enim eadem cruri & manui conferunt. Nam ubi cubiti & brachii ossa fracta fuerint, deligata, manus appensa excipitur. At si extenta deligaveris, figuræ carnium alterantur inter flectendum in cubiti flexura. Fieri enim non potest, ut cubiti flexura ad multum tempus maneat extenta. Non enim sæpe in hac figura, sed in flexione esse consuevit. Quin & quum homines obambulare possint, ubi circa manum sauciati fuerint, opus habent flexione in cubiti flexura. At crus quum & in ambulando, & in stando consueverit, aliquando quidem extentum esse, aliquando vero fere extentum esse, ad infernam partem secundum naturam: & sane etiam ad hoc ut reliquum corpus vehat: propterea facile est ipsi extentum esse, ubi ejus necessitatem habuerit. Quin & in cubilibus sæpe in hac figura est, ut videlicet sit extentum. Postquam autem vulneratum fuerit, necessitas animi propo-

posi-

positum in servitutem adigit. Impotentes enim fiunt ad se attollendum, adeo ut ne meminerint quidem, ut inflectant ac exurgant: sed quiescunt in hac figura decumbentes. Propter has igitur causas, neque extensionis, neque deligationis figura eadem, manui & cruri conducit. Si quidem igitur suffecerit extensio quæ per viros fit, nihil aliud laboris frustra insumere oportet. Imperitiam enim arguit, machinas adhibere ubi ipsis non est opus. Si vero non sufficiens fuerit extensio per viros, etiam ex aliis necessariis quædam adhibere oportet, si quæ commoda fuerint. Quum autem satis jam extenta fuerint, facile est dirigere ossa, & ad naturam reducere, manuum volis ac palmis corrigendo ac coaptando. Ubi vero direxeris, linteis deligare extenta, sive ad dextram partem, sive ad sinistram, circumducere prima lintea conducat. Initia autem ipsorum supra fracturam injiciantur, & circum hanc primæ quoque obvolutiones circumducantur, deinde deligando sursum ad tibiam distribuantur, velut in fracturis dictum est.

19. Cæterum lintea latiora esse oportet, & longiora, eaque multo plura circa crus quam in manu. Ubi vero deligaveris, super planum quoddam & molle deponere convenit, ut neque hac, neque illac distorqueatur: neque repandum, neque gibbum fiat. Maxime autem confert pulvinar, aut linteum, aut laneum, non durum, laxum, per medium secundum longitudinem subjectum, aut aliud quid quod huic simile existit. Nam de canalibus qui sub crura fracta subjiciuntur, quid consulam ambigo, an supponere ipsos conveniat, aut non: prosunt enim, non tamen quantum putant hi qui ipsos supponunt. Non enim quiescere cogunt canales, velut illi putant. Nam neque dum reliquum corpus aut hac, aut illac vertitur, cogit canalis ut crus ne sequatur, si non ipse homo ejus rei curam habeat. Neque rursus absque corpore crus moveri canalis prohibet, vel in hanc, vel in illam partem. Quin & crudelius est lignum subjicere, si non simul molle quiddam in ipsum indatur. At utilissimum est in strato permutando, & in progressibus ad alvum exonerandam. Licet igitur & cum canali, & sine canali, & bene, & male rem moliri. Verum vulgo persuasum est, etiam medicum minus delinquere, si canalis subijciatur, etiamsi minus hoc artem referat.

20. Oportet enim super plano quopiam ac molli cubare crus ipsum, penitus in directum: alioqui necesse est deligationem superari a distortione, quæ in positu contingit, quocunque & quantuncunque tandem inclinarit. Respondeat autem deligatus eadem quæ etiam prius dicta sunt. Nam & deligationem talem esse oportet, & tumorem ita attolli ad extremas partes, & laxationes ita, & religationes per tertium diem: & quod deligatur gracilius inveneri, & deligationes magis facere, & pluribus linteis, & circumdare pedem laxe, si non vulnus valde propinquum genu fuerit. Extendere autem moderate, & dirigere ossa, in unaquaque deligatione oportet. Si enim recte curetur, & tumor secundum rationem procedat: tum locus qui deligatur tenuior ac gracilior erit, tum ossa adductu faciliora, & extensioni magis obedientia. Postquam autem septimus aut undecimus aderit dies, ferulas apponere oportet, quemadmodum & in aliis fracturis dictum est.

21. Cæterum ferularum locationes vitare oportet, & secundum malleorum recti-

rectitudinem, & supra tendinem, qui est in tibia pedis. At tibiæ ossa corroborantur in quadraginta diebus, si recte curentur. Si vero suspicionem habeas, os aliquod directione opus habere, aut de ulceratione aliqua timeas: intermedio tempore solvere, & probe coaptata religare oportet. Porro si alterum tibiæ os fractum fuerit, extensione quidem debiliore opus habet, non tamen deficere, neque segniter agere in extendendo convenit; & maxime quidem omnes fracturas in prima deligatione, quantum ejus fieri debet, extendere oportet. Sin minus, quam citissime. Quodcunque enim os non recto modo coaptatum deligans quis compresserit, locus majori dolore vexabitur. Reliqua vero curatio eadem est. At vero ex ossibus his internum, tibia & prima tibia appellatum, molestiam majorem in curando exhibet, & extensione magis opus habet: & si non recte coaptata ossa fuerint, occultari non possunt. Est enim totum conspicuum & carnis exors, & hoc fracto, longe tardius progredi eo crure poterint.

22. Si vero externum os fractum fuerit, & multo facilius ferunt, & multo melius occultare possunt, etiam si non bene fuerit coaptatum. Est enim carnosum, & cito in pedes consistunt. Plurimum enim oneris internum tibiæ os vehit. Nam simul & una cum ipso crure, & oneris secundum crus rectitudine, majorem laboris partem internum os suffert. Femoris enim caput supernam corporis partem sustinet. Hoc autem intra crus est, & non extra, sed secundum tibiæ rectitudinem: * & simul reliqua dimidia corporis pars huic rectitudini magis appropinquat, & non externe: & simul crassius est internum quam externum, quemadmodum etiam id quod in cubito est, secundum parvi digiti rectitudinem, tenuius est & longius. In articulo tamen inferno non similis est ossis longioris constitutio. Inæqualiter enim cubiti gibbus sive flexura, & poples flectuntur. Propter has igitur causas, externo quidem osse fracto, celeres progressus fiunt, interno vero fracto, tardi.

23. At vero si femoris os fractum fuerit, extensionem præ omnibus facere oportet, ita ut ne defectuosius fiat. Amplior enim facta nihil læserit. Neque enim si quis distantia ex vehementia extensionis ossa deligaverit, fieri poterit ut deligatio ipsa teneat, ut ita distent: sed coeunt inter se ossa quam citissime, ubi intendentes ipsa remiserunt. Crassissimæ enim ac fortissimæ quum sint hac parte carnes, deligationem superabunt, non ab ipsa superabuntur. In eo igitur de quo agitur, intensio valida fieri debet, sic nullam ut in partem vertatur, nihilque deficiat. Magnum enim dedecus est ac detrimentum, femur brevius efficere. Nam si quidem manus brevior fiat, & occultari poterit, & non magnus est error. At crus si brevius fiat, claudum hominem efficiet. Sanum enim crus longius est, & id redarguit. Quare utilius fuerit, ut si quis male curandus sit, ambo potius crura fracta habeat, quam alterum tantum: æquilibris enim ipse sibiipsi fuerit hoc modo. Postquam vero sufficienter extenderis, directione ac coaptatione per manuum volas facta, eodem modo deligare oportet, velut etiam prius scriptum est, injectis etiam fasciarum initiis velut dictum est, & deligationis distributione sursum versus factæ, & deligatus eadem respondeat, velut etiam prius: & doleat eodem modo, & melius habeat, & simi-

liter

liter rursus deligetur, & ferularum appositio eadem sit. Corroboratur autem femur in quinquaginta diebus.

24. Insuper vero & hoc considerare oportet, quod femur gibbosum magis est ad externam partem, quam ad internam, & magis ad anteriorem, quam posteriorem. In has itaque partes etiam distorquetur, si non probe curetur: & sane iisdem partibus etiam ipse seipso magis excarnis est, ut neque occultari possit in distortione. Si igitur hujusmodi quippiam suspectum habueris, machinari ea oportet, quæ in brachio distorto consuluimus. Pauca insuper lintea circa coxam, & locum inter coxas & lumbos, circumdare oportet, quo & inguina, & articulus circa intermediam crurum ac inguinum partem (plechada appellatam,) insuper deligetur. Nam & alias confert, & ut ne extremæ ferularum partes lædant, si ad non deligata adhibeantur. Deficere autem oportet semper ferulas, a nuda parte, & hinc atque illinc multum: & positionem ferularum semper ita providere convenit, ut neque super os aliquod circa articulos natura prominens, neque super nervum circa articulum fiat.

25. Tumores vero juxta poplitem, aut circa pedem, aut juxta aliam quampiam partem, ex compressione elevatos, multis lanis succidis probe carminatis, vino ac oleo respersis, cerato sublito, deligare oportet, & ubi presserint ferulæ, citius laxare. Graciles autem fieri poterint, si supra ferulas gracilibus linteis tumores deligaris, ab infima parte initio facto, ad supernam procedendo. Sic enim quam citissime tumor gracilis fieri poterit, & transcenderit supra priores deligationes. Verum hoc deligationis modo uti non oportet, si non periculum fuerit in tumore, pustularum, aut denigrationis. Tale vero nihil fit, si non quis valde premat fracturam, aut suspensam habeat, aut manu scalpat, aut aliud quid quod irritet corpori allabatur. At vero canalem si quis sub ipsum femur supponat, qui poplitem non excedat, læserit magis quam profuerit. Neque enim prohibuerit quo minus & corpus, & tibia, sine femore moveatur. Noxius enim erit ad poplitem pertingens, & quod minime oportet, id facere impulerit.

26. Minime vero oportet genu flectere. Omnem enim turbationem deligationibus inducit, & femore, & tibia deligata, quisquis genu flexerit. Necesse enim erit propter hoc, musculos alias atque alias aliam figuram habere. Necesse est item ossa fracta moveri. Præ omnibus itaque faciendum, ut poples sit extentus. Videtur igitur canalis similiter prodesse, qui a coxa ad pedem usque subjectus contineat: & alias circa poplitem, fasciam cum canali laxe circumdare oportet, quemadmodum infantes in cunis, fasciis obvolvuntur: deinde si femur ad supernam partem distorqueatur, aut ad latus, melius ita contineri poterit una cum canali. Cæterum calcanei summi valde magnam curam habere convenit, ut & in tibiæ, & in femoris fracturis, apte se habeat. Si enim dependeat pes, reliqua tibia firmata, necesse est juxta anteriorem tibiæ partem, ossa incurva esse. Si vero calcaneum quidem moderato altius fuerit firmatum, reliqua vero tibia aliquantulum elevata, necesse est huic ossi, ut circa anteriorem tibiæ partem, moderato cavius appareat: atque hoc adhuc magis, si calcaneum hominis natura fuerit magnum. Sed & omnia os-

 sa

sa tardius corroborantur, si non secundum naturam posita fuerint, itemque ea quæ non in eadem figura quiescunt: & calli quoque debiliores ipsis obducuntur. Atque hæc quidem de his quibus ossa quidem fracta sunt, non autem extra eminent, neque alias ulcus factum est.

27. Quibus vero ossa fracta sunt simplici modo, & non multifido, ita ut eadem die reposita sint, aut postridie in sedem suam recepta, & nullus timor sit fissorum ossium discessionis: aut etiam quibus ulcus quidem factum est, ossa vero fracta non extra eminent, neque modus fracturæ talis est, ut sint segmenta a fissis ossibus separata: tales spes est simplici modo curari posse. Et quidem sane neque magni quippiam boni, neque mali facientes, ulcera quidem curant aliquo purgatorio, aut picatum ceratum, (ut emplastrum cruentis vulneribus idoneum) aut aliud quid ex his quæ facere solent, imponentes. Ego vero eos laudo qui splenia vino imbuta, aut lanas succidas, aut aliud quid hujusmodi deligant. Ubi vero ulcera pura facta fuerint, & jam coalescunt, tunc multis linteis deligare, & ferulis dirigere conantur. Hæc quidem curatio boni aliquid facit, nihil autem magni mali. Ossa tamen non similiter in suam sedem firmari possunt. Verum corpora aliquanto tumidiora ea parte fiunt, quam sit opportunum: fiunt autem & breviora his quibus utraque ossa, aut cubiti, aut tibiæ fracta sunt.

28. Alii vero rursus sunt, qui talia statim linteis curant, & hinc atque illinc linteis deligant, ulcus vero ipsum relinquunt, & perfrigerari sinunt: deinde super ulcus purgatorium aliquod imponunt, & spleniis vino imbutis, & lanis succidis curant. Hæc curatio mala est, & verisimile est eos qui ita curant, tum in aliis fracturis, tum in hujusmodi maxime imprudenter se gerere. Maximum enim est cognoscere quomodo initium lintei injicere oportet, & qua parte maxime comprimere: & quæ utilitas contingat, si quis initium lintei recte inijciat, & qua maxime oportet parte premat: & quæ detrimenta inducantur, si quis non recte injiciat, neque qua maxime oportet premat, sed hinc atque illinc id faciat: & dictum quidem est etiam in superioribus, quæ in utrisque eveniant. Testatur autem & ipsa hæc medicina. Necesse est enim ei qui ita deligatur, tumorem ad ipsum ulcus elevari. Etenim si sanum corpus hinc atque illinc fuerit deligatum, in medio vero relictum, juxta relictum utique spatium maxime intumuerit ac decoloratum reddetur, quo modo ulcus hæc non perpetietur? necesse igitur est, ut ulcus quidem decoloratum sit, & labiis eversum ac protuberans, verum lachrymosum, & non suppurans: ossa vero etiam quæ discessura non erant, discedant: sed & pulsans, & febriens ulcus fuerit. Coguntur autem propter tumorem cataplasmata insuper imponere, quod & ipsum incommodum est his qui hinc atque illinc deligantur. (Pondus enim inutile ad reliquum pulsum accedit.) Postremum vero deligamenta resolvunt, ubi jam malum ipsis recrudescit, & de cætero citra deligationem curant. Neque vero minus, etiam si aliud quoddam ejusmodi vulnus acceperint, eodem modo curant. Non enim deligationem hinc atque illinc factam, & ulceris perfrigerationem, in causa esse putant, sed aliud quoddam infortunium. Attamen de hoc tam multa non scripsissem, si non certo scirem

incom-

incommodam esse hanc deligationem, & multos esse qui ita curent, & magni momenti esse hanc rem dediscere, & testimonio hæc esse, quod recte scripta sint ea quæ prius scripta sunt, sive maxime premendæ sint, sive minime ipsæ fracturæ.

29. Oportet autem (ut in summa dicam) his quibus non est futuri discessus ossis exspectatio, eandem curationem adhibere, velut his quibus os fractum fuerit, ulcus autem non habent. Nam & extentiones, & directiones ac coaptationes ossium eodem modo facere oportet, & consimilem deligationem. Super ipsum enim ulcus splenium tenue duplex, picato cerato illitum deligandum est, & circumsitæ partes cerato albo illinendæ. Verum lintea, & reliqua latiora, aliquantum fissa sint magis, quam si non ulcus haberent: & id quo primum deligamus, multo latius sit ipso ulcere. Quæ enim angustiora sunt quam ulcus, cinctum ulcus tenent, id quod fieri non convenit: sed prima circumductio totum ulcus comprehendat, & linteum hinc atque illinc præmineat. Itaque secundum ulceris rectitudinem, linteum injicere oportet, & premere paulo minus, quam si ulcus non haberent. Distribuenda vero est deligatio, velut etiam prius dictum est. Lintea autem semper quidem mollis modi sint, magis tamen in talibus, quam si ulcus non esset. Copia vero linteorum non minor sit prius relatis, sed etiam aliquanto amplior. Si vero deligatus fuerit, videatur is sibi lintea firmata quidem esse, non autem compressa: dicatque super ulcus maxime firmata esse. Eadem autem tempora esse oportet, ad hoc ut magis firmata esse videantur, & ad hoc ut magis laxa videantur, quemadmodum etiam in superioribus dictum est. Deligatio etiam postea facienda per tertium diem, ita ut omnia postea faciamus consimili modo, velut prius dictum est, præterquam quod in totum, minus aliquanto hæc quam illa comprimenda sunt. Quod si secundum rationem, quæ fieri par est, facta fuerint, gracilior quidem semper comperietur ulceris pars, graciliores autem & reliquæ omnes, quæ a deligatione continentur: & suppurationes citiores erunt, quam in ulceribus aliter curatis: & quæcunque carunculæ in vulnere denigratæ sunt & mortificatæ, citius abrumpuntur ac excidunt in hac curatione, quam in aliis: & ad cicatricem citius pervenit ulcus, si hoc modo quam si alio curetur. At omnium horum causa est, quod & locus circa ulcus gracilis fit, & quæ circumsita sunt, gracilia omnia fiunt. In reliquis igitur omnibus consimiliter curare oportet, velut ossa sine ulcerationibus fracta. Verum ferulas apponere non oportet. Et propterea lintea his plura esse debent quam aliis, & quod minus comprimantur, & quod ferulæ tardius apponantur. Si tamen ferulas apposueris, non secundum rectitudinem ulceris appones, sed ita ut laxæ adhibeantur, providendo ut nulla magna ab ipsis constrictio fiat. Dictum autem hoc quoque est in his quæ prius scripta sunt. Victus autem rationem exquisitiorem, & longiori tempore constituere oportet, his quibus ab initio ulcera fiunt, & quibus ossa extra eminent: & in summa dicatur, vehementissimis vulneribus exquisitiore, eoque diuturniore victu uti convenit.

30. Eadem etiam curatio ulcerum est in his quibus ossa quidem fracta sunt, sed ulcus ab initio non fuit: verum inter medendum factum est, aut ulcere linteis magis compresso, aut a fe-

rula-

rularum insessu, aut ab alia quapiam causa. Cognoscuntur autem tales fracturæ, an ulcus subsit, & dolore, & pulsibus: & tumor qui in extremis partibus est, talibus durus efficitur, & si digitum admoveris, attollitur: sed & cito rursus subterfugit. Si igitur tale quid suspicatus fueris, solvere oportet: & si quidem pruritus circa subligationes fuerit, aut alia quapiam parte deligata, cerato picato pro altero uti. Si vero horum nihil fuerit, verum ipsum ulcus irritatum, reperitur nigrum valde aut impurum: & futurum est ut & carnes suppurentur, & nervi insuper excidant: hos omnino perfrigerare non oportet, neque quicquam has suppurationes vereri, sed curare in reliquis omnibus consimili modo, velut eos quibus ab initio ulcus factum est. Linteis vero deligare incipere oportet valde laxis, a tumore qui in extremis partibus consistit, atque ita deligationem distribuere semper sursum versus, nusquam quidem comprimendo, sed maxime super ulcus firmando, super alia vero minus: & prima quidem lintea hæc munda sint, & non angusta. Copia vero linteorum tanta sit, quanta est si cum ferulis deligatio fiat, aut paulo minor. Super ipsum autem ulcus sufficiens est splenium cerato albo illitum. Sive enim caro, sive nervus denigratus fuerit, excidet. Talia enim acribus curare non oportet, sed mollibus, velut ambusta. Deligare vero postea per tertium diem convenit, ferulas autem non apponere. Quiescere vero magis quam prius, & modico cibo uti. Scire vero expedit, sive caro, sive nervus sit, id quod excidet, quod hoc modo multo minus ultra depascitur, & multo citius excidet, & multo graciliores circumsitæ partes erunt, quam si quis exolutis linteis, aliquid medicamentorum purgatoriorum super ulcus imponat. Quin & si exciderit id quod suppurasset, & citius carne repletur, & citius ad cicatricem pervenit, quam si illo aut alio modo curetur. Omnia sane in hoc sita sunt, ut quis hæc recte & moderate deligare sciat. Conferunt insuper & figuræ, quales esse oportet, & reliqua victus ratio & linteorum aptitudo. Si vero in recens vulneratis decipiaris, ossium discessum non fore putans, quum tamen exspectatio sit illa emersura esse, modum curationis timere non oportet. Nihil enim magni mali contigerit, si modo bonas ac innoxias deligationes manu facere noveris. Signum autem hoc est, si ossium discessus in hoc curationis modo futurus est. Pus enim multum fluit ex ulcere, & gliscere ac turgere affecta pars videtur. Frequentius igitur deligare oportet, ob nimiam humiditatem, & quod alias etiam febres fiunt. Et si quidem valde premantur a deligatione, & ulcus, & circumsitæ partes graciles fiunt.

31. Quicunque itaque valde tenuium ossium discessus fiunt, hi nulla magna mutatione opus habent; nisi ut laxius deligatio fiat, ut ne pus intercipiatur, sed facile effluere possit. Sed & frequentius deligare oportet, donec os discesserit, & ferulas non apponere. Quibus vero majoris ossis discessus exspectatur, sive hoc a principio prænoveris, sive etiam postea cognoveris, non amplius eadem curatione opus habet. Sed extentiones & directiones ita facere oportet, velut dictum est: splenia vero duplicata, latitudine quidem dimidio palmo non minora: (quare tamen fuerit vulnus, juxta hoc conjectura facienda est:) longitudine vero paulo quidem breviora, quam ut bis circum sauciatum

cor-

corpus circumduci possint, multo vero longiora quam ut semel. Copia vero tot sint, quot facere conducit. Hæc in vino nigro austero madefacta, ex medio initio facto circumvolvere oportet, quemadmodum fascia ex duobus initiis deligatur: & deinde asciatim alternatione ipsorum facta, initia dimittere. Hæc & super ipsum ulcus adhibenda sunt, & ab utraque ulceris parte, & ne comprimantur, sed saltem fulciendi ulceris gratia incumbant. Supra ipsum vero ulcus, ceratum picatum imponere oportet, aut aliquod ex emplastris cruentis vulneribus destinatis, aut aliud quoddam medicamentum, quod familiare ac idoneum sit humectationi adhibendæ: & si quidem æstatis tempus fuerit, vino madefacere splenia frequenter oportet. Si vero hyems, lanas succidas multas vino & oleo imbutas adhibeto. Oportet autem capræ pellem substernere, & defluxiones observare, ut facile effluere possint, ita ut meminerimus quod hi loci in iisdem figuris multo tempore permanentes, intertrigines curatu difficiles faciunt.

32. Qui vero deligatione sanari per aliquem ex relatis, aut referendis modis non possunt, eos magnam huc curam adhibere convenit, ut fractam corporis partem commode positam habeant secundum rectitudinem, animadversione ad hoc habita, ut sursum magis quam deorsum vergat. Si vero quis bene ac facile opus perficere velit, operæ pretium est etiam machinamenta facere, quo justam & non violentam extensionem, pars corporis fracta habeat. Maxime vero in tibia machinamenta adhibere expedit. Sunt igitur aliqui qui in omnibus tibiæ fracturis, & quæ deligantur, & quæ non deligantur, pedem summum ad lectum alligant, aut ad aliud quoddam lignum juxta lectum defossum. Hi itaque omnia mala faciunt, nihil autem boni. Neque enim ullam opem affert extensioni hæc pedis alligatio. Nihilo enim minus ad pedem concedet reliquum corpus, atque sic non amplius extenditur: neque rursus ad rectitudinem quicquam prodest, sed etiam obest. Dum enim vertitur reliquum corpus aut hac, aut illac, nihil prohibebit vinculum illud, quo minus & pes, & ossa pedi annexa, reliquum corpus sequantur. Imo si pes alligatus non fuisset, minus distorqueretur. Si vero quis pilas duas ex corio ægyptio consuat, tales quales gestant hi qui multo tempore in magnis compedibus vincti sunt: habeant autem pilæ hinc atque illinc tunicas, ad vulneris quidem partes, profundiores: ad articulorum vero partes, breviores. Sint item tumidæ ac molles, & congruentes ad hoc, ut altera supra malleolos, altera infra genu coaptetur. Habeat insuper utraque duas utrinque appendices a latere, aut ex simplici, aut ex duplici loro, breviores velut ansas, ita ut alteræ sint ab utraque malleoli, alteræ ab utraque genu parte: & superna pila alteras tales habeat secundum eandem rectitudinem. Postea virgis corneis acceptis, æqualem inter se magnitudinem habentibus, crassitudine quidem digitali, longitudine vero ut flexæ appendicibus congruant, huc diligentiam adhibeas, ut extremæ virgarum partes non ad corpus, sed ad summas pilarum eminentias innitantur. Oportet autem tria esse virgarum paria, aut etiam plura: & alias aliis aliquanto longiores, & aliquanto breviores ac minores, ut si velis magis distendere possis. Locentur autem virgæ utræque hinc atque illinc a malleolorum utraque parte. Hæc itaque si bene machinatus fueris, &

extensionem justam exhibuerint, & secundum rectitudinem æqualem, & vulneri nullus dolor accesserit. Nam quæ expressa fuerint, si quid tamen exprimetur, partim ad pedem abducentur, partim ad femur: & virgæ hinc atque illinc a malleolis accomodatiores erunt, ut tibiæ positio non impediatur, & vulnus probe impingat ac sustentetur. Neque enim impedimento est, si quis velit duas virgas superiores, ipsas inter se conjungere, & si quis leviter quid superimponere velit, ut id quod superimponitur a vulnere elevatum sit. Si quidem igitur & pilæ lenes & molles, & bonæ, & recentes consutæ fuerint: & virgarum intentio probe intenta fuerit, velut jam dictum est, commodum erit machinamentum. Si vero quid horum non recte habuerit, læserit magis quam profuerit. Convenit autem & alias machinas, aut bene machinari, aut non machinari. Turpe enim est & minime artificiosum, in machinis struendis a machinis aberrare.

33. Plerique porro medici fracturas, & cum ulceribus, & sine ulceribus, primis diebus lanis succidis curant, & nihil ab arte alienum ipsis hoc esse videtur: & qui quidem a recens vulneratis coguntur, ex linteorum inopia lanis uti, his plurimus veniæ locus patet. Non enim habuerit quis in linteorum penuria, aliud quid multo melius ad tales deligandas, quam est lana. Verum omnino multæ lanæ esse debent, & valde bene carminatæ, & non asperæ. Nam paucarum & malarum vires etiam modicæ sunt. Qui vero ad unum aut duos dies, lanis deligare justum esse censent, tertia vero ac quarta linteis deligantes premunt, ac extendunt tunc vel maxime, hi in re multi adeo ac magni in medicina momenti, se imprudenter gerunt. Minime etiam tertia ac quarta die, omnia vulnera movere oportet: &, ut in summa dicam, etiam omnes specillorum admotiones vitare convenit in his diebus, & alia quoque quibus vulnera irritantur. In totum enim tertia ac quarta dies in plerisque vulneribus recrudescentias pariunt, & quæ ad inflammationem ac immunditiam procedunt, & quæ ad febres deveniunt. Et hæc res multi momenti est ut discatur, ut si qua alia. Cum qua enim ex utilissimis in medicina rebus, non solum circa vulnera, verum etiam circa alios multos morbos, communionem non habet? nisi quis etiam alios morbos ulcera esse dixerit. Habet enim & hic sermo aliquam verisimilitudinem. Multis enim modis aliis cognati sunt.

34. Quicunque tamen justum esse putant lanis uti, donec septem præterierint dies, deinde vero extendere ac dirigere, & linteis deligare, hi non similiter imprudentes videri poterint. Nam & maximum inflammationis periculum præteriit, & ossa laxa ac apta post hos dies sunt. Longe tamen & hæc curatio superatur ab ea deligatione quæ ab initio linteis fit. Ille enim modus præparat ac efficit ut septima die ferulis perfecte deligari possint. Hic autem modus multo tardior est. Sed & alia quædam detrimenta habet. Verum longum esset omnia scribere. Quibus vero ossa fracta & extra eminentia in suam sedem collocari non possunt, his hæc restitutio debetur. Ferramenta facere oportet ad eum modum quem vectes habent illi quibus lapicidæ utuntur, alia latiora, alia angustiora. Esse vero convenit tria, aut plura etiam, quo quis maxime congruis utatur. Postea cum his una cum

ex-

extensione motionem aggredi oportet, ita ut ad inferiorem ossis partem subjicias, ad superiorem vero partem ossis, superiorem ferramenti partem innitendo firmes, in summa, quemadmodum si quis lapidem aut lignum vehementer vecte commoveat. Sint autem valida ferramenta quantum ejus fieri potest, ut ne flectantur. Hoc magnum auxilium est, si & ferramenta idonea fuerint, & si quis velut convenit commotionem faciat.

35. Nam ex omnibus instrumentis quæ homines machinati sunt, fortissima hæc tria existunt, aselli circumductio, per vectes commotio, & cuneorum usus. At sine horum uno aliquo, aut sine omnibus, nullum vehementissimum opus homines perficiunt. Non igitur spernenda est hæc per ferreos illos vectes commotio: aut enim hoc modo, aut nullo alio, in sedem suam collabentur. Si vero superna ossis pars immutata fuerit ac confracta, ut vecti adhibendo locus non sit commodus, sed acutum quid prominet, tunc osse scalpendo deraso, securam vecti sedem facere oportet. Hanc autem per vectes commotionem & extensionem; eadem die aut secunda facere oportet. Non autem tertia. Minime vero quarta. Nam etiamsi non reponas, sed alias molestiam exhibeas in his diebus, inflammationem induxeris: quanto magis si reponas? Convulsionem tamen multo magis induxeris si reponas, quam si reponere omittas. Atque hæc probe nosse convenit. Si enim reponenti convulsio accesserit, non multa salutis spes est. Commodum autem est rursus ejicere os a sua sede, si hoc fieri citra molestiam possit. Non enim in laxioribus quam opportunum est, convulsiones ac distentiones accedunt, sed in his quæ magis extenta sunt. Cæterum de qua re nunc nobis sermo est, in prædictis illis diebus molestiam exhibere non oportet, & curam adhibere ut ulcus minime inflammetur, & maxime suppuretur. Postquam vero septem præterierint dies, aut paulo plures, si sine febre fuerit, & ulcus non inflammatum sit, tunc minus vetat ut reponere tentes, si speres obtenturum te esse. Sin minus, non oportet frustra molestiam suscipere & inferre. Si igitur ossa reposueris in suam sedem, jam scripti sunt modi quomodo curare oportet, sive ossa discessura esse, sive non, exspectatio sit: & si quidem ossium discessus exspectatio sit, eo quem dixi modo cum linteis, in omnibus talibus deligationem facere oportet, ex medio linteo initio facto ut plurimum, velut ex duobus initiis fascia deligatur. Conjecturam autem facere oportet juxta ulceris formam, quo sit quam minimum hians ac labiis protuberans & expassum. Aliis enim ad dextram deligare commodum est, aliis ad sinistram, aliis ex duobus initiis.

36. Quæcunque vero ossa repositionem effugerunt, ea discessura esse nosse oportet: itemque ea quæ carnibus penitus nudata sunt. Nudatur autem quorundam superna pars, quorundam vero carnes circumcirca mortificantur. Et quibusdam quidem ex veteri vulnere aliqua ossa emarcuerunt: quibusdam vero non: & aliquibus magis, aliquibus minus, & partim parva, partim magna. Propter hæc igitur relata, uno verbo dici non potest, quando ossa sint discessura. Aliqua enim ob parvitatem; aliqua ex eo quod in summa parte existunt, citius discedunt: aliqua eo quod non discedunt, resiccata & marcida effecta desquamantur.

Præterea differt curatio a curatione. In totum igitur ossa citissime his discedunt, quibus citissimæ fiunt suppurationes, & citissimæ ac optimæ carnis productiones. Subnascentes enim juxta læsam partem carnes, plerumque ossa ipsa elevant. Totus tamen ossis circulus, si in quadraginta diebus discesserit, bene discedet. Quædam enim ad sexaginta dies perveniunt. Nam & rariora ossa citius discedunt, solidiora vero tardius. Alia autem minora: multo minore temporis spacio, alia aliter.

37. Cæterum os extra eminens his de causis præsecare oportet, si reponi non possit, & parum absit ut reponi posse videatur, & fieri poterit ut auferatur, & si noxium fuerit, & de carnibus quid rumpat, & sensus molestiam exhibeat. Sed & si nudum fuerit, tale auferre oportet. Reliqua sive præseces, sive non præseces, non multum refert. Hoc enim certo scire expedit, quod ossa quæ carnibus perfecte privantur, ac exarescunt, omnia penitus discedent. A quibus vero squamæ discessuræ sunt, ea præsecare non oportet. Conjecturam vero eorum quæ discedent, ex constitutis signis facere oportet. Curare autem tales spleniis & vinosa curatione, velut etiam prius de discessuris ossibus scriptum est. Sed cavere decet ne primo tempore frigidis madefiant. Rigorum enim febrilium periculum est. Periculum item convulsionum. Frigida enim semper convulsionem provocant: quandoque vero etiam ulcera. Nosse quoque id convenit, necesse esse ibi corpora breviora fieri, ubi ossa fracta ac immutata curantur, & quibus totus ossis circulus discessit.

38. At vero quibus femoris aut brachii os extra eminet, hi non valde superstites evadunt. Nam & ossa magna sunt, & multum medullæ habent: & quæ simul vulnerantur, multa sunt & magni momenti, & nervi, & musculi & venæ. Et si quidem reposueris, convulsiones accedere solent. Si vero non reposita fuerint, febres acutæ, & biliosæ, & singultuosæ oboriuntur, & denigrantur. Non minus autem superstites evadunt hi, quibus reposita non sunt, neque tentatum est ut reponerentur. Adhuc vero magis evadunt, quibus inferna ossis pars eminet extra, quam quibus superna. Evadunt etiam quibus reposita fuerint, attamen raro. Nam & curationes a curationibus multum differunt, & naturæ corporum a naturis, ad facile tolerandum. Multum etiam differt an in interna brachii ac femoris parte ossa extra promineant.

39. Multæ enim & periculosæ venarum extensiones in interna parte sunt, quarum aliquæ si vulnerentur, lethales sunt. Sunt autem & in externa parte, verum minus. In talibus igitur vulneribus qualia pericula immineant, ignorare non oportet, & ad temporum occasiones prædicere. Si vero reponere hæc ossa cogaris, & reponendi aliqua tibi spes sit, & non multa ossis immutatio fuerit, & musculi non concurrerint (solent enim concurrere) vectis molitio etiam his cum extensione, opem bene ferre poterit. Ubi vero reponis, veratrum molle bibendum dare oportet eadem die, si eadem die reposita fuerint. Sin minus, ne aggredi quidem oportet. Verum ulcus curare oportet velut in capitis ossibus fractis, & frigidi nihil adhibere, & cibos penitus auferre: & si quidem amara bile præditus natura fuerit, favorum cremorem odoratum coctum,

aut acetum mulsum dulce, in aquam instillato, eoque pro victu utatur. Si vero amara bile præditus non sit, aquæ potione utatur. Et si quidem continua febre laborarit, ad quatuordecim dies ut minimum hoc victu degat. Si vero sine febre sit, septem diebus. Postea sensim progressu contingente secundum rationem ad vulgarem victum adducatur. Et quibus ossa non reposita fuerint, eandem itidem medicamenti purgationem facere oportet, & ulcerum curationem, eundem item exhibere victum: & dependentem de corpore partem non extendere, sed magis adducere, quo laxior sit pars circa ulcus. At ossium discessus diuturnus est, velut etiam prius dictum est: maxime vero talia fugere oportet, si modo quis honestam fugam habeat. Nam & spes paucæ sunt, & pericula multa: & si quis non reponat, artis expers esse videri poterit: & si reponat, propinquius ad mortem quam ad salutem perduxerit.

40. Cæterum luxationes & emotiones ossium circa genua, multo mitiores sunt emotionibus, ac luxationibus circa cubiti flexuram. Nam femoris articulus pro magnitudine expeditior est quam brachii, & justam naturam solum habet, eamque rotundam. Brachii vero articulus & magnus est, & sinus plures habet. Ad hæc vero, tibiæ ossa longitudine inter se similia sunt: & externum os paululum, ne memorabili quidem modo excedit, nullum magnum impedimentum afferens, a quo externus tendo circa poplitem enascitur. At cubiti ossa inæqualia sunt, & quod brevius est, multo crassius est: quod vero tenuius est, multum superat & excedit articulum. Dependet tamen & hoc ex nervis, juxta communem ossium connexionem. Majorem autem partem connexionis nervorum in brachio os tenue habet, quam crassum. Horum itaque articulorum & ossium flexuræ cubiti natura hujusmodi est.

41. Et propter naturæ modum, ossa circa genu sæpe quidem luxantur, facile autem rursus incidunt ac reponuntur. Inflammatio vero non magna accedit, neque vinculum articuli. Luxantur autem plerumque in internam partem, aliquando etiam ad externam, quandoque etiam ad poplitem. Horum omnium repositiones non sunt difficiles. Verum si quidem foras aut intro luxentur, hominem in humili aliquo sedili sedere oportet, ita ut crus altius, non tamen multo habeat. Extensio autem plerumque moderata sufficit, ita ut ab altera parte tibia, ab altera femur in diversum extendatur. At ossa circa cubiti flexuram molestiora sunt, quam quæ circa genu sunt, & difficilius reponi possunt, etiam ob inflammationem, si quis non statim reponat. Luxantur quidem minus quam illa, verum difficilius reponuntur ac coaptantur: insuperque inflammantur, ac callum acquirunt. Sunt autem & horum plerumque parvæ inclinationes, aliquando ad partem ad costas, aliquando ad externam, non ut totus articulus sit emotus, sed manet quid juxta ossis brachii cavitatem, qua parte cubiti os excedens habet. Talia igitur sive hac, sive illac luxentur, facile est reponere: & sufficit extensio in directum facta, secundum brachii rectitudinem, ita ut alter juxta manus juncturam extendat, alter locum sub alis amplectatur. Medicus vero altera manu ad emotum articulum admota, volis impellat: altera prope ad articulum injecta retrudat. Obediunt au-

tem tales luxationes, & non tarde reponuntur, si quis antea quam inflammentur reponat. Luxantur autem plerumque magis ad internam partem: luxantur etiam ad externam. Innotescit id ex figura: & talia sæpe etiam absque vehementi tensione rursus incidunt. Oportet autem in his quæ intro luxantur, articulum quidem ad naturam suam repellere, cubitum vero magis in pronam partem vergentem circumducere. Et plerumque sane cubiti luxationes hujusmodi sunt.

42. Si vero transgressus fuerit articulus, aut hac, aut illac, supra cubiti os, quod ad brachii cavitatem excedit: fit quidem raro hoc: si vero fiat, non amplius similiter extensio in directum contingens, talibus luxationibus idonea est. In tali enim extensione, os a cubito excedens, brachii transgressionem prohibet. Oportet itaque sic emotis extensionem talem facere, qualis prius descripta est, ubi quis ossa brachii fracta deligat, ut ab alia quidem in supernam partem tensio fiat, ab ipsa vero cubiti flexura, ad infernam cogatur. Sic enim brachium supra suum sinum maxime elevabitur. Si vero elevatum fuerit, facilis est restitutio cum volis manuum, ita ut emotam quidem brachii partem apprehendentes impellamus, os vero cubiti juxta articulum retrudamus, utraque eodem modo, minus tamen. Atque talis extensio hujusmodi luxationis justissima est. Poterit etiam reponi per extensionem in directum, verum minus quam hoc modo.

43. At si in anteriorem partem brachium luxetur: rarissime autem hoc contingit. Sed quid repentina eluctatio non ejecerit? Multa enim etiam præter naturam suam excidunt, etiamsi magnum quid sit quod prohibeat. Huic autem eluctationi magnum quoddam obstaculum est, & os crassius quod superexcedit, & multa nervorum extensio: attamen quidam sane eluctantur. Signum autem his qui ita eluctati sunt. Nihil enim de cubito flectere possunt. Manifestus est etiam articulus ad contactum. Si quidem igitur non statim repositus fuerit, vehementes ac violentæ inflammationes, itemque febriles fiunt. Si vero statim quis occurrat, facile reponi potest. Oportet autem linteum durum convolutum (sufficerit non magnum) imponere obliquum in cubiti flexuram, & derepente cubitum inflectere, & manum quam maxime ad humerum adducere. Sufficiens igitur fuerit hæc repositio, his qui ita eluctati sunt. Sed & extensio in directum, hunc repositionis modum coaptare potest: volis tamen manus in eminentem brachii partem injectis, juxta flexuram retro impellere oportet, ita ut aliquis inferne iisdem in cubiti gibbum injectis, ad cubiti rectitudinem retrudat. Efficax est etiam in hoc luxationis modo illa extensio quæ prius scripta est, quomodo ossa brachii fracta extendere oportet, ubi sunt deliganda. Postquam vero extenta fuerint, sic cum manuum volis injectis coaptationes facere, velut etiam prius scriptum est.

44. Cæterum si in posteriorem partem brachium exciderit (raro autem hoc contingit) hæc luxatio omnium maxime dolorosa existit, & febres continuas meracæ bilis paucorum dierum ac maxime lethales inducit, & tales extendere brachium non possunt. Si igitur statim affueris, extento cubiti gibbo cogere oportet, & sponte incidit. Si vero febris prævenerit, non am-

amplius reponere oportet, dolor enim in cogendo augescet. Ut autem in summa dicam, neque alium articulum febrienti reponere oportet, minime vero cubiti gibbum. Sunt autem & aliæ læsiones ac molestiæ circa cubiti gibbum. Hoc enim os crassius, si quando ab altero emotum est, neque flecti, neque extendi similiter potest. Manifestum autem fit ex contactu, juxta cubiti flexuram, circa venæ discissionem supra musculum tendentem. Quibus autem tale accidit, his non amplius facile est ad suam naturam reducere. Neque enim aliam ullam communem duorum ossium connexionem emotam, ad pristinam naturam collocare facile est: sed necesse est tumorem habere ipsam disparationem. Quomodo vero deligare oportet in articulo, dictum est in deligatione circa malleolum.

45. Quibusdam autem os cubiti brachio subjectum frangitur, quandoque quidem cartilaginosa ipsius pars, ex qua tendo retro brachium enascitur: & ubi hæc emota fuerit, febrile est ac malignum. Articulus tamen manet in suo loco, æqualiter enim basis ipsius hac parte excedit. Quum autem abductus fuerit ea parte qua caput brachii excidit, vagabundus magis fit articulus, quam si penitus sit abruptus. Nam, ut in summa dicam, omnia ossa quæ franguntur, minus noxia sunt, quam si ossa quidem non frangantur, venæ autem & nervi alicujus momenti in his locis contundantur. Vicinius enim ad mortem accedunt hæc quam illa, si febris continua accesserit. Paucæ tamen tales fracturæ fiunt. Quandoque vero hoc brachii caput juxta appendicem frangitur: atque hoc quum videatur multo magis noxium esse, longe mitius noxis circa cubiti gibbum contingentibus existit.

46. Quomodo igitur singulas luxationes reponere, & præsertim curare oportet, scriptum est: & quod statim reponere articulum maxime confert, propter celeritatem inflammationis nervorum. Nam etiamsi elapsa statim reposita fuerint, similiter tamen nervi distentionem facere solent, & ad tempus aliquod tum extensionem, quam facere solent, tum influxionem impedire. Confert autem omnia hæc similiter curare, & quæ franguntur, & quæ disparantur, & quæ luxantur. Omnia enim multis linteis, & spleniis, & cerato curare oportet, velut etiam alias fracturas. At figuram cubiti gibbi in his etiam omnino talem facere oportet, qualem in his quibus brachium fractum, & cubitus deligabatur. Communissima enim omnibus luxationibus, & emotionibus, & fracturis, hæc figura est. Communissima item ad distentionem postea faciendam, & ad singula extendenda, ac inflectenda. Hinc enim viæ sunt ad utrasque partes consimiles. Commodissima est etiam hæc figura ipsi ægroto, ut ipsum & gestet, & appensum excipiat. His adde, si a callo apprehensus fuerit, si quidem extenta manus apprehendatur, melius fuerit si non adsit, multis enim impedimento erit, paucis adjumento. Si vero inflexa, magis quidem commoda fuerit. Verum longe commodior, si mediam figuram obtinens callo apprehendatur. Et hæc quidem de figura. Deligare vero oportet, primum lintei initio super ipsam læsam partem injecto, sive fracta fuerit, sive emota, sive disparata: primas etiam obvolutiones super ipsam facere, ita ut maxime hac parte innitantur, minus vero hinc atque illinc. Deligationem autem communem facere oportet, & cubiti, & brachii, utriusque

que multo plus quam plerique faciunt, quo quam remotissime a læsa parte tumor hinc atque illinc exprimatur. Circumdetur insuper etiam acuta cubiti pars, sive læsio in hac fuerit, sive non, ut ne tumor ibi circa ipsam colligatur. Fugiendum vero est in deligatione, quantum ejus fieri potest, ut ne circa flexuram multa lintea coacervata sint. Compressio autem quam maxime circa læsam partem facienda est. Sed & reliqua compressio ac laxatio eadem adhibeatur, & iisdem temporibus singula, quemadmodum in ossium fractorum curatione antea scriptum est. Et religationes postea per diem tertium fiant. Videatur autem laxa esse deligatio tertia die, velut etiam tunc. Et ferulæ convenientе tempore adhibeantur. Neque enim alienum hoc est, & in his quibus ossa fracta, & quibus non fracta sunt, si non febriant. Sint autem quam laxissimæ partim a brachio extentæ, partim ad cubitum positæ: & non sint crassæ. Necesse est etiam inæquales ipsas esse inter se, ut vicissim permutentur qua parte conducit, conjectura juxta inflexionem facta. Quin & spleniorum appositionem ejusmodi facere oportet, velut de ferulis dictum est, ita tamen ut paulo tumidiora super læsam partem apponantur. Tempora vero ab inflammatione, & ab his quæ prius scripta sunt, conjectare oportet.

HIPPOCRATIS

DE

ARTICULIS.

UMERI vero articulum uno modo luxari novi, ad locum sub alis. Sursum autem nunquam, neque ad externam partem. Non tamen affirmaverim an luxetur, aut non, etiamsi habeam quod dicam de ipso. Sed neque in anteriorem partem unquam vidi, neque videtur mihi unquam excidisse. Medicis tamen videtur valde in anteriorem partem luxari, & maxime decipiuntur in his, quorum carnes tabes circa articulum & brachium occupavit. Apparet enim in talibus caput brachii omnino in anteriorem partem eminens. Atque ego tale aliquando non excidisse afferens, ob hanc rem apud medicos & vulgus male audivi. Solus enim ipsis ignorare videbar, alii vero omnes cognoscere. Nec potui ipsis persuadere, nisi admodum difficulter, rem ita se habere. Si quis in brachio supernam humeri partem carnibus denudarit, denudarit autem qua parte musculus sursum tendit. Nudarit item tendinem, qui sub alis, & juxta claviculam ad pectus est: apparuerit utique caput brachii in anteriorem partem, reliquum autem brachii os, ad externam partem incurvum. Conversatur autem brachium cum scapulæ cavitate obliquum, quum juxta costas fuerit porrectum. Quum vero ad anteriorem partem extenta fuerit tota manus, tunc brachii caput e directo est in scapulæ cavitate, & non amplius in anteriorem partem emi-

eminere conspicitur. Verum de quo nunc est sermo, nunquam vidi in anteriorem partem elapsum: non tamen affirmarim ne de hoc quidem, an ita excidat, nec ne. Quum igitur exciderit brachium ad locum sub alis, multi reponere noverunt, utpote quod multis elabatur. Eruditi autem est omnes modos nosse, quibus medici id reponunt, & quo modo quis his modis quam optime utatur. Optimo vero horum modorum uti oportet, si fortissimam necessitatem videris. Optimus autem est qui postremus describetur.

2. Quibuscunque igitur frequenter humerus excidit, hi plerumque ipsi sibiipsis ad reponendum sufficientes sunt. Immissis enim alterius manus digitis ac nodis in locum subalarem, articulum sursum cogunt, cubiti vero gibbum ad pectus adducunt. Eodem etiam modo medicus reponet, si ipse quidem sub alam, articulo magis intro elapso, subtentis digitis a costis diducat, ita ut capite suo in summum humerum injecto, renitendi gratia, genibus vero juxta cubiti gibbum ad brachium admotis, ad costas retrudat. Conducit autem eum qui reponit, fortes manus habere: aut ipse quidem manibus & capite ita faciat, alius vero quidam cubiti gibbum ad pectus adducat. Est autem & humeri repositio, ut cubitus retrorsum ad spinam subducatur, deinde altera manu in summam gibbi cubiti partem injecta retortio fiat, altera vero juxta articulum retro innitatur. Hæc repositio, & ea quæ prius dicta est, quum non sint secundum naturam, tamen articulum circumagitantes incidere cogunt. Qui vero calcaneo reponere conantur, propinquum quid ei quod est secundum naturam, cogunt. Oportet autem hominem humi supinum reclinare, eum vero qui reponit, humi sedere qua parte articulus excidit: deinde apprehensam manum læsam, cum suis manibus extendere, calcaneo vero in subalarem locum injecto, dextro in dextrum, sinistro in sinistrum, retrudere. Oportet autem in cavitatem sub ala rotundum quid congruens indere. Commodissimæ vero fuerint pilæ valde parvæ ac duræ, quales multæ ex coriis consuuntur. Si enim non ejusmodi quid inditum fuerit, calcaneum ac brachii caput pervenire non potest. Dum enim manus extenditur, locus sub ala cavatur. Tendines enim qui hinc atque illinc locum sub ala constringunt, contrarii sunt. Oportet autem aliquem ab altera parte ejus qui extenditur considentem, sanum humerum continere, ut ne corpus circumtrahatur, dum læsa manus in alteram partem extenditur. Postea ubi pila sub alam subdita fuerit, molle lorum sufficienti latitudine præditum, circum pilam circumdare oportet, ita ut quidem eo loro ex utrisque initiis apprehenso sursum retrahat, a capite ejus qui extenditur considens, & pede ad summi humeri os innitens. Pila vero quam penitissime & maxime intus ad costas sita sit, & non ad brachii caput.

3. Est & alia repositio, quum humerum alter subdit. Majorem tamen esse oportet eum qui humerum supponit, ita ut apprehensa manu, humerum suum acuminatum sub illius luxati alam supponat, & deinde aliquantum verset, ut velut sedi insideat, ea conjectura facta, ut homo illa circa humerum suum ex ala pendeat, ipse vero seipsum in hunc humerum altiorem faciat, quam in alterum, brachium autem pendentis ad pectus suum quam citissime cogendo adducat. In hac vero figura insuper concutiat, ubi hominem sustulerit, quo reli-

reliquum corpus in adversam partem brachio quod continetur vergat. Si vero valde levis fuerit homo, puer aliquis levis insuper ex ipso retrorsum dependeat. Atque hæ omnes repositiones in palæstra usitatæ sunt, eo quod non opus habent aliorum instrumentorum importatione. Poterit tamen quis etiam alibi his uti. Sed & qui circum pistillum cogunt, propemodum secundum naturam reponunt. Oportet autem pistillum molli quadam fascia esse involutum: minus enim ita labarit: & inter costas ac brachii caput subter intrusum: & si quidem breve fuerit pistillum, collocare hominem in sedili aliquo oportet, quo vix brachium circum pistillum circumdare possit. Sit autem potius longum pistillum, quo homo stans ferme circum pistillum dependeat. Postea brachium quidem & cubitus circa pistillum porrigantur, ab altera vero corporis parte, quis manibus circa cervicem ad claviculam circumjectis deorsum cogat. Hæc repositio moderate secundum naturam est, & repositionem facere potest, si probe ipsam tractent. Quin & per scalam alia quædam hujusmodi repositio fieri potest, & adhuc melior, eo quod corpus hinc atque illinc elevatum, securius librando adæquari potest. Nam circum pistillum etiamsi humerus fixus maneat, periculum tamen est ne corpus hac aut illac circumagatur. Oportet tamen & super scalam superne rotundum quid deligatum esse, quod ad loci sub ala cavitatem congruum sit, & quod brachii caput ad naturam redigere insuper cogat.

4. Optima vero ex omnibus repositionibus talis est. Lignum esse oportet latitudine quidem quinque aut quatuor in totum digitorum, crassitudine vero duorum digitorum, aut etiam tenuius, longitudine autem bicubitali, aut paulo brevius. Sit autem altera parte summa rotundum, & angustissimum ac tenuissimum hac parte, habeatque crepidinem paululum supereminentem, in extrema rotunditatis parte, sed non ea quæ ad costas, verum ea quæ ad brachii caput existit, quo sub alam congrua sit, juxta costas sub brachii caput subdita. Linteo autem vel fascia molli, lignum summa parte obvolvatur, quo levius reddatur: deinde subdito ligni capite quam penitissime sub alam, inter costas ac brachii caput, totam manum ad lignum porrectam alligare oportet, juxta brachium, juxta cubitum, & juxta manus juncturam, quo quam maxime sit quieta: præ omnibus autem curandum est, ut summa ligni pars, quam penitissime intra subalarem locum recipiatur, brachii caput transgressa. Postea inter duas columnas trabem transversam probe alligare oportet, & deinde manum cum ligno supra trabem transmittere, quo manus ab altera parte sit, corpus ab altera, trabs vero sub ala, & postea ad alteram partem manum deorsum cogere una cum ligno, circum trabem: ad alteram vero reliquum corpus. Trabs autem ea altitudine alligetur, ut reliquum corpus elevatum summis pedum digitis innitatur. Hic modus repositionis humeri longe optimus est. Justissime enim commotionem facit, si solum penitus intus ad brachii caput lignum fuerit. Justissimæ item sunt in utranque partem adæquationem facientes librationes, & ad hæc ossi brachii securæ.

5. Recentes itaque luxationes citius incidunt, quam quis putare possit, & priusquam extentæ esse videantur. Sed & veteres sola hæc repositio reponere potest, si non jam ob vetustatem, caro

ro quidem in acetabulum devenit, caput autem brachii in loco ad quem declinavit, semitam sibiipsi jam fecit. Veruntamen etiam ita inveteratum brachii elapsum, mihi posse reponere videtur. Quid enim justa molitio non noverit? manere tamen in loco posse, non ita mihi videtur, sed prout consuevit rursus luxabitur. Idem facit etiam si circum scalam, eodem modo velut dixi præparatam, coactio transmissi brachii fiat. Abunde item sufficit circum magnam sedem Thessalicam coactionem facere, si recens fuerit luxatio. Præparatum autem esse oportet lignum, velut dictum est: hominem vero locare oportet in sede obliquum, deinde brachium una cum ligno supra sedis reclinatorium transmittere, & ad alteram partem corpus deorsum cogere, ad alteram brachium cum ligno. Idem quoque facit coactio supra biforem januam. His autem quæ forte præsentia fuerint, utendum est. Nosse igitur expedit, quod naturæ a naturis multum differunt, ad hoc ut elabentia facile rursus incidant: differt etiam acetabulum ab acetabulo, quum aliud facile transcendi possit, aliud minus. Plurimum item differt nervorum ligamentum, quum in quibusdam remissum sit, in quibusdam intentum.

6. Nam humiditas hominibus fit ex articulis, propter nervorum connexionem, si laxa fuerit, & intensiones facile ferat. Multos enim videas qui adeo humidi sunt, ut quando velint, articuli ipsis citra dolorem excidant, & absque dolore restituantur. Differt etiam habitus quidam corporis. Nam his quibus bene se habet membrum, & carnosis, & minus excidit, & difficilius incidit. Ubi vero ipsi seipsis tenuiores & magis excarnes fuerint, tunc & magis excidit, & facilius incidit. Argumentum autem quod hæc ita se habeant, hoc est. Bobus enim tunc magis femora excidunt ex acetabulo, quum tenuissimi existunt. Fiunt autem tenuissimi boves ad finem hyemis. Tunc igitur etiam maxime luxantur: si tamen & hujusmodi quiddam in medicina scribere convenit. Verum convenit utique. Bene enim Homerus didicit, quod ex omnibus pecudibus boves quam maxime laborent hoc tempore, & ex bobus potissimum aratores, eo quod hyeme operentur. His itaque maxime excidunt articuli. Hi enim maxime attenuantur.

7. Nam reliqua quidem pecora brevem herbam depasci possunt. Bos autem non ita valde, prius alta fiat. Reliquis enim tenuius est labri prominentia, tenuius item superna maxilla. Bovi vero crassa est labii prominentia, crassa item & obtusa superna maxilla. Quapropter in breves herbas subjicere non potest. Rursus solidipeda animalia utpote utrinque dentata, & dentes inter se committere possunt, & sub brevem herbam dentes subjicere queunt, delectanturque tali herba magis quam alta. Brevius enim herba in totum melior ac solidior quam alta, adde quod alta etiam prius fructum effert. Ob hoc igitur ita cecinit.

Haud secus ac bobus nigris gratissima veris
Tempora proveniunt:

quia gratissima apparet ipsis alta herba. Sed & alias bos laxum habet hunc articulum, magis quam alia animalia, & ob id etiam magis quam alia pedem trahit, & maxime quum macilentus est, & jam senex. Propter omnia hæc etiam maxime bovi excidit. Plura autem de ipso a me scripta sunt, eo quod omnium antea relatorum testimonia hæc sunt.

8. Verum de quo nunc sermo est, ex carnibus magis excidit, sicut etiam citius incidit, quam probe carnosis: & humidis ac excarnibus minus inflammatur, quam siccis ac carnosis: & in posterum tempus quoque minus vincitur: sed & mucus amplior moderato subest, si non adsit inflammatio, & sic sane lubricus fuerit. Mucosiores enim omnino sunt articuli excarnibus quam carnosis. Nam & ipsæ carnes eorum qui non recte ex arte fame macerati sunt, in macilentis mucosiores sunt, quam in crassis. Quibus tamen cum inflammatione mucus subest, his inflammatio vinculo facto articulum continet: & ob id hi qui submucosi sunt articuli, non valde excidunt, & exciderent utique, si non plus aut minus inflammationis accessisset. Quibus igitur quum articulus incidit, circumsitæ partes non inflammantur, & statim citra dolorem humero uti possunt, hi putant quidem nihil opus esse, ut suiipsorum curam gerant, medici tamen est ut contra tales vaticinetur. Talibus excidit rursus magis quam his quibus nervi sunt inflammati. Atque hæc res in omnibus in homine ita habet, & maxime circa humerum & genu. Maxime igitur etiam hæc excidunt.

9. Quibus autem nervi inflammati sunt, hi humero uti non possunt. Prohibet enim dolor & inflammationis distentio. Tales igitur curare oportet cerato, & spleniis, & linteis multis deligando. Sub alam vero lanam mollem puram convolutam subjicere oportet, ad cavitatem explendam, quo fulcimentum quidem sit deligationi, articulum vero sustentet. At brachium plerumque sursum vergens tenere oportet. Sic enim procul fuerit humeri caput a loco, in quem excidit. Oportet autem postquam humerum deligaveris, brachium ad costas adalligare, fascia quadam in orbem circum corpus obducta. Fricare quoque humerum oportet placide & accurate. Multarum autem rerum peritum medicum esse expedit, & non minus frictionis. Ex eodem enim nomine, non idem eventus subsequitur. Nam & vincire potest frictio articulum justo laxiorem, & solvere articulum justo duriorem. Verum de frictione in alio opere a nobis tractabitur. Talem igitur humerum mollibus manibus fricare convenit, confert enim, & alias leniter. Articulum autem commovere non violenter, sed in tantum ut citra dolorem commoveatur. Restituuntur vero omnes articuli partim longiore, partim breviore tempore.

10. An autem brachium exciderit, his signis cognoscere oportet. Nam ubi justum corpus habent homines, manus item ac crura, sano in exemplum uti oportet, ad non sanum, & non sano ad sanum, non alienos articulos inspiciendo, (alii enim aliis magis extantibus natura sunt articulis) sed ipsos ejus qui affectus est, an dissimilis sit sanus ægroto. Et hoc recte quidem dictum est, multam tamen erroneam intelligentiam talia habent: & non satis est solum sermonis doctrina artem hanc nosse, sed conversatione etiam versare oportet. Multi enim præ dolore, aut ex alia causa, quum non exciderint ipsis articuli, tamen non possunt in similes figuras restitui, in quales sanum corpus figuratur. Proinde & talem figuram insuper intelligere ac considerare oportet. Sed & in loco sub ala, caput brachii multo magis incumbere videtur, in luxato quam in sano. Quin & superne juxta supernam humeri partem, cavus apparet locus: & summi humeri

ri os extans conſpicitur, utpote articulo ad infernum locum digreſſo: & eſt etiam aliqua erronea in hoc intelligentia, ſed poſtea de ipſo ſcribetur. Eſt enim dignum de quo ſcribatur. Præterea in luxato cubiti gibbus magis a coſtis diſtare videtur, quam in altero. Si tamen quis vim afferens cogat, adducitur quidem, ſed cum dolore. Sed & ſurſum ad aurem manum attollere cubiti gibbo extento, non valde poteſt, velut ſanam: neque hac & illac ſimiliter diducere. Hæc igitur ſigna ſunt humeri laxati: repoſitiones item præſcriptæ & curationes hæc ſunt.

11. Operæ pretium vero eſt diſcere, quomodo frequenter excidentes humeros curare oporteat. Multi enim a certaminibus jam prohibiti ſunt, ob hanc calamitatem, quum alias penitus fuerint inculpabiles. Multi etiam ad res bellicas inutiles fuerunt, & ob hanc calamitatem perierunt. Sed & propterea res digna eſt quæ diſcatur, quod nullum noverim qui recte medeatur, ſed alios ne aggredi quidem ſciam, alios contra quam conducit & ſentire, & facere. Multi enim medici humeros luxatos uſſerunt, & juxta ſupernam humeri partem, & juxta anteriorem, qua parte caput brachii extuberat, & juxta poſteriorem paululum retro ſupernam partem. Hæ igitur uſtiones, ſi quidem ſurſum brachium excidiſſet, aut in anteriorem aut poſteriorem partem, recte inuſtæ eſſent. Nunc vero quum deorſum excidit, ejiciunt magis hæ uſtiones quam impediunt. A ſuperna enim ſpacii amplitudine caput brachii excludunt. Verum hæc ita urere oportet. Cutem ſub ala digitis apprehenſam attrahere oportet, ſecundum ipſam maxime rectitudinem, ſecundum quam brachii caput excidit: deinde ita attractam cutem in ulteriorem partem perurere.

12. Ferramentis autem talia urere oportet non craſſis, neque valde calvis, ſed oblongis. Citius enim penetrant, & manu firmata tranſigi poſſunt: pellucidis item his urere oportet, quo quam celerrime pro viribus penetrent. Nam craſſa tarde penetrantia, latiores cruſtarum elapſiones faciunt, & periculum eſt ne cicatrices rumpantur, & nihilo quidem deterius hoc eſſet, verum turpius & ab arte alienius. Poſtquam autem in ulteriorem partem peruſſeris, in plurimis ſatis eſt ut infernæ parti ſoli has cruſtas inuras. Quod ſi periculum eſſe non videatur ne cicatrices rumpantur, ſed multum ſpatii interpoſitum ſit, tenue quoddam ſpicillum per inuſta foramina trajicere oportet, cute adhuc attracta (neque enim alias trajicere poſſis). Ubi vero trajeceris, cutem dimittere. Poſtea inter cruſtas aliam cruſtam tenui ferramento infligere ac inurere, donec ſpicillum contingas. Quantum vero de cute ſub ala apprehendere oportet, hinc conjectare licet. Glandulæ ſub ala ſunt, ſicut etiam in aliis corporis partibus. Verum in alio libro de tota glandularum natura ſcribetur, quod ſint, & qualia in qualibus ſignificant ac poſſunt. Glandulas igitur ſimul apprehendere non oportet, neque ea quæ glandulis ſunt interiora. Magnum enim afferunt periculum. Sunt enim nervis maximi momenti vicina. Quantum vero extra glandulas eſt, ejus quam plurimam partem apprehendere oportet. Nihil enim periculi eſt. Noſſe tamen hoc expedit, quod ſi fortiter brachium extenderis, nihil cutis ſub ala apprehendere poteris, quod ſane attractu memorabile ſit. Diſtrahitur enim in ex-

extensione. Nec vero nervos ulla machina vulnerare oportet. Hi enim prompti expositique sunt ac extenti in hac figura. Si vero parum brachium elevaris, multum quidem cutis apprehendes. Nervi vero quorum curam gerere oportet, intus ultra apprehensionem consistent.

13. Nonne igitur in omni arte præ omnibus curandum est, ut in singulis figuræ justæ inveniantur? Atque hæc quidem de loco sub ala. Et sufficiunt hæ apprehensiones, si crustæ fuerint inustæ. Extra vero alam duo solum loci sunt, ubi quis crustas inurere queat huic affectioni auxiliantes. Unam in anteriore parte, inter brachii caput, & tendinem juxta alam. Et hac quidem parte cutem penitus perurere oportet, sed non altius. Vena enim crassa propinqua est, & nervi, quorum neutra igne calfacienda sunt. Retrorsum autem alteram crustam inurere licet, multum supra tendinem, qui est juxta alam, & paululum infra brachii caput. Et cutem quidem penitus perurere oportet: Verum neque hic valde altam crustam facere. Inimicus enim est ignis nervis. Curare igitur ulcera per omnem curationem oportet, ita ut brachium nunquam vehementer extendas, sed moderate, ulcerum saltem curandorum gratia. Minus enim perfrigerantur. Conducit enim omnes ustiones tegere, ut etiam leniter curentur, & minus dilparentur, minusque sanguinis erumpat, & minus convulsio accedat. Ubi vero pura facta fuerint ulcera, & ad cicatrices devenerint, tunc sane penitus brachium semper die ac nocte costis alligatum esse oportet. Sed & quum sana facta fuerint ulcera, similiter ad multum tempus, brachium ad costas alligandum est. Sic enim maxime cicatrix induci poterit, & spatii amplitudo intercipietur, in quam maxime luxatur brachium. Quibuscunque vero humerus repositione fuerit destitutus, si quidem homines adhuc crescant, os brachii non similiter ut sanum coaugescit, sed augescit quidem, verum altero brevius aliquanto efficitur. Et qui mustelæ cubito præditi sunt, parvumque ac macilentum brachium ex nativitate habent, galeancones vocati; ob duplices has calamitates fiunt tales, tum si talis aliqua luxatio ipsos dum in utero sunt corripuerit, tum ob aliam calamitatem, de qua postea aliquando scribetur.

14. Quin & hi quibus dum adhuc infantes sunt, profundæ ac submersæ suppurationes circa brachii caput fiunt, omnes galeancones efficiuntur: & sive secti fuerint, sive usti, sive sua sponte ipsius eruperint, hæc ita se habere nosse oportet. Qui tamen ex nativitate galeancones sunt, etiamsi manu potentissime uti possint, tamen neque ipsi extento cubiti gibbo, brachium ad aurem extendere ac elevare possunt. Sed multo minus hanc quam sanam manum. Quibus vero jam viris exciderit humerus, & repositus non fuerit, his superna humeri pars magis excarnis efficitur, & habitus hac parte tenuis fit. Quum tamen dolor cessaverit, non omnia ea similiter operari possunt, quæ elevato cubiti gibbo a costis in obliquum operari oportet. Quæ vero transmoto brachio juxta costas, aut in anteriorem, aut in posteriorem partem operari oportet, ea operari possunt. Nam & scobinam, & serram trahere poterint, securi item findere, & fodere, si non valde sursum

cubi-

cubiti gibbum attollant, sed & alia juxta tales figuras operantur.

15. At vero quibus summus humerus fuerit avulsus, his os avulsum extra eminens apparet. Est autem hoc velut vinculum claviculæ & scapulæ. Alia enim est hominis natura hac parte quam aliorum animalium. Medici igitur in hoc vulnere maxime falluntur. Nam quum os avulsum emineat, superna humeri pars humilis & cava apparet, ut etiam velut humeri elapsi curam adhibeant. Multos igitur novi medicos alias non malos, qui graviter affixerunt, tales humeros reponere conantes, ita excidisse rati, & non prius desistunt ipsi existimare se humerum reponere, quam vel desperarint, vel frustrati fuerint. His curatio quidem eadem quæ etiam aliis hujusmodi, ceratum, splenia, & lintea, & deligatio ejusmodi: deorsum tamen cogere os supereminens oportet, & splenia super hoc ponere plurima, & hac parte maxime premere: & brachium ad costas adalligatum ad supernam partem tenere. Sic enim os avulsum maxime appropinquarit. Hæc tamen probe nosse expedit, & velut certa prædicere, si alioqui voles, quod nullum detrimentum, neque parvum, neque magnum, humero contingit ex hoc vulnere. Sed locus turpior evadit. Neque enim hoc os in pristinam sedem similiter firmari poterit, velut natura exigit, sed necesse est plus aut minus tumidum esse ad supernam partem. Neque enim aliud ullum os in eundem locum restituitur, quod cum alio osse communionem habet, & adhærens a veteri naturali sede avulsum fuerit. Paucis autem diebus summus humerus doloris exors fit, si probe deligetur.

16. Clavicula porro fracta, si quidem penitus caulatim hoc contigerit, curatu facilior est. Si vero oblonge, difficilius sanatur: & contraria in his contingunt, aliter quam quis putaverit. Nam quæ penitus caulatim fracta est, cogi magis poterit ut ad naturam redeat. Et si diligens cura adhibeatur, partem quæ superior est, inferiorem fecerit figuris idoneis, & deligatione conveniente. Si vero perfecte non firmata fuerit, attamen supereminens ossis pars non valde acuta fit. At quorum os in longitudinem fractum fuerit, his similis ossibus avulsis calamitas contingit, de quibus antea scriptum est. Neque enim ipsum ad seipsum valde firmari solet, & summa ossis eminentia, valde acuta fit. In universum igitur nosse expedit, quod nullum detrimentum neque humero, neque reliquo corpori, ob claviculæ fracturam accedit, si non insuper corruptio aliqua contingat. Raro autem hoc fit. Deformitas tamen circa claviculæ fracturam accedit, primum turpissima, deinde vero minor fit. Coalescit autem clavicula cito, itemque alia ossa laxa. Celerem enim calli obductionem talia faciunt. Quum igitur recens fracta fuerit, vulnerati ad curationem festinant, majus malum esse putantes quam est, & medici quoque prompti sunt ad recte curandum. Progressu vero temporis & vulnerati, utpote qui neque dolent, neque iter facere, neque cibum capere prohibentur, negligunt: & medici, utpote qui suis sedibus restituere non possunt, aufugiunt, neque vulneratorum negligentiam ægre ferunt. In hoc autem calli obductio acceleratur.

17. Deligationis vero modus plerisque consimilis est, ut cerato, & spleniis, & mollibus linteis curatio fiat. In-

Insuper autem & hæc curatio, & hæc animadversio habenda est, & præsertim in hac aggressione: quod plurima splenia juxta eminentem partem imponere oportet, & plurimis deligationibus maxime circa hanc partem premere. Sunt autem aliqui quibus complacuit plumbum grave insuper adalligare, ut supereminentem partem deorsum cogat. Fortassis autem neque intelligunt qui simpliciter deligant. Sed neque hic modus ad claviculam fractam pertinet. Neque enim fieri potest ut id quod eminet memorabili modo deprimatur. Alii vero quidam sunt, qui quum cognoverint quod hæ deligationes erroneæ sunt, & non secundum naturam supereminentia deorsum cogunt: deligant quidem ipsos spleniis & linteis utentes, velut etiam alii. Verum cincto homine fascia quadam qua parte maxime cingi solet, postquam splenia supra eminentes fracturas imposuerunt, ita ut isthic magna mole extuberent, tunc initium lintei ad cincturam ex anteriore parte alligant, atque ita deligant in directum claviculæ extendentes ac retrorsum ducentes, & isthic cincturæ circumdatum in anteriorem partem reducunt, & rursus in posteriorem. Aliqui vero non cincturæ linteum circumdant, sed circum interfœmineum juxta sedem, & per spinam linteum circumdantes, hoc modo fracturam comprimunt. Hæc itaque si quis inexpertus audit, prope secundum naturam esse videntur: verum si quis utatur, inutilia existunt. Neque enim stabilia sunt, etiamsi decumbat quis, quamvis ita vel maxime stabilitas contingat: attamen si decumbens aut crus inflexerit, aut ipse se inclinet, omnia deligamenta movebuntur: & alioqui noxia est hæc deligatio. Nam & sedes intercluditur, & lintea in hac angustia acervata fiunt: & quæ rursus cingulo circumdantur, non ita valida facta cinctura circumdari possunt, ut non cingulum sursum ascendere cogant, neque ita necesse est omnia deligamenta laxari. Quam proxime vero quis rem conficere videri possit, etiamsi non magna faciat, si quibusdam linteis cingulum circumdet, plurimis autem linteis priorem deligationem perficiat. Sic enim maxime stabiles fuerint deligationes, & mutuam inter se opem tulerint. Plurima igitur ex his quæ contingunt his quibus clavicula fracta est, relata sunt.

18. Insuper autem & hoc adintelligere oportet, quod clavicula plerumque frangitur, ita ut os quod a pectore est, ad supernam partem emineat: quod vero a summo humero est, in infernam partem subsidat. Causæ vero horum hæ sunt, quod pectus neque multo inferius, neque superius procedere potest. Nam articuli in pectore motus parvus est: ipsum enim sibiipsi, & spinæ, ex continuitate commissum est. Proxime quidem clavicula ad humeri articulum fluctuat. Cogitur enim frequentem motum habere, propter summi humeri connexionem: & alioqui ubi vulnerata est, ad supernam partem defugit ea pars quæ pectori adhæret, & non valde ad infernam partem cogi potest. Nam & a natura levis est, & loci amplitudo ipsi superne major est quam inferne. At humerus & brachium, & quæ his annexa sunt, a costis ac pectore facile exolvi possunt: & propterea multo superius ac inferius abduci queunt. Quum igitur fracta fuerit clavicula, os quod ad humerum est magis deorsum repit. Huc enim ipsum una cum humero & brachio defluere pro-

proclivius est quam sursum ferri. Quum igitur hæc ita se habeant, imprudenter se gerunt qui supereminentem ossis partem deorsum cogere oportere putant. Nam infernam ad supernam adducendam esse manifestum est. Hæc enim motum habet: hæc est quæ a natura discessit. Clarum itaque est nullo modo ipsam cogi posse: deligationes enim nihilo magis appellunt quam repellunt. Si vero quis brachium quam maxime ad costas admotum sursum cogat, ut quam acutissimus esse humerus videatur, perspicuum est quod sic adaptari poterit ad os quod a pectore est, unde est divulsum. Si quis igitur legitima deligatione utatur, celeris curationis gratia, & reliqua omnia frustra fieri putet, præter figuram relatam, is & recte intellexerit, & celerrime ac optime curaverit.

19. Decumbere tamen hominem multum refert, & sufficiunt dies XIV. si quieverit, aut ad summum viginti. Si tamen contrario modo clavicula fracta fuerit, quod non valde contingit, ut os quod a pectore est subsidat, quod vero a summo humero est superemineat, alterique superstet: nulla magna curatione in his opus fuerit. Ipse enim humerus & brachium si demittatur, ossa inter se committere ac firmare potest: & vilis quæpiam deligatio suffecerit, & pauci dies satis erunt ad callum obducendum. Quod si hoc modo fracta non fuerit, sed in obliquum hac vel illac luxata, ad naturam reducere oportebit, humero cum brachio sursum adducto, velut etiam ante dictum est. Quum autem ad pristinam naturam resederit, reliqua curatio velox erit. Pleraque igitur immutationes ac luxationes, brachium si sursum cogatur, corrigit.

20. Quæcunque vero luxationes ex supernis oblique ad latus fiunt, aut deorsum, his correctio præparatur, si homo supinus decubuerit: juxta medias autem scapulas aliquid altius suppositum fuerit, quo pectus maxime in utranque partem inflexum sit, & brachium adducat quis ad costas porrectum. Medicus autem altera manus vola in brachii caput injecta retrudat, altera ossa fracta componat. Sic enim quam maxime ad naturam reduxerit. Verum quod jam est, supernum os facile ad partem subsidere solet. Plerisque igitur ubi deligati fuerint, figura ipsa opitulatur, ita ut ad ipsas costas cubiti gibbum habentes, hoc modo humerum ad supernam partem cogant. Quibusdam vero humerum quidem sursum, velut dictum est, cogere oportet, cubiti autem gibbum ad pectus adducere: summam vero manum ad summum sanum humerum adhibere. Si quidem igitur decumbere sustinet, fulcimentum aliquod quod obfirmet, apponere oportet, quo humerus quam maxime superne maneat. Si vero obambulare volet, fundam ex fascia factam, & acutæ gibbi cubiti parti circumdatam, de collo appensam gestare oportet.

21. Cubiti porro gibbi articulus ubi emotus aut luxatus est, ad costas, aut foras, acuta ipsius parte in brachii cavitate manente, extensione in directum facta, id quod eminet retrorsum & in obliquum repellere oportet. Ubi vero perfecte excidit, aut hac, aut illac, extensio in qua brachium fractum deligatur requiritur. Ita enim incurva gibbi pars non impediet. Excidit autem maxime ad partem versus costas. Correctiones vero facere oportet quam plurimum abducendo, & ut ne brachii caput cornicem contingat, sublimem cir-

circumducere ac inflectere, & non in directum cogere, simul autem contraria in utranque partem detrudere, & in sedem compellere. Contulerit etiam in his gibbi cubiti inversio, modo in supinam, modo in pronam partem. Curatio vero ex figura est, ut summam manum paulo altiorem cubiti gibbo habeant, brachium vero ad costas. Sic etiam appensi exceptio, & positio, & gestandi facilitas, & natura, & usus, in communi sunt, si modo non male callus obducatur. Obducitur autem cito. Curatio fit linteis juxta legem articularem, ita ut acuta ejus pars insuper deligetur.

22. Recrudescit autem maxime cubiti gibbus febribus, doloribus, nausea & vomitu meracæ bilis, præsertim si retrorsum luxatus fuerit, ob torporem: deinde, si in anteriorem partem. Verum curatio eadem est. Repositio vero retrorsum luxati, ut extentum distendamus. Signum autem est, quod extendere ipsum non possunt, sicut in anteriorem partem luxati, quod inflectere nequeunt. Verum tunc durum quiddam involutum indere oportet, & circum hoc ab extensione derepente inflectere. Disparationis autem ossium signum est manifestum ex contactu, juxta venam quæ in brachio finditur. At vero callus cito his obducitur. Ex nativitate autem breviora sunt ossa infra noxam, plurimum quæ proxima sunt, cubiti, deinde manus, postea digitorum. Verum brachium & humerus robustiora fiunt, propter inversionem. At altera manus propter opera adhuc fortior est. Imminutio vero carnium fit, si foras excidit, intrinsecus: Sin minus, in contrarium prout excidit. Cubiti vero gibbus si intro, aut extra exciderit, extensio fit in communi figura cubiti ad brachium: fascia enim sub alam data, ipsam exceptam suspendere oportet: ad summum vero cubiti gibbum juxta articulum pondus appendere, aut manibus deorsum cogere. Ubi vero articulus ultra elevatus est, coaptationes manuum volis fiunt, velut etiam in manibus. Deligatio quoque in hac figura, & exceptio appensi, & positio. At si in posteriorem excidit partem, statim extentum palmis dirigere ac coaptare oportet. Simul autem in directione etiam aliis opus est. Si in anteriorem, circum linteum convolutum justæ molis inflectendo simul directionem facere oportet. Si vero in alteram partem inclinarit, in directione simul utraque facere oportet. Verum curationi communis est figura & deligatio. Possunt autem & ex distentione omnia in communi contingere. At vero repositiones aliæ ex superelevatione reponuntur, aliæ ex extensione, aliæ ex circumvolutione. Hæ vero ex figurarum excessibus, aut hac, aut illac celeriter fiunt.

23. Manus articulus aut intro, aut extra luxatur, plerumque vero intro. Signa autem facilia cognitu sunt. Si enim intro luxatus est, digitos inflectere non possunt. Si extra, extendere nequeunt. Repositio fit, digitis supra mensam positis, ut ab aliis atque aliis in diversum extensio fiat, & id quod eminet, aut vola aut calcaneo retrudatur, & in anteriorem partem deorsum protrudatur. Inferne vero juxta alterum os moles aliqua convoluta mollis supponatur, si supra eminet, manu prona locata: si infra, supina. Curatio vero linteis fit. Tota porro manus, aut intro, aut extra, aut hac, aut illac luxatur: Maxime vero intro. Quandoque autem & appendix emota est. Quando.

doque vero alterum os disparatum distat. His extensio fortis facienda est: & quod quidem eminet retrudatur, alterum vero contra trudatur, duabus speciebus simul contingentibus, & retrorsum, & in obliquum, aut manibus supra mensam, aut calcaneo. Quæ vero recrudescunt ac deformia sunt, tempore ad usum corroborantur. Curatio fit linteis cum manu & cubito: & ferulæ usque ad digitos ponuntur. At ferulis hæc deligata frequentius quam fracturas solvere oportet, & perfusionem ampliorem adhibere. Ex nativitate autem manus brevior fit, & carnes imminuuntur maxime in contraria parte ei in qua luxatio facta est. At adulta jam ossa manent.

24. Digiti vero articulus luxatus facilis cognitu est. Repositio fit extendens in directum, ita ut quod eminet os protrudatur, contrarium vero contra trudatur. Curatio fit fasciis ac linteis. Si vero non reponatur, forinsecus callo obducitur. At si ex nativitate, aut dum adhuc crescit homo, luxata fuerint ossa, breviora fiunt infra luxationem, & carnes imminuuntur contraria maxime parte ei in qua luxatio facta est. In adulto vero ossa manent. Maxilla vero paucis jam perfecte luxata est. Os enim quod a superiore maxilla prodit, cum eo osse subjugatum est, quod sub aurem annexum est, quodque capita infernæ maxillæ concludit, ac dirimit, quum altero capite superius sit, altero inferius: & extremæ infernæ genæ partes ita se habent, ut altera ob longitudinem non facile accessum admittat: altera vero cornix est, & supra jugale os excedit. Simul autem & ambarum harum extremitatum nervosi tendines existunt, ex quibus musculi dependent, qui temporales ac manducatorii appellantur. Propterea autem appellantur, & propterea moventur, eo quod hinc dependent.

25. Nam in edendo, & in loquendo, & in reliquo oris usu, superna quidem maxilla quiescit: est enim capiti connexa, & non coarticulata. Inferna autem maxilla movetur. Coarticulata enim est a superna maxilla, & a capite. Cur igitur in convulsionibus ac distentionibus hic articulus distentus primus de se significationem præbeat, & cur plagæ temporales periculosæ sint, ac soporem inducant, alio libro referetur. Quum vero non valde luxetur, causæ hæ sunt. Sed & hæc quoque causa est, quod non valde tales ciborum necessitates hominem apprehendunt, ut magis quam potest hiet. Exciderit autem a nulla alia figura, quam si quis valde hians maxillam in alteram partem diducat. Confert tamen ad hoc ut excidat, hoc ipsum. Quicunque enim nervi, & quicunque musculi circa articulos sunt, aut ab articulis, ex quibus colligantur, horum quicunque in usu sæpe moventur, hi etiam maxime ad extensiones remittunt, quemadmodum etiam pelles mollissimæ multum remittunt. De quo igitur sermo est, luxatur quidem & excedit maxilla raro: laxatur tamen sæpe in hiatibus, velut etiam aliæ musculorum ac nervorum immutationes hoc faciunt.

26. Manifestum vero ex his maxime fit, ubi excidit. Prominet enim inferna maxilla in anteriorem partem, & in contrariam luxationi partem abducitur: & ossis cornix circa supernam maxillam tumidior fit: & infernas maxillas difficulter committunt. Quæ vero repositio his conveniat, manifestum est. Oportet enim aliquem vulnerati caput detinere, & alterum infernam ma-

maxillam intrinsecus ac extrinsecus ad mentum digitis apprehendere, hiante homine quantum moderate potest, & primum maxillam aliquandiu hac atque illac manu abducere, & ipsum hominem jubere, ut maxillam laxam habeat, & simul abducat, ac quam maxime remittat: deinde repente tribus figuris simul laxare oportet, diligenti in hoc animadversione habita. Nam & ex distortione ad naturam deducere oportet, & infernam maxillam retrorsum protrudere, ita ut æger hæc sequatur, & maxillas committat, ac non hiet. Atque hæc quidem repositio est, & neque aliis figuris fieri poterit. Curatio vero brevis sufficit. Splenium enim inceratum apponitur, ac laxo deligamento deligatur. Securius autem hæc aggressio perficitur, homine supino reclinato, & coriaceo pulvinari plenissime farcto capiti supposito, ut in ipsum innitenti quam minimum cedat. Insuper autem & caput vulnerati aliquis detinere debet.

27. Si vero ambæ maxillæ luxatæ fuerint, curatio quidem eadem est, verum hi os minus committere possunt. Nam his genæ prominentiores sunt, sed indistortæ. Quod vero distortæ non sint, maxime cognoveris ex dentium tum supernorum, tum infernorum terminis e directo inter se correspondentibus. His confert ut quam citissime reponantur. Repositionis autem modus prius dictus est. Si vero non reponantur, animæ periculum imminet, præ febribus continuis, & torpido sopore. Soporiferi enim hi musculi sunt, & dum alterantur, & dum intenduntur præter naturam. Solet etiam alvus his biliosa, meraca, pauca egerere. Et si vomuerint, meraca vomunt. Hi igitur etiam moriuntur decima maxime die.

At si fracta fuerit inferna maxilla, si quidem non omnino caulatim hoc contigerit, sed cohæret adhuc os, confractum tamen fuerit, dirigere quidem os oportet digitis circa linguam obliquam subjectis, forinsecus vero contra niti, prout contulerit. Et si distorti fuerint dentes juxta vulnus commoti, postquam os directum fuerit, dentes inter se conjugare oportet, non duos solum, sed etiam plures, atque hoc maxime aureo, sin minus, lineo filo, donec os corroboretur: Postea cerato, & spleniis paucis, & linteis modicis deligare, non nimium firmis, sed laxis. Nam hoc probe nosse expedit, quod deligatio per lintea, maxillæ fractæ parum quidem contulerit, si recte fiat: magnopere vero læserit, si prave deligetur. Frequenter autem circa linguam explorare oportet, & multo tempore reniti ac digitis dirigere os confractum: optimumque esset si hoc semper fieri posset, sed fieri nequit.

28. Si vero os penitus caulatim diffractum fuerit (raro autem hoc contingit) dirigere quidem os oportet, velut dictum est: Ubi vero direxeris, dentes conjugare, quemadmodum antea dictum est. Magnopere enim contulerit ad quietem, & adhuc magis si quis recte conjungat, & velut oportet suturas consuat. At enim non facile est omnem chirurgiam scripto exquisite prodere: sed ex his quæ scripta sunt, formam & imaginem concipere oportet. Postea corio opus est Carthaginiensi: & si quidem junior fuerit vulneratus, satis est squama inde detracta uti: Si vero adultior, ipso corio: ita ut desecta inde particula trium digitorum latitudine, aut prout congrua fuerit, sublita prius e gummi maxilla (ita enim mitius fuerit) glutine agglutinetur summa

ma sui parte, ad diffractam maxillæ partem, digiti aut paulo ampliore distantia a vulnere. Et hæc quidem particula ad infernam partem agglutinanda est, & habeat fissuram e directo menti, quo acutam ejus partem circumcirca complectatur. Alterum autem ejusmodi lorum aut paulo latius, ad supernam maxillæ partem agglutinare oportet, tanta a vulnere distantia, quanta illa altera lori particula absfuit. Sit autem & hoc fissum, ut circumcirca aurem ambiat. Sint autem hæc lora acuta, qua parte committuntur, & ubi ipsorum extremitates connectere ac colligare oportet. In agglutinatione vero, caro corii ad cutem vergat: Sic enim magis agglutinatum adhærescit. Postea extento hoc loro, magis autem eo quod circa mentum est, quam maxime, quo maxilla evacuatur, lora ipsa circa verticem connectere oportet, & deinde linteo frontem deligare: & superinjectum quid esse oportet, velut moris est, quo vincula quieta sint ac firma. Decubitum autem faciat in sanam maxillam, non maxillæ, sed capiti innitens. Attenuandum vero est corpus usque ad dies decem, deinde renutriendum non tarde.

29. Si enim primis diebus inflammatio non accesserit, in viginti diebus maxilla corroboratur: perfecte enim callo obducitur, quemadmodum etiam alia ossa rara, si non corruptio infestarit. Verum de corruptionibus omnium ossium alia longa tractatio restat. Hæc extensio per agglutinamenta contingens, mitis est, & prompta ad moderationem faciendam, & ad multas ac multis locis faciendas directiones accommodata. At medici non intelligentia æque ac manibus prompti, tum in aliis vulneribus, tum in maxillarum fracturis tales existunt. Variis enim modis, & bene, & male maxillam fractam deligant. Omnis enim deligatio maxillæ sic fractæ, ossa ad fracturam magis vergentia inclinat, quam ad naturam ducit. Si vero inferna maxilla circa connexionem ad mentum divulsa fuerit. (Sola autem hæc connexio in inferna maxilla est: Verum in superna multæ. Sed non volo sermone longius aberrare. In aliis enim morborum speciebus de his dicendum est.) Si igitur connexio ad mentum disparata fuerit, ipsam coaptare cujuslibet viri est. Os enim quod eminet, ad internam partem digitis admotis detrudere oportet: Quod vero intro vergit, ad externam partem digitis immissis reducere. Hæc tamen extensione distendendo facere oportet. Facilius enim sic ad naturam redibunt, quam si quis ossa inter se complicans cogere conetur. [Quod nosse in tota commentatione non est invenustum.] Ubi vero coaptata fuerint, conjugare oportet dentes inter se hinc atque illinc, velut prius dictum est: Curare vero cerato, & splenijs paucis ac linteis. Deligationem autem brevem potius quam variam hic locus maxime admittit. Nam ut æquilibris non est, prope tamen ad æquilibrium accedit. At lintei obvolutionem facere oportet, si quidem dextra maxilla eminet, in dextram. (In dextram enim fieri putatur, si dextra manus deligationi præit.) Si vero altera maxilla eminuerit, aliter deligationem ducere oportet. Et si quidem recte quis coaptationem adeptus fuerit, & velut convenit quieverit, cita curatio continget, & dentes illæsi manent: Sin minus, diuturnior fiet curatio, & distortionem habebit, dentes autem læsi & inutiles fiunt.

30. Porro si nasus fractus fuerit, fracturæ modus non unus est. Verum

qui pulchris deligationibus gaudent citra intelligentiam, tum in aliis multis damnum incurrunt, tum in fracturis circa nasum vel maxime. Ex deligationibus enim hæc maxime varia est, & quæ plurimas ascias habeat, & interruptiones ac interceptiones cutis maxime varias rhombiformes. Sicut igitur dictum est, qui nulla intelligentia præditi aggressionis studio tenentur, ultro se offerunt ad nasum fractum deligandum. Una itaque alteraque die lætatur medicus, gaudet quoque is qui deligatur: deinde cito quidem is qui deligatur satiatur. Noxia enim & molesta est gestatio: satis autem est medico ostentasse, quod nasum varie deligare novit: facit autem talis deligatio omnia contra quam convenit. Partim enim qui propter fracturam simi fiunt, si superne quis magis premat, simiores nimirum fient: partim vero quibus nasus hac aut illac distorquetur, aut circa cartilaginem, aut superius, palam est quod neque ipsis superne deligatio proderit, sed etiam magis lædet. Non enim ita congruit spleniis altera nasi pars, quanquam neque hoc faciant deligantes. Proxime vero deligatio resistere mihi videtur, si juxta medium nasum circa acutam partem, contusa caro ad os fuerit, aut etiam os parum, & non multum contusum sit. Talibus enim nasus callo obducitur, & aliquanto asperior evadit. Sed tamen neque his deligatio multo negotio opus habet, si modo etiam deligare oportet. Sufficit autem super contusionem splenium inceratum extendere. Postea velut ex duobus initiis deligatio sit, ita semel linteum circumdandum est. Optima tamen curatio est, per farinam triticeam hornam, lotam, viscosam, subactam, modicam, ita ut talia ex illa velut cataplasmate integantur. Si igitur triticea farina bona fuerit, & tractu facilis, ea ad omnia hujusmodi uti oportet. Si vero non facilis tractu sit, modicam mannam levissime tritam, & aqua dilutam, cum farina subigere oportet, aut gummi parum, similiter ammiscere.

31. Quibuscunque igitur nasus fractus est, ut deorsum & in sinum vergat, si quidem ex anteriore parte juxta cartilaginem subsidat, fieri potest ut aliquid quod ipsum dirigat, in nares indatur: Sin minus, omnia talia digitis in nares injectis dirigere oportet, si id fieri datur: Sin minus, crassum spicillum non in anteriorem narium partem digitis indere oportet, sed qua parte nasus subsidit: extrinsecus autem ab utraque parte nasum apprehendere, simulque cogere ac sursum ducere. Et si quidem valde in anteriore parte fuerit fractura, fieri poterit ut aliquid intra nares indatur, velut jam dictum est, nimirum lintei rasura, aut aliud quid hujusmodi, linteo involutum, aut potius in corio Carthaginiensi consutum, ea figura quæ congruat loco cui incumbet. Si vero ulterius facta fuerit fractura, fieri non potest ut aliquid indatur. Si enim in anteriore parte molesta est gestatio, quomodo non sit in interiore? Primum igitur & intrinsecus conformando, & forinsecus non parcendo, ad pristinam naturam reducere ac dirigere oportet. Valde enim conformatur nasus fractus, maxime quidem eadem die: sin minus, paulo postea. Verum segniter agunt medici, & levius quam convenit primum contingunt. Injicere enim manus hinc atque illinc juxta naturam nasi quam infime oportet, ex infernis sursum cogendo, & sic quam maxime erigere, una cum in-

terna

terna directione etiam extrinsecus dirigendo. Postea ad hæc nullus talis medicus est, si studium adhibere ac tolerare vult, velut ipsius digiti indices. Hi enim maxime secundum naturam sunt. Utrunque enim digitum injicere, eoque totum nasum firmare oportet, atque ita in quiete habere, si quidem fieri posset, semper donec corroboretur: Sin minus, plurimo tempore, velut dictum est. Quod si fieri nequeat, aut puer, aut aliqua mulier hoc faciant. Molles enim manus esse oportet. Sic enim quam optime nasus curari poterit, ubi non in obliquum, sed ad infernam partem æqualiter subsidat. Ego igitur nullum unquam nasum vidi, qui sic fractus dirigi non potuisset, si statim ita cogeretur priusquam callus obduceretur, si modo quis recte curare velit. Verum homines ut ne deformes fiant, multo quidem pretio coemerint, studium autem adhibere non sciunt, simulque non tolerant, si non dolore vexentur, aut mortem timeant: quamquam brevi tempore nasus callo obducatur, decem enim diebus corroboratur, si non corruptio insuper accedat.

32. Quibuscunque vero os in obliquum frangitur, curatio quidem eadem est. Verum directionem non æqualem utrinque facere oportet, sed quod inclinatum est, extrinsecus cogendo ad naturam compellere, & in nares facta contrectatione, ea quæ intro repunt impigre dirigere, donec correcta fuerit, ita ut ejus probe memineris. Quod si non statim corrigantur, fieri non possit ut nasus non distortus fiat. Postquam autem ad naturam reduxeris, digitos plures aut unum digitum ad locum admovere oportet, qua parte eminebat, atque ita aut ipsum, aut alium quendam sustentare, donec vulnus corroboratum fuerit. Sed & in narem parvum digitum immittere oportet, & alias atque alias impellendo ea quæ inclinata sunt dirigere. At si quid inflammationis his accedat, farina subacta uti oportet: & tamen incumbente etiam farina digitos similiter admovere opus est. Si vero juxta cartilaginem in obliquum fractus sit, necesse est summum nasum distorqueri. Talibus igitur in summam narem aliquid quod dirigat ex relatis, aut quod his simile sit, indere oportet. Poterit autem quis multa idonea invenire, quæ neque odorem habeant, neque alias lenia sint.

33. Ego vero quandoque pulmonis ovilli frustum desectum indidi. Hoc enim forte obtingebat. Nam spongiæ inditæ humiditates suscipiunt. Postea Carthaginiensis corii squamam magni digiti latitudine, aut prout contulerit resectam, extrinsecus ad nasum inclinatum agglutinare oportet, & deinde hoc corii lorum prout contulerit extendere. Paulo tamen amplius extendere convenit, quo erectus & absolute directus sit nasus. Longum autem sit hoc lorum, ut postea infra aurem abductum circum caput obducatur: & licet quidem lori extremitatem ad frontem agglutinare, licet etiam longius ducere, & deinde capiti obductum deligare. Hic modus simul justam directionem habet, & simul ad moderationem faciendam promptus est, si quis magis aut minus nasi inclinationem ad contrarium facere velit. Nam quibus in obliquum nasus frangitur, eos in reliquis velut relatum est curare oportet. Plurimis tamen insuper opus est, ut inclinationis in contrarium gratia, lorum ad summum nasum agglutinetur.

34. Quibuscunque vero cum fractura etiam ulcera adsunt, eos ea propter

turba-

turbari non oportet. Verum super ulcera ceratum picatum imponere, aut ex emplastris aliquod cruentis vulneribus idoneum. Facilia enim curatu talia sunt. Similiter etiam, si ossa discessura sunt. Primam directionem impigre facere oportet nihil omittendo, & directionem per digitos etiam postero tempore, ita ut laxius quidem admoveas, admoveas tamen. Ex omnibus enim corporis partibus nasus facillime conformari potest. Cæterum lororum agglutinatione ac in contrarium inclinatione uti omnino nihil prohibet, sive ulcera affuerint, sive inflammatio. Nullam enim molestiam exhibent.

35. At vero si auris fracta fuerit, deligationes omnes inimicæ sunt. Neque enim ita laxam quis circumdare poterit. Si vero magis premat, majus malum operabitur. Nam & sana auris deligatione pressa, dolore, & pulsatione, & febre afficitur. Sed & cataplasmata pessima quidem omnino sunt, quæ gravissima sunt. Verum & alia pleraque omnia mala sunt, & abscessus inducunt, & mucum ampliorem suggerunt, & deinde suppurationes noxias. His autem fracta auris minime opus habet. Proximum tamen locum habet, si quid imponi debet, farina viscosa, quam neque ipsam gravem esse oportet. Contingere vero quam minime conducit. Bonum enim aliquando medicamentum est, etiam nullum adhibere medicamentum, & ad aures, & ad multa alia. Vellicationem insuper ac scalpturam vitare oportet. Corpus autem attenuare, & magis in quo periculum est ne auris suppuretur: melius est quoque alvum mollire. Si vero quis facile vomat, ex moderata aliqua purgatione vomitum faciat. At si ad suppurationem deveniat, cito quidem aperire non oportet (multa enim ex his quæ suppurari videntur, quandoque resorbentur, etiamsi nondum quis ullum cataplasma imposuit.) Si vero quis aperire cogatur, celerrime quidem sana fit, si in ulteriorem partem perurat. Illud tamen certo scire expedit, quod mutila fiet auris, & minor altera, si perusta fuerit. Si vero non in ulteriorem partem peruratur, tumidam partem non valde parva sectione incidere oportet. Sub crassiore enim cute pus reperitur quam quis putaverit. Verum ut in summa dicam, alia quoque omnia mucosa, & mucos facientia, utpote quæ sunt viscosa, ad contactum sub digitis hac atque illac cito dilabuntur: & propterea sub crassiore cute medici talia inveniunt, quam putarint.

36. Nam & aliquas nervorum contortiones, ganglia appellatas, quæ sane laxæ ac fluidæ sunt, mucosamque carnem habent, multi aperiunt, humorem in talibus se inventuros esse putantes. Medicus quidem igitur sententia sua fallitur, verum rei hujusmodi nullum ex apertione accedit detrimentum. Qui vero aquosi loci sint, aut muco pleni: & in qualibus locis singula si aperiantur mortem afferant, aut etiam alia detrimenta inducant, de his in alio opere scribetur. Quum igitur inciderit quis aurem, ab omnibus quidem cataplasmatis, & ab omni linamentorum usu abstinere oportet. Curare autem vel emplastro aliquo cruentis vulneribus idoneo, vel aliquo alio, quod neque gravitatem, neque dolorem inducat. Si enim cartilago denudari inceperit, & subsidentia purulenta aut mucosa habuerit, molestum est. Fit autem & hoc propter illas curationes. Cæterum omnium eorum

quæ

quæ recruduerunt, perustio in ulteriorem partem sufficientissima medela est.

37. Verticula vero spinæ quibuscunque in gibbum trahuntur ex morbis, pleraque ut solvantur fieri non potest. Insuperque & quæ supra septi transversi juncturam ac connexionem gibba fiunt. Quæ vero infra, eorum aliqua solvunt varices, in cruribus oborientes. Magis autem hæ varices quæ in vena juxta poplitem fiunt, quibuscunque gibbositas contigerit, eam solvunt. Fiunt autem & in vena circa inguina. Jam vero quibusdam etiam dysenteria diuturna solvit. Et quibus quidem gibba fit spina dum pueri sunt, priusquam corpus ad augmentum plenum perfectum fuerit, his corpus juxta spinam coaugeri non solet. Sed crura quidem ac manus perficiuntur, illæ vero partes defectuosiores fiunt. Et quibus supra septum transversum gibbositas est, his & costæ in amplitudinem augeri non solent, sed in anteriorem partem: & pectus acutum fit, sed non latum: ipsique & difficulter spirant, & stridulam faucium asperitatem habent. Nam ventriculi qui spiritum suscipiunt ac emittunt, minorem amplitudinem habent. Sed & juxta magnum verticulum cervicem repandam habere coguntur, ut ne caput ipsis pronuum sit. Multam igitur angustiam faucibus exhibet etiam hoc os intro vergens. Nam & his qui natura recti sunt, spirandi difficultatem hoc os inducit, si intro vergat, donec regressum fuerit. Ob talem igitur figuram ejusmodi homines eminentis gutturis, magis quam sani apparent: & tuberculis circa pulmonem duris ac crudis plerumque tales affecti sunt. Nam & gibbositatis occasio, & distentio plerisque propter tales collectiones fit, cum quibus vicini nervi communionem habent.

38. Quibus vero infra septum transversum gibbositas est, horum quibusdam morbi renum ac vesicæ accedunt: Sed & abscessus ad suppurationem, & circa laterum mollitudines & inguina diuturni ac ægre curabiles: & neutri horum gibbositates solvunt. Coxæ vero his magis excarnes fiunt, quam his quibus superne gibbositas contigit. Universa tamen spina his longior est quam superne gibbosis. Pubes vero & barba tardior ac imperfectior. Sed & infecundiores hi sunt quam superne gibbosi. At vero quibus jam aucto corpore gibbositas facta fuerit, his palam præsentis tunc morbi judicationem gibbositas facit, per tempus tamen, aliquid ex iisdem significationem de se plus aut minus præbet, quemadmodum etiam in pueris. Minus autem maligne in totum talia se habent. Et multi sane jam facile ac sano modo gibbositatem sustinuerunt, usque ad senectutem: & maxime hi quibus ad carnositatem ac pinguetudinem promotum fuerit corpus, pauci tamen talium sexaginta annos transgressi sunt: plerique vero brevioris vitæ sunt. Quibusdam etiam in latus, aut hac aut illac, verticula obliqua fiunt. Et omnia aut pleraque talia, propter collectiones intra spinam fiunt. Quibusdam una cum morbo etiam figuræ insuper conferunt, ad quas reclinari consueverunt. Verum de his in diuturnis pulmonis morbis dicitur. Illic enim de his quæ futura sunt, pulcherrimæ prænotiones habentur.

39. Porro quibus ex casu spina gibba fit, horum sane pauca superantur, ita ut dirigi possint. Nam quæ in scala fiunt extensiones, nihil direxerunt quod ego sciam. Utuntur enim ipsa ma-

maxime hi medici, qui multitudinis famam aucupantur. Apud tales enim hæc in admiratione sunt, si aut pendentem, aut projici aliquem, aut quæ his similia sunt videant, & hæc celebrant semper, neque ipsis curæ est, quale quid eveniat ex hac aggressione, sive bonum id sit, sive malum. Medici tamen qui talia studio habent, quos sane ego novi, imperiti sunt. Inventum equidem vetus est, & laudo sane vehementer eum qui primus excogitavit & hoc machinamentum, & quodvis aliud secundum naturam inventum. Nihil enim despero, si quis recte constructum concutiat, fieri posse ut quædam dirigantur. Ipse tamen omnia hujusmodi hoc modo curare erubui, propterea quod impostorum magis tales sunt modi. Quibus igitur prope cervicem gibbositas fuerit, his verisimile est has in caput extensiones minus prodesse: parvum enim pondus habet caput, & summi humeri deorsum vergentes. Verum tales verisimile est magis dirigi posse, si in pedes concutiantur. Ita enim major propensio ad hujusmodi fieret. Quibus autem magis inferius gibbositas est, hos par est ut magis in caput concutiantur.

40. Si quis igitur concutere volet, recte sane hoc modo præparare poterit. Scalam coriaceis aut laneis pulvinaribus insternere oportet probe alligatis, paulo amplius in longitudinem, & in utranque partem, quam quantum corpus hominis occuparit: deinde hominem supinum supra scalam reclinare, & postea pedes quidem alligare juxta malleolos ad scalam non disparatos, vinculo quidem satis valido, verum molli: alligare vero etiam oportet infra & supra utrunque genu, itemque circa coxas: Circa laterum autem mollitudinem, & circa pectus, laxas fascias circumdare, ita ut ne impediant concussionem. Manus vero ad costas extentas, ad corpus applicare, & non ad scalam. Ubi vero hæc præparaveris, scalam ita ad turrim aliquam altam, aut ad domus lacunar attrahere oportet: Locus autem, in quo concussionem facis, renitens sit. Eos vero qui extendunt probe doctos esse convenit, quo æqualiter, & probe, & ex æquilibrio, ac derepente demittant, ut neque scala in alteram partem repens ad terram deveniat, neque ipsi pronui sint. Quod si tamen a turri, aut malo defixo carchesium habente, quis demittat, adhuc melius præparabit, ita ut ex trochlea aut asella laxatis instrumentis ac funibus demissio fiat. Verum injucundum est de his longius verba facere: attamen ex his structuris maxime quis concuti poterit. Si vero valde superne fuerit gibbositas, & concutere sit opus, omnino in pedes id faciendum est, velut dictum est. Ita enim major propensio ad hæc contingit. Et firmare quidem oportet juxta pectus ad scalam fortiter deligando, juxta cervicem vero fascia quam laxissima, directionis saltem gratia. Sed & ipsum caput juxta fontem ad scalam alligare oportet, manus autem porrectas ad corpus alligare, non ad scalam. Reliquum vero corpus indeligatum esse oportet, nisi quantum satis est directionis gratia, alia atque alia laxa fascia circumdatum esse. Verum considerandum est ne concussionem impediant hæc vincula. Crura vero ad scalam quidem ne deligentur, sed inter se, ita ut secundum spinam in directum vergant. Atque hæc quidem hoc modo facienda sunt, si omnino opus fuerit in scala concussionem fieri.

fieri. Turpe tamen est & in omni arte, & non minime in medicina, multam turbam, & multam ostentationem, & multum rumorem concitare, & deinde nullam utilitatem afferre.

41. Oportet autem primum spinæ naturam qualis est cognoscere, ad multos enim morbos ea opus fuerit. Nam qua parte ad ventrem vergit, verticula intus inter se paria sunt, & inter se ligata vinculo mucoso ac nervoso de cartilaginibus exorto usque ad medullam. Alii vero nervi nervosi perpetui annexi, hinc atque illinc juxta ipsa porriguntur. Verum venarum & arteriarum communitates, in alio sermone declarabuntur, quot & quales sint, & unde proficiscantur, & in qualibus qualia possint. Itemque quibus involucris ipsa medulla intecta sit, & unde profectis, & ubi desinentibus, & quibus cum communionem habentibus, & qualia potentibus. At in ulteriore parte in articulis verticula inter se cardinis in modum conserta sunt. Nervi vero communes juxta omnia, & in externis, & in internis partibus porriguntur. Et processus ossis ad externam partem, ab omnibus ventriculis unus de unoquoque, tum a majoribus, tum a minoribus. In his autem processibus cartilaginum appendices, & ex illis nervorum progerminatio, cognata ac consimilis extremis nervis. Costæ vero annexæ sunt, ad internam partem magis quam ad externam capitibus vergentes: ad unumquodque autem verticulum adarticulatæ sunt. Curvissimæ autem sunt hominis costæ obtorto modo. Intermediam vero partem costarum & ossium de verticulis procedentium, explent utrinque musculi, a cervice initio sumpto, usque ad septi transversi annexionem. Ipsa autem spina secundum longitudinem, rectobliqua est, a sacro quidem osse usque ad magnum verticulum, juxta quod crurum annexio dependet, gibbosa est.

42. (Nam & vesica, & genituræ, & intestini recti laxa pars, in hac parte constituta sunt.) Inde vero usque ad septi annexionem, in directum repanda est: & musculos adnatos habet solus hic locus, ex internis partibus, quos lumbarios vocant. Ab hac autem parte usque ad magnum verticulum, quod supra supernas humeri partes est, e directo gibbosa est, imo magis esse videtur quam est. Nam spina media sui parte, altissimas ossium propagines habet, hinc autem atque illinc minores. Ipse vero cervicis articulus repandus est.

43. Quibuscunque igitur gibbositates juxta verticula fiunt, his expulsio magna a connexione abrupta, unius aut plurium verticulorum, non ita multis, sed paucis contingit. Neque enim talia vulnera fieri facile est, neque ad externam partem expelli facile est, si non ex anteriore parte, forti aliqua re per ventrem quis vulneratus fuerit: (Sic autem utique perierit) aut nisi quis ex alto loco delapsus, coxis aut humeris impegerit. Sed & hic utique morietur, etiamsi statim non intereat. At ex posteriore parte ad internam, hujusmodi expulsionem fieri non est proclive, si non in immensum grave aliquod onus irruat. Nam ex ossibus quæ foras enata sunt, unumquodque ejusmodi est, ut prius ipsum frangatur, quam magnam intro inclinationem faciat, ita ut & ligamenta, & articulos inter se alternatos ac articulatos violet. Præterea & spinalis medulla affligeretur, si ex mo-

dico loco inflexionem haberet, ubi verticulum tali expulsione exiluisset: & verticulum quod exiluisset, spinalem medullam utique premeret; si non etiam abrumperet. At ea pressa ac intercepta, multarum & magnarum & nobilium partium torporem induceret. Quare neque curæ foret medico, quomodo verticulum dirigat ac coaptet; quum multa & violenta alia mala adsint. Itaque si tale contingat, palam est quod neque concutiendo, neque alio quodam modo, reponi possit, nisi quis dissecto homine, & manu in ventrem injecta inquisitionem faciat, & ex interna parte ad externam manu retrudat: atque hæc in mortuo quidem fieri possent, in vivo autem non ita. Cur igitur hæc scribo?

44. Quia sunt quidam qui putant se curasse homines, quibus intro exciderint verticula articulos penitus transgressa: Et sane facillimam hanc distortionem esse, ut quis inde convalescat, aliqui censent, eamque nulla repositione opus habere, sed sua sponte talia sanescere. Ignari autem multi sunt, & lucro hoc habent quod ignorant. Persuadent enim alios. Verum falluntur hi hac de causa. Spinam quæ in spina ipsa eminet, verticula ipsa esse putant, quia unumquodque ex his ossibus ad contactum rotundum apparet, ignorantes quod hæc ossa sunt ea quæ a verticulis enata sunt, de quibus paulo ante dixi. At verticula longe magis in anteriorem partem absunt. Angustissimum enim ventrem ex omnibus animalibus homo habet, quantum ad magnitudinem attinet, a posteriore ad anteriorem partem, insuperque etiam juxta pectus. Quum igitur horum supereminentium ossium aliquod vehementer fractum fuerit, sive unum, sive plura, ea parte humilior locus redditur, quam hinc atque illinc: & propterea decipiuntur putantes verticula intro abiisse. Decipiunt autem insuper ipsos etiam figuræ vulneratorum. Si enim inclinare se conantur, dolent: quum ea parte qua vulnerati sunt, cutis sit circumtenta: & simul ossa fracta ita magis corpus affligunt. Si vero in repandum recurvantur, melius habent. Nam & cutis juxta vulnus laxior fit, & ossa minus affligunt. Sed & si quis ipsos contingat, ea parte repandi cedunt, & locus vacuus ac mollis hac parte ad contactum apparet. Hæc omnia relata insuper medicos decipiunt. Verum tales cito sani & illæsi sua sponte fiunt. Cito enim omnia ejusmodi ossa quæ laxa sunt, callo obducuntur.

45. Obliquatur igitur spina etiam sanis juxta multos modos. Nam & in natura, & in usu ita se habet. Sed & præ senectute, ac doloribus. Nam hæc colligandi vim habent. At gibbositates ex casibus contingentes plerumque fiunt, si aut in costas innitatur, ac impingat, aut in humeros cadat. Necesse est enim foris apparere in gibbositate unum aliquod altissimum verticulum, minus vero ea quæ sunt hinc atque illinc. Non igitur prosilit multum ab aliis, sed parum, quum singula acervatim concedant. Propter hoc igitur etiam spinalis medulla ejusmodi distortiones facile fert, eo quod circularis ipsi distortio contingit, non angularis.

46. Oportet autem fabricam instrumenti coactorii hujusmodi construere. Licet equidem lignum robustum & latum, incisuram oblongam habens, defodere. Licet etiam pro ligno, in pariete incisuram oblongam facere, quæ

aut

aut cubiti altitudine, aut prout congruum fuerit, a pavimento extet. Postea columnam querneam, quadrangularem, obliquam ad parietem adjicere oportet, tanto spatio in medio relicto, ut aliquis pertransire possit, si forte opus sit. Et super columnam quidem, aut tunicas, aut aliud quid molle, quod tamen non multum cedat, insternere oportet: homini vero fomentum adhibere. Si vero admittat, ipsum etiam multa calida lavare: Deinde pronum extentum reclinare, & manus ipsius secundum naturam extentas ad corpus alligare. Postea vero loro molli satis lato ac longo, ex duobus perpetuis inter se adversariis loris constante, ex media ipsius parte, juxta medium pectus quam proxime sub alas, bis circumdare oportet: & quod superest de loris utrisque juxta alam circum humeros obvolvatur, & initia ipsorum ad lignum quoddam pistilloforme alligentur, ita ut congruant secundum longitudinem subjectæ columnæ, ad quam lignum illud pistilloforme apponere, & renitendo extensionem facere oportet. Tali vero quoddam alio vinculo & supra genua, & supra calcanea alligato, initia item ad ejusmodi lignum alligare oportet. Postea autem alio loro lato ac molli & robusto fasciæ formam habente, longitudinemque ac latitudinem sufficientem, partem inter coxas & lumbos, quam proxime ad coxas, circumcirca fortiter deligare, atque ita tum hujus lori, tum aliorum duorum capita, ad lignum a pedibus extans alligare, & postea in hac figura hinc atque illinc, æqua simul inclinatione, simulque in directum extensionem facere. Nullum enim magnum malum talis extensio induxerit, si commode præparata fuerit, nisi quis de industria se extendendum exhibeat. At medicus, sive alius quisquam fortis & non imperitus, imposita manus vola supra gibbum, & altera manu insuper alteri superimposita, deorsum cogat, animadversione habita, an in directum deorsum cogere oporteat, sive ad caput, sive ad coxas. Atque hæc coactio maxime innoxia est.

47. Sed & si quis insideat super gibbum, & attollendo se dum ille distenditur incutiat, innoxium est. Neque quicquam prohibet pede inscendere ac gestari supra gibbum, atque ita sensim incutere. Ad hoc autem moderate faciendum idoneus quis fuerit ex his qui in palæstra adsueti sunt. Efficacissima tamen coactio est, si aut paries incisuram habeat, aut lignum defossum infra spinæ altitudinem incisum sit, quantum moderate habere videatur, ita ut tabula tiliacea, aut cujusdam alterius ligni, non tenuis, incisuræ indatur, & postea linteum quoddam multiplex, aut parvum quoddam coriaceum pulvinar, super gibbum imponatur. Quam paucissima tamen imposita esse conducit, cavendi saltem gratia, ut ne tabula præ duritie dolorem aliquem importune inducat. Sit autem gibbositas e directo maxime incisuræ in pariete, quo qua parte maxime extat, ea quammaxime tabula imposita premat. Ubi vero imposita fuerit, aliquis extremam tabulæ partem deprimat, aut duo hoc faciant, si unus non suffecerit: alii vero corpus secundum longitudinem velut dictum est extendant, partim hinc, partim illinc constituti. Potest etiam asellis extensio fieri, aut juxta lignum defossis, aut in ipso ligno asellorum postibus constructis, sive erectos velis utrinque paululum supereminentes, sive hinc atque illinc juxta ligni verti-

cem. Hæ coactiones moderationem admittunt, ut & vehementissime, & moderate fieri possint. Talem autem vim habent, ut si quis etiam ad perniciem tales necessitates adhibere velit, & non ad curationem, tunc quoque multum possint. Nam si quis secundum longitudinem hinc atque illinc saltem sic extendat, & nullam aliam necessitatem addat, tamen sic etiam extensionem facere poterit. Sed & si non extendat, & tabula solum ita quis utatur, etiam sic sufficienter deorsum cogere poterit. Bonæ autem sunt hujusmodi violentiæ, quibus & vehementioribus & debilioribus uti licet, usu ipsorum prout quisquis vult moderato. Et sane etiam secundum naturam coactionem faciunt. Nam ea quæ extant, ad locum suum redire cogit depressio. Quæ vero præter naturam coiverunt, ea extendunt extensiones secundum naturam. Proinde neque meliores his necessitates ego habeo, neque justiores. Rectitudo enim extensionis juxta ipsam spinam, inferne & juxta os sacrum appellatum, nullam ansam habet: superne vero juxta cervicem & caput, habet quidem ansam, sed in speciem indecora est: & si hac parte extensio fiat redundans, etiam alias læsiones inducere poterit.

48. Experimentum autem aliquando feci, ut homine supino extento, utrem non inflatum sub gibbum subderem, & postea folle ex officina fabri in subjectum utrem immisso inflarem. Verum res mihi non successit. Quum enim bene extenderem hominem, vincebatur uter, & non poterat flatus aliquam coactionem facere. Sed & alias hæc res prompta erat ad dilapsionem, nimirum quum in idem & hominis gibbositas, & utris pleni incurva turgiditas cogantur. Quum autem rursus non valde extenderem hominem, uter quidem præ flatu incurvus turgebat, homo vero omnino magis quam conducebat repandus fiebat. Scripsi autem hoc de industria. Pulchrum enim est etiam ea addiscere quæ in experimentum assumpta successu caruerunt, & cur successum non habuerunt. Quibuscunque porro verticula intro obliquantur, aut ex casu, aut gravi aliqua re illapsa, his nullum quidem verticulum extat plerumque ita multum ab aliis. Si vero extiterit multum, aut unum aut plura, mortem inducunt, velut etiam antea dictum est. Circularis etiam hæc, & non angularis emotio existit. Urinæ igitur talibus magis supprimuntur, itemque alvi egestio, quam his qui extra gibbosi fiunt: & pedes ac tota crura magis perfrigerantur: & lethalia sunt hæc magis quam illa quæ dixi. Sed & si superstites evadunt hi, magis profluam urinam habent, & cruribus impotentiores ac torpidiores fiunt. Si vero etiam in superna parte magis repandi fiant, totius corporis impotentia ac torpor accedit. Atque ego sane nullam machinam habeo, per quam talia in idem restitui possint, si non alicui concussio per scalam opem tulerit, aut etiam alia quædam ejusmodi curatio aut extensio, qualis est ea quæ paulo antea relata est.

49. At coactionem una cum extensione nullam habeo, quæ sane fieri ita posset, velut in gibbo tabula coactionem faciebat. Quomodo enim quis ab anteriore parte per ventrem coactionem facere possit? Neque enim fieri hoc potest. Sed neque tusses, neque sternutationes ullam vim habent, ut extensioni auxiliari possint. Nec vero flatus immissio in ventrem quicquam efficere poterit. Quin & si magnæ cucurbitæ affigantur, attractionis nimirum gratia ver-

verticulorum intro repentium, magno hoc mentis errore contingit. Propellunt enim magis quam attrahunt, & neque hoc animadvertunt hi qui ipsas affigunt. Quanto enim magis ipsas quis adigit, tanto magis repandi fiunt hi quibus affiguntur, cute simul sursum coacta. Possem autem & alios concussionum modos, quam hi sunt quos antea retuli, exponere, quos sane affectioni magis convenire quis putare possit, verum non valde ipsis fidem habeo, & propterea non scribo.

50. In summa igitur de his quæ relata sunt, ita acervatim constituere oportet, quod ea quidem quæ in repandum emota sunt, lethalia sunt ac noxia: quæ vero in gibbum, innoxia in totum, quantum ad mortem, & urinæ suppressionem ac torporem attinet. Non enim rivos qui sunt in ventre gibbositas ad externam partem intendit, neque fluidos esse prohibet. Repanditas vero ambo hæc facit, & ad alia multa hæc accedunt. Nam multo plures & cruribus & manibus impotentes fiunt, & corpore torpescunt, & urinæ his supprimuntur, quibus gibbositas quidem nequa extra, neque intro extiterit, verum in rectitudinem spinæ vehementer concussi fuerint. Quibus vero gibbositas extat, hi minus talia perpetiuntur. Multa vero etiam alia in medicina quis videre poterit, ex quibus ea quidem quæ fortia sunt, innoxia sunt per se totam morbi judicationem inducentia: quæ vero debiliora, noxia, ita ut & diuturnos morbos progenerent, & cum reliquo corpore ampliorem communionem habeant.

51. Nam & costarum fractura ejusmodi quid perpetitur. Quibus enim fracta fuerit costa una, aut plures, velut plurimis frangitur, ita ut ossa ad internam partem non vergant, neque denudata sint, ex his pauci jam febricitarunt. Sed neque sanguinem multi jam exspuerunt, neque suppurati multi fiunt, neque curatione medicamentorum ex illitis linamentis opus habent, neque ossium corruptiones accedunt, & victus vulgaris sufficit. Si enim febris continua ipsos non corripuerit, etiam vasa per inediam his vacua fieri deterius est, quam si non vacua fiant. Majorem item dolorem ac febrem & tussim inducit. Moderata enim ventris repletio, costarum fit directio. Verum vacuatio pendentes costas facit, & hæc dependentia dolorem inducit. Extrinsecus autem vulgaris deligatio talibus sufficit, ita ut cerato, & spleniis, & linteis, plana deligatio placide firmetur, aut etiam laneum quiddam insuper imponatur. Corroboratur autem costa diebus viginti. Celeriter enim his ossibus calli obducuntur.

52. At contusa circa costas carne, aut ex plaga, aut ex casu, aut renisu, aut alio quopiam ejusmodi, multi jam multum sanguinem spuerunt. Rivi enim in molli ad unamquamque costam extenta parte, & nervi, a principalissimis in corpore partibus progressus habent. Multi itaque jam tussiculosi, & tuberculosi, ac suppurati facti sunt, & linamentis opus habuerunt, & costa ipsis corruptionem sensit. Sed & quibus nihil tale accessit, carne circa costas contusa: tardius tamen dolor in ipsis sedatur, quam in his quibus costa fracta fuerit: & in talibus vulneribus locus dolorum recidivas magis habet. Proinde aliqui tales noxas magis contemnunt, si costa ipsis fracta fuerit. Quin & curatione exactiore tales indigent, si modo sapiant. Victum enim contractum esse conducit, & corpore quam

quam maxime quiescere, & a Venere abstinere, eduliisque pinguibus, & fauces exasperantibus, ac fortibus omnibus: Venamque in cubiti flexura secare, & quam maxime silere. Deligare vero locum contusum conducit spleniis non multiplicibus, sed multis & multo latioribus tota contusione, & cerato sublinire, & linteis latis cum fasciis latis ac mollibus deligare, & moderate firmare, ut deligatus non valde se compressum esse dicat, neque rursus laxum. Initium autem sumere debet qui deligat in ipsa contusione, atque isthic maxime firmare: facienda vero est deligatio velut a duobus initiis, deligandumque ut ne circumflua sit cutis circa costas, sed æquilibris. Deligandum autem aut singulis alternis diebus. Præstat autem & alvum mollire levi aliquo medicamento, cibi saltem evacuandi gratia: & ad decem quidem dies attenuare: Postea vero corpus renutrire ac tenerum facere. Quandiu vero attenuas, deligatione magis firmata utendum est: Quum autem ad teneritudinem deducis, laxiore.

53. Et si quidem sanguinem ab initio exspuerit, quadraginta dierum curationem ac deligationem facere oportet. Si vero sanguinem non spuat, sufficit viginti diebus utplurimum curatio. Verum ex robore vulneris tempora conjectare oportet. Qui porro tales contusiones neglexerint, etiamsi aliud nihil majoris mali ipsis contingat, tamen locus contusus mucosiorem carnem habet, quam antea habebat. Ubi vero tale quippiam relinquitur, & curatione non probe exprimitur, deterius quidem est si juxta ipsum os mucositas relicta fuerit. Neque enim caro amplius similiter os contingit, & os ipsum morbosius redditur, & corruptiones ossis diuturnæ, multis jam ex hujusmodi occasionibus factæ sunt. Sed & juxta os non fuerit, verum ipsa caro mucosa sit: attamen etiam sic recidivæ, ac dolores, alias atque alias fiunt, si quis forte corpore ægrotaverit. Quapropter deligatione uti oportet bona, simulque multum conveniente, quoad ea humoris effusio, quæ in contusione facta est, resiccetur, ac resorbeatur, locus autem carne sana augeatur, & ossis quoque caro augescat.

54. At quibus ex neglectu vetustatem contraxerit, ita ut locus sit dolorosus, & caro submucosa, his ustio medela optima est. Et si quidem ipsa caro mucosa fuerit, usque ad os urere oportet, non tamen ut os percalescat. Si vero inter costas mucositas fuerit, ne sic quidem in superficie urere oportet, cavere tamen ne in ulteriorem partem peruras. Si vero ad os ipsum contusio esse videatur, & sit adhuc recens, & nondum os corruptionem sentiat: siquidem parva admodum fuerit, si urere oportet veluti dictum est. Si vero oblonga fuerit juxta os contusionis elevatio, plures crustas incutere oportet. Cæterum de corruptione costæ, una cum eorum qui linamentis opus habent curatione, dicetur.

55. Si vero femoris articulus ex coxa exciderit. Excidit autem juxta quatuor modos, intro quidem sæpe, foras autem præ aliis sæpe. Verum in posteriorem ac anteriorem partem excidit quidem, sed raro. Quibus igitur intro excesserit, his longius apparet crus, si ad alterum comparetur: atque hoc merito, propter duas causas. Nam os quod a coxa procedit, & sursum ad pectinem fertur, fundamentum fit capitis femoris, & articuli cervix in acetabulo vehitur: & nates forinsecus cavæ appa-

parent, utpote quum intro cesserit femoris caput. Et rursum summa femoris pars juxta genu, extra repere cogitur: Tibia item, & pes, eodem modo. Quum igitur foras repat pes, medici ob imperitiam, sanum pedem ad hunc adhibent, & non hunc ad sanum: & propterea multo longius læsum crus apparet quam sanum. Multis autem etiam aliis locis talia sinistram intelligentiam habent. Nec vero flectere juxta inguen similiter ut sanum possunt. Sed & si femoris caput in interfœmineo contingatur, palam extuberare comperitur.

56. Signa igitur hæc sunt, in quibus femur intro excidit. Quibus igitur articulus elapsus non fuerit repositus, sed aut frustra tentatus est, aut neglectus, his & ambulatio per cruris circumvolutionem, velut in duobus fit, & plurima vexatio ipsis in sano crure contingit: & coguntur juxta lateris mollitudinem, aut juxta elapsum articulum, mutili ac obliqui esse. Juxta sanum vero crus, nates ad externam partem rotundæ esse coguntur. Si quis enim sani cruris pede extra ambularet, protruderet utique reliquum corpus, ut ad læsum crus veheretur. Læsum autem vehere hoc non poterit, quomodo enim posset? Cogitur igitur sic sani cruris pede intro ambulare, & non extra. Ita enim maxime vehit sanum crus, & suam ipsius, & læsi cruris partem corporis utrisque incumbentem. Quum autem juxta lateris mollitudinem, ac juxta articulum caventur, parvi apparent, & baculo inniti coguntur a latere juxta sanum crus. Hac enim parte fulcimento opus habent. Ad hanc enim & nates repunt, & in hac corporis pondus vehitur. Coguntur item se inclinare. Manum enim quæ est a parte cruris læsi, ad obliquum femur firmare coguntur. Non enim potest læsum crus vehere corpus, in crurum permutatione, si non detineatur dum ad terram premitur. In his igitur figuris esse coguntur hi quibus intro elapsus, non fuerit repositus articulus, homine non præmeditante ut quam facillime sit figuratus. Sed ipsa hæc calamitas ex præsentibus ea quæ facillima sunt eligere docet. Nam & qui ulcus habent in pede aut tibia, non omnes crure valde ingredi possunt: & infantes sic iter faciunt, extra enim ingrediuntur læso crure. Et duplex lucrum consequuntur. Duplici enim opus habent. Nam & corpus non similiter vehitur in eo crure quod extra ingreditur, sicut in eo quod intro. Non enim secundum rectitudinem ipsi incumbit pondus, sed multo magis ei quod subingreditur. Ipsi enim e directo incumbit pondus, tum in ipsa ambulatione, tum in crurum permutatione. In hac enim figura sanum crus celerrime supponere poterit, si eo quod læsum est, exterius: sano interius ingrediatur. Verum de quo nunc sermo est: Bonum est ut corpus ipsum sibiipsi facillimas figuras inveniat.

57. Quibus igitur nondum perfectis ad augmentum, elapsus articulus non fuerit repositus, his femur decurtatur, & tibia, & pes. Neque enim ossa similiter in longitudinem augescunt, sed breviora fiunt: Maxime autem femoris. Excarne item & emusculatum, ac effœminatum & tenuius totum fit crus, simul quidem propter privationem loci articuli, simul autem quod eo uti non possunt, eo quod secundum naturam situs non est. Usus enim aliquis liberat ab effœminatione, liberat etiam aliquantum ab intercepto in longitudinem augmento. Maxime igitur læduntur hi quibus dum in ventre sunt, hic articulus fue-

fuerit luxatus. Secundo loco hi quibus valde infantibus idem contigit. Minime vero hi qui perfecti sunt. Qualis igitur ambulatio perfectis contingat, dictum est. Quibus vero dum infantes sunt, calamitas hæc incidit, plerique ad corporis directionem tardi sunt, imo male ad sanum crus devolvuntur, manu quæ est ad sanum crus, ad terram se fulcientes. Sed & ex perfectæ ætatis hominibus quidam, quibus hæc calamitas contigit, ad ambulationem rectam cunctantur.

58. Quicunque vero infantes hac calamitate pressi, recte educati fuerint, sano quidem crure in rectum utuntur, verum sub alam secundum sanum crus scipionem ferunt, aliqui etiam sub utranque alam. Crus autem læsum elevatum habent, & tanto melius habent, quanto brevius ipsius læsum crus fuerit. Sanum autem crus nihilo minus ipsis robustum est, quam si ambo sana essent. Effœminantur tamen omnibus talibus carnes cruris, & plerumque hoc magis perpetiuntur hæ quæ sunt ab externa parte, quam quæ ab interna. Cæterum quidam fabulantur Amazonides masculam suam sobolem statim dum infantes sunt luxare, alias circa genua, alias circa coxas, quo nimirum claudi fiant, & masculum genus fœmineo insidias non struat. Utuntur itaque his pro opificibus, ad coriaria, aut fabrilia, aut alia sedentaria opera. An equidem vera hæc sint, ego non novi: quod autem tales fiant, scio, si quis ipsos statim dum infantes sunt luxet. Juxta coxas igitur magna differentia est, an extra, aut intro fiat luxatio. Juxta genua vero, differentia quidem aliqua est, sed minor. Modus autem utriusque claudicationis proprius est.

59. Decurtantur enim magis hi quibus extra luxatio facta est. Recti autem minus stant, quibus intro luxatio contigit. Eodem modo etiam si juxta malleolum luxatio fiat, si quidem ad externam partem id contingat, mutili quidem fiunt, verum stare possunt. Si vero ad internam, valgi quidem fiunt, minus autem stare possunt. At vero coauctio ossium talis fit. Quibus quidem circa malleolum tibiæ os excessit, his pedis quidem ossa minime coaugescunt: hæc enim proxime ad vulnus sunt. Verum tibiæ ossa augentur quidem non multo defectuosius, carnes tamen minuuntur. Quibus vero juxta malleolum manserit articulus secundum naturam, juxta genu autem excesserit: his tibiæ os similiter coaugescere non solet, sed brevius fit. Hoc enim proxime ad vulnus est. Pedis autem ossa minuuntur quidem, sed non similiter, velut paulo ante dictum est, quia articulus circa pedem salvus est. Si vero ipso etiam uti possent, velut mutilo, minus adhuc pedis ossa his minuerentur.

60. At quibus circa coxam luxatio contingit, his femoris os non similiter coaugescere solet: Hoc enim proxime ad vulnus est: sed brevius sano fit. Tibiæ tamen ossa non similiter his augmento destituuntur, neque ossa pedis: atque hoc ea de causa, quod femoris articulus qui ad tibiam est, & tibiæ articulus qui ad pedem est, in sua natura manet. Carnes tamen minuuntur his totius cruris. Si vero uti crure possent, adhuc magis ossa augerentur, velut etiam prius dictum est, excepto femore, & minus excarnes essent. Multo tamen minus carnosi quam hi qui sani sunt essent. Argumento autem quod talia ita se habent, hoc est. Quicunque enim brachio elapso, mustellæ cubito præditi sunt, parvumque ac macilen-

cilentum brachium habent, aut ex nativitate, aut etiam dum augescunt, priusquam perfecti evadant, galeancones appellati, hi os quidem brachii breve habent, cubitum autem & summam manum paulo defectuosiorem quam sani, propter relatas causas, eo quod brachium vulnerato articulo proximum est, ut ideo brevius factum sit.

61. Rursus autem cubitus propterea non similiter calamitatem percipit, quia brachii articulus qui est ad cubitum, in veteri natura manet. Et rursus manus adhuc longius abest a calamitate quam cubitus. Propter has igitur causas contingit, ut & ossa quæ non coaugentur, non coaugescant, & quæ coaugentur, coaugescant. Cæterum ad carnositatem & manui, & brachio multum profuerit, si quis manu laborando se fatiget. Quæcunque enim manuum opera sunt, plurima ex ipsis galeancones hac manu operari conantur, velut altera possunt, & nihilo defectuosius quam cum illæsa efficiunt. Non enim supra manus, velut supra pedes, corpus vehi necesse: verum levia sunt ipsis opera. Propter usum autem non minuuntur carnes galeanconibus, neque circa manum, neque circa cubitum: Sed & brachium propterea aliquam opem sentit ad carnositatem.

62. Quum autem coxa eluxata fuerit ad internam partem a nativitate, aut adhuc infanti, carnes ideo magis minuuntur quam in manu, quod crure uti non possint. Quod autem hæc hoc modo se habeant, testimonium unum quoddam in paulo posterius referendis habebitur. At quibus in exteriorem partem femoris caput excesserit, his crus brevius apparet, si ad alterum extendatur, atque id merito. Non enim super os fundamentum fit capitis femoris, sicut quum intro excidebat, sed juxta os quod inclinatam naturam habet, in carne humida ac cedente firmatur. Et propterea quidem brevius apparet. Intrinsecus autem juxta plechada, intermediam crurum ac inguinum partem, femur magis mutilum & excarne fit: Nates autem extrinsecus incurviores, utpote quum extra femoris caput elapsum sit. Sed & superius apparent nates, utpote quum caro quæ isthic est, femoris capiti cesserit. Summa vero femoris pars circa genu, intro repere videtur: Tibia item & pes. Sed neque inflectere velut sanum crus possunt. Et signa quidem femoris extra elapsi hæc sunt.

63. Quibus igitur perfectis jam elapsus articulus non fuerit repositus, his totum crus brevius apparet. In ambulatione autem calcaneo terram pertingere non possunt: Verum pectore pedis in terra consistunt ac progrediuntur, parum autem ad internam partem summis digitis vergunt. At crus læsum in his multo magis corpus vehere potest, quam quibus ad internam partem excidit, partim quod caput femoris, & cervix articuli, quum natura obliqua sit, sub multam coxæ partem subsistit: partim quod summus pes non ad externam partem inclinatus esse cogitur, sed prope est ad rectitudinem corporis, & tendit etiam interius. Quum igitur semitam ac callem acceperit articulus, in carne ad quam elapsus est, & caro viscositatem contraxerit, doloris exors progressu temporis fit. Quum autem doloris exors factus fuerit, possunt quidem absque baculo iter facere, si alias voluerint: possunt autem & vehere corpus supra crus læsum. Itaque propter usum, carnes talibus minus effœminantur, quam illis de quibus paulo ante di-

dictum est. Effœminantur autem aut plus, aut minus. Magisque adhuc effœminantur plerumque juxta internam partem quam juxta externam. Plerique tamen ex his calceamentum sibi inducere non possunt, propter cruris inflexibilitatem. Quidam vero etiam hoc possunt.

64. At quibus dum adhuc in ventre sunt, hic articulus fuerit luxatus, aut dum adhuc augescunt, vi elapsus, non fuerit repositus, aut etiam præ morbo hic articulus excesserit, ac luxatus fuerit (multa enim hujusmodi fiunt) talium quibusdam si corruptionem senserit femur, suppurationes diuturnæ & linamentis indigentes fiunt, & aliquibus ossium denudationes. Similiter autem & quibus corruptionem femoris os sentit, & quibus non sentit, multo brevius fit, & velut sanum coaugescere non solet. Tibiæ tamen ossa breviora quidem fiunt quam alterius tibiæ, sed paululum, ob causas antea relatas. Ambulare vero tales possunt, & quidam ex ipsis eodem modo quo perfecti, quibus elapsus articulus repositus non est: aliqui vero etiam toto pede consistentes, progrediuntur, declinant tamen inter ambulandum propter cruris brevitatem coacti. Hæc autem hoc modo fiunt, si diligenter educati fuerint in figuris, & recte in quibus oportet, priusquam ad iter faciendum corroborati fuerint: diligenter item & recte, postquam corroborati fuerint. Plurima autem diligentia opus habent hi, quibus dum maxime infantes sunt, hæc calamitas contigerit. Si enim neglecti fuerint dum infantes sunt, inutile penitus, & omni augmento privatum, totum crus evadit, & carnes totius cruris magis minuuntur quam sani. Multo tamen minus his minuuntur quam illis quibus intro excidit, propter usum & laborem, ita ut statim crure uti possint, velut etiam paulo ante in galeanconibus dictum est.

65. Sunt autem aliqui, quibus partim statim a nativitate, partim præ morbo, amborum crurum articuli exciderunt ad externam partem. His igitur ossa quidem easdem affectiones habent ac perpetiuntur. Carnes tamen minime effœminantur. Sed & satis carnosa crura fiunt, præterquam si quid sane circa internam partem paululum deficiat. Propterea vero satis carnosa sunt, quia utrisque cruribus similiter utuntur. Similiter enim fluctuant hac atque illac inter ambulandum: & vehementer eminentibus natibus hi videntur, propter articulorum excessum. Si vero ossa ipsis corruptionem non senserint, neque gibbosi supra coxas fiant: nonnullos enim etiam talia corripiunt: Si igitur tale quid non contigerit, satis sani de cætero durant. Totum tamen corpus hi minus augescens habent, capite excepto. At vero quibus in posteriorem partem femoris caput exciderit: (paucis autem excidit:) hi crus extendere non possunt, neque juxta articulum elapsum, neque ita valde circa poplitem, & multo minus quam hi quibus jamdudum id contigit. Hi enim magis & circa inguen, & circa poplitem, articulum extendunt.

66. Illud tamen insuper intelligere oportet: (Est enim commodum, & magni faciendum, & plerisque ignotum:) Quod neque sani articulum circa poplitem extendere possunt, si non simul extendant etiam articulum circa inguen, præterquam si pedem valde sursum attollant. Sic enim poterint. Hi itaque neque inflectere articulum circa poplitem similiter possunt, sed multo difficilius,

cilius, si non etiam articulum circa inguen inflexerint. Multa vero etiam alia circa corpus, hujusmodi fraternitates ac cognationes habent, & circa nervorum distentiones, & circa musculorum figuras, plurima, & pluris facienda ut cognoscantur, quam quispiam putaverit. Item circa intestini naturam, & totius ventris, & circa uterorum errores ac distentiones. Verum de his alibi nobis sermo erit cognatus his quæ nunc dicuntur. Sed de quo nunc sermo est, neque extendere possunt, velut jam dictum est, & brevius crus apparet, atque hoc ob duas causas, & quod non extenditur, & quod ad natium carnem elapsum est. Natura enim ossis coxæ ea parte est, qua & caput & cervix femoris existit. Ubi vero luxatum fuerit, pronum ad externam partem natium defertur. Inflectere tamen possunt, si dolor non prohibeat, & tibia & pes moderate recta apparent, & neque hac, neque illac multum inclinata. Juxta inguen vero caro insuper aliquanto mollior esse videtur, præsertim ad contactum, utpote articulo ad alteram partem elapso. Ad ipsas autem nates si attrectetur femoris caput, aliquanto etiam magis extuberare videtur: atque hæc quidem signa sunt, si cui in posteriorem partem femur excidit.

67. Cui igitur jam perfecto elapsum, non fuerit repositum, hic ambulare quidem potest, ubi tempus intercesserit, & dolor sedatus fuerit, & articulus in carne versari adsueverit. Cogitur tamen vehementer se inflectere circa inguina, dum iter facit, atque hoc ob duas causas: tum quod multo brevius crus fit, ob ea quæ antea dicta sunt: tum quod multum valde abest ab eo ut calcaneo terram contingat. Si enim conaretur vel paululum pede illo vehi, ita ut nihil aliud habeat quo se firmet, retro sane corruerit. Magna enim fuerit momenti inclinatio, & coxis multum in posteriorem partem supereminentibus super pedis gressum, & spina insuper ad coxas vergente. Vix autem pectore pedis terram attingit, & ne sic quidem, nisi ipse seipsum circa inguina inflectat, & altero crure circa poplitem insuper se inflectat. Ob hæc autem cogitur, ut manum, quæ est secundum læsum crus, ad supernam femoris partem in singulis gressibus firmet. Cogit igitur aliquantum hoc ipsum, ut circa inguina inflectatur. Nam in permutatione crurum in ambulando, corpus supra læsum crus vehi non potest, si non insuper firmetur crus per manum ad terram, nimirum quum non sub corpore articulus subsistat, sed ad posteriorem partem juxta coxam extet. Absque tamen baculo tales iter facere possunt, si alias adsueverint, eo quod gressus pedis in veteri rectitudine manet, & non ad externam partem inclinatus est. Quapropter nihil opus habent baculi fulcimento. Quicunque tamen pro femoris per manum apprehensione, supposito sub alam, quæ ad sinistrum crus est, scipioni inniti volunt, hi si quidem longiorem scipionem supposuerint, erectiores quidem iter facient, pede autem ad terram non innituntur. Si vero pede inniti volent, brevior ipsis baculus faciendus est, & ad inguina ut se inflectant necesse fuerit.

68. Cæterum carnium imminutiones etiam his secundum rationem fiunt, velut antea dictum est. Qui enim elevatum habent crus, & nihil laborant, his etiam maxime minuuntur. Si vero plurimo utuntur ingressu, his mi-

nime minuuntur. Sanum tamen crus nihil inde utilitatis consequitur, sed etiam deformius fit, si læso crure ad terram innitentes utantur. Illi enim simul inserviens, & extra prominente coxa esse cogitur, & circa poplitem se inflectere. Si vero quis læso crure non ad terram utatur, sed elevatum habeat, & scipioni innitatur, sic sanum crus robustum fiet. Nam & in naturali statu degit, & exercitationes ipsum corroborant. Possit aliquis dicere, extra medicinam talia esse. Quid enim opus est de his quæ incurabilia jam facta sunt, amplius tractare? At hoc facere multum refert. Ejusdem enim professionis est & hæc cognoscere. Non enim fieri potest, ut inter se dirimantur. Oportet enim curabilia ita tractare, ut ne incurabilia fiant, ea intelligentia ut quam maxime prohibeamus, ne ad hoc deveniant ut incurabilia reddantur. Oportet autem & incurabilia cognoscere, ut ne maxime lædant. Prædictiones autem splendidæ sunt ac gloriosæ ex cognitione, quo, & qualiter, & quando singula desinent, sive eo vertantur ut incurabilia fiant, sive curationis spem exhibeant.

69. Quibuscunque vero ex nativitate, aut dum adhuc alias augescunt, ita elapsus fuerit articulus, & non repositus, sive ex violentia elapsus sit, sive præ morbo: (Multæ enim hujusmodi luxationes fiunt in morbis: Qui vero sint hi morbi, in quibus articuli elabuntur, postea scribetur:) Si itaque elapsus non fuerit repositus, femoris quidem os breve fit, affligitur autem totum crus, & augmento destituitur, & multo magis excarne fit, eo quod ipso non utantur. Nam & articulus circa poplitem his affligitur. Nervi enim ob ea quæ antea dicta sunt intenduntur. Quare articulum circa poplitem extendere non possunt hi, quibus hoc modo coxa excidit. Ut enim in summa dicam: Omnia quæ in corpore ad usum facta sunt, si quis moderate ipsis utatur, & in his laboribus exerceat, ad quos singula sunt adsueta, sic quidem sana sunt, & augescunt, & probe consenescunt. Si vero quis non utatur, sed quiescat, morbosiora fiunt, & non augescunt, & cito consenescunt. Inter hæc autem non minime perpetiuntur hoc & articuli, & nervi, si quis non ipsis utatur. Propter has igitur causas, magis in hoc luxationis modo quam in aliis affliguntur. Totum enim crus & in ossium, & in carnium natura, augmento destituitur. Tales igitur ubi jam in viros evaserunt, elevatum ac inclinatum crus hoc habent, altero vero vehuntur baculo innitentes, aliqui uno, aliqui duobus.

70. Quibus porro in anteriorem partem femoris caput elapsum fuerit (paucis autem hoc contingit) hi extendere quidem crus perfecte possunt, inflectere autem se minime possunt circa inguen. Affliguntur autem etiam, si circa poplitem se inflectere coguntur. Longitudo vero cruris consimilis apparet, & circa calcaneum quidem valde. Verum summus pes aliquanto minus in anteriorem partem prominere solet. Totum autem crus rectitudinem habet secundum naturam, & neque hac, neque illac vergit. Cæterum hi statim dolore corripiuntur maxime, & urina imprimis supprimitur, aliquanto magis quam in aliis luxationibus. Caput enim femoris proxime his incumbit ad præcipuos nervos, & circa inguen quidem extuberantes videntur, & locus extentus apparet: Ve-

Verum circa nates rugosior, & maxime excarnis. Atque hæc quidem quæ relata sunt, signa sunt eorum quibus ita femur excidit. Quibuscunque igitur viris jam factis, hic articulus elapsus, non fuerit repositus, hi ubi dolor ipsis sedatus fuerit, & articulus in eo loco in quem excidit, versari adsueverit, statim fere recti ambulare possunt absque baculo, & valde quidem recti, utpote quum ad læsum crus, neque circa inguen, neque circa poplitem, facile se flectere possint. Propter inguinis itaque inflexibilitatem, rectiore toto crure in ambulando utuntur, quam quum sani essent. Sed & aliquando ad terram pedem trahunt, utpote quum supernos articulos non facile inflectant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calcaneo ingrediuntur, quam anteriore pedis parte. Si vero magnis gressibus progredi possent, etiam valde calcaneo insistentes progrederentur. Nam & sani quanto minoribus gressibus iter faciunt, tanto magis calcaneo ingrediuntur, alterum pedem deponentes, contrarium elevantes. Quibuscunque itaque hoc modo excidit, adhuc etiam magis calcaneo terram contingunt, quam anteriore pedis parte. Anterior enim pedis pars, ubi reliquum crus extentum fuerit, non similiter in anteriorem partem inflecti potest, sicut ubi crus fuerit inflexum. Neque rursus sinuari pes potest crure inflexo, sicut ubi crus fuerit extentum. Sana igitur natura hoc modo est, veluti dictum est. Quum vero elapsus articulus repositus non fuerit, sic iter faciunt, velut dictum est, ob prædictas has causas. Magis tamen excarne crus fit quam alterum, & juxta nates, & circa suram, & juxta posteriorem rectitudinem. At vero quibus dum adhuc infantes sunt, articulus sic elapsus, non fuerit repositus, aut etiam a nativitate ita habuerint, & his femoris os aliquanto magis minuitur, quam tibiæ aut pedis ossa. Et minimum quidem in hoc luxationis modo femur minuitur. Carnes tamen undique minuuntur, maxime circa posteriorem rectitudinem, quemadmodum etiam prius dictum est. Quicunque igitur recte educati fuerint, hi ubi augescunt, crure uti possunt, breviore aliquantum existente quam altero, ita tamen ut baculo innitantur ea parte qua læsum crus est. Non enim absque calcaneo, pedis pectore admodum uti possunt, ut in id innitantur, quemadmodum in aliis claudicationibus aliqui possunt. Causa vero cur non possint, ea est quæ paulo ante relata est. Ob id igitur baculo insuper opus habent. Qui vero neglecti fuerint, & crure ad terram non utuntur, sed elevatum id habent, his minuuntur quidem ossa, ubi augescunt, magis quam his qui eo utuntur. (Minuuntur autem & carnes magis multo quam his qui utuntur) Verum circa articulos in directum mutilatur his crus, aliquanto magis, quam quibus alio modo luxatio facta est. Quo igitur in summa dicatur, Articuli excidentes ac qui luxantur, inæqualiter inter seipsos excidunt ac luxantur, aliquando multo plus, aliquando multo minus. Et quibus quidem multo plus luxati aut elapsi fuerint, his omnino difficilius reponuntur. Et si repositi non fuerint, majores & manifestiores mutilationes ac afflictiones tales habent, & ossium, & carnium, & figurarum. Ubi vero minus exciderint & luxati fuerint, tales facilius quam alii reponi possunt. Si vero frustra tentati, aut neglecti fuerint, mi-

minores ac minus noxiæ mutilationes his fiunt, quam illis de quibus paulo ante dictum est.

71. Reliqui igitur articuli etiam valde multum differunt ad hoc ut aliquando minor, aliquando major luxatio fiat. Verum femoris & brachii capita, quam simillime inter se utraque excidunt. Nam capita prout rotunda sunt, simplicem & calvam rotunditatem habent. Orbiculatiores autem sinus sunt, qui capita excipiunt, capitibus tamen ipsis congruentes. Quapropter fieri non potest ut dimidium articuli ex ipsis elabatur. Nam ob rotunditatis circumferentiam, aut ad externam, aut ad internam partem luxari poterit. Sed de quo nunc sermo est, perfecte excidunt, nam alioqui non excidunt. Attamen & hi aliquando plus, aliquando minus, a naturali statu prosiliunt, & femur aliquanto magis quam brachium patitur. Nam aliquæ etiam ex his luxationibus quæ a nativitate fiunt, si parum elapsæ fuerint, ad naturalem statum reduci possunt, & maxime articuli circa pedem. Quicunque a nativitate mutili fiunt, plerique ex his curabiles sunt, si non valde magna emotio facta fuerit, aut etiam præauctis jam pueris contigerit. Optimum igitur est ut talia quam celerrime curentur, priusquam valde magnus ossium defectus fiat, & priusquam admodum magnus carnium defectus circa tibiam contingat.

72. Modus itaque mutilationis non unus est, sed plures. Plurima quidem eluxata non sunt penitus, sed per figuræ consuetudinem, in quadam pedis interceptione mutilata. Animadvertendum autem in horum curatione est, ut tibiæ circa malleolum os, quod extrinsecus est, ad internam partem detrudatur ac dirigatur, & calcanei os quod e directo illi subjacet, ad externam partem retrudatur, quo ossa quæ eminent sibiipsis occurrant juxta medium ac obliquum pedem. Digiti vero acervati una cum magno digito ad internam partem inclinentur, atque ita circumcirca cogantur. Probe autem deligare oportet cerato resinato, & spleniis, & linteis mollibus non paucis, neque nimis compressis, atque ita deligationis circumductiones facere, velut etiam manibus directio pedis fiebat, quo pes paulo magis ad valgum vergere videatur. Soleam etiam quandam facere oportet, aut ex pelle non nimis dura, aut e plumbo, eamque insuper alligare non ad corpus positam, sed ubi jam postremis linteis deligare voles. Quum vero jam deligatus fuerit, unius alicujus lintei ex his quibus deligatur, initium, ad deligamenta quæ infra pedem sunt assuere oportet, e directo parvi digiti, & postea sursum extendere, ita ut moderate habere videatur, atque sic supra suram circumdare, quo sic extentum ac collocatum stabile maneat. In summa, quasi quis ceram fingat, ad naturam justam adducere oportet, ita ut & inclinata, & distenta præter naturam, & manibus sic dirigamus: & similiter deligatione: adducamus autem non violenter, sed leniter. Assuere vero ita oportet lintea, ut conducat ad reparationes ac appensiones faciendas. Aliæ enim claudicationes alia reparatione ac appensione opus habent.

73. Calceum insuper plumbeum facere oportet, extra deligationem adalligatum, qualem modulum crepidæ Chiæ habebunt. Verum nihil ipso opus est, si quis & manibus recte direxerit, & linteis recte deligaverit, & appen-

pensiones ac reparationes per assuta lintea recte fecerit; atque hæc quidem est curatio, & neque sectione, neque ustione, neque alia varietate quicquam opus habet. Citius enim talia medicinæ obtemperant, quam quis putarit. Devincere tamen tempore oportet, donec in justis figuris corpus auctum fuerit. Ubi vero calcei ratio habenda est. Arbylæ lutigradæ, calceamenti ita appellati species, accommodatissimæ existunt. Hoc enim calceamentum minime à pede superatur, sed potius ipsum superat. Idoneus est etiam Creticus calceamentorum modus.

74. At vero quibus tibiæ ossibus luxatis, ac ulcere inducto, articuli circa pedem penitus eminent, sive intro vergant, sive extra, tales reponere non oportet, sed permittere ut quicunque velit medicus reponat. Illud enim clare scire oportet quod homo morietur, si repositi permanserint. Sed & vita paucorum dierum his continget. Pauci enim ex ipsis septimum diem transgrediuntur. Convulsio enim est quæ ipsos occidit. Sed & cancerari contingit tibiam ac pedem. Hæc ita futura esse certo scire oportet. Et neque veratrum videtur profuturum esse, & eadem die datum, & rursus epotum, proxime autem si quicquam hujusmodi facit, non tamen mihi hoc videtur. Si vero repositi non fuerint, & ne tentati quidem ab initio, plerique ipsorum superstites evadunt. Sic autem & tibiam, & pedem coaptari oportet, prout ipse volet, modo non sint dependentia, aut commota. Curatio vero facienda est cerato picato, & spleniis vino imbutis paucis non valde frigidis. Frigiditas enim in talibus convulsionem accersit.

75. Idonea etiam sunt folia betarum, aut tussilaginis, bechii appellatæ, aut alicujus alterius hujusmodi, in vino nigro austero semicocta ac imposita. Et facienda est curatio super ulcus & super partes adjacentes. Et cerato tepido ipsum ulcus illinendum. Si vero hyemis tempus fuerit, etiam lanæ succidæ vino ac oleo tepidis imbutæ superne ipsum madefaciant. Deligatio vero nulla, neque ullum cataplasma adhibendum est. Probe enim nosse convenit, quod compressio ac omnis oneris gestatio, talibus omne malum affert. Accommodata autem sunt ad talia, & ex emplastris aliqua quæ cruentis vulneribus destinata sunt, quibus videlicet ex ipsis confert, ut lanæ superimpositæ vino madefiant, & multo tempore sinantur. Quæ vero ex illis cruentis emplastris, paucissimis diebus incumbere debent, & quæ resina comprehenduntur forinsecus adjecta, non similiter ut illa idonea sunt: diuturna enim fit horum ulcerum purgatio, quum multo tempore madore abundent. Quosdam tamen ex his deligare, bonum est. Verum illud clare nosse oportet, quod necesse est hominem turpiter claudum fieri. Nam pes in talibus in supernam partem retractus est: & ossa luxata, extra eminentia apparent. Neque enim ullum ex talibus ossibus plerumque denudatur, nisi leviter aliquantum: neque abscedit, sed tenuibus ac debilibus cicatricibus circumducitur: atque hoc si multo tempore quieverint: Sin minus, periculum est ne ulcusculum immedicabile relinquatur. Verum de quo sermo est, qui sic curantur, servantur. Si vero repositus fuerit articulus ac permanserit, moriuntur.

76. Eadem ratio est, si etiam cubiti ossa circa manus articulum ulcere facto emineant, sive ad internam manus partem, sive ad externam. Clare enim

nosse

nosse id oportet, quod is morietur intra paucos dies tali morte, qualis antea dicta est, cui reposita ossa permanserint. Quibus vero reposita non fuerint, neque repositio tentata est, hi multo plures superstites manent. Curatio autem ejusmodi etiam talibus commoda est, qualis jam dicta est. Figuram vero claudicationis turpem esse necesse est, & digitos manus debiles ac inutiles. Si enim ad internam partem ossa luxata fuerint, digitos inflectere non potest: Si vero ad externam, extendere nequit. Quibus vero tibiæ os facto ulcere, circa genu eminuerit foras, sive ad externam partem, sive ad internam, his si quis reponat, adhuc promptior mors adest quam aliis, etiamsi etiam illis prompta aderat. Si vero omissa repositione medearis, spes quidem salutis hoc solo modo existit. Verum periculosiora hæc ossa sunt, quanto superiora ac robustiora sunt, & a fortioribus elapsa.

77. At si os femoris quod ad genu est, ulcere facto elapsum fuerit & repositum permanserit, mortem adhuc violentiorem citius induxerit quam prius relata. Si vero repositum non fuerit, longe magis periculosum est quam priora. Sola tamen hæc salutis spes est. Eadem vero ratio est, & de articulis circa gibbum cubiti, & de cubito ac brachio. Quæcunque enim ex his luxata, ulcere facto eminuerint, ea omnia si reposita fuerint mortem inducunt: non reposita, spem salutis: claudicationem vero superstitibus. Lethaliores autem sunt superiores articuli, si reponantur. Sed & si non reponantur, periculosiores iidem sunt. Si vero alicui superiores articuli luxati, facto ulcere emineant, hi & si reponantur celerrimam mortem inducunt: & si non reponantur, periculosiores sunt: Curatio vero jam relata est; quæ mihi accommodatissima esse videtur.

78. At vero quibus articuli digitorum aut pedis, aut manus luxati, facto ulcere eminuerint, osse non fracto, sed circa ipsam connexionem avulso, his si repositi permanserint, adest quidem periculum convulsionis, si non bene curati fuerint: attamen operæ pretium est ut repositio fiat, cum prædictione quod multa custodia ac cura opus habet. Roponere vero facillimum est, efficacissimumque ac artificiosissimum per vecticulum, velut etiam antea dictum est in fractis ac eminentibus ossibus. Postea quiescere quam maxime convenit, & decumbere, ac pauco cibo uti. Melius est & pharmaco sursum purgante levi aliquo uti. Ulcus vero curare oportet aut cruentis emplastris quæ madefiunt, aut polyophthalmi sive buphthalmi foliis impositis, aut quibus ossa in capite facta curantur: Nihil autem valde frigidum adhibere. Minime igitur primi articuli periculosi sunt: superiores autem periculosiores. Reponere vero oportet eadem die aut postridie: Tertio ac quarto minime. Quarto enim die maxime recrudescere solent. Quibus autem non statim repositi fuerint, in his dictos dies transgredi oportet. Quicquid enim intra decem dies repositum fuerit, omne id continetur. Si vero reposito osse convulsio accedat, articulum statim ejicere oportet, & calida quam sæpissime humectare, & totum corpus, & præsertim circa articulos, calide & leniter ac molliter tractare. Verum inclinatum magis quam extentum totum corpus esse oportet. Exspectandum tamen est articulos circa digitos qui reponuntur abscessuros esse.

Ple-

Plerumque enim ita contingit, si vel quævis inflammatio subsit. Quare si non propter vulgi imperitiam, medico verenda esset accusatio, nullum penitus reponere oportebat. Atque ad hunc modum periculosa sunt, circa articulos eminentia foras, si reponantur, quemadmodum dictum est.

79. Quæcunque vero circa articulos digitorum penitus resecantur, ea plerumque innoxia sunt, si non quis in ipsa vulneratione ex animi deliquio lædatur. Et curatio vulgaris talibus ulceribus sufficit. Sed & quæ non circa articulos, sed juxta aliam quandam ossium rectitudinem resecantur, & hæc innoxia sunt, & adhuc aliis curatu faciliora. Et quæ juxta digitos ossa fracta extra eminent, non ad articulum, & hæc si reponantur, innoxia sunt. At resectiones ossium perfectæ circa articulos, & in pede, & in manu, & in tibia ad melleolos, & in cubito ad juncturam manus, plerisque quibus resecantur innoxiæ sunt, si non statim animi deliquium evertat, aut quarta die febris continua accedat.

80. Corruptiones tamen carnium contingunt, & in vulneribus sanguifluis evadentibus, & vehementibus constrictionibus, & in ossium fracturis magis quam oportet compressis: & aliis vinculis violentis intercepta plerisque decidunt. Et plerique ex talibus superstites evadunt, & quibus femoris pars aliqua & carnium & ossis decidit, & quibus brachii pars (Minus autem si cubiti aut tibiæ pars deciderit) & amplius facile ferentes superstites evadunt. Quibus igitur fractis ossibus corruptiones statim fiunt, & denigrationes, his abruptiones corporis celeres circumcirca fiunt, & decidentia cito decidunt, ut quum ossa jam antea remiserint emollita. Quibus vero dum ossa sana sunt, denigrationes fiunt, carnes quidem etiam his cito moriuntur, ossa vero tarde abscedunt, qua parte termini sunt denigrationis, & ossis nudatio extat. Oportet autem partes corporis, quæcunque infra terminos denigrationis sunt, quum jam penitus mortuæ fuerint, & doloris exortes, juxta articulum auferre, providendo ut ne vulneres. Si enim is cui resectio fit, dolore affectus fuerit, & corpus nondum mortuum fuerit ea parte qua resecatur, magnum periculum est ne præ dolore animi deliquium incidat. Talia vero animi deliquia multos jam e vestigio peremerunt.

81. Femoris itaque os tali modo denudatum octogesimo die abscedere vidi. Tibia tamen huic homini circa genu vigesima die ablata fuerat, aut ut mihi videbatur etiam citius. Non enim simul, sed ad majorem providentiam facere quid mihi visum fuit. At tibiæ ossa ex ejusmodi denigratione circa mediam tibiam, sexagesimo die mihi deciderunt, quæcunque ex ipsis fuerunt denudata. Differt equidem & curatio a curatione, ad hoc ut ossa denudata citius aut tardius decidant. Differt etiam compressio a compressione, prout vehementior aut debilior fit, ad hoc ut citius aut tardius nervi denigrati emoriantur, carnes item & arteriæ ac venæ. Nam quæcunque non vehementer intercepta moriuntur, ex talibus quædam ad ossium denudationes non perveniunt, sed magis in superficie decidunt. Propter has igitur causas, non unum numeri nomen tempori poni potest, in quanto singula ex his judicantur. Assumere vero valde oportet tales curationes. Sunt enim magis horrendi aspectus curationis, & curatio lenis omnibus talibus sufficit. Ipsa enim

nim scipsa solum judicant. Et circa victum diligentiam adhibere oportet, ut pro viribus febris exors sit: & in justis figuris corpus collocare. Justæ autem hæ sunt, ut neque sublimius elevatum sit, neque deorsum repat: Sed magis præterea sursum vergat, donec perfecte fuerit circumcirca abruptum. Nam in hoc tempore sanguinis eruptionum periculum imminet. Ob id igitur vulnera deorsum repentia facere non oportet, sed vice versa. Alioqui ubi tempus amplius accesserit, & ulcera pura facta fuerint, non amplius hæ figuræ commodæ sunt, sed positio recta, & aliquando deorsum repentes. Temporis enim progressu quibusdam horum ossis discessiones fiunt, & subligaminibus opus habent. Exspectare tamen oportet, ut tales per tempus a dysenteria corripiantur. Nam in plerisque denigrescentibus dysenteria accedit, & in sanguinis eruptionibus ex ulceribus. Accedit autem judicatis jam denigrationibus ac sanguinis eruptione, & procedit quidem large ac vehementi impetu, sed non ad multos dies durat, neque lethalis est. Neque enim valde cibum aversantur tales, neque alias vasa vacua facere conducit.

82. Femoris porro luxationem circa coxam hoc modo reponere oportet, si ad internam partem elapsum fuerit. Bona quidem ac justa & secundum naturam hæc repositio est, & sane etiam aliquid ostentationis habens, si quis talium rerum jactatione superbire velit. Ex pedibus hominem ad transversam mediæ domus trabem suspendere oportet, vinculo forti, sed molli ac lato, ita ut pedes quatuor digitorum spatio, aut minus, inter se distantes habeat. Sed & supra genua latum ac molle lorum circumdatum esse oportet, quod item ad trabem illam extendat. Crus autem læsum duobus digitis amplius quam alterum extentum esse oportet. A terra vero absit caput ad duorum cubitorum spatium, aut paulo plus, aut minus. Manus autem juxta latera extentæ, aliquo molli sint alligatæ. Omnia vero hæc supino jacenti ipsi præparentur, ut quam brevissimo tempore pendeat. Postquam vero suspensus fuerit, virum peritum, & non debilem immisso inter femora cubito ita agere oportet, ut cubitum inter caput femoris elapsum, & interfœmineum locumque inter anum ac pudendum ponat, & postea altera manu ad illam interpositam conjuncta, rectus astans ad suspensi corpus, derepente se appendens sublimis quam æquabilissime dependeat. Hæc repositio omnia quibus secundum naturam opus est exhibet. Nam & ipsum corpus suspensum sua ipsius gravitate extensionem facit: & is qui appendet, una cum extensione, femoris caput super acetabulum elevari cogit, simulque cum cubiti osse, velut cum vecte molitur ac cogit, ut ad pristinam naturam relabatur. Oportet autem vincula omnino bene constructa esse, & curare ut fortissimus sit is qui se appendit.

83. Quemadmodum igitur etiam antea dictum est, magna est differentia naturarum in hominibus, ad hoc ut vel facile, vel difficulter repositio fiat. Et cur magna sit differentia, dictum est antea, ubi de humero egimus. Quibusdam enim femur rursus incidit, nullo adhibito apparatu, sed ex modica extensione, quantum manibus directio fieri potest, & ex levi commotione. Multis autem qui crus juxta articulum inflexerunt, jam facta circumagitatione rursus incidit. At multo plura vulgari cuilibet apparatui non obtem-

obtemperant. Quapropter scire quidem oportet de singulis optima in omni arte, uti vero his quæ singulis vicibus idonea visa fuerint. Relati igitur sunt extensionum modi etiam in superioribus, ut quis uti possit ex his qui forte affuerint. Oportet enim in contrarias partes fieri extensionem vehementer, in alteram, cruris: in alteram, corporis. Si enim probe extensio facta fuerit, femoris caput supra pristinam sedem elevabitur. Et si quidem ita superelevatum fuerit, ne prohibere quidem facile sit, quo minus ipsum in suam sedem insideat. Quare omnis jam vectis molitio ac directio sufficit. Si enim in extensione deficiunt, & ob id majorem turbationem exhibet. Oportet igitur non solum juxta pedem vincula alligata esse, sed etiam supra genu, quo non magis circa articulum sit deligatio in extensione, quam circa coxe articulum. Sic igitur extensionem ad pedis partem præparatam facere oportet. Sed & in alteram partem extensionem, non solum ex deligatione circa pectus & alas, in contrarium extendere oportet, sed etiam loro longo, duplicato, robusto, leni, circa interfœmineum inserto, & a posteriore parte ad spinam porrecto, ab anteriore vero ad claviculam tendente, ibique ad alterum initium alligato, ita coactionem facere oportet, ut alii hinc, alii illinc extensionem faciant, ita tamen ut lorum circa interfœmineum, non super femoris caput porrectum sit, sed inter caput & interfœmineum. Verum inter extendendum pugno ad femoris caput quis innixus, id ad exteriorem partem propellat. Si vero is qui trahitur elevetur, injecta manu, & cum altera manu conjuncta, simul deorsum trahat, simulque ad externam partem cogat. Alius vero quispiam partem femoris ad genu, placide ad internam partem dirigat.

84. Dictum autem est etiam antea, operæ pretium esse ut si quis in urbe populosa medicinam exerceat, lignum possideat quadrangulare sex cubitorum, aut paulo minus: latitudine bicubitali: crassitudo autem sufficit dodrantalis. Id secundum longitudinem hinc atque illinc sectionem incisam habere oportet, ut ne altior quam oportet machinatio fiat, deinde postes aselli breves, robustos, utrinque inaptatos habere. Postea sufficit quidem in dimidia ligni parte, nihil tamen vetat etiam per totum, velut fossas longas quinque vel sex, quatuor digitorum spatio inter se distantes, incisas esse: & satis est ut sint hæ & latitudine, & profunditate trium digitorum. Habere etiam in medio hoc lignum debet excavationem profundiorem quadrangulam trium digitorum, quo in hanc excavationem, ubi opus esse visum fuerit, lignum cavitati congruum infigatur, quod superne sit rotundum. Infigendum autem hoc est, si quando conducere visum fuerit, inter caput femoris & locum inter anum ac pudendum. Hoc lignum erectum stans prohibet ne concedat corpus, dum a pedibus extenditur. Quandoque enim hoc ipsum lignum sufficit pro extensione in contrarium superne facienda. Aliquando etiam dum hinc atque illinc crus extenditur, hoc ipsum lignum hac vel illac laxum incumbens, commodum ad hoc fuerit, ut instar vectis, caput femoris ad externam partem extrudat. Ob hoc enim etiam fossæ incisæ sunt, quo in quibuscunque ex ipsis congruum id facere fuerit, vectis ligneus immissus molitionem faciat, aut circa articulorum capita, aut ad ipsa penitus

capita infixus, una cum extensione, sive ad externam partem, sive ad internam, molitionem facere expedierit: sive etiam rotundum vectem esse conducat, sive latum: alius enim alii articulo conducit.

85. Commoda autem est in omnium articulorum cruris repositione, hæc per vectes molitio una cum concussione. Verum de quo nunc sermo est, teretem ac rotundum vectem esse convenit. Ex his machinis ac coactionibus, non videtur mihi fieri posse ut ullius articuli repositio frustra tentetur. Invenire tamen quis possit etiam alios modos repositionis hujus articuli. Si enim lignum hoc magnum habeat in medio, & a lateribus duos postes pedales, ejus altitudinis, quæ conferre videtur, alterum hinc, alterum illinc. Deinde lignum transversum, velut scalæ gradus, postibus impositum sit: atque ita sano crure inter postes transmisso, læsum crus supra gradum adaptatum habeat. Verum ad altitudinem, & ad articulum qua parte excidit, facile quiddam adaptare oportet. Gradum enim moderato altiorem facere oportet, & stragulum multiplex prout congruum fuerit, sub corpus subextendere: deinde lignum moderatam latitudinem ac longitudinem habens, sub crus ad malleolum usque extentum esse oportet, quod ultra femoris caput, quantum ejus fieri potest porrigatur, & ad crus alligetur quotiescunque opus fuerit, ut moderate habeat. Postea dum extenditur crus, sive ligno pistilloformi, sive aliqua alia ex his extensionibus, crus simul circum gradum una cum alligato ligno, deorsum cogere oportet, ita ut aliquis supra articulum juxta coxam hominem detineat. Hoc enim modo simul & extensio femoris caput super acetabulum attollet, simulque molitio femoris caput in pristinam naturam detrudet. Hæ omnes relatæ necessitates ac coactiones fortes sunt, & omnes calamitate superiores, si quis recte ac bene præparet. Quemadmodum autem etiam antea dictum est, a longe debilioribus extensionibus, & viliore apparatu plerisque rursus incidit.

86. At vero si ad externam partem femoris caput luxatum fuerit, extensiones quidem hinc atque illinc facere oportet, eodem modo velut dictum est. Verum molitionem cum vecte lato, una cum extensione facere convenit, ab externa parte ad internam cogendo, ita ut ad ipsas nates, & paulo superius vectem adhibeas. Ad sanam vero coxam juxta nates aliquis manibus renitatur, ut ne cedat corpus: aut alio quopiam ejusmodi vecte submisso, & ex fossa conveniente fulcito contra obnitatur. Partem autem femoris luxati quæ ad genu est, ab interna parte foras placide abducat. Cæterum suspensio in hoc modo luxationis articuli convenit. Cubitus enim ejus qui se appendit, caput femoris ab acetabulo propellit. Molitionem tamen cum ligno subjecto, ita quis adaptare possit, ut huic luxationis modo conveniat, si forinsecus adhibeat. Sed quid opus est plura dicere? Si enim recte extensio fiat, & recte per vectes molitio contingat, qui articulus hoc modo elapsus non reponi possit?

87. At si in posteriorem partem femur exciderit, extensiones & in diversum tensiones ita facere oportet, velut dictum est, ita tamen ut super lignum multiplex stragulum insternatur, quo mollissimum sit, & homo pronus reclinetur ac sic extendatur. Verum una cum extensione, etiam tabula

bula deorsum cogere oportet eodem modo veluti gibbositates, e directo natium tabula collocata, aut magis ad infernam quam ad supernam coxarum partem: & incisura in pariete ad tabulam excipiendam non recta sit, sed paululum declivis ad pedum partem. Hæc repositio maxime secundum naturam est huic luxationis modo, & simul fortissima. Suffecerit autem fortassis pro tabula, ut aliquis insideat, aut manibus innitatur, aut inscendat derepente, simulque cum extensione incumbat. Nulla vero alia ex relatis repositionibus secundum naturam est huic luxationis modo. Si vero in anteriorem partem elapsum fuerit, idem quidem modus extensionum faciendus est. Verum virum & manibus validissimum, & alias peritissimum, vola manus alterius circa inguina firmata, & altera manu insuper injecta, simul luxationem deorsum propellere, simulque femoris partem quæ ad genu est, ad anteriorem partem compellere oportet. Hic enim modus repositionis, huic luxationi maxime secundum naturam est. Sed & suspensio finitimum quid secundum naturam habet. Oportet tamen eum qui se appendit peritum esse, ut ne cubito articulum excutiat, sed circa medium inter anum ac pudendum locum, & juxta os sacrum se appendat.

88. Laudatur etiam is qui per utrem hunc articulum reponere conatus est. Et jam sane aliquos vidi, qui præ imperitia, etiam extra & retro luxatos, per utrem reponere conabantur, non animadvertentes quod magis ipsum ejicerent quam reponerent articulum. Nam qui primus excogitavit, haud dubie ad intro elapsos articulos, per utrem repositionem tentavit. Nosse igitur oportet quod alia multa utre sunt potiora. Oportet autem utrem non inflatum intra femora ponere, quantum fieri potest supreme ad locum inter anum ac pudendum adductum: & facto a patellis genu initio, femora per fasciam usque ad mediam femorum partem deligare: deinde in partem utris solutam folle ex officina fabri immisso inflare, & utrem cogere, ut distendatur. Hominem vero in latus decumbere oportet, & læsum crus superne habere. Atque hic quidem est apparatus: sed plerique pejus præparant quam ego nunc dixi. Non enim deligant femora ad multam partem, sed solum genua, & non insuper extendunt: est autem insuper extensio quoque facienda. Attamen aliqui jam reposuerant, facile rem assequuti. Non autem ita facile est coactionem hoc modo perficere. Nam & uter dum inflatur, tumidissimas partes suas ad articuli caput non habet, quod maxime emoliri oportet: sed inferius ipso, medius ipse locatus est circa media femora, aut adhuc inferius: & rursus femora ipsa natura sunt curva. Superne enim carnosa sunt, & inter se sociata: Inferne vero sicca, ut etiam natura femorum utrem ab opportunissimo loco repellat. Si vero quis parvum utrem imponat, fieri non potest ut parvum robur articulum cogat.

89. Si itaque utre uti velis, femora inter se ad multam partem colliganda sunt: & una cum corporis extensione uter inflandus est. Crura vero ambo deliganda sunt usque ad finem in hoc repositionis modo. At vero in universa arte hoc plurimi facere præ omnibus oportet, ut id quod ægrotat sanum facias: Si vero multis modis fieri possit sanatio, ut eum qui minime molestus est eligas. Nam & virum bonum, & artis peritum, hoc de-

declarat, qui populo imponere non studeat. Verum de quo nunc sermo est. Tales quædam sunt familiares extensiones corporis, ut ex his quæ adsunt expedita ac facilis reperiri possit. Nam si vincula ex loris mollia ac lenia non affuerint, sed aut ferrea, aut funes nautici aut domestici, fasciis aut panniculis laneis ea maxime parte amplius obvolvere oportet, qua vincula detentionem factura sunt, atque ita vinculis deligare: deinde in lecto robustissimo & ex præsentibus maximo, hominem bene extendere oportet hoc modo. Lecti pedes qui ad caput sunt, aut a pedibus, ad limen januæ, intus aut foris prout commodum fuerit firmentur. Ad alteros tamen lecti pedes lignum quadrangulare transversum objiciatur, ita ut a pede ad pedem pertingat. Et si quidem tenue fuerit lignum, ad pedes lecti deligetur. Si vero crassum, non est opus: deinde initia vinculorum, & eorum quæ a capite sunt, & eorum quæ a pedibus, utraque alligentur ad pistillum, aut ad aliud hujusmodi lignum: ita ut e directo corporis sint, aut paulo superius. Moderate vero extendantur ad pistilla erecta consistentia, quorum alterum ad limen, alterum ad lignum objectum firmetur, atque sic refractis pistillis extensio fiat. Sufficit autem scala, quæ robustos gradus habet, sub lectum extenta, pro limine ac ligno objecto, quo pistillis ad convenientes gradus hinc atque illinc firmatis, ita vinculorum extensio fiat.

90. Porro reponitur femoris articulus etiam hoc modo, si ad internam, & ad anteriorem partem luxatus fuerit. Supra scalam in terram defixam hominem collocare oportet: deinde sanum crus placide extentum deligare, ubi commodum fuerit: ex sinistro vero vas testaceum aqua plenum, aut sportulam lapidibus refertam appendere. Alius repositionis modus, si ad internam partem luxatus fuerit. Inter duas columnas trabem moderata altitudine deligare oportet. Præmineat autem una pars trabis pro magnitudine natium: & ubi stragula circum pectus hominis deligaveris, ipsum hominem supra præminentem trabis partem collocato, & deinde pectus ad columnam lato aliquo vinculo alligato. Postea sanum quidem crus detineat aliquis, ut ne circumagatur. Ex læso vero appendatur pondus quantum congruit, velut etiam prius dictum est. Primum igitur scire expedit, quod omnium ossium commissuræ plerumque sunt caput & acetabulum. In quibusdam vero & locus acetabuli formam refert, & oblongus est. Quidam vero loci leviter sinuosi sunt. Semper autem reponere oportet omnes articulos elapsos, maxime quidem statim dum adhuc calidi sunt: Sin minus, quam celerrime. Nam & ei qui reponit, facilius ac citius reponere contingit, & ægroto multo minus doloris affert repositio priusquam intumuerit. Omnes etiam articulos ubi reponere voles, præmollire ac commovere oportet. Sic enim facilius reponi solent. Circa omnes autem articulorum repositiones hominem attenuare oportet, maxime circa maximos articulos & repositu difficillimos: minimum circa minimos & faciles.

91. At vero si digitorum articulus, sive primus, sive secundus, sive tertius in manu exciderit, idem ac æqualis repositionis modus est: difficilius tamen semper maximi articuli reponuntur. Excidunt autem quatuor modis, aut sursum, aut deorsum, aut in obliquum utrinque: maxime quidem super-

superne, minime autem in obliquum, in vehementi motu. Utrinque autem in ea parte in quam exciderunt, velut crepido est. Si quidem igitur ad supernam aut infernam partem exciderit articulus, eo quod levior est hic locus quam a lateribus, & simul parva facta est transgressio, facile est reponere. Modus autem repositionis sic habet. Digitum summum aut deligamento aliquo, aut alia quapiam hujusmodi re obvolvito, ut ne ubi summum digitum apprehensum extendis elabatur. Quum autem obvolveris, alter quispiam manum supra juncturam apprehendat, alter digitum obvolutum, atque ita uterque ad seipsum probe extendat, simulque elapsum articulum ad sedem suam detrudat. Si vero in obliquum excidit, extensionis quidem idem modus est. Ubi vero jam visus fuerit tibi articulus lineam transgressus esse, simul cum extensione statim ad locum suum detrudere oportet, ita ut alius quidam ex altera digiti parte observet ac repellat, ut ne rursus illic elebatur.

92. Moderate quoque repositionem faciunt vimineæ texturæ, sauræ, id est, lacertæ appellatæ, ex palmis contextæ: ita ut dum digitum hinc atque illinc distendis, altera manu lacertam, altera manus jucturam apprehendas. Postquam autem reposueris, deligare oportet linteis quam citissime tenuissimis inceratis, cera neque valde molli, neque valde dura. Dura enim de digito abscedit. Mollis autem & liquescens eliquatur, & digito calescente deperit. Solvendus autem est digiti articulus tertia aut quarta die. In summa, si inflammatus fuerit, frequentius solvendus est: Sin minus, rarius. De omnibus articulis hæc dico. Restituitur digiti articulus decimaquarta die. Idem vero est curationis modus digitorum manus ac pedis. Circa omnes autem articulorum repositiones attenuare oportet ac fame macerare usque ad septimum diem: & si inflammati sint, frequentius solvere: Sin minus, rarius. Quietem vero semper habere oportet afflictum articulum, & quam optime figuratum positum esse.

93. Genu porro propter expeditam ac facilem naturam, mitius est quam cubiti gibbus. Quare etiam facile excidit. Excidit autem sæpe intro: Sed & extra, & in posteriorem partem. Repositiones autem fiunt ex repentina conflexione aut ex calcitratione: aut convolutam fasciæ molem in poplitem ponito, & circum illam corpus ita ad flectendum genua in terram dimittito. Potest etiam ubi in posteriorem partem excidit, moderata extensione reponi, veluti cubiti gibbus. Si vero hac aut illac excessit, ex conflexione aut ex calcitratione reponitur. Cæterum directio ex moderata extensione omnibus communis est. Si vero non inciderit, hi quibus in posteriorem partem excidit, flectere non possunt: Sed neque alii ita valde: minuitur autem femoris & tibiæ anterior pars. Si vero intro, valgiores fiunt. Minuuntur autem externæ partes. Si vero extra, magis vari ac detorti, minus claudi fiunt, crassiore autem osse vehuntur, & internæ partes minuuntur. At si ex nativitate, aut in augmento hæc fiant, juxta priorem rationem res se habet.

94. Cæterum articuli circa malleolos luxati extensione vehementi opus habent, aut manibus, aut aliis hujusmodi: & simul directione utrunque præstante. Commune autem hoc est omnibus. At vero luxationes articulorum in pede, velut eas quæ in manu fiunt sana-

ſanabis. Qui vero cum tibia communionem habent, & ex nativitate elapſi ſunt, aut etiam in augmento luxati, eandem cum manu repoſitionem expetunt. Quicunque vero facto ſaltu ex ſupernis, calcaneo innitentes ſe firmarunt, ſic ut oſſa diſparata ſint, & venæ humores effuderint, & nervi contuſi ſint: ſi graviter hæc acciderint, periculum eſt ne corruptione accedente per omnem vitam affligantur: obtorta enim fiunt oſſa.

95. Nervi autem inter ſe communionem habent. Quin & quibus fractis, aut ex vulnere, vel in tibia, vel in femore, aut nervis exolutis qui his communicant*, aut ex negligenti decubitu, calcaneum fuerit denigratum, etiam his maximæ recrudeſcentiæ ex talibus fiunt. Quandoque etiam ad corruptionem accedunt febres acutæ, ſingultuoſæ mentem percellentes, citam mortem inducentes, & inſuper venarum ſanguifluarum livores. Signa recrudeſcentium ſunt, ſi effuſo ſanguine ſugillata, & denigrata, & vicina his, ſubdura ac ſubrubra fuerint. Si enim cum duritia liveſcant, periculum eſt ne nigreſcant. Si vero ſublivida ſint, aut etiam livida mollia & diffuſa: aut cum virore ſubpallida ac mollia: hæc in omnibus talibus bona ſunt. Curatio, ſi febris abſit, veratro in potu dato, fit: ſin minus, non; ſed potu ſi opus ſit, favorum cremor decoctus, aut acetum mulſum dulce detur. Deligatio convenit qualis in articulis. Ad contuſiones autem magis quam ad omnia, linteis pluribus ac mollioribus utendum eſt, & minus comprimendum, & plurima inſuper calcaneo obvolvenda. Figura ſit velut deligatio poſtulat, ut ne ad exprimatur. Ferulis utendum non eſt.

96. Quibus vero aut ipſe pes ſolus exceſſerit, aut cum appendice, excidit quidem magis ad internam partem: his ſi non rurſus incidat, attenuatur progreſſu temporis & coxa, & femur, & tibiæ pars luxationi oppoſita. Repoſitio eſt velut juncturæ ad manum. Extenſio autem vehemens. Curatio pro lege articulorum. Recrudeſcit, ſed minus quam manus articulus, ſive junctura, ſi quieverint. Victus parcior quieſcentibus expedit. Quæ vero ex nativitate, aut in augmento fiunt, juxta priorem rationem.

HIPPOCRATIS VECTIARIUS.

NAsus autem confractus eodem momento conformari poteſt. Si quidem igitur cartilago deſidit, deraſam lintei lanuginem Carthaginienſis corii cortice, aut aliqua alia re, quæ non irritet, convolutam, in nares immittere oportet. Id autem deligatio præſtat. Eſt & alia curatio, ubi ſimul injecto ſulphure cum cerato, ſtatim naſus componitur, deinde digitis immiſis explorando continetur, & in alteram partem convertitur. Carthaginienſe vero corium ſinendum, donec callum obduxerit, ſive ulcus adfuerit, ſive oſſa diſceſſionem factura ſint. Neque enim committendum ut ſic maxime recrudeſcant.

6. Auri

6. Auri fractæ neque vinculum, neque cataplasma adhibendum. Quod si quo sit opus, ceratum quam maxime leve, aut sulphuris agglutinatio conveniet. At quibus aures ad suppurationem tendunt, iis pus crassiore loco reperitur. Tibi autem imponent quæcunque submucosa & humida carne plena sunt, ac neque ex hujusmodi sectione detrimentum contingit. Ubi autem, & quænam mortifera existant, ea sunt apposita. Aures cito sanescunt si in utramque partem ferramentum candens adigatur. Mutila tamen & minor candenti ferro præter trajecta auris redditur. Quod si aperta fuerit, levi aliquo medicamento, quod cruentis vulneribus adhibetur imposito opus erit.

7. Maxillæ autem frequenter quidem convelluntur, raro vero excidunt, maxime quidem hiantibus. Neque enim hic casus incidit, nisi quis vehementer os aperiendo, in alteram partem torqueat. Idque magis incidit, quod nervi in obliquum etiam ubi contorquentur concedunt. Cujus rei hæ notæ sunt, maxilla inferior in anteriorem partem prominet, & in alteram luxationis partem pervertitur, ægri maxillas committere nequeunt. Quod si utraque parte maxilla prolabatur, prominet magis, os minus committunt, minime distorquentur, quod dentium fines indicant, cum inferiores superioribus ex adverso respondeant. Utraque igitur maxillæ parte prolapsa, nisi statim reposita fuerit, hi intra decimum diem fere ex febre assidua & segni sopore moriuntur. Hi enim musculi hujusmodi soporem invehunt, alvus paucis & syinceris exturbatur, & si vomitus adfuerit, ejusmodi vomitione refundunt. At si altera parte maxilla excidat, minor est noxia, eadem tamen utrorumque est repositio. Homine decumbente aut in sedili collocato, capite prehenso, utramque maxillæ partem ambabus manibus, tum interiore, tum exteriore parte apprehendere, ac tria simul facere oportet, in directum ac in posteriorem partem propellere, & corpus commovere. Curatio per malagmata, figurationes, & menti exceptionem perficitur. Ista enim ad repositionem faciunt.

8. At vero humerus inferiorem in partem excidit, aliam in partem excidere non audivi. Videtur siquidem in anteriorem partem excidere, quibus carnes quæ circa articulum sunt natura extenuatæ fuerint, quale quid etiam in bobus per hyemem ob macilentiam cernitur, & magis excidit, ac extenuatis, aut gracilibus, aut siccis, iisque quibus humiditates circa articulos citra inflammationem continentur. Ipsa enim colligaret quidem. Ex quo qui boves curant ac stimulant, in iisque repositionem tentant, errant, tum quia eos lateat quemadmodum bos crus ad usum jactet, tum quia etiam homini ita constituto, hic habitus communis est. Quibus quoque accedit Homeri authoritas, quod boves tunc maxime graciles existunt. At quibus humerus recondi non potuit, iis quæ cubito in latus a costis sublato fiunt, non admodum præstare possunt. Quibus igitur potissimum excidat, & quomodo habeant dictum est. Quibus vero a primo natali die ista contingunt, iis ossa potius quæ ad luxationem proxime accedunt, brevia fiunt (quale quid tunc iis qui mustelæ cubito præditi sunt, & γαλιάγκωνες Græcis dicuntur, usuvenire solet) quod cubito minus, adhuc autem manui accidere videtur. Quæ vero supra sunt, nihil tale sentiunt, sed quæ vicinitatem habent, valde emaciantur. Immi-

minuuntur autem maxime quæ altera luxationis parte sunt, & quæ incrementum accipiunt, minus tamen quodammodo quam quæ talia sunt ab ortu. Quin & profundæ suppurationes circa juncturam recens natis præcipue ad humerum fiunt, iisque non secus ac luxata efficiunt. Quod si adultis ista contingunt, ossa quidem non minuuntur. Neque enim causa est cur alia non æque simul augeantur. At carnium imminutiones fiunt, quod hæ in dies & augeantur & minuantur, idque per ætates & corporis habitus, qui in eo obtinent. Præterea etiam indicio est id quod ad summum humerum est avulsum & cavum, propterea quod summo humero avulso & cavo, brachium prolapsum esse existimant: brachii autem caput in ala cernitur. Neque enim attollere ipsum queunt, neque huc vel illuc traducere. Quod similiter ex altero humero deprehenditur. His autem rationibus deponitur, si pugno quidem in alam injecto, caput sursum propellas, manum vero præterea ad pectus adducas, aut si retroducendo ita ut circumoberret, compellas. Aut capite ad summum humerum objecto, manibus vero in alam injectis, brachii caput abducas, cubiti autem gibbum genibus protrudas, aut genuum loco alterum cubiti gibbum ad latus adducere, ut prius, jubeas. Aut si supposito in alam humero, æger in humero insideat. Aut ubi calce, adhibitis his quæ alæ cavitatem compleant, ad dextrum humerum, dextro usus fueris. Aut ubi per pistillum, aut scalæ gradum coegeris, aut una cum ligno ad manum porrecto super trabeculam transversam converteris. Curatio perficitur eo habitu ut brachium ad costas adducatur, manus summa ac humerus sursum detineantur, sicque sursum deligatio fiat & appensio. Quod si repositus humerus non fuerit, summus humerus etiam extenuatur. Summus humerus avulsus, speciem quidem prolapsi humeri exhibet, nullo tamen privatur, neque in pristinum statum restituitur. Idem habitus tum in deligatione, tum in suspensione, qui etiam luxato convenit, & pro deligationis lege.

9. At vero cubiti gibbi articulo in latus, aut exteriorem in partem dimoto quidem aut subluxato, acuta ejus parte in brachii cavo remanente, distentione in directum facta, eminentia retro & ad latus propellere oportet. Quod si prorsus in hanc vel illam partem exciderit, distentio quidem in qua brachium deligatur, adhibenda. Sic nanque cubiti flexus nihil impediet. Potissimum vero ex laterum parte excidit. In suum autem locum dirigitur, quam plurimum abducendo, ne caput brachii acutum ossis processum attingat. Suspensum vero circumagere & circumflectere oportet, neque vim in directum adhibere, simulque in contrarium in utranque partem impellere, & in sedem compellere. Ad hæc quoque contulerit cubiti gibbum modo quidem pronum, modo etiam supinum contorquere. Repositio autem est, quæ ex habitu quidem pendet, si summa manus paulo cubiti gibbo altior, brachium vero ad latera adductum teneatur. Sic quoque & appensio, & facilis gestatio, & natura, & usus in commune conferunt, si modo callus, qui celeriter increscit, prave non obducatur. Curatio per lintea pro lege articulari instituti debet, & cubiti eminentia insuper deligari. Rursus autem maxime excandescit cubiti gibbus, febresque, dolorem, nauseam, ac meracæ bilis vomitio-

tionem movet, secundum id, si in anteriorem elapsus sit. Curatio eadem adhibenda. Reconditur vero ubi in posteriora excidit, si porrectum brachium in diversa contendatur. Cujus rei indicium est, quod extendi nequit, ut & in anteriorem prolapsi, quod minime flecti potest. Hic autem imposito duro aliquo collecto, super id, ubi extenderis, de repente flectendus est. At dissidentium inter se ossium indicium, qua vena in brachio scinditur, ad contactum patet. Hæc vero celeriter callo obducuntur. Quibus a primo ortu ista contingunt, iis ossa infra noxiam breviora evadunt, plurimum vero quæ cubito sunt proxima, deinde ea quæ in manu, postremo quæ in digitis. Brachium autem & humerus propter nutritionem validiora evadunt. Manus item altera, propter opera, etiam longe validior est. At carnium imminutio, siquidem in exteriorem partem articulus prolapsus est, interiore parte fit, sin minus, contra quam exciderit. Cubiti autem gibbus ubi interiorem in partem, aut exteriorem exciderit, in habitu quidem angulari cubiti ad brachium communi reponitur. Ex ala nanque fascia excepta suspensio facienda, ad cubitum vero summum suppositum pondus aliquod juxta articulum appendendum, vel manibus adurgendum. Tum suspenso in sublimi articulo, ossa manuum volis adducenda. Hoc in habitu deligatio, appensio, & positio velut in manibus fieri debet. At ubi posteriorem in partem excidit, de repente extensione facta, manuum palmis dirigendum, simulque hæc in directione, tum in cæteris usurpanda sunt. Quod si priorem in partem prolapsio facta sit, circum linteum convolutum, & in justam molem sublatum, inflectendo simul directio facienda. Sin alteram in partem inclinarit, cum directione simul utraque facienda sunt. Ad curam autem communiter habitus & deligatio spectant. Possunt enim ex distensione communiter omnia contingere. Repositiones vero partim quidem in sublime elevando, partim distendendo, partim vero circumoberrando fiunt. Idque dum habitus in hanc vel in illam partem excedunt, celeriter adhibetur.

10. Manus articulus interiore aut exteriore parte luxatur, plurimum vero interiore. Cujus rei signa manifesta sunt. Siquidem intro prolabitur, digiti ipsi in totum flecti, si extra, intendi nequeunt. Repositio fit digitis supra mensam positis, si partim quidem extenduntur, partim etiam in diversa contenduntur, idque quod eminet, aut prominentiore palmæ parte, aut calce simul in anteriorem partem protrudatur, & inferiore parte ad alterum os, molle aliquid in tumorem sublatum supponatur, si superiore quidem parte eminet, manu conversa, sin inferiore, supina. Curatio linteis perficitur. At tota manus in interiorem vel exteriorem, vel in hanc, vel illam partem luxatur, interiorem vero maxime. Est ubi ossis accrementum emovetur, interdum quoque alterum os dissidet. His valida distensio adhibenda, & os quidem eminens protrudendum, alterum vero contra propulsandum, unaque duobus modis in posteriorem partem & in latus, aut manibus supra mensam, aut calce impulsio fieri debet. Quæ vero rursus excandescunt & deformitatem habent, tempore quidem ad usum firmantur. Curatio linteis simul cum manu & cubito adhibetur, ferulæque ad digitos usque

apponendæ. Hæc ferulis deligata, crebrius quam fracta resolvenda, & copiosiore perfusione fovenda. At manus a primo ortu luxata brevior evadit, & carnes altera ex parte quam luxatio facta est, potissimum imminuuntur, adulto vero ossa permanent. Digiti articulus luxatus facilis quidem cognitu, neque scriptione indiget. Reponitur autem in directum contendendo, & quod eminet protrudendo, & quod contra est retrudendo. Curatio vero est accommodata quæ per lintea fit deligatio. Nisi enim restitutus fuerit, exteriore parte callum contrahit. Quæ a primo ortu aut dum adolescunt ossa prolapsa fuerint, ea infra luxationem breviora evadunt, & carnes adversa ex parte in quam prolapsio facta est potissimum imminuuntur. Adulto vero ossa eadem magnitudine permanent.

11. Femoris articulus quatuor modis excidit, plurimum interiorem in partem, deinde in exteriorem, aliis vero modis similiter. Hujus rei indicium commune quidem alterum crus, intro vero emoti proprium ubi in interfœmineo coxæ caput tactu percipitur, neque similiter crus inflectunt. Crus vero multo longius videtur, nisi utroque in medium adducto distensionem feceris. Etenim pes & genu exteriorem in partem feruntur. Si igitur a primo ortu, aut dum incrementum accipiunt, exciderit, femur brevius evadit, quam calamitatem minus tibia, cætera vero pro ratione sentiunt. Carnes autem imminuuntur, maxime tamen parte exteriore. Ii in dirigendo corpore negligenter se gerunt, & ad sanum crus convolvuntur. Quod si cogantur, scipione uno vel duobus innixi incedunt, crus vero attollunt. Quo enim brevius, eo levius est. Quod si jam adultis istud accidit, ossa quidem eadem magnitudine perseverant, carnes tamen quo ante dictum est modo imminuuntur, & crus circumvolvendo, velut boves incedunt. Ad lateris autem inanitatem incurvantur, sani cruris extra prominente coxendice. Hoc enim ut subeat ad vehendum necesse est, illud vero ut extra feratur. Neque enim vehere potest, non magis quam quibus pes ulcere laborat. Ad cruris quoque sani latus baculo corpus fulciunt. Crus vero læsum manu super genu posita adurgent, quo inter ambulandum corpus vehat. Coxendice infra si utatur, infra etiam ossa minus imminuuntur, carnes vero magis.

12. At exteriorem in partem emoti femoris, contraria tum signa, tum status sunt, genuque ac pes introrsum paulo spectant. Quibus hæc dum adhuc adolescunt, aut a primo ortu contingunt, iis crus non æque augetur, eademque ratione coxæ articulus paulo supra eminens non similiter. Quibus vero frequenter exteriorem in partem citra inflammationem prolabitur, ii humidiore crure utuntur, non secus ac manus pollex, qui maxime suapte natura excidit, quibus quidem magis aut minus excidit, partim vero ægrius aut facilius prolabitur. Est ubi celerius recondi spes est, & quibus nullam curationem recipit, interdumque sæpius excidit, & curationem admittit. A primo vero ortu aut in adolescentia, aut per morbum ubi ista contingunt, ac præcipue certe per morbum, interdum quibusdam os sideratur, quinetiam quibusdam non omnia eveniunt, minus tamen quam quibus intro luxatio facta est depravantur, si proba & diligens curatio adhibeatur, adeo ut toto pede insistentes, plurima adhibita dili-

diligentia in utranque partem propendeant. Quæ si in infantia neglecta fuerint, vitiantur, adhibita vero cura toto crure utilitatem sentiunt, minusque quodammodo imminuuntur. At quibus hunc in modum utraque ossa exciderunt, his noxiis afficiuntur, pleniores quidem sunt, præterquam interiore parte, admodum prominentibus exteriorem in partem natibus conspiciuntur & femoribus introrsum obtortis. Ii nisi siderentur, aut gibbosi superiore coxæ parte evadant, salubriter quidem degunt, corpore tamen minus, capite excepto, augentur.

13. Quibus autem posteriorem in partem femur prolapsum est, hæ notæ adiunt, pars anterior mollior est, posterior prominet, pes rectus est, crus inflectere non nisi cum dolore queunt, extendere vero minime, his crus brevius evadit. Sed neque hoc nisi valde sustollant, tum ad poplitem, tum ad inguen extendere possunt, neque in plurimis superior articulus primus flecti incipit. Quod commune est articulis, nervis, musculis, intestinis, uteris, aliisque hujusmodi. His coxendicis os declive in natem fertur, quam ob causam, quodque crus extendere nequeunt, breve evadit. Totius cruris carnes in omnibus imminuuntur. In quibus autem maxime, aut ubi ista contingant, dictum est. Corporis pars quæque ubi sua munia obierit, robur quidem accipit, si vero otietur, vitiatur, præterquam si lassitudine, febre aut inflammatione tentetur. Quod etiam exteriorem in partem prolapsum est, eo quod in cedentem carnem excidit, brevius efficitur, quod vero in interiorem, eo quod supra os prominet, longius. Quibus igitur adultis repositum non fuerit, ii ad inguina curvati incedunt, & alterum poplitem inflectunt, ima pedis planta vix terram attingunt, manu crus prehendunt, si absque baculo incedere velint. Qui si longior fuerit, non ingredientur, quod si ingrediantur brevem esse oportet. Carnium autem fit imminutio si laborent & crus in usum admittatur, velut ante dictum est. Quod & integro cruri pro ratione accidit. At quibus ex primo ortu, aut per adolescentiam, aut per morbum affectio ista aut luxatio contigit, (quibus vero in morbis id fiat dicetur) ii maxime propter nervorum & articulorum ignaviam, noxiam sentiunt. Genu quoque ob enumeratas causas vitium sentit, quo inflexo, baculo uno aut duobus innixi, incedunt. Crus vero integrum qui in usum admittitur, bene habitum est.

14. At quibus priorem in partem femur excidit, iis contraria signa adsunt, posteriore parte molle est, anteriore prominet, crus hi minime inflectunt, maxime vero extendunt, pes rectus est, crus æquale, calx summus paulum contractus aut hi statim dolore præcipue conflictantur, urinaque imprimis in his luxationibus supprimitur. Femoris enim caput ad insignes nervos incumbit, loca anteriora contenta sunt, neque incrementum sumunt, morbis & maturæ senectuti obnoxia redduntur, posteriora in rugas contracta. Quibus adultis ista contingunt, ii recti inambulant, calce magis incedentes. Ac si admodum progredi valeant etiam valde (calce incedunt.) Pedem autem per terram trahunt. Femur minimum ob usum, præcipue vero posteriore parte. Toto crure erectiones mediocri baculo ad crus affectum indigent. Quibus vero ex prima origine adolescentibus hæc contingunt, ii si probe & diligenter curentur crure non secus ac adulti utuntur. At negle-

neglectis paulum extentum est. Ipsi enim quod ad rectum habitum maxime spectat, articulis capti sunt. Ossium autem & carnium imminutiones pro ratione contingunt.

15. Coxæ autem valida quidem distensio & directio communis est, quæ vel manibus, vel assere, vel vectis molitione præstatur. Et luxationem quidem quæ ad interiora fit, rotundo, quæ ad exteriora, lato vecte moliri decet, præcipue vero quæ ad exteriora. Quæ certe in interiorem partem prolapsa sunt, utribus ad eam cruris partem quæ in angustum tenuatur appositis curare convenit, simulque cum distensione & crurum deligatione suspensio adhibenda, diductis paulum pedibus. Deinde manibus implexis quendam appensum esse oportet, qui inter dirigendum simul utraque præstet. Istaque reponendi ratio luxationi ad anteriora & cæteris abunde convenit, minime vero ei quæ fit in exteriora. Lignum etiam velut in humero ad manum subtentum, quibus ad interiora luxatio facta est, convenit, aliis vero minus. Deorsum autem impelles cum distentione præcipue anteriorum aut posteriorum partium, aut manu, aut pede insidere, aut assere uti conveniet.

16. Genu cubiti gibbo ob succinctam & commodam ejus naturam benignius est, ideoque facilius excidit & reponitur. Sæpius autem interiorem in partem, sed & in exteriorem & posteriorem prolabitur. At reconditur subita conflexione & excalcitratione, aut si circa obvolutum fasciæ globulum in poplite positum, ut de repente corpus in genua flectatur permiseris. Idque præcipue luxationem in posteriora restituit. Possunt quoque quæ posteriorem in partem luxantur, moderata extensione, non secus ac cubiti gibbus, suum in locum reverti. Quæ vero in hanc vel illam partem excesserunt, conflexio, aut calcium impulsio, aut extensio reponit, præcipueque hæc quod posteriorem in partem excidit. At quæ moderata extensione fit restitutio, omnibus communis est. Ac nisi repositio facta fuerit, neque ubi posteriorem in partem excidit, sed neque cum alas in partes excessit, flecti admodum queunt, femoris vero & tibiæ in anteriore parte imminuitur. Ac si interiorem in partem excidit, ii valgi magis evadunt, exterioribus autem partibus imminuuntur. Quod si exteriorem in partem prolapsum est, vari magis, claudi vero minus efficiuntur. Crassiore nanque ossis parte gestantur, ac interioribus partibus imminuuntur. At quibus a primo ortu aut dum adolescunt luxatio facta est, ii quomodo prius dictum est se habent.

17. Quæ circa malleolos luxantur, valida intensione, quæ per manus aut alia hujuscemodi adhibetur, opus habent, ac directione quæ simul utrunque efficiat: Quod omnibus commune est. Quæ vero in pede contingunt, velut ea quæ in manu fiunt, curationem accipiunt. Quæ cum tibia consensionem habent, & a primo ortu exciderint, aut dum adhuc corpus augetur luxentur, eandem quam in manu curationem habent. At quibus ex alto desilientibus in calcem innixis, ossa desident, venæ subter cutem effunduntur, ac nervi contunduntur, ubi hæc gravissima contigerint, periculum quidem est ne iis siderata ossa per totam vitam negotium facessant. Obtorta siquidem ossa evadunt, nervi quoque consensione inter se conspirant. Quibus item ex fractura vel vulnere, vel in tibia, vel femore, vel

vel ex nervorum dissolutione qui cum his communicant, aut alioqui ex negligentiore decubitu, calx denigrata fuerit, iis quoque ex talibus recrudescere mala consueverunt. Interdum ad siderationem febres accedunt valde acutæ, singultuosæ, cum tremoris sensu, mentem attentantes, & quæ præcipitem mortem afferunt, prætereaque venarum sanguinem fundentium livores & cancerationes. Recrudescentis morbi indicia sunt, ubi sanguis è venis sub cutem effusus, & quæ nigrescunt, quæque his vicina, duritiem aut ruborem aliquem contraxerint. Etenim si cum duritie livescunt, ut nigrescant periclitantur. Quod si sublivida, aut livida & mollia fuerint, & diffusa, aut ex virore aliquantulum pallida & mollia, hæc in omnibus hujusmodi bono sunt. Curatio vero, siquidem febris absit, per veratrum confert, alioqui non exhibendum, sed potui aqua mulsa acida (ὀξύγλυκυ vocant) si opus est, exhibenda. Deligatio quæ articulos componat, atque in his magis convenit. Ad collisa pluribus etiam linteis & mollioribus utendum. In his minor compressio, & copiosa aqua convenit, plurima fasciæ parte ad calcem circumjecta. Figura ea sit quam deligatio requirit, ut ne in calcem expressio fiat, supra genu ducta sit, beneque illic disposita, neque ferulæ adhibendæ.

18. At ubi pes, vel solus, vel cum adnato osse excessit, interiorem in partem magis excidit, ac nisi recondatur, coxæ, femoris, & tibiæ pars ex adverso luxationi respondens, temporis successu extenuantur. Repositio eadem quæ primæ juncturæ manus debetur, contentio vero vehementior, curatio pro lege articulorum. Quod si quiescant, minus quam in prima manus junctura morbus recrudescit, & quod quietem agunt tenuior victus ratio imperanda. Quæ vero a primo ortu aut dum adolescunt contigerunt, eam quæ prius dicta est tractationem postulant. Deinde nonnullæ ex prima origine luxationes, si parum elapsæ fuerint, in statum naturalem dirigi possunt, præsertim vero ubi pes intro convertitur & varus efficitur. Neque enim id uno modo contingit. Hujus autem curationem instituunt, quasi ceram fingendo partibus conformatis ceratum quod resinam accipiat adhibitum, lintea copiosa, soleæ, aut plumbea lamina non ad cutem alligata. Ad quæ partis exceptionem, & corporis habitum accommodatum esse oportet.

19. Quod si luxata vulnerata cute extent, sinere ea præstat, ita sane ut non dependeant, neque retro adducantur. Curatio vero cerato quod picem habeat, aut spleniis vino madentibus calidis (his enim omnibus frigus nocet) instituenda, & foliis, per hyemem autem lanis sordidis. Ac neque integumenti gratia quicquam imponendum, neque deligandum, victus ratione tenui utendum. Frigus, pondus multum, compressio, vis adhibita, habitus corporis constitutus, hæc sane omnia certam habent perniciem. Mediocriter autem curati, turpiter claudi fiunt. Etenim si ista pedibus contingant, pes contrahitur, & si qua alia in parte, idem pro ratione evenit, ossa non admodum abscedunt. Parum enim nudantur, & tenuibus circum cicatricibus obducuntur. Horum quæ maxima, & quæ valde supra, periculi sunt plenissimæ. Unica vero spes salutis, si non reponantur, præterquam quæ sunt ad digitos, & ad summam manum. Ac in his ubi periculum prædixeris,

xeris, ad repositionem aggredi oportet, aut primo, aut altero die, sin minus, ad decimum, quarto minime. Repositio fit per vectium molitionem, curatio autem qualis in capitis ossibus, & per calida. Veratro quoque etiam statim, deinde quibus repositio facta est, uti præstat. In reliquis probe nosse convenit, ad repositionem maximorum præcipue & superiorum, etiam celerrimas mortes consequi. Pes autem ubi excessit, convulsione & cancro tentatur. Quod si repositione facta, quid hujusmodi supervenit, sola spes est, si qua restat, ut ejiciatur. Neque enim ab his quæ laxant, verum ab his quæ intendunt, convulsiones fiunt.

20. At præcisiones quæ in articulo aut circa ossa contingunt, dum non superiore parte, sed ad pedem, prope ad manum fiant, ex his supersunt, nisi statim fere animi defectione intereant. Iis eadem curatio quæ capiti, & per calida debetur. Ex sideratione tamen carnium, tum ubi vulnera sanguinem profundentia constringuntur, tum ubi ossium fracturæ comprimuntur, & ex vinculis denigrationes contingunt, & quibus pars femoris & brachii excidit, ossaque & carnes decidunt, multi supersunt; cum, si qua alia, facile tolerentur. Quibus igitur ossa fracta sunt, celeres quidem circum abruptiones fiunt, ossa autem qua parte nudantur decidunt, tardius tamen. Inferiores autem vulnere & sano corpore partes, cum prius sint mortuæ, insuper auferre oportet, ea cautione adhibita, ut dolorem evidentes. Simul enim cum animi defectione intereunt, femoris os in hoc casu octogesimo die resolutum est. Tibia autem vigesimo die detracta fuit. Tibiæ quoque media ossa sexagesimo die resoluta sunt. In his celeriter aut tarde ut ossa decidant, medicæ compressiones in causa sunt. In cæteris vero quæ leviter tractantur, ossa quidem non decidunt, neque in his carnes, sed summæ partes nudantur. Ista autem ad curationem assumere oportet. Plurima enim formidabilia magis sunt, quam noxia. Curatio lenis esto, quæ per calida & diligentem victus rationem institui debet. Profluentis sanguinis & frigoris periculum impendet. Habitus corporis ut ne acclivis sit, deinde, ut pus subsidat, æqualis, aut quicunque talibus, iisque quæ denigrantur accommodatus existit. Sanguinis profluvia ac cruentæ dejectiones, circa judicationem largæ quidem, sed paucorum dierum his contingunt. Neque vero hi cibos aversantur, neque admodum febribus corripiuntur, neque quicquam vacuandum.

21. Quæ interiorem in partem fit vertebrarum perversio, quod ad urinæ suppressionem & stuporem attinet, lethalis est. Quæ vero exteriorem in partem incurvantur, eorum plurima minus sunt noxia, quam quæ concutiendo non excesserunt, quod illa in sese morbi discrimen recipiant, hæc vero in magnam corporis partem gliscant, & in præcipuis partibus eveniant. Quale quid in costis cernitur, quæ fractæ paucæ quidem febre, & sanguinis sputo, ossisque vitio tentantur, sive una, sive plures fractæ sint, curatioque simplex convenit absque inedia, si febris absit, deligatio quoque pro lege fracturarum. Callus vero viginti diebus, quod laxum os sit, inducitur. At circumcirca contusis costis, tuberculosi & tussiculosi evadunt, ac ea quæ per linamenta fit curatione opus habent, costæque sideratione tentantur. Ad unamquanque enim costam nervi ab omnibus partibus ducuntur. At quæ ex casu in gibbum

bum incurvantur, ea minus in directum agi possunt, verum ægrius diriguntur quæ sunt supra septum transversum. Quibus quoque a puero id contingit, ea non augentur, sed vel crura, vel manus, vel caput. Adultis gibbus si fiat, statim quidem a morbo liberat, successu tamen temporis per eadem quæ junioribus sui significationem edit, minus tamen maligne habent. Ac facile tolerant quibus corpus carnosum & pingue redditur, horum tamen pauci ad sexagesimum annum vitam produxerunt. Sed & vertebræ in obliquum intorquentur. Ad id etiam conferunt habitus in quos decumbunt, de quibus prænotiones fiunt. Multi vero etiam sanguinem exspuerunt suppuratique extiterunt. Quibus curatio diligens instituenda, & deligatio pro more. Victus ratio primis diebus exquisita esse debet, deinde plenior, quies, silentium imperandum, habitus corporis accommodandus, alvus subducenda, venere abstinendum. Sed & quibus sanguis non exspuitur, ii dolorem magis sentiunt, temporeque recidivas potius pati solent, quam quibus costa perfracta est. At quibus mucosum quiddam relinquitur, id doloribus sui memoriam commovet. Curatio ustione perficitur, si in quibusdam quidem ab osse ad os usque candens ferramentum demittas, ipsum autem non attingas. Quod si in intermediis costis fuerit, non in ulteriorem partem penetrandum, neque in summo adurendum. Alioqui sideratio sequetur, & curatio per linamenta experiunda, de quibus dicentur omnia quæ intro subire, aut sub visum cadere oportet. Verbis vero non satis explicari possunt, neque cibaria, potiones, calor, frigus, corporis habitus. Tum quod medicamenta partim quidem sicca, partim vero humida, quædam etiam fulva, quædam nigra, quædam vero etiam alba, nonnulla quoque acerba, eaque hoc modo adhibita, cum victus ratione ulceris curationem faciunt.

22. Reponendi & dirigendi quædam lex est, tum quæ per vectis molitionem instituitur, tum per cuneolum. Suppositus quidem asellus abducere; vectis vero adducere solet. Quæ autem reponenda aut dirigenda sunt, ea extensione facta, in ea figura in qua unumquodque supra sinum suum sublime attolletur, adurgenda. Quod vero excessit, supra id unde excessit protrudendum. Istud autem manibus, aut appensione, aut asellis, aut ad aliquid injectis vinculis, præstatur. Manibus igitur ad partes utimur, primam vero manus juncturam & cubiti gibbum adurgere satis est. Eam quidem quæ est ad manuum juncturam recta ad cubiti gibbum: cubiti autem gibbum eo habitu ut ad brachium rectum angulum efficiat, qualem in brachio, quod manui subtenditur reddit. In quibus vero pedis aut manus digitos, in manus junctura, aut spinæ ex gibbo inclinatione, quod excessit intro cogere & adurgendo compellere convenit. In reliquis quidem propulsiones quæ manibus fiunt, abunde sunt. Eminentia vero supra aliquid collocata, calce aut sublimiore patinæ parte in suam sedem propellere oportet, ita ut qua extant mollis globulus accommodate supponatur, altera autem ex parte peritus aliquis retro & deorsum protrudat, sive interiorem, sive exteriorem in partem prolapsa sint. Quæ in obliquum inclinant, partim protrudere, partim retrotrudere utrinque & ex altera parte oportet. At spinæ ex gibbo inclinationes, quæ quidem interiorem in par-

tem fiunt, neque sternutamento, neque tussi, neque flatu immisso, neque cucurbitula restituuntur, verum aliqua distensione opus est. In errorem autem inducuntur, quod, velut aliquando fractis vertebris contingit, etiam spinæ introrsum inclinationes præ dolore intro luxationem fecisse videantur. Hæc vero celeriter & facile coalescunt. Quæ exteriorem in partem incurvantur, partim quidem quæ supra sunt, in pedes distensio, partim vero quæ infra contrario modo facta restituit. Impulsio vero cum distensione, aut insidendo, aut pede, aut assere fieri debet. Quæ in hanc vel illam partem obliquantur, si quæ admoveatur distensio, ac præterea corporis habitus adhibita victus ratione, restituit.

23. Quæ ad usum sunt accommodata, ea omnia lata, blanda, specie valida esse oportet. Neque lintea ante convoluta esse debent, præparata tamen ante, quam vis adhibeatur, omnia, moderata tum longitudine, tum latitudine, tum crassitudine. Velut in femoris distensione, quod est ad malleolum & supra genu deligari debet, & per hæc quidem eodem distensio fieri. Juxta lumbos autem & circa axillas, & ad interfœmineum, & femur, vincula injici debent, ac media sui parte, partim quidem ad pectus, partim vero ad dorsum tendere. Hæc vero ad id quod subter est, quo omnia extenduntur, deliganda, sive ad pistillares fustes, sive ad asellum. In lecto igitur si istud moliare, hæc quidem lecti fulcra ad januæ limen offirmare oportet, ad altera vero lignum validum transversum objicere, pistillaribus autem fustibus qui supra sunt ad hæc obnixis, distensionem facere, aut rotæ modiolis defossis, aut scala disposita, utranque in partem impellere. In usu autem communi est asser sex cubitorum, latitudinis bicubitalis, crassitudinis dodrantalis, duos humiles asellos hinc & inde habens. In medio quoque columellas habeat, in quas velut scalæ gradus expoliti infiguntur, quæque ad subsistendum moderata ad lignum magnitudine se habeant, velut in demisso humero contingit. Cava quoque lævia exsculpta, veluti quosdam alveos habere oportet, quatuor digitorum latitudine & altitudine, tantumque inter se distare, quantum ad directionem, in ipsa per vectem molitione, satis esse videatur. In medio vero cavum in quadratam figuram exsculptum esse debet, in quod columella immittatur, quæ juxta interfœmineum posita, defluere corpus vetet, quando aliquanto laxior immissa, molitionem quandam faciet. Oportet autem tabellæ ligneæ, aut quæ summum in pariete quodammodo insculptum habeat, extremum protrudere, & in alteram partem vi impellere, supposito molli aliquo quod conveniat.

24. Quibus ex palato os discessit, iis medius nasus desidit. Quibus vero caput colliditur, aut re aliqua incidente, aut frangente, aut apprimente, eorum nonnullis ex capite in fauces acria veniunt, & ex capitis vulnere. Ac ad jecur & femur partium, ubi alia super aliam effertur, & luxationem fecerunt, notæ redundant, & quatenus, quaque ratione, quantumque inter se differant, considerandum. Quibus quoque acetabulum perruptum est, & quibus nervus aliquis divellitur, & quibus os adnatum perfractum, tum quibus & quanam ratione unum etiam, aut duo, (in quibus os geminum est) & quænam eos pericula circumstent, aut spes afful-

affulgeant, quibus desperatio, & quando tristis exitus impendet, aut certa salus imminet, & quænam repositionem aut manus tractationem, & quando postulent, & quænam minime, aut quando non. In his tum spes, tum pericula prædicenda, tum qualia & quando sub manus tractationem veniant spectanda. Tum quæ a primo ortu luxata adhuc incrementum accipiunt, aut jam acceperunt, & quodnam citius, & quodnam tardius, quodque claudum & quanam ratione, quodque minime existat. Tum quam ob caussam & quodnam imminutionem sentiat, & quanam parte, & quonam modo, ac quibus ista minus contingit. Est etiam animadvertendum quod fracta citius aut tardius coalescunt, aut perversiones & ossium ferruminationes fiunt, eorumque curationes, quibus ulcera statim, aut quibus postea contingunt, quibus etiam ossa fracta minora evadunt, quibus minime, quibus fracta cute emineant & quanam parte magis extant, quibus loco emoti aut exerti articuli compingantur, & quasnam ob causas in quibus sensui patent, in quibus mentis agitatione comprehenduntur. Ad affectiones & curationes spectant quæ legitimis de deligatione præceptis continentur, præparatio, exhibitio, distensio, frictio, deligatio, suspensio, collocatio, habitus, temporum & victus ratio. Quæ laxa sunt citissime coalescunt, contra vero, quæ contrario se habent modo. In perversionibus incurvi fiunt, carne privantur & nervis. Quod repositum & longius multo locum unde excessit superabit, quam quod loco motum est. Nervi qui in motu sunt & loco humore flaccescente, ii facile cedunt, qui vero non, minus. Optimum ubi quid excidit, citissime reponi. Si febris occupaverit, non tentanda repositio, neque quarto die, minime vero cubiti gibbum quinto die. Quæcunque etiam torpidum habent sensum, ubi inflammatio remiserit, quam citissime reponere optimum. Divulsa in nervis aut cartilaginibus, aut adnato osse, aut diffidentia circa juncturas, in pristinum statum restitui nequeunt, sed in plerisque celeriter callum contrahunt, usus autem servatur. Partes extremæ facile excidunt. Quæ facile excidunt, minime inflammatione tentantur. Quæ vero minime incalescunt, iis, si diligens curatio non adhibeatur, maxime rursus excidunt. Extensio eo habitu quo maxime superattollentur fieri debet, natura & loco in considerationem adhibito. Qua parte excesserunt directio fiat, retro recta & in obliquum, propellenda autem celeri revulsione adhibita. Jam vero cito revellere per circumactionem licet. Quæ frequentissime excidunt nullo negotio reponuntur. In causa est nervorum aut ossium solutio, nervorum quidem longitudinis aut incrementi, ossium vero, acetabuli æquabilitas, capitis lævitas. Consuetudo usum facit. In causa quoque est corporis dispositio & habitus, & ætas, & mucus qui sine inflammatione subest.

25. Quibus ulcera statim facta sunt aut ossibus cute extantibus, aut postea ex pruritu aut asperitate, ea quidem ubi senseris, confestim solvito, ulceri cerato picato imposito, deligatoque fasciæ initio super vulnus injecto, ac in reliquis perinde te gerito ac si ea parte læsio nulla existeret. Hoc nanque modo ea pars maxime extenuabitur, & citissime circumabrupta excidet, & repurgata ulcera celerrime coalescunt. Ferulæ vero neque ad ipsum ulcus admovendæ,

vendæ, neque apprimendæ. Et in quibus non magna ossa absunt, ita se gerendum, & in quibus magna ossa absunt, & cum multa suppuratio adsit, non amplius ista neque eodem modo facienda, sed nudatur pars recrementorum quæ moram traxerunt gratia. At quæcunque magna ossa cute eminent, iis, sive reponantur, sive non, deligatio quidem non convenit sed distensio. Orbes conficiuntur quales compedes, quorum unus quidem juxta malleolum, alter ad genu in crure adaptetur. Hi lati, leves & validi sunto, circulos habentes. Virgæ autem carneæ eam convenientem, tum magnitudinem, tum crassitudinem habeant, ut distensionem moliantur. Habenas vero utrinque in extremis finibus habeant, quibus ad annulos alligentur, ita ut extremi fines orbibus innixi, vim adhibeant. Curationem perficiunt ceratum picatum calidum, habitus corporis, pedis & coxendicis positio, exquisita victus ratio. Quæ supereminent ossa, eodem aut postero die reponito, quarto aut quinto die minime, sed ubi gracilia evaserint. Repositio vero per vectium molitionem facienda est, aut ossis quod reponitur, si firmamentum non habeat, impedimenta præcidenda. Quinetiam nudata ossa decident, & breviora evadent. At articuli partim quidem magis, partim vero minus luxantur, & qui quidem minus, facile reconduntur. Quibusdam quoque majora tum ossium, tum nervorum, & articulorum ac carnium vitia contingunt. Femur autem & brachium quam simili inter se modo contingunt.

HIPPOCRATIS VETERINARIA.

Pastilli ad quamvis malidem depellendam & quamvis resarciendam imbecillitatem.

BACCARUM lauri sextantem, spumæ nitri quincuncem, sulphuris ignem non experti tantundem, myrrhæ quadrantem, crocomagmatis semissem, iris Illyricæ quadrantem: seminis apii, aristolochiæ, singulorum pares modos, ea simul pilæ injecta, & tantisper detrita dum fatiscant in polentam, adjuncto vino, in pastillos digeruntur. Cum postulabit usus, ex albo vino faucibus infunduntur.

De Pulmone.

Equo cui pulmo negotium exhibet humida naribus profluunt, & gravem ore spiritum efflat, ilia habet convulsa. Ratio infundendi talis. Fructus arborum adstringentissimi quique in una vini hemina & olei mensura pari decoquuntur, & per os faucibus induntur. Levi cibatu contentus esse debet. Ervum hordeo permisce, aut suillum cerebrum in vini hemina coque, olei tres cyathos misce: quod satis videbitur infunde. Odorata potione similiter (utendum) vel gallo tantisper incocto, dum prorsus intabuerit, sextarius unus vini commixtus ingeritur. Sanguis, si (tantum) robur adest,

adest, ut mitti possit, detrahendus. Gramine aut medica pascendus. Aspergendus farina potus, ut eo (fultæ) animalis vires vegetæ serventur.

De sanguinis missione & cibatu.

Nosse videtur optimum, unde, quibus horis, quonam pacto, & quibus modis sanguis sit equo dimittendus. Et naturas habitusque explorare. Siquidem nonnulli secunda constitutione præditi sunt, alii graciles, alii morbis patent. Et idem sanguis non inest, sed ne similis quidem omnibus vitiis invenitur, verum colore sanguis in unoquoque vitio diffidet. Eorum enim qui inoffensa valetudine degunt sanguis bene temperatus est, copiosus, flavus: quibus, ne vitium insideat, sanguis detrahatur. Elanguescentium sanguis varius est, & spumosus: sed eorum qui hordeationis vitium sentiunt, est ater & glutinosus. Primum itaque diebus senis equus viridi pabulo recreandus, nervosis campis, quandiu (læta) farragó & suavis exit, quæ novum in venis sanguinem creët, & (sic) robustior equus reddatur. Sanguis hora secunda diei detrahatur. Sed postquam sermonem hac de re fecimus, superest, ut quonam deceat pacto sanguinem qui gravat, evocare, proponamus. Cervicem primum erectam oportet loro circumplecti, & tantisper contendere, dum tori venarum protuberent: neque scalpellum tamen penitus adigere: quandoquidem si ferramento transigatur vena, non temere coibit, erumpensque sanguis ægre supprimi poterit. Si temporum venis sanguis sit emittendus, laqueus capiti circumponendus, vinculoque juxta aures distringendum, donec appressu venæ tumescant: postea, uti diximus, vena non alte subcidenda.

Ut armentitiæ concipiant.

Si gregalem equam concipere velis, urticam in os equi pellito. Si vero quæ semel aut iterum ventrem pertulit equa, partum edere desierit, hoc auxilio testibilis fœcunditas adferetur. Anisi acetabulum, myrrhæ sescuncia, croci semuncia diligenter & munde simul contrita digeruntur in adultarum glandium formas, quæ sigillatim in equæ naturalia dum uterum subeant, impelluntur. Genitales loci antea subluantur, & fervefactæ marinæ fotu madescant, oleoque instar unius heminæ cum strigmentis balnearum lumbi & genitales sedes fœminum tenus, bis die defricentur, usque dum eam concepisse constiterit. Quinto septimove quoque die ternæ lactis heminæ cum rosacei parte quarta & hipporrhisi drachma, adjectis quinque piperum granis, & myrrhæ sicilico, cum efferbuerint, tepefactum jus fistula longa, quæ ad vulvam perferat, infunditur, hordeaceam farinam in aqua coctam, dum partum enitatur, dabis potandum.

Strumosis.

Strumas maxima ex parte parit aquarum mutatio: exitque tuberculum juglandis magnitudine: cui candens ferramentum admoveatur. Si tamen tussis premit, & contentius infestante vitio, grave olens spiritus redditur: ea quæ leniunt infundenda, ne lacessita tussis acerbius infestet. Irritata siquidem arteria noxam trahere consuevit. Ergo cedrinus liquor decoctus, & linteolo colatus, tam illitu, quam infusione prodest. Postremo odorata potio, quam aromaticam vocant, ex vino, oleo, melle,

melle, ovis, instilletur. Sed inter initia sanguis a cervice demittatur. Compositio ad strumas. Ficuum libram, nitri, galbani, propolis, singulorum selibram, picis sextantem. Aliud. Si sub maxillis strumæ vel tubercula prodierunt, primum fomentis utere, quibus tentatis, fici & tunsum nitrum miscentur cum axungia vel hordeaceo farre, & decoquuntur in hydromelite & oleo, dum cataplasmatis lentorem referant: & illinuntur. Quod si non sanetur, exscindi debet, & vulnus aduri. Strumas, furunculos, & articulorum nodos medicamentum emollit quod habet iris illyricæ, irini, singulorum selibram, ceræ unciam, ammoniaci quadrantem: quæ cum cera in irino oleo liquefacta miscentur, & cum usus requirit admoventur. Si fuerit in animo malagma componere, quod lassitudinem reficiat, acopum vocant: galbani, apoponicis ceræ, laseris, ammoniaci, singulorum dextantem, aridæ resinæ pinus, singulorum unciam, resinæ colophoniæ dextantem, commiscebis, eo lassitudines discutiuntur. Sequens medicamentum dissipandi naturam habet. Buccina marina ignibus adoletur. Eorum cinis cum melle coctus illinitur.

Tussi.

Tragacantham quam minutissime dissectam, hordeo ervoque quod edendum objeceris, permisceto. Aut per triduum eandem tragacantham in una vini hemina maceratam, cui oleum sit adjectum, infundito. Aut radicem rutæ in aquæ hemina decoctam, clystere subdito, & parem modum in fauces dato. Hordeum quoque succo myricæ tunsæ conspergatur. Sed si purulentum quid ore aut naribus rejiciat adeps suilla quæ puerili urina triduo maduerit, & in singulis vini & olei heminis incocta sit, infunditur. Aut lauri baccæ decoctæ tunduntur, polentaque & vetus axungia vino dulci resperguntur: quæ coacta in offas, quotidie inferuntur faucibus. Vel artemisia herba, quæ in aqua & olei hemina decocta sit, inditur. Malva in vino dulci & oleo cocta idem præstat. Aliud. Marrubii manualem fasciculum addito, vini candidi sextario, item fœnum græcum maceratum, ficorum pinguium sextarium, aut palmulas eadem proportione ubi decoxeris ad tertias, per triduum propinabis. Quinetiam ad ungulas usque deliburo tergore corpus imbues. Item furfuris decocti & quam optime pressi (tortivus) cremor linteo percolatus, addito oleo quod acerbæ olivæ remiserunt, exhibendus est. Sed hanc animadversionem desiderat, ne evolutus furfure cortex huic immanserit. Suillæ adipis coactas offas butyro & melle exterius oblitas per os inferes. Aliud. Brassicæ succus, cui satis aminei vini sit adjectum, infunditur.

Luxatis armis.

Si in armorum crurumque compaginibus claudicatio concitetur. Hæc sunt indicia. Nec anterius crus potest extendere, nec replicare, sed ad se contrahit. In descensu quoque præcipitanter fertur. Huic olei & vini sublitu succurritur. Sanguis prioribus cruribus detrahendus. Septem dierum spatio perluitur, dein uno die puerili strigmento cum vino & aceto linitur. Aliud. Si equus aut aliud veterini genus armum e suo situ promovit, hunc humi pro-

prosternito, ita ut armus sua sede deturbatus in superiorem partem veniat: & ubi pedem alligaveris, & arbori nixus extenderis pectoris vellusculum imponito, in perforatam armi cutem ficulneos clavos spatio quatridui pangito, & circumdatis vellere clavis oleo liberaliore proluito. Post quatriduum resolvito, dumque similiter clavos refixeris rursum eisdem eluito. Dolorem armorum lenit hoc medicamentum. Autolycium vel veratrum candidum, & putamina quatuor ovorum cremata, cucurbita, cerasia tria, & silvester cucumis, una tunduntur, ut cataplasmatis lentorem referant, & ita imponuntur.

De Jecinoris dolore.

Si jecinoris dolore conflictetur equus, a cursu ilia ducit. Nonnihil in pulmonibus rumpitur, concidit corpus, pabulum fastidit, venas recurrens sanguis explet. Hunc sanguine a cervice misso curabis, & myrrha & thure instar denarii cum vini hemina infusis. Sed & vino misto oleo obline. Sed (pecudis fastidio succurratur) dato potui similaginis cremorem. Et cibum, siquidem cupit. Si vitium permanet, ab utroque alarum sinu sanguinem detrahere conveniet. Quosdam hoc vitium cepit, cum per lapidosum solum, aut per aspera loca, vel lapidibus constrata vehementius procursarint: quibus acetabulum cumini cum vino & oleo immitte. Aliud. Mellis, nitri, singulorum acetabulum, cumini acetabula duo, vino immittuntur, & olei & aquæ singuli sextariis super hæc conjiciuntur, & per nares inseruntur. Si iis bona valetudo reddita non est, sanguis a prioribus cruribus sub genua detrahatur. Si ne sic quidem dolor finitus est, sub alis tertia costa candenti virgula vel bacillo per medium aduratur, interjecto quatuor digitorum spatio. Lacustres ranas cum vino tepefactas, triduo per os ingere. Hæc potio jecinerosis præsidio est. Pinea nux quam tenuissima, croci unica, cumini æthiopici tantundem, ea diligentissime creta, in vino præbentur. Item polemonium auxilio est, quod in palustribus enascitur calaminthæ similitudine, amaro gustu: silvestre origanum, cum farina piperis & vino, aut butyrum & mel, opopanacem & myrrham, æquis ponderibus trita, & cum vino mista, per nares utile est infundere.

De rigore nervorum & Opisthotono.

Casiæ drachmas treis, myrrhæ troglodytidis siciliquum, tragacanthæ drachmam unam, ea levissime contrita in singulas potiones demittito, drachmas treis, & ovorum candidum liquorem, & olei heminam unam, vini veteris tantundem, mellis sextarium, per triduum infundito. Sed antequam pabulum sumat, dato ervi parum torrefacti, aut item fresæ fabæ, heminam. Aliud. Si opisthotono infestetur equus ritu canis humi considet, & posteriora priores partes sequuntur. Huic sanguis ex inguinibus mittendus, & calida fovendus aqua. Mox oleo laurique baccis vino commistis illinendus. Caput caprina pellis induat. Lumbi eodem liquore perfundantur. Porro myrrhæ quadrans, croci pondo denarii, olei quatuor heminæ, & vini sextarius unus infunditur. Aliud. Gummi ammoniacum, resinam, colophoniam, galbanum, bdellium, opopanacem, axungiam, sulphur ignem non expertum (medullæ cervinæ quantum satis addito) infunde. Si nervo-

rum

rum distentione laboret equus, toto contremiscit corpore, simul & horrore concutitur. Exurgens retrocedit, iterumque rectus assurgit, & sudat. Cui sic subveniendum. Venæ pectoris solvendæ, dein sedis; mox calida largiore proluendus; dein cerato corpus ungendum. In tenebris ei sufternendum. Conquiescat in equili. Cum huc ventum est ut paucos gemitus exprimat, fœnum nitro aspersum detur edendum. Hordeo, donec periculis defunctus sit, abstineatur.

Rigoris præsagium, & remedia.

Si equus rigore nervorum tentetur, caput immobile cervici innectit, nec nisi magna difficultate se revolutat; venæ dorsi distentæ velut in podagra rigent; aures in obliquum jactæ subriguntur; os siccum est & labia. Tum cyathum meri calefacti, & tantundem medicamenti quod podagricum appellant, qua spiritus nare prorumpens, magis cohibetur, hæc infundes. Quod ubi infuderis, cursu confestim agitetur, sitque reliqua dies abstemia: in qua nihil prorsus præter farinam in cœna prandioque detur hauriendum.

Ejusdem Tetani præsagia & curatio.

Primum aures equi surrectæ contenduntur. Oculos monstrat inversos, non nisi tarde admodum verti potest, sed corpus totum in orbem fere contorquet, nec in rectum pedes explicat, cervix rigida sentitur. Ergo si os concludatur, vitam fame finiet, nisi confestim ustione subveneris. Hanc igitur ab oculis auspicatus, eorum ambitum ferramentis candentibus exulcerabis; in cervice lineas treis protrahes. In ilibus ductos totidem versus sulcabis: sed in spina longiores: in lumbis juxta sedem treis utrinque duces. Vulnera igne concepta dulcibus unguntur & aceto foventur. Diebus septem salivandum ægrotum pecus: octavo calida aqua vulnera laventur, & lycio sanentur. Turundæ e succidis lanis factæ & melle imbutæ ulceribus indantur.

Ad citatum ventrem.

Alvus plerumque corpus & vires carpit, operique veterinum reddit inutile. Acuti rhamni cortex ex austero vino infundatur. Aut rhamni folia cum vino austero potata ventrem confirmant. Et ut summatim dicam, omne medicinæ genus adstringens dari potest. Tritici farina & polenta cum vino data opitulantur. Præsagium & auxilia. Equi profluvio laborantis alvus, sæpius quam ex consuetudine fertur, sudor prorumpit, spirandi difficultas exercet. Cui sic subvenitur, baccarum nigræ myrti sextarius operose teritur, & additis sativæ portulacæ duabus heminis, & passi sextario, baccæ dimittuntur, & per os infunduntur. Si potionem hanc fastidit, ex amylo dari convenit. Hordeo torrefacto sustineatur. Si non restiterit citata ventris proluvies, danda erit hæc infusio, quæ jure valentissimis annumeratur.

Proluviei infusiones.

Rosarum quas pinus edidit, rhus qua coriarii utuntur, singulorum libra, gallorum alexandrinarum tantundem, absinthii, abrotoni, hyssopi, rutæ, singulorum selibra, miscentur, ut in unum coëant: quæ vino mysiato excepta faucibus infundentur. Laseris semuncia cum

cum diluti vini sextario itidem ingeritur.

De torminibus præsagium, & remedia.

Torminosus equus sic deprehenditur; modo huc, modo illuc, frequenter in solum, se jactat. Iterum exurgit, soloque tractim ventrem apprimit; distorquet sese, & gemitus edit. Sudore testes perfunduntur, & collachrymantis imaginem ostendit. Atqui caudam protendit, & [inconstans] quoque versus se confert. Naribus spiritus cum fervore prorumpit; os concluditur. Siccam linguam asperamque recondit. Flaccescunt aures, pendulæque demittuntur. Subinde nutat. Calidis lotionibus curatur, operimentisque calefactus; mox myrrhæ drachmæ quinque in vini veteris sex heminis, per os aut nares infundantur. Post hoc infusum ad cursum procedat, non intercedente longo tempore; neque tamen vehementi cursu concitetur. Pabuli largum apium, si suppetit interponatur. Aqua calida detur potanda. Postquam alvum dejectione solicitaveris, rursus cursitare coges, quo sudorem possis elicere. Ceterum nasturtii semen tritum ex aqua per sinistram narem dimittatur. Vestimentis contegatur. Herba, quæ dicitur medicina, pro pabulo cedat; ramenta priorum unguium intrita in aquæ quatuor heminis ingerantur: aut terra scrobiculi, quem mus araneus defoderit, trita fundatur.

Adversus testium inflammationes.

Testium inflammationes sublinantur figulari creta aceto subacta, aut solano in aceto cocto; ab inguinibus sanguis mittatur; frigidam aquam potet. Si iis non discutiatur morbus, puerili lotio foveatur, subditis lapidibus molaribus candentibus, quorum halitu profusoque vapore sudor evocetur a femoribus; calida profundatur aqua, oleo perlinatur. Detur opera, ut adambulet. Ad tumorem testium, cretam cum bubulo fimo, cumino & posca tritam, illine, donec conquiescat.

Ad destillationem.

Sal cum melle tritus destillationem sistit.

Ad inflammationem recentem.

Si inflammatio recens infestat, rescindi debet, & candente ferro aqua frigida prius edomito vulnus emundari, dein spongia aceto madefacta per quatriduum imponi, quinto die hordeacea farina, aqua subacta, indi, donec vulnus cicatricem duxerit. Tum punici cortex contusus cum lycio sinui patefacto superponitur. Ad inflammationem & tubercula humorem aqueum eructantia, hydatidas vocant, calidi cineris unciam, calcis vivæ tantundem, cum vino & melle subacta, prius quam inarescant, ulceri superlines. Eo remedio pugnabis si recentia fuerint tubercula. Quod si vetustatem senserunt, more reliquorum, ubi egregie adusseris ferro, medicamentum postulabunt. Labor hujus morbi causam adfert, præsertim cum equus aspero loco vel lapidoso vehementer agitatus fuerit, aut ingenti pondere degravatus iter fecerit, aut dorsuarius sarcinam comportavit. Aliud Rhododaphnæ, bituminis, nitri, axungiæ, singulorum quadrantale pondus collatum mistumque in medicamentum coge, & postmodum illine.

Ad dolorem nervorum & hydatidas.

Qui quodam humorum coitu abſceſſus exiliunt, ferro ſunt aperiendi, deinde tentanda hæc curatio. Adipis taurini, galbani, bdellii, piperis candidi, ammoniaci, ſingulorum pondo quadrans, pollinis thuris pondo triens, baccarum lauri pondo uncia, miſcentur ut in medicamentum concreſcant, quo vulnus omne ſanari conſuevit. Nec ab hac curandi ratione tum abhorrebit, cyclamini radicis crematæ cinerem cum ervi farina melle acetoque ſubactum ſuperponere vulneri. Si vero vulnera penetrent altius, quam ut horum vim poſſint ſentire, linamentis rubrica melli miſta madentibus oppleantur, mox pannus aut ſpongia poſca imbuta admoveatur. Multis tritas gallas aut marrubii ſuccum cum fuligine ſatis eſt impoſuiſſe. Ut inflammatio ferrum non experiatur. Sinapis, ſalis alexandrini, ſingulorum ſextula, naſturtii aceti ſcrupuli duo, axungiæ veteris ſeſquilibra, omnia ſimul terantur, illitaque linteo per triduum imponantur: dein ſoluto medicamine, deletili ſpongia cyrenaici laſeris imbre rorata defricentur; ſic ulcerum cruſtæ fatiſcunt. Pœni florem uſtum cum frigida poſca tantiſper admove, dum inflammatio prorſus conſederit, & evanida abierit: deinde tritas alliorum ſpicas talis impone. Eſt autem hoc inter probatiſſima remedia.

Cum artus luxati dehiſcunt, aut aquoſa ſcatent uligine, aloën, mannam thuris, picem brutiam una conteres, triticeam farinam adjicies, & candidum ovi liquorem, quo excipiantur reliqua; dein articulis agglutinabis, diligenter charta deligabis; poſt aliquot dies reſolves. Rurſus idem remedium dum conſaneſcet adhibebis.

Si poplites inflammationem ſentiant, ceræ, bituminis, ſulfuris ignem non experti, paria pondera reſolvuntur, quibus calidis poplites ſublinuntur, furfures imponuntur ex aceto. Aliud. Si in equorum armis nervi craſſiores protuberent, aut nodi, quos condylomata vocant, occaluerint, eos adurere neceſſum eſt. Si vero ex articulorum ſede proſilierunt, ſanguinem opus erit emittere, molliterque membra fricare. Conducit & tali uti remedio. Oleo cum aceto lana exceptum, per quatriduum articulis imponendum, ſic ut quotidie id genus medicamenti admoveatur. Poſt hæc calido auxilio firmandi ſunt articuli; cujus remedii compoſitio hæc capit, ſinapis purgatæ libram, galbani quadrantem, medullæ, cervi tantundem, aceti quod ſatis eſſe videbitur. Si defluxio pedes equorum occupet, genua tumeſcunt, & claudicat. Si vero poſterioribus inſideat, teretibus ferramentis uratur, interiore ſuffraginum flexu, quinque locis, exterius utrinque latis. Si vero in priora decumbat a genu plagæ cancellatim imprimantur. Ulcera igne facta ut cætera ſanentur.

Si nervi plus æquo incraſſeſcant, fœnumgræcum cum ficis Afris tuſis & vino miſtum imponitur; id poſt triduum ſolvitur. Aliud. Si circa crura aut genua longo itinere aut multo curſu naſcantur inflammationes, proderit frigida qua partes inflammatas perfundere, aut in flumen agere, aut alveum adverſo flumine ingredi, deinde ſpongiam, laſere, aceto, viſco, defruto, axungiaque intinctam admove.

De pilorum marcore.

Si voles id præſtare, ut jubæ, caudæque pili capeſſant incrementum, pue-

rili urina sublues. Postea calcis lixivium, cerusam, & spumam argenti teres; postquam aqua subegeris, & igni coxeris, uteris.

De fractura.

Si os in capite fractum est, aut cerebrum membranave ejus vulnus accepit, oculi cruore suffunduntur, & sanguis oculos implet, & tussit, crura tumescunt. Talis servari non potest.

De carcinomate.

Carcinomatis optimum & præsentissimum remedium est malagma, quod cicuta, resina, visco galbanoque constat, quæ simul coquuntur; sed hoc auxilio calido utendum, modo locus non refragetur; sin reclamet, siccis iis cataplasmatibus & liquidis est pugnandum; cancres fluviatiles ustos tritosque cum acida fece superpones. Item pineum corticem tusum, pumicem crematum, & cicutæ semen, silvestris etiam cucumeris radicem ex frigida aqua & aceto tritam illines, rursumque vino fovebis. Hoc autem uteris medicamento; candidam fecem cum plumbagine atramentoque sutorio tusam, addito calcis cinere perquam sicco, admovebis, circumdantes partes oleo perunges. Si medicamentum obduruit, ervum & mel illines.

Si carcinomata oculos occupant, ervum pinsitum ex rosaceo & ovo instillatur. Postquam vulnus purgatum fuerit, Attico melle nutriendum, ut inducta cicatrice consanescat.

De Meliceridibus.

Si meliceridas equus aut aliud jumentum contraxit, genibus sanguis detrahatur; spongia cum posca, cui mel sit adjectum, superponatur. Si permaneant, illini debent. Si adhuc perdurent, utrumque genu ferramento adure: nec alte tamen imprime, sed quasi transcurre, ne compages resolvatur; sed non plus quam opus est; neque coagmentum etiam contingatur; tum ulcera ut reliqua igne facta curari, & fasciari debent. Aliud. Olei libras duas, salis ammoniaci sextantem, plumbaginis bessem, æris combusti, squamæ æris, singulorum sextantem, spumæ nitri quod sit satis, mannæ thuris, cerusæ, singulorum quadrantem; omnia miscentur ut in usum veniant. Aliud. Nitri quadrantem, foliorum rhododendri siccorum, axungiæ veteris, bituminis, singulorum quadrantem: aut salis ammoniaci, plumbaginis, spumæ argenti, cerusæ, singulorum unciam, æris usti, æruginis, singulorum sextantem, olei selibram; cum omnia miscueris, utitor. Aliud. Si melicerides equum infestent, medicamentis quæ agglutinando reprimunt, subvenies. Primo quoque die locum sale & oleo defricabis; secutis diebus calida aqua perfundes; unges anserino adipe, & butyro nutries.

Varicosis.

Si varices noxii sunt, hac ratione tolluntur; scalpello cutem aperies, & candente ferramento adures; tum sale & oleo decem diebus defricabis. Quod si adhuc fatigent, sanguinem ab variculis evocabis, & sanitati reddentur. Interdum varices pecus male habent, ut cum somno excitum surgit, trahit pedem, ut quasi quondam luxatus videatur; sed pressa manu terga subige, daque operam ut inambulet: & (quod

 luxum

luxum videtur,) statim ad pristinum ordinem redibit.

Ad vermes.

Solent etiam vermes nocere: quod vitium non facile medicamentis expugnatur: sed potius invictum, non cedit; quorum signa sunt; se in solum equus abjicit volutaturque, atque solito frequentius hinnit. Succus igitur brassicæ, cum oleo nitroque per os & nares infunduntur: aut squamæ æris, caricarum, & atramenti sutorii, singuli trientes levissime teruntur, & in collyria formantur magnitudine, qua nares sunt capaces, per quas injiciantur.

Ad morsum muris aranei.

Accidit equum in stabulo sæpius impeti morsu; cum enim decubuit ipse, sensim ad ilia mus araneus irrepit, qui equi motu lacessitus, subjectæ parti vulnus imprimit: tumorque oritur. Cui ita subvenies. Triti gith acetabulum ex vino infundes: tritas allii spicas, salem, & cuminum, paribus singulorum mensuris vino mistis illines, aut terram orbitæ urina subactam aut intritum murem araneum cum sextario vini faucibus infundes. Sin murem araneum non inveneris, creta figulari perlines; apii etiam semen coctum in vino & oleo demittes, ac tumentem locum recto scalpello punctim vellica. Si per hæc inflammatio magis excandescat, in orbem teretibus ferramentis candentibus exulcerabit, sanæ partis aliquid deprehendens; rectis quoque ferramentis, quo sanies emanet, reduIcerabis. Quod si pars ea per ulcerationem intumescat, hordeum crematum tritumque consperges; sed antea vetustam adipem inungere convenit. Ulcus non excitabitur, nisi prægnans mus araneus morsum attulerit.

De fractis.

Si intenti pars pedis fuerit contusa, curandi ratio hæc est. Ungulam scarificando circumcisam, cocto in aqua hordeo linito, aut calidos furfures subactos misto pauco vetere fimo inducito. Si in cavo pedis, quam hirundinem veterinarii nominant, ossiculum apparuerit, oleo & aceto imbutum linamentum triduo inculcato, deinde quod astringat impone: cypressi folia ex aceto trita, aut myricæ folia similiter imponito, aut malicorium in aceto decoctum tritumque, aut aridum in farinam redactum inspergito. Item atramenti sutorii & galbæ pares portiones tunsæ eundem exhibent effectum: sed prius aceto locus eluatur.

De rabie.

Rabiosum equum hæc signa portendunt, oculi cruore suffusi procidunt; venæ solito sublimiores micant; hunc inedia conficit, angor solicitat. Ratio curandi hæc est; ubi vestimento faciem obduxeris, quo minus accedentes intueatur & mediam cervicem obligaveris, latas venas solvito, & sanguinem profluere finito, donec animus eam deficiat; deinde resolutis colli vinculis, ruentem sanguinem sistes, & obscuro caligantique stabulo continebis, quod nullo constrepat murmure, nullumque cieat tumultum, quo possit conquiescere; appetente vero vespera unum aquæ congium præbebis potandum. Postridie similiter, subtrahens cibos & potus ad treis usque dies, dein ad consultam vivendi

vendi

vendi rationem reduces.

Luxatis.

Luxationis eæ sunt indices notæ. Pes in offium coitu [ubi pyxidatim cohærent] qui modiolus appellatur, non perfiftit, fed fubterfugiens labitur. Partes unguibus vicinæ fublimes prominent. Quod ad curandi rationem pertinet, circumfcarificata prius ungula, picem & fpongiam ex aceto feptem diebus obligabis. Si non in fedem reftituatur, fœnigræci, quod buceron nominant fextarios quatuor, effufo vino in quo maduit, tundes, inditumque fictili cum melle coques; fic diebus fenis illines. Veteres luxatus cancellatim funt adurendi.

Luxatis pedibus.

Si quæ pedibus luxata dehifcant, fic noffe licebit; manibus ungulam diftringes; fic excitatus appreffu dolor oftendet injuriam, eoque argumento pecus luxatum cornu fatebitur; hoc vitium equi continenter curribus juncti cum certamen initur, contrahunt. Cui fic fuccurritur. Sanguis e parte coronam cingens, quam ideo periftephanida vocant, elicitur, & fale & aceto perfufa defricatur, dein oleum vino dilutum, & exceptum vellere, fuperponitur compagini unguis. Identidem calida fovetur; hæc curandi ratio ad duodecim ufque dies adhibetur. Si nihil iis proficitur, tum unguis ubi neceffitas urget fcalpello deorfum fuccinditur dupla feftertii nummi magnitudine. Quod fi quid eminentius propendeat, vivo tenus refecatur; fed offi parcendum. Si copiofus profluat fanguis, oleum ex aceto & fale tenui ac ftercore hujus equi inducitur linteo, quo cum ungula pes totus induitur, & poft triduum calda perfunditur. Quod fi luxurians caro fuperexcreverit, aftringentibus & vulnerariis auxiliis cohibebitur. Crebrius cornu repurgatum, fcalpro circumcidatur, ut hoc æquabiliter undique fuccrefcat. Malagma quod ignem non fuerit expertum, anephthon vocant, fenfim adplica. Si iis remediis equus non eft adjutus, adurere neceffum erit.

Luxati pedis præfagium, & medela.

Primum ungue fummo graditur, articulufque micans infilit, & pedem ad fe trahit. Tum fanguis e luxata parte inftar duarum heminarum extrahitur. Vinum & oleum infpiratur, reliqua quæ conveniunt, adhibentur, lana fovetur, offenditur calda. Cum melius habuerit, luxatum confricari debet, & fuccida lana fordidaque vino & oleo cum tenui fale rigata circumvolvi, loroque vinciri. Cæterum pes obductis fafciis calceatur, leniterque fubftringitur, ne vehementior perftrictio moveat inflammationem, aut fubditas abfcindat venulas. Ea quotidie debent admoveri, nifi die quo detrahitur fanguis, quoad reddatur fanitati. Si medicamentis non finitur noxa, urens medicamentum poftulabit. Ulcus igne factum ut reliqua fanabitur.

Fiftulæ.

Si in equo fiftula hiet, atramentum futorium quam acerrimo miftum, reficcatumque finui refpergitur: aut fylveftris cucumis vehementer detritus, & cum lacte marinæ lactucæ, quam vocant tithymalon, fubactus inditur.

Medi-

Medicamen ad jumentorum pedes.

Fermentum, salem, minium, ovum in aceto terito & linito. Aliud, resinæ quadrans, ceræ tantundem, terebinthinæ uncia, axungiæ duopondo, ervi sextarii quatuor, aceti diluti, & lixivii sextans, picis heminæ dimidium, salsamenti veteris libræ duæ, mellis hemina, salsamentum cum omnibus teritur & in mortarium mittitur. Aliud. Amurcæ & veteris cedriæ quod satis est, antiquæ axungiæ par modus cum vino & viva calce, terantur singula seorsim, & quod satis est coquantur, utere, addita amurca. Aliud. Alliorum selibra, sulfuris triens, iris quadrans, axungiæ suillæ bilibres offæ, in aceto coctis utere. Euphorbii sescuncia, castorii uncia, bdellii sextans galbani, opopanacis, spumæ argenti, singulorum sextans, bituminis selibra, mannæ triens, aridæ resinæ selibra, ammoniaci suffimenti sextans.

Intercisæ linguæ.

Si linguam contingat interscindi, gallam vino nigro incoctam adhibebis, aut centaurium tunsum illines.

Agglutinatum.

Sapæ, tragacanthæ, croci, nucis pineæ, chalcitis, ovorum sufficientes partes miscebis ad usum.

HIPPOCRATIS EPISTOLÆ.

REX REGUM

Magnus Artaxerxes, Pæto S.

MORBUS pestilens appellatus, invasit exercitus nostros: & quum nos sæpe multa fecerimus, nihil adhuc remisit. Quare magnopere, & per omnia tibi a me data dona, te rogo, ut aut aliquid ex natura tua excogitatum, aut aliquam ex arte actionem, aut aliquod alterius viri mederi potentis consilium, celerrime ad nos mittas. Propulsa oro hoc malum. Multa enim anxietas populum corripuit, quæ spiritum magnum ac densum habet. Non belligerantes debellamur: quum hostem habeamus bestiam illam ovilia devastantem. Sauciavit multos: ægre curabiles fecit: amara spicula immittit. Consilii inops sum. Non amplius habeo quod cum viris natura prudentibus consultem. Solve hæc omnia, neque nos bono tuo consilio destituas. Vale.

Pætus, Regi regum Magno Artaxerxæ S.

Naturalia auxilia pestilentis morbi popularem grassationem non solvunt. Qui enim ex natura fiunt morbi, eos ipsa natura judicans sanat. Qui vero ex

ex populari grassatione, eos ars curat, artificiose judicans corporum mutationem. Hippocrates autem medicus curat hoc malum. Et genere quidem est Doriensis, ex civitate vero Co, patre Heraclida qui filius fuit Hippocratis, qui Gnosidici, qui Nebri, qui Sostrati, qui Theodori, qui Cleomittadæ, qui Crisamidis. Hic divina natura præditus est, & ex parvis ac vulgaribus, ad magna ac artificiosa, medicinam evexit. Est igitur divinus Hippocrates, nonus quidem a Crisamide rege, decimus autem & octavus ab Æsculapio, vigesimus vero a Jove: ex matre vero Praxithea Phænaretes filia, ex familia Heraclidarum. Quare ex utroque semine a diis ortum habet divinus Hippocrates: ut qui a patre quidem Asclepiades est, a matre vero Heraclides. Didicit autem artem, tum a patre Heraclida, tum ab avo Hippocrate. Verum ab his quidem primum, velut verisimile est, in re medica initiatus est, quantum sane credibile est hos novisse. Universam vero artem ipse seipsum docuit, divina natura usus, & in tantum animi industria progenitores transgressus, quantum etiam artis præstantia eosdem superavit. Tollit autem non bestiarum genus, sed ferorum ac agrestium morborum, per magnam terræ ac maris partem, Æsculapii auxilia (quemadmodum Triptolemus Cereris semina) dispergens. Proinde justissime in multis terræ locis divinos honores etiam ipse consequutus est, & iisdem donariis cum Hercule & Æsculapio ab Atheniensibus dignus factus est. Hunc ipsum accerse, & auri atque argenti quantum voluerit, ipsi dare jube. Hic enim non unum modum curationis hujus morbi novit. Hic est sanitatis pater, hic servator, hic dolorum curator. In summa, hic divinæ scientiæ princeps est. Vale.

Rex regum Magnus Artaxerxes Hystani Hellesponti præfecto.

Hippocratis medici Coi ab Æsculapio originem ducentis, gloria artis etiam ad me pervenit. Dato igitur ipsi auri quantum voluerit, & reliqua abunde, quibus opus habet, & ipsum ad nos mittito. Nam optimatibus Persarum æqualis erit. Et si quis alius bonus vir est in Europa, eum domus regiæ amicum facito, nihil divitiis parcens. Viros enim invenire, qui consilio præstent, non est facile. Vale.

Regi regum meo magno domino Artaxerxæ

Hystanis Hellesponti præfectus S.

Quam misisti epistolam, jubens demittere ad Hippocratem Coum ab Æsculapio originem ducentem, demisi. Sed & ab ipso responsum tuli, quod scriptum tradidit, & ad domum tuam transmittere jussit. Itaque ejus latorem ac nuncium Gymnasben Dieutychen ad te misi. Vale.

Rex regum magnus Artaxerxes Cois hæc dicit.

Date meis nunciis Hippocratem Medicum malignis moribus præditum, & in me, & in Persas petulanter se gerentem. Sin minus, cognoscetis, etiam primi peccati pœnam vos daturos esse. Urbem enim vestram devastatam, & insulam distractam, in pelagus convertam, ut in posterum tempus nemo

sciat,

sciat, an in hoc loco fuerit insula, aut urbs Cos.

Coorum responsum.

Visum est populo, respondere nunciis ab Artaxerxe missis. Coi nihil indignum facient, neque Merope, neque Hercule, neque Æsculapio. Quapropter omnes cives non dabunt Hippocratem, etiam si pessima morte sint interituri. Nam quum Darius & Xerxes epistolas scripserint, & terram ac aquam a patribus nostris petiverint, populus non dedit: quum eos ipsos se impetentes, similiter velut alios homines, mortales esse videret. Et nunc idem responsum dat. A Cois discedite: quoniam Hippocratem in manus vestras non dant. Renunciate igitur ipsi vos nuncii, quod neque Dei ipsi, nostri negligentes erunt.

Hystanis Hellesponti præfectus Hippocrati ex Asclepiadis prognato S.

Magnus rex Artaxerxes te opus habet, & misit ad nos præfectos, jubens tibi argentum & aurum, & reliqua quibus opus habes, & quæcunque voles, dare, & brevi ad se mittere. Fore enim te optimatibus Persarum æqualem. Tu itaque cito adsis. Vale.

Hippocrates medicus Hystani Hellesponti præfecto S.

Ad epistolam quam misisti, a Rege venisse adserens, remitte Regi quæ dico, quam celerrime scribens: Quod & victu, & vestitu, & domo, & omni ad vitam sufficienti opulentia fruimur. Persarum autem divitiis uti, fas mihi non est: neque barbaros homines a morbis liberare, qui hostes sunt Græcorum. Vale.

Hippocrates Demetrio sanitatem.

Persarum Rex nos accersivit, ignarus quod apud me major est sapientiæ ratio, quam auri. Vale.

Senatus populusque Abderitarum Hippocrati S.

Nunc maxime urbi nostræ in periculo versatur vir noster, ô Hippocrates, qui & præsenti tempore & futuro semper gloria urbi sperabatur. (Neque nunc, ô vos dii omnes, nobis invideatur.) Hic præ multa quæ detinet ipsum sapientia ægrotat, ut timor non vulgaris sit, si Democritus mente motus fuerit, revera urbem nostram Abderitarum pessum ituram esse. Etenim oblitus omnium, & primum suiipsius, vigilans & noctu & interdiu, & singula parva ac magna deridens, & totam vitam nihil esse putans, vitam transigit. Ducit aliquis uxorem, alius mercaturam exercet, alius concionatur, alius imperat, alius legatum agit, eligitur, abrogatur, ægrotat, vulneratur, moritur: At hic ridet omnia, dum alios mœstos ac tristes, alios gaudentes videt. Quin & de his, quæ apud inferos sunt, hic vir perscrutatur, & hæc scribit. Et idolis aërem plenum esse dicit. Et volucrum voces intentis auribus explorat. Et sæpe noctu exsurgens solus cantilenas sensim canenti similis est. Et se aliquando in rerum immensitatem proficisci dicit, & Democritos esse similes sibiipsi innumerabiles. Et corpus una cum mente corrumpens vivit: hæc timemus, ô Hippocrates, ob hæc perturbati sumus. Quapropter nos ser-

ſerva, & patriæ noſtræ conſulturus cito adſis: neque nos contempſeris. Nam neque ita viles ſumus: & in nobis teſtimonium ſitum eſt. Ob ipſum enim conſervatum, & gloriam, & pecunias, & doctrinæ famam conſequeris: quanquam doctrinæ ratio multo potior apud te eſt, quam fortunæ. Attamen & hujus bona multa ac luculenta tibi a nobis obvenient. Etenim animæ Democriti gratia, etiam ſi urbs aurum eſſet, non noſtræ voluntati reſponderet, aut quacunque tandem re illi carendum eſſet. Leges noſtras putamus ægrotare, ô Hippocrates, leges prævaricari. Adſis optime vir, curaturus virum inſignem. Non medicus, ſed conditor, ſacratiorem tota Ionia murum nobis circumdabis. Civitatem, non virum curabis: & Senatum ægrotantem, & ne claudatur periclitantem, aperies. Ipſe legiſlator, ipſe judex, ipſe princeps, ipſe ſervator, & horum artifex advenies. Ob hæc te exſpectamus, ô Hippocrates, atque hæc etiam fient ubi veneris. Una civitas non ignobilis, imo tota Græcia rogat te, ſerva corpus ſapientiæ. Quin potius ipſam apud te legationem agere puta doctrinam, ab hac prævaricatione liberari ſupplicantem. Cognata equidem res eſt omnibus, velut apparet, ſapientia. Verum his qui propius ipſam complexi ſunt, velut nobis, etiam longe amplius. Et, ſicut probe noſti, gratificaberis etiam futuro ſæculo, ſi non deſtitueris Democritum propter veritatem, cujus primas ſe laturum eſſe ſperat. Tu enim & genere, & arte conjunctus es Æſculapio. Hic vero Herculis eſt ex fratre nepos. A quo eſt & Abderus, quemadmodum omnino audiviſti, cujus cognomen urbs noſtra refert. Quare etiam illi grata fuerit Democriti ſanatio. Quum igitur videas, ô Hippocrates, & populum, & virum inſignem, ad ſtupiditatem defluentem: feſtina, rogamus, ad nos. Heu ut etiam bona redundantia, morbi exiſtunt. Quantum enim Democritus ad ſummam ſapientiam generoſe pervenit, tantum nunc pariter periclitatur, ne mentis ſtupore & ſtoliditate affligatur. At reliquum vulgus Abderitarum, quod manſit abſque eruditione, communem ſane ſenſum habet. Imo nunc prudentiores ſunt ad ſapientis morbum judicandum, qui prius deſipuerunt. Adſis igitur cum Æſculapio patre. Adſis cum Herculis filia Epione. Adſis cum Æſculapii filiis, qui ad Ilium militarunt. Adſis nunc Pæonias adferens morbi medelas. Nunc terra radicibus, & herbis, & auxiliaribus floribus, inſaniæque medicamentis fœcunda eſt. Ferme igitur nunquam fertilius producent, neque terra, neque montium cacumina, quam nunc proferunt ea, quæ pertinent ad Democriti ſanitatem. Vale.

Hippocrates S. P. Q. Abderitarum S.

Civis veſter Ameleſſagoras venit in Co, & erat tunc in illa die Virgæ aſſumtio, & annua feſtivitas, ac publicus (velut noſtis) conventus, & pompa ſumptuoſa fiebat, quam mos eſt eos, qui deo dicati ſunt, ad Cypariſſum deducere. Quandoquidem autem & ex verbis, & ex aſpectu, Ameleſſagoras feſtinare videbatur, credens, velut erat, rem ipſam urgere: epiſtolam veſtram legi, & admiratus ſum quod ob unum hominem, velut ſi unus homo eſſet ipſa civitas, turbati eſtis. Et beati profecto ſunt populi, qui ſciunt bonos viros ſua eſſe munimenta, & non turres, neque muros, ſed ſapientium virorum ſapientia conſilia. Ego vero, qui cre-

do artes quidem esse Deorum dona, homines autem naturæ opera (& ne ægre feratis viri Abderitæ non) vos puto, sed ipsam naturam me vocare, ad conservandum ipsius opus, quod periclitatur, ne præ morbo collabatur. Quare præ vobis ego nunc, naturæ ac Diis obediens, festino ægrotantem Democritum sanare: si quidem sane & hoc morbus est, & non potius error vobis tenebras offundit: id quod opto. Atque utinam sit hoc uberius vestræ benevolentiæ signum, quod etiam ad suspicionem turbamini. Argentum autem mihi venienti, neque natura, neque Deus promittere poterit. Quare neque vos viri Abderitæ cogatis: sed liberæ artis etiam opera libera esse sinatis. Qui vero mercedem capiunt, hi scientias servire cogunt, velut captivas facientes ipsas ex priore libertate: deinde, velut verisimile est, mentiri etiam poterint, velut de magno morbo: & negarint, velut de parvo: & polliciti non venerint, & rursus venerint non vocati. Misera est profecto humana vita: quoniam per totam ipsam intolerabilis avaritia, velut hybernus ventus, distributa est ac penetravit. Ad quam utinam potius omnes medici convenissent, quo graviorem insania morbum curarent: quoniam quum morbus sit, & affligat, etiam laudatur. Ego vero arbitror etiam animæ morbos omnes vehementes esse insanias, quæ opiniones quasdam ac imaginationes rationi inducunt. A quibus qui per virtutem depurgatus est, sanus evadit. Quod si ego omnino ditescere voluissem, viri Abderitæ, non utique decem talentorum gratia ad vos proficiscerer: sed ad Magnum accessissem Persarum regem, ubi totæ civitates humanis opibus refertæ mihi obtigissent: sanassem autem illic ipsorum pestem. Verum denegavi, inimicam Græciæ regionem a malo morbo me velle liberare. Et ego, quantum in me fuisset, Barbaros expugnassem. Habuissem autem ignominiam ipsas a rege divitias, & opulentiam patriæ inimicam. Hæc vero mihi adfuissent, velut ei qui urbium Græciæ devastator esset. Non sunt divitiæ, undiquaque lucrari. Magna enim sunt sacra virtutis, quæ a justitia non occultantur, sed manifesta existunt. Aut non æquale peccatum esse putatis, hostes servare, & amicos mercede sanare. At non hoc modo se res nostræ habent, ô Abderitæ. Non capio fructum ex morbis, neque libenter audivi Democritum mente motum esse. Qui sive sanus est, amicus est: sive ægrotat, curatus magis amicus erit. Audio autem ipsum gravibus ac solidis moribus præditum esse, & urbis vestræ ornamentum. Valete.

Hippocrates Philopœmeni S.

Legati, qui urbis epistolam mihi reddiderunt, etiam tuam tradiderunt. Et valde gavisus sum, & hospitium, & reliquum victum te promittente. Veniemus autem bona fortuna: & meliore spe, velut arbitramur, accedemus, prout in literis est declaratum: quum non insaniam, sed quandam excellentem mentis sanitatem vir ille declaret, dum neque liberorum, neque uxoris, neque cognatorum, neque rei familiaris, neque omnino alicujus curam gerit: sed & diu & noctu apud seipsum consistit, & privatim vitam degit, plerumque in antris & solitudinibus, aut sub arborum umbris, aut in mollibus herbis, aut apud frequentia aquarum fluenta. Contingunt igitur talia

talia plerumque atra bile percitis. Taciturni enim aliquando sunt, & solitarii, ac deserti amantes, & rerum familiarium conspectum aversantur, alienum putantes. Nec vero dissimile vero est, etiam his qui circa disciplinas versantur, ab una erga sapientiam adfectione, alias curas exclusas esse. Quemadmodum enim famuli ac ancillæ in domibus tumultuantes, & seditionem agentes, ubi derepente ipsis hera comparuit, consternati conquiescunt: sic etiam reliquæ in anima cupiditates malorum sunt hominibus ministræ. Postquam autem sapientiæ conspectus seipsum ingesserit, reliquæ affectiones velut famulæ discedunt. Non autem omnino insani antra & quietem expetunt: sed etiam hi qui humana negotia contemnunt, ob tranquillitatis cupiditatem. Cum enim mens ab externis curis vexata, corpus reficere voluerit, tunc cito ipsum quieti tradit; deinde recta exsurgens, circumcirca veritatis regionem collustrat, in qua non est pater, non mater, non uxor, non liberi, non frater, non cognati, non famuli, non fortuna, non omnino quicquam ex his, quæ tumultum inducunt. Omnia autem perturbantia, exclusa stant præ timore: & neque appropinquare audent præ reverentia eorum, quæ isthic habitant. Habitant autem illam regionem, & artes, & virtutes omnis generis, & Dei, & dæmones, & senatus, & consilia. Et magnus polus in illa regione, stellis multum mobilibus coronatus est: in quam fortassis etiam Democritus præ sapientia transmigravit: deinde quum non videat amplius eos, qui sunt in urbe, utpote procul profectus: insaniæ morbo laborare putatur, propter solitudinis amorem. Student autem Abderitæ argenti amorem & studium detegere, & in se manifestum facere, eo quod Democritum non intelligunt. At tu hospitium nobis, ô amice Philopœmen, præpara. Non enim volo perturbatæ urbi molestiam exhibere, quum veterem te proprium hospitem, velut nosti, habeam. Vale.

Hippocrates Philopœmeni S.

Cogitans ac sollicitus de Democrito, illa ipsa nocte dormiens, sub ipsius auroræ initium, somnium mihi oblatum habui, ex quo puto nihil valde periculosi fore. Mirabiliter enim expergefactus sum. Videbar mihi videre Æsculapium ipsum coram, & jam ad ipsas Abderitarum portas aderamus. Æsculapius autem non ut imagines eum alias ostendunt, mitis ac blandus apparebat: sed habitu concitato, & aspectu horrendo. Sequebantur autem ipsum dracones reptilium generis immanes, longum tractum ducentes, & horribile quiddam velut in desertis ac saltibus subsibilantes. Sequebantur & socii, pyxides medicamentarias probe obsignatas gestantes: deinde porrexit mihi manum Deus: quam ubi libentissime apprehendissem, rogabam ut simul mecum pergeret, & ne me in medendo destitueret. Verum is: Nihil, inquit, in præsens me opus habes: sed hæc immortalium ac mortalium communis dea te peregrinum deducet. Et ego conversus video mulierem pulchram ac magnam, simpliciter ornatam, splendidam, cujus oculorum circuli puro lumine micabant, ut stellarum fulgorem putares. Et Deus quidem disparuit. Mulier vero illa apprehensum me manu, lento gradu benigniter per urbem ducebat. Et ubi prope domum essemus, in qua hospitium mihi paratum esse putabam, ve-

lut spectrum disparuit, hoc saltem dicens: Cras te apud Democritum deprehendam. Cum vero jam se illa converteret: Rogo, inquam, optima fœmina, quænam es, & quo nomine vocari debes? Veritas, inquit illa. Cæterum quam accedentem vides (& derepente altera quædam mihi apparuit) neque ipsa mala videtur, audacior autem aspectu & concitatior: Opinio, inquit, appellatur, & habitat apud Abderitas. Ego igitur ubi de somno surrexissem, mihiipsi somnium interpretatus sum, quod non indigeret medico Democritus, quando sane ipse medendi Deus discessisset, velut qui medendi occasionem & materiam non haberet. Sed ipsa quidem Veritas, quod Democritus sanus sit, apud Democritum manet. Opinio vero, quod Democritus ægrotet, revera apud Abderitas habitat. Atque hæc vera esse, mi Philopœmen, credo, & sunt sane. Et non contemno somnia, maxime ubi etiam ordinem conservant. Medicina autem & vaticinatio valde cognatæ sunt: quandoquidem & pater ambarum artium unus est Apollo progenitor noster, & præsentes & futuros morbos prædicens, & ægrotos, & ægrotaturos sanans. Vale.

Hippocrates Dionysio S.

Aut in Halicarnasso me exspecta, aut ipse ad me venire, ô amice, festina. Per summam enim necessitatem abeundum est mihi in Abderam, Democriti caussa, ad quem ægrotantem urbs me accersivit. Cæterum admiranda est hominum, ô Dionysi, per consensum adfectio: velut una anima cum cive coægrotant. Quare mihi videntur etiam ipsi curatione opus habere. Ego vero neque morbum ipsum esse puto, sed immodicam doctrinam, quæ revera non est immodica, sed ab idiotis putatur. Nam nunquam nociva est virtus immodica. Excellentia vero, morbi opinionem de se præbet, propter judicantium imperitiam. Unusquisque enim ex his, quæ ipse non habet, judicat id quod in alio abundat, superfluum esse. Sic sane etiam timidus fortitudinem immodestiam putat, & avarus magnanimitatem. Et omnis defectus, virtutis moderationem excedere putatur. Illum igitur ubi viderimus, cum prænotione hinc contingente, & ubi sermones ejus audiverimus, melius cognoscemus. Tu vero, ô Dionysi, studio habe ut ipse accedas. Volo enim te in patria mea commorari donec rediero: quo & rerum nostrarum, & imprimis urbis nostræ curam geras. Nam haud scio quomodo ex casu contigit, ut saluber sit annus, & pristinam naturam habeat. Quare neque multi infestabunt morbi: attamen venito: Inhabitabis autem meam domum nimis quam oportunam, nimirum quum & uxor apud parentes maneat propter meam profectionem. Attamen & illius res inspecta, quo pudice degat, & non ob viri absentiam, alios viros approbet. Honesta equidem ab initio fuit, & parentes bonos habuit. Patrem autem mirifice virilem, & malos valde odio habentem, egregie sanem. Attamen semper opus habet mulier moderatore. Habet enim a natura in se lasciviam: quæ, nisi quotidie resecetur, velut arbores in materiæ multæ effusionem, exuberat. Ego vero amicum parentibus diligentiorem puto ad uxorem custodiendam. Non enim, velut illis, etiam huic cohabitat benevolentiæ adfectio, per quam sæpe umbra admonitioni obtenditur. In omnibus autem rebus

rebus prudentior est alienitas ab adfectione, ut quæ minime a benevolentia infringatur. Vale.

Hippocrates Damageto S.

Cum apud te Rhodi essem Damagete, vidi navem illam, cui Solis inscriptio erat, penitus pulchram, & in puppi probe instructam, & sufficientem carinam habentem. Habebat & transtra multa. Et ut laudabas etiam in ipsa navigandi præstantiam, quod velox esset, & tuta, & ad inserviendum artificiosa. Et insuper prædicabas probum in ipsa navigationis cursum. Hanc mitte nobis: verum, si fieri potest, non remis, sed alis ad remigium instructam. Urget enim res ipsa, ô amice, ut valde cito in Abderam navigem. Volo enim ægrotantem curare urbem, propter unum ægrotantem Democritum, si unquam viri fama ad aures tuas pervenit. De hoc patria dicit, quod insania adflictus sit: ego autem cupio, imo magis opto, non revera ipsum insanire, sed illos ita putare. Ridet, inquiunt, semper, & ridere non cessat in omnibus negotiis. Et hoc ipsis insaniæ signum esse videtur. Quare tuis in Rhodo amicis dicito, ut semper moderate se gerant, & non multum rideant, neque multum tristes sint: sed inter ambo hæc modum teneant: ut aliis comis esse videaris, aliis sollicitus de virtute cogitans. Est profecto mali quiddam, dum ad singula ille ridet. Si enim immodestia malum est: ea sane perpetua longe pejor est. Et dicam sane ad ipsum: Democrite, & si quis ægrotat, & occiditur, & mortuus est, & obsidetur, & quodvis malum ingruit: singula quæ fiunt, materiam risus tibi præbent. Non autem repugnas Deo, si, quum duo sint in mundo, Gaudium & Tristitia, ut alterum ipsorum ejecisti? Beatus profecto fueris, (verum impossibile est) si neque mater tibi ægrotat, neque pater, neque postea liberi, aut uxor, aut amicus: sed propter tuum risum conservantur, penitus felix es. At si, dum ægrotant, rides: dum moriuntur, gaudes: & si quid mali audieris, exhilararis: pessimus es, ô Democrite, & procul sane a sapientia. Si vero putas hæc ipsa neque mala esse, certe atra bile percitus es Democrite, periclitans ne & ipse Abderita sis: prudentior autem sit ipsa civitas. Cæterum de his exactius illic dicemus Damagete. At vero navis etiam hoc tempus, quo hæc tibi scribo, remoratur. Vale.

Hippocrates Damageto S.

Hoc erat illud Damagete, quod conjectabamus: non insanit Democritus, sed super omnia sapit, & nos sapientiores effecit, & per nos omnes homines. Remisi autem tibi amice revera Æsculapeam navem: cui cum Solis signo etiam sanitatis insigne apponito. Nam revera secundo numine vela fecit: & illa die in Abderam navigavit, qua scripseram ipsis, me perventurum esse. Omnes igitur ante portas congregatos invenimus, nos, velut verisimile est exspectantes, non viros solum, sed etiam mulieres: insuperque senes & pueros (per deos) tristes, itemque infantes. Atque hi quidem sic habebant, velut ob Democritum insanientem. Ille vero sincere tunc in philosophando excellebat. Postquam autem me vidissent, visi sunt mihi paululum ad seipsos rediisse, & bonas spes ostentabant. At Philopœmen me ad hospitium ducere

ge-

gestiebat, & hoc ab illis comprobabatur. Ego vero: O viri Abderitæ, inquam, nullum mihi majus operæ pretium est, quam Democritum videre. Illi vero hoc audito, collaudarunt, & gavisi sunt, & compendio duxerunt me per forum, partim sequentes, partim præcurrentes, alii ab utraque parte: Serva, clamantes, auxiliare, medicare. Et ego adhortabar ipsos ut confiderent, tanquam fortassis nihil esset mali: aut si quid esset, modicum id esset, & correctu facile, confisus horis anni Etesiis. Et simul hæc dicens ibam. Neque enim procul erant ædes: immo neque tota civitas. Aderamus igitur: propinquæ enim muro erant, & me placide eo deducunt. At retro turrim collis erat altus, longis ac densis populis nigris umbrosus, unde Democriti habitacula conspiciebantur. Et ipse Democritus sub ampla ac humillima platano sedebat, in veste crassa citra humeros desinente, solus, discalceatus, super lapidea sede, valde pallidus ac macilentus, promissa barba. Juxta ipsum vero a dextra, tenuis aqua per declivem collem decurrens leniter resonabat. Erat autem delubrum quoddam super illum collem, quantum equidem conjectura assequor, Nymphis dicatum, sponte enatis vitibus circumdatum. Ipse vero cum multo ornatu super genibus librum habebat. Sed & alii quidam ex utraque parte adjacebant: accumulata erant etiàm animalia multa per totum resecta. Et ipse aliquando concitate incumbens scribebat, aliquando quiescebat, diu multumque se continens, & in seipso meditans. Deinde non longe post, his peractis, exsurgens deambulabat, & viscera animalium inspiciebat, & depositis ipsis digressus, rursus desidebat. At Abderitæ circumstantes me tristes, & non procul a lachrymantibus oculos habentes: Vides, inquiunt, Hippocrates, Democriti vitam, quam insanit, & neque quod vult novit, neque quod facit? Et quidam ex ipsis adhuc amplius ostendere volens ipsius insaniam, alta voce ploravit instar mulieris ob filii mortem lamentantis. Deinde rursus cum gemitu ejulavit, personam agens viatoris, qui aliquid ex his, quæ portabat, amisit. Verum Democritus cum hæc audisset, partim ridebat, partim cachinnis explodebat, & nihil amplius scribebat. Caput autem frequenter concutiebat. Ego vero: Vos, inquam, ô Abderitæ, hic manete: ipse vero ubi & verbis, & corpori viri propior factus fuero, videroque ac audiero, cognoscam adfectionis veritatem. Et hæc loquutus, placide descendebam. Erat autem locus ille asper ac declivis. Itaque vix me suffulciens penetravi. Cum autem appropinquassem, incidi in ipsum nescio quid, quasi ex numinis adflatu & cum concitatione, scribentem. Stabam igitur isthic exspectans tempus quietis ipsius. Ipse vero paulo post, intermisso scribendi impetu, & stilo scriptorio deposito, respexit ad me accedentem, &: inquit, Salve hospes. Et ego: Plurimum & tu, inquam, Democrite, vir sapientissime. At ille, verecundans arbitror, quod non nomine me compellasset: Te autem, inquit, quo nomine vocabimus? Ignorantia enim tui nominis causa erat cur te hospitem appellarem. Hippocrates, inquam, Medicus est mihi nomen. Is vero: Asclepiadarum, inquit, nobilitas & magna sapientiæ tuæ in re medica gloria multum celebris etiam ad nos pervenit. Quid autem negotii, ô amice, te huc perduxit? Imo potius præ omnibus confide.

fide. Vides autem quod hæc ſedes foliis inſtrata non eſt injucunda, viridis adhuc ac mollis, & ad inſidendum lenior invidioſis fortunæ ſellis. Cum autem conſediſſem, rurſus inquit: Privatumne, aut publicum negotium agens huc perveniſti? Dic aperte, nam nos, quantum poterimus, adjuvabimus. Et ego: Quæ vera cauſa eſt, inquam, tui gratia huc venio, ut ſapientem virum conveniam. Habet autem cauſam patria, cujus legatum ago. Ille vero; Hoſpitio itaque, inquit, primum utere noſtro. Ego vero per omnia virum pertentans, etiam ſi jam mihi manifeſtum eſſet, ipſum non inſanire, Philopœmenem, inquam, noſti civem veſtrum? Etiam, inquit, valde: Damonis filium dicis, qui habitat apud Hermaidem fontem? Hunc ipſum, inquam, cujus ego ſum ex patribus peculiaris amicus. At tu Democrite potiore me hoſpitio excipe, & primum ſane quid ſit hoc, quod hic ſcribis dicito. Ille vero, ubi paululum ſe continuiſſet: De inſania, inquit. Et ego: O rex Jupiter, inquam, opportune profecto ſcribis contra civitatem. At ille: Qualem, inquit, civitatem Hippocrates? Ego vero: Nihil, inquam, ô Democrite, ſed haud ſcio quomodo hoc verbum mihi excidit. Verum quid de inſania ſcribis? Quid enim, inquit, aliud quam quid ſit, & quomodo in hominibus generetur, & quomodo alleveтur. Nam animalia hæc, quæ vides, inquit, hujus gratia reſeco, non quod odio habeam opera Dei, ſed bilis naturam ac ſedem quærens. Noſti enim quod hæc furoris hominum cauſa eſt, ubi nimium redundarit. In omnibus equidem a natura ineſt: ſed in quibuſdam minus, in quibuſdam amplius. At immoderatio ipſius morbi ſunt, ipſa velut materia aliquando bona, aliquando mala ſubjacente. Et ego, per Jovem, inquam, ô Democrite, vere hæc & ſapienter dicis. Quare beatum te judico, qui tanta quiete frueris. Nobis autem hujus participes eſſe non permiſſum eſt. Interrogante vero illo, Cur, ô Hippocrates, permiſſum non eſt? Quoniam, inquam, aut agri, aut res domeſticæ, aut liberi, aut uſuræ, aut morbi, aut mortes, aut famuli, aut nuptiæ, aut ejuſmodi quædam, opportunitatem nobis commodam eripiunt. Hic ſane vir ille ad ſolitam affectionem delatus eſt, & valde effuſe riſit, ac cachinnatus eſt. Et de cætero quieſcebat. Et ego: Quid vero, inquam, Democrite rides? utrum bona quæ dixi, aut mala? Ille vero adhuc magis ridebat. Et Abderitæ de colle id videntes, partim capita ſua cædebant, partim frontem: alii vero capillos evellebant. Nam, velut poſtea dixerunt, ampliorem, quam alias ſolitus eſſet, riſum effuderat. At vero, inquam, ſapientum optime Democrite, cupio cauſam hujus tuæ adfectionis cognoſcere: quo riſu ego tibi dignus viſus ſum, aut ea quæ dixi: quo hoc cognito, a cauſa deſiſtam, aut tu reprehenſus, intempeſtivos riſus coerceas. Ille vero: O Hercules, inquit, ſi me reprehendere potes, curationem perficies, qualem nullam unquam, ô Hippocrates. Et quomodo non reprehendaris, ô optime? Aut non abſurdum te eſſe putas, dum rides hominis mortem, aut morbum, aut mentis emotionem, aut inſaniam, aut atram bilem, aut cædem, aut aliud quid pejus? Aut vice verſa nuptias, aut feſtivitates, aut liberorum procreationem, aut myſteria, aut magiſtratus, aut honores, aut aliud quid omnino boni? Nam quorum miſereri oportet, ea

ea tu derides: & ob quæ lætari conveniebat, ea itidem derides, adeo ut neque bonum, neque malum apud te sit discretum. At ille, Hæc quidem, inquit, recte dicis ô Hippocrates: sed non novisti risus nostri causam. Ubi vero cognoveris, satis scio quod meum risum, meliorem Legatione medelam ac curationem, tuæ patriæ & tibiipsi auferes, & alios prudentes facere poteris. Et pro hoc fortassis me vicissim medicinam docebis, ubi cognoveris quanto studio circa res nullo studio dignas versantes, & ea quæ nullius pretii sunt facere conantes, omnes homines vitam consumunt, risu digna tractantes. Ego vero, Dic, inquam, per deos, nunquid universus mundus ægrotare se non animadvertit? & non habet quo legationem demittat ad sui curationem? Quid enim extra ipsum esse poterit? Ille vero excipiens: Multæ, inquit, sunt mundorum infinitates, & nequaquam, ô amice, divitem naturam maligne extenues. At hæc quidem, inquam, Democrite suo tempore docebis. Vereor enim ne forte dum infinitatem recenses, ridere incipias. Scias autem nunc, de tuo risu, rationem vitæ te reddere debere. Ille autem torve me intuitus: Duas, inquit, risus mei causas esse putas, bona & mala. Ego autem unum hominem rideo, dementia quidem plenum, rectis autem actionibus vacuum, in omnibus consiliis pueriliter ac stulte se gerentem, & nullius utilitatis gratia labores nunquam absolvendos tolerantem, fines terræ & infinitos recessus ex immodicis cupiditatibus penetrantem, argentum & aurum quærentem, & nunquam ab his adquirendis interquiescentem: sed semper circa plura adipiscenda tumultuantem, quo ipse inferior non sit, & neque pudefiat, si non felix appelletur. Rideo item ipsum eo quod hiatum terræ effodit, manibus eorum perquirens, qui partim a laxa irruente terra oppressi sunt, partim diutissime in hac necessitate detenti, in supplicio velut in patria permanent, argentum & aurum inquirentes, vestigia pulveris ac ramenta perscrutantes, arenam aliam aliunde eruentes, & terræ venas exscindentes, ad opulentiam semper glebas conflantes; ex matre terra hostilem terram, quum tamen eadem sit, facientes, & hanc admirantes pedibus calcant. Quanto vero risu dignum est, quod ærumnosam & occultam terram amant, manifestam contumelia afficientes? Alii vero canes emunt, alii equos: alii multam regionem circumscribentes, propriam sibi inscribunt: & multis imperare volentes, neque sibiipsis imperare possunt. Uxores ducunt, quas paulo post ejiciunt. Amant, deinde odio habent. Cum magna cupiditate liberos generant: deinde adultos ejiciunt. Quæ est illa vana ac absurda diligentia, nihil ab insania differens? Bellum intestinum gerunt, quietem non amplectentes. Reges alios deponunt, alios surrogant: occidunt homines. Terram fodientes argentum quærunt. Argento reperto, terram emere volunt. Empta terra, fructus vendunt: fructibus divenditis, rursus argentum accipiunt. In quot mutationibus versantur? in quanta malitia? dum opes non habent, opes expetunt: dum habent, occultant, dissipant. Rideo, dum improbe agentes video. Intendo risum, dum infeliciter agentes cerno. Veritatis enim leges transgrediuntur: contentionis studio hostilem inter se litem habent, & cum fratribus, & parentibus, & civibus: atque ad hæc, pro ejusmodi opibus,

bus, quarum nemo, ubi mortuus est, dominus est, se mutuo occidunt: illicitam vitam degentes, amicorum ac patriæ penuriam contemnunt. Res indignas & inanimatas divitiarum loco habent: pro universa opulentia statuas emunt, quoniam effigies ita expressa est, ut loqui videatur: eos vero qui vere loquuntur, odio habent. Res insuper non faciles expetunt. Nam continentem habitantes, mare cupiunt. Et rursus, cum in insulis sunt, continentem desiderant, & omnia pervertunt ad propriam cupiditatem. Et in bello quidem fortitudinem laudare videntur. Vincuntur autem quotidie a petulantia, ab avaritia. Ex omnibus adfectionibus ægrotant. Thersitæ vero vitæ omnes sunt. Cur vero meum risum reprehendisti, ô Hippocrates? Non enim quispiam suam ipsius dementiam, sed alius alterius deridet: hi quidem ebrios, cum ipsi sibi sobrii esse videntur: alii vero amantes, quum ipsi graviore morbo laborent: alii navigantes: alii eos, qui circa agriculturam occupati sunt. Non enim concordant neque artibus, neque operibus. Ego vero: Hæc quidem, inquam, vera sunt Democrite: neque alius aliquis convenientior sermo esse poterit, ad mortalium miseriam declarandam: verum ipsæ res sanciunt necessitatem, & domesticæ dispensationis, & navium fabricationis gratia, reliquæ item vitæ, in qua necesse est hominem esse. Non enim ad otium natura ipsum genuit. Ex his autem rursus ambitio effusa, multorum recte sentientem animam decepit, qui omnia quidem recte ac serio agere student, velut re certa ac stabili futura: Non autem ita validi sunt, ut obscuritatem prævidere possint. Si enim quis, ô Democrite, uxorem ducens, separationem aut mortem timeret: quispiam liberos educans, ipsorum interitum: imo neque in agricultura, & navigatione, & regno, & magistratu, & omnibus quæ sunt in vita, ullus unquam de errore præsumpsit, sed unusquisque horum bona spe alitur, deteriorum vero ne meminit quidem: nunquid igitur risus tuus his minime convenit? At Democritus: Valde, inquit, tardo ingenio præditus es, & longe a sententia mea abes, ô Hippocrates, qui tranquillitatis & perturbationis modum non consideras præ ignorantia. Si enim hæc ipsa prudenti mente disponerent: & ipsi facile liberarentur, & meum risum levarent. Nunc autem, velut rebus in vita firmis, dementes illi superbiunt, ob ratiocinationis expertem mentem, inordinatum impetum suum ægre discentes. Sufficiens enim admonitio ipsis esset, omnium rerum vicissitudo, quæ subitis mutationibus irruit, & derepente omnigenam circumrotationem inducit. At ipsi, velut hæc firma sit ac stabilis, obliti adfectionum assidue incidentium, aliter alias ea, quæ tristitiam inferunt, cupientes, & quæ non conferunt, quærentes, multis calamitatibus involvuntur. Si vero quis juxta propriam facultatem omnia facere cogitaret, stabilem sane vitam custodiret, seipsum cognoscens, & suipsius comparationem clare considerans, & non cupiditatis studium in infinitum extendens: sed opulentam naturam, & omnium nutricem, per sufficientiam intuens. Quemadmodum autem in optimo corporis habitu, adfectionum periculum manifestum est: ita successuum fortunæ magnitudo periculosa est. Insignes autem palam in infelicitatibus conspiciuntur. Alii vero velut proximorum facta non videntes, a propriis malefactis pereunt,

tam manifesta, quam obscura non prævidentes, quum longam vitam exemplum habeant eorum, quæ fiunt, & quæ non fiunt, ex quibus etiam futurum considerare oportebat. Hæc sunt quæ mihi risus materiam præbent. O dementes homines, pravitatis pœnas pendentes, avaritiæ, insatiabilitatis, inimicitiæ, insidiarum, doli, invidentiæ (difficile est enumerare multiplices malorum versutias: sunt enim infinitæ) & in his dolosis versutiis vicissim conversantes, & maligne sentientes. At virtutis apud ipsos modus est, id quod deterius est. Mendacii enim studium exercent, voluptatem consectantur, legibus non obedientes. Quidam vero ex ipsis prævidentiam in hominibus esse negat, ut qui neque visus, neque auditus participes sunt. Solus autem sensus hominis recta intelligentia lucidus, & præsens & futurum prævidet. In omnibus displicentiam habent, & rursus ad eadem accedunt: abnegata navigatione, navigant: rejecta agricultura, rursus agrum colunt: ejecta uxore, aliam inducunt: genitos sibi liberos sepeliunt: & his sepultis, alios generant, ac rursus educant. Senectam optant: ad ipsam autem pervenientes, gemunt, in nullo rerum statu, constantem mentem habentes. Principes ac reges privatum prædicant: privatus autem regnum appetit. Qui reipublicæ magistratum gerit, artificem laudat, velut extra periculum constitutum: artifex autem illum, velut per omnia potentem. Rectam enim virtutis viam, puram & levem ac inoffensam, non vident, quam nemo ingredi audet. Feruntur autem in contrariam, difficilem & tortuosam, per aspera incedentes, lapsantes ac offendentes: plerique vero excidentes, anhelantes velut si qui persequatur, litigantes, modo posteriores existentes, modo præcedentes. Et quidam ipsorum petulanti alieni cubilis corrumpendi amore ardent, per impudentiam inducti, alios avaritiæ morbus infinitus consumit; alii mutuo insidias struunt, alii ab ambitionis studio in aërem sublati, per malitiæ gravitatem in profundum perniciei præcipites deferuntur. Quidam destruunt, deinde rursus ædificant: largiuntur, deinde pœnitentia ducti, amicitiæ jura tollunt, malefici per inimicitiam cognationis jura bello impetentes. Et horum omnium causa est Avaritia. Qua in re hi a pueris ludentibus differunt? apud quos consilium quidem judicio caret: quod vero se forte fortuna obtulit, id jucundum est. At vero in desideriis quid brutis animantibus reliqui faciunt, quam quod intra sufficientiam feræ ipsæ se continent? Quis enim leo aurum in terram occuluit? Quis taurus uberioris alimenti gratia depugnavit? Quam pardalim unquam insatiabilitas cepit? Sitit quidem aper, sed usque ad aquæ appetentiam. Lupus autem, devorato necessario alimento oblato, quiescit. Si dies ac noctes conjungat homo, non sentit convivandi satietatem. Et annuorum quidem temporum ordo, terminus est brutis ad coitum: at homo perpetuo insano libidinis œstro stimulatur. Quæso te Hippocrates, non ridere debeo plorantem propter amorem, eo, quod commodo suo exclusus est? maxime vero si quis periculorum contemptor sit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, risum non extendam? Non ridebo autem eum, qui navem multis mercibus onustam demersit, deinde mari indignatur, quod ipsam plenam submersit? Ego quidem nequaquam

quam mihi ridere videor. Vellem autem potius aliquid molesti contra ipsos excogitare. At neque medicinam pro his esse oportebat, neque aliquem pæonia pharmaca præparantem: atque hujus rei documentum præbeat tibi tuus ille progenitor Æsculapius, qui dum servaret homines, fulminis ictus gratiam accepit. Non vides quod & ego malitiei pars sum, dum insaniæ causam inquirens, animalia macto ac reseco? Oportebat autem ex hominibus causam perscrutari. Non vides quod etiam ipse mundus odio in homines plenus est? Infinitas enim contra ipsum adflictiones accumulavit. Totus homo ex nativitate morbus est. Dum educatur, inutilis est, & alienum auxilium implorat: Dum crescit, protervus, insipiens, pædagogo opus habens. Dum in vigore est, audax est. Dum decrescit, miserabilis, ubi labores suos imprudenter recolit ac jactat. Ex maternis enim uteri inquinamentis talis prodiit. Et propterea alii indignatione ac immodica ira pleni, in calamitatibus ac pugnis versantur: alii semper in adulteriis & corrumpendis puellis: alii in ebrietatibus; alii in rerum alienarum cupiditatibus: alii in suis prodigendis. Utinam facultas esset nobis, universorum habitationes revelare, & nullum rerum in ipsis velamentum dimittere, atque ita ea, quæ intus aguntur, videre: videremus utique alios edentes, alios vomentes, alios suppliciis torquentes, alios pharmaca miscentes, alios insidias construentes, alios supputantes, alios gaudentes, alios plorantes, alios amicos accusantes, alios propter ambitionem amentes. Quanquam sint quædam actiones profundiores, quæ in animo occultantur. Et ex his quidam sunt juvenes, quidam senes: petentes, negantes: pauperes, opulenti: fame pressi, luxu gravati, sordidi, vincti: alii delitiis diffluentes, famulitium magnum alentes: alii trucidantes, alii sepelientes: alii ea quæ habent contemnentes, & speratis possessionibus inhiantes: alii impudentes: alii parci, alii inexplebiles: alii occidentes, alii vapulantes; alii superbientes, alii vana gloria elati. Et ex his aliqui apud equos spectatores consistunt: aliqui apud viros, aut canes, aut lapides, aut ligna, aut æs, aut picturas. Et aliqui legationibus, aliqui militiæ, aliqui sacerdotiis præsunt. Et alii coronas gestant, aliqui armati sunt, aliqui occiduntur. Singuli vero ex his feruntur, partim ad pugnam navalem, partim ad militiam, partim ad rusticationem: alii ad onerarias naves, alii ad forum, alii ad concionem, alii ad theatrum, alii ad fugam, alii alio. Et rursus, quidam ad voluptatem deliciasque, ac intemperantiam: quidam ad otium ac socordiam. Quum igitur tot indignas ac infelices animas videamus, quomodo non vitam ipsarum ejusmodi intemperantia præditam risu exsibilarimus? Quin & valde timeo, neque medicinam tuam ipsis placere. Nam præ intemperantia omnia ipsis displicent, & insaniam sapientiam putant: profecto suspicor pleraque in scientia tua palam contumelia adfici, aut propter invidiam, aut propter ingratitudinem. Ægrotantes enim simul ut servantur, causam diis aut fortunæ attribuunt. Plerique vero suæ naturæ hoc adscribentes, benefactorem odio habent, & parum abest ut indigne ferant, si debitores esse putentur. Sed & plerique artis ignorantiam in seipsis habentes, & imperiti existentes, id quod melius est, purgant. Inter stupidos

pidos enim fiunt suffragia, & neque ægroti attestari volunt, neque ejusdem artis artifices testimonium præbere. Invidia enim obstat. Non autem inexpertus es tu talium nugarum: imo probe scio, ob hæc te sæpe in memorabilibus adflictionibus accersitum fuisse, & neque causam, aut invidiam, libenter derisisse. Veritatis enim neque cognitio ulla est, neque ullum testimonium. Hæc autem cum diceret, subridebat, & mihi, ô Damagete, divina specie apparebat, & velut qui priorem suam formam exuisset. Et ego: O magnifice Democrite, inquam, magna xenia & hospitalitatis tuæ munera, in Co mecum auferam. Multa enim me sapientiæ admiratione implevisti. Discedo enim veritatis tuæ præco, qui humanam naturam investigasti ac considerasti. Quum autem mentis meæ medelam a te acceperim, abeo nunc, tempore hoc expetente, itemque corporis curatione. Cras vero, & deinceps, hoc loco rursus conveniemus. Atque hæc loquutus, surrexi. Et ille paratus erat me sequi. Cum vero quidam accederet, haud scio unde, tradebat ipsi libros. Et ego concitatius festinavi, & ad Abderitas in specula me exspectantes: Viri, inquam, pro legatione vestra ad me, magna sit vobis gratia. Vidi enim Democritum virum sapientissimum, qui solus potentissimus est homines prudentes facere. Hæc habui Damagete, quæ de Democrito valde magna animi lætitia tibi recensere volui. Vale.

Hippocrates Crateuæ S.

Scio te, ô amice, optimum radicisecam esse, & propter tuam ipsius exercitationem, & propter progenitorum gloriam, adeo ut in hac facultate, Crateuæ proavo minime cedas. Proinde nunc, si unquam alias, herbas collige, quot & quales poteris: urget enim necessitas: atque has mihi transmitte, ad virum toti civitati comparandum, Abderitam quidem, verum Democritum. Ægrotare enim ipsum dicunt, & purgatione valde opus habere, ut qui insania sit correptus. Non utemur fortassis medicamentis, quemadmodum etiam credo. Attamen undiquaque instructum esse oportet. At vero rem herbariam apud te sæpe admiratus sum, quemadmodum etiam universorum naturam ac constitutionem, & sacerrimum terræ fundamentum, ex qua animalia, & plantæ, & alimenta, & medicamenta, & fortuna, & ipsæ divitiæ exoriuntur. Neque enim alias haberet ubi consisteret Avaritia, neque sane Abderitæ nunc decem talentis inescassent me, pro medico mercenarium declarantes. Si vero possis Crateua amaram avaritiæ radicem exscindere, ut nullæ ipsius reliquiæ restent: probe scito, quod hominum una cum corporibus etiam animas ægrotantes purgassemus. At hæc quidem vota sunt. Tu vero quod fieri potest, nobis montanas maxime & in altis collibus nascentes herbas radicitus reseca. Sunt enim aquosioribus solidiores & acriores, propter terræ densitatem, & aëris tenuitatem. Nam quod attrahunt, frigidus est. Conare tamen ut etiam de his quæ circa stagna nascuntur, & de palustribus, & fluviatilibus, aut fontanis, flores colligas: quas sane debiles, & exsolutas, ac dulcis succi esse scio. Omnia autem medicamenta, quæ succi & liquoris fluidi sunt, in vitreis vasis ferantur: quæ vero folia, aut flores, aut radices sunt, in fictilibus novis probe obtu-

turatis: ut ne ventis perflata, medicamenti vigorem, velut in animi deliquium collapsa, amittant. Cæterum statim nobis hæc mittito. Nam & tempus anni congruum est, & necessitas dictæ insaniæ urget. Ab omni equidem arte aliena est res dilatio, verum maxime a Medicina, in qua dilatio est animæ periculum. Curationum vero animæ sunt temporum opportunitates, quarum observatio finis est. Spero quidem sanum esse Democritum, etiam citra medelam. Si vero aliquis error naturæ, aut temporis, aut alterius alicujus causæ contingat (multa enim nos, qui mortales sumus, latent, utpote non omnino per veritatem corroboratos) ad id quod obscurum est, omnem vim cogregatam esse oportet. Non enim contentus est is, qui in periculo versatur, his quæ possumus: sed concupiscit etiam ea, quæ non possumus. Et ferme semper ad duos fines militamus, alterum hominis, alterum artis. Quorum alter obscurus est, alter scientiæ determinatus. Opus est autem in utrisque his etiam fortuna. Incerta enim est conjectura eorum, qui in purgationibus caute procedunt. Nam & stomachi adflictionem veremur, & medicationis congruentiam, ad naturam ignotam conjectamus. Non enim una & eadem est omnium natura, & aliud semper sibiipsi decernens adsimilat ac familiare facit. Aliquando vero totum perdit. Sed & herbis multa reptilia venenum immittunt, & hiatu suo internæ ipsarum teneritudini adflictionem pro auxilio inspirant. Et hujus rei ignorantia erit, nisi sane nota aliqua, aut macula, aut odor ferus & gravis, rei factæ indicationem fecerit. Deinde ipsa ars, propter fortunæ casum, a recte faciendi proposito aberrat. Stabiliores autem semper sunt purgationes per veratrum, quibus etiam Melampus in Prœti filiabus, & Anticyreus in Hercule usi esse narrantur. Minime vero utemur nos ullo aliquo ex his in Democrito: sed contigerit opto illi sapientia, efficacissimorum ac medicatissimorum pharmacorum finis. Vale.

Democritus Hippocrati felicitatem.

Accessisti ad nos velut insanos, ô Hippocrates, veratrum nobis daturus, persuasus a viris stolidis, apud quos labor virtutis insania judicatur. Tunc autem de mundi dispositione, & de polis ac astris cœlestibus scribebamus. Cum vero horum naturam cognovisses, quod omnia valde commode essent creata; & quod procul ab insania ac desipientia abessent: meam quidem naturam laudasti: desipientes autem & crudeles ac furiosos illos judicasti. Nam quæ simulachris per aërem vagantia nos decipiunt, quæ sane mundus esse comprehenduntur, & vicissitudinem habentia creata sunt: ea mens mea, naturam perscrutata, vere in lucem produxit. Cujus rei testes sunt libri a me conscripti. Oportebat igitur te, ô Hippocrates, cum viris ejusmodi moribus præditis minime congredi ac conversari, quorum mens superficiaria & inconstans est. Si enim ab illis persuasus: mihi, velut insano, veratrum bibendum dedisses, prudentia insania facta fuisset: & artem tuam reprehendissent, velut quæ insaniæ fuisset causa. Veratrum enim sanis datum, menti tenebras offundit. Insanis autem valde prodesse consuevit. Arbitror equidem, si non deprehendisses me scribentem, verum recumbentem, aut forte deambulantem, & mecum colloquentem, & nunc quidem

dem indignantem, nunc vero ridentem, ob ea, quæ mente revolvam, & familiaribus me alloquentibus non attendentem, sed cogitationi instantem, & mirum in modum speculantem: putasses sane Democritum, juxta oculorum judicium, ex his, quæ vidisses, insaniæ imaginem præ se ferre. Oportet igitur Medicum non solum visu adfectiones judicare, sed etiam re ipsa: & rythmos ac consonantias utplurimum indagare: & utrum incipiat morbus, aut medium teneat aut desinat, perscrutari: & differentia, ac anni tempore & ætate observata, adfectionem curare: itemque totius corporis naturam considerare. Ex his enim omnibus facile morbum invenies. Porro remisi ad te de insania tractationem a te conscriptam. Vale.

Hippocrates Democrito felicitatem.

Artis Medicæ recta facta, ô Democrite, plerique e vulgo hominum non omnino laudant, verum Diis sæpe attribuunt. Si vero natura reluctata perdiderit eum, qui curatur; medicos reprehendunt, numen prætereuntes. Et ego sane mihi videor, majorem reprehensionem quam honorem artis me assequutum esse. Ego enim ad finem Medicinæ non perveni, etiamsi jam senex sim. Neque enim ipsius inventor Æsculapius: sed & ipse in multis a seipso dissensit, quemadmodum nobis scriptorum libri tradiderunt. Proinde epistola a te ad nos missa, veratri medicinam reprehendebat. Inductus equidem sum, ô Democrite, velut insanienti veratrum daturus, non perscrutatus qualis quis tandem esses. Ubi vero tecum congressus, cognovi non per Jovem desipientiæ opus, sed ferme omni laude ac commendatione dignum, valde laudavi naturam tuam, optimumque naturæ ac mundi interpretem te judicavi. Eos vero qui me induxerunt ad te, velut insanientes reprehendi. Nam ipsi medicamento opus habebant. Quandoquidem igitur casus nos in idem conjunxit, recte feceris si ad nos frequentius literas dederis, & libros a te conscriptos impertiveris. Misi autem etiam ipse tibi de Veratri usu libellum. Vale.

Hippocrates ad Thessalum filium.

Ad cognoscendam Geometriam & Numerorum scientiam, mi fili, multum studii adhibeto. Non enim solum vitam tuam illustrem, & ad multa commodam, in humanarum rerum statu efficient: sed etiam animam acutiorem & clariorem reddent, ad omnium, quorum usus in medicina expetitur, utilitatem consequendam. Etenim Geometriæ cognitio, quæ multiformis ac varia est, & omnia cum demonstratione transfigit, utilis erit & ad ossium situs, & ad exarticulationes, & reliquum membrorum ordinem. Nam ad multiplicem horum adfectionem, & articulorum luxatorum repositione, & ossium contritorum refectione, & perforatione, & compositione, & exemptione, ac reliqua curatione, majore industria utetur quisquis noverit qualis est locus, & quale est os, quod ex eo eluxatum est. At vero Numerorum ratio, & ad circuitus, & ad transmutationes febrium præter rationem sitientes, & ad judicia ægrotantium, ac securitatis in morbis, sufficiens erit. Præclara enim res est, tale ministerium in medicina habere, quod tibi partes intensionis ac remissionis, cum ex parte inæquales fuerint,

rint, facile cognoscibiles exhibet, citra errorem. Quapropter ad hujusmodi experientiæ facultatem pervenire sedulo stude. Vale.

Oratio ad aram.

O vos multi & multarum urbium habitatores, in magna dignitate constituti, communi nomine Thessali, omnibus hominibus amara necessitas incumbit, ut quæ a fatis statuta sunt ferant. (Vi enim exsequitur quæ vult.) Quapropter ego nunc cedens cum mea sobole, oleæ ramulis coronatus, ad Minervæ aram supplex consisto. Quis sim, ignorantibus dicere oportet. Hippocrates, ô viri, Medicus Cous, non per piam & honestam causam, meipsum & liberos meos vobis commendo. Cognoscitis me ô plebs. Nam profecto vos estis viri mihi familiares, inter quos, ut verum dicam, inter plerosque vestrum & in multis urbibus vestris cognitus sum, ut in summa dicam. At vero nomen meum longe ulterius, quam formæ meæ aspectus, processit. Atque hæc causa ex arte mea sanitatis ac vitæ, ortum habuisse videtur, quod non solum hominibus vestram regionem habitantibus, sed etiam multis Græcis vobis vicinis cognitus sum. Jam vero qua de causa tantum negotium opere peragendum adsumpsi, referam. Athenienses male habebunt, ô viri Thessali, qui Metropolim ac patriam nostram Co devastantes, in servitutem redigunt ea, quæ libera sunt ex progenitorum adquisitione, privatim sibi parta facientes: neque cognationem reveriti, quæ ipsis est ab Apolline & Hercule, quæ sane ad Ænium & Sunium filios illorum pervenit: neque Herculis malorum domitoris beneficia mente recolunt, quæ ille communis & vobis & nobis bene faciens Deus, in illos contulit. Et vos per Jovem supplicationibus colendum, & per cognatos deos, egredimini, vindicate, liberate, propriæ virtutis memores, & nihil ad gloriam vestram spectans intermittentes.

Decretum Atheniensium.

Visum est ac decretum Senatui & populo Atheniensium. Quandoquidem Hippocrates Cous Medicus, & ab Æsculapio originem ducens, magnam benevolentiam una cum salute Græcis ostendit, quando etiam peste a Barbaris in Græciam proficiscente, discipulis suis ad locos dimissis, indicavit: quibus medelis uti oporteat, & accedentem pestem secure effugere, quo medicina Græcis data, ipsorum ægrotos tuto servaret. Sed & scripta sua de Arte medica exacta edidit, multos esse volens Medicos qui servare possent. Et Persarum rege ipsum accersente, & honores optimatibus Persarum æquales promittente, & dona quæcunque tandem ipse Hippocrates vellet offerente, Barbari promissiones contempsit, eo quod hostis & communis inimicus Græcis esset. Quo igitur appareat, populum Atheniensium semper ea, quæ utilia sunt Græcis, consultare: & ut gratiam condignam Hippocrati pro benefactis referat: Visum est populo, ipsum publice magnis mysteriis initiare, quemadmodum Herculem filium Jovis: & coronare ipsum corona aurea mille aureorum: & ipsam coronam Quinquatriis magnis Minervæ festis, in certamine gymnico per præconem proclamare. Et licere omnibus Coorum liberis, ut Athenis pubescant, quemadmodum liberi Atheniensium: quandoquidem patria ipsorum hujusmodi virum genuit. Esse

fe vero Hippocrati, & vitam, & victum provifum in Prytaneo per omnem vitam.

Oratio Theffali filii Hippocratis.

Convenire arbitror, Viri Athenienfes, conftitutum apud vos, qui non omni multitudini cognitus eft, primum indicare, quis fit, & unde fit: poftea vero reliquam orationem perfequi. Mihi equidem pater eft Hippocrates: qui quantam in Medicina facultatem habeat, vos noviftis. Nomen autem eft Theffalus. Cognitus vero & ego fum non in poftremis, neque paucis veftrum. Patria vero eft mihi Cos: quæ quomodo vobis cognata fit ab antiquo, alii dicunt, qui in recenfenda hiftoria funt præftantiores. Veni autem miffus a patre, quatuor beneficia a nobis in vos collata prolaturus. Primum quidem vetus quoddam, tempore progenitorum noftrorum, commune in omnes Amphictyonas, quorum vos non minima pars eft. Alterum vero illo adhuc majus, & ad plurimos Græcorum progreffum. Atque hæc quidem urbis, & progenitorum meorum effe apparebunt. Tertium autem patris proprium eft, & tantum, quantum nemo unus vir, & vobis & multis Græcis contulit. Poftremum vero ex quatuor commune eft patris & meum, & quod non ad plures, fed ad vos ipfos pervenit. Quod quidem priorum beneficiorum comparatione exiguum videri poterit: verum ad aliorum beneficia collatum, magnum eft. Et fane hujufmodi beneficia fic fe habent, quemadmodum effe dixi, ut fummatim dicam. Oportet autem non folum dicere, fed etiam demonftrare quod vera funt. Principium igitur fermonis, ipfum minifteriorum noftrorum principium faciam. Vetuftiffima vero primum referam: in quibus fortaffis longiora ac altius repetita me dicere deprehenderitis. At quifque vetus dici expetit. Erat enim tempus quando Crifæa gens erat, & habitabat quidem circa Pythicum templum: terram vero habebat, quæ fane tunc Apollini confecrata eft. Appellatur autem Crifæus quidem campus, juxta quem Locri habitant, & cui Melæna adfunt: Cirrhæus vero mons, cui Phocenfes adjacent. Hi porro Crifæi cum effent aliquando populofi, & fortes, & opulenti, his bonis ad malum ufi funt. Per infolentiam enim multa horrenda ac iniqua facta perpetrarunt, in deum impietatem exercentes, Delphos in fervitutem redigentes, vicinos deprædantes, agricolas fpoliantes, uxores ac liberos abducentes, & corpora ipforum conftuprantes. Qua de caufa Amphictyones ira commoti, & exercitu in terram ipforum inducto, & ipfis pugna devictis, regionem devaftarunt, & urbes expugnarunt. Ubi fane illi, qui multa & impia perpetrarunt, mifere accepti funt, non minores pœnas perfolventes, quam ipfi aliis intulerant. Feliciffimi vero ex ipfis fuerunt, qui intra manus hoftium perierunt. Secundo loco, qui manu capti funt, & qui ad aliam regionem ac urbes tranfiverunt. Sua enim mala ob oculos non habuerunt. Qui vero ex captivis ifthic manferunt, infeliciffimi fuerunt, quicunque in fua ipforum regione torquebantur. Nam cum uxoribus & liberis, agros & urbes igni tradi videbant. His vero adhuc pejus degebant hi, qui intra mœnia perfeverabant, quando relata mala partim videbant, partim percunctabantur, plura veris audientes. Sic enim fieri folet. Et fane malam falutis fpem ha-

habebant. Erat autem ipsis urbs prope hunc locum maxima, ubi nunc certamen equestre peragitur: cujus muros exstruxerant, & eos qui ex aliis urbibus transfugerant, exceperant. Inutilia vero ejecerant, & necessaria importaverant. Et cogitabant obsidionem sustinere, bona spe præditi, neque manuum pugna, neque longi temporis obsidione, urbem capi posse. At vero Amphictyones, tum alia devastarunt, tum ad hanc urbem præsidio constructo, & ad expugnationem præparato, reliquum exercitum per urbes dimiserunt. Temporis autem progressu, cum pestis in exercitum illapsa esset, & milites ægrotarent: quidam vero etiam morerentur: alii vero, propter morbum, præsidium reliquissent, Amphictyones turbabantur. Et alii alia consultabant. Solet autem in rebus communibus sic fere fieri. Tandem vero adflictionem moleste ferentes, & de bello desperantes, Deo rem commiserunt: & quid facere oporteret, interrogarunt. Ille vero bellum gerere jussit, & victores fore promittebat, si ad Co profecti, cervi filium in auxilium adducerent, cum auro: atque hoc festinabundi, ut ne Crisæi prius in adyto tripodem deprædarentur: Sin minus, urbem capi non posse. Ipse vero, his auditis, & ad Co profecti, oraculum proposuerunt. Cum autem Coi dubitarent, & oraculum non intelligerent: surrexit vir genere quidem Asclepiades, progenitor autem noster: Medicus vero Græcorum ejus temporis omnium confessione optimus, nomen autem ipsi erat Nebrus: qui oraculum dicere inquit, ut ad seipsum venirent. Nam Deus, inquit, admonuit vos, ut profecti ad Co, cervi filium in auxilium adducatis. Cos equidem hæc est. Cervorum autem filii Nebri appellantur: hoc est hinnuli. Nebrus autem est mihi nomen. Quod vero aliud auxilium potius contigerit exercitui ægrotanti, quam Medicus? Et profecto non videtur mihi id consequens esse, quod in tantum divitiis Græcos omnes superantes, Deus ad Co proficisci jusserit, & aureum numisma petere. Verum hoc oraculum in meam domum progreditur. Chrysos enim [hoc est aurum] vocatur masculus meus filius natu minimus. Est autem omnino & corporis specie, & animi virtute, quantum patri dicere licet, inter omnes cives præcellens. Ego quidem igitur, nisi vobis aliud videatur, & ipse proficiscar, & filium mecum adducam, nave quæ quinquaginta remis agatur, instructa meis sumptibus, & ministeriis medicis ac bellicis referta, quo in utranque partem auxilium feramus. Et hic quidem dixit: illi vero approbaverunt, qui missi fuerunt. At Nebrus hic etiam virum Calydonium apud se educatum, in navem adsumpsit: de quo statim, ubi res tulerit, dicemus. Cum igitur pervenissent hi viri ad castra, Deus gaudebat. Nam & mortes militum cessabant, & cum divina fortuna equus Eurylochi (qui belli dux erat, Thessalus genere, & ex Heraclidis ortum ducens) canalem, per quem aqua in urbem ducebatur, ungula percussisset, ubi in pulvere volutari voluisset: Nebrus aquam medicamentis infecit, unde ventres Crisæorum corrupti sunt: & sane multum contulit ad hoc ut civitas caperetur. Atque hinc jam animi obsidentium elati sunt, velut Deo jam manifeste auxilium ferente. Cum autem impetus faceret, & præmia proponerent his qui primi muros conscendissent: certamen erat fortissimum, & urbs capiebatur. Primus enim muros conscen-

dit Chryſus, & turrim occupavit. Sequebatur autem ipſum e veſtigio vir ille Calydonius, ſub communi ſcuto auxilium ferens, de quo antea dixi. Et Chryſus quidem haſta percuſſus cecidit ex ſumma turri, percuſſus eſt autem a Mermode Lyci fratre, qui lapidibus obrutus mortuus eſt, cum in adytum irrupiſſet tripodem deprædaturus. Hi igitur civitatem ſic ceperunt: & Nebri auxilium cum Chryſo, & ſecundum medicam, & ſecundum bellicam facultatem recte ſucceſſit: & Deus vera dixit, & quæ promiſerat fecit. Qua de cauſa Amphictyones Apollini quidem templum conſecrarunt, quod nunc eſt in Delphis: & certamen gymnicum ac equeſtre prius non peragentes, nunc peragunt: & Criſæorum regionem univerſam dicarunt Deo contributori, reddentes ea quæ dedit in eo quod oraculum dedit. Et Nebri filium Crhyſum in circo equeſtri ſepelierunt: & Delphis publice ipſi parentare præceperunt. Aſclepiadis vero in Co attributa eſt prudentia vaticinandi, quemadmodum his qui mittuntur ex urbibus ad ſacrum Amphictyonum concilium: atque hoc Nebri gratia. Calydoniis autem ab illo viro, & illo miniſterio, etiam nunc in Delphis primæ vaticinandi partes, & alimenta dantur. Verum redeo ad noſtra. Nam quod vera dico, hinc clarum eſt. Cum enim pater & ego acceſſiſſemus, Amphictyones hæc renovarunt, & attribuerunt, & columna deſcripta in Delphis dedicaverunt. Atque hujus quidem ſermonis finis clare oſtendit, noſtros progenitores eſſe veſtros benefactores. Cæterum hoc relicto, alium de iiſdem, non eundem ſermonem adſumam. Cum enim magnus ille rex cum Perſis & aliis Barbaris bellum gereret contra Græcos, qui aquam & terram non dediſſent: patria noſtra maluit in totum peſſundari, ut ne contra vos, & eos qui vobiſcum ſentirent, hoſtilia arma ſumeret, & in navibus militarem expeditionem mitteret. Sed abnuit, honeſtum quid, & dignum patribus meditata, qui Gigantes & Heraclidæ eſſe dicuntur. Viſum igitur eſt ipſis, cum quatuor eſſent muri in inſula, omnes relinquere, & ad montes confugere, & ſalutem tutari. Unde ſane quid non mali obvenit? dum regio fuit devaſtata, & corpora libera mancipata, & hoſtili lege occiſa, & urbs & alia munimenta, ac templa, ad favillam exuſta. Inſuper autem & filiæ Lygdamis Artemiſiæ, circa patrum victoriam datum eſt, omnia quæ reliqua eſſent expiſcari ac exportare. Atenim, velut apparet, a Diis non ſumus neglecti: verum tempeſtatibus ingentibus exortis, & naves Artemiſiæ omnes in periculo fuerunt, & multæ perierunt: & in exercitum ipſius multa fulmina inciderunt, quum inſula noſtra paucis fulminibus impeteretur. Dicitur etiam ſpectra Heroum mulieri conſpecta eſſe. Quorum ſane omnium timore perterrefacta, ab immedicabilibus cœptis deſtitit, amara confeſſione facta, quæ & relatu amara eſt: Quare omittatur. Attribuam autem & hic progenitoribus meis propriiſſime minime falſa, quod neque contra vos, neque contra Lacedæmonios, alioſque Græcorum ſocios, Coi voluntaria arma ſumpſerint: & quidem quum multi tum inſulas, tum Aſiam habitantes, cum Barbaris in bello conjuncti fuerint, nulla violentia coacti. Equidem præfecti urbis tunc fuerunt Cadmus & Hippolochus. Verum autem eſt, & Cadmum & Hippolochum meos progenitores eſſe. Nam Cadmus, qui & Senatum regebat, matris meæ progenitor eſt: Hippo-

polochus vero ex Asclepiadis, quartus a Nebro, cujus auxilio Crisæi sunt devastati. Nos autem ex virili genere Asclepiadæ sumus. Quare & hoc bonum a progenitoribus nostris profectum amplectimini. Redeo ad Cadmum. Hic sane vir adeo commodi Græcorum studiosus fuit, ut cum regio ab Artemisiæ obsidione liberata esset, isthic relicta uxore ac sobole, abiverint cum his qui eadem sentirent in Siciliam, quo Gelonem & fratres ejus prohiberet, ne amicitiam cum Barbaris contraherent contra Græcos. Perpetravit & alia multa egregia facta, quæ longius producere non est tempestivum. Atque hæc quidem & hujusmodi multa sunt publica progenitorum nostrorum in vos & alios Græcos beneficia. Nam deficit me dicendi facultas. Venio autem jam ad hoc, ut beneficium Hippocratis patris mei apud eos, qui id sciunt, producam: quod hoc modo recensens, vera dicere cognoscar. Cum pestis ex Barbaria adflueret, quæ supra Illyrios ac Pæonas sita est, & cum malum in hanc regionem venisset: harum gentium Reges ad famam medicam, quæ vera erat, & undiquaque processerat, & ad patrem meum, nuncios miserunt in Thessaliam (illic enim pater meus & prius, & nunc domum habet) vocantes ipsum ad auxilium ferendum. Et non solum argentum, & aurum, & alias opes se missuros esse receperunt: sed etiam reportaturum esse quæcunque ipse vellet, si auxilium tulisset. Ipse vero cum interrogasset, quales motus partiales fierent, & æstus, ac ventos, & caligines perscrutatus, itemque alia quæ habitus ex præsenti statu commovere solent: cum sane omnia didicissent, illos quidem retro discedere jussit, & nullam sibi facultatem esse ad illorum regionem proficiscendi, pronunciavit. Verum ipse quam citissime Thessalis denunciare studuit, quibus modis malum accedens caverent: & medelam conscriptam per urbes proponebat. Me vero in Macedoniam emisit. Cum regibus enim Heraclidarum, qui isthic imperium obtinent, paterna nobis intercedit amicitia. Et ego quidem ibam a Thessalia eo, quo me pater jussit, auxilium his qui isthic essent laturus. Injunxit autem mihi ut etiam urbi vestræ opem ferrem. At fratrem meum Draconem ex Pagasis profectum, in Hellespontum navigare jussit, consimili consilio instructum, quali etiam ipse utebatur. Non enim omnes loci eadem auxilia ferunt, eo quod non omnis ambiens nos aër similis est. Polybium vero, qui filiam ipsius, meam autem sororem habet, & alios discipulos, ad alios aliorum conventus & vias profecturos emisit, quo quam plurimis opitularetur. Postquam autem ipse res in Thessalia perfecit, ad vicinas gentes auxilium laturus proficiscebatur, & ad Pylas profectus, Doriensibus, & aliis, simulque Phocensibus auxilium tulit. Et cum sane ad Delphos pervenisset, supplicationem Deo pro Græcis fecit: & sacrificio facto, iter ad Bœotos arripuit. Et cum ipsis opem tulisset, similiter ad vos progressus est, & sufficientia vobis ad salutem, quæ sane nunc ego produco, ex animo penitus dixit. Arbitror autem multos vestrum nosse, quod vera dico. Non enim ita diu est, sed nonus hic est annus, quando abivi, & in Peloponnesum missus sum isthic habitantibus opem laturus. At vero undiquaque nobis, & verbis, & re ipsa, dignus honor contigit, ut minime pœniteat nos, quod non hunc cum quæstu ex Illyricis ac Pæonibus oblato

permutavimus. Verum præ reliquis civitatibus magna sunt quæ a vobis data sunt. Nam & respublica vestra alias excedit. Athenæ enim altius quiddam sunt aliis urbibus, quantum ad gloriam attinet. Et corona illa antea in vestro theatro patri imposita, ad summam æmulationem ac felicitatem ipsum evexit. Sed & hoc beneficium superastis, dum & patrem, & me publice Cereris & Proserpinæ mysteriis ac sacris initiastis. Atque hæc quidem tria sunt beneficia, quantum ego verbis consequi potui, & fracta voce proferre, urbis, & progenitorum, & patris mei, in vos simulque multos Græcos. Quartum nunc dicere aggrediar, quod, velut antea dixi, in vos ego & pater meus collocavimus. Cum enim Alcibiadem emitteretis in Siciliam, multa quidem potentia, non autem ita multa, velut admiranda: & sermo in concione incidisset de Medico, quem exercitum sequi oporteret: pater meus progressus, me ad curanda corpora vestra se daturum esse promisit, propriis sumptibus instructum, & citra mercedis exactionem, quam diu classis abesset, parvipendens suam utilitatem, ut qui sibi persuasisset, hoc in vestrum commodum cessurum esse. Ego enim non solum res meas insumebam, id quod faciebam vobis inserviens: sed etiam ad alia magna opera destinatus fui. Et hoc minimum est ex his, quæ sum dicturus. Decrevit enim pater ob me filium fortunæ fluctibus agitari, & in terra aliena, & in mari, & in periculis bellicis, & in ægritudinibus, quæ his qui erroneam vitam degunt, magis accedere solent, quam his qui ordinatæ vitæ rationem habent. Novit enim beneficium beneficio metiri: & non, velut qui aliquid emisset, contractu ex manu in manum facto semel, discedere. Et hic quidem talia præstitit. Ego vero, ut qui filius illius sim, nihil studii & artis prætermisi, auxilium ferens, & periclitatus vobiscum, si quando occasio tulisset. Et ad hæc ambo præstanda, neque morbus, neque adflictio, neque timor in mari, & intra hostium manus, me prohibuit. Testes autem hujus rei non alios aliquos, sed vos ipsos habeo. Quare si quis contradicere volet, is nihil cunctatus exsurgat. Verum non puto me mentiri. Cum autem hæc præstitissem ad annos tres, & aurea corona coronatus, & adhuc pulchrius laudatus, domum redii ad nuptias: quo & artis, & generis nostri successores producerem. Et quæ quidem a civitate, a progenitoribus, a patre, & a me, vobis obtigerunt, hæc sunt. Dictum est autem & quæ vos a vobis oblata tulimus. Arbitror autem multos e vobis admirari, qua de causa hæc a me ex tam longinquo principio repetita sunt. Quo igitur & vos cognoscatis, & mihi ea quæ cupio contingant: tempestivum est ut hoc dicam. Pater meus, ô viri Athenienses, & ego petimus vos (sic enim liberos & amicos loqui decet, quo id quod petunt ab amicis liberis consequantur) contra patriam nostram hostilia arma ne sumatis. Si vero oportet, quemadmodum fortassis oportet eos, qui sua ipsorum causa progressi sunt, etiam rogamus, ut ne nos, qui ejusmodi & tam magna beneficia in vos priores contulimus, servorum loco habeatis. Insuper autem (nam & sic dicere conveniet) supplicamus, ut ne nostra faciatis vobis ipsis in bello captiva, si contigerit ut multo inferiores superetis. Verum & hoc considerate, quod fortuna alias alia cito versat: & aliquando magni par-

parvis opus habuerunt: & fortes per debiles salutem adepti sunt. Puto autem clarum esse, ut ne clarissimum dicam, quod ob unum virum non civitas, sed multæ gentes jam quandoque utilitatem in rebus bellicis consequutæ sunt. Et ubi ars in pretio est, neque nos contemnere poteritis. Nam neque ita viles ac contemnendi sumus, quemadmodum in vobis testimonium situm est. Verum ab initio quidem Dei, unde genus nostrum esse gloriamur, Æsculapius & Hercules in hominum utilitatem prognati sunt. Et hos propter virtutem, quam hic exercuerunt, omnes Deorum loco habent. Urbs autem mea, & ego qui ad vos verba facio, ad tales originem nostram referimus, quemadmodum sane hominum traditiones habent. Unde profecto etiam pro Græcis ambo hac parte, & in omni bono, ad ipsos tutandos stetisse apparebimus. Non enim fabula sunt res ad Trojam gestæ, sed facta, in quibus Cos cum insulis suis non minima, sed maxima ad ferendum auxilium existit. Sic vero etiam Æsculapii filii, non arte solum, sed etiam armis, Græcis auxilium tulerunt. Machaon equidem anima in Troade deposuit, quando, velut scriptores de his prodentes dicunt, ex equo in Priami urbem venit. Proinde neque eo quod contribules, neque eo quod ex auxiliariorum numero, auxiliares etiam ipsi Græcis sumus, nos injuria adfeceritis. Non in longum extendam sermonem, res Crisæorum, aut Persicas iterum repetendo, quando & ipsas audivistis, & in manibus magis sunt, quam ea quæ paulo ante relata sunt. Quin & sic cogitate, minime pium esse benefactores injuria adficere. Nos autem benefactores esse, facta ipsa clamant. Ex quibus patribus prognati esse videbimini (quemadmodum fabulatores dixerunt) si injuria adficere, quam benigni esse malueritis? Neque enim amarulentius quicquam dicere volo. Illi enim, ô viri Atheniensium, Heraclidis quidem gratias rependerunt: Aliis autem multis, beneficio adfecti, vicissim auxiliati sunt. Deficiat profecto me dies longius narrantem, si recensere velim quot hominibus quanta bona obvenerint, qui nihil de vobis bene meriti fuerunt. Circumspicite vos ipsos, & me nullo dicente, considerate qualia perpetretis. Mala res est potestas, ô viri Athenienses. Non enim quæ sua sunt, mensura disponere novit. Sed & urbes quasdam & gentes jam perdidit. Si vero ad alios velut in speculum respexeritis, videritis ipsi quæ facitis, & ego vera dico. Quin & lex nova est: Quicunque felici rerum successu confisus, non etiam ad rerum difficultates respicit: Non est hoc vestrum viri Athenienses. Multum enim etiam sic Deum tentaretis. Nullam vobis injuriam intulimus. Si vero etiam intulimus: non armis, sed verbis judicemur. Deprecamur autem vos etiam hoc, ut ne faciatis nos aliis gratiam debere, qui nobis auxilium ferent; auxilium enim nobis ferent, si recte fecerint, & qui intra Thessaliam, Argos, Lacedæmona, Macedoniam, sunt reges, & sicubi alii Heraclidæ, aut Heraclidarum cognati habitant. Præstat citra violentiam, quam vi coactos facere quæ justa sunt. Non dico de insolenti adversum vos rebellatione: verum hoc vobis manifestum facio, quod multi nostri curam gerunt, aut certe curam habebunt, nisi undiquaque de terra periit, benignos adhuc esse homines. Ego quidem igitur (exiguæ enim mihi sunt ad dicendum vires, utpote qui aliarum rerum

rum

rum ſtudio ſim addictus) hic deſinam. Rogo autem vos per hoſpites noſtros, & per eos qui nobis conſiliarii eſſe conſueverunt, & per Deos, & Heroas, ac gratias, quæ hominibus ab hominibus contingunt, ut inimicitias quidem veſtras adverſum nos deponatis: ad amicitiam vero vos convertatis. Si enim non in veſtra civitate hæc conſequemur: haud ſcio quo progreſſi, eorum, quæ cupimus compotes fiemus.

IN.

INDEX
RERUM ET VERBORUM
LOCUPLETISSIMUS,

In quo notandum venit *a.* primum, *b.* secundum volumen significare: deinde prior numerus paginam, secundus sectiones.

Æta-

B.

D.

E.

F.

circa

H.

37.

illæ

de Men-

cir-

O.

in

cura-

ex

Q.

tio,

R.

S.

T.

V.

Ve-

Vere

F I N I S.